ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು
ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಸಂಶೋಧಕರು

ಅರುಣಕುಮಾರ ಎಸ್. ಆರ್.

ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ,

ಶ್ರೀ ಭುವನೇಂದ್ರ ಕಾಲೇಜು,

ಕಾರ್ಕಳ-೫೭೪೧೦೪

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಪ್ರೊ. ಡಾ. ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ

ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು

ಸರಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೨೦೧೦

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ,

ಎಂ. ಜಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ-೫೭೬೧೦೨

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು
ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಸಂಶೋಧಕರು

ಅರುಣಕುಮಾರ ಎಸ್. ಆರ್.

ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ,

ಶ್ರೀ ಭುವನೇಂದ್ರ ಕಾಲೇಜು,

ಕಾರ್ಕಳ-೫೭೪೧೦೪

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಪ್ರೊ. ಡಾ। ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ

ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು

ಸರಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೨೦೧೦.

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ,

ಎಂ. ಜಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ-೫೭೬೧೦೨.

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

'ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಪಿಹೆಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಲೆಂದು ಉಡುಪಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ. ಡಾ. ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟರವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ, ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ವಿಷಯವನ್ನು, ಇದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು, ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪದವಿಗಾಗಿ, ಡಿಪ್ಲೊಮಾ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಕಟಣೆಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಸಲ್ಲಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಅರುಣಕುಮಾರ ಎಸ್. ಆರ್.
ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ,
ಶ್ರೀ ಭುವನೇಂದ್ರ ಕಾಲೇಜು,
ಕಾರ್ಕಳ– ೫೭೪೧೦೪.

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಎಂ. ಜಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜು,
ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ–೫೭೬೧೦೨
ದಿನಾಂಕ: ೨೦೧೦.

ಯೋಗ್ಯತಾಪತ್ರ

ಶ್ರೀ ಅರುಣಕುಮಾರ ಎಸ್. ಆರ್. ಅವರು ನನ್ನ ಸಲಹೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ 'ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಪಿಹೆಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ಸಂಶೋಧಕರ ಸ್ವಂತ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ, ಅಭಿಪ್ರಾಯಸಂಗ್ರಹ, ಸಂದರ್ಶನ, ಸಂಶೋಧನೆಯ ಫಲಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇವರು ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ವಿಷಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಇದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪದವಿಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನಿತರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಎಂ. ಜಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜು,
ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ-೫೭೬೧೦೨
ದಿನಾಂಕ: ೨೦೧೦.

ಪ್ರೊ. ಡಾ. ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ
ಸಂಶೋಧನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಎಂ. ಜಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ-೫೭೬೧೦೨

ಮೊದಲ ಮಾತುಗಳು

ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಆರಾಧನಾಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ದಲ್ಯಸೇವೆ ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸೇವಾ ಆಚರಣೆಗಳು ಆಲಡೆಗಳೆಂಬ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಾನಸಿಕ, ದೈಹಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾದ ಹತ್ತು ಹಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರರೂಪದ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದರೆ ಆಲಡೆಗಳು. ೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಪೀಟರ್. ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್‌ರವರು ಇವುಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷಾಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿ, ಜಾನಪದಾಸಕ್ತರ ಗಮನಸೆಳೆದರು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಲೌರಿಹಾಂಕೊ, ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, ಡಾ. ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ, ಅನೆಲಿ ಹಾಂಕೊ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದೀರ್ಘ ಸಿರಿಪಠ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ, ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿನಯ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಕುರಿತಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸಾಗಿ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಬಹುಮುಖೀ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಿಂತನೆಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಪಠ್ಯದ ಮರುಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಡಾ. ಗಾಯತ್ರೀ ನಾವಡರವರು ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವದ ಕುರಿತಾಗಿ ಇದುವರೆಗೂ ಸಮಗ್ರವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಸಿರಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಆಲಡೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತನೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಇವುಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆಯ ರೂಪವಾಗಿ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಅವುಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಯಾಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಬಹುದೆಂಬ ಸೂಚನೆ ನೀಡಿದರು ಆರ್, ಆರ್, ಸಿ ಉಡುಪಿಯ ಸಂಶೋಧಕರೂ, ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೂ ಆದ ಡಾ. ಆಶೋಕ ಆಳ್ವರವರು ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತು ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದು, ಸಿರಿ ಕತೆ, ದಲ್ಯಸೇವೆಗಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳ ಆಯ್ಕೆ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ, ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಆಚರಣೆಗಳು–ಇವುಗಳೊಳಗಿನ ಅಂತಸ್ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಹೊಸ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ. ೯೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಗರೊಡಿಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನದಂತೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಆಲಡೆಗಳೆಂದಿದ್ದ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದಂತೆ ಸುಮಾರು ೭೦ರ ಗಡಿ ದಾಟಿದವು. ಎರಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ನಡೆಸಿ ಕೇವಲ ಆಲಡೆಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನಾಕಾರ್ಯಗಳು, ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಾಧಾರಿತವಾಗಿಯೇ ಆಗಬೇಕು. ಅವಿಭಜತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸಂಚರಿಸಿ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮಾಹಿತಿ ಶರೀರವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾದ ಅಂಶವಲ್ಲ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೈಗೊಂಡ ಪುಟ್ಟ ಪ್ರಯತ್ನವಿದು.

ಸರಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಕಾಲೇಜು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರೂ, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ, ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳೂ ಆದ ಪ್ರೊ, ಡಾ. ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟರು ನನ್ನ ಮೇಲಿನ

ಪ್ರೀತಿ ಹಾಗೂ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ 'ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಕುರಿತಾದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ಸಂಶೋಧನೆಯ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ನೋಡಿ ತಿದ್ದಿ ತೀಡಿ, ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ವೈಚಾರಿಕ ಹಾಗೂ ನೂತನ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಪ್ರಬಂಧದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಜಾನಪದ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಮೆರಗು ನೀಡಿ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದವರು ದಿವಂಗತ ಪ್ರೊ. ಕು.ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರು. ಅವರನ್ನು ಮನಸಾ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಪ್ರೊ. ಹೆರಂಜೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟರವರ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಒತ್ತಾಸೆ ನನಗೆ ಸದಾ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಾಯಕವಾಗಿದ್ದುವು. ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿರುವ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು, ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಜೊತೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸಂಶೋಧನಕಾರ್ಯಗಳು ಸುಲಭವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಆತ್ಮೀಯರಾದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಎ. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರಿಗೆ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನೋರ್ವ ಹಿರಿಯ ಮಿತ್ರರಾದ ಡಾ. ಅಶೋಕ ಆಳ್ವರವರು ವಿಷಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದಲ್ಲದೆ, ಇತರ ಹಲವಾರು ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಆತ್ಮೀಯ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು, ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದ ನನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ಡಾ. ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ, ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ ಅವರಿಗೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ನಾಡಿನ ಹಿರಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಡಾ. ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಶ್ರೀ ಪು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಟ್ಟ, ಶ್ರೀ ಕೆ. ಯಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯ, ಶ್ರೀ ತೋನ್ಸೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ ಅವರಿಗೆ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ಡಾ. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ಡಾ. ವಾಮನ ನಂದಾವರ, ಡಾ. ಪೀಟರ್. ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್. ಡಾ. ಯು. ಪಿ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ದಂಪತಿಗಳು, ಡಾ. ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಆರ್.ಆರ್.ಸಿ.ಯ ಲಚ್ಚೇಂದ್ರರವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕ ನಮನಗಳು.

ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಹಗಲೆನ್ನದೆ ನನ್ನೊಂದಿಗಿದ್ದು ಸಂಶೋಧನಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿದವರು ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆ ಸುರೇಂದ್ರನಾಥ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು. ಅವರ ಪ್ರೀತಿ, ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಸದಾಋಣಿ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಡಾ. ವೈ. ಯನ್. ಶೆಟ್ಟಿ ಪಡುಬಿದ್ರೆ, ಕೇಶವ ಭಟ್,ಕಡಿಗೇರಿ; ವಿಜಯಾ ಕಾಲೇಜು ಮೂಲ್ಕಿಯ ಮಾಜಿ ಗ್ರಂಥಪಾಲಕರಾದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಮೋಹನ್ ರಾವ್, ದೂರದ ಮುಂಬೈಯ

ಭಾಸ್ಕರ ಸುವರ್ಣ, ನರಸಿಂಹ ಭಟ್, ಸೆಟ್ಟಿಹಿತ್ತಿಲು; ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೈರೊಳಿ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದ ಶ್ರೀಸೀನಗೌಡ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕೃಷ್ಣರವರಿಗೆ, ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜಿನ ಮೋಹನದಾಸ, ಸದಾ ಸ್ನೇಹಶೀಲ ಸಹಾಯಹಸ್ತ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ, ಶ್ರೀ ಗುರುಪ್ರಸಾದ್, ಶ್ರೀ ಜೆವೂರ್, ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಡಾ. ಪದ್ಮನಾಭ ಕೇಕುಣ್ಣಾಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರೊ. ವಿದ್ಯಾನಾಥ್‌ರವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಶಾಸನಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸಹಾಯಮಾಡಿದವರು ನನ್ನ ಸಹೋದರ ಡಾ. ಎಸ್. ಆರ್. ವಿಘ್ನರಾಜ್ ಮತ್ತು ಡಾ. ವೈ. ಉಮಾನಾಥ ಶೆಣೈಯವರು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಸದಾಋಣಿ.

ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಆತ್ಮೀಯರೂ, ಹಿರಿಯರೂ ಆದ ಅಕಾಡೆಮಿ ಆಫ್ ಜನರಲ್ ಎಜ್ಯುಕೇಶನ್‌ನ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿ ಡಾ. ಎಚ್. ಶಾಂತಾರಾಂ ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕ ನಮನಗಳು. ಅಕಾಡೆಮಿ ಆಫ್ ಜನರಲ್ ಎಜ್ಯುಕೇಶನ್‌ನ ವರಿಷ್ಠರಾದ ಡಾ. ರಾಮದಾಸ ಎಂ. ಪೈ, ಡಾ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಬಲ್ಲಾಳ್, ಸಂಶೋಧನಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಆತ್ಮೀಯರಾದ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾದ ಪ್ರೊ. ಬಿ. ಪದ್ಮನಾಭ ಗೌಡ ಅವರಿಗೆ, ಕಾಲೇಜಿನ ವಿಶ್ವಸ್ತ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯವರಿಗೆ, ನನ್ನ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ, ಎಲ್ಲಾ ಆಡಳಿತ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಇಂದಿನ ಹಾಗೂ ಹಿಂದಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಆಡಳಿತವರ್ಗ, ಅರ್ಚಕರು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರೀತಿಯ ವಕ್ತೃಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮೀಯ ನಮನಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆಲಡೆಗಳ ದೈವಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಕಾಲೇಜಿನ ಶ್ರೀ ಶಂಕರ್, ಆಲಡೆಗಳ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಮತಿ ಸ್ನೇಹಾ ಜಗದೀಶ, ಶ್ರೀ ಜಗದೀಶ್, ಶ್ರೀ ಕರುಣಾಕರ ಶೆಟ್ಟಿ, ಕಾರ್ಕಳ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುದ್ರಣ ಹಾಗೂ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಪ್ರವೀಣ ಮುದ್ರಣದ ಶ್ರೀ ಪ್ರವೀಣ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನರಿಗೆ ತುಂಬು ಹೃದಯದ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ನನ್ನ ಬಾಳಿನ ಏಳಿಗೆಗೆ ಬೆಂಗಾವಲಾಗಿ, ಬದುಕಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಹಾಪೂರವನ್ನೇ ಹರಸಿ ನನ್ನ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮನದುಂಬಿ ಹರಸಿದವರು ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಾದ ದಿವಂಗತ ಶ್ರೀ. ಕೆ. ವಿ. ರಾಮಚಂದ್ರ ಭಟ್ಟ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ವಿ. ಆರ್. ಶಾರದಮ್ಮನವರು. ಅವರ ಪೂರ್ಣ ಆಶೀರ್ವಾದ, ಹಾರೈಕೆಗಳು ನನ್ನ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಶ್ರೀ ರಕ್ಷೆ. ಅವರ ಚರಣಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಯ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮಗಳು.

ನನ್ನ ಸಹೋದರರಾದ ಪ್ರೊ. ಡಾ. ಎಸ್. ಆರ್. ಗಿರೀಶ್, ಡಾ. ಎಸ್. ಆರ್. ವಿಘ್ನರಾಜ ಹಾಗೂ ಕಿರಿಯ ಸಹೋದರ ಡಾ. ಎಸ್. ಆರ್. ಶ್ರೀಹರಿ ಮತ್ತು ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರ ಪ್ರೀತಿ ಹಾರೈಕೆ,

ಸಹಾಯಗಳು ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಯಶಸ್ಸಿನ ಹಿಂದಿರುವ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರೇರಣೆ. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕ ವಂದನೆಗಳು.

ಸಂಶೋಧನೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅದರೆಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಗಲೆಣೆಯಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ದುಡಿದ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಾದ ಕು. ಆತ್ರೇಯೀ ಕೃಷ್ಣಾ ಮತ್ತು ಕು. ಮಹತೀ ಯವರಿಗೆ ನನ್ನ ಆತ್ಮೀಯ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಅರುಣಕುಮಾರ ಎಸ್. ಆರ್.

ಸಂಶೋಧಕ

ಶ್ರೀ ಭುವನೇಂದ್ರ ಕಾಲೇಜು, ಕಾರ್ಕಳ- ೫೭೪೧೦೪

ಪರಿವಿಡಿ

ಅಧ್ಯಾಯ–೧ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ೧–೩೦

೧.೧ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ

೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ

೧.೩ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನ

ಅಧ್ಯಾಯ–೨ ಅವಿಭಕ್ತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾ ಸ್ವರೂಪ

೨.೧ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ೩೧–೩೭

೨.೨ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

೨.೩ ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

ಅಧ್ಯಾಯ–೩ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಮತ್ತು ಸಿರಿಆರಾಧನೆ – ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪ ೩೮–೬೧

೩.೧ ಕರ್ಗಿ ಶೆಡ್ತಿಯವರು ಹೇಳಿದ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಗದ್ಯಪಠ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹರೂಪ

೩.೨ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರಿಂದ ನಿರೂಪಿತಗೊಂಡ ಸಿರಿಕಥೆಯ ಪದ್ಯ ಹಾಗೂ ಗದ್ಯಪಠ್ಯಗಳ ತೌಲನಿಕ ವಿವೇಚನೆ

೩.೩ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಮತ್ತು ಭೌತಿಕಪರಿಸರದೊಂದಿಗಿನ ಸಂಬಂಧ

೩.೪ ಪಾಡ್ದನದ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಆರಾಧನೆ

೩.೫ ಸಿರಿಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಜನಪದರು

೩.೫.೧ ಲೌಕಿಕಸಂಬಂಧ

೩.೫.೨ ಅಲೌಕಿಕಸಂಬಂಧ

೩.೬ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ, ಕತೆ–ಸಂಗ್ರಹ, ಪ್ರಕಟನೆ

೩.೬.೧ ಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಗ್ರಹಗಳು

೩.೬.೨ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಗ್ರಹಗಳು.

ಅಧ್ಯಾಯ–೪ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪ ೬೨–೧೦೦

೪.೧ 'ಆಲಡೆ' ಪದಪ್ರಯೋಗ ಮತ್ತು ಅರ್ಥ

೪.೨ ಆಲಡೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ವಾಸ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ

೪.೩ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ರಚನಾಸಾಧ್ಯತೆಗಳು

೪.೪ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆ

೪.೪.೧ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮೆರ ಉಲ್ಲೇಖ

೪.೪.೨ ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮೆರ ನಿರೂಪಣೆ

೪.೪.೨.೧ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮೆರು

೪.೪.೩ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಬೆರ್ಮೆರ್

೪.೪.೪ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮೆರ ಸ್ಥಾನ

೪.೪.೫ ದೈವಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವಾಗಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆ

೪.೪.೫.೧ ಆಲಡೆಗಳ ಒಳಪ್ರಾಂಗಣ

೪.೪.೫.೨ ಆಲಡೆಗಳ ಹೊರಗಿನ ಅಂಗಣ

೪.೫ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಚರಣೆಗಳು

೪.೫.೧ ಕಾಲಾವಧಿ ಆಚರಣೆಗಳು

೪.೫.೨ ವಾರ್ಷಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು

೪.೫.೩ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ

೪.೬ ಜನಪದರು ಹಾಗೂ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ

೪.೬.೧ ಆಲಡೆ ಮತ್ತು ಆದಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

೪.೭ ಆಲಡೆಗಳ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯ ನೆಲೆ – ಸ್ಥಳೀಯ ಐತಿಹ್ಯಗಳು

೪.೭.೧ ಸಿರಿ – ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿಗಳು

೪.೮ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಜನಪದರ ಸಂಬಂಧ

ಅಧ್ಯಾಯ–೫ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು **೧೦೧–೨೪೦**

೫.೧ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು

೫.೨ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾದ ಆಲಡೆಗಳು

೫.೨.೧ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗದ ಆಲಡೆಗಳು

೫.೩ ಆಲಡೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ವರ್ಗೀಕರಣ

೫.೩.೧ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳು

೫.೩.೨ ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳು

೫.೪. ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು

೫.೪.೧. ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯಿರುವ ದೇಗುಲಗಳು

೫.೪.೨ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲುವ ಹರಕೆಗಳು

೫.೫ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ

೫.೬ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಆಡಳಿತಮಂಡಳಿ

೫.೭ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಾಧಾರಿತ ಫಲಿತಗಳು

೫.೮ ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಸರಣಸಾಧ್ಯತೆ

ಅಧ್ಯಾಯ-೬ ಆರಾಧನೆ ಆಚರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬದುಕು **೨೪೧-೨೬೭**

೬.೧ ವೈದಿಕ ಸಮುದಾಯ

೬.೨ ಅವೈದಿಕ ಸಮುದಾಯ

೬.೨.೧ ಭೂತ ಕಲಾವಿದರು

೬.೨.೨ ವಿಲಯದವರು(ಚಾಕ್ರಿಯವರು)

೬.೩ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು

೬.೩.೧ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಮನೋಧರ್ಮ

೬.೩.೨ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರ ನಿತ್ಯವಿಧಿ

೬.೩.೩ ದಲ್ಯ ಸೇವೆ

೬.೩.೪ ಪರಿಹಾರ ರೂಪಗಳು

೬.೪ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು

೬.೪.೧ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳಾಗುವ ಸಂದರ್ಭ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ

೬.೪.೨ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ- ವ್ರತಾಚರಣೆ

೬.೪.೩ ಇಲ್ಲೆಚ್ಚಿದ ದಲ್ಯ (ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ದಲ್ಯಸೇವೆ)

೬.೪.೪ ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ

೬.೫ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳು

೬.೬ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು

೬.೭ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಾಧಾರಿತ ಒಳನೋಟಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ-೭ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳು **೨೬೮-೨೮೭**

೭.೧ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ನಾಗಸನ್ನಿಧಿಗಳು

೭.೨ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು

೭.೩. ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಭೂತಾಲಯಗಳು

೭.೪ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ-೮ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಇಂದಿನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ **೨೮೮-೨೯೪**

೮.೧ ಸಮುದಾಯದ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಮಹತ್ವ

೮.೨ ಚಿಕಿತ್ಸಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು

೮.೩. ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಇಂದಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪ

೮.೪ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಆಡಳಿತವರ್ಗ ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು

ಅಧ್ಯಾಯ-೯ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ಫಲಿತಾಂಶ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನಸಾಧ್ಯತೆ **೨೯೫-೩೦೩**

೯.೧ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಫಲಿತಗಳು

೯.೨ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು

ಅನುಬಂಧಗಳು

ಅನುಬಂಧ– ೧ ರಿಂದ ೭ 1-6

(೧. ತಾಣದ ವಿವರಣೆ ೨. ಬ್ರಹ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಶ್ಲೋಕ ೩. ಬೆರ್ಮೆರು ವರ್ಣನೆ (ತುಳು) ೪. ಆಲಡೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ ೫. ನಿಡಗಲ್ಲು ಶಾಸನ ೬. ತಾಮ್ರಶಾಸನಗಳು ನಂದಳಿಕೆ ೭. ಸಂಗಣ್ಣರಸನ ಶಾಸನ, ನಂದಳಿಕೆ)

ಅನುಬಂಧ –೮ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ – 7-18

ಅನುಬಂಧ– ೯ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳು – 19-89

ಅನುಬಂಧ– ೧೦ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ನಕ್ಷೆ – 90

ಅನುಬಂಧ– ೧೧ ವಕ್ತೃಗಳ ಮಾಹಿತಿ – 91-97

ಅನುಬಂಧ– ೧೨ ಗ್ರಂಥಋಣ – 98-105

ಅನುಬಂಧ– ೧೩ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು – 106-

ಅಧ್ಯಾಯ–೧
ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಅಧ್ಯಾಯ – ೧

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದರೆ ಒಂದು ಜನಸಮುದಾಯದ ಭಾಷಿಕ, ಆಚರಣಾತ್ಮಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯ ಒಟ್ಟು ಸೃಷ್ಟಿ ಎನ್ನಬಹುದು. ಅದು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ, ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೃಷ್ಟಿಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಸಮಷ್ಟಿಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಸಮಷ್ಟಿಹಿತ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸೃಷ್ಟಿ ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯದಲ್ಲ, ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ಮುಂದುವರಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಅವುಗಳು ಮಾನವನ ನಿರಂತರವಾದ ಪುನಃಸಂಯೋಜನಾತ್ಮಕ ಕೊಡುಗೆಯಿಂದಾಗಿ ಆಯಾ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಮರುಸೃಷ್ಟಿ ಮೂಲಸೃಷ್ಟಿಯ ಹೇತುಗಳನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಳ್ಳದೆಯೇ, ಹೊಸ ಸೇರ್ಪಡೆಯ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚು ಚೈತನ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಿಕಟಸೃಷ್ಟಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವುದು. ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಮನುಷ್ಯನ ಬೌದ್ಧಿಕವಿನ್ಯಾಸಗಳೆಂದು ಅವುಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಮಾನವನ ಆಲೋಚನೆ, ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಮಿಲನದಿಂದ ಪ್ರತಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ಆಗುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಒಂದು ಚೈತನ್ಯ ಅಶಿಕ್ಷಿತರಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಜನಪದಸೃಷ್ಟಿ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಜನಪದಸೃಷ್ಟಿಯ ಎಂತಹುದೇ ರೂಪಗಳು ತಮ್ಮ ಚಲನಶೀಲತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪರಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ನಮಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ, ಅವುಗಳ ಅಗತ್ಯ ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ನೀಡುವ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜನಪದಸೃಷ್ಟಿಯ ಹಿಂದಿರುವ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಮನಗಾಣಬಹುದು. ಅವುಗಳ ಮಾನಸಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಜನಪದರ ವಿಶಾಲದೃಷ್ಟಿಕೋನ, ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಯ ಅರಿವು ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ. 'ಜನಪದ ವೈಚಾರಿಕತೆ' ಎಂಬುದು ಮಾನವನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲೂ ನಡೆದಿದೆ. ಈ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಮಾನವನು ಜೀವನದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಜೀವನಾನುಭವವನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಸಫಲಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಾಗರಿಕತೆಯ ವಿಕಾಸದ ಹಿಂದೆ ಈ ಬಗೆಯ ಚೈತನ್ಯವಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಈ ವಿಕಾಸಶೀಲ ಮನಸ್ಸು ಬದುಕಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ನವ್ಯತೆಯನ್ನು ತುಂಬುವ ಪರಿ ಸೋಜಿಗವೆನಿಸುವಂತಹುದು. ಮಾನಸಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ತಾಂತ್ರಿಕ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳಿಗೆ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಸರೂಪಗಳನ್ನು ತುಂಬುತ್ತ, ತಮ್ಮದೇ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಗಟ್ಟಿತನವನ್ನು, ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಪರಿ

ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದ್ದು, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಏರುಪೇರುಗಳಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡದಂತಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನಪದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬೌದ್ಧಿಕ ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಪೂರ್ವಕ ಮನಗಾಣಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು, ಹಾಗೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದ "ತುಳುನಾಡು"[೧] ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಜನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೀಡು. ಇಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಆಚರಣೆ, ಕುಣಿತ, ಕುಲಕಸುಬು ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲೂ ಆಧುನಿಕತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಮೃದ್ಧತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಜನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಪೂರಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಈ ನೆಲದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಹಲವಾರು ಸಂಸ್ಕೃತಿಸಂಪನ್ನ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಆರಾಧನಾಪರಂಪರೆಗಳು[೨] ಅಧ್ಯಯನ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ. ಇಂದಿಗೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದಂತಹ ಆರಾಧನೆ ಎಂದರೆ ನಾಗಾರಾಧನೆ. ನಾಗನ ಕುರಿತಾದ ಜನರ ನಂಬಿಕೆ, ಭಕ್ತಿ, ಭಯ ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ದೈವದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ನಾಗಬೆರ್ಮೆರು ತುಳುನಾಡಿನ ಮೂಲದೇವತೆ ಎಂಬ ಮಾತೂ ಇದೆ. ತುಳುನಾಡನ್ನು "ನಾಗರಖಂಡ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಗ ಎನ್ನುವ ಜನಾಂಗವೂ ಇಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು [೩] ಸಂಶೋಧನಾಕಾರರು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಬೆರ್ಮೆರ್(ಬ್ರಹ್ಮ) ಮತ್ತು ನಾಗನಲ್ಲಿ ಅಭೇದವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಗಾರಾಧನೆಯಲ್ಲೇ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು 'ಆದಿದೈವ' ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ನಾಗಾರಾಧನೆಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳೆಂದರೆ ಸರ್ಪಸಂಸ್ಕಾರ, ಡಕ್ಕೆಬಲಿ, ಆಶ್ಲೇಷಾಬಲಿ, ನಾಗಮಂಡಲ ಮುಂತಾದುವುಗಳು. ವಿಶೇಷ ದಿನಗಳಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ನಾಗನಿಗೆ 'ತನು' ಅರ್ಪಿಸುವ, ಎಂದರೆ ಸೀಯಾಳ, ಹಾಲು ಮುಂತಾದ ಪಂಚವಸ್ತುಗಳ ಸಮರ್ಪಣೆಯ ಮೂಲಕ 'ತಂಪು' ಮಾಡುವ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದನೆನ್ನದೆ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗದವರೂ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಚರ್ಮರೋಗ, ದೃಷ್ಟಿದೋಷ, ಸಂತಾನಹೀನತೆ ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಪರಿಹಾರ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಅತಿಕಷ್ಟಕರವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿಗರು ನಾಗದೇವತೆಯನ್ನು ನೆನೆಯುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ.

---

[೧] ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್, ೨೦೦೮, ನಾಗಬೆರ್ಮೆರ್ , ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ದ್ರಾವಿಡ ವಿ. ವಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸವನಂ, ಕುಪ್ಪಂ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಪು-೧.

[೨] ಲೌರಿ ಹಾಂಕೊ, ೧೯೯೮,Textualizing the Siri Epic, ಪುಟ-೨೩೪.

[೩] ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್, ೨೦೦೮, ನಾಗಬೆರ್ಮೆರ್ , ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ದ್ರಾವಿಡ ವಿ. ವಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸವನಂ, ಕುಪ್ಪಂ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಪುಟ-೩೧
ಲೀಲಾ ಭಟ್, ೧೯೯೫, ತುಳುನಾಡ ಬೆರ್ಮೆರ್- ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ, ಡಾ.ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ(ಸಂ) ಸಿರಿ, ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಅಭಿನಂದನಾ ಸಂಪುಟ, ಕಲಾಗಂಗೋತ್ರಿ, ಉಚ್ಚಿಲ, ಪುಟ-೨೩೭
ಪುತ್ತಿ ವಸಂತಕುಮಾರ್, ೨೦೦೭, ಕೇರಳ ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಗಾರಾಧನೆ, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ ಕನ್ನಡ, ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ, ಪುಟ-೧೫೭

ತುಳುವರು ಎಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಮೂಲಸ್ಥಾನ (ಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಾಗಸ್ಥಾನ)ವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ನಂಬದವನಿಗೆ ಇಂಬಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ಮಾತು ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತ. ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಭಕ್ತರು ನಾಗನನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಂತೆ ಬೇರೆ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರಾದರೂ ನಾಗನಿಗೆ ಕೊಡುವ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಹೆಚ್ಚು. ತುಳುನಾಡಿನ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಿಗನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಆರಾಧನಾ ಪರಂಪರೆಯೆಂದರೆ ಭೂತಾರಾಧನೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಜನಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಹಾಗು ಸಾಮೂಹಿಕ ಮನೋಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಹೂರಣಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆರಾಧನಾ ಕ್ರಮವಿದು. ಕೆ.ಎಲ್.ಕುಂಡಂತಾಯರವರು 'ತೌಳವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಅಂಗವಾದ ತುಳುವರ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ರೂಪದ ಆಚರಣೆಯೇ ಭೂತಾರಾಧನೆ. ತಾವು ನಂಬಿರುವ, ತಮಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿರುವ ದೈವಗಳನ್ನು ತುಳುವರು 'ಸತ್ಯ' ಎಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವರು. ಪ್ರಪಂಚಚೈತನ್ಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಅನುಸಂಧಾನ ಒಂದು ಮೂಲಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುವ ತುಳುಸೀಮೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಉಪಾಸನಾವಿಧಾನವೇ ಭೂತಾರಾಧನೆ' ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ.[೪] ನಂಬುವ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಚೈತನ್ಯದ ಹಿಂದೆ ದೈವಗಳ ಅಭಯವಿದೆ. ಭೂತಾರಾಧನೆ ಅವರ ವೈಚಾರಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಕೈಗನ್ನಡಿ. ಭೂತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು. ಭೂತಗಳನ್ನು ಮುನ್ನೆಡೆಸುವವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಇರುವುದು ಬಂಟ ಹಾಗು ಬಿಲ್ಲವಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ. ತುಳುನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಪಸರಿಸಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ವರ್ಗಗಳ ಆರಾಧ್ಯದೈವಗಳಾಗಿರುವ ಈ ಭೂತಗಳು ನಾಗನ ಅನಂತರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವ ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡರು ಈ ಭೂತಾರಾಧನೆಯನ್ನು 'ತುಳುನಾಡಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ರಂಗಭೂಮಿ' ಎಂದು ಕರೆದರು.[೫] ತುಳುಜನರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿ, ಬಂಧುತ್ವ ಹಾಗು ಇನ್ನಿತರ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ ಈ ಆರಾಧನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ತತ್‌ಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿರುವ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಆಚರಣೆಗಳು, ಜೊತೆಗೆ ಭೂತಕೋಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳ್ಳುವ ಭೂತನಲಿಕೆ (ನೃತ್ಯ), ಹಾಡು, ಹಾಗೂ ಮುಖವರ್ಣಿಕೆ, ವೇಷ ಇತ್ಯಾದಿ ಹತ್ತು ಹಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರು 'ಧಾರ್ಮಿಕ ರಂಗಭೂಮಿ' ಎಂದು ಕರೆದರು. ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಪಾಡ್ದನಗಳು ಕೇವಲ ಭೂತಗಳ ಹುಟ್ಟು, ಪ್ರಸರಣದ ಕುರಿತಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ತುಳುನಾಡಿನ ಪ್ರಕೃತಿ, ಇಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ಜನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ

---

[೪] ಕೆ.ಎಲ್ ಕುಂಡಂತಾಯ, ೨೦೦೩, ನಂಬಿಕೆ ನಡವಳಿಕೆ, ಸರಸ್ವತಿ ಪ್ರಕಾಶನ ,ಕುಂಜೂರು ಅದಮಾರು, ಪುಟ-೨೯

[೫] ಡಾ.ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, ೧೯೯೦, ಭೂತಾರಾಧನೆ ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಮದಿಪು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ, ಪುಟ-೨೫೪

ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಒಟ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾ, ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತಹ ಭೂತಾರಾಧನೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪುರುಷಪ್ರಧಾನತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ರೂಪಕವಾಗಿ, ಇಡಿಯ ತುಳುನಾಡಿನ ಜಾತಿ, ವರ್ಣ, ವರ್ಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಭೂತಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಆರಾಧನಾಸಂಕೀರ್ಣ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಗಾಳಿಗೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡುಕೊಂಡದ್ದು ಕೂಡಾ ಇದರ ಬಹುಮಹತ್ವದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಆದರೂ ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಭೂತಗಳ ಬಗೆಗಿನ ನಂಬಿಕೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ.

ತುಳುನಾಡಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಬಹುಮುಖ್ಯ ಆರಾಧನಾಪರಂಪರೆ ಎಂದರೆ ಸಿರಿ ದೈವಾರಾಧನೆ. ಇದು ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಆಚರಣೆ, ಆರಾಧನಾವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ತೀರ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಭೂತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ದೈವದ ಆರಾಧನೆ ಇಡೀ ತುಳುನಾಡಿನಗಲಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ತುಳುನಾಡಿನ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಆ ದೈವ ಇರಬಹುದಾದರೂ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಆ ದೈವ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಸಂತತಿಯೊಂದು ಆರಾಧನೆಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಎಲ್ಲೆಡೆ ತನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ತನ್ನ ಒಟ್ಟಾರೆ ಜೀವನಕ್ರಮ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟ ಧ್ಯೇಯಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಿಂದ ಜನಪ್ರಿಯಳಾದ ಸಿರಿ ಇಲ್ಲಿ ಪೂಜಾರ್ಹಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಜೀವವಿರೋಧಿ, ಪ್ರಕೃತಿವಿರೋಧಿ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ, ಹೆಣ್ಣಿಗಾದ ಅಪಚಾರಗಳನ್ನು ನೈತಿಕತೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಎಂದು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿದ 'ಸಿರಿ'ಯನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತುಳುನಾಡಿನ ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳು ಇಂದಿಗೂ ತಮ್ಮ ದೈವ ಎಂದು ಆರಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆ. 'ಸಿರಿ' ಎಂಬ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು 'ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ಮತ್ತು ಬಹು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆರಾಧನಾಕ್ರಮವೊಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಸಮೇತವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದೇ ಇದರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಿರಿಬಳಗದ ಆರಾಧಕರಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಸಮುದಾಯವೇ ಹೆಚ್ಚು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅವರ ಕೌಟುಂಬಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಮಾನಸಿಕವಾದ ಬದುಕಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಾಂತ್ವನನೀಡುವುದು ಈ ಸಿರಿಬಳಗವಾದ್ದರಿಂದ, ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರಬಹುದಾದ ಸ್ತ್ರೀಕೇಂದ್ರಿತವಾದ ಆರಾಧನಾಪದ್ಧತಿಯಿದು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀದೈವಗಳನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ತ್ರೀದೈವಗಳು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ತ್ರೀಸಮುದಾಯ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿದ್ದು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದಂತೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೋದೈಹಿಕ ನೋವುಗಳು, ಕುಟುಂಬದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಜಾತಿ, ಬಣ್ಣ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಹೀಗೆ ಎದುರಿಗೆ ಕಾಣುವ, ಕಾಣದಿರದ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ, ತುಮುಲಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಸಮುದಾಯವೇ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಂತಿರುವ ಬಿಡುಗಡೆಯ ತಂತ್ರದಂತಿದೆ ಈ

ದೈವದ ಸೃಷ್ಟಿ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಪ್ರಾಬಲ್ಯದ ಆರಾಧನೆ, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಸಮಾನವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿರುವ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ಆರಾಧನಾರೂಪವಿದು, ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸದಾ ನಲುಗುತ್ತಿದ್ದ, ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ಅಪ್ರತಿಮ ಛಲದಿಂದ ಹೋರಾಡಿ, ಪುರುಷಸಮುದಾಯಕ್ಕೇ ಸಡ್ಡು ಹೊಡೆದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳಾದ ಸಿರಿಯನ್ನು ದೈವತ್ವಕ್ಕೇರಿಸಿ ಕಾಂತಬಾರೆ-ಬೂದಬಾರೆ, ಕೋಟಿ-ಚೆನ್ನಯರಂತೆ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು ತುಳುನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ. ತುಳುಜನಗಳ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನೋದೈಹಿಕಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಪರಿಹಾರವೇ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಮನೋವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರಿಹಾರದಂತಿರುವ ಆರಾಧನೆಯಿದು.

ತುಳುನಾಡಿನ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಇಂತಹ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲದೆ, ಹತ್ತು ಹಲವು ಆಚರಣೆಗಳಿದ್ದು, ಇವುಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಪಾರವಾದ ಜನಪದಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಜನಪದ ಆರಾಧನೆ, ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾದಂತಹ ಜನಪದಸಾಹಿತ್ಯ ಹಿಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಜನಪದರ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸದ ಸುಸ್ತು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿ ಆಗುವಂತೆ, ಆರಾಧನಾಮುಖದ ಹಿಂದೆಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆ ಆಗುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಲ್ಲ. ಈ ಮೌಖಿಕ ಆಧಾರಗಳು ಆರಾಧನಾಕ್ರಮಗಳ ಸಮಗ್ರ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವಾಗದಿದ್ದರೂ, ಒಂದಿಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂದು ಇತಿಹಾಸಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮೌಖಿಕಪರಂಪರೆಯನ್ನೂ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಪೂರ್ವವಾದ ಘಟನೆ ಇಲ್ಲವೇ ವ್ಯಕ್ತಿಸಂಬಂಧಿ ಘಟನೆಗಳು ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಿಶೇಷಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದಾಗ ಅವನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಮೌಖಿಕಸಾಹಿತ್ಯ ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ, ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರಮಾಡುವ, ವೈಭವೀಕರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿಸುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳು ಒಂದು ಆಚರಣೆಯಾಗಿ, ಆರಾಧನೆಯಾಗಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಸಮುದಾಯವೊಂದರ ಮೇಲೆ ಇಂತಹ ಒಂದು ಹೊಸವಿಚಾರದ ಪ್ರಭಾವ ಅಥವಾ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗುತ್ತಲೇ, ಭಯ, ಭಕ್ತಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆ ಆರಾಧನಾಸಂಪ್ರದಾಯ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಇತರರು ಅನುಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕತೆಯಿಂದ ಸಮುದಾಯದ ಆಕರ್ಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ಇಂತಹ ಆರಾಧನೆಗಳು ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಚಾರದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಸರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಜನಪದಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗುತ್ತಲೇ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಆರಾಧನಾತ್ಮಕನೆಲೆಗಳನ್ನು ಪಡಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೇ ಜನರ ಹಲವಾರು ಸಂಶಯ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಕೌಟುಂಬಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಆಚರಣೆಗಳು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆರಾಧನಾಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಜನಪದರ ಅಗಾಧವಾದ

ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಅವುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸಶಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಜನಗಳ ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಅಲೌಕಿಕಜೀವನದಲ್ಲಿ ಈ ಆರಾಧನೆಗಳು ಸಂಬಂಧಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರ ಬುದ್ಧಿ, ಭಾವ, ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಮತ್ತು ನಿರಾಳತೆಯ ಅನುಭವವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದರಿಂದ ಜನರು ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಆರಾಧನಾ ಕ್ರಮ ಹೀಗೆ ರೂಪುಪಡೆಯುವುದು ಕೇವಲ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಭೂತಾರಾಧನೆ, ನಾಗಾರಾಧನೆಯಂತಹ ಇತರ ಆರಾಧನಾಪರಂಪರೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೂ ಸತ್ಯ .

ಒಂದು ಭೌಗೋಳಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ (ಭಾಷಿಕ ವಲಯ) ಇವುಗಳ ಪ್ರಸರಣ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದರೆ, ಅಲ್ಪಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಭಾಷಿಕ ಪರಿಧಿಯ ಹೊರಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೂ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಒಂದಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಯಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕುರಿತಾದ ಪಾಡ್ದನಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಇದೇ ರೀತಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಮಾನವನ ನಂಬಿಕೆ, ಭಯ, ಭಕ್ತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪುನಃಸೃಷ್ಟಿ ಅಥವಾ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಸಿರಿಮಹಾಕಾವ್ಯ ಕೇವಲ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣಿನ ಮತ್ತು ಅವಳ ಕುಟುಂಬದ ಕತೆಯಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು, ಕೃಷಿಸಂಬಂಧೀ ವಿಚಾರಗಳು, ಒಡೆತನದ ವಿವರಗಳು, ಕೌಟುಂಬಿಕ ಚಿಂತನೆ, ಗಂಡುಸಿನ ಗುಣನಡತೆ, ಗಂಡುಸಿನ ದುಶ್ಚಟಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಹೆಣ್ಣು, ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಡುವ ಹೆಣ್ಣಿನ ದಿಟ್ಟತನ, ಹೆಣ್ಣು ಬೇರೆ ಮದುವೆಯಾಗುವುದು–ಹೀಗೆ ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ– ಹತ್ತು ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳಿವೆ. ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕತೆ ಹೊರಳಿಕೊಂಡು, ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯಾವುದೇ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಛಲದಿಂದ ಎದುರಿಸುವ ಕಠಿಣ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಮುಖದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬುದು ಅದರ ಒಳನೋಟ. ಡಾ. ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡರವರು "ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಹುಟ್ಟು ಅಲೌಕಿಕವಾದುದು ಆದರೂ ಮುಂದೆ ಅವಳು ವೀರರಮಣಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವಳು ತೋರಿಸುವ ಧೀಮಂತಿಕೆ, ಛಲ, ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕತೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳೊಂದು ಶಕ್ತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಬೀತುಮಾಡುವ ನಿಶ್ಚಲಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ. ಇದುವೇ ಅಂಶದಿಂದಾಗಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಉಳಿದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಿಗಿಂತ (ಜನಪದ ಹಾಗೂ ಶಿಷ್ಟ)ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನದ ಒಟ್ಟು ಸ್ವರೂಪ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಅವಳ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ, ತಾಯಿಯಾಗುವ ಅಂಶ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಬರುವುದಾದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅವಳ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಅವಳ ಬೇನೆ, ಬೇಸರ, ಪಲ್ಲಟಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ನಿತ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಬದುಕು ಜೊತೆಗೆ ಒಳಭಾವಗಳಲ್ಲಿರುವ ನೋವುಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವಂತಹ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಥಾಸರಣಿ"

ಎಂಬುದಾಗಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.[೬] ಅವಳ ಚಾರಿತ್ರ್ಯದ ಕುರಿತಾಗಲಿ ಮತ್ತು ಅವಳಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಲಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ಇದುವರೆಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದ ಜನ ಅಥವಾ ತುಳುನಾಡಿನ ಜನತೆ ಇಡೀ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಆದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಇಡಿಯ ಸ್ತ್ರೀಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಗೌರವ ನೀಡುವಂತಿರುವ, ಪುರುಷಕೇಂದ್ರಿತಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಗೌರವಕೊಡುವಂತಿರುವ, ಸಮಾನತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವ, ಚೈತನ್ಯ ಹೊಂದಿರುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಹೋರಾಟದ ಗತಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಿರಿ ತಾನು ಎರಡನೇ ಮದುವೆಯನ್ನು ಆಗಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಆಶಾಕಿರಣವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ತ್ರೀಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಈ ಬಗೆಯ ಧೈರ್ಯ, ಸಾಂತ್ವನಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ವಿಧವೆಯರ, ಇಲ್ಲವೇ ಪತಿತೆಯರ ಬಾಳಿಗೆ ಹೊಸ ಭಾಷ್ಯ ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ.

ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಗಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವವೆಂದರೆ ಆರಾಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಸಿರಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆರಾಧನೆಯ ನೆಲೆಗೆ ತರದೆ, ಅವಳ ಇಡೀ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಂಡು, ಸಮರ್ಪಣಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸುವುದು ಮಹತ್ವದ ಅಂಶ. ತನ್ನ ಮತ್ತು ಸಿರಿಯ ಕುಟುಂಬದ ನಡುವೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಾಮ್ಯ ಅಥವಾ ಸಾದೃಶ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವುದು ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಆರಾಧನೆಗಿರುವ ಮಹತ್ವ. ಸಮಾಜದ, ಕುಟುಂಬದ ಮತ್ತು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿನ ಒತ್ತಡಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವುದಕ್ಕೆ, ಜನಪದರ ಚಿಂತನಶೀಲ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಯ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಮೌಖಿಕವಾಗಿಯೂ, ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೂ ಸಶಕ್ತವಾಗಿರುವ ಇಂತಹ ಆರಾಧನೆಗಳು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರರೂಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಮಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಪರಿಸರದಿಂದ ಬಂದು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒತ್ತಡಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗುವ ಪೂರ್ಣ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ಬರುವ ದರ್ಶನ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಾಂತ್ವನ, ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಿರಿಕುಟುಂಬದ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು ನೆಮ್ಮದಿ ಹೊಂದುವ ಅಂಶವು ಇದರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಭೂತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಾದರೆ ಹೊರಗಿನವರಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಸಂಬಂಧ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಒಬ್ಬಳು ಸಿರಿಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಆವೇಶದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಪಡಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೊಂದಿಗೆ ಲೌಕಿಕದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಭ್ರಮವಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವಳ ವಾಸ್ತವಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ, ಎಂದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಅಸಮಾನತೆ, ಮದುವೆ, ಮಕ್ಕಳು, ಬಂಜೆತನ, ಅತ್ತೆ ಮಾವಂದಿರ ಕಾಟ, ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರದಾಯಿಯಾಗಿ, ಹೋರಾಟದ ನೆಲೆಯಾಗಿ ಬದುಕಿಗೊಂದು ದೃಢವಾದ ಆಸರೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇದರಿಂದ ಆ ಹೆಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಕುರಿತಾದ

---

[೬] ಡಾ. ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ, ೧೯೯೭, ವಿರಚನೆ, ಎನ್.ಆರ್. ಎ. ಎಂ.ಎಚ್. ಪ್ರಕಾಶನ, ಕೋಟೇಶ್ವರ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ, ಪುಟ-೯೫

ಪಾವಿತ್ರ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುವ, ಅದರಿಂದಲೇ ಅವಳ ಒಟ್ಟು ಮನೋಧರ್ಮ ಬೆಳೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳ ಅತಂತ್ರಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪರಿಹಾರರೂಪವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಹೋರಾಟದ ಬದುಕೊಂದು ಆದರ್ಶವಾಗಿರುವ (ಸಿರಿಯ ಬದುಕು) ಏಕೈಕ ಆರಾಧನೆ ಎಂದರೆ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಉಳಿದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೆಣ್ಣು ದೈವಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಸಂತಸಪಡೆಯುವ (ದರ್ಶನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ) ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ, ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಿಗುವ ಉಲ್ಲಾಸ ಉಳಿದೆಡೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು 'ಸಿರಿ ಕುಟುಂಬವನ್ನೇ ತನ್ನದು, ಅಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಅವಳು' ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ ಬದುಕಿಗೆ ಚೈತನ್ಯ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಇಂತಹ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾದ ಬೆಸುಗೆಯಿರುವುದರಿಂದಲೇ ತುಳುನಾಡಿನ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಕುಟುಂಬಗಳು ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿವೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಊಹೆಯನ್ನು ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಬಹುದು. ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯಾದ ಸಿರಿಯ ಮೂರು ತಲೆಮಾರಿನ ಕತೆಯನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಆಚರಣೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಮಾತೃಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಉದ್ದೀಪನೆಗಾಗಿ, ಪುನಃಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ ಸಿರಿಯ ತತ್ವಗಳು ಜನಮನ್ನಣೆಗಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಹೋರಾಟದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾಗಿ ಬಾಯ್ದೆರೆಯಾಗಿ ದಾಖಲುಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಬಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ (ಪಾಡ್ದನ) ಸಿರಿಕಾವ್ಯ. ಇದು ತುಳುವರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಂಟ ಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೋರಾಟವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳುವ ಈ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವರ್ಗದ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು, ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿರದೆ, ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನೆಲೆಯಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನೆಲೆಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಗೆ ಏರುವ ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿ ಸಂಪನ್ನ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಿದು.

ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿರುವ ಬಂಟಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಸಿರಿಯನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ನೋಡುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇತರ ಪಂಗಡಗಳ ಸ್ತ್ರೀಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶವಾಗುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀ ಎಂದರೆ ಸಿರಿ ಮತ್ತು ಅವಳ ಪರಿವಾರ. ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿರುವ, ಹೆಣ್ಣು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ–ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಬಂಟಸಮುದಾಯದಿಂದಲೇ ಸಿರಿ ಬಂದವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ದೇವರ ಮಗಳು ಎಂಬ ರೂಢಿಗತ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ದೂರಮಾಡಲಾಗದು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ನಂಬುವ ಮತ್ತು ಆರಾಧಿಸುವ ಎಂದರೆ ಅವಳಿಂದಾಗಿ ಇಡೀ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಆಶಾಭಾವನೆ ಆ ಸಮುದಾಯದ್ದು. ಡಾ। ಶೇಖರ ಅವರು "ಬಂಟರು ಭೂತಾರಾಧಕರೂ, ನಾಗಾರಾಧಕರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭೂತಗಳನ್ನು ನಂಬಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನೇಮ,

ತಂಬಿಲ, ಕೋಲಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಾಗಬನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ತನು ಎರೆಯುವುದು, ಡಕ್ಕೆಬಲಿ, ಆಶ್ಲೇಷಬಲಿ, ನಾಗಮಂಡಲ ಮುಂತಾದ ನಾಗಸಂಬಂಧೀ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಇವರಲ್ಲಿ 'ಸಿರಿ' ಆಚರಣೆಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 'ಸಿರಿ' ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನೇ ಎದುರಿಸಿ ನಿಂತ ಒಬ್ಬ ಕಾರ್ನಿಕದ (ಮಾಯದ) ಮಹಿಳೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕೂಡ ನಂಬಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುವ ಹಲವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ" ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೭] ಭೂತಗಳನ್ನು ನಂಬುವುದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ತೃಪ್ತಿ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇದುವೇ ಸಿರಿಯ ಕುರಿತಾದ ಆಚರಣೆ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರಲು ಕಾರಣ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ ಅವರು "ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ ಹಾಗೆಯೇ ಗ್ರೀಕ್ ಕಾವ್ಯ ಇಲಿಯಡ್ ಮೊದಲಾದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಸಿರಿ ಎಂಬುವಳು ಶಕ್ತಿಶೀಲೆಯಾಗಿ, ಬದುಕಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಅವಳು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಇರುವ ಜನಮನ್ನಣೆ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅದು ಅವಳ ಅಲೌಕಿಕತೆಗೆ ಅಲ್ಲ, ಬದಲು ಅನ್ಯಾಯ, ಅಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವಳು ತೋರುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆಗಾಗಿ, ಜೊತೆಗೆ ಸತ್ಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಅವಳು ಮಾಡಿರುವ ಅನೇಕ ತ್ಯಾಗದ ಕೆಲಸಗಳಿಗಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಸಮಾಜದೊಳಗಿರುವ ದ್ವಂದ್ವನೀತಿಗಳ ನಿರಾಕರಣೆ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು ವಿಕಸನದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಕೀರ್ತಿ, ಹೆಸರು ನಿಂತಿದೆ" ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ.[೮] ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಿರಿ ಜಾತ್ರೆಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಯಾಮಗಳಿವೆ. ಆದಿಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಿನದಂದು, ಒಟ್ಟು ಸೇರುವ ಹೆಂಗುಸರ ಕಷ್ಟ ಸುಖಕ್ಕೆ ಸಿರಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಆಗುವುದೇ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಯಶಸ್ಸಾದರೆ, ಅಂದು ದಲ್ಯಸೇವೆ ನಡೆಸುವುದೆಂದರೆ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ಅಂತಸ್ತಿನ ಉನ್ನತಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವರಲ್ಲದೆ, ಅದೊಂದು ಹೀನಕಾರ್ಯ, ಕೊರತೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಎಂದೂ ಯೋಚಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕಾಗಲೀ, ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿನ ಇತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಗಾಗಲೀ (ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂದೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ) ಮದುವೆಯ ಅನಂತರ ಗಂಡನ ಮನೆಯವರಿಗಾಗಲಿ, ಕನಿಕರ ಇಲ್ಲವೇ ಅವಹೇಳನಕಾರಿ ವಿಚಾರವೆಂದು ಅನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಕುಟುಂಬಗಳು ಇದೊಂದು ಗೌರವದ ಸ್ತರವೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಇದನ್ನು ಅಲೌಕಿಕಜಗತ್ತಿನ ಸಿರಿಯ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವುದು ಅವಳಿಗೆ ಗೌರವದ ನೆಲೆಯೆಂದು ಜನರು ಕಲ್ಪಿಸಿರುವುದು ಆ ಆರಾಧನೆಗೆ ಇರುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಈ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡರು ವಿಸ್ತೃತವಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಸಿರುತ್ತಾರೆ.–"ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಕೌಟುಂಬಿಕ,

---

[೭] ಡಾ. ಶೇಖರ, ೨೦೦೯, ಬಂಟರು ಬದುಕು ಮತ್ತು ಬವಣೆ, ಸೃಷ್ಟಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ಸ್, ವಿಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪುಟ-೩೧.
[೮] ಪ್ರೊ..ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ೧೯೯೯, ಗಿಡಿಕೆರೆ ರಾಮಕ್ಕ ಮುಗೇರ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದ ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ ಹಂಪಿ, ಪುಟ-೫೨

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಡುವುದು, ಎರಡನೇ ಮದುವೆ, ಬರುವ ಯಜಮಾನಿಕೆ, ಪರಿಶುದ್ಧ ಹೆಂಗುಸು, ಗಂಡಸರಿಂದಾಗಿ ಆಗುವ ಮೋಸ, ಅನ್ಯಾಯ, ಗಂಡಸಿನ ಯಜಮಾನಿಕೆಯನ್ನು ತರುವ ಯತ್ನ, ಇದಲ್ಲದೆ ಇದರ ವಿರುದ್ಧ ಹೆಣ್ಣಿನ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ದಾಖಲು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬಂಟ ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ ಹೆಣ್ಣು ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ತುಳುನಾಡಿನ ಮಾತೃರೂಪೀ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಿರಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಮೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿಪುರಾಣದ ಒಟ್ಟು ಕಥೆಯೊಂದಿಗೆ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುವ ತುಳುನಾಡಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಹೆಂಗುಸರಿಗೆ ಸಿರಿಯ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಅವಳು ಸ್ವಂತ ಹೋರಾಟದಿಂದ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆದರ್ಶವಾಗಿ ಮಾದರಿಯಾಗಿರುವ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಗೆ ಒಂದು ಸಂಹಿತೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ [೬] ಅವರ ಈ ವಾದ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ. ಜನಪದರ ಬಾಯ್ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳೆಂದೂ, ವೈದಿಕಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರಿಂದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ದೈವದೇವತೆಗಳಿರುವ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಮುಚ್ಚಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಜನ ಹೆಂಗುಸರು ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಸಿರಿಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಇನ್ನಿತರ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಬಹಳ ಮುಕ್ತವಾದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ದೇವರು, ನಾಗ ಮತ್ತು ಸಿರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು ಆದಿಮೂಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಅವಕಾಶದಿಂದ ಅವರೆಂದೂ ವಂಚಿತರಾಗಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದುಬಾರಿ ಹಾಜರಾಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ 'ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ದಲ್ಯಸೇವೆ ಕೊಡದವರು ನಾಗನಿಗೆ ತನು, ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹುರುಳಿ, ಸಿರಿಕುಮಾರರಿಗೆ ಹಿಂಗಾರ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹಾಗೂ ಹಾಕಬೇಕಾದ ಹರಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಾಚರಣೆಗಳೆಷ್ಟೇ ಇದ್ದರೂ ಸಿರಿಗಳ ಸೇರುವಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಒಟ್ಟು ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ 'ಸಿರಿ ಜಾತ್ರೆ' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೧.೧ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯು ತುಳುನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ಆರಾಧನಾಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಸಿರಿಯನ್ನು ಅಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿ ಜನಪದರು ತಮ್ಮ ವಿವಿಧ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಸಾಫಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ಎಂಬುದು ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂದುಹೋದ ಸ್ತ್ರೀಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿರುವ ಸಿರಿ ಮತ್ತು ಅವಳ ಕುಟುಂಬದವರ ಕುರಿತಾದ ಒಂದು ಧನಾತ್ಮಕಮನೋಧರ್ಮದ ಕ್ರಿಯಾರೂಪ. ಸಿರಿ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಅಬ್ಬಗ, ದಾರಗ, ದಾರು ಹಾಗು ಸಾಮು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕುಮಾರನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ಅಲೌಕಿಕವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಜನಗಳು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ನಿಲುವು, ಆರಾಧನಾಮುಖಕ್ಕಾಗಿ

---

[೬] ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ೧೯೯೯, ಗಿಡಿಕೆರೆ ರಾಮಕ್ಕ ಮುಗೇರ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದ ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನ , ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ,ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ. ಪುಟ-೫೩.

ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಆಚರಣೆಗಳು, ಹಾಕಿಕೊಂಡ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳ ಸಮಗ್ರವಿವೇಚನೆಯ ಜೊತೆಗೆ, ಆಲಡೆಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನಾಕಾರ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶ.

ಅಲೌಕಿಕಶಕ್ತಿಗಳ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುವಾಗ ಅವು ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮಷ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಸರಣವಾದುವು, ಪ್ರಸರಣದ ಹೊಸ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡ ಆಚರಣೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ಆರಾಧಿಸುವ ಮನಸ್ಸುಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದಲಾಗಿ ಅಲೌಕಿಕಶಕ್ತಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವ್ಯಾಪಕತೆ ಹೇಗೆ ಬಂತು-ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪಾಡ್ದನಗಳನ್ನು ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿ, ಆರಾಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಇಡೀ ತಲೆಮಾರನ್ನು ಅಲೌಕಿಕವೆಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಅವಳ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸರಣಮಾಡುವ ಜನಪದರ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮನಗಾಣಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮಾನಸಿಕಪಠ್ಯವೊಂದು ಸಾಮೂಹಿಕಪಠ್ಯವಾಗುವ ಎಂದರೆ ಬಾಯ್ದೆರೆಯಾಗಿ ಪ್ರಸರಣಗೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಿರಿಬಳಗ ನೀಡುವ ಶಾಂತಿ, ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ನಾವು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವುಗಳ ಹಲವಾರು ಶಾಬ್ದಿಕಪಠ್ಯಗಳು, ನೇಯ್ಗೆಗಳು ನಮಗಿಂದು ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಜನಪದರು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ, ಸದೃಢವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಏರುಗತಿಗೆ, ನಂಬಿಕೆಯ ತುತ್ತತುದಿಗೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳ ಮಹಿಮೆ, ಅಪಾರತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮೂರನೆಯ ಹಂತ. ಈ ಮೂರನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಜನಪದರ ಕ್ರಿಯಾರೂಪ ವೈಭವೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳಿಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಚೌಕಟ್ಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡು (ವ್ಯಕ್ತಿ-ಅಲೌಕಿಕಶಕ್ತಿ-ಶಾಬ್ದಿಕಪಠ್ಯರಚನೆ-ಆಚರಣಾತ್ಮಕಕ್ರಿಯಾರೂಪ) ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರಿಯಾರೂಪದ ಆಚರಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ತಾಣವನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ತಾಣಗಳು ಎಲ್ಲಾ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆರಾಧನೆಗಳು ಆಯಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಅಭಿರುಚಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಸಮಾಜದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ಅವನ ಅಪ್ರತಿಮ ಸಾಹಸ ಮತ್ತು ಚೈತನ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿ, ಆ ಕುರಿತು ಶಾಬ್ದಿಕ ರಚನೆಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಅವನ ಶಕ್ತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವಾದಾಗ ಆರಾಧಿಸುವವರ ಮನಕ್ಕೆ ಸಾಂಕೇತಿಕಚೈತನ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಕಲ್ಪಿತರೂಪಕೊಡುವ ಆನಂದ ಹೆಚ್ಚಿನದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಜನಪದರು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವೈಭವೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಮನಮಾಡಿದರೆಂದು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಜಾತಿ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಮನೋಧರ್ಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಆರಾಧಕರಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಸಿಗುವಂತೆ ಈ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳು ಸಂರಚನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮಾನಸಿಕ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಸಾಕಾರಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ, ಸಂವೇದನಾಶೀಲವೂ ಆದ ಪರಿಸರವಿರುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭಿಡೆಯಿಂದ, ಸುರಕ್ಷಿತಮನೋಭಾವದಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶವಿರುವುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಆರಾಧನಾ ತಾಣಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳಾದ 'ಆಲಡೆಗಳ' ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಾಧ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವ್ಯಾಪಕತೆಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸುವುದು ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ.

ಜನಪದರ ಸಾಮೂಹಿಕ ಆರಾಧನೆಗಳ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಈ ಅಧ್ಯಯನ ದಾಖಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುತ್ತದೆ. ದೈವವೊಂದನ್ನು ಹಲವಾರು ದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ನಂಬುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ದೈವಗಳ ಸಮಾನ ಅಂಶ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಿತ ದೈವ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡ ಸ್ಥಳದ ಪಾವಿತ್ರ್ಯ ಕಾರಣವೋ ಎಂಬುದು ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರಬೇಕಾದ ವಿಚಾರ. ಒಂದು ಮುಖ್ಯದೈವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ತಾಣಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಾಗ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಜೊತೆದೈವಗಳು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದು ಸಹಜಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೈವಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆಯ ಹಿಂದಿರುವ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಅವೈದಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡ ದೈವಗಳ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲಜನಾಂಗವೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಆರಾಧನಾಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯ ಆಚರಣೆಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ವಿಸ್ತೃತತೆಯನ್ನು ಪಡಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳೆಂದರೆ ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲ. ಆಲಡೆಗಳೆಂದರೆ ಸಿರಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲಿದ್ದ ನಾಗ, ಬೆರ್ಮೆರು ಮುಂತಾದ ದೈವದೇವರುಗಳನ್ನು ನಂಬುವ ತಾಣಗಳು. ಇಂತಹ ಎಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳು ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಿರುವುದು ಜನಪದರ ಹೊಸದೈವದ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೊಂದು ಕಾಯಕಲ್ಪ ನೀಡುವ ಮನಸ್ಸಿನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಸೃಷ್ಟಿರಹಸ್ಯವೆಂದೇ ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹ ಆರಾಧನಾ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಅವಲೋಕನಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಿದೆ. ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಅಥವಾ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ರೂಪಾಂತರಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗು ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಮನಗಾಣುವುದೂ ಕೂಡ ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ.

ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗದಿರುವ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು, ಜೊತೆಗೆ ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಈ ಬಗೆಯ ಆಲಡೆಗಳೆನ್ನಬಹುದಾದ ಆರಾಧನಾ 'ತಾಣ'ಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಮಹಿಳೆಯರು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅವರಿಗೆ ಆದಿಯಾಗಿರುವ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವುದು ಅವರು ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ನಿಯಮ ಎನ್ನಬಹುದು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಆತ್ಮತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಇತರ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲೂ ದಲ್ಯಸೇವೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಜಾತ್ರೆಯಂದು

ಆದಿಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಆಯಾ ಬಳಿಯವರು (ಗೋತ್ರದವರು) ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಆದಿಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುವ ನಿಯಮವನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆದಿಯೆಂದು ತೋರಿ ಬಂದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆಲಡೆಗಳ ರಚನೆ ಆಗಿದೆ. ಇವುಗಳು ಆದಿಆಲಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಪಾವಿತ್ರ್ಯ, ಆಚರಣೆ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತುರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಇಂದು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ರೀತಿ ರಿವಾಜುಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಹಲವಾರು ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣವೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸುವುದು ಕೂಡಾ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಲಡೆಗಳು ಹಲವು ವರ್ಗಗಳು ನಂಬುವ ತಾಣಗಳು, ಅವುಗಳ ಒಟ್ಟು ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಣೀಕರಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅನುಕರಣೆ ಇದೆ. ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಚರಣೆ, ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಜಲುಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳು ಇಂದಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪುರುಷಕೇಂದ್ರಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಿಸುವ ಆಲಡೆಗಳು ಸ್ತ್ರೀಸಮಾನತೆಗಾಗಿ ಒಡ್ಡಿರುವ ಸವಾಲುಗಳಾಗಿವೆಯೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವಗಾಹನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಆಲಡೆಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳು. ಈಶ್ವರ, ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ದೈವಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಿರಿ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಅಬ್ಬಗ, ದಾರಗರು ಆರಾಧನೆಗೊಳ್ಳುವವರಾಗಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆರಾಧನೆಗೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆ ಈಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ (ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಬದಲಾಗುವುದಿದೆ)ಜನಪದರ ಸಿರಿ, ಕುಮಾರ ಹಾಗು ಇನ್ನಿತರ ದೈವಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಒಗ್ಗೂಡುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಭಿನ್ನತೆಗಳು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೆಲವು ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಂತ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವೇರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಕುಟುಂಬದೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಮೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಗೌರವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಕುಟುಂಬದೊಳಗೆ ಗಂಡಿನ ದೌರ್ಜನ್ಯವನ್ನು, ಇತರ ಶೋಷಣೆಗಳನ್ನು, ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತಾ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದು, ಅತೀವ ಮಾನಸಿಕ ತಳಮಳಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ತೋರಿಬಂದ ಈ ವಿನೂತನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡವರು. ಲಿಂಗತಾರತಮ್ಯದ ವಿರುದ್ಧ ನಿಲ್ಲುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಪಡೆಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಿರಿಯ

ಗಡಸುತನವನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಪುರುಷಪ್ರಧಾನಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯಂತೆಯೇ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಬಲವತ್ತರವಾದ ನಂಬಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಇಂತಹ ಅಲೌಕಿಕ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಿರಿಕಾವ್ಯಜಗತ್ತು ತೋರಿಕೊಟ್ಟ ಮತ್ತು ಕುಮಾರನ ಮೂಲಕ ಅನಾವರಣಗೊಂಡ ಅಲೌಕಿಕಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಕಾಣುವ ಸಂತೃಪ್ತಿಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವುದು ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲೊಂದು. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುವ ಆಲಡೆ ಆಯನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಹೆಂಗುಸರು ಮತ್ತು ಕುಮಾರನಪಾತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವ ಗಂಡುಸರ ದೈನಂದಿನ ಬದುಕು, ಶುಚಿತ್ವ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ನಿಯಮಗಳ ಕುರಿತು ಆಲಡೆಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವೆಂಬಂತೆ ಪರಿಶೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬುದು ತುಳುನಾಡಿನ ಜನಪದರ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ತೊಡಗಿ, ಭೌತಿಕಸ್ವರೂಪಗಳಾದ ಆಲಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಜರಗುವ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಬಹುದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಜಗತ್ತು. ಸಿರಿಕಾವ್ಯ (ಪಾಡ್ದನ) ಅದರ ಪೂರಕ ಭಾಗ. ಇಂತಹ ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ ಆವರಣವನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಎಂಬ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಅಲೌಕಿಕಗಳ ನಡುವಿನ ಅಂತಃಸಂಬಂಧ, ಅಂದರೆ ಪುರಾಣಪಾತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಂತರಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ಸಂತೋಷ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಜಾಗೃತಿ, ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಸ್ಥಳ, ಸ್ಥಳದ ಆಯ್ಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಡಿಮೂಡುವ ಚಿಂತನೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಾರವನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕತೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಸಮಗ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು, ವಕ್ತೃಗಳ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು, ಆಲಡೆಗಳು ಶಿಷ್ಟದೇಗುಲಗಳಂತೆ ಕಾರ್ಯಾಚರಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು, ಪ್ರತ್ಯೇಕ–ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ವೈವಿಧ್ಯ, ರಾಚನಿಕತೆ, ಆಚರಣಾ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತಾದ ನಂಬಿಕೆ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಖರವಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಲಾಗಿದೆ.

ಇದುವರೆಗೂ ಯಾರಿಂದಲೂ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸಾದ್ಯಂತವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಸಮಗ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ವೀಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಶನವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರೇ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಕ್ತೃಗಳು, ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತದಾರರು, ಅರ್ಚಕರು ಇತರೇ ಚಾಕರಿಗೆ ಬರುವ ಜನವರ್ಗದವರು, ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದವರು, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳ ಸಂದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಛಾಯಾಚಿತ್ರ, ವಿಡಿಯೋ ದಾಖಲಾತಿ(ಕೆಲವೆಡೆ) ಅಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಯ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿ ಸಂಪ್ರಬಂಧ ರಚನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೨. ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ

ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯೆಂಬುದು ಒಂದು ಸಾಮೂಹಿಕ ಮತಾಚರಣೆ. ಒಟ್ಟು ಆಚರಣೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ತೊಡಗಿ, ಆಲಡೆಯವರೆಗೆ ಚಲಿಸಿ ಸಮಾಪನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡವರಿಗೂ ದೇಗುಲದ (ಆಲಡೆ) ಆಚರಣೆಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತವೆ. ಆಲಡೆಗಳು ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಪವಿತ್ರಸ್ಥಳಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಆಲಡೆಗಳು ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕರಾವಳಿ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ, ಒಳನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಎರಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ, ಮಂಗಳೂರು, ಬಂಟ್ವಾಳ, ಉಡುಪಿ, ಕಾರ್ಕಳ, ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ವಿಷಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿಶಾಲವಾದ ಭೂಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಸಮಗ್ರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ವೀಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಜರಗುವ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಆಚರಣೆಗಳ ಸಾದ್ಯಂತ ಸಂಗ್ರಹಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಅಧ್ಯಯನದೊಂದಿಗೆ ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದವರು, ಕುಮಾರರು ಹಾಗೂ ಅವರು ಪಾಲಿಸುವ ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳು, ಚಾಕರಿಗೆ ಬರುವ ಜನವರ್ಗದವರು, ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರು, ಅರ್ಚಕರು, ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂದರ್ಶನ, ಹಾಗೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಐತಿಹ್ಯ, ಪುರಾಣ, ನಂಬಿಕೆ, ನಡವಳಿಕೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ರಾಚನಿಕ ವಾಸ್ತುಸ್ವರೂಪ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಆಲಡೆಯ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವನ್ನು, ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಸರಣದ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆಡಿಯೋ, ವಿಡಿಯೋ, ಫೋಟೋ, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಆಕರಗಳು, ಹಾಗೂ ವಕ್ತೃಗಳ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಕಲೆಹಾಕಿ, ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಇದುವರೆಗೆ ಆದ ಅಧ್ಯಯನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪ, ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸಕ್ತ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಸಿರಿಆರಾಧನೆ ಕುರಿತಾಗಿ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ಥೂಲ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಉದ್ದೇಶ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅವಿಭಕ್ತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯ ತುಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರರಲ್ಲಿ ತುಳುವರ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಕಥಾಸಾರಾಂಶ (ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಗದ್ಯಪಠ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹಿತ ರೂಪ),ಗದ್ಯ ಮತ್ತು ಪದ್ಯಪಠ್ಯಗಳ ತೌಲನಿಕ ವಿವೇಚನೆ, ಪಾಡ್ದನ ನೀಡುವ ಒಳನೋಟ ಮತ್ತು ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಲೌಕಿಕಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಮ, ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಇತ್ತೀಚೆಗಿನ ಸಂಗ್ರಹ, ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಾಲ್ಕನೆ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ 'ಆಲಡೆ' ಪದಪ್ರಯೋಗ, ಅರ್ಥ, ಆಲಡೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ವಿನ್ಯಾಸ, ಆಲಡೆಗಳ ರಚನಾಸಾಧ್ಯತೆಗಳು, ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ(ಬೆರ್ಮೆರು) ಆರಾಧನೆ,ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮೆರ ಉಲ್ಲೇಖ, ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮೆರ ನಿರೂಪಣೆ, ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಬೆರ್ಮೆರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ, ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮೆರ ಸ್ಥಾನ, ಆದಿಯಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಆಲಡೆಗಳ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯಲ್ಲಿ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಿರಿ–ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳ ಪಾತ್ರ,ಆಲಡೆಯೊಂದಿಗೆ ಜನಪದರ ಸಂಬಂಧಗಳ ವಿವೇಚನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವ ಆಚರಣೆಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಾಧಾರಿತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಉಪಲಬ್ಧ ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಆಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದರಲ್ಲಿ ತುಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳ ಆರಾಧನೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕಸ್ವರೂಪದೊಂದಿಗೆ ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾ ವೈವಿಧ್ಯ, ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯಿರುವ ದೇಗುಲಗಳು, ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲುವ ಹರಕೆಗಳು, ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ, ಆಡಳಿತಮಂಡಳಿ,ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಸರಣ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒದಗಿದ ಉಪಲಬ್ಧ ಮಾಹಿತಿಯೊಂದಿಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿರುವ ವೈದಿಕರು, ಅವೈದಿಕ ವರ್ಗಗಳಾದ ಭೂತ ಕಲಾವಿದರು, ವಿಲಯದವರು(ಚಾಕ್ರಿಯವರು), ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು, ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳ ಬದುಕು, ಅನುಷ್ಠಾನಗಳ ವಿಚಾರದೊಂದಿಗೆ ಆಡಳಿತವರ್ಗ ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಆಲಡೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಬಂಧಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಏಳರಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಜನಪದ ಆರಾಧನಾಸ್ವರೂಪಗಳಾದ ಭೂತ, ನಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿಗೆ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಸಾಮ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಟರಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳ ಇಂದಿನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ರೂಪಾಂತರಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂಬತ್ತರಲ್ಲಿ ಸಮಾರೋಪ, ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪೂರಕ ಮಾಹಿತಿಯೊಂದಿಗೆ ವಕ್ತೃಗಳ ಮಾಹಿತಿ, ಗ್ರಂಥಋಣ, ರೇಖಾಚಿತ್ರ, ನಕ್ಷೆಗಳು ಹಾಗೂ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೩ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನ

ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿದ್ದರೂ, ಇದುವರೆಗೂ ಅವಿಭಜಿತ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಗುರುತಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸಮಗ್ರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಆಂಶಿಕವಾಗಿ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸೀಮಿತ ಆಲಡೆಗಳ ಗುರುತಿಸುವಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಒಡಮೂಡಿದ ವಿವಿಧ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಬರಹಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕೃತಿಗಳು, ಅಧ್ಯಯನಾತ್ಮಕ ಲೇಖನಗಳು, ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯನ್ನು, ಸಂಬಂಧಿತ ದೇಗುಲಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಂದಂತಹ ವಿವಿಧ ಲೇಖನಗಳು–ಇವುಗಳನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ಅಧ್ಯಯನದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ತುಳುನಾಡಿನ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಕುರಿತು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಅಧ್ಯಯನಗಳಾಗಿರುವುದು ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ೭೦ರ ದಶಕದಿಂದೀಚೆಗೆ. ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದದ ಕುರಿತಂತೆ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯ ಕುರಿತಾಗಲೀ, ಸಿರಿಸಂಧಿಯ ಕುರಿತಾಗಲೀ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂ. ಜೆ. ವಾಲ್‌ಹೌಸ್ ಅವರ "On behalf of Bhutas-Devil and ghost worship in western in India" (೧೮೭೩) ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆಗೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟಂತಹ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವರಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ಮಾಹಿತಿಗಳಿಲ್ಲ. ಎ. ಸಿ ಬರ್ನೆಲ್‌ರವರ' The Devil worship of the Tuluvas'(೧೮೯೪) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಭೂತಗಳ ಹೆಸರು, ಚಿತ್ರಗಳ ಮುಖಾಂತರ ೨೬ ತುಳುಪಾಡ್ದನಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ರೆ. ಎ. ಮ್ಯಾನರ್ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ 'ಪಾಡ್ದನೊಳು'(೧೮೮೬) ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ ಪಾಡ್ದನವಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಲಿ, ಆಚರಣೆಯ ಕುರಿತಾದ ಮಾಹಿತಿಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನ್ ಪ್ರೆಸ್ 'ಭೂತಸೇವೆ' (೧೮೯೧)ಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಈ ಲೇಖನದ 'ಬಿ' ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ

ಆರಾಧನೆಗಳ ವಿವಿಧ ಗುಡಿಗಳ ಕುರಿತಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ಬೇರೆ ಎಲ್ಲೂ ದಾಖಲಿಸಿದಂತಿಲ್ಲ.

ಡಾ। ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟ ಅವರ ತುಳುನಾಡು (೧೯೬೩)[೧೦] ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಿಭಜಿತ ದ.ಕ.ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದೇ ಲೇಖಕರ 'Antiquities of Southkanara' (೧೯೬೯)[೧೧] ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕವತ್ತಾರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಆಲಡೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಕನರಾಡಿ ವಾದಿರಾಜ ಭಟ್ಟ ಅವರ 'ಪಾಡ್ದನಗಳು' (೧೯೭೪) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ದೈವಗಳ ಪಾಡ್ದನಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಿದೆ. ಆದರೆ ಸಿರಿಸಂಧಿಯ ಕುರಿತಾದ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ.

ಡಾ.ಪಿ.ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ ಅವರ 'Studies in Tuluva history and culture' (೧೯೭೫)[೧೨] ತುಳುನಾಡಿನ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು, ಪಂಚದೈವಗಳ ಕುರಿತು ಸವಿವರವಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ.

ಮಾರ್ಕ. ಎ. ನಿಕ್ಟರ್ ಎಡಿನ್‌ಬರ್ಗ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ 'Health Ideologies and Medical cultures in the Southkanara Areca-Nut Belt' (೧೯೭೭)[೧೩] ನ ಅಧ್ಯಾಯ ೧೪ರಲ್ಲಿ (Possession cults as divine therapy) ತುಳುನಾಡಿನ ಭೂತಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳ ವಿವರಣೆಯೊಂದಿಗೆ, ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾನಸಿಕ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಾಗಿ ನೆರವು ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನ ಪಾತ್ರದೊಂದಿಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರೊ. ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಅವರ 'ಅವಿಲು' (೧೯೭೮)[೧೪] ಕೃತಿ ತುಳುವ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಲವು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದೆ. ತುಳುಪಾಡ್ದನಗಳು, ಕಬಿತೆಗಳು, ತುಳು ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣ, ಸಿರಿಗಳ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ, ತುಳುಜನಪದ ಗೀತೆಗಳ ಲಯ ವೈವಿಧ್ಯ, ಲೇಖನಗಳು ತುಳುಪಾಡ್ದನಗಳನ್ನು ದೇಶೀ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿದವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಡಾ. ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ ಅವರ 'ತುಳುವ ಅಧ್ಯಯನ: ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳು' (೧೯೮೦)[೧೫] ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾ, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಬಂಧುತ್ವದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲದೆ ಮಾತೃಮೂಲೀಯ ಬಂಧುತ್ವದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಹೆಣ್ಣು ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಚರ್ಚಿಸಿರುವುದು ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

---

[೧೦] ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ೧೯೬೩, ತುಳುನಾಡು, ಭವ್ಯವಾಣಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್, ಉಡುಪಿ.

[೧೧] ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ೧೯೬೯, Antiquities of South kanara, ಕಲ್ಯಾಣಪುರ, ಉಡುಪಿ, ಪುಟ-೩, ೫, ೮,೧೨

[೧೨] ಡಾ.ಪಿ ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ೧೯೬೯, Studies in Tuluva history and culture , ಕಲ್ಯಾಣಪುರ, ಉಡುಪಿ ಪುಟ-೩೫೫-೩೫೭

[೧೩] ಮಾರ್ಕ ಎ. ನಿಕ್ಟರ್, ೧೯೭೭, Health Ideologies and Medical cultures in the Southkanara Areca-Nut Belt ಅಪ್ರಕಟಿತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ, ಸಮಾಜ ಮಾನವವಿಜ್ಞಾನ ವಿಭಾಗ, ಎಡಿನ್‌ಬರ್ಗ ವಿ.ವಿ. ಪುಟ-೩೦೭-೩೩೨

[೧೪] ಪ್ರೊ. ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ೧೯೭೮, ಅವಿಲು, ಕನ್ನಡ ಸಂಘ ವಿವೇಕಾನಂದ ಕಾಲೇಜು , ಪುತ್ತೂರು, ಪುಟ-.೮೦

[೧೫] ಡಾ. ಬಿ. ಎ ವಿವೇಕ ರೈ , ೧೯೮೦, ತುಳುವ ಅಧ್ಯಯನ : ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳು, ತುಳುವ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕಂಕನಾಡಿ ಬೈಪಾಸು ರಸ್ತೆ, ಮಂಗಳೂರು, ಪುಟ. ೧೪

ಶ್ರೀ ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಾಸ್ತರ್, ಮಿತ್ತಬೈಲು ಅವರ 'ಶ್ರೀ ದರೆಗುಡ್ಡೆ ದರ್ಶನ' (೧೯೮೪)[೧೬] ಎಂಬ ಕಿರುಹೊತ್ತಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವ ದರೆಗುಡ್ಡೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಿವೆ.

ಶ್ರೀ ಕೆ. ಅನಂತರಾಮ ಬಂಗಾಡಿಯವರು ಬರೆದ 'ಸಿರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ದರ್ಪಣ' (೧೯೮೫)[೧೭] ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿಯ ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು ಶ್ರೀ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಕುರಿತಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಮಾಹಿತಿಗಳಿವೆ.

ಡಾ, ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ ಅವರ 'ತುಳು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ' (೧೯೮೫)[೧೮] ಕೃತಿ ೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನವನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ, ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು ಮುಂತಾದೆಡೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ನಡೆಸಿ ಪಾಡ್ದನದ ಕತೆಯನ್ನು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಮೌಖಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ಲೇಖಕರು ನೀಡಿರುವ ವಿವರಣೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಸಮಗ್ರವಾದುದಾಗಿದೆ.

ಡಾ। ಕೆ ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ ಅವರ 'ಜಾಲಾಟ' (೧೯೮೫)[೧೯] ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಕಥೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಿರಿ ಜಾತ್ರೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ, " 'ಸಿರಿ' ಮತ್ತು 'ಕುಮಾರ' ನ ಆರಾಧನೆಯೇ ಈ ಜಾತ್ರೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿ–ವರ್ಗಗಳ ಅವಿದ್ಯಾವಂತ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ 'ಸಿರಿ'ಯಾವೇಶವಾಗುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ತೋರಿಬರುವ ಮಹಿಳೆಯ ಈ ಆವೇಶವನ್ನು ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಯ ಪೀಡನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ದೈಹಿಕ ಹಿಂಸೆ ನೀಡಿ ಅದನ್ನು ಉಚ್ಚಾಟಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದೆ ಹೋದಾಗ ಮತ್ತು ಅದು ಸಿರಿ ದೈವದ ಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿರದ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವ 'ಬೆರ್ಮರೆ ಗುಡಿ'ಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ." ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿ ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ಲೇಷಾತ್ಮಕ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀ. ಎನ್. ವಿ. ರಾವ್ ಹಾಗೂ ನಂದಳಿಕೆ ಬಾಲಚಂದ್ರರಾವ್ ಬರೆದ 'ನಂದಳಿಕೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ' (೧೯೮೬)[೨೦] ಎಂಬ ಕೃತಿ ನಂದಳಿಕೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

೭೦ ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ "ತುಳುನಾಡಿನ ಬಂಟ ಮತ್ತು ನಾಡವರ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿನ ಬಂಧುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ" ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಸಂಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸಿದ ಡಾ. ಪೀಟರ್ ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್‌ರವರು ತುಳುಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಬರುವ ಮಹತ್ವದ ಹೆಸರು. ಡಾ. ಪೀಟರ್ ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್ ಅವರ ಎಂಟು ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು 'ತುಳುವ ದರ್ಶನ' (೧೯೮೭)[೨೧] ಎಂಬ

---

[೧೬] ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಾಸ್ತರ್, ೧೯೮೪, ಶ್ರೀ ದರೆಗುಡ್ಡೆ ದರ್ಶನ, ಪ್ರಭಾ ಪ್ರಕಾಶನ , ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಿತ್ತಬೈಲು, ದ.ಕ.

[೧೭] ಅನಂತರಾಮ ಬಂಗಾಡಿ, ೧೯೮೪ , ಸಿರಿಕ್ಷೇತ್ರ ದರ್ಪಣ,. ಪ್ರ. ಕೆ . ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹೊಳ್ಳ, ಧರ್ಮದರ್ಶಿ ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕುತ್ರೊಟ್ಟು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

[೧೮] ಡಾ.ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ , ೧೯೮೫, ತುಳು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕ.ಸಾ.ಪ.ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪುಟ. ೬೨–೭೫.

[೧೯] ಡಾ। ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ,೧೯೮೫, ಜಾಲಾಟ, ಚಿಂತನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶ್ರೀ ಧ.ಮ.ಕಾಲೇಜು, ಉಜಿರೆ. ಪುಟ. ೩೩

[೨೦] ಎನ್. ವಿ. ರಾವ್, ನಂದಳಿಕೆ, ಬಾಲಚಂದ್ರ ರಾವ್, ೧೯೮೬ ನಂದಳಿಕೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಕಾಶನ ಶಿವಕೃಪಾ, ನಂದಳಿಕೆ.

[೨೧] ಡಾ.ಪೀಟರ್ ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್, ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ಸುಭಾಶ್ಚಂದ್ರ (ಅನು), ೧೯೮೭, ತುಳುವ ದರ್ಶನ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯಾಸಂಗ, ಕುಂದಾಪುರ.

ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ ಮತ್ತು ಪ್ರೊ. ಸುಭಾಶ್ಚಂದ್ರ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ತುಳು ಮೌಖಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದೈವಾವೇಶ ಹಾಗೂ ದೈವಪಾತ್ರಿತ್ವ', 'ಸಿರಿ ಐತಿಹ್ಯ ಹಾಗೂ ಮತಾಚರಣೆ ; ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಸಾಮೂಹಿಕ ದೈವಾವೇಶ ಆರಾಧನೆ', 'ತುಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವೀರರು ಹಾಗೂ ವೀರರಮಣಿಯರು', 'ತುಳುವ ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಆರಾಧನಾ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನೆ' ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ಬಂದ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಬರಹಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆ, ತುಳುನಾಡಿನ ಆದಿದೈವ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವರಣೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ, ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವರಗಳಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರಿಗೆ ಸೊಗಸಾದ ಕೈಪಿಡಿಯಾಗಬಲ್ಲುದು.

ಪೀಟರ್ ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್ ಅವರ 'Future Research in Tulu Culture'(1987)[೨೨] ಪುಸ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತುಳು ಜಾನಪದದ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾ, ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ, ಆಚರಣೆಗಳ ಕುರಿತಾದ ವಿಶೇಷವಾದ ಅವಲೋಕನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಾಸ್ತರ್, ಮಿತ್ತಬೈಲು ಬರೆದ 'ಕಾನ ಶ್ರೀ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ' (೧೯೮೮)[೨೩] ಎಂಬ ಕಿರುಹೊತ್ತಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಬಿದಿರೆಯ ಅಲಂಗಾರಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಆಲಡೆ 'ಕಾನ'ದ ಕುರಿತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವರಗಳು ಅಡಕವಾಗಿದೆ.

ಸಿ. ಎಸ್. ಶಿವಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾತ್ರೆಗಳು'(೧೯೮೮)[೨೪] ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಜಾತ್ರೆಗಳ ವಿವರವಿದೆ. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಜಾತ್ರೆಗಳು' ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪಗೌಡರವರು 'ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ' ಹಲವು ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಿರಿಗಳ ಸಂಧಿ ದೊರೆಯುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಾಖಲೆಗಳು, ಅತಿಮಾನುಷ ವೃತಾಂತಗಳು, ಧರ್ಮ, ದೇವರ ಕಲ್ಪನೆ, ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳು, ಮಾತೃಮೂಲೀಯ ಕುಟುಂಬದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸ್ತ್ರೀಪ್ರಾಧಾನ್ಯದ ವಿವರಗಳು ಕುತೂಹಲವೂ, ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಪಾಡ್ದನದ ಐತಿಹ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಈ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಒಳನೋಟಗಳು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಬಹುದು'ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. 'ಅಳಿಯ ಸಂತಾನ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯವರು ಸಿರಿಪಾಡ್ದನವನ್ನು ಮಾತೃಮೂಲೀಯ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಒಂದು ಅಧಿಕೃತ 'ಸನ್ನದು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ' ಎಂಬ ಎ. ವಿ. ನಾವಡರ ಮಾತನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತಾ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಗೆ ಬಂದು

---

[೨೨] ಪೀಟರ್ ಜೆ.ಕ್ಲಾಸ್, ೧೯೮೭, Future Reserch in Tulu culture, ಅಕಾಡೆಮಿ ಆಪ್ ಜನರಲ್ ಎಜ್ಯುಕೇಶನ್, ಮಣಿಪಾಲ.

[೨೩] ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಾಸ್ತರ್, ೧೯೮೮, ಕಾನ ಶ್ರೀನಾಗಬ್ರಹ್ಮ .ಪ್ರಭಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಿತ್ತಬೈಲು ದ.ಕ.

[೨೪] ಸಿ. ಎಸ್. ಶಿವಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿ, (ಸಂ)೧೯೮೮, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾತ್ರೆಗಳು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ಬಿ ಆರ್ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್, ಮೈಸೂರು ವಿ ವಿ ಪುಟ. ೩೭-೪೦.

ಸೇರುವ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಸಿರಿ ಮಹಿಳೆಯರ 'ದಲ್ಯಸೇವೆ' ಸಾಮಾಜಿಕ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಪರಿಹಾರವೆಂದು ಈ ಲೇಖನಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕ. ವೆಂ. ರಾಜಗೋಪಾಲ್ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ 'ತುಳುವರ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾವಂತಿಕೆ' (೧೯೮೯)[೨೫] ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂ. ಮುಕುಂದ ಪ್ರಭು, ಮಂಜೇಶ್ವರ ಬರೆದ ಲೇಖನ ' ತುಳುವರ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ' ಕವತ್ತಾರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ವಿದ್ವಾನ್ ರಾಮಚಂದ್ರ ಉಚ್ಚಿಲರವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಅಭಿನಂದನ ಸಂಪುಟ 'ಸಿರಿ' (೧೯೯೫)[೨೬] ಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಬಿ. ದಾಮೋದರ ರಾವ್, ಡಾ. ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ, ಲೀಲಾ ಭಟ್‌ರವರ ಲೇಖನಗಳು ತುಳುಪಾಡ್ದನ, ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಬೆಳಕು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಡಾ. ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹಿಳಾ ಜಾನಪದ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿ, ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿ, ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಿಂತಕರಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು. ಅವರ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿಂತನ ಸಂಕಲನ 'ವಿರಚನೆ' (೧೯೯೭)[೨೭] ಯಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹಿಳೆ ಸಿರಿಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀವಾದದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಾತೃರೂಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವ, ಪುರುಷವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಲಿಂಗ ಪ್ರಭೇದ ರಚನೆಯನ್ನು ದಾಟುವಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಶಕ್ತಿಯ ಕ್ರಿಯಾ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು, ಹೆಣ್ಣಿನ ಅಸ್ಮಿತೆಯನ್ನು ತುಳುನಾಡಿನ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆ ಹಾಗೂ ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಈ ಲೇಖನಗಳದ್ದಾಗಿದೆ. 'ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣ', 'ಸಿರಿ–ಹೆಣ್ಣಿನ ಅನನ್ಯತೆಯ ಹುಡುಕಾಟ', 'ಜನಪದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ನಿರ್ವಚನ' ಲೇಖನಗಳು ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಹೊಸ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಅರುಣಕುಮಾರ ಎಸ್. ಆರ್. ಅವರ 'ಜಾನಪದ ಅನುಶೀಲನ' (೧೯೯೭)[೨೮] ಕೃತಿ ಸಿರಿ ದೈವಾವೇಶದ ಕೆಲವು ಮಗ್ಗುಲುಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ ಕೃತಿ. ಸಿರಿದೈವಾವೇಶದ ಹಿಂದಿರುವ ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಾಗಿದೆ. ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಸಿರಿ ಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕೌಟುಂಬಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅಸಮತೋಲನಗಳು ಕಾರಣ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.

---

[೨೫] ಕ. ವೆಂ. ರಾಜಗೋಪಾಲ್, ೧೯೮೯, ತುಳುವರ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾವಂತಿಕೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಲಲಿತಕಲಾ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ೧, ಪುಟ - ೭- ೧೨.

[೨೬] ಡಾ.ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ವಿದ್ವಾನ್ ರಾಮಚಂದ್ರ ಉಚ್ಚಿಲ(ಸಂ)೧೯೯೫, ಸಿರಿ, ಶ್ರೀ ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ. ಅಭಿನಂದನ ಸಂಪುಟ, ಕಲಾಗಂಗೋತ್ರಿ, ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ, ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಉಚ್ಚಿಲ. ಪುಟ- ೧೭೭, ೨೨೧, ೨೩೭.

[೨೭] ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ, ೧೯೯೭, ವಿರಚನೆ, ಎನ್. ಆರ್. ಎ. ಎಂ. ಎಚ್. ಪ್ರಕಾಶನ, ಕೋಟೇಶ್ವರ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ. ಪುಟ- ೭೫, ೮೯, ೧೨೧.

[೨೮] ಅರುಣಕುಮಾರ್ ಎಸ್. ಆರ್, ೧೯೯೭, ಜಾನಪದ ಅನುಶೀಲನ, ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶ್ರೀ ಗುರುನಿಲಯ, ಕನ್ಯಾಡಿ, ೨, ಧರ್ಮಸ್ಥಳ. ದ. ಕ ಪುಟ- ೩೭

ಶಾರದಾ ಕಾಲೇಜು, ಬಸ್ರೂರು, ಹೊರತಂದ ' ಬಸ್ರೂರು ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ' (೧೯೯೭)[೨೯] ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಶಿವರಾಮ ಶೆಟ್ಟಿಯವರ 'ಸತ್ಯದ ಸಿರಿ' ಎಂಬ ಲೇಖನವಿದೆ. ಇದು ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಸಿರಿಯ ಹುಟ್ಟು, ಸತ್ಯನಾಪುರದ ಮನೆ ಮತ್ತು ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಕುಲದೈವಗಳಿರುವ ತಾಣ ಲೋಕನಾಡು, ಗಂಡನ ಮನೆ ಮತ್ತವಳ ದುರಂತ ಜೀವನಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಆದ ಬಸ್ರೂರು ಇವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಿರಿಯ ಪಾಡ್ದನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅವಳ ಜೀವನದ ಮೊದಲ ಭಾಗ ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದರೆ, ಅವಳ ಕಥೆಯ ಉಳಿದ ಭಾಗ ಘಟಿಸಿದ್ದು ಉಡುಪಿ, ಕಾರ್ಕಳ ಹಾಗೂ ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ. ಈ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದ ಕತೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಸ್ರೂರಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಈ ಲೇಖನ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಕೆ. ಅನಂತರಾಮು ಅವರ 'ದಕ್ಷಿಣದ ಸಿರಿನಾಡು'(೧೯೯೭)[೩೦] ಅವಿಭಜಿತ ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಂದಳಿಕೆ, ಹೆಬ್ರಿಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕ ಲೇಖನ ಹೊಂದಿದೆ.

ಡಾ. ತೀ. ನಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಅವರ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಜನಪದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು' (೧೯೯೮)[೩೧] ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತುಳು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಡಾ. ಚಿನ್ನಪ ಗೌಡ ಅವರ ಲೇಖನವಿದೆ. ಪಾಡ್ದನಗಳ ಸಂಗ್ರಹಗಳ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ, ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮುತ್ತಿಗೆ ಮಾಸ್ತರ್ ಅವರ 'ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪುತ್ತಿಗೆ' (೧೯೯೮)[೩೨] ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪುತ್ತಿಗೆ ಸೋಮನಾಥೇಶ್ವರ ದೇವಳದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪರಿಚಯದೊಂದಿಗೆ 'ಕಾನ', 'ದರೆಗುಡ್ಡೆ' ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡರ 'ಒಂದು ಸೊಲ್ಲು ನೂರು ಸೊರ'(೧೯೯೯)[೩೩] ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 'ಪಾಡ್ದನಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭ ಹಾಗೂ ವರ್ಗೀಕರಣ' ಮತ್ತು 'ತುಳು ಪಾಡ್ದನದ ಅಧ್ಯಯನ ಒಂದು ವಿವೇಚನೆ' ಎಂಬ ಎರಡು ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಡ್ದನದ ವೈವಿಧ್ಯ, ಶೈಲಿ ಅವುಗಳ ಒಳ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹಾಡುವ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಹಾಗೂ ಪ್ರದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ನಾಟಿಗದ್ದೆಯ ಸಂದರ್ಭ ಮತ್ತು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಪಾಡ್ದನಗಳ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರೊ. ಎ.ವಿ. ನಾವಡರ ಹೊಳಹುಗಳು ಇತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದುವುಗಳು.

---

[೨೯] ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು (ಸಂ), ೧೯೯೭, ಬಸ್ರೂರು ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, ಶಾರದಾ ಕಾಲೇಜು, ಬಸ್ರೂರು, ಪುಟ- ೫೭-೬೯. ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ.

[೩೦] ಕೆ.ಅನಂತರಾಮು, ೧೯೯೭ ದಕ್ಷಿಣದ ಸಿರಿನಾಡು, ಅನಂತ ಪ್ರಕಾಶನ, ೪೧೪, ದೇವಾಂಬ ಅಗ್ರಹಾರ, ಮೈಸೂರು, ಪುಟ- ೭೧,೧೨೧

[೩೧] ಡಾ. ತೀ. ನಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ (ಸಂ) ೧೯೯೮, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು-೧.ಪುಟ- ೧೩೮.

[೩೨] ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಾಸ್ತರ್, ೧೯೯೮ ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪುತ್ತಿಗೆ, ಪ್ರಭಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಿತ್ತಬೈಲು. ದ.ಕ .ಪುಟ- ೬೫-೭೭.

[೩೩] ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ೧೯೯೯ ಒಂದು ಸೊಲ್ಲು ನೂರು ಸೊರ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ, ಪುತ್ತೂರು, ಪುಟ- ೪೧-೫೨.

ಡಾ. ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡರ ' ಕರಾವಳಿ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ನೆಲೆಗಳು' (೧೯೯೯)[೩೪] ಎಂಬ ಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಬಂಧ ಜನಪದಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸುವ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿ 'ಸ್ತ್ರೀಶಕ್ತಿಯ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಸಿರಿ' ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ತುಳುವ ಬಂಧುತ್ವವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಪಾಡ್ದನಗಳು, ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನದ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಸಂದರ್ಭ, ತುಳುವರ ವೀರತ್ವದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಸಿರಿ, ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಕಥಾನಕ, ಸಿರಿಯ ಅನನ್ಯತೆ, ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆ : ಲೌಕಿಕಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅಲೌಕಿಕದ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂಬ ಒಳ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಲಿಂಗ, ಲಿಂಗ ಪ್ರಭೇದ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯಸ್ವರೂಪ' ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪಾಡ್ದನಗಳ ಪುರುಷ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳಾ ಪಠ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ನೀಡಿರುವ ವಿವರಣೆ ಸಮಗ್ರವಾದುದಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಯ ವರ್ತನೆ ಹಾಗು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅಸಹಜವಾಗಿ, ಅಪರಾಧವಾಗಿ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರ್ಯಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಸಿರಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನಸಮಾಜದ ಹೆಣ್ಣು ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸಿರಿಯ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಪುರುಷಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಡ್ಡುವ ಪ್ರತಿರೋಧ ಅಥವಾ ನಿರಾಕರಣೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ಸ್ವಾಯತ್ತಶಕ್ತಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಂಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವೆಬ್‌ಸೈಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಡಾ. ಪೀಟರ್ ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್ ಅವರ "The drama unfolds; Tuluva Myth and Ritual in its western stage (೧೯೯೯)[೩೫] ಲೇಖನ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉರ್ಕಿತೋಟದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವ ಅಬ್ಬಗದಾರಗರ ನಡುವಿನ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯಾಟದ ನಾಟಕೀಯತೆಯನ್ನು ಅನಾವರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಕುಮಾರರ ಒಳಗಿನ ಅಲೌಕಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೌಖಿಕ ಪಠ್ಯದೊಂದಿಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ವೆಬ್‌ಸೈಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನ ಮತ್ತು ಜಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪೀಟರ್ ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್ ಅವರ ಸಾಕಷ್ಟು ಲೇಖನಗಳು 'Indian Folklore Research journal's ನಲ್ಲೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. (w. w. w Tulu- Research. Blog spot. Com)

ಗಣೇಶ ಅಮೀನ್ ಸಂಕಮಾರ್ ಅವರ 'ಧರ್ಮರಸು ಉಳ್ಳಾಯ' (೨೦೦೦)[೩೬] ಕೃತಿ 'ಕಂಡಿಗೆ ಉಳ್ಳಾಯ ಕ್ಷೇತ್ರ'ದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು, ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಕೃತಿ.

---

[೩೪] ಡಾ. ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ, ೧೯೯೯, ಕರಾವಳಿ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ನೆಲೆಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ, ಸಿರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ಪುಟ- ೫೦-೧೯೭.

[೩೫] ಪೀಟರ್ ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್ ೧೯೯೯. The drama unfolds : Tuluva Myth and Rituval in its western stage, Indian folklore Research Journal, ವೆಬ್‌ಸೈಟ್ w.w.w. Tulu-Research blog spot. Com.

[೩೬] ಗಣೇಶಅಮೀನ್ ಸಂಕಮಾರ್, ೨೦೦೦, ಧರ್ಮರಸು ಉಳ್ಳಾಯ, ಸಿರಿಪ್ರಕಾಶನ, ಅಗೋಳಿ ಮಂಜಣ್ಣ ಜಾನಪದ ಕೇಂದ್ರ, ಪಾವಂಜೆ.

ಕಂಡಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರ ತುಳುನಾಡಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು. ತುಳುನಾಡಿನ ಕೊನೆಯ ಜಾತ್ರೆ ಕಂಡಿಗೆಯದ್ದು ಎಂಬ ಮಾತು ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ.

ಲೌರಿ ಹಾಂಕೋ(೨೦೦೦)ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ 'Textualization of oral Epics'[೫೭] ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಪಾಡ್ದನಕಾರ ಗೋಪಾಲ ನಾಯ್ಕ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಉಜಿರೆಯ ಬಳಿ ಇರುವ ನಿಡಿಗಲ್ಲು ಜಾತ್ರೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜಾತ್ರೆಯ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವ ಪಾಡ್ದನದ ದೀರ್ಘತೆಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರೊ. ಮುರಲೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯ, ಹಿರಿಯಡಕ, ಡಾ. ಪಿ. ಎನ್. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯವರ ಸಂಪಾದನೆಯ 'ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡದ ದೇವಾಲಯಗಳು' (೨೦೦೦)[೫೮] ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳ ಸ್ಥೂಲವಾದ ಪರಿಚಯ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಬಿ. ಸುರೇಶ್ ರಾವ್ ನಂದಳಿಕೆ ಇವರು ಬರೆದ 'ನಂದಳಿಕೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ' (೨೦೦೧)[೫೯] ಎಂಬ ಪುಸ್ತಿಕೆಯು ನಂದಳಿಕೆ ದೇಗುಲದ ಇತಿಹಾಸ, ಆಚರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಕುಂಡಂತಾಯ. ಕೆ. ಎಲ್, ಅವರ 'ನಂಬಿಕೆ ನಡವಳಿಕೆ' (೨೦೦೩)[೬೦] ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹದ ಕಿರು ಪುಸ್ತಕ. 'ಸಿರಿ–ದೈವತ್ವಕ್ಕೇರಿದ ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕಿ' ಲೇಖನ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಕುರಿತಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ ಅವರ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿಸಿರಿ' (೨೦೦೩)[೬೧] ತುಳುನಾಡಿನ ಜಾನಪದ ಜಗತ್ತಿನ ವಿವಿಧ ಮಗ್ಗುಲುಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಬರೆದ ೨೨ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ. 'ಸಿರಿ–ಅನನ್ಯ ಆಯಾಮಗಳು 'ಎಂಬ ಲೇಖನ ಮೂರು ವಿಭಾಗ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿವರಣೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸುತ್ತಾ, ನಿಡ್ಗಲ್ಲಿನ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದೇ ಕಡೆ ನಡೆಯುವ ಸಿರಿದರ್ಶನ, ದೇವರಜಾತ್ರೆ, ಭೂತಾರಾಧನೆಗಳು, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸಂಧಿ ಮತ್ತು ಜಾತ್ರೆಯ ಅಂತಸ್ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಲೇಖನ ವಿವರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಅವರ 'ಬಂಟರು ಒಂದು ಸಮಾಜೋ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' (೨೦೦೪)[೬೨] ತುಳುನಾಡಿನ ಬಂಟ ಸಮುದಾಯದ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿರುವ ಕೃತಿ. ಕೃತಿಯು

---

೫೭ ಲೌರಿ ಹಾಂಕೊ (ಸಂ), ೨೦೦೦, 'Textualization of oral Epics' Berlin, New York, ಪುಟ- ೨೧೭-೨೩೪.

೫೮ ಪ್ರೊ ಮುರಲೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯ, ಡಾ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ (ಸಂ)೨೦೦೦, ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ದನ ಮತ್ತು ಮಹಾಕಾಳ ದೇವಸ್ಥಾನ,ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಉಡುಪಿ ಪುಟ - ೪೧,೪೫,೧೮೨,೧೮೩,೩೧೨-೩೧೫,೩೩೧

೫೯ ಸುರೇಶ ರಾವ್ ಬಿ, ೨೦೦೧, ನಂದಳಿಕೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಂದಳಿಕೆ.

೬೦ ಕೆ. ಎಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯ, ೨೦೦೩, ನಂಬಿಕೆ ನಡವಳಿಕೆ, ಸರಸ್ವತಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಕುಂಜೂರು, ಅದಮಾರು, ಪುಟ- ೨೫.

೬೧ ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, ೨೦೦, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಿರಿ, ಮದಿಪು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ. ಪುಟ- ೭೧.

೬೨ ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ೨೦೦೪, ಬಂಟರು ಒಂದು ಸಮಾಜೋ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ. ಬೆಂಗಳೂರು. ಪುಟ- ೪೦೯-೪೪೨.

ಬಂಟರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ತುಳುವರ 'ಬೆರ್ಮೆರು' ,ಆಲಡೆ, ತುಳುವರ ಆದಿ ಮೂಲಸ್ಥಾನದ ಕಲ್ಪನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ನಾಗಾರಾಧನೆಯ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಆರಾಧನೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ ಅವರ 'ಸಿರಿ ಪಂಥ–ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ ಸಮಾಜೋ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' (೨೦೦೪)[೪೩] ಎಂಬ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ತುಳುವ ಜಗತ್ತಿನ ಮೆಯ್ಯುಂಬುವಿಕೆಯ ಆರಾಧನಾಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ, ಅದರ ಮೌಖಿಕಸಾಹಿತ್ಯ, ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರದ ಪ್ರದರ್ಶನಸ್ವರೂಪ, ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಮೆಯ್ಯುಂಬುವಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ದೇಸೀಯ ಚಿಂತನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಬಾ. ರಾ. ಗೋಪಾಲ್ ಅವರ 'ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ (೨೦೦೬)[೪೪] ತುಳುನಾಡಿನ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ, ವೀರಭದ್ರ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ ದೇಗುಲ–ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಕುರಿತು ಇತಿಹಾಸದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಿರಿ ಮತಾಚರಣೆಯ ಕುರಿತು ನೀಡಿರುವ ಮಾಹಿತಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಭಾಕರ ಶೆಟ್ಟಿ(೨೦೦೭) ಅವರ 'ಕಣಂಜಾರು ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರ',[೪೫]ಎಂಬುದು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕುರಿತಾಗಿ ಬಂದ ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕ ಕೃತಿ. ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಳಪುರಾಣಸಹಿತ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಿತ್ರಪಟ್ಣ ನಾರಾಯಣ ಎ. ಬಂಗೇರ (೨೦೦೭) ಅವರ 'ಕಂಡೇವು ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಹಾತ್ಮೆ'[೪೬]. ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪರಿಚಯದೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣಾ ವಿಧಿವಿಧಾನ, ಸ್ಥಳಪುರಾಣ, ನಂಬಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ' ಎರ್ಮಾಳ್ ಜಪ್ಪು ಕಂಡೇವು ಅಡೆಪ್ಪು' ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನುಡಿಯ ಕುರಿತಾಗಿ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಡಾ. ಉದಯಕುಮಾರ ಶೆಟ್ಟಿ ಅವರ 'ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳು'(೨೦೦೭)[೪೭] ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನಾಕೃತಿ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಂದರ್ತಿಯ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನಪೂರ್ವಕವಾದ ಮಾಹಿತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸುತ್ತಲ ಪರಿಸರದ ದೈವ–ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮಣಿಕಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಮಾಹಿತಿ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

---

[೪೩] ಡಾ. ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ, ೨೦೦೪, ಸಿರಿ ಪಂಥ–ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ ಸಮಾಜೊ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ ,ಎಂ. ಜಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜು ಆವರಣ, ಉಡುಪಿ.

[೪೪] ಡಾ. ಬಾ. ರಾ. ಗೋಪಾಲ್, ೨೦೦೬, ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ,ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪುಟ– ೧೬೮–೧೭೨.

[೪೫] ಕಣಂಜಾರು ಪ್ರಭಾಕರ ಶೆಟ್ಟಿ .(೨೦೦೭), "ಕಣಂಜಾರು ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಣಂಜಾರು, ಉಡುಪಿ.

[೪೬] ಮಿತ್ರಪಟ್ಣ ನಾರಾಯಣ ಎ. ಬಂಗೇರ (೨೦೦೭) ಕಂಡೇವು ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಹಾತ್ಮೆ, ಕಂಡಿಗೆ ಬೀಡು ಧರ್ಮರಸು ಉಳ್ಳಾಯ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಚೇಳ್ಯಾರು. ಮಂಗಳೂರು ದ. ಕ.

[೪೭] ಡಾ. ಉದಯಕುಮಾರ ಶೆಟ್ಟಿ, ೨೦೦೭,ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳು, ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿ, ೭೪ ನೆಯ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಉಡುಪಿ.

ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ ಅವರ 'ಕರಾವಳಿ ಜಾನಪದ' (೨೦೦೭)[೪೮] ತುಳುನಾಡಿನ ಆರಾಧನಾ ರಂಗಭೂಮಿ, ಜನಪದ ರಂಗಭೂಮಿ, ಜನಪದ ಮೀಮಾಂಸೆ, ವಿಷಯನಿಷ್ಠ ಜಾನಪದ, ಜನಪದ ಕ್ರೀಡೆ, ಜನಪದ ವೈದ್ಯ ಹೀಗೆ ಆರು ಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ತುಳುವ ಲೋಕದ ವಿವಿಧ ಜನಪದ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ. ಡಾ. ರಾಜಶ್ರೀ, ಡಾ. ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಅಚಾರ್, ಡಾ. ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, ಡಾ. ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ ಇವರ ಲೇಖನಗಳು ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯ ಕುರಿತು ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಡಾ. ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ (೨೦೦೭) 'ತುಳುವ ಜಾನಪದ; ಕೆಲವು ನೋಟಗಳು'[೪೯] ತುಳುನಾಡಿನ ವಿವಿಧ ಆರಾಧನೆಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು, ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕುರಿತಾಗಿ ಅವರ ಇದುವರೆಗಿನ ಆಯ್ದ ಬರಹಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ. ಇದರಲ್ಲಿಯ "ಸಿರಿ ದರ್ಶನದ ಕಳ –ಕೆಲವು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು" ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ಚಿಕಿತ್ಸಕದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಗಮನಿಸಿದ ಲೇಖನ. ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಿರಿದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಮೌಖಿಕಪಠ್ಯ, ಆವೇಶಪ್ರಸ್ಥಾನದ ಸಂದರ್ಭ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ ಅವುಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಕೆಲವು ಅನಪೇಕ್ಷಿತ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು, ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ವ್ಯಕ್ತ ಕ್ರಿಯಾ ಕಲಾಪಗಳನ್ನು, ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಅರ್ಥವಿಸುತ್ತಾ, ನಿಗೂಢಸತ್ಯಗಳನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಲೇಖನದಲ್ಲಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ ಅವರ ಪ್ರಧಾನಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ, ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿಯ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯಚರಿತ್ರೆ'(೨೦೦೭)[೫೦]ಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಮೌಖಿಕಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ವಿವಿಧ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಧ್ಯಯನಾತ್ಮಕ ಬರಹಗಳಿವೆ.

ಡಾ. ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್ ಅವರ ತುಳುಕೃತಿ 'ನಾಗ ಬೆರ್ಮೆರ್' (೨೦೦೮)[೫೧] ಕರಾವಳಿಯ ನಾಗಾರಾಧನೆ, ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗಮಂಡಲ, ನಾಗಾರಾಧನೆಯ ಮೂಲ, ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷದನಿಯ ಆರಾಧನಾಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ.

ಬನ್ನಂಜೆ ಬಾಬು ಅಮೀನ್ ಅವರ 'ತುಳುನಾಡ ದೈವಗಳು' (೨೦೦೮)[೫೨] ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೊಡವೂರಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಕಂಗಣಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಯ ಕುರಿತು

---

[೪೮] ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ (ಸಂ), ೨೦೦೭, ಕರಾವಳಿ ಜಾನಪದ, ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿ, ೭೪ ನೆಯ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಉಡುಪಿ.

[೪೯] ಡಾ. ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ೨೦೦೭, ತುಳುವ ಜಾನಪದ: ಕೆಲವು ನೋಟಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ ಹಂಪಿ, ಪುಟ,೨೪೨-೨೪೯.

[೫೦] ಡಾ.ಬಿ ಎ ವಿವೇಕ ರೈ, ಪ್ರಧಾನಸಂಪಾದಕರು, ೨೦೦೭, ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ ಹಂಪಿ, ಪುಟ-೪೭೪,೪೭೧,೪೮೭,೪೯೮,೫೪೯,೭೮೧

[೫೧] ಡಾ. ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್, ೨೦೦೮, ನಾಗ ಬೆರ್ಮೆರ್, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ದ್ರಾವಿಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಕುಪ್ಪಂ.

[೫೨] ಬನ್ನಂಜೆ ಬಾಬು ಅಮೀನ್, ೨೦೦೮, ತುಳುನಾಡ ದೈವಗಳು, ಕೆಮ್ಮಲತೆ ಪ್ರಕಾಶನ, ನಿಟ್ಟೂರು. ಉಡುಪಿ-೩.ಪುಟ-೫೯-೭೮, ೮೭- ೯೨.

ವಿಶೇಷವಾದ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಜನಪದ ಐತಿಹ್ಯವೊಂದರ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿವರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ರಾಜಶ್ರೀಯವರ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೃತಿ 'ತುಳುಜನಪದ ಕಾವ್ಯ : ಇಹಪರ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿ' (೨೦೦೮)[೫೩] ತುಳುಮೌಖಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಾದ ಪಾಡ್ದನಗಳು, ಕಬಿತಗಳು ಮತ್ತು ಕುಣಿತದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ, ತುಳುವರ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅವನು ದೈವತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುವವರೆಗಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಸಿರಿಸಂಧಿಯೊಂದಿಗೆ ವಿವಿಧ ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿರುವ 'ಜೋಗ' ಮತ್ತು 'ಮಾಯ' ದ ಜೊತೆಗೆ 'ವರ' ಮತ್ತು 'ಶಾಪ'ದಲ್ಲಿನ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ದುಗ್ಗಪ್ಪ ಕಜೆಕಾರ್ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಕಳಸೆ (೨೦೦೯)[೫೪] ತುಳುಕೃತಿ ಸಿರಿ ಸಂಬಂಧಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಬೆರ್ಮೆರ್ (ಡಾ. ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆ) ಲೇಖನ ಸಿರಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಲಯದ ವಿಶೇಷ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗುತ್ತು ಅರಮನೆ (ಸಾಯಿಗೀತ) ಲೇಖನ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಭೌತಿಕಪ್ರಪಂಚದ ಕುರಿತಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಡಾ. ಶೇಖರ ಅವರ ಸಂಶೋಧನಾ ಗ್ರಂಥ 'ಬಂಟರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆ' (೨೦೦೯)[೫೫] ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ, ಜೀವನ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬದುಕು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ-ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಬಂಟಸಮುದಾಯ ನಂಬಿರುವ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿರುವ ಲೇಖಕರು "ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯು ಚಿಕಿತ್ಸಕವಾಗಿ, ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ನೆಮ್ಮದಿ ನೀಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಸಮಾಜದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ"ಎಂಬ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಡಾ. ವೆಂಕಟೇಶ ಇಂದ್ವಾಡಿ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ 'ಸಿರಿ ಜನಪದಕಾವ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮುಖಾಮುಖಿ'(೨೦೧೦)[೫೬] ಸಿರಿ ಜನಪದಕಾವ್ಯದ ಮೇಲೆ ೨೦೦೭ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಚಾರಸಂಕಿರಣದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿತವಾದ ವಿವಿಧವಿದ್ವಾಂಸರ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಕಲನ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಿರಿಕಾವ್ಯದ ಮೇಲೆ ಇದುವರೆಗೆ ಆಗಿರುವ ಸಂಗ್ರಹ, ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಫಲಶ್ರುತಿಯೊಂದಿಗೆ ಮುಂದಿನ

---

[೫೩] ಡಾ. ರಾಜಶ್ರೀ, ೨೦೦೮, ತುಳುಜನಪದ ಕಾವ್ಯ : ಇಹಪರ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿ. ಶ್ರೀ ಧ. ಮ. ತುಳುಪೀಠ, ಮಂಗಳೂರು. ವಿ. ವಿ ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ. ಮಂಗಳೂರು, ಪುಟ- ೨೮೭-೨೯೦.

[೫೪] ಡಾ. ದುಗ್ಗಪ್ಪ ಕಜೆಕಾರ್ (ಸಂ), ೨೦೦೯, ಕಳಸೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಮಹಾನಗರಪಾಲಿಕೆ ಕಟ್ಟಡ, ಮಂಗಳೂರು. ಪುಟ, ೬೧, ೭೮.

[೫೫] ಡಾ. ಶೇಖರ, ೨೦೦೯, ಬಂಟರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆ, ಸೃಷ್ಟಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್, ವಿಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೪೦ ಪುಟ- ೨೩೦-೨೩೫.

[೫೬] ಡಾ. ವೆಂಕಟೇಶ ಇಂದ್ವಾಡಿ, ೨೦೧೦, ಸಿರಿ ಜನಪದ ಕಾವ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮುಖಾಮುಖಿ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ ಹಂಪಿ.

ಅಧ್ಯಯನಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಮನಃಪರಿಶೀಲನೆಯನ್ನು ವಿವಿಧ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಲಿಂಗ ಅವರ 'ಪಾಡ್ದನವೆನ್ನುವ ಜೀವದನಿ' ಲೇಖನ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗಿನ ಅದರ ಹಿಂದಿರುವ ಚಿಂತನೆಗಳ ಓರೆಕೋರೆಗಳನ್ನು ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸುತ್ತಾ, ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರುವಂತಿದೆ. ಉಳಿದ ಲೇಖನಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ.

ಡಾ. ಕೆ. ಪ್ರಭಾಕರ ಆಚಾರ್ ಅವರ (೨೦೧೦)[೫೭] 'ಪರಶುರಾಮ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವೈವಿಧ್ಯ' ಕೃತಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಭೌಗೋಳಿಕಪರಿಸರದ ಒಡಲಿನ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾ, ಪ್ರಕೃತಿಯಾರಾಧನೆಯ ಒಂದಂಗವಾದ ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತು ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿದೆ.

ಇದಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಸ್ಮರಣಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೌಖಿಕಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಿರಿ ಆಲಡೆ ಮತ್ತು ಆರಾಧನಾ ವಿಚಾರಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಅಧ್ಯಯನಾತ್ಮಕ ವಿಚಾರಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

ಕೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹೊಳ್ಳರ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ 'ಸತ್ಯಶ್ರೀ' (೧೯೮೮)[೫೮] ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು ಶ್ರೀ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಕುರಿತಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ದಶಮಾನೋತ್ಸವ ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವಿದೆ.

ಪ್ರೊ. ಕೆ. ರಾಘವ ಭಟ್ಟ ಅವರ "ಮೂಲ್ಕಿ ಸೀಮೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಂದಿರಗಳು "(೧೯೮೮)[೫೯] ಎಂಬ ಲೇಖನವು ಮೂಲ್ಕಿಯ ಬಪ್ಪನಾಡು ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿರುವ 'ಕವತ್ತಾರು ಆಲಡೆ' ಯ ಕುರಿತು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವಿವರ ನೀಡುತ್ತದೆ.

'ಪನಿಯಾರ' (೧೯೮೯)[೬೦] ಅಖಿಲಭಾರತ ತುಳುಸಮ್ಮೇಳನದ ಸ್ಮರಣಸಂಚಿಕೆ, ತುಳುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಈ ಸಂಪುಟವು ಹಲವಾರು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಲೇಖನವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡರ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡರವರು ಅನುವಾದಿಸಿದ ಡಾ. ಪೀಟರ್ ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್‌ರವರ "ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ, ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ, ತೆನ್ಕಾಯಿ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನೊಡು ತೋಜಿದ್ ಬರ್ಪಿ ರಾಸಿ ಒಸಯೊ ರೂಪೊದ ಆರಾಧನೆ," ಎಂಬ ತುಳುಲೇಖನ ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಅನೇಕ ನಡಾವಳಿಗಳನ್ನು, ಆದರ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು, ಕ್ಲಾಸ್‌ರವರು ತಮ್ಮ ಆಳವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

---

[೫೭] ಡಾ। ಕೆ .ಪ್ರಭಾಕರ ಆಚಾರ್, ೨೦೧೦, ಪರಶುರಾಮ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವೈವಿಧ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿನಿಧಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪುಟ- ೫೦.

[೫೮] ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹೊಳ್ಳ (ಸಂ), ೧೯೮೮, ಸತ್ಯಶ್ರೀ, ದಶಮಾನೋತ್ಸವ ಸ್ಮರಣಸಂಚಿಕೆ, ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ.

[೫೯] ಸಂಪಾದಕರು, ೧೯೮೮, ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿ, ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಸಮಿತಿ, ಬಪ್ಪನಾಡು, ಮೂಲ್ಕಿ, ಪುಟ- ೩೨

[೬೦] ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ (ಸಂ), ೧೯೮೯, ಪನಿಯಾರ, ತುಳುಕೂಟ(ರಿ) ಮಂಗಳೂರು, ಪುಟ- ೫೩

ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಖಿಲಭಾರತ ೬೬ನೆಯ ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಸ್ಮರಣಸಂಚಿಕೆ 'ಪೊನ್ನಕಂಠಿ' (೧೯೯೭)[೬೧]ಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ ಅವರ 'ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನದ ನೆಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು' ಎಂಬ ಲೇಖನ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಬೃಹತ್ ಪಠ್ಯ ಸಂಗ್ರಹದ ಕುರಿತಾಗಿ ವಿವರ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಖಿಲಭಾರತ ೭೪ನೆಯ ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಸ್ಮರಣಸಂಚಿಕೆ 'ಮೋಹನ ಮುರಳಿ' (೨೦೦೭)[೬೨]ಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳ ಕುರಿತು ಅರುಣಕುಮಾರ ಎಸ್. ಆರ್ ಅವರ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಗಳ ಸ್ಥೂಲಪರಿಚಯ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕುಂದಾಪುರದ ಭಂಡಾರ್‌ಕಾರ್ಸ್ ಆರ್ಟ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸಾಯನ್ಸ್ ಕಾಲೇಜಿನ ವಾರ್ಷಿಕಾಂಕ 'ದರ್ಶನ'ದಲ್ಲಿ(೨೦೦೭)[೬೩] ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರುವಿನ ಶ್ರೀಮಾಸ್ತಿಯಮ್ಮ ದೇಗುಲದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇತರ ಪರಿವಾರ ದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಬ್ಬಕ್ಕ–ದಾರಕ್ಕವಿರುವುದನ್ನು ಲೇಖಕರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ 'ಇತಿಹಾಸದರ್ಶನ' (೨೦೦೮)[೬೪] ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ 'ಬೆಳ್ಮಣ್ಣಿನ ತಾಮ್ರಶಾಸನ : ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೋಟ' ಲೇಖನವು ಸಿರಿಆರಾಧನೆ, ಸಿರಿಕಥೆಯ ಭೌತಿಕ ಆವರಣ, ನಂದಳಿಕೆಯ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನದ ಕುರಿತು, ಬೆಳ್ಮಣ್ಣಿನ ತಾಮ್ರಶಾಸನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾದ ಗಮನಸೆಳೆಯುವ ಲೇಖನ.

ಯುಗಪುರುಷ ಪ್ರಕಟನಾಲಯ, ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಯುಗಪುರುಷ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ಸವ ವಿಶೇಷಾಂಕ(೨೦೦೯)[೬೫]ದಲ್ಲಿ ಪು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಟ್ಟರ ಲೇಖನ 'ಆಲಡೆ–ಆದಿ ಆಲಡೆಗಳು' ಆಲಡೆಗಳ ಪಂಚದೈವಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು, ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳ ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಕುತೂಹಲಕರ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ವಿವಿಧ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಆಲಡೆ ಮತ್ತು ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಉಪಲಬ್ಧ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್(ಉದಯವಾಣಿ ೧೭. ೮. ೧೯೭೦)ಅವರ 'ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ರಾಜಕೀಯ ಒಪ್ಪಂದ' ಎಂಬ ಲೇಖನ ನಂದಳಿಕೆಯ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೪೩ರ

---

[೬೧] ಡಾ. ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ(ಸಂ), ೧೯೯೭, ಪೊನ್ನಕಂಠಿ, ಅಖಿಲ ಭಾರತ ೬೬ನೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಸಮ್ಮೇಳನ, ಮಂಗಳೂರು, ಪುಟ- ೨೧೫- ೨೪೪.

[೬೨] ಡಾ.ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣುಭಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಡಾ. ಡಿ. ಆರ್. ಪಾಂಡುರಂಗ(ಸಂ), ೨೦೦೭, ಮೋಹನ ಮುರಳಿ, ಅಖಿಲ ಭಾರತ ೭೪ನೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಸಮ್ಮೇಳನ, ಉಡುಪಿ. ಪುಟ- ೧೧, ೩೨

[೬೩] ಪ್ರೊ. ದೋಮ ಚಂದ್ರಶೇಖರ, ೨೦೦೭, ದರ್ಶನ, ವಾರ್ಷಿಕಸಂಚಿಕೆ, ಭಂಡಾರ್‌ಕಾರ್ಸ್ ಆರ್ಟ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸಾಯನ್ಸ್ ಕಾಲೇಜು, ಕುಂದಾಪುರ. ಪುಟ- ೩೭.

[೬೪] ಡಾ. ಎಂ. ಜಿ. ನಾಗರಾಜ್, ಡಾ. ಪಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ(ಸಂ)೨೦೦೮, ಇತಿಹಾಸ ಧರ್ಶನ, ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ(ರಿ), ಬೆಂಗಳೂರು. ಪುಟ- ೧೧೪

[೬೫] ಭುವನಾಭಿರಾಮ ಉಡುಪ(ಸಂ), ೨೦೦೯, ಯುಗಪುರುಷ ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ಸವ ವಿಶೇಷಾಂಕ, ಯುಗಪುರುಷ ಪ್ರಕಟನಾಲಯ, ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ.

ಎರಡು ತಾಮ್ರಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ನಂದಳಿಕೆ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಪಾಂಗಾಳ, ಶಂಭುಕಲ್ಲು, ಬೊಳ್ಳೊಟ್ಟು ಮುಂತಾದ ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತು ಕೆ. ಎಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯರು ವಿವಿಧ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಆಲಡೆ ಆಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದಂತಹವುಗಳು. ಅವುಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಗ್ರಂಥ ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಮೌಖಿಕಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಮತಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆಲಡೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ಅಥವಾ ದಲ್ಯಸೇವೆ ಜರಗುವಂತಹ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸಿರಿ ಮೌಖಿಕ ಕಾವ್ಯಸಂಗ್ರಹ, ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನ, ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಜರಗುವ ಒಟ್ಟು ಆಚರಣೆಗಳ ಸ್ಥೂಲ ನೋಟವನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿದೆ. ಸೀಮಿತ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳ ಮಾಹಿತಿಯಷ್ಟೇ ಪ್ರಕಟಿತ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದು, ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟಾರೆ ಆಲಡೆಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ, ಅವುಗಳ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಇದುವರೆಗೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಎಲ್ಲೂ ದಾಖಲಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸಕ್ತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅವಿಭಕ್ತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ದಲ್ಯಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ನಡೆಯದಿರುವ ಆಲಡೆಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರದ ಪೂರ್ಣಚಿತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ೭೧ರಷ್ಟು ಆಲಡೆಗಳು ಸಂಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಜೊತೆಗೆ ಮನೆಗಳಲ್ಲೂ 'ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ' ಎಂಬುದು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಅವುಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಸಂಶೋಧನಾ ನಿಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದು, ಇವುಗಳು ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳಾಗಿವೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ-೨

ಅವಿಭಕ್ತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾ ಸ್ವರೂಪ

ಅಧ್ಯಾಯ –೨

ಅವಿಭಕ್ತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾ ಸ್ವರೂಪ

'ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು' ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಈ ಎರಡೂ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಲಭ್ಯಮೂಲಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಸಂಪ್ರಬಂಧದ ಆವರಣ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೨.೧. ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

ಇಡೀ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು, ಆರಾಧನೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು ಎಂಬ ಮೂಲಭೂತ ಅಂಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕತೆಯನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಿಂದ ತೊಡಗಿ, ಅದರ ಅಭಿನಯರೂಪಗಳಾದ ದಲ್ಯಸೇವೆಯವರೆಗಿನ ವಿವಿಧ ಹಂತ ಹಾಗೂ ಮುಖಗಳು ಅವಿಭಜಿತ ದ.ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಲಡೆಗಳ ಆಯ್ಕೆವರೆಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಪನ್ನಗೊಂಡಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವುಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿ, ಕುಮಾರರು ಅಲೌಕಿಕ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾದ್ದರಿಂದ, ಅವರು ಲೌಕಿಕಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆವೇಶಗೊಳ್ಳುವ ಬಗೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿರಿಕತೆ ಪೂರಕ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು, ಸಿರಿಕತೆ ಮತ್ತು ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಒಳಹೊರಗಲ್ಲಿರುವ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಪಂಚದ ವಿವೇಚನೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಮಾರರ ಪಾತ್ರ, ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಗೆ ತೊಡಗಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಶುಚಿತ್ವ, ಪಾಲಿಸುವ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳು, ವ್ರತಗಳು, ದಲ್ಯಸೇವೆ, ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿ, ಆಲಡೆಯ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳು ಹಾಗೂ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳು, ಅವುಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪಡಕೊಂಡಿರುವ ಅಲೌಕಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಎಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶವೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿ ಆಲಡೆಯ ಅಧ್ಯಯನಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಬಹುಮುಖ್ಯ ಅಂಶ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಯೂ ಆಯಾ ಪರಿಸರ, ಭಾಷೆ, ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅವುಗಳ ರಚನೆ, ವಾಸ್ತುಗಳು ತಕ್ಕಂತೆ ಬದಲಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದೇ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ರೇಖಾಚಿತ್ರವನ್ನು ಆಲಡೆಗಳ ರಚನಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ತುಳುನಾಡಿನ ಜನರು ಹತ್ತು ಹಲವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವವರು. ಇಲ್ಲಿಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸಂಪನ್ನತೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಬಳಕೆ ಮಾನವನ ಬದುಕು-ಭಾವಗಳ ಮೇಲೆ ನೇರ

ಪರಿಣಾಮ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಒಲವು ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ, ರಚನೆಯ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಮುಖವಾದ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟುಗಳು ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಪ್ರಕೃತಿ, ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಧರ್ಮ, ಭಾಷೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವಾಗ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ದ.ಕ ಜಿಲ್ಲೆ ವಿಭಜನೆಗೊಂಡಿದೆ. ಎರಡೂ ವಿಭಾಗಗಳು ನಿಧಾನವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಆಲಡೆಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಈ ಎರಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳದ್ದಾದರೂ, ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಗಳ ಸಂರಚನೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೊಂದಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಭಾಷಾವಾರು ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ (ತುಳು ಮತ್ತು ಕುಂದಗನ್ನಡ) ಸ್ವರೂಪಾತ್ಮಕ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದು ತೀರಾ ಅಗತ್ಯವಾದರೂ ಈಗಾಗಲೇ ಹಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಿಶದವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಕಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿಡಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ, ಜನಪದ ಜೀವನವಿಧಾನ, ಕುಟುಂಬಪದ್ಧತಿ, ಕುಲಕಸುಬುಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ರಂಗಭೂಮಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕು ಇವೆಲ್ಲದರ ಜೊತೆಗೆ ಆಧುನಿಕ ವಾತಾವರಣ ರೂಪಿಸಿರುವ ಹತ್ತು ಹಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಬದುಕಿಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ಹೊಸತನದಿಂದಲಾಗಿ ಎರಡೂ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಹಳೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಆರಾಧಕರ ಮನಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು, ಉಳಿದ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳಿಗಿಂತ (ನಾಗ ಮತ್ತು ದೈವಾರಾಧನೆ) ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳು ಭಿನ್ನವಾದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಪಡಕೊಂಡಿವೆ. ಆಯಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಮನೋಧರ್ಮಗಳು, ಆಲಡೆಗಳ ಸಂರಚನೆ, ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತವೆ.

೨.೨. ತುಳುಭಾಷಾವಲಯ – ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪ

ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಆದಿಮೂಲ ಎಂದು ಸಂದರ್ಶಿಸುವುದು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಪದ್ಧತಿ. ಈ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಮೌಖಿಕ ದಾಖಲೆಗಳು (ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ) ತುಳುನಾಡಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಕೌಟುಂಬಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಬದುಕಿನ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಗಳ ನಾಟಕೀಯ ನಿರೂಪಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದವರು ತಮ್ಮ ಆದಿಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದಾದಂತಹ ಆಲಡೆಗಳು ಕವತ್ತಾರು, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಉಂಬರ್ಬಿತೊಟ್ಟು, ದೈಲೊಟ್ಟು, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಹೆಜಮಾಡಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿವೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಇರುವ

ಮಾತೃಮೂಲೀಯ ವಂಶಸ್ಥರಿಗೆ ಮತ್ತು ಇತರರಿಗೆ ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿರುವ ಇವುಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಅಪಾರ ಗೌರವವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ದೇವರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪಂಚದೈವಗಳಲ್ಲದೆ (ನಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ನಂದಿಗೋಣ) ಹಲವಾರು ದೈವಗಳು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಜನಪದರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಸೇವೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಾಗನಿಗೆ ತನು, ದೇವರಿಗೆ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ, ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹುರುಳಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಅಲ್ಲದೆ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂಗಾರ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ವೈದಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರಿಗೆ ದೇವಾಲಯಗಳಿದ್ದಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ವಿವಿಧ ಜನವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಆದಿ ನೆಲೆಗಳಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳು ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾಗುತ್ತವೆ. ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಗಳ ರಚನೆ, ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ಕಾಲಾವಧಿ ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕಾಚರಣೆಗಳು, ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವ ದಿನ, ರಾಚನಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಸಂರಚನೆಗಳಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಜನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸ್ವೋಪಜ್ಞತೆಯ ದಟ್ಟವಾದ ಪ್ರಭಾವ, ವೈದಿಕಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೂಡುವಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಉಳಿದೆಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗಿಂತ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ತುಳುಭಾಷಾವಲಯವಾದ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಲವಾರು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾರಿಗೆ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜನಸಾಂದ್ರತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕರಾವಳಿ ಬೃಹತ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಆಗರವಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿಭೂಮಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ೭೦ರ ದಶಕದ ಭೂಮಸೂದೆಯ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಆಧಾರಿತ ಜೀವನಕ್ರಮ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತಗೊಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೂರದ ಊರುಗಳಿಗೆ, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ, ಉದ್ಯೋಗ ನಿಮಿತ್ತ ತೆರಳಿದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕಪಲ್ಲಟಗಳು ಆದದ್ದಲ್ಲದೆ, ಆಧುನಿಕ ಮನೋಭಾವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುವು. ಕೃಷಿಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯ ಕೆಲಸಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದಂತೆ, ತತ್ಸಂಬಂಧೀ ಅನೇಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗಿವೆ. ಕುಣಿತ, ಆಟ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಳಕೊಂಡಿವೆ. ವಿಜ್ಞಾನ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಸಂಪರ್ಕಮಾಧ್ಯಮ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಉನ್ನತಶಿಕ್ಷಣಗಳ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ದಟ್ಟಪ್ರಭಾವಗಳಿಂದಾಗಿ ಮೂಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಸಂಬಂಧೀ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಹಿನ್ನಡೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ದಟ್ಟ ಪ್ರಭಾವ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾಗಿಯೂ, ಒಳಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಪಸರಿಸಿದೆ. ಆಚರಣೆ, ಆರಾಧನೆಗಳನ್ನು ವೈಭವೀಕರಣ, ಆಡಂಬರಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಆಧುನಿಕತೆಯಿಂದಾಗಿ ತುಳುಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕರಗುತ್ತಿರುವ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದು, ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದು ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಆಚರಣೆಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ. ಜನಪದರ ವಿಶಾಲ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಯ ಫಲವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡ ಆಚರಣೆಗಳು ಮಸುಕಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ರಚನಾಶೈಲಿಗಳು

ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದರೊಂದಿಗೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳ ವಾಸ್ತು ವಿನ್ಯಾಸಗಳು ದೇವಾಲಯದ ರಚನೆಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಎರ್ಮಾಳಿನ ಶಾಂತಿಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆ, ಪಾಂಗಾಳ ಮತ್ತು ಮಂಡೇಡಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆಗಳು ಮೇಲಿನ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಪಾಂಗಾಳದ ಆದಿಆಲಡೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ (ಪ್ರಾಚೀನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲೊಂದು) ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ವಿನೂತನವಾಗಿ ರೂಪಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು (ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು) ತುಳುಜೀವನದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂಬಂತೆ ರೂಪಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಆಲಡೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಈ ನಿಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಹೊಸ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆ ಸಂಬಂಧೀ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು, ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

೨.೩ ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯ – ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪ

ಇಂದು ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗೊಂಡಿದ್ದು, ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಇರುವ ಕುಂದಗನ್ನಡವಲಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತುದಿ ಭಾಗದಂತಿದೆ. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರದ ನಂಟಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕುಂದಗನ್ನಡದ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕುಂದಗನ್ನಡವೆಂಬ ವಿಶೇಷವಾದ ಕನ್ನಡದ ಉಪಭಾಷಿಕವಲಯ ಉಡುಪಿಯ ಕಲ್ಯಾಣಪುರ ನದಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಇರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಸರಕ್ಕಿಂತ ತೀರಾ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ದ.ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯಂತೆ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರವಿದೆಯೆಂದೆನಿಸಿದರೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಜೀವನಕ್ರಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಸತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಆರಾಧನೆ, ಆಚರಣೆಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಇಂಬು ನೀಡುತ್ತವೆ. "ಭೂತಾರಾಧನೆ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಬರುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಈ ಬಗೆಯ ಭೂತಪೂಜೆ(ಗೆಂಡ) ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡದ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಷ್ಟೇ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೂ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಮಾಬುಕಳದಿಂದ ಆಚೆ ಇರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ, ವೀರಮಾಸ್ತಿ, ಉಮ್ಮಳ್ತಿ, ಧೂಮಾವತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆದರೆ ಕೆಂಡದ ಹ್ಯಾಗುಳಿ ಇರುವಲ್ಲಿ ಗೆಂಡ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.' ಎಂದು ಗಾಯತ್ರೀ ನಾವಡ ಅವರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ.[೧]

ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯುವ ರೂಡಿಯಿದೆ. ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ, ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳಿರುವ ಈ ತಾಣಗಳನ್ನು 'ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ', 'ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ', 'ಬೆರ್ಮೆರೆ ಗುಂಡ' ಎಂದೆಲ್ಲ ಕರೆದರೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ 'ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ' ಅಥವಾ 'ಆಲಡೆ' ಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿರುವ ಆರಾಧನಾ ಸಂಕೀರ್ಣವನ್ನು 'ಚಿತ್ತೇರಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

---

[೧] ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ ಮತ್ತು ರಾಮದೇವ ಶೆಣೈ (ಸಂ) ೧೯೭೭, ಕುಂದದರ್ಶನ, ಭಂಡಾರ್‌ಕಾರ್ಸ್ ಕಾಲೇಜು, ಕುಂದಾಪುರ, ಪುಟ-೩೭

ಇಂತಹ ಚಿತ್ತೇರಿಗಳು ಸಮೀಪದ ಬಂಟ ನಾಡವರ ಮನೆತನಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅರ್ಚಕರಿಂದಲೇ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಚಿತ್ತೇರಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೇ ದೈವಗಳಿರಬೇಕೆಂದು ನಿಗದಿಯೇನಿಲ್ಲ. ನಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಚಿಕ್ಕು, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಕಲ್ಕುಡ, ಚೌಂಡಿ, ನೆತ್ತರ್ ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಗೋಪುರ ಹಾಯ್ಗುಳಿ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ದೈವಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ನಾಗ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ. ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಈ ಸಂಕೀರ್ಣವನ್ನು 'ಹುಟ್ಟಿನ ಚಿತ್ತೇರಿ' ಎಂದು ಕೂಡ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.[೨] ಈ ವಿವರಗಳ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಪುತ್ತಿ ವಸಂತಕುಮಾರರು ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಬಳಗವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆಯ ಹಳ್ಳಿ ಚಿತ್ತೇರಿ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇದಕ್ಕೊಂದು ನಿದರ್ಶನ .

ಕಲ್ಯಾಣಪುರ ಹೊಳೆಯ ಉತ್ತರಭಾಗದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಟ ಅಥವಾ ನಾಡವರು ನಂಬುವ 'ಸ್ವಾಮಿ' ಎಂಬ ದೈವಸಂಕೀರ್ಣವಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಆರಾಧನಾ ಸ್ಥಳಗಳಿವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಪಾಣಾರರ ಮೂಲಕ ಸ್ವಾಮಿಕೋಲ ನಡೆಸಿದರೆ ನಿತ್ಯ ತಾವೇ ಹೂ ನೀರು ಇಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಚಿಕ್ಕು, ಮರ್ಲ್‌ಚಿಕ್ಕು, ಮಂತ್ರಗಣ. ಮುಂತಾದ ಹಲವು ದೈವಗಳು ಇವೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ನಲಿಕೆ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುವ ಪಾಣಾರರು ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಕೋಲವನ್ನು, ಡಕ್ಕೆಬಲಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ತತ್ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಅವರು ಹಾಡುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. "ಕುಂದಾಪುರ ಕಡೆಯ ಕೆಲವು ಮೂಲಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಹುತ್ತದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ[೩].

ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಇಂತಹ ದೈವಸಂಕೀರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವಾರ್ಷಿಕ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವಾರ್ಷಿಕಹಬ್ಬ, ಗೆಂಡ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆ ಸಂಕೀರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ದೈವಗಳು ಇಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ಹೆಸರಿಸಿದಂತೆ ಅವಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಯಕ್ಷಿ, ಚಿಕ್ಕು, ಮರ್ಲ್‌ಚಿಕ್ಕು ಇತ್ಯಾದಿ ಹಲವಾರು ದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ಅರ್ಭಕ-ದಾರಕೇಶ್ವರಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರನ್ನು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ವೀರಭದ್ರನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವ ಈ ತಾಣಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಗರೊಡಿಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಪಾದೆಮಠ, ಕರ್ಜೆ, ಹಳ್ನಾಡಿ, ಸಾಲಿಕೇರಿ, ಕುಕ್ಕುಡೆ, ಇರ್ಮಾಡಿ ಮುಂತಾದೆಡೆ ಇಂತಹ ಸಂಕೀರ್ಣಗಳಿವೆ. ದೈವಗಳ ಉರುಗಳನ್ನು ಆರಾಧನಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇರಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ವಾರ್ಷಿಕ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕೆಂಡಸೇವೆಯಂದು ಹೆಂಗುಸರಿಗೆ ಆವೇಶ ಬರುತ್ತದೆ.

---

[೨] ಡಾ. ಪುತ್ತಿ ವಸಂತಕುಮಾರ್, ೨೦೦೭, ಕೇರಳ ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಗಾರಾಧನೆ, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ, ಕನ್ನಡ. ವಿ. ವಿ. ಹಂಪಿ. ಪುಟ- ೧೫೭.

[೩] ಡಾ. ಪುತ್ತಿ ವಸಂತಕುಮಾರ್, ೨೦೦೭, ಕೇರಳ ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಗಾರಾಧನೆ, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ, ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ. ಹಂಪಿ. ಪುಟ- ೧೫೭..

ಇದನ್ನು 'ಶ್ಯಾವಿ ಹಾಕುವುದು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯುವುದು ರೂಢಿ. ಸೇವೆ ಎಂಬುವುದೇ ಶ್ಯಾವಿ ಆಗಿರಬೇಕು. ಗಂಡಸರೂ ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರಾದರೂ ತುಳುಪ್ರದೇಶದ ಕುಮಾರನಂತೆ ಪಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲ. ದಲ್ಯ(ಬಟ್ಟೆ ಹಾಸಿ)ಸೇವೆ ಎಂಬುದು ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಉಡುಪಿಯ ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲೂ ಈ ರೀತಿ ಶ್ಯಾವಿ ಹಾಕುವವರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. "ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲೂ ನಡೆಯುವ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವವರಲ್ಲಿ ೭೫ ಪ್ರತಿಶತ ಕನ್ನಡ ಮಾತಿನವರು, ಉಳಿದವರು ತುಳು ಆಡುವವರು. ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ಆವೇಶ ಬರುವ ಹೆಂಗುಸರು ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುವವರಾದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಕೂತುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ"[೯] ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಮುಕುಂದ ಪ್ರಭುಗಳು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಗಮನಿಸಿದ ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆಯ ಸಂದರ್ಭವು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚಿನೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡೇ ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆಯಂದು ಹಿರಿಯಡ್ಕದಷ್ಟೇ ಜನಸಂದಣಿ ಸೇರುವ ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಪಾದೆಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ಛಾಯೆಯಂತಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ, ಆಲಡೆಗಳ ರಾಚನಿಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮಣಿಕಲ್ಲು ದೇಗುಲದ ರಚನೆ ತಮಿಳುನಾಡು ಶೈಲಿಯ ಗೋಪುರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಾದರೂ, ಉಳಿದಂತೆ ಒಳಾಂಗಣ ಹಾಗೂ ಹೊರಾಂಗಣ ರಚನೆಗಳು, ಮೂರ್ತಿಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾವಲಯದ ಇತರ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾವಲಯದ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳಾದ ಭೂತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ದೈವಪಾತ್ರಿಗಳು ಬಳಸುವ ಉಡುಗೆತೊಡುಗೆ, ಭೂತಗಳ ಬಣ್ಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೂಡ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದುದಾಗಿದೆ. ಡಕ್ಕೆಬಲಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ವೈದ್ಯರು, ಅವರ ಹಾಡುಗಳು, ಮೀನುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಬದುಕಿಗೆ ಆಸರೆಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಶಕ್ತಿದೇವತೆಯ ಆರಾಧಕರಾದ ಖಾರ್ವಿಗಳು, ಹೋಳಿಹುಣ್ಣಿಮೆಯನ್ನಾಚರಿಸುವ ಕುಡುಬಿಯರು, ವರ್ಷದಮಾರಿ, ಅಸಾದಿಮಾರಿ, (ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ), ಶಿವರಾಯನಿಗೆ ಕೈದಪೂಜೆ, ಹಾಲುಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆ(ಕದಿರು ಕಟ್ಟುವ ಆಚರಣೆ) ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಆದಿ ಮೂಲಸ್ಥಾನಗಳ ದರ್ಶನ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಬಬ್ಬರ್ಯನಿಗೆ ಕಡುಬು ಒಪ್ಪಿಸುವುದು, ಆಟಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ಕುಡಿಯುವುದು, ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಜನವರ್ಗಗಳ ಅಪಾರವಾದ ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯವಾದ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯದು. 'ಆಲಡೆ'ಗಳೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾದ ಇಲ್ಲಿನ ದೈವಸಂಕೀರ್ಣಗಳು ವೈದಿಕಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆಯಿರುವುದಾದರೂ, ವಿವಿಧ ದೈವಗಳು, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಕಲ್ಪನೆ, ವಾರ್ಷಿಕಾಚರಣೆಗಳು, ಗರೋಡಿಗಳ ಸಂಬಂಧ ಮುಂತಾದ ಜನಪದೀಯ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಯನ್ನು ಜಾತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ, ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿ, ವೈದಿಕ ಸಮುದಾಯ, ಭಕ್ತ

---

[೯] ಕ. ವೆಂ. ರಾಜಗೋಪಾಲ್, ೧೯೮೫, ತುಳುವರ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಾವಂತಿಕೆ, ಪುಟ- ೧೧.

ಸಮುದಾಯ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ದೈವಾವೇಶಿತರನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಪರಾಮರ್ಶೆ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ಹಲವು ಅಂಶಗಳು ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾವಲಯದ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದರಿಂದ ಆಲಡೆಗಳ ವಿಭಾಗೀಕರಣಕ್ಕೆ ಇದನ್ನೇ ಮೂಲಮಾನದಂಡವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ–೩

ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ
ಮತ್ತು
ಸಿರಿಆರಾಧನೆ
– ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪ

ಅಧ್ಯಾಯ – ೩

ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನ ಮತ್ತು ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ – ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪ

ತುಳುನಾಡಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಿರಿಕಥೆಯ ಅರಿವಿದೆ. ಸಾಕಷ್ಟು ಪಾಡ್ದನ ಕಲಾವಿದರು ಸಿರಿಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಅಥವಾ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಲವು ಸಂಶೋಧಕರು ಇಂತಹವರಿಂದ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಿಳಾಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರುಷಪಠ್ಯ, ಜಾತಿಯ ನೆಲೆಯಿಂದ ಪಾಡ್ದನಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಸಿರಿಕಥೆಯ ಪದ್ಯಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಪಠ್ಯಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರ ಪದ್ಯಪಠ್ಯ 'ಸಿರಿ ಕಾವ್ಯಲೋಕ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದ್ದು, ಸಂಗ್ರಹಗೊಂಡು ಅಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿರುವ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಪದ್ಯಪಠ್ಯವಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರ ಸಿರಿಕಥೆಯ ಗದ್ಯಪಠ್ಯವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಸ್ಥೂಲ ವಿವರಣೆಯ ಕಥಾನಕವನ್ನಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತಾದ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಮೌಖಿಕ ಪಠ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಮಹತ್ವವಿರುವುದರಿಂದ ಕಳೆದ ಮೂವತ್ತು ವರುಷಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲು ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮತಿ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗದ್ಯಪಠ್ಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೌಖಿಕ ಪಠ್ಯ, ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳ ನಡುವೆ ಒಳಸಂಬಂಧಗಳು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವತಃ ಸಂಶೋಧಕನೇ ದಾಖಲಾತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಗದ್ಯಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಸಿರಿಕತೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನಾವಳಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

೩.೧ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರು ಹೇಳಿದ ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನದ ಗದ್ಯಪಠ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹರೂಪ

೧. ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡಿನ ಸತ್ಯನಾಪುರದಲ್ಲಿ ಅರಿಯ ಬನ್ನಾಯ ಬೆರ್ಮುಪಾಲವರು ಆಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

೨. ಅವರ ತಂದೆ ಕಾಳಪ್ಪ ಪೆರ್ಗಡೆ ಬನ್ನಾರ್, ತಾಯಿ ಕಾಳಮ್ಮ ಪೆರ್ಗಡೆ ಬನ್ನಾರ್.

೩. ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಬೇಗನೆ ಕಳಕೊಂಡ 'ಅಜ್ಜರಿಗೆ' (ಅರಿಯ ಬನ್ನಾಯ ಬೆರ್ಮುಪಾಲವರು) ಸಂತಾನ ಭಾಗ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ.

೪. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅರಮನೆಯ ಕರಿಯ ಕೋಣೆಗೆ ಬಂದು ಅಂಗಾತ ಮಲಗಿ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟರು.

೫. ಕಣ್ಣೀರು ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡಿನ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮನ ಪಾದ ಸೇರಿತು.

೬. ಬೆರ್ಮರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂಪ ಧರಿಸಿ ಸತ್ಯನಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪಡಿಕೇಳಿದರು.

೭. ಕೆಲಸದಾಳು 'ದಾರು' ಪಡಿಕೊಡಲು ಹೋದಾಗ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರು.

೮. ಸ್ವತಃ ಬೆರ್ಮೆರ್‌ಪಾಲವರೇ ಭಿಕ್ಷೆ ನೀಡಿದಾಗ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಬಡಗುದಿಕ್ಕಿನ ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಲು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೯. ಊರಿನವರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅಜ್ಜರಿಂದ ಆಲಡೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ, ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶ ನೆರವೇರಿಕೆ.

೧೦. ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳು ಮುಗಿದು ಕೊಡಿಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕೈ ಮುಗಿದಾಗ ಬೆಳ್ಳಿಯ ದಂಡು, ಬಂಗಾರ ಎಸಳಿನಿಂದ ಕುಂಕುಮದ ಹಾಳೆಯಾಗಿ ವರಪ್ರಸಾದ ಹರಿವಾಣಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತು.

೧೧. ಮನೆಯ ಕಲ್ಲಕಲೆಂಬಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಆ ಹಾಳೆಯಿಂದ ಮರುದಿನ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿನ ಜನನ. ಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ 'ಸಿರಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು.

೧೨. ಬಸರೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕರು ಪೂಂಜೆದಿಯ ಮಗ ಕಾಂತಣಾಳ್ವನಿಗೆ ಸಿರಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ, ಸಿರಿಯನ್ನು ತನಗೇ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕಾಂತಣಾಳ್ವನಿಂದ ಅಜ್ಜರಿಗೆ ಆಗ್ರಹ. ಸಿರಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಹೊತ್ತ ಕಾಂತಣ್ಣಾಳ್ವನಿಗೆ ತಾಯಿ ಕಾಂತು ಪೂಂಜೆದಿಯಿಂದ ಸಾಂತ್ವನ. ಇಬ್ಬರೂ ಸತ್ಯನಾಪುರಕ್ಕೆ ಪಯಣ.

೧೩. ಕಾಂತು ಪೂಂಜೆದಿ ಸಿರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನಿಗಾಗಿ ಕೇಳುವುದು. ಅಜ್ಜರಿಂದ ಒಪ್ಪಿಗೆ, ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಬದಲಾವಣೆ.

೧೪. ಮದುವೆಗೆ ಸಿದ್ಧತೆ. ಆಮಂತ್ರಣ ಹಂಚಿಕೆ, ಬಸರೂರಿನ ೬೦ಮುಡಿ ಗದ್ದೆಯ ಬಾಕಿಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಚಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ಕಾಂತಣ್ಣಾಳ್ವ ಮತ್ತು ಸಿರಿಗೆ ವೈಭವದ ಮದುವೆ. ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸಿರಿ ತನ್ನ ತಂದೆ ಮನೆಗೆ ಪಯಣ.

೧೫. ಸಿರಿಯ 'ನೀರಪೆರೆತ'ದ ಆಚರಣೆ, ಸಿರಿ ಗರ್ಭವತಿಯಾಗುವುದು. ಸೀಮಂತಕ್ಕೆ ಬಲ್ಯಾಯರಲ್ಲಿ ದಿನ ನೋಡುವುದು. ಏಳನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸೀಮಂತದ ತಯಾರಿ. ಅಜ್ಜರಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿಕೆ.

೧೬. ಸೀಮಂತಕ್ಕೆ ಸೀರೆ ತರುವಾಗ ಕಾಂತಣ್ಣಾಳ್ವ ಸೂಳೆ ಸಿದ್ದು ಮನೆಗೆ ಭೇಟಿ. ಸೀಮಂತದ ಸೀರೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟು ಮಡಚಿಕೊಟ್ಟ ಸಿದ್ದು ಬಸರೂರಿನಲ್ಲಿ ಸೀಮಂತಕ್ಕೆ ತಯಾರಿ

೧೭. ಸೀಮಂತದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯಿಂದ ಹೂ, ಸೀರೆಯ ತಿರಸ್ಕಾರ. ಕಡೇರಿಕಾರ್ಲದ ಸೂಳೆ ಸಿದ್ದು ಉಟ್ಟ ಸೀರೆಯನ್ನು (ಕಡೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು) ಉಡಲಾರೆ ಎಂಬ ಪ್ರತಿಭಟನೆ.

೧೮. ಸತ್ಯನಾಪುರಕ್ಕೆ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸಿರಿಯ ಆಗಮನ. ಹೆರಿಗೆ ನೋವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಸಿರಿ ಗಂಡು ಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡುವುದು. 'ಕುಮಾರ' ನೆಂದು ಹೆಸರಿಡುವಿಕೆ.

೧೯. ಮೂಲನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಜ್ಜರು ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕರು ನೀಡುವುದು. ಮಗು ಹುಟ್ಟಿ ನಲವತ್ತು ದಿನದಂದು ಸಿರಿ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯಲು ಹೋದಾಗ, ಅತ್ತ ಕುಮಾರನ ಮುಖ ನೋಡಿ ಅಜ್ಜರ ಮರಣ. ಸಿರಿಯಿಂದಲೇ ಅಜ್ಜರ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆ. ಕಾಂತಣ್ಣಾಳ್ವನಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕಾರ.

೨೦. ಪಂಚಾಯತಿಯ ಕೂಟದ ಕಳಕ್ಕೆ ಸಿರಿಯಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕಾರ. ಸತ್ಯನಾಪುರದ ಅರಮನೆ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುವಂತೆ ಶಾಪಹಾಕಿ ಮಗ ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಕೆಲಸದಾಳು ದಾರುವಿನೊಂದಿಗೆ ಬಸರೂರಿಗೆ ಸಿರಿ ಬರುವುದು.

೨೧. ಗೋತ್ರ ಬದಲಿಸಲು ಒಪ್ಪದ ಕಾಂತಣ್ಣಾಳ್ವನನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ತನ್ನ ತಾಳಿಯನ್ನು ಬೋದಿಗೆಯ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಸಂಬಂಧ ಕಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು.

೨೨. ಬಸರೂರಿನಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗೆ ಪಯಣ. ಮಾಬುಕಳದ ಹೊಳೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಣಿಕದಿಂದ ದಾಟುವುದು. ಕಾಂತಣ್ಣಾಳ್ವನ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲುವುದು.

೨೩. ಕೋಟಿಪೂಂಜರ ಬೈಲಲ್ಲಿ ಕೊಂತ್ಯಮ್ಮ ದೇವಿ ಭೇಟಿ. ಸಿರಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದ ಅವಳ ಮಗ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ವೀರಭದ್ರನಾಗುವಂತೆ ಶಾಪ.

೨೪. ಬೋಳಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಿರಿ ಕುಟುಂಬದ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದ ಬೋಳದ ಅರಮನೆಯ ಬೊಳಿಯ ದೇಸಿಂಗರಾಯ, ಕರಿಯ ಕಾಸಿಂಗರಾಯ, ಅವರನ್ನು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೆಂದು ಸಿರಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕಾರ.

೨೫. ಅವಳೊಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಲೊಪ್ಪದ ಸಿರಿ ಮಗ ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಕೆಲಸದಾಳು ದಾರುವನ್ನು ಸಿರಿ ಮಾಯಕ ಮಾಡುವುದು. ೧ ವರ್ಷ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ನಿನಗೊಂದು ತಂಗಿಯನ್ನು ಹೆತ್ತು ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಮಗ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಸಿರಿಯಿಂದ ವಾಗ್ದಾನ.

೨೬. ಬೋಳದ ಅರಮನೆಗೆ ಸಿರಿಯ ಆಗಮನ, ಕೊಟ್ಟರಾಡಿಯ ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವನಿಗೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ. ಸಿರಿಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಆಸಕ್ತಿ. ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವ ತನ್ನ ಮೊದಲ ಪತ್ನಿ ಸಾಮುವೊಂದಿಗೆ ವಿರಸ. ಸಿರಿಯನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವಿರೇ ಎಂದು ಬೋಳಬಾರಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೊಂದಿಗೆ ಕೋರಿಕೆ.

೨೭. ಸಿರಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವನ ಎರಡನೆಯ ವಿವಾಹ. ಸಿರಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರಾಡಿಗೆ ಬರುವಾಗ ಸಾಮು ಆಳ್ವೆದಿಯ ಶಾಪದಿಂದ ಸಿರಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಾಟಿದ ಬಾಣವನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಸಾಮುಆಳ್ವೆದಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಸಿರಿಯ ಅಗ್ರಹ.

೨೮. ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವ ಅಂಗರಜಾಲು ಉಜಮಾರುಗುತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಾಮುಕಿಲ್ಲೆಯರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಸಾಮು ಆಳ್ವೆದಿಯನ್ನು ಕರೆತಂದು ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯರೊಂದಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರಾಡಿಗೆ ಆಗಮನ. ಕೊಟ್ಟರಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಮತ್ತು ಸಾಮು ಆಳ್ವೆದಿಯರ ಒಳಗೆ ಮನಃಸ್ತಾಪ. ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವನಿಂದ ನ್ಯಾಯ ಒದಗುವಿಕೆ.

೨೯. ಸಿರಿ ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಗರ್ಭವತಿಯಾದದ್ದು. ಅಂಗರಜಾಲು ಬರ್ಕೆಯ ಉಜೆಮಾರು ಗುತ್ತಿನ ಬಾಮುಕಿಲ್ಲೆಯರಿಂದ ಊಟಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನ, ಸಿರಿಯ ಶಾಪಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ಅವಳ ಮೊದಲ ಗಂಡ ಬಸರೂರಿನ ಕಾಂತಣಾಳ್ವ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ನೇಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಭಿಕ್ಷಾಟಣೆಗೆ ಬರುವುದು. ಅವನಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ನೀಡಲು ಸಿರಿಯ ತಿರಸ್ಕಾರ. ಅಂಗರಜಾಲು ಬರ್ಕೆಯಿಂದ ಊಟ ಮಾಡಿ ಅಲಿಕ್ಕುಂಜದ ಹತ್ತಿರ ಬರುವಾಗ ಸಿರಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡುವುದು. ಸಿರಿಯ ಅವಸಾನ. ಬೊಳ್ಳೊಟ್ಟುವಿನಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನೊಂದಿಗೆ ಓಲಗ.

೩೦ ಆ ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಗುರ್ಗಲಾಡಿ ಚಂದು ಪೆರ್ಗಡೆಯವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, 'ಸೊನ್ನೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವುದು. ಮಾಂಟ್ರಬೆಟ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಜನಿಸಿದ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವನ್ನು ಹರಿಕೆ ತೀರಿಸದಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹುಲಿಯೊಂದು ಎತ್ತಿಕೊಂಡೊಯ್ದು ಕಾಡಲ್ಲಿಟ್ಟಾಗ ಅದನ್ನು ಚಂದುಪೆರ್ಗಡೆಯವರು ರಕ್ಷಿಸಿ 'ಗಿಂಡೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಸೊನ್ನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಾಕುವುದು.

೩೧. ಸೊನ್ನೆಗೆ ಸಂಬಂಧ ಕೂಡಿ ಬಂದು ಕೆದಿಂಜೆ ಪರಾರಿ ಜಾರುಮಾರ್ಲರ ತಮ್ಮ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನ ಗುರುಮಾರ್ಲರೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದರೂ ಹೆಣ್ಣು ಹೋಗಿ ಹೆಂಗುಸಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

೩೨. ಗಿಂಡೆ ಹೆಂಗುಸಾದಾಗ ಸೊನ್ನೆಗೆ ನೀರಪೆರೆತಕ್ಕೆ ಆಮಂತ್ರಣ. ಗಂಡ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಸೊನ್ನೆ ಹೋಗುವುದು. ನೀರಪೆರೆತದಲ್ಲಿ ಅವಮಾನಗೊಂಡ ಸೊನ್ನೆ ಗಿಂಡೆಯನ್ನು ಮಾಯ ಮಾಡಿ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿಗೆ ವಾಪಾಸು ಬರುವುದು.

೩೩. ತನಗೆ ಮಕ್ಕಳಾದರೆ ತನ್ನ ಮೂಗುತಿ ಕರಗಿಸಿ ಮುಗುಳಿ ಇಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಸೊನ್ನೆ ಮೈನೆರೆದು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿ ಸೀಮಂತ ನಡೆದು, ಅವಳಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆರುತ್ತಾಳೆ. ಅವರಿಗೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರೆಂದು ಹೆಸರಿಡುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡವರಾಗುತ್ತಾರೆ. ದೊಡ್ಡವರಾದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಕಡೇರಿಕಾರ್ಲದ ಬೊಳಿಯ ಚಂದ್ರಮ ಸೆಟ್ಟಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ.

೩೪. ಹರಿಕೆ ತೀರಿಸಿ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಗುರ್ಗುಲಾಡಿ ಚಂದುಪೆರ್ಗಡೆ ಹಾಗೂ ಇತರರಿಂದ ಒತ್ತಾಯ. ಸೊನ್ನೆಯಿಂದ ತಿರಸ್ಕಾರ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ ಕನ್ಯಾ ಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ನೆಂಟರನ್ನು ಕರೆಯಲು ದಂಪತಿ ಸಮೇತ ಹೋಗುವುದು.

೩೫. ಮನೆಯಿಂದ ಅಬ್ಬನಡ್ಕದ ಗೋಳಿಮರದಡಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ದಣಿವಾರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆಂದು ಕೂತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ದರ್ಶನ, ಹರಕೆ ತೀರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ಒತ್ತಾಯ. ಸೊನ್ನೆಯಿಂದ ತಿರಸ್ಕಾರ. 'ಮದುವೆ ಮಾಡಿ, ಮತ್ತೆ ನೋಡಿ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ವ್ಯಂಗ್ಯದ ಮಾತು.

೩೬. ಮಾಯವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಆಡಲು ಅಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಸೋತ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗನ ನೆತ್ತಿಗೆ ಮಣೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದಾಗ ದಾರಗನ ಸಾವು, ಬೇಸರದಲ್ಲಿ ತಂಗಿಯ ಹೆಣವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಆದೇಶದಂತೆ ಬಾವಿಗೆ ಹಾಕಿ ತಾನೂ ಹಾರಿ ಸಾಯುತ್ತಾಳೆ.

೩೭. ಆಮಂತ್ರಣ ಕೊಡಲು ಹೋದ ದಂಪತಿಗಳು ಬರುವಾಗ ದಾರುವಿನ ಬೊಬ್ಬೆ ಕೇಳಿ, ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಸತ್ತದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೌಹಾರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩೮. ದೇವರ ಪಾದ ಸೇರಿದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಭೂಲೋಕ ತಿರುಗಾಡಲು ಮೂರುದಿನದ ಅವಕಾಶ ಕೇಳಿ, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು, ಸೊನ್ನೆಯಿಂದ ಹಾಲು ಪಡೆದು, ಮಾಯವಾಗಿ ಅಬ್ಬನಡ್ಕದ ಗೋಳಿಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಗವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಬೊಳಿಯ ಚಂದ್ರಮ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗುವವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿರುವ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹೂ ಪಡೆದು ಮುಡಿದುಕೊಂಡು, ಅವಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩೯. ಬೋಳದರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಆಯತರಾಗಿದ್ದ ಚೆನ್ನಗ ಚೆಲುವಗರನ್ನು ಮಾಯಕ ಮಾಡಿ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆ ಆಗಿ ಆ ಆಸೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು, ಪುನಃ ಚೆನ್ನಗ ಚೆಲುವಗರನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ತಾವು ಮಾಯಕವಾಗಿ ದೇವರಪಾದ ಸೇರಿದರು.

ಅಜ್ಜರು, ಸಿರಿ, ಸೊನ್ನೆ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಜೀವನಯಾತ್ರೆಯ ಪೂರ್ಣವಿವರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸುದೀರ್ಘ ಕಥೆ. ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರು ಸುಮಾರು ಮೂರುಗಂಟೆಯ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವಂತಹ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಗದ್ಯಸಿರಿಕಥಾನಕದ ಸಾರಾಂಶವಿದು.

೩.೨. ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರಿಂದ ನಿರೂಪಿತಗೊಂಡ ಸಿರಿಕಥೆಯ ಪದ್ಯ ಹಾಗೂ ಗದ್ಯಪಠ್ಯಗಳ ತೌಲನಿಕ ವಿವೇಚನೆ

ಸಿರಿಪಾಡ್ದನಗಳ ತೌಲನಿಕ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು 'ಸಿರಿಕಾವ್ಯಲೋಕ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಅಶೋಕ ಆಳ್ವರವರು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಾಚಾರ್ ಗೋಪಾಲ ನಾಯ್ಕ, ಶ್ರೀಮತಿ ಗಿಡಿಕೆರೆ ರಾಮಕ್ಕ ಮುಗೇರ್ತಿ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಶ್ಯಾಮ ಶೆಟ್ಟಿ, ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಕರ್ಗಿ ಶೆಡ್ತಿ ಯವರ ಪ್ರಕಟಿತ ಹಾಗು ಅಪ್ರಕಟಿತ ಮೌಖಿಕಪಠ್ಯದೊಂದಿಗೆ, ಅಮೃತಸೋಮೇಶ್ವರ ಅವರ ಪ್ರಕಟಿತ 'ಸತ್ಯನಾಪುರತ ಸಿರಿ', ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಅವರ 'ಅಕ್ಕೆರಸು ಪೂಂಜೆದಿ' ಎಂಬ ಪಠ್ಯಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ತೌಲನಿಕ ವಿವೇಚನೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.[೧] ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿ ಹಾಡಿದ 'ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನ' ಹಾಗೂ ಹೇಳಿದ 'ಗದ್ಯಪಠ್ಯ'ಗಳೊಳಗಿರುವ ಕತೆಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ತೌಲನಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೈಗಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರ ಪದ್ಯಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಕತೆ ಆರಂಭವಾಗುವುದು ಸತ್ಯನಾಪುರ ಅರಮನೆಯಿಂದ. ಆದರೆ ಗದ್ಯಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಥೆಯು ಭಿನ್ನರೂಪವನ್ನು ಪಡಕೊಂಡಿದ್ದು, ಬೆರ್ಮುಪಾಲವರ ತಂದೆ ತಾಯಿಯ ಹೆಸರಿನೊಂದಿಗೆ ಕಥೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಬೆರ್ಮುಪಾಲವರು ಆಗ ತಾನೇ ಬಂದ ದಾರುವಿನಲ್ಲಿ ದಾನಧರ್ಮದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಬಿಡುವಂತೆ ಹೇಳಿ ದುಃಖದಿಂದ ಕರಿಯ ಕೋಣೆಗೆ ಬಂದು ಅಂಗಾತ ಮಲಗಿ ಕಣ್ಣೀರುಹಾಕಿ ಅಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡಿನ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮನ ಪಾದ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಪದ್ಯಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾರು ಮತ್ತು ಅಜ್ಜರ ನಡುವಿನ ಸಂವಾದ, ಅಜ್ಜರ ಸ್ಥಿತಿ, ಧೈರ್ಯ ಉಡುಗುವಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಗದ್ಯಕಥೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮರು ಬಡಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ಕೇವಲ ಒಂದೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಗಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷ ಧರಿಸುವುದು ತಂಬೂರಿ, ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯ ತಯಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸತ್ಯನಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ದಾರುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಭಿಕ್ಷೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವಳು ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದಾಗ ಅಜ್ಜರೇ ಬಂದು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಗದ್ಯಕತೆಯಲ್ಲಿ ವೇಷಾಂತರಗೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದ್ದರೂ, ತಯಾರಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿಲ್ಲ. ಭಿಕ್ಷೆಯ ವಸ್ತುಗಳು, ಪ್ರಮಾಣ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಗಳಿಲ್ಲ.

---

[೧] ಡಾ. ಅಶೋಕ ಆಳ್ವ, ೨೦೦೯, ಸಿರಿಕಾವ್ಯಲೋಕ, ಆರ್.ಆರ್.ಸಿ, ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ, ಪುಟ-೫೩

ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡಿನ ಸ್ಥಿತಿ, ೩೦ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ನಿರ್ಮಾಣ ಹೀಗೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಮೂಲಕತೆಗೆ ಎಲ್ಲೂ ಧಕ್ಕೆಬಾರದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಿಕೊಂಡು, ವಿಶೇಷ ವಿವರಣೆಯಾಗಲೀ, ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಕತೆಯ ನಿರೂಪಣೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ: ದೇವರ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಸಂತಾನದ ಫಲ ನಿನಗೆ ಓ......
ಬಿದ್ದಿತಲ್ಲವೇ ಬಿರ್ಮುಮಾಲವಾ..... ಓ
ಹೇಗೆ ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿ ಓ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ..
ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡುಹೋದರೆ ಅಂಗೈ ಜಗ್ಗಿ ಹೋದೀತು ಬಿರ್ಮುಮಾಲವಾ...
ಇದು ಬೆನ್ನಲ್ಲಿ ಕೊಂಡುಹೋದರೆ ಬೆನ್ನ ಬಾಗೀತು ನಿನಗೆ...
ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರೆ ತಲೆ ಒಡೆದು ಹೋದೀತು ಓ...
ಎದೆ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಓ... ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ಬಿರ್ಮುಮಾಲವಾ
ಇಂದಾದರೋ ಅಜ್ಜನವರ ಸೆರಗಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ
ಇಂದು ಹಿಂಗಾರದ ಹಾಳೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರಂತೆ ಅಜ್ಜನವರಂತೆ
ಇಂದು ಹಿಂಗಾರದ ಹಾಳೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರಂತೆ ಬಡಗಣ
ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡಿನಿಂದ ತಂದ ಸತ್ಯದಂಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರು[೨]

ಗದ್ಯಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ –"ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಂದನಂದನ ಕೆರೆ ಇದೆ. ಆ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ಮೂರು ಕೋಲು ಇಳಿದು, ಮೂರು ಸಲ ಮುಳುಗಿ, ಮೈಲಿಗೆ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮೈಲಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಬದಲು ಮಾಡಿ, ಮಡಿ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮಡಿ ವಸ್ತ್ರ ಸುತ್ತಿ, ತಲೆ ಕುಡುಗಿ, ಹತ್ತು ಬೆರಳಲ್ಲಿ ವಂದನೆ ಮಾಡಿ, ಕೊಡಿಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಕೈ ಮುಗಿದಾಗ ಹೆಡಿಗೆಯ ಕೈ, ಹೆಡಿಗೆಯ ಹೂ ಗಂಧದ ಗುಳಿಗೆ, ಹೋಮದ ಕರಿಹೊಗೆ, ಒಕ್ಕೆತ್ತಿರಿ ವಂಶ, ಪಾರ್ವತಿಯ ಜನನ, ಈಶ್ವರನ ತೊಡೆ ಶರೀರದಿಂದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ದಂಡು, ಬಂಗಾರದ ಎಸಳಿನಿಂದ ಕುಂಕುಮದ ಹಾಳೆಯಾಗಿ ಹರಿವಾಣಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತು. ಹಿಂಗಾರದ ಹಾಳೆಯನ್ನು ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಲ್ಲಕಲೆಂಬಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಬಾಲೆ ಕೂಗುತ್ತದೆ."

ಕಥೆಯ ವಿಸ್ತೃತತೆ ಹಾಗೂ ವರ್ಣನೆಯ ದೀರ್ಘತೆ ಪದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗದ್ಯನಿರೂಪಣೆ ವಸ್ತುವಿನ ಸರಳನಿರೂಪಣೆಗೆ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಥೆಯ ಯಾವ ಘಟನೆಯೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಪದ್ಯಪಠ್ಯವನ್ನು ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರು ಮೂರುದಿನಗಳ ಕಾಲ ತಮ್ಮ ದಣಿವರಿಯದ ಕಂಠದ ಮೂಲಕ ಹಾಡಿದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮೂರುಗಂಟೆಯ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಕತೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಪದ್ಯದ ಪದಬಂಧ, ಕತೆಯ ನಿರೂಪಣೆಯ ಚಂದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸದು. ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಥೆಯ ವೇಗಕ್ಕೆ ಗಮನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

---

೨. ಡಾ. ಅಶೋಕ ಆಳ್ವ, ೨೦೦೯, ಸಿರಿಕಾವ್ಯಲೋಕ, ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ., ಎಂ. ಜಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ, ಪುಟ–೨೯

ಉದಾಹರಣೆ: ಗಿಂಡೆಯ ನೀರ ಪೆರತಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳ ಶೃಂಗಾರ ನಿರೂಪಣೆ ಆಭರಣಗಳ ವಿವರಗಳು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಪಟ್ಟೆ ಸೀರೆ, ಮುತ್ತಿನ ರವಕೆ, ಕೈಯ ಆಭರಣವಾಗಿ ಮುದ್ರೆಉಂಗುರ, ಬಳೆ, ಡಾಬು, ದುಂಡು, ದೋರೆ, ಮುರ್ಗಿ, ಚಲಾಕಿ, ಕಿವಿಯ ಆಭರಣವಾಗಿ ಬೆಂಡೋಲೆ, ಓಪಲೆ, (ನಕ್ಷತ್ರಾಕಾರದ)ಟಾರ್, ಬುಗುಡಿ, ಸರಪಳಿ, ಹೊನ್ನೆಯ ಮೊಗ್ಗು, ಲವಂಗದ ಕಡ್ಡಿ, ಕಲಶದ ಕೊಪ್ಪು, ಮುತ್ತು ಸರಪಳಿ, ಮೂಗಿನ ಆಭರಣವಾಗಿ ಮೂಗುತಿ, ಟಿಕ್ಕಿ, ಬುಲಾಕು, ನತ್ತು, ಕುಸುರು, ಕಂಠದ ಆಭರಣವಾಗಿ ಗೋಧಿಸರ, ಕಾಫಿಸರ, ಅವಲಕ್ಕಿಸರ, ಚಕ್ರಸರ , ಜೋಡುಅಡ್ಡಿಗೆ, ಮಿಸಿರಿಮಾಲೆ, ಗೆಜೆಟಿಕ್ಕ್ ಮಣಿ, ಸಿಂಗಾರೊಮಣಿ, ಸೊಂಟದ ಆಭರಣವಾಗಿ ಸೊಂಟಪಟ್ಟಿ, ಕೊಯಮಲಕ್ಕ್, ಬೆಳ್ಳಿಯ ನೂಲು, ಡಾಬುನೂಲು, ಕಾಲಿನ ಆಭರಣವಾಗಿ ಕಾಲು ಚೈನು, ಕಾಲಿನ ಪೈಜಣಿ, ಕಾಲಿನ ಕಡಗ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಸಿಂಗಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮೇಲಿನ ವಿವರಣೆಗಳು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ – "ಗಿಂಡೆಗೆ ಮದುಮಗಳ ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡಿದರು. ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಮನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಕರಂಡೆ ಚಿನ್ನ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಸೊಂಟ, ಕೈ, ಕೊರಳು, ಕಿವಿ, ನೆತ್ತಿಯ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮನೆಯವರು ಹಾಕಿದರು" ಎಂಬುದಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಪದ್ಯದ ವಿಸ್ತೃತ ನಿರೂಪಣೆಯ ಸೊಬಗಿಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಭಾಗಗಳು ಗದ್ಯ ನಿರೂಪಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೊರಗುತ್ತವೆ. ಪದ್ಯಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಾಗ ಇರುವ ನಿರಾಳತೆ ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಸಮಯದ ಮಿತಿಯೊಳಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದರ ಕಡೆಗೆ ಮನ ಹೊರಳುವುದರಿಂದ ಪಾತ್ರಗಳು ಬದಲಾಗಿರಬಹುದು. ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿ ಹೇಳಿರುವ ಗದ್ಯಪಠ್ಯದ ಕಥಾರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಉಳಿದಂತೆ ಪದ್ಯಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಥೆಯ ಹಂದರದಲ್ಲಿರುವ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿವರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪದ್ಯಪಠ್ಯದ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯನಾಪುರದ ಬೆರ್ಮುರ್ಪಾಲರ ತಂದೆ, ತಾಯಿಯರ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಗಿಂಡೆಯ ಹುಟ್ಟಿನ ಕುರಿತಾದ ವಿವರಗಳು ಬೇರೆಯಾಗುವುದು (ಪದ್ಯಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಿಂಡೆಯ ಹುಟ್ಟು ವಿವರವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಾಗ ಪೆಜನಾರರ ತಂಗಿ ಜೇವು ಕೇದಗೆಯ ಮಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಬಂದರೆ , ಗದ್ಯಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಮಾಂಟ್ರಬೆಟ್ಟು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಭಟ್ಟರು ಇದ್ದರು. ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಗಳೇ ಗಿಂಡೆ. ಹರಿಕೆ ತೀರಿಸದಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹುಲಿ ಹೊತ್ತೊಯ್ದಿತು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ.) ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದಂತೆ ಕುಮಾರ ಮಾಯಕವಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ, ಸೊನ್ನೆ ಗುರ್ಗಲಾಡಿ ಚಂದು ಪೆರ್ಗಡೆಯವರಿಗೆ ದಕ್ಕುವ ರೀತಿ, ಕುಮಾರನೊಂದಿಗೆ ಓಲಗವಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟುವ ಗಿಂಡೆ ಎಂಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗು, ಅದು ಮತ್ತೆ ಚಂದು ಪೆರ್ಗಡೆಯವರಿಗೆ ಸೇರುವ ರೀತಿ, ಗಿಂಡೆಯನ್ನು ಮಾಯಕ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗ, ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರು ಮಾಯಕವಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ, ಚೆನ್ನಗ–ಚೆಲುವಗರ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರ ವಿಶಿಷ್ಟ ನಿರೂಪಣಾ ಕೊಡುಗೆಗಳು. ವಿಶೇಷವೇನೆಂದರೆ ಪದ್ಯಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಮರೆತುಹೋಗಿ ಹೇಳದಿದ್ದ 'ಕೊಟ್ಟರಾಡಿಗುತ್ತಿಗೆ ಕಾಂತಣಾಳ್ವ ಭಿಕ್ಷುಕನಾಗಿ ಬರುವ ಪ್ರಸಂಗ'ವನ್ನು ಅಶೋಕ ಆಳ್ವರು ನೆನಪಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರು

ಗದ್ಯಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಪದ್ಯಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗ ಅಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವುದು ಎಂಬುದು ಸತ್ಯ. ಉಳಿದಂತೆ ಸ್ಥಳ ಹಾಗೂ ಇತರ ವಿವರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರ ಗದ್ಯ ಹಾಗೂ ಪದ್ಯ ಪಠ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಬಂದಿವೆ.

೩.೩ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಮತ್ತು ಭೌತಿಕ ಪರಿಸರದೊಂದಿಗಿನ ಸಂಬಂಧ

ಪಾಡ್ದನದ ಕಥಾನಕ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಿಗೆ, ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಸೂತ್ರವಾಗಿ ಅವರ ಬದುಕಿಗೆ, ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ವೈಧಾನಿಕ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಮೈಮನಗಳಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸಿಕೊಂಡು ತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಹೊಂದುವುದು ಪುರಾಣಲೋಕ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವಿಕ ಲೋಕದೊಳಗಿನ ಅನುಸಂಧಾನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಅಲೌಕಿಕಶಕ್ತಿಯ (ಸಿರಿ) ಮೌಖಿಕ ನಿರೂಪಣೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವರಿಗೆ ಪವಿತ್ರವಾದ, ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅದರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಸ್ಥಳಗಳು ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಶ್ರದ್ಧಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆ.

ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದೊಳಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳು ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಸಿರಿ ಇಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿ, ಇಲ್ಲೇ ಬೆಳೆದು, ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ ಇಲ್ಲೇ ಹೊಂದುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಅನಂತರದ ಎರಡು ತಲೆಮಾರುಗಳೂ ಕೂಡ ಇದೇ ರೀತಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲೇ ಜೀವನದ ಹಂತಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿರುವ ಮಾಹಿತಿ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಮೂರು ತಲೆಮಾರುಗಳು ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದ ಸ್ಥಳಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ವಾಸ್ತವಿಕ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಮಹತ್ವಗಳನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಸಿರಿಪಾಡ್ದನಕ್ಕೆ ಲೌಕಿಕಮಹತ್ವ ಲಭಿಸಿರುವುದು ಅದು ಇಂದಿಗೂ ತನ್ನ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಲೌಕಿಕರೂಪವಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಎಂಬುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶ. ಗತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಓಡಾಡಿದ ಜಾಗಗಳಿಗೆ ಅಲೌಕಿಕಮಹತ್ವವಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಕಥಾ ಸನ್ನಿವೇಶದ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಈ ಸ್ಥಳಗಳು ಆಲಡೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಜನಪದರು ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುವುದು ಆಲಡೆಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನದ ಭಾಗವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಅನಂತರವೇ ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವ ಬಂತೋ ಅಥವಾ ಈ ಸ್ಥಳಗಳ ಮಹತ್ವಗಳಿಂದಾಗಿ ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಜನಪದಕವಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡನೋ ಎಂಬುದು ಕುತೂಹಲಕರ ವಿಷಯ. ಆದರೆ ಇಂದಿಗೂ ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಳ್ಳದೆ ಕೇವಲ ಐತಿಹ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿಯೇ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿರುವ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳು ಇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಉಡುಪಿಯ ಕಂಗನಬೆಟ್ಟು, ಸಿರಿಬೈಲು, ಉಚ್ಚಿಲ, ಎರ್ಮಾಳು ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿವರಗಳು ಇದುವರೆಗಿನ ಸಂಗ್ರಹಿತ ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಜನಪದ ಕವಿಯ ಕಾಲ, ಅನುಭವ, ಬದುಕಿದ ಪ್ರದೇಶ ಮುಂತಾದುವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪಾಡ್ದನ ಕಟ್ಟುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ

ಪರಿಗಣನೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿಲ್ಲದೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಬರುವ ಹೆಸರು ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡು. ಇದು ಸಿರಿಯ ತಂದೆ ಅಜ್ಜರ ಹಾಗೂ ಸಿರಿಯ ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನವೆಂದು ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿದೆ. ಬೆರ್ಮೆ(ಬ್ರಹ್ಮ)ಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವಂತಹ ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡು ಯಾವುದು? ಎಲ್ಲಿದೆ? ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಚರ್ಚೆಗಳಾಗಿವೆ. ಬೆರ್ಮೆರ ಗುಂಡವಿರುವ ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅಜ್ಜರಿಗೆ ಸಂತಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಅಂಶ. ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವ ಈ ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡಿನ ಸ್ಥಳನಿರ್ಣಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಉಜಿರೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಕನ್ಯಾಡಿ ಗ್ರಾಮದ ನಿಡಿಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ (ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡು)ವೇ ಸಿರಿಯ ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನವೆಂಬುದಾಗಿ ಜನಜನಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಊಹೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ವಕ್ತೃಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಮತವಿಲ್ಲ. ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ ದೇಗುಲದ ಸಮೀಪವಿರುವ ಸ್ಥಳೀಯರು ಕೂಡ ಇದೊಂದು ಕಪೋಲಕಲ್ಪಿತ ಕಥೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೩] ೧೯೩೩–೩೪ರಲ್ಲಿ ನಾವಳೆ ರಾಮಚಂದ್ರ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಈ ದೇಗುಲವನ್ನು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ್ದು, ಅವರ ಮಗ ನಾವಳೆ ಸುಬ್ರಾಯ ಹೆಬ್ಬಾರರು 'ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುದಲ್ಲದೆ, ೧೯೪೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಚೆನ್ನಯ್ಯ ಪೂಜಾರಿ ಎಂಬ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯೊಂದಿಗೆ ಕವತ್ತಾರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಿರಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿದರೆಂಬುದು ಸುಬ್ರಾಯ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಪುತ್ರ ನಾವಳೆ ರಾಮಚಂದ್ರ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಖಚಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.[೪] ಸಿರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೊಡ್ಸರ ಗುಡ್ಡ, ಸತ್ಯನಾಪುರ, ಓಡದ ಕುಂಞ, ರಸಮಯ ಬಾವಿ (ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು), ಸಿರಿಯ ಗಂಡನ ಮನೆ ಬಸಳೂರು (ಈಗಿರುವ ಜೈನ ಬಸದಿ), ಸಿರಿಯ ಚಿನ್ನದ ಬಾಚಣಿಗೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬ ವರದಿಯ ಸತ್ಯಾ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಬಾಯಿಮಾತಿನ ಮಾಹಿತಿಗಳಷ್ಟೇ ಇವೆ. ಸ್ಪಷ್ಟ ಪುರಾವೆಗಳಿಲ್ಲ. ೧೯೪೩ರಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನದ ಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ನದೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವರೇ ಸರಕಾರದ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಪತ್ರದ ದಾಖಲೆಯೊಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದಂತೆ ಬೇರೆ ದಾಖಲೆಗಳಿಲ್ಲ.[೫] ಇಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದೆಯೆನ್ನಲಾದ ಶಾಸನವೂ ಕೂಡ ನೂರಿತ್ತಾಯ ಎಂಬುವರಿಗೆ ಸೇರಿದ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಶಾಸನಕಲ್ಲನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದುಹಾಕಲಾಯಿತು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಕುರಿತಂತೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿಡಿಗಲ್ಲಿನ ದೇವಸ್ಥಾನದ ವಿವರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟ ಪುರಾವೆ ಇಲ್ಲ.

---

[೩] ಕೃಷ್ಣ ಪೈ, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಸಂದರ್ಶನ ೨೦೦೯.
[೪] ರಾಮಚಂದ್ರ ಹೆಬ್ಬಾರ್, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಸಂದರ್ಶನ, ೨೦೦೯
[೫] ರಾಮಚಂದ್ರ ಹೆಬ್ಬಾರ್, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಸಂದರ್ಶನ, ೨೦೦೯.

ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ 'ಅಕ್ಕೆರಸು ಪೂಂಜೆದಿ' ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯನಾಪುರದ ಅರಸು ಆರ್ಯಬನ್ನಾಯ ಬೆರ್ಮಆಳ್ವರ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿ, ತುಳುನಾಡಿನ ಬಡಗಣ ಸೀಮೆಯ ಬಸರೂರಿನ ಅರಸಿಯ ಮಗಳು ಸಾಂತಕ್ಕನಿಗಾಗಿ ಅನುರೂಪನಾದ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತೆಂಕುದಿಕ್ಕಿನ ಮುಜಲೊಟ್ಟೆಗೆ ಬಂದಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಂಗಾಯಿ ಆಟದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ಹುಡುಗ ಬೆರ್ಮು ಆಳ್ವನನ್ನು ನೋಡಿ ಖುಷಿಪಟ್ಟು, ಸಾಂತಕ್ಕನೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆಯ ನಂತರ ಬಸರೂರಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಳಿಯನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾಡ್ದನದ ಯಾವುದೇ ಪಾಠಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿವರಗಳಂತೂ ಇಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ನಿಡಿಗಲ್ಲಿನ ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡಿನ ಮಾಹಿತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಶಿವರಾಮ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ನಂದೊಳ್ಕೆ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಕತೆಯ ಅನುಸರಣೆ ಇದ್ದು, ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡೆಂದರೆ ಈಗಿನ ಮಾರಣಕಟ್ಟೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರೊ. ಶಿವರಾಮ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಸರೂರುಗುತ್ತು ಎಂಬುದು ಈಗಿನ ಕೊಳ್ಕೆರೆ ಮನೆ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ, ಬಸರೂರಿನಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ೫, ೬ ಕಿ. ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಸೌಕೂರನ್ನು ಸತ್ಯನಾಪುರವೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ.[೬] ಮಾರಣಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಚಕ್ರ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಮೊದಲೇ ಇದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಈಶ್ವರನ ಶಕ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಎಂಬುದಲ್ಲದೆ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ಮಲೆಯಾಳ ಯಕ್ಷಿ, ತಾಂಬೂಲಯಕ್ಷಿ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕು ದೈವಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದ್ದು, ಚಿಕ್ಕು ಡಿಸೆಂಬರಿನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಜನವರಿ ಹದಿನಾಲ್ಕರ ವೇಳೆಗೆ ಸೌಕೂರು ಬೀಡಿಗಾಗಿ ಪುನಃ ಮಾರಣಕಟ್ಟೆಗೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಸೌಕೂರು ಗುತ್ತಿಗೂ ಮಾರಣಕಟ್ಟೆಗೂ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧವಿದೆ.[೭] ಶಿವರಾಮ ಶೆಟ್ಟರ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವಂತಿರುವ ಈ ವಿವರಗಳಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಕೆರೆಮನೆ ಇಂದಿಗೂ ಸಿರಿಯ ಶಾಪದಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದದಿರುವ ಕಾರಣವನ್ನು ಆ ಮನೆಯವರು ನೀಡಿರುವುದರಿಂದ[೮] ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಿರಿಯ ವಿಚ್ಛೇದನದವರೆಗಿನ ಕತೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಸ್ಥಳಗಳು ಸಿಕ್ಕಿರುವುದರಿಂದ, ಸಿರಿಯ ಜನನ, ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಮದುವೆಯವರೆಗಿನ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ಭಾಗವೆಲ್ಲವೂ ದ. ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲೇ ನಡೆದಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಖಚಿತವಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಸಿರಿ ತನ್ನ ಸಂಸಾರದೊಂದಿಗೆ ಮಾಬುಕುಳ ಹೊಳೆ ದಾಟಿ ಬಂದು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಬೋಳದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗುವ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಬೋಳದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆದ ಜಾಗ, ಮಗ ಕುಮಾರನ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಮರ, ಸಿರಿ ಹಾಲು ಕೇಳಿದ ಮನೆ[೯], ದಾರು ಮಾಯಕವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಗುಡಿ, ಸಿರಿ ನೆಲೆಸಿದ ಬೋಳಬಾರಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಮನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕುರುಹುಗಳು ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ

೬. ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಶಿವರಾಮ ಶೆಟ್ಟಿ, ೧೯೯೭, ಬಸ್ರೂರು ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, ಶ್ರೀ ಶಾರದಾ ಕಾಲೇಜು, ಬಸ್ರೂರು.
೭ .ವಿಘ್ನೇಶ್ವರ ಮಂಜ. ಮಾರಣಕಟ್ಟೆ, ಸಂದರ್ಶನ.೨೦೦೪
೮ .ಶ್ರೀಮತಿ ಶಶಿಕಲಾ ಕೊಳ್ಕೆರೆ, ಬಸ್ರೂರು, ಸಂದರ್ಶನ, ೨೦೧೦
೨೭ ಜಾನಕಿ, ಬೋಳ, ೨೦೦೯ ಸಂದರ್ಶನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪೂರಕವಾಗಿ ಬೋಳದ ಮುಗುಳಿಗುಡ್ಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಯೊಂದಿದೆ. ಕುಮಾರ ಮಂಚವಿರುವ ಮಾರಗುತ್ತು ಮನೆಯಿಂದ ಭಂಡಾರ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪಾಡ್ದನದ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಪ್ರದೇಶ ಕುಮಾರ ಮಾಯವಾದ ನೆಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭೌತಿಕ ವಿವರವೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಬೋಳದ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿರಿಗೆ ಬೋಳಬಾರಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಗೆಳೆಯನಾಗಿದ್ದ ಕೊಟ್ಟರಾಡಿಯ ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವನೊಂದಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಸಂಬಂಧ ಕುದುರುತ್ತದೆ. ಅವಳು ಕೊಟ್ಟರಾಡಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕುಡಾಪು ಮೂಜಿಕರಿಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸತ್ಯದ ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವನ ಮೊದಲ ಪತ್ನಿ ಸಾಮುಆಳ್ವೆದಿ ಕೊಟ್ರಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಉರಿಸಿಟ್ಟ ದೀಪ ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಪಗರಿಯಂತೆ ನಾಟಿದ್ದರಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಮುಕ್ಕುಡಾಪು ಮೂಜಿಕರಿಯದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೂರುತ್ತಾಳೆ. ಮುಕ್ಕುಡಾಪು ಮೂಜಿಕರಿಯದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಕುಳಿತ ಹಾಸುಗಲ್ಲು, ನದಿಯ ಬದಿಯ ಬಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಬಂದ ದೋಣಿಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ ಹಾಗೂ ಸೇಮಿಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿಯನ್ನು ಕಲ್ಲು ಮಾಡಿದ ಕುರುಹುಗಳಾಗಿ ಅವುಗಳ ಗುಡಿಗಳಿವೆ. ಸೇಮಕಲ್ಲಪಂಜುರ್ಲಿಗೆ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನೇಮ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿಯೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ, ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನಾಗಿ ಆರಾಧನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವನ ಮನೆ, ಸಿರಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಬಾವಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕುರುಹುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಇವೆ. ಅವಳು ತನ್ನ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದುದು ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲೇ ಆಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಗರ್ಭವತಿಯಾಗಿ ಸಾಮುಆಳ್ವೆದಿಯ ಅಣ್ಣ ಬಾಮುಕಿಲ್ಲೆಯವರ ಆಗ್ರಹದಂತೆ ಅಂಗರಜಾಲು ಬರ್ಕೆಗೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಸೀಮಂತದಂತೆ ಸಮ್ಮಾನದ ಊಟದ ಉಪಚಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮನೆ ಈಗಲೂ ಇದೆ. ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾರಾಳ ಜುಮಾದಿ ದೈವದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಈ ಮನೆಯ ಎದುರು ಬದಿಯ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ದೈಲೊಟ್ಟಿನ ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವ ದಿನದಂದು ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಹೆಂಗುಸರು ಈ ಮನೆಯಿಂದ ಬಿಳಿಯ ಹೊಸ ಸೀರೆ ಹೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಆ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ.

ಸಿರಿ ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಮಗು ಸೊನ್ನೆಯನ್ನು ಹೆತ್ತ ಜಾಗ 'ತನ್ನೆಗುರಿ' ಕೂಡ ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲೇ ಇದೆ. ತನ್ನೆಗುರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಯಕಳಾದ ಸಿರಿ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಜೊತೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಓಲಗವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಸಿರಿಯ ಬದುಕಿನ ಕತೆ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾದಂತೆ ಭೌತಿಕ ರೂಪಗಳಾಗಿ ಸ್ಥಳಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಇರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಆಲಡೆಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವುದು ಕೂಡ ಗಮನೀಯ. (ಗಿಂಡೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಘಟನೆಗಳು ನಡೆದಿವೆಯೆನ್ನಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಬೆಳ್ಮಣ್ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿವೆ.) ತುಳುನಾಡಿನ ಮಹತ್ವದ ವೀರಪುರುಷರಾದ ಕೋಟಿ-ಚೆನ್ನಯರ ಆದಿ ನೆಲೆಯಾದ ಎಣ್ಮೂರು ಪಂಜ, ಆದಿ ಗರಡಿ ಪರಿಸರ, ಕಾಂತಬಾರೆ-ಬೂದಬಾರೆ ಆದಿಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಮೂಲ್ಕಿಯ ಕೊಲ್ಲೂರಿನ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಬದುಕಿ ಬಾಳಿದ ಕುರಿತು ಕಂಡುಬರುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ

ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳಂತೆಯೇ ಸಿರಿಯ ಭೌತಿಕ ಜೀವನದ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಇರುವುದು ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ ಅಂಶ. ಅದೇ ರೀತಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವೀರ ಅಗೋಳಿಮಂಜಣ್ಣನ ಕುರಿತಾಗಿಯೂ ಚೇಳ್ಯಾರು, ಬಪ್ಪನಾಡು, ಎರ್ಮಾಳುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿರೂಪವಾದ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಯಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ವೀರರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಕುರುಹಾಗಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಭೌತಿಕ ಪುರಾವೆಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಆರಾಧನೆಯ ಹಿಂದಿರುವ ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಸ್ಥಳೀಯ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಸಿರಿಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಬಸ್ರೂರಿನಿಂದ ಬರುವಾಗ ಸಿರಿ ಮಾಬುಕುಳ ದಾಟಿ, ಉಡುಪಿಯ ಕಂಗನಬೆಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಮಗು ಕುಮಾರನಿಗಾಗಿ ಹಾಲು ಕೇಳಿದಳು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಉದ್ಯಾವರ, ಎರ್ಮಾಳು, ಬೋಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆದಿರುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಥಳಗಳು ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಪಾಡ್ದನಕಾರ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ದೂರವಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ಊರಿನ ಹೆಸರು ತಿಳಿಯದಿರುವುದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ಸಂಗ್ರಹಿತ ಯಾವ ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲೂ ಈ ಸ್ಥಳಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ. ಮೌಖಿಕಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಭೌತಿಕಪರಿಸರದ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕವೀರರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಕಾಲಮಾನವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೂ ವೀರರು ಇಲ್ಲಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಸಿರಿಯ ನಂತರ ಮೂರನೆ ತಲೆಮಾರಿನವರಾದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ವಿಶೇಷವಾದ ಕಾರ್ಣಿಕವನ್ನು ಬೀರಿದವರು. ಪಾಡ್ದನದ ಮೂರನೆಯ ಮಜಲಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಕುರಿತಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರದೇಶವೆಂದರೆ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನ ಗುರುಮಾರ್ಲ ಮತ್ತು ಸೊನ್ನೆಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಜನನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಮಜಲೊಟ್ಟಿನ ಉರಿಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರಪಾದ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಆಟ ಆಡಿದ ಸ್ಥಳ, (ಇಂದಿಗೂ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ) ಅವರು ತೀರಿಕೊಂಡ ರಸಮಯ ಬಾವಿ, ಅವರನ್ನು ಸುಟ್ಟಗದ್ದೆ (ಸುಡಲ್‌ದ ಕಂಡೊ) ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಕಂಗಿಮಾರು ಕೆರೆ, ಜಾರುಮಾರ್ಲರ ಮನೆ, ಅಬ್ಬನಡ್ಕದ ಗೋಳಿಮರ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಇವೆ. ಕೆಲವೇ ಸಮಯ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದ ಅವಳಿ ಮಕ್ಕಳಾದರೂ ಬಹಳ ಕಾರ್ನಿಕ ತೋರಿದ್ದರಿಂದ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೂ, ಅವರು ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೂ ತಾಳೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಮೂರನೆ ಭಾಗವೂ ಕಪೋಲಕಲ್ಪಿತವೆಂದಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಗಿಂಡೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆಯೂ, ಕೆಲ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಬೆಳ್ಮಣ್ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿವೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಕಾರ್ನಿಕದ ನೆಲೆಗಳಾಗಿ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ನಂದಳಿಕೆ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಕವತ್ತಾರು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು (ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ನಂದಳಿಕೆ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಕವತ್ತಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಕುರಿತಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ.) ಪ್ರಮುಖವಾದುವುಗಳಾದರೆ, ಉಳಿದ ಆಲಡೆಗಳು ಅಧಿಕಾರ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿವೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಮುಂದಿನ ೫ನೆ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಆಲಡೆಗಳ ವಿವರಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಸಿರಿ ಮಗ ಕುಮಾರನ ಕುರಿತಾಗಿ ಸಿಗುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುವೆಂದರೆ ಬೋಳ ಮತ್ತ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು, ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟಿನ ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಓಲಗವಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಸಿರಿಯ ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಆಲಡೆ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿಯ ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಪಯಣವನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀಡಿರುವ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ-ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆ ನಡೆದಿದೆಯೆನ್ನಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳು- ತತ್ಸಂಬಂಧೀ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಪ್ರಸರಣಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಇವೇ ನಾಂದಿಯಾಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ರೂಪುಗೊಂಡ ಆದಿಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ಆಲಡೆಗಳು ಉಪ ಆಲಡೆಗಳ ರೂಪೀಕರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿರುವ ಇಂತಹ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಭೂತಾರಾಧನೆ ಹಾಗೂ ನಾಗಾರಾಧನೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಮನೆ, ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಗೆಲು ಮತ್ತು ಕೋಲಸೇವೆ ಪ್ರಮುಖ. ಆದರೆ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ದಲ್ಯಸೇವೆ ವೈಯಕ್ತಿಕರೂಪದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತಹದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಲಡೆಗಳು ಶಕ್ತಿಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕವೀರರಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ, ಕಾಂತಬಾರೆ-ಬೂದಬಾರೆಯರು ಅಲೌಕಿಕತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು ಭೂತಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿ, ಕೋಲ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆವರೆ, ಸಿರಿಗಳು ಈ ಅಲೌಕಿಕತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದರೂ, ಭೂತಗಳಾಗಿ ನೆಲೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬುವ ಸಿರಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಅಪೂರ್ವಕ್ಕೆಂಬಂತೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಕೋಲಸೇವೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯನಡೆಸಿ ಮುಂದೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ರಚನೆಗಳ ಹಿಂದೆ ಇರುವ ಕಾರಣಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವುಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅಥವಾ ಪ್ರಶಸ್ತ ತಾಣಗಳಾಗಿದ್ದುವು ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳು ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಇವುಗಳ ಕುರಿತಾದ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

೩.೪ ಪಾಡ್ದನದ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಆರಾಧನೆ

ತುಳುನಾಡಿನ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಅತ್ಯಂತ ಮೌಲಿಕವಾದುದು. ಇದರ ಕಥಾನಾಯಕಿ ಸಿರಿ. ಅವಳ ಬದುಕಿನ ಏಳು, ಬೀಳು, ಹೋರಾಟಗಳೊಂದಿಗೆ ಅವಳ ಅನಂತರದ ತಲೆಮಾರುಗಳ ಬದುಕಿನ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಸಾದರಪಡಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಕಥಾನಕ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಧ್ವನಿಯಾದ ಸಿರಿ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲೇ ಹೋರಾಟದ, ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಕೆಚ್ಚನ್ನು ಹೊಂದಿದವಳು. ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವತ್ತ ಮುನ್ನಡೆಯುವ ಅವಳ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಕಠಿನತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕೇವಲ ಗಂಡಸರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ

ಪಾಡ್ದನ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಕ್ರಮಿಸಿದ ದಾರಿಯ ನಕ್ಷೆ

ಬಸ್ರೂರು

ಮಾಬುಕಳ

ಉಡುಪಿ (ಕಂಗನ ಬೆಟ್ಟು)

ಸಿರಿಬೈಲು

ಉದ್ಯಾವರ

ಉಚ್ಚಿಲ

ಎರ್ಮಾಳು

ಬೋಳ

ಪೇರೂರು

ಮೂಡುಕೊಟ್ರಪಾಡಿ

ಕೊಟ್ಟರಾಡಿ(ದೈಲೊಟ್ಟು)

ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು

ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಹೆಣ್ಣು ದನಿಯೊಂದು ಎತ್ತರಿಸಿದರೆ ಅದು ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಪಾಠವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಮಹತ್ತರವಾದ ಆಶಯ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಈ ಪಾಡ್ದನಕ್ಕೆ ಇದೆ. ಮೊದಲ ಮದುವೆಯ ಅನಂತರದ ಘಟನೆಗಳು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಗ ಕುಮಾರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದ ನೀರಸ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗೆ, ಮನಸೋಲದೆ ತನ್ನ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ಮಗನಲ್ಲೂ ಸಮಷ್ಟಿಯ ಗಂಡಸುತನವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಸಿರಿ ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ತಾತ್ಸಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಅವನ ಕೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಮಾಯಕ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ತಾಯಿಯ ಆಯ್ಕೆಗಳಿಗೆ ಅವನೂ ತಡೆಯೊಡ್ಡುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಗಂಡುಸರ ಒಟ್ಟಾರೆ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳಿಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರವಿರುವುದರಿಂದ, ತನ್ನ ಹಾದಿಗೆ ತಡೆಯಾಗಬಹುದಾದ ಅವನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಪೂರೈಸುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದು ವರ್ಷ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ನೀನು ಕರೆದಾಗ ನಾನು ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದೆನ್ನುವ ಸಿರಿಗೆ ತಾಯಿ ಮಮತೆಯೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಪೂರ್ಣತ್ವವನ್ನು, ಆ ಮೂಲಕ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ಆವರಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿ ಇದೆ. ಸಿರಿಕಾವ್ಯದ ಮಹತ್ವದ ಮಜಲಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲಿ. ಬದುಕಿನ ಸ್ಪಷ್ಟ ಹಾದಿಗೆ ತೀರ ಕಠಿನವಾದ ತೀರ್ಮಾನಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂಬ ಸಂದೇಶವಿದೆ. ಸಿರಿ ಸೊನ್ನೆಯನ್ನು ಹೆತ್ತು ಮಾಯಕವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಮಾತೃಮೂಲೀಯ ಚಿಂತನೆಗೆ ಅಡಿಪಾಯ ಹಾಕುವ ಸಿರಿ ತನ್ನ ಇರುವಿಕೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮೆರೆದವಳು. ಸಿರಿಯ ಅಂತ್ಯ ಅಂದಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಅನನ್ಯತೆಯ ಹುಡುಕಾಟದ ಅಂತ್ಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

ಪ್ರೊ. ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರರವರು 'ಸಿರಿಸಂಧಿ'ಯ ಉತ್ತರಾರ್ಧ ಎಂದರೆ 'ಸಿರಿ'ಯ ದೇಹಾಂತವಾದ ಬಳಿಕ ಕಥನವೂ ಸಾಕಷ್ಟು 'ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಪುಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲದ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೇಳನವಾಗಿದ್ದು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೇಲವವಾಗಿದೆ. 'ಸಿರಿ'ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಷ್ಟು ಸತ್ವ ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಉಳಿದ ಪುರುಷಪಾತ್ರಗಳು ಕೇವಲ ಪೋಷಕ ಪಾತ್ರಗಳಷ್ಟೇ ಆಗಿವೆ. ಯಾವುದೇ ಉನ್ನತ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಾಂಶಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಸಿರಿಕಾವ್ಯದ ಪರಾಮರ್ಶೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ.[೧೦]

"ತುಳು ಜನಪದ ಪುರಾಣದ ಸಿರಿಸಂಧಿ ಅಥವಾ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಸಿರಿ, ಮಹಿಳೆಯ ಅಂತಸ್ಸತ್ವದ ಪ್ರತೀಕ, ಹೆಣ್ಣಿನ ಹಕ್ಕಿನ ಹೊಸ ಹುಡುಕಾಟದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸಿರಿ. ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೌಲ್ಯಗಳಾದ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ, ಮಾತೃತ್ವ, ಪುರುಷಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಒಡೆದ ಸಂಕೇತ. ಷರತ್ತನ್ನು ಒಡ್ಡಿ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಗಂಡನ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರ ಹಾಗೂ ತನಗಾದ ಅವಮಾನವನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಪಂಚಾಯತಿಕೂಟದ ನ್ಯಾಯಬಾಹಿರ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ, ಪುರುಷಾಧಿಕಾರ ಹಾಗೂ ಆ ಅಧಿಕಾರದ ನೆಲೆಯಾದ ಅರಮನೆಯನ್ನು

[೧೦] ಡಾ. ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ೨೦೧೦, ಲೇ: ಸಿರಿ ಕಥಾನಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ಆದರ್ಶವಿದೆಯೇ ? ಸಿರಿಜನಪದ ಕಾವ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮುಖಾಮುಖಿ, ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ. ಹಂಪಿ. ಪುಟ-೭೨

ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ರಿವಾಜೊಂದನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಕತ್ತಿನ ಕರಿಮಣಿ, ಮೂಗಿನ ಮೂಗುತಿ ಕಿತ್ತು ಅರಮನೆಯ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ, ಕೈಬಳೆಗಳನ್ನು ಒತ್ತಿ ಒಡೆದು ಗಂಡನಿಗೆ ವಿಚ್ಛೇದನ ಹೇಳುವ ಸಿರಿ ಪುರುಷನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಹಂ ಹಾಗೂ ಭೌತಿಕ ಅಹಂ ಎರಡನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ಮರುಮದುವೆಗೆ ಮಗ ಕುಮಾರ ಒಡ್ಡುವ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ(ಮಾಯ ಮಾಡಿ) ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವನೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗುವಲ್ಲಿ ತಾಯ್ತನದ ರೂಢಿಗತ ರಿವಾಜುಗಳ ದ್ವಂದ್ವಗಳಿಗೆ ಸಿರಿ ಪರಿಹಾರದ ಪ್ರವರ್ತಕಳಾಗುತ್ತಾಳೆ"[೧೧] ಎಂಬ ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಸ್ತ್ರೀಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಕರಣೀಯ ಹೆಣ್ಣು ಎಂಬ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಇದೆ.

ಡಾ. ಶೇಖರ್‌ರವರು "ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಮಾತೃವಂಶೀಯ ಕುಟುಂಬವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಕ್ತಭಾಂಧವ್ಯ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾತೃವಂಶೀಯತೆಯ ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಗಂಡಿನ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾತೃವಂಶೀಯಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದರ ಮೇಲೆ ಪಿತೃವಂಶೀಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯ 'ದಾಳಿ' ಹಾಗೂ ಅದರೊಳಗೆ ನಡೆದ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಯ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಿಶುದ್ಧತೆಗಳಿಗೆ ದೊರೆತ ಗೆಲುವು ಹಾಗೂ ಗಂಡಿನ ಅನೈತಿಕ ನಡವಳಿಕೆಗೆ ಒದಗುವ ದುರಂತಕಾರಿ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸಿರಿಪಾಡ್ದನವು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಅದು ತುಳುವರ ಬದುಕಿನ ನೀತಿಸಂಹಿತೆಯೂ ಆಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಬಂಟಜಾತಿಯ ಮೂಲ ಹೆಣ್ಣೆಂದು ಗೃಹೀತಳಾದ ಸಿರಿಯೊಂದಿಗೆ ಇಡೀ ತುಳುನಾಡಿನ ಎಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಮಾತೃವಂಶೀಯಕುಟುಂಬಗಳ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಿರಿ ಮಹಿಳೆಯ ಅಂತಸ್ಸತ್ವದ ಪ್ರತೀಕ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಹೊಸ ಹುಡುಕಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ "[೧೨] ಎಂಬುದಾಗಿ ಡಾ. ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.

'ಕುಟುಂಬವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಗಂಡುಹೆಣ್ಣಿನ ಸಂಬಂಧ, ಕೃಷಿ, ಕಾಲ, ಜನ್ಮ, ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಸಂಗತಿ ಅಥವಾ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಜನಪದಕವಿಗಳು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಕ್ರಮ ಅನನ್ಯವಾದುದು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸಿರಿಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕಮಹಾಕಾವ್ಯ(Social Epic)ವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ವೈಯುಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯ ಒಂದು ಕೌಟುಂಬಿಕ ಕತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರಾಧನಾಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುವ ನೆಲೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡರ[೧೩] ಗ್ರಹಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜನಪದಕಾವ್ಯದ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಚರ್ಚೆ ಅಡಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯವೊಂದು ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶಿತ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಿ ಅನೇಕ ಹೊಳಹುಗಳಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಸಿರಿಕಾವ್ಯಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

---

[೧೧] ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ, ೧೯೯೯, ಕರಾವಳಿ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ನೆಲೆಗಳು, ರಾ. ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ, ಸಿರಿಪ್ರಕಾಶನ ಹೊಸಪೇಟೆ, ಪುಟ-೪೫

[೧೨] ಡಾ. ಶೇಖರ್, ೨೦೦೯, ಬಂಟರು ಬದುಕು ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆ ಪುಟ-೨೩೧

[೧೩] ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡರು ದಿನಾಂಕ ೧೦.೪.೨೦೧೦ ರಂದು ಉಡುಪಿಯ ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಕರ್ಗಿ ಶೆಡ್ತಿಯವರ ಸನ್ಮಾನ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಕಾವ್ಯದ ಕುರಿತು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಸಿರಿಕಥನದ ಕಥಾಸೂತ್ರವಿರುವುದು ಪುರುಷದೈವವಾದ ಬೆರ್ಮೆರ್ ದೈವದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೊರತು ತುಳುನಾಡಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ತ್ರೀದೈವದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ. ಇಡೀ ಸಿರಿಸಂಧಿಯ ಆಶಯ ಬೆರ್ಮೆರ್ ದೈವದ ಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನೆಯೇ ಎನ್ನಬಹುದು[೧೪] ಎಂಬ ಪ್ರೊ. ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರವರ ಮಾತುಗಳು ಕಾವ್ಯ ಸಿರಿಸಂಕಥನವಾದರೂ, ಪುರುಷದೈವದ ಕಾರ್ನಿಕದ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಿರಿಕಾವ್ಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಒಳನೋಟವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಸಿರಿಕಾವ್ಯದ ಎರಡನೆಯ ಮಜಲು ಸೊನ್ನೆ-ಗಿಂಡೆಯರ ಕಥೆ. ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ದಾರಿಬಿಟ್ಟು ಕಾವ್ಯದ ಆಶಯಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ತಿರುವನ್ನು ಪಡಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸೊನ್ನೆ ತನ್ನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಾನೊಪ್ಪಿಸಬೇಕಾದ ಹರಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸದೇ ಇದ್ದಾಗ, ಎಡವಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಾರಣ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ದೈವದ ಎದುರು ಯಾವುದೂ ಮುಖ್ಯ ಅಲ್ಲ ಎಂಬಂತಹ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದಂತಿದೆ. ಸೊನ್ನೆಯ ಪಾತ್ರದ ಧಾರ್ಷ್ಟ್ಯದ ಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಗಿಂಡೆಯ ಪಾತ್ರ ಮೂಡಿಬಂತೆನಿಸುತ್ತದೆ ವಿನಾ ಸ್ವಂತಿಕೆ ಇರುವ ಪಾತ್ರವಲ್ಲ. ಇವರಿಬ್ಬರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಾಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಸಾಧನೆಯ ಚಿತ್ರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸೊರಗಿ ದುರಂತವೇ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿರಿಕಾವ್ಯದ ಮೂರನೆಯ ಹಂತ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಕಥೆ. ತಮ್ಮ ಹೆತ್ತವರ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಅಮಾಯಕರಾಗಿ ಜೀವಕಳಕೊಂಡವರ ಕಥೆ. ಅತೃಪ್ತಿ, ಅಸಹಾಯಕತೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವ ಕಳಕೊಂಡ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ತಮ್ಮ ಮದುವೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಂದಿಗೆ ಆಗಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಸತ್ತಮೇಲೂ ಸಾಧಿಸುವ ಹಠದಿಂದ ತಾವು ಅಬ್ಬನಡ್ಕದ ಗೋಳಿಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಗವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮಾರುವವಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಚೆಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ಪಡೆದು ತಾವು ಶೃಂಗಾರವಾಗಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಚೆನ್ನಗ-ಚೆಲುವಗರನ್ನು ಮಾಯಕಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ತಾವು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅತೃಪ್ತರಾಗಿ ಸತ್ತರೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರೇತಾತ್ಮರಾಗಿ ಅತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿದೆ. ಕತೆಯೊಳಗೆ ಅಲೌಕಿಕಪಾತ್ರಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಬದುಕಿನ ಅತೃಪ್ತಿಯ ಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿ ಪ್ರೇತಾತ್ಮವಾಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವಂತಿದೆ. ಸಿರಿಯ ಸಾಧನೆಯ ಮುಂದೆ ಇವರ ಸಾಧನೆ ಶೂನ್ಯ

ಸಿರಿಕಾವ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ಹೆಣ್ಣಿನ ಪ್ರಬಲನಿರ್ಧಾರ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಅವಳಿಗೆ ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ಒತ್ತಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವಂತಿದೆ. ಅತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪಡುವ ಪಾಡಿನೊಂದಿಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಸೂತ್ರದಂತಿರುವ ಕಥಾನಕವಿದು. ತುಳುನಾಡಿನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ರೀತಿನೀತಿಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಂದಂತಹ ಜನಪದಲೋಕದೃಷ್ಟಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಈ ಕಾವ್ಯ. ಉಳಿದ

---

[೧೪] ಡಾ. ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ೨೦೧೦, ಲೇ: ಸಿರಿಕಥಾನಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ಆದರ್ಶವಿದೆಯೇ?, ಸಿರಿ ಜನಪದ ಕಾವ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮುಖಾಮುಖಿ, ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ. ಪುಟ-೭೩

ಜನಪದಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೌರುಷದ ಪುರುಷರು ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಬೆವರಿಳಿಸಿ ಹೋರಾಡಿದ ಕತೆಯಿದ್ದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ಸ್ವಜಾತಿ, ಬಂಧುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹೆಣ್ಣಿನ ಕುರಿತಾದ ಅಪಕ್ವವಾದ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸುದೀರ್ಘ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ತುಳು ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಹೆಣ್ಣಿನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೀವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಈ ಕತೆ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಸಿರಿಯ ಕುಟುಂಬ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಕಾವ್ಯ, ದೈವತ್ವ ಮತ್ತು ಆರಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಿರಿಯ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಸಮುದಾಯ ಒಗ್ಗೂಡುವ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ಲೋಕಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ನಡೆದಿದೆ.

೩.೫ ಸಿರಿ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಜನಪದರು

ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಮೌಖಿಕ ಜನಪದಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ತನ್ನೊಡಲಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ತಾನು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಂತಹ ದೈವ–ದೇವರುಗಳನ್ನು ಮೌಖಿಕವಾಗಿಯೂ ಬೆಳೆಸಿ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡುವುದು ತುಳುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಮೌಖಿಕಪರಂಪರೆಯೊಂದರ ಹಿಂದೆ ಆಚರಣೆಯೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಯ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧವೇರ್ಪಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಎಲ್ಲಾ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಅಲೌಕಿಕದ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಜೊತೆಗೆ ಮೌಖಿಕಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ–ಕೆಲಸದ ಶ್ರಮಪರಿಹಾರ ತಾತ್ತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವುದು, ದೈವದ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುವುದು, ತನ್ನನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪಾಡ್ದನವೊಂದು ನಿರೂಪಣೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಸಂವಹನವೂ ಕೂಡ ಇದರಿಂದ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಪಾಡ್ದನಗಳು ಲೌಕಿಕಸ್ತರದ ನೆಲೆಯಿಂದ ಅಲೌಕಿಕದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕೇಳುಗರಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ.

ಉಳಿದ ಪಾಡ್ದನಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಅಲೌಕಿಕ ಆವರಣ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನಕ್ಕೆ ಇದೆ. ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಪಾವಿತ್ರ್ಯದ ಮನೋಧರ್ಮ ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿದೆ.

೩.೫.೧ ಲೌಕಿಕಸಂಬಂಧ

ಸಿರಿಪಾಡ್ದನವನ್ನು ಹಾಡುವವರು ಮತ್ತು ಸಿರಿಯ ಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದವರು ಸಿರಿಕಾವ್ಯ ಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಮಾನಸಿಕವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಠೆ, ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.[೧೫] ಸಿರಿಯ ಐತಿಹ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣಬದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆ ಅವರಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಯ ಕಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹುದುಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿ, ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಅನುಭವದ ಹಿರಿತನ, ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ

[೧೫] ಅರುಣ ಕುಮಾರ ಎಸ್. ಆರ್. ೧೯೯೭, ಜಾನಪದ ಅನುಶೀಲನ ಪೂರ್ಣಪ್ರಕಾಶನ, ಶ್ರೀಗುರುನಿಲಯ ಕನ್ಯಾಡಿ, ಧರ್ಮಸ್ಥಳ, ಪುಟ–೪೭

ವಿಶೇಷತೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕಿನಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ, ಕಾಯೇನ, ವಾಚಾ, ಮನಸಾ ಶುಚಿತ್ವದ ಧೋರಣೆಗಳು ಅವರಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.[೧೬](೧೦.೩.೨೦೦೯ರಂದು ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿ ಸಂದರ್ಶನ). ಸಿರಿಯ ಕತೆ ಅವರಿಗೆ ಆದರ್ಶವಾಗಿ ಮನಕ್ಕೆ ಸಾಂತ್ವನ. ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ದೈವಿಕನೆಲೆಯಿಂದ ಪಾವಿತ್ರ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸೂತಕ ಇದ್ದವರು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ (ನಾಟಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ) ಇದ್ದರೆ ಹಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸೂತಕ ಇದ್ದವರು ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ದಲ್ಯಸೇವೆಗಿಂತ ಮೊದಲು ಅವರು ಪಾಲಿಸುವ ನಿಯಮಗಳೇ ಮೊದಲಾದುವು ಅವಳು ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಸಿರಿಜಗತ್ತನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಸಿರಿಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಕಷ್ಟಸುಖದೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.[೧೭](ವಿಶೇಷ ಮಾಹಿತಿ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿ, ಯೆಚ್ಚುಶೆಡ್ತಿ). ತೀರಾ ಭಾವುಕರಾಗಿ ಪಾಡ್ದನವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲಾಗದೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪುವ, ಅಳುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿ 'ದೇವರು' ಅನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಮ್ಮಂತೆ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದವಳು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ನಾವು ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇತರ ಪಾಡ್ದನಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾದ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳಾಗಲಿ, ವರ್ತನೆಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಾಗಲಿ ಕಾಣದು.[೧೮] ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ನೋವು ಸಂಕಟಗಳು ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಗಂಡಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದು. ಹಾಗಾಗಿ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಹೆಣ್ಣಿನ ಒಳತೋಟಿಯ ಸಹಜ ನಿರೂಪಣೆ. ಮನತುಂಬಿ ಆರಾಧಿಸುವವಳ ಮನದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಅತಿಮಾನವತೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಸಾಕಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಿರಿ ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವನಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅಪನಿಂದನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದು, ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕಿನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬದ ಆಧಾರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಅನುಭವಿಸಿದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಹೋರಾಟದ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಸಿರಿಯ ಕತೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬರುವುದರಿಂದ ಅವನ್ನೆಲ್ಲವು ಭಯ, ಭಕ್ತಿ, ಗೌರವದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಸಾಮಾನ್ಯಳೆಂಬ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದ ಸಿರಿ ಬಳಗದ ಗುಣಗಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಸಂಸ್ಮರಣೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಡುವಾಗ ವಿಶೇಷ ತನ್ಮಯತೆ, ಕಲೆಗಾರಿಕೆ, ಧೀರ್ಘತೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರಾದರೆ ಅಂತಹವರಿಗೆ ಸಿರಿಕತೆಯ ವಾಚನ ಸಿರಿಯ ಅಲೌಕಿಕತೆಯ ನೆನಪಿನೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಸಿರಿಯ ನಡುವಿನ ಅಲೌಕಿಕ ಸಂಬಂಧ ಹತ್ತಿರವಾಗುವಂತೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪಾಡ್ದನ ಹಾಡುವ ಗಂಡಸರು ಯಾವತ್ತೂ ಈ ಬಗೆಯ ಚಾಂಚಲ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆ ಮತ್ತು ಪುನಃಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಿಕಪ್ರೌಢಿಮೆ ಇರುತ್ತವೆ; ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬೆಸುಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

---

[೧೬] ಡಾ. ಕೆ. ಅಶೋಕ ಆಳ್ವ, ೨೦೦೯, ಸಿರಿಕಾವ್ಯಲೋಕ, ಆರ್. ಆರ್ ಸಿ ಉಡುಪಿ, ಪುಟ-೩೫
[೧೭] ಅರುಣ ಕುಮಾರ ಎಸ್. ಆರ್. ೧೯೯೭, ಜಾನಪದ ಅನುಶೀಲನ ಪೂರ್ಣಪ್ರಕಾಶನ, ಶ್ರೀಗುರುನಿಲಯ ಕನ್ಯಾಡಿ, ಧರ್ಮಸ್ಥಳ, ಪುಟ-೪೪
[೧೮] ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ ೧೦.೪. ೨೦೧೦ ರಂದು ನೀಡಿದ ಭಾಷಣ.

೩.೫.೨ ಅಲೌಕಿಕಸಂಬಂಧ

ಸಿರಿ ಐತಿಹ್ಯ ಅಭಿನಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟದಿನದಂದು, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಜರುಗುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿರುವ ಮೂರು ತಲೆಮಾರಿನ ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರಗಳು ಅಲೌಕಿಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ರಚನೆ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ನಿರೂಪಣೆ ಈ ರಂಗಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಳ, ಕಾಲ, ಪರಿಸರದ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆ ಎಂಬ ಪಾವಿತ್ರ್ಯಪೂರ್ಣ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಕುಮಾರರ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಲೌಕಿಕ ಹಾಗೂ ಅಲೌಕಿಕದ ನಡುವಿನ ಅಂತರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ, ಅತಿಮಾನವತೆಯನ್ನು ತಲುಪುವುದಕ್ಕೆ, ಪಾಡ್ದನ ಮುಖ್ಯ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ, ಸೊನ್ನೆ-ಗಿಂಡೆ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಕುಮಾರ ಮುಂತಾದ ಪಾತ್ರಗಳು ಸಿರಿಸಂಧಿಯ ಕೌಟುಂಬಿಕಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿ, ಕುಮಾರ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಸಂಬಂಧಗಳು ಅಲೌಕಿಕವಾಗಿ ನಡೆದು, ಲೌಕಿಕದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊರಗಿದ್ದು ಇಡಿಯ ಕುಟುಂಬದ(ಸಿರಿ ಕುಟುಂಬ) ಸದಸ್ಯರು ಒಟ್ಟಾಗುವ ಸನ್ನಿವೇಶವಿರುವುದರಿಂದ, ಜಾತ್ರೆಯ ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ವಿಶೇಷ ತವಕ ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದವರಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. (ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಶನ-ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿ, ಅಳದಂಗಡಿ; ಪದ್ದು ಶೆಡ್ತಿ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು; ಅಮ್ಮಣ್ಣಿ, ಮುಜಲೊಟ್ಟು ಸಂದರ್ಶನ) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಡ್ದನದ ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿಕಥಾನಕದ ಆಯ್ದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಉದಾ: ಕಾಂತಣಾಳ್ವನ ಪ್ರಸಂಗ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಮದುವೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. 'ಸೋ' ಎಂಬ ಸೊಲ್ಲು ಆಗಾಗ ಕೇಳಿಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯನ್ನು ಆಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾಡ್ದನ ನಿರೂಪಣೆ ಇದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಇವು ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಹಿಂಗಾರ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ದೇವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಲೌಕಿಕ ಆವರಣದೊಳಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಪಾಡ್ದನ, ಸಂಧಿಗಳು ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಕಳದಲ್ಲಿ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಅಲೌಕಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಅಲೌಕಿಕದ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧವೇರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ತಳಹದಿ. ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದು ಒಂದು ಪವಿತ್ರಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೊಂದಿಗೆ, ಪುರುಷಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮನೋಧರ್ಮ ಸಿರಿಸೂಕೆಗೊಳಗಾದವರಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸಿರಿ ಅಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಮಹಿಳೆಯಾದರೂ ಲೌಕಿಕದಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವವರು ನಾವು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಓರೆಕೋರೆಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವ, ಸಿರಿಯನ್ನು ಜತನದಿಂದ

ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಲೌಕಿಕದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಿರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬಗೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಿರಿಕಾವ್ಯದ ಕುರಿತೂ ಅಪಾರ ಗೌರವ ಅವರಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಂತರ ಜಗತ್ತಿನ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಿವಿಧ ಸಿದ್ಧತೆಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರದು. ಅಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಬೂಳ್ಯ, ವೇಷ, ಗಗ್ಗರದೆಚ್ಚಿ, ಅಣಿ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ, ನರ್ತನ, ಅಭಯದಾನ, ನ್ಯಾಯದಾನದಂತಹ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಮಧ್ಯಂತರ ಜಗತ್ತಿನ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಅಲೌಕಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಆಚರಣೆಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಶುದ್ಧತೆ, ಮನಸ್ಸಿನ ಶುದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವರು ಈ ಹಂತಕ್ಕೇರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಮನೋಧರ್ಮದಿಂದ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಈ ರೀತಿ ದಲ್ಯಸೇವೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ದಲ್ಯಸೇವೆ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯ 'ನಿರ್ಮಲೀಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ' (Refinement) ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಾಡ್ದನದೊಂದಿಗಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಗಾಗಿ ಅಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಬಂಧ ಹಾಗೂ ಅದು ನೀಡುವ ಪಾವಿತ್ರ್ಯದ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಹಂಬಲ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಡ್ದನ ಅಲೌಕಿಕಸಂಬಂಧವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ನೇರ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರುವುದು ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲತೆಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ, ದೇಹಶುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಮನಃಶುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧಿತವಾಗುವ ಅಂಶಗಳು. ಈ ಅಂಶವೇ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕರಂಗಭೂಮಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಅಲ್ಲಿ ಪಾಡ್ದನಗಳು ಒಟ್ಟು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸಂಚಲನೆಗೆ ಪೂರಕವಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿ, ಮಧ್ಯಂತರ ಜಗತ್ತಿನ ಅಲೌಕಿಕನೆಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಪೌರಾಣಿಕ (ಸಿರಿ ಬಳಗದ) ಪಾತ್ರಗಳ 'ಪರಿಶುದ್ಧ ಲೌಕಿಕಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು' ಎಂಬ ಮನೋಧರ್ಮ ಸಾಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಪಾಡ್ದನಗಳು, ಮುಂದಿನ ರಂಗಚಲನೆಗೆ ಧಾತುವಾಗಿ, ವೇಷ ಹಾಕುವವನ ಮನತುಂಬಿ, ಭೂತದ ಕತೆ, ಕಾರ್ನಿಕ, ತಾನು ಆ ಭೂತದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತಿರುತ್ತದೆ. ತಾನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿರವಾದ ಮಾನಸಿಕ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ಪೂರಕ ವಾತಾವರಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಯನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ಯಾವುದೇ ಸಿದ್ಧತೆಗಳಿಲ್ಲ. ದೇವಾಲಯ ಸಂಕೀರ್ಣಕ್ಕೆ ಬರುವುದು, ಶುಚಿರ್ಭೂತರಾಗುವುದು, ನಿಯಮಿತ ಆಹಾರ ಸೇವನೆ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶ್ವೇತವಸನಧಾರಿಗಳಾಗಿ ದೇವಾಲಯದ ಒಳ ಅಥವಾ ಹೊರಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುಂಪಿನ ನಿಯಂತ್ರಕನಾದ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ದೇಗುಲದ ಇತರ ವೈದಿಕಆಚರಣೆಗಳ ನಂತರ ಶುರುವಾಗುವ ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಿತಳಾಗಿ ಪಾಡ್ದನದ ಸೊಲ್ಲಿನೊಂದಿಗೆ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಪಡೆದು, ದಲ್ಯಕ್ಕೇರಿ ಅಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿಬಳಗದ ಓರ್ವ

ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ವಿಹರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾಳೆ. ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಅವಳ ಜೀವನದ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯದಿನ. ಮೈಮನಗಳು ಸುಖಿಸುವ ದಿನ. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಅವಳ ಈ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವಂತೆ, ಅಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಒಗ್ಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಆ ಸಿರಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತದೆ.

೩.೬. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ, ಕತೆ- ಸಂಗ್ರಹ, ಪ್ರಕಟನೆ

೬೦ರ ದಶಕದಿಂದೀಚೆಗೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಮೌಖಿಕಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಅವುಗಳ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಸಂಗ್ರಹಿತ ಪಠ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಗ್ರಹಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನೂ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

೩.೬.೧ ಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಗ್ರಹಗಳು

೧. ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ 'ಪ್ರಾಚೀನ ತುಳುನಾಡು' (೧೯೫೪)[೧೯] ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯನಾಪುರದ 'ಅಕ್ಕೆರಸು ಪೂಂಜೆದಿ'(ತುಳು ಪಾಡ್ದನೊದ ಕತೆ) ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ನಾಗಸಿರಿ, ಗಿಂಡೆ ಮೊದಲಾದ ದೈವಗಳ ವಿವರಗಳಿವೆ.

೨. ಕೆ. ಜೆ. ಶೆಟ್ಟಿ, ಕಡಂದಲೆಯವರ 'ತುಳುನಾಡ ಸಿರಿ'(೧೯೭೩)[೨೦] ಗದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದಂತಹ ಸಿರಿಯ ಕತೆ.

೩. ಎನ್. ವಿ. ರಾವ್ ರವರು ಬರೆದ 'ತುಳುನಾಡ ಸಿರಿ'(೧೯೮೪)[೨೧] ಕಾದಂಬರಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದಂತಹ ಕೃತಿ.

೪. ಕವತ್ತಾರಿನ ಎಮ್. ಗೋಪಾಲ ಶೆಟ್ಟಿಯವರ 'ತುಳುನಾಡ ಸಿರಿಗಳು'(೧೯೯೩)[೨೨] ಎಂಬುದು ಸಿರಿ ಕತೆಯನ್ನು ಗದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಕೃತಿ.

೫. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರರವರ 'ತುಳುಪಾಡ್ದನ ಸಂಪುಟ' (೧೯೯೯)[೨೩]ದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಮತ್ತು ಅದರ ಭಾಷಾಂತರದೊಂದಿಗೆ, ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ.

೬. ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳುಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡರ 'ಅಕ್ಕೆರಸು ಸಿರಿ' (೧೯೯೭)[೨೪]ಮತ್ತು ಕೆ. ಜೆ. ಶೆಟ್ಟಿ ಕಡಂದಲೆಯವರ 'ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ' (೧೯೯೭)[೨೫] ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕಥಾನಿರೂಪಣೆ ಇದೆ.

---

[೧೯] ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ೧೯೯೧, ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಜನ್ಮಶತಾಬ್ಧಿ ಸಮಿತಿ.

[೨೦] ಕೆ. ಜೆ. ಶೆಟ್ಟಿ, ಕಡಂದಲೆ,೧೯೭೩, ತುಳುನಾಡ ಸಿರಿ, ನವಶಕ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕಡಂದಲೆ.

[೨೧] ಎನ್. ವಿ. ರಾವ್ ೧೯೮೪, ತುಳುನಾಡ ಸಿರಿ, ಪ್ರಗತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.

[೨೨] ಎಂ. ಗೋಪಾಲ ಶೆಟ್ಟಿ,೧೯೯೩, ತುಳುನಾಡ ಸಿರಿಗಳು, ಬಂಟರ ಯಾನೆ ನಾಡವರ ಸಂಘ, ಮೂಲ್ಕಿ.

[೨೩] ಪ್ರೊ. ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ೧೯೯೭, ತುಳುಪಾಡ್ದನ ಸಂಪುಟ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ ಹಂಪಿ.

[೨೪] ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ೧೯೯೭, ಅಕ್ಕೆರಸು ಸಿರಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಮಂಗಳೂರು.

[೨೫] ಕೆ. ಜೆ. ಶೆಟ್ಟಿ ಕಡಂದಲೆ, ೧೯೯೭, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಮಂಗಳೂರು.

೭. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡರ ' ತುಳು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ' (೧೯೯೮)[೨೬] ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 'ಸತ್ಯನಾಪುರದ ಅಜ್ಜರು' ಮತ್ತು 'ಬಾಲೆಕ್ಕೆ ಸಿರಿಯ ಮದುವೆ' ಎಂಬ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಎರಡು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

೮. ಪ್ರೊ. ಲೌರಿ ಹಾಂಕೊ, ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, ಡಾ. ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಅನೆಲಿ ಹಾಂಕೊವರು ಸಾಮೂಹಿಕ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಉಜಿರೆ ಬಳಿಯ ಮಾಚಾರಿನ ಗೋಪಾಲ ನಾಯ್ಕರಿಂದ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಅತಿ ದೀರ್ಘಪಠ್ಯವನ್ನು (೧೫,೬೮೩ ಸಾಲುಗಳು) ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೨೫ ಗಂಟೆಗಳ ಅವದಿಯಲ್ಲಿ ಕಲೆ ಹಾಕಿದರು.[೨೭] ಇದು 'The Siri Epic as performed by Gopala Naika' (೧೯೯೮)[೨೮] ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ.

೯. ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡರವರು ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಕಟೀಲಿನ ಶ್ರೀಮತಿ ರಾಮಕ್ಕ ಮುಗೇರ್ತಿಯವರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನವನ್ನು ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ ಹಂಪಿಯ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ 'ಗಿಡಿಕೆರೆ ರಾಮಕ್ಕ ಮುಗೇರ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ' (೧೯೯೯)[೨೯] ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

೧೦. ಬೋಳ ಚಿತ್ತರಂಜನದಾಸ್ ಶೆಟ್ಟಿಯವರ 'ಬಿನ್ನದಿ' (೨೦೦೮)[೩೦] ಸಿರಿಪಾಡ್ದನವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಳಿಯಸಂತಾನ ಕಟ್ಟಿನ ವಿವರಣೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಒತ್ತು ನೀಡಿದ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಪುನರಪಿ ತುಳು ರಚನೆ.

೧೧. ಡಾ. ಅಶೋಕ ಆಳ್ವರವರು ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಮಹಿಳೆ ಶ್ರೀಮತಿ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರಿಂದ ೧೯೯೯ರಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಉಡುಪಿಯ ಎಂ. ಜಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜಿನ ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ. ಸಂಸ್ಥೆ 'ಸಿರಿಕಾವ್ಯಲೋಕ' (೨೦೦೯)[೩೧] ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

೩.೬.೨. ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನಗಳು

೧. ಶ್ರೀಮತಿ ಯೆಚ್ಚು ಶೆಡ್ತಿ, ಹೆಜಮಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು, ೧೯೯೨, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ, ಸಂಗ್ರಹ: ಅರುಣಕುಮಾರ ಎಸ್. ಆರ್.

೨. ಶ್ಯಾಮ ಶೆಟ್ಟಿ ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು, ೧೯೯೯, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಿರಿಮಹಾಕಾವ್ಯ, (ಸಂ. ಡಾ. ಕೆ. ಅಶೋಕ ಆಳ್ವ) ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ. ಸಂಗ್ರಹ, ಎಂ. ಜಿ. ಎಂ.ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ.

೩. ಶ್ರೀಮತಿ ರಾಮಕ್ಕ ಉಜಿರೆ, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು, ೧೯೯೯, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಿರಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯ, (ಸಂ. ಡಾ. ಕೆ. ಅಶೋಕ ಆಳ್ವ) ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ. ಸಂಗ್ರಹ, ಎಂ. ಜಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ.

---

[೨೬] ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ೧೯೯೮, ತುಳು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ನೃಪತುಂಗ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.

[೨೭] ಡಾ. ಕೆ ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ , ೨೦೦೩, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಿರಿ , ಮದಿಪು ಪ್ರಕಾಶನ,ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ , ಪುಟ ೩೨

[೨೮] ಡಾ. ಲೌರಿ ಹಾಂಕೊ, ೧೯೯೮ The Siri Epic as performed by Gopala Naika-in collaboration with Chinnappa Gowda, Anneli Honko and Viveka Rai, Part 1&2., Folklore Fellows Communications,No.265, Helsinki.

[೨೯] ನಾವಡ ಎ.ವಿ.೧೯೯೯, ಗಿಡಿಕೆರೆ ರಾಮಕ್ಕ ಮುಗೇರ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದ ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ,ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ, ಹಂಪಿ.

[೩೦] ಬೋಳ ಚಿತ್ತರಂಜನ್ದಾಸ್ ಶೆಟ್ಟಿ, ೨೦೦೮, ಬಿನ್ನದಿ , ನಾಗಶಕ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ,ಮಂಗಳೂರು.

[೩೧] ಡಾ.ಕೆ.ಅಶೋಕ ಆಳ್ವ, ೨೦೦೯ ಸಿರಿಕಾವ್ಯಲೋಕ, ಜಾನಪದ ರಂಗಕಲೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ , ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ

೪. ಮೋಂಟ ಶೆಟ್ಟಿ ಮಾಳ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು, ೧೯೯೯, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಿರಿಕಾವ್ಯ, ಸಂಗ್ರಹ: ತೋನ್ಸೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್.

೫. ಶ್ರೀಮತಿ ಬಾಗಿ ಮೂಲ್ಯೆದಿ ಮಾಳ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು, ೧೯೯೯, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಿರಿಕಾವ್ಯ, ಸಂಗ್ರಹ: ತೋನ್ಸೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್.

೬. ಶ್ರೀಮತಿ ಕರ್ಗಿ ಶೆಡ್ತಿ ಅಳದಂಗಡಿ, ತೆಂಕಕಾರಂದೂರು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು, ೨೦೦೨, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಿರಿಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ: ಸುಷ್ಮಾ ವೀರಪ್ಪ ಮೊಯಿಲಿ, ಸಹಾಯ: ತೋನ್ಸೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್.

೭. ಶ್ರೀಮತಿ ಕರ್ಗಿ ಶೆಡ್ತಿ ಅಳದಂಗಡಿ, ತೆಂಕಕಾರಂದೂರು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು, ೨೦೧೦, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಿರಿಗದ್ಯಕತೆ, ಸಂಗ್ರಹ: ಅರುಣಕುಮಾರ ಎಸ್. ಅರ್.

ಅಧ್ಯಾಯ-೪

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪ

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪ

ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯ, ಭೂತಾಲಯ, ನಾಗಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಹಾಗೂ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಎಂಬವುಗಳು ಉಳಿದ ಆರಾಧನಾತಾಣಗಳು. ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳೆಂದರೆ ದೇವರು, ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಿರಿಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳ. ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೇರಿ, ಸ್ವಾಮಿಮನೆ, ದೈವದ ಮನೆ, ಗರೊಡಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಿರಿಗಳಿವೆ. ಆದರೆ 'ಆಲಡೆ'ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. 'ಆಲಡೆ'ಗಳು ಜನಪದರ ಬಹುದೈವಾರಾಧನೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾದುದರಿಂದ ಪಾವಿತ್ರ್ಯಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಳಗಳೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಸ್ಥಳೀಯರಿಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಪರಿಶುದ್ಧ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಕ್ತಿಕೇಂದ್ರಗಳು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವುಗಳ ಸಂರಚನೆಯ ಹಿಂದಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳೆಂದರೆ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮನೋಧರ್ಮ. ಆಯಾ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವೇ ಆರಾಧನಾಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವಂತಿದೆ. ವನ, ನೀರು, ಪ್ರಶಾಂತತೆ ಅವುಗಳ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳು. ಇಂತಹ ಪರಿಸರ ಸಹಜವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿವೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳು ಸಾಕಾರಗೊಂಡಿವೆ. ಇಂದಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳು ರಚನೆಯಾಗುವಾಗಲೂ ಇಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ತುಳುವರ ಭೂತಾಲಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಈ ರೀತಿ ಇಲ್ಲ. ಸೂರಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂತಗಳು ವನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಆಕಾರರಹಿತ ಕಲ್ಲುಚಪ್ಪಡಿಗಳಲ್ಲಿ (ಕುಟುಂಬ ಭೂತಗಳು ಸಮೇತ) ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಮೇಲೆಯೂ ಇಂದು ಕುಟುಂಬದ ಅಗತ್ಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಭೂತಾಲಯಗಳು ರೂಪುಪಡೆದರೆ, ಆಲಡೆಗಳು ಜನಪದರು ದೈವಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ನಂಬುವ ತಾಣಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಆಲಡೆಗಳ ರೂಪರಚನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಯ, ಭಕ್ತಿ ಅಲೌಕಿಕತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅವರು ಮಾಡಿರುವುದರನ್ನು ಆಲಡೆಗಳ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

೪.೧ 'ಆಲಡೆ' ಪದ ಪ್ರಯೋಗ ಮತ್ತು ಅರ್ಥ

'ಆಲಡೆ' ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ಎಂಬ ಪಂಚದೈವಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಹಲವಾರು ದೈವಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ತಾಣ. ಇದನ್ನು 'ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ' ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿ ಆಲಡೆಯೆಂದರೆ ದೇವರು, ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ ಮತ್ತು ಇತರ ಪರಿವಾರದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಿರಿಯ ಬಳಗವಿರುವ ತಾಣಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ತುಳುನಾಡಿನ ಕರಾವಳಿ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇಂತಹ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಶಿಷ್ಟ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆ ಇದ್ದು ಕೂಡ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ಆರಾಧನಾ ಸಂಕೀರ್ಣಗಳು. ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಮನೆ, ಗರಡಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಇಂತಹ ಆರಾಧನಾಸಂಕೀರ್ಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ

ದೇವರು ಪ್ರಧಾನವಾದ್ದರಿಂದ 'ದೇವಸ್ಥಾನ'ವೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳು ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು 'ಸಿರಿಆಲಡೆ'ಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ತುಳುನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹಲವು ದೈವಗಳಿರುವ ತಾಣವನ್ನು 'ಆಲಡೆ' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. 'ಆಲ' ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಅಥವಾ ಆಲಡೆ, ಭೂತ ಅಥವಾ ನಾಗನ ಮೂಲಸ್ಥಾನ ಎಂಬುದಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. (The original Habitation of Bhutas and nagas).[೧] 'ಎಡೆ' ಎಂದರೆ ಬೀಡು, ನೆಲೆ, ವಾಸಸ್ಥಾನ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. 'ದೈವಗಳ, ಪಿತೃಗಳ ಸಂತುಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಬಾಳೆ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಡಿಸಿದ ಅನ್ನ, ಬೆಲ್ಲ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಎಲೆಯನ್ನೂ 'ಎಡೆ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೨] ತುಳುನಾಡಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಳಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಜಲವಾಚಕವಾಗಿವೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳಾದ 'ಆಲ್, ಆರ್, ಬೆ(ಬೊ),ಳ' ಈ ಸ್ವರಗಳಿಂದ ಅಂತ್ಯವಾಗುವ ಪದಗಳು ನೀರಿನ ಹರಿಯುವಿಕೆ, ನೀರಿನ ಸೆಲೆಯಿರುವ ಜಾಗವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತವೆ. 'ಆಲುಕ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದದ ಅರ್ಥ 'ನೀರು ಹಾವು' ಎಂಬುದಾಗಿದೆ. ಇದು ಕೂಡಾ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು, ತುಳುವಿನಲ್ಲೂ 'ಆಲೂರು' ಅಂದರೆ ನೀರಿನ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಊರು ಎಂಬರ್ಥವಿರುವಂತೆ, ಯಾವುದೇ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ 'ಆಲ್' ಪೂರ್ವ ಪದವಾಗಿ ಅಥವಾ ಉತ್ತರ ಪದವಾಗಿ ಬಂದಲ್ಲಿ ನೀರು ಅಥವಾ ತಂಪು ಇರುವ ಜಾಗ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಡಾ. ಕೆಮ್ತೂರು ರಘುಪತಿ ಭಟ್ಟರು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.[೩] ಹಾಗಾಗಿ 'ಆಲ್' ಎಂದರೆ ನೀರು, ನೀರಿನ ಆಶ್ರಯವಿರುವ ಜಾಗ, ತಂಪಿರುವ ಜಾಗ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಮೇಲಿನ ವಿವರಣೆಗೆ ಸರಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳು ಇಂತಹ ಭೌಗೋಳಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು 'ದೊಡ್ಡಮರಗಳು, ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾಡಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು 'ಆಲು' ಎಂದು ಕರೆದು, ಇಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ತುಳುವರು 'ಆಲಡೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ'[*] ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

---

[೧] ಡಾ. ಯು. ಪಿ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, (ಸಂ) ೧೯೮೮, ತುಳುನಿಘಂಟು, ಸಂಪುಟ ೧. ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಾಕೇಂದ್ರ, ಪುಟ- ೨೭೯.

[೨] ಅದೇ ಪುಸ್ತಕ, ಪುಟ- ೩೦೨, ೩೦೩.

[೩] ಡಾ. ಕೆಮ್ತೂರು ರಘಪತಿ ಭಟ್, ೧೯೭೯, ತುಳುನಾಡಿನ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಉಡುಪಿ, ಪುಟ-೨೩

[*] ಪ್ರೊ. ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್, ಪ್ರೊ. ಮುರಳೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯ (ಸಂ), ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಪುಟ,ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ, ಪುಟ-೬೦೭

[*] ಡಾ. ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ (ಸಂ), ೨೦೦೮, ಶಬ್ದಾರ್ಥಶೋಧ (ಸೇಡಿಯಾಪು ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್) ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ, ಪುಟ.-೭೦

[*] ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ೧೯೭೫, Studies in Tuluva History and Culture, ಕಲ್ಯಾಣಪುರ, ಉಡುಪಿ, ಪುಟ. ೩೫೩.

[*] ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ತುಳುನಾಡಿನ ಪಂಚದೈವಗಳು (ಲೇ) ಅಮೃತ ಶಿಬರೂರು ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶೋತ್ಸವಾಂಕ, ಶಿಬರೂರು, ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ, ಮಂಗಳೂರು.

[*] ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ೧೯೭೧, ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮೂರ್ತಿಗಳುಳ್ಳ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಕಡಂದಲೆ ಶ್ರೀ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಸಮಿತಿ, ಕಡಂದಲೆ, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು.

ಪು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಟ್ಟರು 'ಆಲ' ಎಂದರೆ ನೀರು ಮತ್ತು ವೃಕ್ಷನಾಮಸೂಚಕ ಪದವಾಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ 'ಆಲಡೆ'ಗಳು ಜಲಸಾಮೀಪ್ಯದಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ವೃಕ್ಷಮೂಲ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಗೋಳಿಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿರಬೇಕು. 'ಆಲ'ವೆಂದರೆ ಗೋಳಿಮರದ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು. ದಡ್ಡಾಲ, ಕುಂಟಾಲ ವೃಕ್ಷಗಳು ಅಲ್ಲಿವೆ. 'ಆಲ್' ಎಂದರೆ 'ಆಲಯ'ದ ಹ್ರಸ್ವರೂಪವಾಗಿರಲೂಬಹುದು. ಅರಂತಡೆ, ದೇಂತಡೆ ಪದಗಳಂತೆ ಆಲಡೆಯೂ ಬಂದಿರಬಹುದು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ವೈದಿಕೀಕರಣಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಬಲ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆಲಡೆಯ ದೈವಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಸಿ ದೇವಾಲಯ ಪರಿಸರವನ್ನಾಗಿಸಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಗನಿಗೆ ವೈದಿಕ ಮತದ ವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಮತ್ತು ನಾಗ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಆಗ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಉಳಿದ ಶಕ್ತಿಗಳ ಮಹತ್ವ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಈಗಲೂ ಹಳೆಯ ಬನಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಶಕ್ತಿಯ ಅವಶೇಷಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈಗ ಮಾತ್ರ ಆಲಡೆಯೆಂದರೆ, ದೈವಾಂಶ ಸಂಭೂತೆಯಾಗಿರುವ, ತುಳುವರು ಆರಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಸಿರಿ ಮತ್ತು ಅವಳ ಪರಿವಾರದ ಸನ್ನಿಧಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಂಚದೇವತೆಗಳಿರುವ, ಪೂಜಾಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ಆರಾಧನಾ ಸ್ಥಳವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಇದೆ. [೫]

ಆಲಡೆಗಳೆಂದರೆ 'ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಸಂತಾನದೇವತೆ ನಾಗ ಅಲ್ಲ. ಬೆರ್ಮೆರು ಆಲಡೆಯ ಸಿಂಗ (ಸಿಂಹಾಸನ) ಆಳುವರಸನನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹುಟ್ಟಿನ ತಾಣ ಅಥವಾ ಚಿತ್ತೇರಿಯೂ ಹೌದು, ಸಾವಿನ ಸುಡುಗಾಡೂ ಹೌದು. ಆಲಡೆಯನ್ನು ಆಲದ+ಎಡೆ ಎಂದು ಬಿಡಿಸಿದಾಗ 'ಎಡೆ' ಎಂಬುದು ಅಗೆಲು ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಸತ್ತವರಿಗೆ, ಪ್ರೇತಾತ್ಮರಿಗೆ ಬಡಿಸುವ ಜಾಗ' ಎಂಬ ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆ[೬] ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳ ಆಚರಣೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ. ಪಾಂಗಾಳ, ಕವತ್ತಾರು, ಕಟ್ಲಬೀಡು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗೆಲು, ಮಂಜ ಮುಂತಾದ ಆಚರಣೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿವೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿದಾರರು ಆಲಡೆ ಅಂದರೆ 'ದೈವಗಳು ಹಾಗೂ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಎಡೆ ಅಥವಾ ಅಗೆಲು ಹಾಕುವ ತಾಣ'ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಲಡೆ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. 'ಆಲ' ಎಂದರೆ 'ಆಲಯ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಆಲಡೆ ಎಂದರೆ 'ಬ್ರಹ್ಮರ ಆಲಯ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಸಂಶೋಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಂತೆ 'ಆಲಡೆ' ಎಂದರೆ ದೈವಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣ ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ, ಅದರಲ್ಲೂ ಆಲ ಎಂದರೆ ಸರ್ಪ ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವ ಎಡೆಗಳು ಅಥವಾ ಸ್ಥಳಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದು. ನಾಗಬೆರ್ಮೆರ್ ಅಥವಾ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ತುಳುನಾಡಿನ ಎಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಇದೆ. ನಾಗ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು

---

[೫] ಪು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಟ್, ೨೦೦೯, ಲೇ: ಆಲಡೆ-ಆದಿಆಲಡೆಗಳು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ಸವ ವಿಶೇಷಾಂಕ, ಯುಗಪುರುಷ, ಪ್ರಕಟನಾಲಯ, ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ.
[೬] ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ೨೦೦೪, ಬಂಟರು-ಒಂದು ಸಮಾಜೋ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನನ್ನಾಗಿಸಿ ಆಗಮಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಗತ ಈಶ್ವರ ಪ್ರಧಾನನಾಗಿ, ನಾಗನಿಗೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನವೇದಿಕೆಯಿದ್ದುದು ಅಳಿಸಿ ಹೋಗಿ ನಾಗ ಉಪದೈವದ ಸ್ಥಾನ ಪಡಕೊಂಡು ಈಶ್ವರ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮನ(ಬೆರ್ಮೆ)ನ್ನು ಅಂತರ್ಗತಮಾಡಿಕೊಂಡು ವೈದಿಕರೀತ್ಯಾ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಆಲಡೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಿಚಾರ.

ಪ್ರಧಾನದೈವವನ್ನು ತುಳುನಾಡಿನ ಕೆಲವು ಜಾತಿವರ್ಗಗಳು ಕುಲದೇವರಾಗಿ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ತಾಣಗಳೇ ಆಲಡೆಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ವಕ್ತೃಗಳು[೭] ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಪ್ರಧಾನದೈವವೇ ಬ್ರಹ್ಮ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಆದಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮುಖ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮೂಲಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಾಗನೂ ಪ್ರಮುಖನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆಲಡೆಯೇ ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಗ ಮತ್ತು ಬೆರ್ಮೆರ್ ಶಕ್ತಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವ ದೇವತೆಗಳು. ದಿ| ಮಂಜೇಶ್ವರ ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರ ಸಂಶೋಧನೆಯಂತೆ ನೀರುಹಾವಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಆಲ' ಎಂದೂ, ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಕ್ಕೆ ಆಲ್, ಆಲಂ ಎಂದೂ, ಸರ್ಪಕ್ಕೆ 'ಆಲವಾಯಿ' ಎಂದೂ ಶಬ್ದಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದ್ರಾವಿಡಮೂಲದ 'ಆಲಡೆ' (ಆಲ+ಅಡೆ ?) (ಎಡೆ) ನಾಗಬನ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಲಡೆ ಎಂದರೆ ನಾಗ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮರ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನ. ಎಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರಿದ್ದರೊ ಅಲ್ಲಿ ನಾಗಸನ್ನಿಧಿ. ಎಲ್ಲಿನಾಗಸನ್ನಿಧಿ ಇದೆಯೊ ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸನ್ನಿಧಿ. ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಆಲಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವನದಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಗೊಳ್ಳುವಂತಹ ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಲಡೆಗಳು ದೇಗುಲ ರೂಪದಿಂದಿರುವವಲ್ಲ. ಬೆರ್ಮೆರ್ ದೈವಗಳ ಒಡೆಯನಾದ್ದರಿಂದ ಹಲವಾರು ದೈವಗಳ 'ಕೂಡುಕಟ್ಟು' ಆಯಿತು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವನ ಉಪದೈವಗಳಾಗಿ ನಂದಿಗೋಣ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಸೇರಿಕೊಂಡುವು. ಬೆರ್ಮನ ವರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹೆಣ್ಣು ಸಿರಿ ಮತ್ತು ಅವಳ ಬಳಗವೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಜಾಗ ಪಡೆದುವು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸೂರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಬೆರ್ಮೆರ್ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದು, ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ, ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಎಂಬುದಾಗಿ ವೈದಿಕೀಕರಣಗೊಂಡದ್ದರ ಜೊತೆಗೆ ಅದೊಂದು ದೈವಸಂಕೀರ್ಣವೆಂಬುದಾಯಿತು. ಆಲಡೆ ಅಥವಾ ದೇವಸ್ಥಾನ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟುವು. ಗರೊಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರ ಆರಾಧನೆಯಿರುವಂತೆ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಆರಾಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಗಳು ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರಂತೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಮಹಿಳೆಯರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮನ ಗಣವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇದೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅವರ ಪೂಜನೀಯ ದೈವ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ

---

೭. ರಾಮಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ, ಹಳೆ ಆಲಡೆ, ಪಾಂಗಾಳ ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವಾಗಲೂ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೂವಿನ ಪೂಜೆ (ಸಿಂಗಾರದ ಅರ್ಪಣೆಯೂ ಇದೆ) ಮತ್ತು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಡಮರು ಸೇವೆಯೂ ಇದೆ. ಇವುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಲ್ಲುವಂತಹವುಗಳು. ಸಿರಿಬಳಗವಿಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಢಕ್ಕೆಬಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆ ಪಡುಬಿದ್ರೆಯ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಹೆಬ್ರಿಯ ಪಾತಾಳಗುಂಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಅಂತೆಯೇ ಉಡುಪಿಯ ಬಳಿಯ ಅಲೆವೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಢಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ನಂದಳಿಕೆ, ಹೆಬ್ರಿ, ಪಾಂಗಾಳ, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಕರ್ಜೆ, ಪಾದೆಮಠ ಮುಂತಾಗಿ ಹಲವು ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಢಕ್ಕೆಬಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿದ್ದು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವು. ನಾಗನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಮೀಕರಿಸಿ ಪೂಜಿಸತೊಡಗಿದಂತೆ, ಬ್ರಹ್ಮ(ಬೆರ್ಮ) ನಿಗಿಂತಲೂ ನಾಗನಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಜಾಸ್ತಿಯಾಯಿತು. ನಾಗನನ್ನು ಶಿಲಾರೂಪದಲ್ಲಿ, ಸಂತಾನ, ದೇಹಾರೋಗ್ಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಂಬುವಂತಾದುದರಿಂದ 'ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ'ಅಥವಾ'ಆಲಡೆ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯುವಂತಾಯಿತು. ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಅಥವಾ ಬೆರ್ಮೆರ್ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಬದಲಾದಾಗ, ಆಚರಣಾ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಪಂಚಾಯತನ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡುವು. ಇಂದು ಇಂತಹ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ದೈವಗಳ ಕುರಿತಾದ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ದೇವರನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ವೈಭವೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ಉತ್ಸವ, ನಾಗನಿಗೆ ತನು, ಭೂತ(ದೈವ)ಗಳಿಗೆ ಕೋಲ, ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ದರ್ಶಸೇವೆಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಚರಣೆಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡುವು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳು ಅಲೌಕಿಕ ವಾತಾವರಣದೊಂದಿಗೆ, ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವು. ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ವೈದಿಕೀಕರಣಗೊಂಡಿರುವ ಆಲಡೆಗಳು ಜನಪದರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋಭಾವಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳು.

೪.೨ ಆಲಡೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ವಾಸ್ತು, ವಿನ್ಯಾಸ

ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೭೦ರಷ್ಟು ಸಿರಿಗಳಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವ ದೈವಸಮುಚ್ಚಯ ಅಥವಾ ದೇಗುಲಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳು ಜನಪದರ ಅಂದರೆ ವೈದಿಕೇತರರ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಗಮೋಕ್ತ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ರಚನೆಯಾಗಿವೆ. ಅಂದರೆ ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಮತ್ತು ವೈದಿಕಗಳ ಸಮಾಗಮದಂತಿವೆ. 'ವೈದಿಕರಿಂದ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ದರ್ಶನಗಳೆಂಬವು ಇಲ್ಲದಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಈ ಬಗೆಯ ರೂಪಾಂತರಗಳು ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ಮಾತು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ.[೮] ತಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ದೈವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಆಯವೆಂಬುದಿಲ್ಲ.

---

೮. ಮಹೇಂದ್ರ ಸೋಮಯಾಜಿ, ೨೦೧೦ ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನಿಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ವಾಸ್ತು ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು ಕೇವಲ ಅದರ ಛಾಯೆ ಅಷ್ಟೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಲೋಕರೂಢಿಯಂತೆ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ದೇವಾಲಯಗಳು ಶುದ್ಧ ಆಗಮೋಕ್ತ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲನದ್ದು ಆಗಮೋಕ್ತ ದಿಕ್ಕು. ಗಣಪತಿ ಇಂತಹ ಕಡೆ ಇರಬೇಕು ಅಂತಿದ್ದರೂ (ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕು) ಪಶುಮುಖನಾದುದರಿಂದ ನಂದಿಗೋಣನಿಗೂ ಅದೇ ಮುಖ ಎಂದು ಮಾಡಿದರು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ರೀತಿಯ ಚೌಕಟ್ಟು ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.[೯] ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನದಿತೀರ, ತೊರೆಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಡಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಶಾಲವಾದ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಚೌಕಾಕಾರದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆಲಡೆ ಸಮುಚ್ಚಯವಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳು ಆಯತಾಕಾರದ ರಚನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ, ಮಧ್ಯಭಾಗದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ದೇವತಾ ಸನ್ನಿಧಿ, ಸುತ್ತಲೂ ಒಳಪ್ರಾಂಗಣದ ಉಪಸ್ಥಾಪನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಗಳು, ಹೊರಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೈವಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ. ನಾಗಸನ್ನಿಧಿ ದೇಗುಲದ ಹೊರ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಆಲಡೆಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ವರೂಪ.

ಒಟ್ಟು ದೇಗುಲಸಮುಚ್ಚಯ ಜನಪದರ ಕಲ್ಪನೆಯಂತಿದ್ದು, ಸ್ಥಳವಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಅನುಕೂಲವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸನ್ನಿಧಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಂತಿರುವ ರಚನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಒಳಸುತ್ತಿನ ದೇವತಾಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ರಚನೆಗಳು ತಿರ್ಯಕ್(ಉದ್ದ) ಮುಖವಾಗಿದ್ದು, ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳು ಏಕರೂಪತೆ ಹೊಂದಿವೆ. ಆಗಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಒಳಸುತ್ತಿನ ಪ್ರಾಂಗಣ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಚೌಕಾಕಾರದ ದೇಗುಲ ರಚನೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಿದ್ದು, ಇದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು, ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತು ಪ್ರಕಾರವಿದೆ. ಎದುರು ಬದಿ ತೀರ್ಥಮಂಟಪ, ಸುತ್ತು ಪೌಳಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರಿತ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಾಪನೆಗಳ ನೆಲೆ, ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಬಾವಿ, ಸುತ್ತು ಪೌಳಿಯಲ್ಲಿ ನೈವೇದ್ಯ ಕೊಠಡಿ, ತಂತ್ರಿಗಳ ಕೊಠಡಿ, ಹೋಮಕುಂಡಗಳಲ್ಲದೆ ಒಳಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗಮರೀತ್ಯಾ ಬಲಿಕಲ್ಲುಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ಒಳ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ವೀರಭದ್ರನ ಗುಡಿಗಳು ದೇವರ ಎಡ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದೂ ಇದೆ.

ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಗಡೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ ಇದ್ದು, ಹೊರ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೈವಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಹೊರ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ವಾಯುವ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಾಗಸನ್ನಿಧಿಯಿದ್ದು, ಉಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಸನ್ನಿಧಿಗಳು. ದೇಗುಲದ ಉತ್ತರ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಇವೆ. ಹೊರಸುತ್ತು ಪೌಳಿಯಲ್ಲಿ ದೈವಗಳ ಉರುಗಳನ್ನು(ಮೂರ್ತಿ) ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ಆಲಡೆಗಳೂ ಕೂಡ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿವೆ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯತೆಯ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಂತಿಲ್ಲ.

---

೯. ಅವರದೇ ಮಾತು.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಸಿರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿರುವ ದೇಗುಲಗಳ ರಚನೆಗಳು ತುಸು ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಗರ್ಭಗುಡಿ, ಒಳಾಂಗಣ, ಉಪಸ್ಥಾಪನೆಗಳ ದೇವತೆಗಳು, ದೈವಗಳ ಸ್ಥಾನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರದ ಅನುಸರಣೆ ಕಡಿಮೆ. ಒಳಾಂಗಣ ಸಂಕೀರ್ಣದೊಳಗೆ ಹಲವಾರು ದೈವ ದೇವರುಗಳು ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿದೆ. ಹೊರಗಿನ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ಸ್ಥಾನಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲೂ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಆಲಡೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅವುಗಳ ರಚನೆ, ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ. (ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರಚನೆಯಾದಂತಹ ಮತ್ತು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡಂತಹ ದೇಗುಲಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧವಾಗಿ, ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ.) ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದ್ದರೂ, ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಏಕದೇವೋಪಾಸನೆ ಕಡಿಮೆ. ಹಲವು ದೇವರುಗಳು ಒಂದೇ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವುದು, ಎರಡು ಗರ್ಭಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ದೇವರುಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನವಿರುವುದು ಆಲಡೆಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರ, ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಶ್ರೀ ಚಕ್ರ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇದ್ದರೆ, ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ ಲಿಂಗರೂಪಿಯಾಗಿ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ, ಯಂತ್ರದೇವತೆಗಳು ಇವೆ. ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರು ಇದ್ದಾರೆ. ಸಿರಿಗಳಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೂ, ಸಿರಿಗಳಿಲ್ಲದ ದೇಗುಲಗಳಿಗೂ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಲವಾರು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ದೇವರಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ತುಳುಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುದೇವತಾರಾಧನೆ ಕೆಲವೇ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನೆಡೆ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಾನೆ. ಮೂಲದೇವರೊಂದಿಗೆ ಉಪಸ್ಥಾನದ ದೇವತೆಗಳು ಆ ಜಾಗದ ಜನಗಳ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬದಲಾಗಿವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರಚನೆಯಾದಂತಹ ಮತ್ತು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಅಥವಾ ದೇಗುಲಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧವಾಗಿ, ಆಗುತ್ತಿರುವುದು ಆಧುನಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ. ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಯ ವಿವರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

೪.೩ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ರಚನಾ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು

ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆ ಜನಪದರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಮನೋಧರ್ಮಗಳ ಬದಲಾವಣೆ ಹಾಗೂ ವೈದಿಕಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾ ಬಂತು. ಪ್ರಕೃತಿ, ಪ್ರಾಣಿ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅಲೌಕಿಕ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅನಾದಿಕಾಲದ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಮನಸ್ಸು ದಟ್ಟ ವನಗಳಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರಬಹುದಾದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅಂತಹ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿದೈವ

ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನಂಬಲು ತೊಡಗಿದರು. ಅನ್ಯಪ್ರದೇಶಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಪರ್ಕದ ಕೊರತೆ, ಕ್ಷೀಣ ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ವಲಸೆಗಳು ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರವೇ ಆ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಪಾವಿತ್ರ್ಯಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಳವಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವೆಂದು ಕರೆದರು. ಪಾವಿತ್ರ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತವೆಂದೆನಿಸಿದ ಈ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೈವಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದುಕೊಂಡವು. ತುಳುವರ ಪ್ರಧಾನದೈವ ನಾಗ. ನಾಗನೊಂದಿಗೆ ತುಳುವರ ಆದಿದೈವವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸಮೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಪೂಜಿಸಲಾಯಿತು. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಮೂಲನಿವಾಸಿಗಳು ನಾಗವಂಶದವರು. 'ಸಂಕ' ಎಂಬ ಜಾತಿಯ ಜನರು. ಕರಾವಳಿಯ ತುಳುನಾಡು ಅನಾರ್ಯರಾದ ಶಂಕರೆಂಬ ನಾಗರ ನೆಲೆಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೧೦] 'ನಾಗ ವಂಶದವರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ ಎನ್ನುವ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ನಾಗಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮರು ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದ ಮಾನವ ಸ್ವರೂಪದ ಆರಾಧ್ಯಶಕ್ತಿ ಎನ್ನುವುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ'. ಎಂದರೆ 'ನಾಗ ಬೆರ್ಮೆರ ಆರಾಧನೆ ಮಾನವ ಮೂಲದ ತುಳುನಾಡಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ಆರಾಧನಾಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾಗಿತ್ತು' ಎಂಬುದನ್ನು ಡಾ. ವಾಮನ ನಂದಾವರರವರು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ.[೧೧] ದಾಖಲೆಗಳು ದೊರಕುವ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲೇ ತುಳುವರಿಗೆ ನಾಗಬೆರ್ಮೆರ್ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ. ಆತನೇ ಆರಾಧ್ಯದೈವ. ನಾಗ ಬೆರ್ಮೆರ್ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತುಳುವರ ಆದಿಮೂಲ ದೈವಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇವನ್ನು ತಲೆಮಾರುಗಳಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆದೈವಗಳಾಗಿ, ಗ್ರಾಮದೈವಗಳಾಗಿ, ಮಾಗಣೆ, ಸೀಮೆ ದೈವಗಳಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದೇವಾಲಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ದಟ್ಟ ವೃಕ್ಷಗಳ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ಜನಪದರು ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ನಾಗನ ಆರಾಧನೆಗೆ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಂದಿನಿಂದ ಆರಾಧನಾ ಆವರಣವೊಂದು ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ದೈವಗಳ ಆರಾಧನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬೆರ್ಮೆರ ತಾಣದಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳನ್ನು 'ಕಲ್ಲಿನ ಸ್ವರೂಪ'ದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದುಬಂತು. ಅಂತಹ ತಾಣಗಳಲ್ಲೆ ***(ಅನುಬಂಧ–೧ ನೋಡಿ)** ಸಿರಿಗಳ ಸ್ಥಾನೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ 'ಇನಿ ನಿನ್ನ ಆದಿ ಆಲಡೆಗೆನ, ದೇವೆರ್ ಬೆರ್ಮೆರ್‌ಗೆನ' ಎಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಬೆರ್ಮದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎಂದರೆ 'ನಿನ್ನ ಆದಿಆಲಡೆಯಂತೆ, ಅದರ ದೇವರು ಬ್ರಹ್ಮರಂತೆ' ಎಂಬ ಮೌಖಿಕ ಆಧಾರ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ದಾಖಲೆಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಉಲ್ಲೇಖ ಆದಿಆಲಡೆಗಳ ದೈವಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣಕ್ಕೆ ಅಧಿದೇವತೆ 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಎನ್ನುವುದರೊಂದಿಗೆ ಹಲವು ದೈವಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯ ಎಂಬುದೂ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ತಾಣಗಳು ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಗೂ ಪ್ರಶಸ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ

---

೧೦. ವಾಮನ ನಂದಾವರ, ೨೦೦೧, ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಹೇಮಾಂಶು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂಗಳೂರು, ಪುಟ–೧೪೯.

೧೧. ವಾಮನ ನಂದಾವರ, ೨೦೦೧, ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ; ಹೇಮಾಂಶು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂಗಳೂರು, ಪುಟ–೧೪೯.

ಜನಪದರು ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲೇ ನಂಬತೊಡಗಿದರು. ಸಿರಿಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಇಂದಿಗೂ ಮೂಲಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೇ ಇರುವ ಇಂತಹ ಆಲಡೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿವೆ. ಸಿರಿಗಳಿರುವ ತಾಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಟ್ಟರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪುನರೂರಿನ ಮೂಡುಮನೆ ಆಲಡೆ, ಮುಚ್ಚೂರಿನ ನಂದಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆ, ಕಟ್ಲಬೀಡು ಆಲಡೆ, ಅತಿಕಾರಿ ಬೆಟ್ಟಿನ ಆಲಹಿತ್ತಿಲ್ ಆಲಡೆ, ಖಂಡಿಗೆಬೀಡು ಆಲಡೆಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೇಗುಲದ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೈವಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣವಿದೆ. ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಗುಡಿಯ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳಾಯಗುಡಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಿಂಬದಿ(ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗದಲ್ಲಿ)ಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿರುವ ಮೊದಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆಮೇಲೆ ಆಲಡೆಗಳು ದೇವಾಲಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡಕೊಂಡು ಆಗಮೋಕ್ತವೆನಿಸಿದವು. ಆಯಾ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. (ಆಲಡೆಗಳು ದೇವಾಲಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರ ಹಿಂದೆ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳು, ಶ್ರೀಮಂತ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿಯ ಸೋದೆ ಮಠದ ವಾದಿರಾಜಸ್ವಾಮಿಗಳು ಇಂತಹ ದೈವಾರಾಧನೆಯ ಕೆಲವು ಜನಪ್ರಿಯ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ದೇವಾಲಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದರು). ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಭಕ್ತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ ಹೊಸ ಆಲಡೆಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾದುವು. ಸಿರಿಗಳು ಜನಪದ ಭಕ್ತರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಒಲಿದು ಬಂದು ಹಾಲು ಅಥವಾ ನೀರು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಯಾದುದು ಎಂಬ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಆಯಾ ತಾಣಗಳು ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ತಳವೂರಿದವು. ಜನಪ್ರಿಯಗೊಂಡ ಆಲಡೆಗಳ ಮಣ್ಣು ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಹೊಸ ಆಲಡೆಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾದುವು. ನಾಗದೇವರ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ವೈದಿಕರ ಪ್ರವೇಶವಾದಂದಿನಿಂದ ಮೂಲದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾದುದು ಅಷ್ಟೇ ಸಹಜ. ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಈಶ್ವರನನ್ನಾಗಿಯೋ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿಯನ್ನಾಗಿಯೋ ಪೂಜಿಸುವ ಕ್ರಮ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಆಲಡೆಗಳು ಆಗಮೋಕ್ತ ನೆಲೆಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವು. ಉಪಸ್ಥಾಪನೆಗಳ ದೇವತೆಗಳಾದ ಗಣಪತಿ, ದೇವಿ ಅಥವಾ ಪಾರ್ವತಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗೊಂಡವು. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಡು ಅವುಗಳ ಜಾಗಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡುವು. ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವಂತಹ ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಲವಾರು ಆಚರಣೆಗಳು ಸವಕಲುಗೊಂಡು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶಿಷ್ಟದೇಗುಲಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುದು ಇಂದಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆ.

೪.೪ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆ

ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡುವ ಪ್ರಧಾನದೈವ ಬ್ರಹ್ಮ. ಇವನು ಆಲಡೆಯ ಪಂಚದೈವಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದು, ಆಲಡೆಯ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆಯಾದ

ಈಶ್ವರನನ್ನು ಇಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಿ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಿಭಜಿತ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರು ಹಲವು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವೈದಿಕರ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮ, ಜೈನರ ಯಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮ, ಜನಪದರ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ, ವೈದಿಕರಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈಶ್ವರಾಂತರ್ಗತ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಎಂಬವರು ಮುಖ್ಯ 'ಬೆರ್ಮೆರ್' ಪದವು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬ್ರಹ್ಮ ಪದದ ತದ್ಭವ ಅಥವಾ ಅಪ್ರಭಂಶವಾಗಿರಲಾರದೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ 'ಬಿರ್ಮ್ಮ, ಬಿರ್ಮಣ್ಣ, ಬಿರುಮ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಪದಗಳು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನಪದರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹೆಸರುಗಳು. ಸಿರಿಯ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಬಿರ್ಮಾಳ್ವ[೧೨] ತುಳುನಾಡಿನ ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ದೇವರು, ತಿಥಿ, ವಾರ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಜನಜೀವನಕ್ಕಿದ್ದ ಅಂತಃಸಂಬಂಧವನ್ನು ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಬಹುದು. ತುಳುವರು ನಂಬುವ ಈ ಭೂತಬ್ರಹ್ಮನು ಚತುರ್ಬಾಹುವಾಗಿ ಕಪಾಲ, ಖಡ್ಗ, ಡಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಮಲಧಾರಿಯಾಗಿಯೂ, ಮೂರು ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ನಾಲ್ಕು ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ನಾಗಭೂಷಣನಾಗಿಯೂ ಇರುವನು. ಇನ್ನೊಂದು ತೆರನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಗ್ರಹವೆಂದರೆ ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಬ್ರಹ್ಮ . ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಖಡ್ಗಧಾರಿಯಾಗಿ ಸವಾರಿ ಮಾಡುವವನು. ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರ ಗರಡಿಗಳಲ್ಲಿನ ಬ್ರಹ್ಮಕುಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮ (ಕೆಮ್ಮಲೆ ಬ್ರಹ್ಮ) ಈ ತೆರನಾದ ನಿರ್ದೇಶ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೂಪ ಜೈನಬ್ರಹ್ಮನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾದರಿಯೆಂದರೆ ಜೈನಬ್ರಹ್ಮ. ಈತನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯ ಪಾದದ ಕೆಳಗೆ ಹುಲಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ವಾಡಿಕೆ ಇದೆ[೧೩] ಎಂದು ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ಡಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಲಾದ ಚಿತ್ರವನ್ನು 'ಬ್ರಹ್ಮಯಕ್ಷ' ನೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇವನು ವೈದಿಕರ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲ. ತುಳುವರು ಹೇಳುವ 'ಬೆರ್ಮೆರ್' –ಇವನನ್ನು 'ಸಂತಾನದ ಅಧಿದೇವತೆ' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ ಕುಣಿಯುವ ವೈದ್ಯನಿಗೆ ಈ ಬ್ರಹ್ಮ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನೆ" (ವೈದ್ಯರ ಹಾಡುಗಳು, ಎ. ವಿ. ನಾವಡ)

ಕರವು ಎಂಟು ನಿಮಗೆ ಶಿರವು ನಾಲ್ಕು
ಹಿರಿದಪ್ಪಂತ ದೇಹ ಬ್ರಹ್ಮರಾಯರೆ
ಹರಿದ ತಲೆ ನಿಮಗೆ ಮುರಿದ ಮೀಸೆ(ವೈದ್ಯರ ಹಾಡು ಪುಟ.೧೦)
ಹಾಗೆಯೆ,
ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಹೊರವಂಟಂತವರು
ಹಾರುಕುದ್ರೆಯನ್ನು ಏರಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವರು (ವೈದ್ಯರ ಹಾಡು ಪುಟ.೪)

೧೨. ಲೀಲಾಭಟ್, ೨೦೦೭ ತುಳುಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ. ಹಂಪಿ, ಪುಟ ೫೪೯

೧೩. ಪಿ. ಗುರುರಾಜಭಟ್ಟ, ೧೯೭೧, ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮೂರ್ತಿಗಳುಳ್ಳ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಕಡಂದಲೆ ಶ್ರೀ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಸಮಿತಿ, ಕಡಂದಲೆ, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಇದು ಜೈನಬ್ರಹ್ಮನ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಅವನನ್ನು ಗೆಜ್ಜೆಯ ಬ್ರಹ್ಮ, ಉರಿಬ್ರಹ್ಮ, ತ್ಯಾಗದ ಬ್ರಹ್ಮ, ಗುಂಡದ ಬ್ರಹ್ಮ, ಬೆಟ್ಟದ ಬ್ರಹ್ಮ, ಜಡೆಬ್ರಹ್ಮ, ಕೊಡೆಬ್ರಹ್ಮ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.[೧೪] ಜೈನಯಕ್ಷರಲ್ಲಿ ಧರಣೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯರು. ಧರಣೇಂದ್ರ ನಾಗರೂಪಿ. ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೆಡೆ ಬಿಚ್ಚಿದವನು. 'ಧರಣೇಂದ್ರ'ನೆಂಬ ನಾಗ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ಜೈನಯಕ್ಷರನ್ನು ನಾಗಬ್ರಹ್ಮರೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಹಂ.ಪ. ನಾಗರಾಜಯ್ಯನವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಲೀಲಾ ಭಟ್ ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನಿರ್ವಚಿಸುತ್ತಾರೆ.[೧೫]

ಇಂದು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಗಳಾಗುತ್ತಿರುವ ದೇವಾಲಯರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬುವ ಬ್ರಹ್ಮ (ಬೆರ್ಮೆರು) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಲಿಂಗಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಇರುವಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿನ ಪ್ರತೀಕವಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಪೂರ್ಣ ವೈದಿಕೀಕರಣ ಹೊಂದದೆ ಇರುವಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ರೂಪವನ್ನು ಗುಂಡುಕಲ್ಲಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇಗುಲರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಲಿಂಗರೂಪದಲ್ಲಿಟ್ಟು ವೈದಿಕೀಕರಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. "ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆದರ್ಶ ಜೀವನ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ದೈವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡಲು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅನೇಕ ದೈವಸ್ಥಾನಗಳು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಾದವು. ಆಲಡೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಾದುವು. ದೈವಗಳಿಗೆ ರಕ್ತಾಹಾರ ಅವಶ್ಯವಾದರೂ ಅದನ್ನು ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಕೊಡದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರದು. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ತ್ಯಜಿಸಲು ಜೈನಧರ್ಮವೇ ಕಾರಣ' ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗುರುರಾಜಭಟ್ಟರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.[೧೬]

'ಆರಂಭಕಾಲದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕವತ್ತಾರು ಗ್ರಾಮದ ಅರಳ ಬ್ರಹ್ಮರ ಬನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಡವಾಗಲೀ, ನಿತ್ಯಪೂಜೆಯಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ಬಟ್ಟಬಯಲಲ್ಲೇ ಸಮಾರಾಧನೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಬನದಿಂದ ಒಂದೇ ಒಂದು ರೆಂಬೆ ಕಡಿಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಬನದ ಸುತ್ತಲೂ ನೀರಿನ ಹರಿವು ಇದೆ. ಇಂತಹ ಪೂಜಾ ಸ್ಥಳಗಳು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಬ್ರಹ್ಮ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲರು ಆಗಮೋಕ್ತ ದೇವಾಲಯದ ವಠಾರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾದುದಿದೆ. ವೈದಿಕ ಮತದ ವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಅವಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿತು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಪು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಟ್ಟರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ.[೧೭]

'ಬೆರ್ಮೆ ಪೆರ್ಗಡೆ ಎಂಬ ಜೈನ ಅರಸು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವರಿಗೆ ಸಮಾನನೆನಿಸಿದ. ಅವನನ್ನು ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಕ್ತೃಗಳು

---

೧೪. ಲೀಲಾಭಟ್, ೨೦೦೭, ಲೇ : ತುಳುನಾಡ ಬೆರ್ಮೆರ್, ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ, ತುಳುನಾಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ. ಹಂಪಿ. ಪು. ೫೫೦

೧೫. ಲೀಲಾ ಭಟ್, ೨೦೦೭, ತುಳುನಾಡ ಬೆರ್ಮೆರ್; ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ, ತುಳುಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ.ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ. ಪುಟ-೫೫೧

೧೬. ಗುರುರಾಜಭಟ್, ೧೯೬೩, ಭವ್ಯವಾಣಿ ಪತ್ರಿಕೆ, ಉಡುಪಿ.

೧೭. ಪು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಟ್, ೨೦೦೯, ಲೇ; ಆಲಡೆ, ಆದಿಆಲಡೆಗಳು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ಸವಾಂಕ, ಯುಗಪುರುಷ, ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ.

ಹೇಳುತ್ತಾರೆ'.[೧೮] 'ಐದು ತಲೆಯ ಪದ್ಮಚೂಡನೆಂಬ ನಾಗನು ನಾಗರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿದ್ದು ಸಹ್ಯಾಚಲದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿರುವ ನಾಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವಂತೆ ಈಶ್ವರನಿಂದ ವರಪಡೆದು ತನ್ನ ಬಂಧು ಬಳಗದವರಿಂದ ಈಶ್ವರನನ್ನು, ನಾಗರಾಜನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನೆಂದು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆರಾಧಿಸುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಭಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪೊಳಲಿ ಸೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ'.[೧೯] ಪಂಚಚೂಡನಾಗನೇ ಮೂಲಸ್ವರೂಪಿ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.[೨೦] ಬ್ರಹ್ಮನ ಮೂಲಸ್ವರೂಪ ನಾಗನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಮೂಲನಿವಾಸಿಗಳಾದ ನಾಗವಂಶದವರು ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮರ ಮೊರೆಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂತಹ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮರ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ನಾಗಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಮನುಷ್ಯರೂಪಿ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ ಗುರುಗಳು ಇವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹರಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ.[೨೧]

ವೈದಿಕಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾದಂತೆ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುರಾಣದ ಕಲ್ಪನೆ ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಈ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ, ಆಳುವವ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ದೈವದ ಆರಾಧನೆ ಬಂದಿರಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಸತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಪುರಾಣಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆ ಅಲ್ಲ. ಡಾ. ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್‌ರವರು 'ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಆಟಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗೇರ ಜನಾಂಗದವರು ಕಟ್ಟುವ ಆಟಿ ಕಳೆಂಜರನ್ನು 'ಬ್ರಹ್ಮರ ಮಾಣಿಲು' ಎಂದು ಸಂಭೋದಿಸುವ ವಾಡಿಕೆ ಇದೆ. ಆಟಿಕಳೆಂಜನ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ತಂದೆ ಬಿರ್ಮರು ಎಂಬ ಮಾತು ಬರುತ್ತದೆ. ಆಟಿ ಕಳೆಂಜ ಭೂತ, ನಾಗ, ದೇವತೆ ರಾಕ್ಷಸರ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಬಿರ್ಮರು ಅಂದರೆ 'ಯಕ್ಷರು' ಎಂಬುದಂತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ, ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಾರಾಧನೆ ಪ್ರಾಚೀನದಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬ ಊಹೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತರಭಾರತದ ಜೈನಧರ್ಮದವರ ಯಕ್ಷಾರಾಧನೆಯಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಂತಹ ಬಿರ್, ಬಿರ್ಮ, ಬೆರ್ಮ ತುಳುನಾಡಿನ ಆದಿದೈವನಾದ. ಬಿರು+ಮ=ಬಿರ್ಮ('ಮ'ಎಂಬುದು ಪಳಂತುಳುವಿನ ಏಕವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ)'ಬಿರ್ಮೆರ್' ಶಬ್ದ 'ಬಿರ್ಮ'ದ ಬಹುವಚನ. ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಬಿರ್ಮೆರ್>ಬೆರ್ಮೆರ್ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ.('ಬಿರ್ಮ'ಶಬ್ದದ ಮೊದಲಪದ 'ಇ'ಕಾರ 'ಎ' ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ) ಬೆರ್ಮರಿಗೆ ಶೌರ್ಯವಂತ, ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಪಡೆದವನು, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಿದವನು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಯ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿದರು. ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತು ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಕಿರೀಟಧಾರಣೆ, ಭುಜಕೀರ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವನನ್ನು ಶೌರ್ಯವಂತ ಎಂಬಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಆದಿದೇವರಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲು

---

೧೮. ನಿತ್ಯಾನಂದ, ಖಂಡಿಗೆಬೀಡು ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.
೧೯. ಪೊಳಲಿ ಸೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ೧೯೯೧
೨೦. ಮಡುಂಬು ಗಣಪತಿ ಭಟ್, ಪಾಂಗಾಳ, ೨೦೦೩, ಸಂದರ್ಶನ ವೇಳೆ.
೨೧. ಡಾ. ವಾಮನ ನಂದಾವರ, ೨೦೦೧, ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಹೇಮಾಂಶು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು–೬, ಪುಟ–೧೪೯

ತೊಡಗಿದರು' ಎಂದು ಡಾ. ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್[೨೨] ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಿರ್ಮ> ಬಿರ್ಮೆರ್ ಎಂಬುದಾಗಿ ವೈದಿಕೀಕರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಬ್ರಹ್ಮರು' ಎಂಬುದಾಗಿದ್ದು ಕೊನೆಗೆ 'ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ' ಎಂದು ಈಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಸಮೀಕರಣಗೊಂಡಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಊಹೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ಡಾ. ಪೀಟರ್ ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್ ಅವರು ಆಲಡೆಯನ್ನು 'ಅರಮನೆ' ಎಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ (ಆಳು+ಎಡೆ=ಆಲಡೆ ಅಂದರೆ ಆಳುವ ಜಾಗ) ಮೂಲಸ್ಥಾನವನ್ನು 'ಬ್ರಹ್ಮರ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನ' ಎಂದು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ರಾಜ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನಾಗನೊಂದಿಗೆ ಸಮೀಕರಣ ಮಾಡಿ ನೀಡಿದ ವಿವರಣೆ ಮೇಲಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ. ನಾಗಬ್ರಹ್ಮನ ಶಿಲ್ಪಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಖ ಮನುಷ್ಯ ರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದು, ದೇಹಪೂರ್ತಿ ಸರ್ಪರೂಪಿಯಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಇದು ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಂಪದಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಡಾ. ಕ್ಲಾಸ್ ರವರು ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರ ಶಾಸನಾಧಾರಿತ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಿವರಣೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.[೨೩] ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವ ಶ್ರೀಮತಿ ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು 'ಇಂದು ತುಳುನಾಡಿನ ಬ್ರಹ್ಮರು ಸಾಕಷ್ಟು ರೂಪಾಂತರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನಾಗ, ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ನಾಗ, ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಅದೆಷ್ಟೊ ಬ್ರಹ್ಮರ ತಾಣದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಹುತ್ತ ಮಾತ್ರವಿದ್ದು ಕೆಲವೆಡೆ ಕೇವಲ ಗುಂಡ ಮಾತ್ರವಿರುತ್ತದೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.[೨೪] ಇಂದು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. 'ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ, ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ, ಮುಂತಾದ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ವೈದಿಕೀಕರಣ ಆಗಿದೆ' ಎಂಬುದು ಶ್ರೀಮತಿ ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ನಿರ್ಣಯ.[೨೫] ಈ ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಬ್ರಹ್ಮರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಫಲಶಕ್ತಿಯ ದೈವನಾಗ, ಕುಲಲಾಂಛನ ದೈವಗಳಾದ ನಂದಿಗೋಣ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಹೆಣ್ಣು ದೈವಗಳಾದ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಕ್ಷುದ್ರದೈವಗಳ ನೆಲೆ ಈ ಮೂಲಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆಲಡೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆದಿಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ನಾಗನಿಗೆ ಸಂಬಂದಿಸಿದ ಮೂಲಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವ, ಜಾತ್ರೆಯಾದಾಗ ಆ ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಬಂದು ಕಾಣಿಕೆ ಹಾಕಬೇಕೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ, ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ತುಳುವರು ಇಂದಿಗೂ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಭಾಗವಹಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೆ ನಾನಾರೀತಿಯ ಕಷ್ಟಗಳು ಆ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಭಯಮಿಶ್ರಿತ ನಂಬಿಕೆ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಚದುರಿಹೋದ ಕುಟುಂಬಗಳು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮಾನಸಿಕವಾದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಾಮಾಜಿಕ

---

[೨೨] ಡಾ.ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್, ೨೦೦೮, ನಾಗಬೆರ್ಮೆರ್, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ದ್ರಾವಿಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಕುಪ್ಪಂ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ. ಪುಟ-೭೦, ೭೧.

[೨೩]. ಪೀಟರ್. ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್, ೧೯೮೭, ತುಳುವ ದರ್ಶನ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯಾಸಾಂಗ ಕುಂದಾಪುರ, ಪುಟ-೧೨೪.

[೨೪]. ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ೨೦೦೪, ಬಂಟರು ಒಂದು ಸಮಾಜೋ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪುಟ-೪೪೩.

[೨೫] ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ೨೦೦೪, ಬಂಟರು ಒಂದು ಸಮಾಜೋ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪುಟ-೪೨೭

ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದಾಗ, ಈಗಾಗಲೇ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಆಲಡೆ ಅಥವಾ ಮೂಲಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕೈಮುಗಿದು, ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೈಮುಗಿಯುವಾಗ ಕೆಲವರು ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದೂ ಇದೆ. ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ಬಂದಂತಹ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಯಥಾರೂಪದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಬಂದಂತಹ ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲಾ ಆಶಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಂತಹ ಕೆಲಸ ಅವರದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಲಡೆಯ ಬ್ರಹ್ಮರು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ, ಆಲಡೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಒಂದಷ್ಟು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಆ ದೈವಗಳನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕುಟುಂಬಿಕರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಪೀಟರ್. ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೨೬]

ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ದೈವವೆಂದೇ ಪೂಜಿಸಲಾಗುವುದು. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನಂಬಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಲಿಂಗರೂಪದಲ್ಲಿ ನಂಬಲಾಗುವ ಬ್ರಹ್ಮ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಊರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದಾದರೆ ಊರಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಊರಿನ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. 'ಜೈನರ ಆಳ್ವಿಕೆ ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷರೂಪದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂಬುದಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದು' ಎಂಬ ವಕ್ತೃಗಳ ಮಾತನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು.[೨೭]

೪.೪.೧ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮೆರ ಉಲ್ಲೇಖ

ಬ್ರಹ್ಮ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದ ಕುರಿತು ವಿವರಣೆಯಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೪೨ರ ಬಸ್ರೂರಿನ ಶಾಸನದ ೧೯ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ 'ಸಂಜೋಡಿಯ ಬ್ರಹ್ಮ',[೨೮] ೧೪೪೪ರ ಬಸ್ರೂರಿನ ಶಾಸನದ ೩೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ 'ಹುತ್ತಿರಿಕೆಯ ಬ್ರಹ್ಮ',[೨೯] ೧೫೨೮ರ ಬಸ್ರೂರಿನ ಶಾಸನದ ೨೪ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ 'ವೊಸ ಮಂಡೆ ಕಟ್ಟಿನ ಬ್ರಹ್ಮ'[೩೦] ಎಂಬುದಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮೊಸಳದ ಶಾಸನ(ಕಾಲ–೧೪೩೨) ದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಹೆಡಕುದ್ದೇಡಿಯ ಶಾಸನ, ೧೪೫೮ ರ ಬಾರಕೂರು ಶಾಸನ, ೧೪೮೨ರ ಉಪ್ಪುಂದ ಶಾಸನ, ೧೫೪೪ ಉಪ್ಪುಂದ ಶಾಸನ, ೧೫೪೪ರ ಆವರ್ಸೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೩೧] ಡಾ.ಪಿ.ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು 'ಲಿಂಗರೂಪದಲ್ಲಿ, ವಿಗ್ರಹದರೂಪದಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದ ಬ್ರಹ್ಮನು

---

೨೬. ಪೀಟರ್ ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್, ೧೯೮೭, ತುಳುವ ದರ್ಶನ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯಾಸಾಂಗ, ಕುಂದಾಪುರ, ಪುಟ–೧೨೨.

೨೭ ವಾಮನ ಭಟ್, ೨೦೦೪, ಅಲೆವೂರು, ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

೨೮ No. 448. AR No. 407 of 1928.

೨೯ No. 449. AR No. 417 of 1928.

೩೦ No. 525. AR No. 411 of 1928.

೩೧ ಡಾ. ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ, ೧೯೮೫, ತುಳುಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೮ ಪುಟ ೨೨೦

ವೇದಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲ, ಅವನು 'ಭೂತಬ್ರಹ್ಮ'(ಅನುಬಂಧ-೨ ನೋಡಿ)ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.[೨೧]

೪.೪.೨ ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮೆರ ನಿರೂಪಣೆ

ವಾಮನ ನಂದಾವರರವರು ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರ ಪಾಡ್ದನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ 'ಬೆರ್ಮೆರ' ಕುರಿತಾದ ಮಾಹಿತಿ ಇರುವುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಕ್ತೃಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಪಾಡ್ದನಗಳ ಪಾಠಾಂತರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೨]. 'ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಆ ಬದಿ ಕಂಬುಲ ಈ ಬದಿ ಕಂಬುಲ ನಡುವೆ ಶಿಲೆಕಲ್ಲು ಒಡೆದು ಉದಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ಊರಿಗೆ ಒಯ್ದು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ ಪಾಡ್ದನದ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರೆ[೨೩] ಕೆಂಪುಮಲೆ ಕೆಮ್ಮಟೆ ಕರಿಯದಲ್ಲಿ ಎಡದಲ್ಲಿ ಎಡ ಹುತ್ತ, ಬಲದಲ್ಲಿ ಬಲ ಹುತ್ತ ನಡುವೆ ನಾಗರಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿದರು. ಏಳು ಸಮುದ್ರದ ಆಚೆ ಬೀಳು, ಸಮುದ್ರದ ನಡುವೆ ನಮ್ಮ ಸರ್ವರಕ್ಷಣೆಯ ಬೆರ್ಮೆರ್ ಯೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ, ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾಗ್ಯ, ಸರ್ವಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ, ಬಲದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಜನಿವಾರ, ಎಡದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಜನಿವಾರ, ಬಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂಕಮಾಲ, ಎಡದಲ್ಲಿ ಕರಿಯ ಕಾಳಿಂಗ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಉದಿಸಿದರು. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಏಳು ಜಡೆ ಸಂಕಮಾಲ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಏಳು ನೆಲೆ ಚಪ್ಪರಕೊಂಬು, ಬಲದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಮಂದಿ ನಾಗರು, ಎಡದಲ್ಲಿ ನೂರು ಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಕೇಂಜವ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಜತೆ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದುವು ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೋಂಟೇ ಗೌಡ ಹಾಗೂ ಈರಪ್ಪ ಗೌಡ ಎಂಬ ವಕ್ತೃಗಳು ನೀಡಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.[೨೪] ಅದೇರೀತಿ ಕೇಂಜವ ಹಕ್ಕಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಸೂರ್ಯಬಾರಿ ದೇವರ ಜನನ (ಬ್ರಹ್ಮನ) ಅವರ ದಾಸರಂತಹ ಸ್ವರೂಪ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕುರಿತು ರಾಮಕ್ಕ ಪೂಜಾರ್ತಿಯವರು ನೀಡಿದ ವಿವರವಲ್ಲದೆ,[೨೫] ಮಾವೊರಿಗಂಗೆ, ನೀರುಗಂಗೆ, ಹಾಲುಗಂಗೆ, ಉಪ್ಪುಗಂಗೆ, ಉರಿಗಂಗೆ, ಏಳುಗಂಗೆ, ನಾಲ್ಕುಸಮುದ್ರ, ಏಳುಕಲ್ಲಿನ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಕಂಚಿನ ಗುಡಿ, ಕಲ್ಲ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮರ್ ಉದಿಸಿದರು. ಕೆಂಪುರ್ಲ ಜಯ ಉಳ್ಳ ಬೆರ್ಮೆರ್. ತಾಳೆಯಷ್ಟು ತೋರ, ಸತ್ತಿಗೆಯಷ್ಟು ಅಗಲ, ಓಟೆಯಷ್ಟು ಸಪೂರ, ಕಂಗಿನಷ್ಟು ಉದ್ದ ಉದಿಸಿದರು ಎಂಬುದಾಗಿ ಬಾಬು ಪರವ ಅವರ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.[೨೬] ಎಂಬುದಾಗಿ ಬೆರ್ಮೆರ ಬೀರದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಐದು ಪಾಠಾಂತರಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ.[೨೭]ಎಲ್ಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮನ ಹುಟ್ಟಿನ ಕುರಿತಾದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. 'ಅಣ್ಣ ತಂಗಿಯರಾಗಿದ್ದ ಕೇಂಜವ ಹಕ್ಕಿಗಳು ದೇವರ ವರಪಡೆದು ಗಂಡಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ

---

[೨೧] ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ೧೯೭೧, ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮೂರ್ತಿಗಳುಳ್ಳ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಭಾಷಣದ ಪ್ರತಿ, ಕಡಂದಲೆ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವಸ್ಥಾನ ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭ.

[೨೨]. ಡಾ. ವಾಮನ ನಂದಾವರ. ೨೦೦೧, ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಹೇಮಾಂಶು ಪ್ರಕಾಶನ, ದೇರೇಬೈಲು, ಮಂಗಳೂರು. ಪುಟ-೧೮೯.

[೨೩]. ಅದೇ ಪುಸ್ತಕ , ಪುಟ-೧೮೭.

[೨೪]. ಅದೇ ಪುಸ್ತಕ, ಅದೇ ಪುಟ,

[೨೫]. ಅದೇ ಪುಸ್ತಕ, ಅದೇ ಪುಟ

[೨೬]. ಡಾ. ವಾಮನ ನಂದಾವರ, ೨೦೦೧, ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ , ಹೇಮಾಂಶು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು-೬ ಪುಟ-೧೮೭

[೨೭]. ಅದೇ ಪುಸ್ತಕ, ಪುಟ-೧೮೮

ಗೂಡುಕಟ್ಟಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತವೆ. ಹೆಣ್ಣು ಹಕ್ಕಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿ ಮೂರು ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಮೊಟ್ಟೆ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ ದೇವರಿಗೆ, ಎರಡನೆಯ ಮೊಟ್ಟೆ ಸಮುದ್ರಪಾಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯ ಮೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಲೋಕಬಾರಿ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತವೆ. ಒಂದನೆಯ ಮೊಟ್ಟೆ ಒಡೆದು ಏಕನಸಾಲೇರ್, ಮೂರನೆಯ ಮೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗಿಂಡೆಗಿಳಿರಾಮು ದೆಯ್ಯಾರ್ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮುಂದೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಾಮಲ್ಲ ಕುಮಾರ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಎರಡನೆಯ ಮೊಟ್ಟೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಲಿಂಬೆಹಣ್ಣಾಗಿ ದೊರೆತು ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹುಡುಗಿಯೇ ದೇಯಿ ಬೈದ್ಯೆದಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಬಾಮಲ್ಲ ಕುಮಾರನೇ ಮುಂದೆ ಬೆರ್ಮೆರ್ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಬೆರ್ಮೆರ್ ಇಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಅತಿಮಾನವ ಪುರುಷರ ಹಾಗೆಯೇ ಪವಾಡರೂಪಿ. ಇಂತಹ ಆದಿದೈವ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಜನಪದರ ಆಲೋಚನೆ ಅತಿರಂಜಿತವಾದುದಾದರೂ, ವೈದಿಕಬ್ರಹ್ಮನ ಕಲ್ಪನೆ ಇಲ್ಲ. ಅಖಂಡಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಕಾಶವನ್ನು ಬಳಸುವ ಕಲ್ಪನೆ ಅದರಲ್ಲಿದೆ.[೫೯] ಶ್ರೀಮತಿ ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ತುಳುಪಾಡ್ದನದ ಸೊಲ್ಲೊಂದರ ಉದಾಹರಣೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.[೬೦] 'ಕೇಮಿ ಕರ್ತುಲೆ ಮಲೆತ ನಡುಟು ತಾರೆದಾತ್ ತೋರ, ಕಂಗ್‌ದಾತ್ ಉದ್ದ, ಉದ್ಯ ಬೆಂದೆರ್ ಬಿರ್ಮೆರ್' ಎಂದರೆ 'ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತರೆ, ಬೆಟ್ಟದ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನಮರ / ತಾಳೆಮರದಷ್ಟು ದಪ್ಪ, ಅಡಕೆ ಮರದಷ್ಟು ಉದ್ದ ಬೆಳೆದರು ಬ್ರಹ್ಮರು' ಎಂಬ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರು ಜಗತ್ತನ್ನು ಆವರಿಸಿರುವ ಕಲ್ಪನೆ ಇದೆ. ಶ್ರೀ ಡಂಗು, ಹಿರಿಯಡಕ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು ಇವರಿಂದ ಎಸ್. ಎ. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಕಲೆಹಾಕಿದ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಸುಳ್ಯ ತಾಲೂಕಿನ 'ಕೆಮ್ರಾಳು' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮರು ಶಿಲೆ ಕಲ್ಲಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. **(ಅನುಬಂಧ-೩ ನೋಡಿ)**

೪.೪.೨.೧ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮೆರು

ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬೆರ್ಮೆರ ವರ್ಣನೆಗಳು ಮೇಲಿನ ಪಾಡ್ದನದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಸಿರಿಯ ಅಜ್ಜರನ್ನು (ಬೆರ್ಮುಪಾಲವರು)ನೋಡಲು ಬರುವ ಬೆರ್ಮೆರು ದೇವರ ಅವತಾರ ಬಿಟ್ಟು, ನವಿಲು ಮೇಯುವ ಮೈರ ಪಲ್ಕೆಗೆ ಬಂದು, ವೇಷ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡರಂತೆ. ಬೆರಣಿ ಹೆಕ್ಕಿ, ಬೆರಣಿಯಿಂದ ವಿಭೂತಿ ಮಾಡಿ, ಸೋರೆ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಅದರ ಬುರುಡೆಯಿಂದ ತಂಬೂರಿ ರಚಿಸಿ, ಚೀನಿಕಾಯಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಅದರಿಂದ ಭಿಕ್ಷೆಪಾತ್ರೆ ಮಾಡಿ, ಕಬ್ಬುಕತ್ತರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಉರುಗೋಲುಮಾಡಿ, ಮೂಗಲ್ಲಿ ಕರಲೆ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಲು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಾಳ, ಕಾಲಲ್ಲಿ ಹುರಿಗಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿ ಬಡಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ರೂಪಧರಿಸಿದರು[೬೧] ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ

---

[೫೯]. ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ೨೦೦೪, ಬಂಟರು ಒಂದು ಸಮಾಜೋ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು ಪುಟ-೪೨೨

[೬೦]. ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ೨೦೦೪, ಬಂಟರು ಒಂದು ಸಮಾಜೋ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು ಪುಟ-೪೨೨

[೬೧]. ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿ, ೨೦೦೯, ಸಿರಿಕಾವ್ಯಲೋಕ, ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ, ಉಡುಪಿ. ಪುಟ-೧೦

ಪದ್ಯಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವರ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಸೊನ್ನೆ ಮತ್ತು ಗುರುಮಾರ್ಲರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ವಿವಾಹದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಆಮಂತ್ರಣ ಕೊಡಲು ಹೋಗುವಾಗ ಅಬ್ಬನಡ್ಕದ ಗೋಳಿಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ವರ್ಣನೆಗಳಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಅವರೊಳಗಿನ ಮಾತು ಕತೆಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮೆರನ್ನು ನೆನೆಯುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಸಿರಿ ಸತ್ಯನಾಪುರದಿಂದ ದೇಶಾಂತರ ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ಬಡಗಣ ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡಿನ ಸ್ವಾಮಿ ಬೆರ್ಮೆರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ. 'ಬುಟ್ಟಿಯ ಅಯ್ಯೋಜಿಯಲ್ಲಿ, ಹೆಡಿಗೆಯ ಹೂವಿನಲ್ಲಿ ಎದುರು ಆನೆಕಲ್ಲಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ, ದಂಬೆಕಲ್ಲಿನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ, ಗಜಕಂಭದ ತುದಿನೆರಳಲ್ಲಿ, ಬುಟ್ಟಿಯ ಅಯ್ಯೋಜಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಡಿಗೆಯ ಹೂವಿನಲ್ಲಿ, ಗಂಧದ ಗುಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಹೋಮದ ಕರಿಹೊಗೆಯಲ್ಲಿ, ಅರುವತ್ತಾರು ಕೋಟಿ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮರು, ಮೂವತ್ತಮೂರು ಕೋಟಿ ದೇವರುಗಳು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಬೆರ್ಮೆನ ವಿವರಣೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ.[೪೨] ಇಂತಹ ವಿವರಣೆಗಳು ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರು ಕಡೆ ಬರುವುದಿದ್ದರೂ ಬೆರ್ಮೆನ ಪೂರ್ಣ ವಿವರ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.

೪.೪.೩ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಬೆರ್ಮೆರ್

ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರಭಾವ ಆಗಿಲ್ಲ. 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಎಂಬ ಪದ ಬಳಕೆ ಏನಿದ್ದರೂ ಜನಪದ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ವೈದಿಕರು ಅಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರದೇಶವಾದಂದಿನಿಂದ ಎಂಬುದು ಖಚಿತ. 'ಬೆರ್ಮೆರ್' ಎಂಬುದು ಶುದ್ಧ ಅವೈದಿಕ ಕಲ್ಪನೆ. ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದ ಉಳ್ಳಾಲದ ಅಬ್ಬಕ್ಕರಾಣಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ವಿದೇಶಿ ವಿದ್ವಾಂಸ ಪಿಯತ್ರೊ ಡೆಲ್ಲಾವೆಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ "ಉಳ್ಳಾಲದ ರಾಣಿ ಭೂತಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆಯಾಗದಂತೆ ಬೆರ್ಮೆರ್ ವಿಗ್ರಹ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಳು. ಬೆರ್ಮೆರ್ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಭೂತವಂತೆ. ಸಾವಿರಾರು ಭೂತಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಂತೆ " ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಾ ತಾನು ನೋಡಿದ ಬೆರ್ಮೆರ್ ಭೂತದ ವಿವರ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಭೂತದ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಿರೀಟ, ನಾಲ್ಕು ಕೈ, ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಾಕಾರದ ವಸ್ತು, ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಠಾರಿ, ಕಾಲುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಉದ್ದನೆಯ ಗಡ್ಡ ಬಿಟ್ಟ ಬೆತ್ತಲೆ ಮನುಷ್ಯನ ವಿಗ್ರಹ ಎಂಬುದಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದೊಂದು ಅಧಿಕೃತ ಹಾಗೂ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಬೆರ್ಮೆರ್ ಬಗೆಗಿನ ಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ.[೪೩]

"ಕ್ರಿ. ಶ. ಎರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದೀಚೆಗೆ ಜೈನಧರ್ಮ ಈ ನಾಡಿಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಿದೆ. ಸುಮಾರು ೭-೮ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಪಾಳೆಯಗಾರರು, ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಒಡೆಯರೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಜೈನಧರ್ಮ ತನ್ನ ದಟ್ಟ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತುಳುನಾಡಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಹರಡಿತ್ತು. 'ಯಕ್ಷಯಕ್ಷಿಯರು' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹಂ. ಪ. ನಾಗರಾಜಯ್ಯ ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮಯಕ್ಷನ ಮೂರ್ತಿಗಳ

---

೪೨. ಕರ್ಗಿ ಶೆಡ್ತಿ, ಅದೇ ಪುಸ್ತಕ, ಪುಟ-೨೦೭
೪೩. ಡಾ. ವಾಮನ ನಂದಾವರ, ೨೦೦೧, ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಹೇಮಾಂಶು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು-೬ ಪುಟ-೧೯೦.

ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ತುರಗವಾಹನ, ಅಷ್ಟಬಾಹು, ಚತುರ್ಮುಖನೆಂದು ನೀಡಿದ್ದರೂ , ದ್ವಿಬಾಹು ಹಾಗೂ ಏಕವ್ಯಕ್ತ ಮೂರ್ತಿಗಳೇ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ[೪೪] ಎಂದು ಲೀಲಾಭಟ್ ಅವರು ನೀಡುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಂತೆ ವೈದಿಕಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜೈನರ ಯಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮ ತುಳುವರ ಬೆರ್ಮೆರ್ ಕಲ್ಪನೆಯ ಮೂರ್ತಿರೂಪಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಒದಗಿಬಂದ ಮಾದರಿ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಗರಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುಂಡದೊಳಗೆ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವ ಬೆರ್ಮೆರ್ ಕುದುರೆ ಮೇಲೆ ಕೂತ ಯೋಧನಂತೆ ಚಿತ್ರಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಗರಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಯಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಕುದುರೆಯೇರಿದ ಮೂರ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ನಾಗನ ಹೆಡೆಯನ್ನುಳ್ಳ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇತ್ತೀಚೆಗಿನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನಯಕ್ಷ, ನಾಗಹೆಡೆಗಳ ಜತೆ ವೈದಿಕ ಚತುರ್ಭುಜ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ.[೪೫] ಎಂಬ ಮಾತು ಮೇಲಿನ ಅಂಶವನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತದೆ.

ವೈದಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುವ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಗುಂಡುಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂರ್ತಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ರಕ್ಷಣಾಧಿಪತಿ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ 'ಬೆರ್ಮೆರ್' ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ದೈವ ಅಂತಲೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೈವವಾದರೂ ರಕ್ತಾಹಾರದ ಅಗೆಲು ಕೊಡುವ ಕ್ರಮ ಇಲ್ಲ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮನ ಕುರಿತು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕತೆಯೂ ಸಿಗುತ್ತದೆ. 'ಕೃಷ್ಣ ಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲ ಬಿಡಿಸಿದಾಗ, 'ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲ' ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ಎಂದಾಗ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀನು ಆಯಾಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು, ಬೇಡಿದವರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು' ಎಂದನಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಕಳ, ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಬ್ರಿ ಗ್ರಾಮವೊಂದರಲ್ಲಿ ೨೫ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಂಬಲ್ಪಡುವ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಚಿತ್ರಕಲ್ಪನೆ– ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲ. ಬ್ರಹ್ಮ, ಯಕ್ಷ, ಗಣಪತಿ, (ಮಂಡಲ) ನಾಗ, ಈಶ್ವರ(ತ್ರಿಶೂಲ), ಸಿರಿ ನಂಬಿದ ದೈವ ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲ ಕಲ್ಪಿತ ದೈವ ಅಲ್ಲ.[೪೬] ಸಿರಿ ನಂಬಿರುವ ಬೆರ್ಮಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತವನು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನ ರೂಪ ಕಲ್ಪನೆ ಬೇರೆ. ಇವನು ಜೈನಯಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕರೂಪ ಬರಲು ಇಲ್ಲಿ ಜೈನರ ಆಡಳಿತವಿದ್ದುದೇ ಕಾರಣ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.[೪೭] ವೈದಿಕೀಕರಣಗೊಂಡಾಗ ಈ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಎಂದು ಆರಾಧಿಸಲಾಯಿತು. ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಇವನಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ 'ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದರೆ ಅರಸು. ರುದ್ರಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ಭೂತದ ರೀತಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭೂತಾಲಯದಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚದೈವಗಳು ನೀಚದೈವಗಳು. 'ಉತ್ತಮಾಸ್ತು ಬಲಿಃ

---

೪೪. ಲೀಲಾಭಟ್, ೨೦೦೭, ತುಳುನಾಡ ಬೆರ್ಮೆರ್, ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ, ತುಲುಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ. ಹಂಪಿ, ಪುಟ ೫೫೦ ಮತ್ತು ೫೫೧.

೪೫. ಡಾ. ವಾಮನ ನಂದಾವರ, ೨೦೦೧, ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಹೇಮಾಂಶು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು–೬. ಪುಟ–೧೯೦.

೪೬. ರಮೇಶಸೋಮಯಾಜಿ, ಬಚ್ಚಪ್ಪು ಹೆಬ್ರಿ, ೨೦೧೧, ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

೪೭. ವಾಮನ ಭಟ್, ೨೦೦೪ ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ನೀಚಾಸ್ತು ಗಾನಃ' ಎಂಬಂತೆ ನೀಚ ನಾಗನಿಗೆ ನಾಗಮಂಡಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪರಮನೀಚನೆಂದರೆ ಕಾಳಿಂಗ. ಅವನಿಗೆ ಕಾಡ್ಯನಾಟ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ನಾಗಮಂಡಲ ನಾಗನಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲ ಕಪಾಲಬ್ರಹ್ಮ (ಬ್ರಹ್ಮಯಕ್ಷ) ನಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಕಾಯರಸೇವೆ ಎಂಬ ವಿಶೇಷ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ.[೪೮] ಇವನು ತುಳುವರು ನಂಬುವ ಭೂತಬ್ರಹ್ಮ. ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮರಗುಂಡ ಅಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಕ್ತೃಗಳು ನೀಡಿದ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣ ಸರಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಆಲಡೆಗಳೆಂದರೆ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು. ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳು. ಸಿರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಅವಳ ಪರಿವಾರ ದೈವಗಳಾದ ಸೇಮಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಜುಮಾದಿ ಬಂಟ, ಸಾರಮಾನ್ಯಭೂತ, ನಾಗದೇವರು, ಬ್ರಹ್ಮರು ಇಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಅವೈದಿಕ ಕಲ್ಪನೆಯ ಬೆರ್ಮೆ. ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತಗೊಂಡ ಬೆರ್ಮೆರೇ ಇಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಇವನು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತ ಬ್ರಹ್ಮ. ಅವೈದಿಕ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರಗೊಂಡವನು. ಇಂದು ಲಿಂಗರೂಪಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆಗಮೋಕ್ತಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹಿಂದೆ ಯಾವುದೇ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಚರಣೆಗಳು ಕೂಡ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಇಂದು ನಾಗನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ನಾಗಬೆರ್ಮೆರು ಎಂಬುದಾಗಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯ. ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೂಲವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಗರೋಡಿಯಲ್ಲಿ ನಂಬುವಂತಹ ಬೆರ್ಮನೇ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೊ ಏನೋ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಗರೊಡಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಅಂದರೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಸನ್ನಿಧಾನಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಗರೊಡಿ ಮತ್ತು ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಸುವುದು ತಪ್ಪೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಬೆರ್ಮೆರು ರೂಪಾಂತರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದ್ದರೂ, ಪುರಾಣೋಕ್ತ ಬ್ರಹ್ಮನ ರೂಪಾಂತರವಂತೂ ಅಲ್ಲ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬುವ ಬೆರ್ಮೆರನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿಸಿ, ಗಣಗಳ ಒಡೆಯ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ ಬೆರ್ಮನನ್ನು ರೂಪಾಂತರ ಮಾಡಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಜೋತಿಷ, ವೈದಿಕಾಗಮಗಳ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಈ ಬಗೆಯ ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟಗಳಾಗಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಆಡಳಿತವರ್ಗದವರೂ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ ಕಾರಣೀಭೂತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೪.೪.೪ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ (ಬೆರ್ಮೆರ) ಸ್ಥಾನ

ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಉಪಾಸನೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನೀಕರಣ ಒಂದೊಂದು ಆಲಡೆಯಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಿದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಂಬಲ್ಪಡುವುದು ಒಂದು ತೆರನಾದರೆ ಒಳಾಂಗಣದಲ್ಲೇ

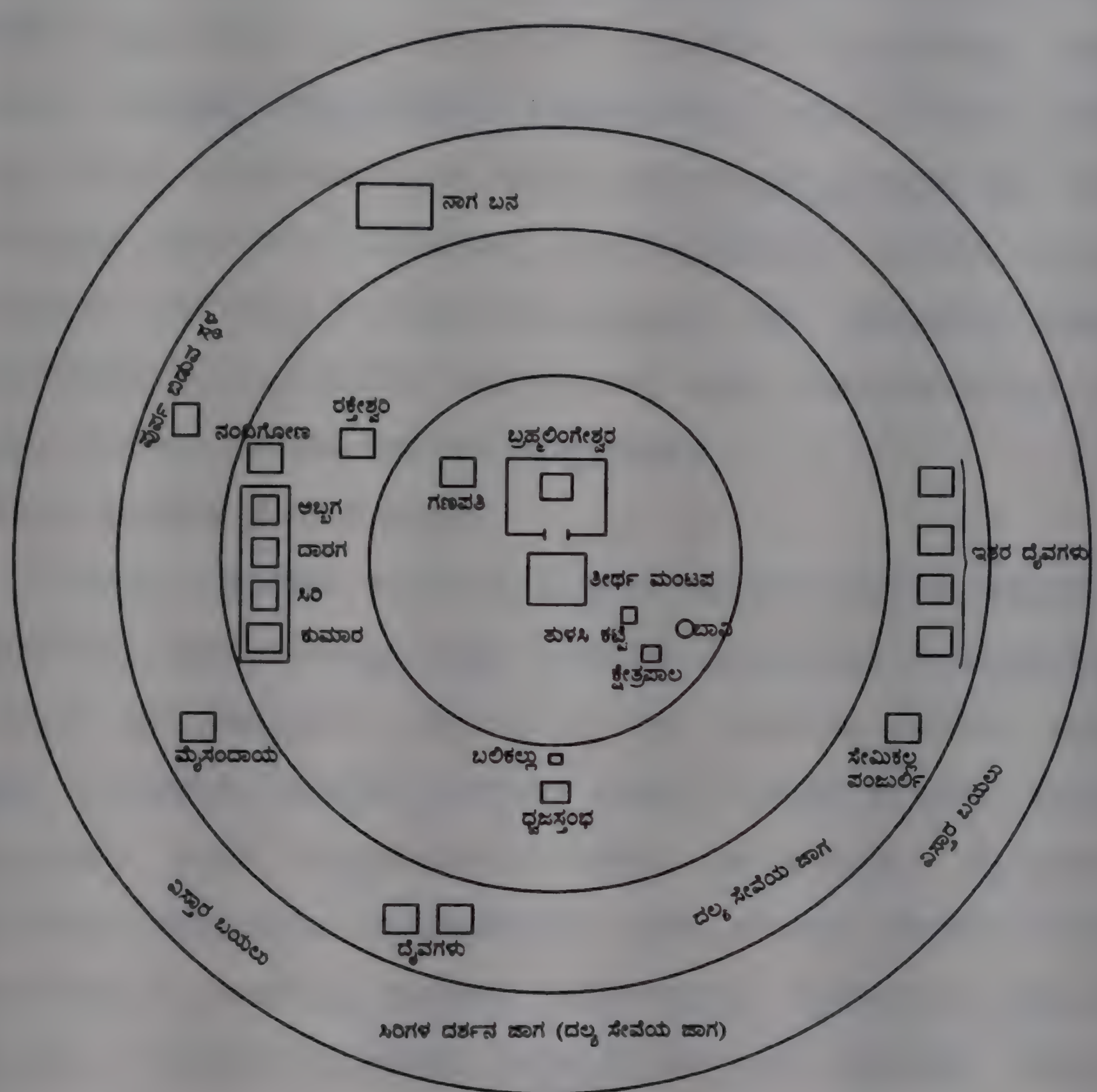
---

೪೮. ಮಹೇಂದ್ರ ಸೋಮಯಾಜಿ, ಬಚ್ಚಪ್ಪು ಹೆಬ್ರಿ, ೨೦೧೦, ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ಬ್ರಹ್ಮನ ಪುಟ್ಟ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಂಬುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ರಮ. ಕೆಲವೊಂದು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ಬ್ರಹ್ಮರ ತಾಣ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಮೂಲಸ್ಥಾನ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಗೂ ಈ ಮೂಲಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಕವತ್ತಾರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಹೆಬ್ರಿ, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ ಮುಂತಾದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು ಇವೆ. ನಂದಳಿಕೆ, ಪಾದೆಮಠ ಮುಂತಾದೆಡೆ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮರು ಪ್ರಧಾನಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ದರ್ಶನ, ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲ, ಧೂಳುಮಂಡಲ, ಡಕ್ಕೆಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಪಾಂಗಾಳ, ನಂದಳಿಕೆ ಮುಂತಾದೆಡೆ 'ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ' ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಿವ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನ ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆ ವೀರಭದ್ರನಾದರೂ ಎಲ್ಲಾ ಸೇವೆಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೇ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇನ್ನಂಜೆಯ ಮಂಡೇಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಇದ್ದುದು ಶಿವ ದೇವಸ್ಥಾನ. ಸಿರಿಆಲಡೆಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು 'ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ' ಎಂದು ಮರುನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿರುವುದು ಆಲಡೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರದ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಎಲ್ಲಾ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿನ ಚಿತ್ತೇರಿ, ಸ್ವಾಮಿಮನೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲಸ್ಥಾನ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರಲ್ಲಿ ತುಸು ಭಿನ್ನತೆಗಳು ಇದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಕುಟುಂಬಗಳು ಬ್ರಹ್ಮರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಾಡಿಮನೆ, ಉದ್ದಿನಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳು ಸಾಕ್ಷಿ. ಅಲ್ಲಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆಗಳುಂಟು. ಆದರೂ ವೈದಿಕೀಕರಣದ ತೀವ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಟ ದೇವರುಗಳಿಂದಾಗಿ ಮೂಲದೈವಗಳು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಭರಾಟೆಯಲ್ಲಿ ದೈವಗಳು ಜನಪದರ ಮನೋವಲಯದಿಂದ ದೂರವಾಗುತ್ತಿವೆಯೆಂದೂ ಹೇಳುವಂತಿದೆ.

೪.೪.೫ ದೈವಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವಾಗಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆ

ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆಯಾಗಲೀ, ಏಕಪ್ರಕಾರದ ವಾಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸಗಳಾಗಲೀ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಿರಿಆಲಡೆಯೂ ಅದರದ್ದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಆಲಡೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ದೈವದೇವರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಯನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಡೀ ಸಂಕೀರ್ಣವನ್ನು ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಆಲಡೆಯೊಂದರ ಊಹಾತ್ಮಕ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರ

೪.೪.೫.೧ ಆಲಡೆಗಳ ಒಳಪ್ರಾಂಗಣ

ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಆವರಣ ಅಥವಾ ಕೇಂದ್ರ ಆವರಣಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರಿತವಾಗಿದೆ. ಪಾವಿತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಶುಚಿತ್ವವನ್ನು ಈ ವಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿ, ತೀರ್ಥಮಂಟಪ, ಸುತ್ತು ಪೌಳಿಯ ಆವರಣದೊಳಗೆ ದೇವತೆಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಳಆವರಣದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ, ವೀರಭದ್ರನ ಜೊತೆಗೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಯಂತ್ರದೇವತೆ ಇರುವುದಿದೆ. ಸುತ್ತುಪೌಳಿಯಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ, ಪಾರ್ವತಿ, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ. ತೀರ್ಥಮಂಟಪದ ಎದುರು ಪೌಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಅಣ್ಣಪ್ಪ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಮೈಸಂದಾಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲವು ದೈವಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವುದೂ ಇದೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ಒಳಮೆಯ್ಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗನಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ನಂದಳಿಕೆ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಕವತ್ತಾರುಗಳ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುದೇವತಾಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರ, ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ದೇವರೊಂದಿಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೆಬ್ರಿ, ಬಲ್ಲಾಡಿ, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಪಾದೆಮಠ, ಕರ್ಜೆಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನ.

೪.೪.೫.೨ ಆಲಡೆಗಳ ಹೊರಗಿನ ಅಂಗಣ

ಆಲಡೆಗಳ ಹೊರಗಿನ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದೈವಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ. ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲನಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಾಂಗಣದ ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದರೆ. ಉಳಿದಂತೆ ದೈವಗಳಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು ಆಗಮರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನು ದೇಗುಲದ ಸುತ್ತಲೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಬಳಗದ ದೈವಗಳಾದ ಕುಮಾರ, ಸೇಮಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ, ಮೈಸಂದಾಯ ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಮೂರ್ತಿಲ್ಲಾಯ, ದೈಯೊಂಕುಲು, ನಂದಿಗೋಣ, ಜಾರಂದಾಯ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ಸಾರಾಳ ಜುಮಾದಿ, ಕಾಂತೇರಿ ಜುಮಾದಿ, ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ಸಾರಮಾನ್ಯ ಭೂತಗಳು, ಮೂರ್ತಿಲ್ಲಾಯ, ದೈಯೊಂಕುಲು, ಚಾಮುಂಡಿ, ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಸತ್ಯದೇವತೆ, ಧೂಮಾವತಿ, ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ, ದುಗ್ಗಲ್ಲಾಯ, ಭೂತರಾಜ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಮಾಯಂದಾಲ್, ಕೊತ್ರೊಣ್ಣಾಯ, ಅಣ್ಣಪ್ಪ, ವರಾಹಿ, ಮಹಾಂಕಾಳಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಹಲವಾರು ದೈವಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ.

ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಯಕ್ಷಿ, ಮಂತ್ರಗಣ, ರಕ್ತೇಶ, ರಾವುತ, ಉಮ್ಮಲ್ತಿ, ಬ್ರಹ್ಮೇಶ, ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ, ಜಟ್ಟಿಗ, ಮರ್ಲ್‌ಚಿಕ್ಕು, ರಕ್ತಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಬಾಲಚಿಕ್ಕು, ಹುಲಿದೇವರು, ಚಿಕ್ಕು, ಕಾಳಭೈರವ, ಮೊಟಕಲ್ ಬಬ್ಬರ್ಯ, ಮಲೆಯಾಳಿ ಬಬ್ಬರ್ಯ, ಭೃಂಗೀಶ್ವರ, ಕಾಡ್ತಿ, ಬೈಕಾಡ್ತಿ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೂ ದೈವಗಳನ್ನು ಉರುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗಗಳಾದ ಕಣಂಜಾರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಪಾಂಗಾಳ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಮಾಲಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಗಳ ಉರುಗಳು ಇವೆ.

ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪದ ವಾಸ್ತುವಾಗಲೀ, ದೈವ-ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ಒಳ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಡೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ದೈವಗಳ ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಒಳಾಂಗಣ ಮತ್ತು ಹೊರಾಂಗಣಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ ಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಜನಪದ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯ ರೂಪಕದಂತಿದೆ.

೪.೫ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಚರಣೆಗಳು

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕಾಲಾವಧಿ ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕ ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಅವೈದಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಸೇರಿಕೊಡಿವೆ. ದೇವತಾಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೊರಗಡೆಯ ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಬಳಗ ಪೂಜೆ, ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ಇವೆರಡನ್ನು ವೈದಿಕರೇ ನೆರವೇರಿಸುವುದು ಇದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವರು, ಉಪಸ್ಥಾಪನೆಗಳ ದೇವತೆ, ನಾಗಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರ್ಚಕರು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಪೂಜೆ, ನೈವೇದ್ಯಗಳು ನಡೆದರೆ, ಹೊರಗಿನ ದೈವಗಳಿಗೆ ಮಂಗಳವಾರ, ಶುಕ್ರವಾರ ಹೂ, ನೀರು, ಇಡುವಂತಹ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪.೫.೧ ಕಾಲಾವಧಿ ಆಚರಣೆಗಳು

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಾವಧಿಯಾಗಿ ಹಲವಾರು ಆಚರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ನಾಗರಪಂಚಮಿಯಂದು ನಾಗನಿಗೆ 'ತನು' ಹಾಕುವ ಕ್ರಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ, ಸೀಯಾಳ, ಕೇದಗೆ, ಹಿಂಗಾರ ಜೊತೆಗೆ ಪಂಚಾಮೃತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಕಾಣಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯಂದು ಗಣಹೋಮ, ದೇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನ ದೈವಗಳಿಗೆ ಹೂ ನೀರು ಇಟ್ಟು, ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನವರಾತ್ರಿಗೆ ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ, ರಂಗಪೂಜೆ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪಾವಳಿ ಆಚರಣೆ ಇದೆ. ವಿಶ್ವಕರ್ಮರು ಬಂದು ದೀಪಾವಳಿ ಗೂಟನೆಟ್ಟು ದೀಪವಿಟ್ಟು, ಬಲೀಂದ್ರನನ್ನು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೈವಗಳಿಗೆ ದೀಪವಿಟ್ಟು ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಮಾಡಿ, ಪನಿವಾರಗಳನ್ನು ಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಸಿಂಹಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಸೋಣಾರತಿ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಸೇವೆ ಇರುತ್ತದೆ. ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮನೆಯಂತೆ ದೇವರಿಗೆ, ದೈವಗಳಿಗೆ ದೀಪವುರಿಸಿಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಊರಿನವರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಪೂರ್ತಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲ ದಿನ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ದಿನದ ಆರತಿಯು ಆಡಳಿತ ಮೊಕ್ತೇಸರದ್ದೋ, ಅಥವಾ ಆಲಡೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅತಿಮುಖ್ಯರದ್ದೋ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇದಲ್ಲದೆ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಕನ್ಯಾದ ಅಗೆಲು'ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಚರಣೆ ಇದೆ. ಕನ್ಯಾ ತಿಂಗಳಿನ ಮಹಾಲಯದಂದು ಆಲಡೆಗಳ ಹೊರಗಿರುವ ಭಂಡಾರಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಸಸ್ಯಾಹಾರದ ಹಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದಾಗಿದೆ.

'ಅಡ್ಡೆದ ಪೂಜೆ' ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಚ್ಚಿಲಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಉದ್ದಿನ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ವೈದಿಕರು ತಯಾರಿಸಿದ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ದೇವರಿಗೂ, ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ತಯಾರಿಸಿದ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ದೈವಗಳಿಗೂ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ದೈವ-ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ, ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನೆಲ್ಲಾ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಸು ಭಿನ್ನತೆ ಇದೆ.

೪.೫.೨ ವಾರ್ಷಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು

ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕುಂಭ(ಮಾಯಿ ತಿಂಗಳು)ಮಾಸದಿಂದ ಮೇಷಮಾಸದ(ಪಗ್ಗು ತಿಂಗಳು)ವರೆಗಿನ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಿಶ್ಚಿತ ದಿನಕ್ಕಿಂತ ೧೫ ದಿನ ಮೊದಲು ಎಂದರೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಜಾತ್ರೆಗೆ ದಿನ ನೋಡುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಇದನ್ನು 'ಚೀಂಕ್ರಿ' ಹಾಕುವುದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ಜರಗುವುದಿದ್ದು, ಅದು ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ದಿನ(ಪೂವೆಯಂದು) ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯಾಗಿ ಒಂದು, ಮೂರು, ಐದು ಅಥವಾ ಏಳು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಲಡೆಗಳ ಆರ್ಥಿಕತೆ, ಊರಿನವರ ಆಸಕ್ತಿ, ಪಾರಂಪರಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಈ ಜಾತ್ರಾ ದಿನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗುವುದಿದೆ. ವೈದಿಕಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ವಜಾರೋಹಣದಿಂದ ತೊಡಗಿ ಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೆ, ದೇವರ ಜಳಕವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ, ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ಅಥವಾ ನೇಮ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಬಂಧಿತ ಮನೆಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಗುತ್ತುಮನೆಯಿಂದ ಭಂಡಾರ ತಂದು ಕೊಡಿಯಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಲಿಕೆ ಅಥವಾ ಪಂಬದರಿಗೆ ಎಣ್ಣೆನೀಡಿ ಹತ್ತು ಸಮಸ್ತರ ಕೂಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭೂತಕೋಲವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಭೂತಕೋಲಗಳಿರುತ್ತವೆ. ನೇಮ ಪಡೆಯುವ ಭೂತಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಈ ಜಾತ್ರೆ

ನಡೆಯುವ ದಿನಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು ಇದೆ ಅಥವಾ ರಕ್ತಾಹಾರದ ದೈವಗಳಾದರೆ ಜಾತ್ರೆ ಮುಗಿದ ಅನಂತರ ನೇಮ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನಿಗೆ 'ಮಂಜ'ಸೇವೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಅಥವಾ ಜಾತ್ರಾ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಚೆಂಡು, ಅಂಬೊಡಿ(ಎರಡು ವರ್ಗದ ಜನರು ಪರಸ್ಪರ ಹೊಡೆದಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಂಕ)ಯನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಮರುದಿನ ಕೋಳಿಅಂಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಿ ಓಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಟ್ಟುಕೊಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಬಳವನ್ನೂ(ಕೋಣಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ) ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜನಪದರ ಪೂರ್ಣ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ದೇವರು ಮತ್ತು ದೈವಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿ, ಭೇಟಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳು ದೈವಗಳ ಕಾರ್ನಿಕ, ನುಡಿಗಟ್ಟು, ದರ್ಶನಗಳಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಪಡೆದಿವೆ.

೪.೫.೩ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ

ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವ ಆಲಡೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಇವೆಯಾದರೂ, ಕೆಲವೇ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಮುನ್ನಾ ದಿನ ಅಥವಾ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನದಂದು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವ ದಿನದ ಬೆಳಗ್ಗೆಯಿಂದಲೇ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟವನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ, ಸಂಜೆ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಥವಾ ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಯ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಮಡಿಯುಟ್ಟು ದೇವರಿಗೆ, ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ದೈವಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ತಾವೇ ತಂದಿದ್ದ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಕರೊಂದಿಗೆ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬಂದು ಕೆಂಪುಪಟ್ಟೆ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿಗದಿ ಪಡಿಸಿದ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರೇ ಜಾಸ್ತಿ. ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಜೊತೆಗೆ ಸಿರಿ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರನ್ನು ಮುಖ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೂ ಇದೆ. ಇಂತಹವರು ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಪಟ್ಟೆ, ಇವರಿಗೆ ಬಿಳಿಸೀರೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಂದು ಅರ್ಚಕರ ಮನೆ ಅಥವಾ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಜೆ ಹಾಲು ಕುಡಿದು, ಸಕಲ ವೈಭವದೊಂದಿಗೆ ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಸಮೇತ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಇವರನ್ನು ಕರೆತರಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಂತದ ಬಲಿ, ಉತ್ಸವ, ಪೂಜೆ ಜರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮೂಲದ ಕುಮಾರ, ಸ್ಥಳಕುಮಾರ, ಹಾಗೂ ದೇವಳದ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ದೇವಳದ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮಡಿಯುಟ್ಟು ದೇಗುಲದ ತೀರ್ಥಮಂಟಪದ ಎದುರು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಚಕರು ದೇವಳದ ಆಡಳಿತ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರ

ಉಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆವೇಶಭರಿತರಾದ ಕುಮಾರ ನುಡಿ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಹೊರಗಿನ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿದಂತಹ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂಗಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆಯಾ ಗುಂಪಿನ ಕುಮಾರರು ತಮ್ಮ ಗುಂಪಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರನ್ನು ಹಾಸಿದ ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆಯ(ದಲ್ಯ) ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಕುಮಾರನ ಸಂಧಿಯ ಸೊಲ್ಲಿಗೆ ಸಿರಿಗಳಲ್ಲಿ ಆವೇಶ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಸಂಧಿಯ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅತಿಯಾದ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾ, ಕುಮಾರರೊಂದಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಧಿಯ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ, ನಿಂತಲ್ಲಿಂದಲೇ ಸೊಂಟ, ಕತ್ತು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ದೇಗುಲದ ಸುತ್ತಲೂ ಮೆಯ್ಮರೆತು ಸಾವಿರಾರು ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು, ತಮ್ಮ ಮೆಯ್ಯಲ್ಲಿರುವ ಸಿರಿಬಳಗವನ್ನು ಜೋಗಕ್ಕೆ ತಂದು ಇಡಿಯ ರಾತ್ರಿ ಕೆಲವು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಆವೇಶದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಗಿನವರೆಗೆ ಈ ಆವೇಶದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ನಡೆದು, ಪುರ್ಪು ಬಿಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ (ಗುಂಡ) ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಹಾಕಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು, ದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಾರೆ.

ಆಲಡೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಕಾಣಲಾಗದು. ವೈದಿಕ, ಅವೈದಿಕಗಳ ಸಂಮಿಶ್ರಣ ಒಂದಾದರೆ, ಆಲಡೆಗಳ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿ, ಆರ್ಥಿಕ ಅನುಕೂಲತೆ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಆಚರಣೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೆಡೆ ದೈವಗಳ ಕೋಲ ಹಾಗೂ ದೇವತಾರಾಧನೆ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ ಒಟ್ಟು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆಗಷ್ಟೆ ನೆಡೆಸುವುದಿದೆ. ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳು ವೇಗವಾಗಿ ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿವೆ. ಜನಪದೀಯ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಆಚರಣೆಗಳು ಮಸುಕಾಗುತ್ತಿವೆ.

ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳ ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ಕಾಣಲಾಗದು. ಅಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು 'ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ' ಮತ್ತು 'ಕೆಂಡಸೇವೆ'ಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತುಳುಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ದಲ್ಯಸೇವೆ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯಾಗಲೀ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ ಎಂದರೆ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ತಲೆಕೆದರಿಕೊಂಡು, ಮೆಯ್ಮನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವನ್ನು ಕಳಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವರನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ, ಆವೇಶಭರಿತರಾಗುವುದು. ಗಂಡಸುಪಾತ್ರಿಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ತದನಂತರ ಕೆಂಡದ ಹಾಯ್ಗುಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಂಡಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲರೂ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶದ ಒಟ್ಟು ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಅವೈದಿಕ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶದ ಅಷ್ಟೊಂದು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಮಣಿಕಲ್ಲು' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಅವಳಿ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಇದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದೆಡೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ದೇವಳದಿಂದ ನಿಯುಕ್ತರಾದ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರಿಲ್ಲ. ದರ್ಶನಸೇವೆಯೂ ತುಳುಪ್ರದೇಶದಂತೆ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ನಾಟಕೀಯ

ಅಭಿನಯದ ನಿರೂಪಣೆಯಂತೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಎಂಬಂತೆ ವಿಶೇಷ ಸೇವೆಗಳಾಗಲೀ ಜನಪದರು ಅಲ್ಲಿ ದಲ್ಯ ನಿಲ್ಲುವುದಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ವೈದಿಕ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತುಳುಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆಯಿದ್ದು, ಜನಪದೀಯ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯಿದ್ದು, ಕೆಲವೆಡೆ ಭೂತಕೋಲ, ಜಾತ್ರೆಯ ಮರುದಿನ ಮಂಜ, ಮಾರಿಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.(ಆಯಾ ಆಲಡೆಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.)

೪.೬ ಜನಪದರು ಹಾಗೂ ಸಿರಿಆರಾಧನೆ

ಜನಪದರಿಗೆ ಸಿರಿಯ ಕುರಿತಾದ ನಂಬಿಕೆ, ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ಹೇಗೆ ಬಂತು? ಎಂದು ಆರಂಭವಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ. ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಪಂಗಡಗಳು ಮಾತ್ರ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ತುಳುನಾಡಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಜನಪದರು ಇಂದಿಗೂ ಆ ಆರಾಧನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಈ ಸಿರಿಬಳಗದ ಆರಾಧಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕವಾದ ನೆಮ್ಮದಿ ಮತ್ತು ಜಾಗೃತಿ ನೀಡುವ ಆರಾಧನಾ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದು. ತುಳುವರ ಮೂಲದೇವರು 'ಬಿರ್ಮೆರ್' (ಬ್ರಹ್ಮ); 'ಸಿರಿ'ಯ ಆರಾಧನಾ ದೇವತೆಯೂ ಕೂಡಾ 'ಬಿರ್ಮೆರ್.' ಜೊತೆಗೆ ತುಳುವರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವೀರಪುರುಷರು, ಮಹತ್ವದ ದೈವಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಕಾರಣೀಭೂತವಾದ ದೈವವೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ. ತುಳುನಾಡಿನ ಹಲವು ಆರಾಧನಾ ಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಬ್ರಹ್ಮರ ಆರಾಧನೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ನೆಲೆಯಾಗಿ, ಭಕ್ತರ ಮನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದೆ. ದೈವವೊಂದು ಮನುಷ್ಯನ ಮನದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅರ್ಹವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಂತಹ ದೈವ, ವ್ಯಕ್ತಿ, ವಸ್ತುಗಳು ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ತನ್ನಂತೆ ಕಷ್ಟಬಂದು, ಕೊನೆಗೆ ಜಯಗಳಿಸಿ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿದವರಾಗಿರಬೇಕು. ಆಗ ದೈವದ ಕುರಿತಾಗಿ ನಂಬಿಕೆ ಪ್ರಬಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಸಿಕ್ಕಿ, ದೈವ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಿ ಪರಿಹಾರ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾದಾಗ ಆರಾಧಿಸುವ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಜಾಸ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಿರಿ ಹೆಂಗುಸರಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾದಳೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ದೈವಗಳ ಕಾರಣಿಕದ ತೀವ್ರತೆ, ಆ ದೈವಗಳಿಂದಾಗಿ ಜನಗಳಿಗಾಗುವ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾದ ಲಾಭ, ಒಂದು ಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ದೈವಗಳನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ದೈವಗಳ ಪ್ರಸರಣ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯ, ಹೀಗೆ ಹತ್ತಾರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆ ದೈವಗಳಿಗೆ ಒದಗುವ ಜನಾದರಣೆ ಮತ್ತು ಭಯದಿಂದಲಾಗಿ ಕೇವಲ ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೂ ದೈವಗಳ ಪ್ರಸರಣ ಆಗುತ್ತದೆ. ದೈವಗಳ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಸರಣ ವೇಗವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಮೌಖಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಜನಪದರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ

ಪಾಡ್ದನಗಳು ದೈವಗಳ ಕಾರ್ನಿಕವನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಲೌಕಿಕ ತಾಣಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಅದರ ವಿಶೇಷತೆ.

ತುಳುನಾಡಿನ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಸಂಚಾರ ಆಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಂಚಾರವಾದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆರಾಧನಾ ತಾಣಗಳಿವೆ. ಜನಪದರ ನಂಬಿಕೆ, ಗಾಢತೆ, ಹಠ, ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಿಂದಾಗಿ ಮೂಲ ಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಾಣಗಳಿಂದ ಮಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಹೊಸ ಆಲಡೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದರಿಂದಾಗಿ ಇಂದು ಸಾಕಷ್ಟು ಆಲಡೆಗಳು ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಆಕೆ ಜನಿಸಿದ ಲಂಕೆ ಲೋಕನಾಡಿನಿಂದ (ಸೌಕೂರು)[೮೯]ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದು ಕೊಟ್ರಾಡಿ (ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರು)ಯವರೆಗೆ ಬಂದು ಸೊನ್ನೆಯನ್ನು ಹೆತ್ತು ಮಾಯ ಆಗುವ ತನಕ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೊ, ಅಂತಹ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳು ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಒಂದಾದರೆ, ಅವಳ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾದ ಅವಳ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಾದ ಅಬ್ಬಗದಾರಗರ ಹುಟ್ಟು, ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧನಾತಾಣಗಳಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸಿರಿ ಮತ್ತು ಅವಳ ಕುಟುಂಬದ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನೊಂದಿಗೆ ದಾರು, ಸಾಮುವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಐದು ಜನ ಸಿರಿಗಳು, ಏಳು ಜನ ಸಿರಿಗಳು ಎಂದು ಜನಪ್ರಿಯರಾದಾಗ, ಅವರನ್ನು ಜನರೇ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಜನಪದರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರಿಗೆ ಗರೊಡಿಗಳಿರುವಂತೆ ಮಹಿಳಾ ಬಳಗವೊಂದು ಗುಡಿಗೋಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಿರುವುದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ಅಂಶ. ಗರೊಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದ್ದರೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿ ಮೂಲದೈವಗಳಾಗಿ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ತುಳುನಾಡಿನ ಜನಪದರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋಭಾವದ ದೈವಗಳ ಆಯ್ಕೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

೪.೬.೧ ಆಲಡೆ ಮತ್ತು ಆದಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ;

ತುಳುನಾಡಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜನಾಂಗವೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ 'ಕುಟುಂಬದೈವ'ಗಳೆಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೈವ ದೇವರುಗಳನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಇಲ್ಲಿಯ ನಾಗ ಮತ್ತು ಇತರ ದೈವಗಳನ್ನು ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆರಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದೈವವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ದೈವವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ದೈವವನ್ನು ವರ್ಷಂಪ್ರತಿ ನಿಗದಿತ ದಿನದಂದು ಪೂಜಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಮತ್ತು ಆ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರುವ ಕ್ರಮ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಕುಟುಂಬ ಬೆಳೆದಂತೆ ದೈವವನ್ನು ಒಂದುಕಡೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವ ಕ್ರಮ ಬೆಳೆಯಿತು. ಕ್ರಮೇಣ ಆ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಅವರ ಆದಿಯೋ, ಮೂಲವೋ ಆದಂತೆ

---

[೮೯] ಶ್ರೀಮತಿ ಶಶಿಕಲಾ, ಮೂಲಮನೆ, ಕೊಳ್ಕೆರೆ, ಬಸ್ರೂರು, ೨೦೧೦

ಕುಟುಂಬಿಕರು ಆ ಮನೆಯಿಂದ ಚದುರಿಹೋಗಿ ಎಲ್ಲೇ ಜೀವನ ಮಾಡಲಿ, ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಆಯಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದು ಬಂತು.

ನಾಗನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 'ಮೂಲ' ಎಂದು ಕರೆದರೆ, ಸಿರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಲಡೆಯನ್ನು 'ಆದಿ' ಎಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಆದಿ ಆಲಡೆ' ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಕೇವಲ ಸಿರಿಗೋಸ್ಕರ ಮಾತ್ರ ಬಂದಿರುವುದಲ್ಲ. ತುಳುವರ ಆದಿ ದೈವ ಬ್ರಹ್ಮ. ತುಳುವರು ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ನಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ದೈವ ಬ್ರಹ್ಮ ಅಥವಾ ಬೆರ್ಮೆರ್. ಸಿರಿಯೂ ಬೆರ್ಮೆರ ಸೃಷ್ಟಿ. ತುಳುವರಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆಗಮನದಿಂದಾಗಿ ಬೆರ್ಮೆರ್ ಹಿಂದೆ ಸರಿದಾಗ ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತುಂಬಿದವಳು ಸಿರಿ. ಬೆರ್ಮೆರ್‌ಗೆ ಸಮಾನಾಂತರವಾಗಿ ಬಂದವಳಲ್ಲ ಸಿರಿ. ಆದರೆ ಬೆರ್ಮೆರ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಗಾಢವಾಗಿ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಂತಹ ತುಳುವರಿಗೆ, ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ ಪ್ರಧಾನವಾದರೂ, ಸಿರಿಯನ್ನು ನಂಬುವವರು 'ಬೆರ್ಮೆ'ನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಸಿರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಕಾರಣ ಈಶ್ವರನಷ್ಟೇ (ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಗತ ಶಿವ) ಪ್ರಧಾನವಾದಂತಹ ತಾಣವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಕುಟುಂಬವೊಂದು ತಲೆಮಾರಿಂದ ಆ ಬೆರ್ಮೆರ ತಾಣಕ್ಕೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು 'ಆದಿ' ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಇಂದಿಗೂ ಆಯಾ ಕುಟುಂಬದವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಾಗನೂ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೆ ಆದಿ ಮತ್ತು ಮೂಲ ಎರಡೂ ಅಲ್ಲೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಬಂದು ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕಾದ ಹರಕೆ, ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹುರುಳಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ದೇವರಿಗೆ ಹೂ, ಹಿಂಗಾರ ಮತ್ತು ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ, ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಯ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಂದು ತುಳುಜನರು ಎಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಹೋಗಲಾಗದಿದ್ದಾಗ ಮನೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬನನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹೋಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬದ ಭೂತಗಳು, ದೈವಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸೇಡುತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ. ಆಲಡೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಒಂದೇ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಒಂದೇ ಜಾತಿಯ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಮೂಲನಿವಾಸಿಗಳಾದ ತುಳುವರು (ಕೊರಗರು, ಮೇರರು, ಮುಂಡಾಲರು ಮೊದಲಾದ ದಲಿತ ವರ್ಗದವರು, ಬಂಟ, ಬಿಲ್ಲವ, ಕುಲಾಲರು, ಮಡಿವಾಳರು ಮುಂತಾದ ಇತರ ವರ್ಗದವರು) ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಆಲಡೆಯ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಆದಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಬಳಿ(ಗೋತ್ರ)ಯವರ ಆದಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸುರತ್ಕಲ್ಲಿನ ಕಟ್ಲಬೀಡು ಆಲಡೆ ಗುಜ್ಜರಣ್ಣ ಬಳಿಯವರಿಗೆ, ಮಂಡೇಡಿಯ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಆಲಡೆ ಪಾಂಗಾಳಣ್ಣ ಬಳಿಯವರಿಗೆ, ನಂದಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆ ಬಾಗ್ಯೆಟ್ಟಿಬನ್ನ ಬಳಿಯವರಿಗೆ ಆದಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆದಿಯೆಂದು ಬರುವ ಭಕ್ತರು, ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವ ಮಹಿಳೆಯರು, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಆಯಾ ಬಳಿಯವರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಿದ್ದರೆ ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಅತ್ರಿಜಾಲು, ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಮುಂತಾದ

ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಸರ್ವ ಗೋತ್ರದವರೂ ಬರುತ್ತಾರೆ. 'ಆದಿ' ಎಂಬುದಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯ ಹೊರತು ಇಂತಹ ಗೋತ್ರದವರಿಗೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಗೋತ್ರದ ಕುರಿತಾಗಿ ವಿಶೇಷ ನಿಯಮಗಳಾಗಲಿ, ಕಟ್ಟು ಪಾಡುಗಳಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆದಿ ಮತ್ತು ಮೂಲದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ.

೪.೭ ಆಲಡೆಗಳ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯ ನೆಲೆ – ಸ್ಥಳೀಯ ಐತಿಹ್ಯಗಳು

ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಗಳ ಕಾಲನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟ ಆದಿಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಪಾಂಗಾಳ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ೪೦೦ ರಿಂದ ೮೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗದು. ಅದಕ್ಕೊಂದು ಸೂರಿನ ಕಲ್ಪನೆ ಅನಂತರದ್ದಾಗಿರಬಹುದು. ಇಂತಹ ದೈವಾರಾಧನೆಯ ತಾಣಗಳು ನಿರಂತರ ರೂಪಾಂತರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಬಂದುವು. ದೈವದ ನೆಲೆಗಳು ನಿಧಾನವಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಾದುವು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆದಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಮೌಖಿಕ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಯಿಮಾತಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಲಿಖಿತ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಚೀನವೆನ್ನಬಹುದಾದ ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಪಾಂಗಾಳ, ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು ಮುಂತಾದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೈದಿಕಪುರಾಣ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಬ್ಬಗದಾರಗರು ತಮಗೂ ಜಾಗ ನೀಡಿ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಕವತ್ತಾರು, ಸಿರಿಗಳು ನೀರು ಕೇಳುವ ಬದಲು ಮುಳ್ಳುಸೌತೆ ಕೇಳಿದ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ನಂದಳಿಕೆಯ ಹೆಗ್ಗಡೆಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದದ್ದು, ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರು ಜನಿಸಿ ತೀರಿಕೊಂಡ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಬೊಳ್ಯೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಓಲಗವಾದ ಕುಮಾರ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮೌಖಿಕಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಐತಿಹ್ಯಗಳು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು, ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವುಗಳ ಆಚರಣೆಗಳು ಕೂಡ ಆಯಾ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ವೈದಿಕಾಂಶಗಳು ಮತ್ತೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದುದರಿಂದ ಜನಪದರ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ವೈದಿಕರು ಹೊಸತೊಂದು ಪುರಾಣವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆಲಡೆಗಳ ರಚನಾ ಸಾಧ್ಯತೆ, ಸಮಗ್ರ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮನೋಧರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿತ್ವ ಹೊಂದಲು ಅವುಗಳ ಸ್ಥಳೀಯ ಐತಿಹ್ಯಗಳು, ಗಾದೆಮಾತುಗಳು, ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಆಯಾ ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತಾದ ವೈಭವೀಕರಣದ ಮಾತುಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಜನಪದ ಇತಿಹಾಸಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆಲಡೆಯೊಂದರ ದೈವ–ದೇವರುಗಳ ಕಾರ್ಣಿಕಗಳು ಆಯಾ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಜನಾಕರ್ಷಣೆಗೆ ಹೆದ್ದಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಪುರಾಣದ ಒಂದು ತುಣುಕನ್ನು ಮುರಿದುಕೊಂಡು, ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮೀಕರಿಸಿಯೋ, ಇಲ್ಲವೇ ಹಿಂದೆ ಆಗಿಹೋದ ಘಟನೆಯೊಂದನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ರೆಕ್ಕೆಪುಕ್ಕಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಪುರಾಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವೋ, ಇಲ್ಲವೇ ಆಲಡೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚದುರಿಹೋದ

ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮರುಜೋಡಿಸಿಕೊಡುವ ಚಿಂತನೆಯೋ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಹೊಸತಲೆಮಾರುಗಳು ಕೂಡ ಇಂತಹ ವೈಭವೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಜನಪದರ ಈ ಬಗೆಯ ಮನೋಧರ್ಮ ಇಂದಿನ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಜನಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಆಲಡೆಗಳ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲೀಕರಣದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರವಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವಂತೆ ಪಾಂಗಾಳದ ಬ್ರಹ್ಮರ ಪಾಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆದಿಆಲಡೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ ಗುಡಿಯಂತೆಯೇ ಹೋಲುವ ಕಾಷ್ಠಶಿಲ್ಪದ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯನ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕಾರಣನಂತೆ. ಅವನು ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಶಿವ ಮೆಚ್ಚಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದಾಗ ತಾನು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶಿವ ನೆಲೆಸಬೇಕೆಂದು ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ ಬೇಡಿಕೊಂಡ. ಶಿವ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ತನ್ನ ಗಣಗಳೊಂದಿಗೆ ನೆಲೆಸಲು ಒಂದು ಶರತ್ತನ್ನು ಹಾಕಿದನಂತೆ. ಭಕ್ತನಾದ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯನೂ ತನ್ನ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಗಣಗಳೊಂದಿಗೆ ನೆಲೆಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯನೂ ಅವನೊಂದಿಗೆ ನೆಲೆಸಿದ್ದು ಅಡ್ಕತ್ತಾಯನಿಗೆ ೬ಳ ಕಡೆ ಸ್ಥಾನಗಳಿವೆಯಂತೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿದಾದ್ದು ಹಿರಿಯಡ್ಕ. ಇದು ಆ ಊರಿಗೆ ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವೆಂಬುದು ಒಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಾದರೆ ಪಾಂಗಾಳದ ಈ ಆದಿಆಲಡೆಯನ್ನು ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ತಂಗಿ ಎಂತಲೂ, ಹಿರಿಯಕ್ಕ ಇದ್ದುದೇ ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಆಯಿತು ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ, ಅಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕಾದ ಹರಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪಾಂಗಾಳಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ.[೫೦] ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಆದಿಆಲಡೆಗಳಲ್ಲೇ ಇದು ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣೇ ಪ್ರಸಾದ, ಈ ಆಲಡೆ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು ಎಂಬಂತಹ ಮಾತುಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಪಾಂಗಾಳದ ಈ ಆಲಡೆಯಿಂದ ನೂರು ಗಜದಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ನೂರುವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೊಸ ಆಲಡೆಯೊಂದರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದ್ದು, ಕಳೆದ ಎರಡು, ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದೀಚೆಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಆಲಡೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಧುನಿಕವಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ನಾಲ್ಕೈದು ಮೈಲುಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಹೊಸತಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಶಾಂತಿಬೆಟ್ಟು, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕಾನುಕೂಲತೆಗಳ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಇಂತಹ ಕಪೋಲಕಲ್ಪಿತ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದು, ಆಸ್ತಿಕ ಜನರ ಆಕರ್ಷಣೆಯನ್ನು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುವಂತಾದ್ದು ಇದರ ಒಳಗುಟ್ಟು.

ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಹಿಂದಿರುವ ಒಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಂದಳಿಕೆಯ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ, ಮರ್ಯಾದೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಅವಮಾನಿತಗೊಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅವರ ಖಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಅಣ್ಣಪ್ಪದೈವ ನಂದಳಿಕೆಯ ಬೀಡು ಹಾಗೂ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದನಂತೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ

---

[೫೦]. ರಾಮಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ, ಮುಕ್ಕಾಲಿ, ೨೦೦೩, ಆದಿಆಲಡೆ ಪಾಂಗಾಳ, ಸಂದರ್ಶನ.

ಹರಿಕೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲೇ ಸಲ್ಲಿಸಿದರೂ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ನಂದಳಿಕೆಯ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತಹ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಹತ್ತಿರದ ಪಿಲಾರು ಕಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಬಲಿಸೇವೆ, ಪೂಜೆ ಎಲ್ಲವೂ ನಿಮಗೆ ಆದರೆ ಕೊನೆಯ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾತ್ರ ನಮಗೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರಂತೆ ! ಎಂಬುದಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಐತಿಹ್ಯ ನಂದಳಿಕೆಯ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಅರುಹುತ್ತವೆ. ನಂದಳಿಕೆಯ ದೈವಗಳ ಮೇಲೆ ಅಪಾರ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಆಸ್ತಿಕರಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಬಾವಿಯ ಮೇಲೆ ಗುಂಡಕಟ್ಟುವಂತೆ ಆದೇಶ ನೀಡಿದರಂತೆ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ಇಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ಹೂ ನೀರು ಇಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಒಮ್ಮೆ ಕೂಟಾಯಿ ಮನೆಯ ಪೂರ್ವಿಕರಾದ ಬಾಬು ಶೆಟ್ಟಿ ಎಂಬವರು (ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು) ನಂದಳಿಕೆ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋದವರು ಎರಡು ಚೆಂಡು ಮಲ್ಲಿಗೆ ತಂದರಂತೆ. ಮರುದಿನ ಅದನ್ನು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಇಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಸ್ಮೃತಿ ತಪ್ಪಿತಂತೆ. ಕುಟಾಯಿ ಮನೆಗೆ ಜನ ಹೋಯಿತು. ಮೋಕ್ತೇಸರರಾದ ನಾರಾಯಣ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು ಬಂದಾಗ ದೈವದ ನುಡಿಯಾಗಿ ನಮಗೂ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ದರ್ಶನಸೇವೆ ನಡೆಯಬೇಕು, ಹಾಳೆ ಹಿಂಗಾರ ಹಿಡಿದು ಹುಡಿಯಾಗಬೇಕು ಎಂದಿತಂತೆ. ಮರುವರ್ಷ ಅಮ್ಮಣ್ಣಿ ಎಂಬವರ ಅಜ್ಜಿ ಮತ್ತು ಬಾಗಿ ಎಂಬವರು ನಂದಳಿಕೆಗೆ ಬಂದು, ಪುನಃ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದಾಗ ಹೂ ಹಿಂಗಾರ ಮುಡಿದು ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ನೆನೆಸಿದಾಗ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಆವೇಶಿತರಾಗಿ ಬಿದ್ದರಂತೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಪುರಾಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಹಿರಿಯ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಸಾವು ಇಲ್ಲೇ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ನಿಕದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಸೇವೆ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತು ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರ ಹೇಳಿಕೆ.

ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಮುದ್ರಸ್ನಾನಕ್ಕೆಂದು ಬಂದವರು ಹೆಜಮಾಡಿಯ ಭಟ್ಟರ ಮನೆಯ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತರಂತೆ. ಬಾಯಾರಿಕೆ ಕುಡಿದು ಸ್ಥಳ ಕೇಳಿದರಂತೆ. ಮನೆಯಿಂದಲೇ ಭಟ್ಟರು ಒಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಎಸೆದಾಗ ಹೆಜಮಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಿರುವ ಆಲಡೆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಿತ್ತಂತೆ. ಇಂದಿಗೂ ಭಟ್ಟರ ಮನೆಯಿಂದ ಸಿರಿದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಚೆಂಡು ಹೂವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಆಲಡೆ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಓಡಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಕ್ರಮ ಇದೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಷ್ಟೊಂದು ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳವಾದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ಮಣ್ಣು ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಕವತ್ತಾರು ಮಾಡಲಾಯಿತು ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.[೫೧] ಹೆಜಮಾಡಿ ಆಲಡೆಯ ಕುರಿತು ಸಿಗುವ ಮಾಹಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕವತ್ತಾರಿನ ಆಲಡೆಗಿಂತಲೂ ತಮ್ಮ ಆಲಡೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ.

---

[೫೧]. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಭಟ್, ಬಸ್ತಿಪಡ್ಪು, ಹೆಜಮಾಡಿ, ೨೦೦೯, ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ.

ಮಂಡೇಡಿಯ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಮಾಹಿತಿಯಂತೆ ಮಂಡೇಡಿಯ ಆಲಡೆಯಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿನ ಮಣ್ಣು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಪಾಂಗಾಳದ ಆಲಡೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ.[೫೨]

ಮೂಡಬಿದಿರೆಯ ಅಲಂಗಾರಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ 'ಕಾನ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳು ಬಂದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ 'ಬ್ರಹ್ಮರ ಗುಂಡಿ' ಅಂತ ಸ್ಥಳವಿದೆ, ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಅರ್ಚಕರು.[೫೩] ಅದೇ ರೀತಿ ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕಿನ ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ ಬಹಳ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡ ಆಲಡೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಿರಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಪುರಾಣಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಕವತ್ತಾರ್ ಬಗ್ಗೆ ರೋಚಕವಾದ ಐತಿಹ್ಯ ಸಿಗುತ್ತವೆ. 'ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ ಮುದೆಲ್, ಕವತ್ತಾರ್ ತರೆ', 'ಮುದೆಲ್‌ಗ್ ನೀರ್ ಮಯ್ತ್ಂಡ ಅಲ್ಪ ಫಲ ತಿಕ್ಕು' ಎಂಬ ಮಾತು ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಕವತ್ತಾರ್‌ವರೆಗೆ ಸಿರಿಗಳು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಈ ಮಾತು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ ಮತ್ತು ಕವತ್ತಾರ್‌ನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಒಬ್ಬರೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದು ಎಂದಾಗಿರಬೇಕು. ಸಿರಿಗಳು ಬರುವಾಗ 'ತೆಂಕುಮನೆ'ಗೆ ಬಂದು ಕವತ್ತಾರ್‌ಗೆ ಬಂದರು.

ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ಆಲಡೆಯಿರುವುದು ರಾಯಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ. ಸಿರಿಗಳು ಭೂಮಿಗಿಳಿದು ಗೌಡರ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿರುವ ದಿನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂತು ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ತಿಂದರಂತೆ. ಈ ಕಥೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನ್ನೆಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಲಿನ ಪಾದೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯ ಚಿತ್ರವಿದ್ದು, ಅದು ಒಡೆದು ಹೋಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೃತಕ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿವರಗಳು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗಷ್ಟೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಆಲಡೆಯಿದು. ಇಂತಹ ಐತಿಹ್ಯವೊಂದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಆಸ್ತಿಕರ ಮನಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಇಂಬುಕೊಡುವಂತಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಾವರದ ಸಾಲಿಕೇರಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಕ್ಕಡೆ ಎಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದೆ. ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥಾನಕವೊಂದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೆಣೆದು ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಬಿಂಬಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕುಕ್ಕುಟಾಸುರ ಎಂಬವನು ಮಹಾಭಕ್ತನಾದರೂ, ರಾಕ್ಷಸಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಅವನನ್ನು ದೇವಿ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಸಾಯುವ ಮೊದಲು ತನ್ನ ಹೆಸರು ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅವನ ಹೆಸರೇ ನೀಡಲಾಯಿತಂತೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕುಕ್ಕಡೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು ಎಂಬುದಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೫೪] ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಇಲ್ಲಿಯ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದರು ಎಂಬುದಾಗಿ ದೇವಳದ ಕಾರ್ನಿಕವನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

---

೫೨. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಶೆಟ್ಟಿ, ಮಂಡೇಡಿ, ಹೆಜಮಾಡಿ, ೨೦೦೪, ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ.
೫೩. ಅನಂತ ಭಟ್, ಕಾನ, ಮೂಡಬಿದಿರೆ, ಆಲಂಗಾರು.೨೦೦೯
೫೪. ಶೇಖರ ಶೆಟ್ಟಿ, ಮೊಕ್ತೇಸರರು, ಕುಕ್ಕುಡೆ, ಸಾಲಿಕೇರಿ ೨೦೧೦, ಸಂದರ್ಶನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ಶಿರ್ವದ ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರಾಜಾಮಾಣಿಕ್ಯನ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಶಿವಸ್ವರೂಪಿ ಭಟಾರಿಯನ್ನು ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವಳದ ಚಾವಡಿಯ ಅರಂತಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಂತತಿ, ಸಂಪತ್ತು ದೊರಕುತ್ತವೆ. 'ಕಾಲಭೈರವನಿಗೆ ತುಪ್ಪದ ದೀಪಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದರೆ ಕಳೆದು ಹೋದ ವಸ್ತುಗಳು, ಒಡವೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಲಭೈರವನನ್ನು 'ಬೋಂಟೆಗಾರ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.[೫೫] ಹಾಗೆಯೇ ಸಿರಿಗಳು ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯಲು ಹೋದಾಗ ಬದುವಿನಲ್ಲಿ ನೊರೆ ಇತ್ತಂತೆ. ಅದು ಊರಿನವರ ಪಿತೂರಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಈ ಊರಲ್ಲಿ ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಲಿ ಎಂದೂ, ಗೆಜ್ಜೆಕತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗೀರಿದಾಗ ನೀರು ಬಂತೆಂದೂ, ಆ ಕೆರೆ ಈಗಲೂ ಇದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೇಜಿ ನೆಟ್ಟಾದ ಮೇಲೆ ನಲ್ಯ(ಹುಲ್ಲು) ಆಗಬಾರದೆಂಬ ವರವನ್ನು ಸಿರಿಗಳು ಕೊಟ್ಟರಂತೆ.[೫೬]

ಉಡುಪಿಯ ಕಂಗನಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಮನೆಯಿಂದ ಬಂದವಳೇ ಕುಮಾರನನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲು ಕಟ್ಟಿ ತೂಗುವುದು, ರಾತ್ರಿ ಕುಮಾರನಿಗಾಗಿ ಹಾಲೂಟ ಕೇಳಿದಳೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಹಾಲು ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದಾಗ "ಪುನಃ ನೋಡಿ" ಎಂದಾಗ ತಂಗಳನ್ನ ಹಾಗೂ ಬೆಳ್ತಿಗೆ ಅನ್ನ ಇತ್ತಂತೆ. ಕುಮಾರನಿಗೆ ಹಾಲಿನೊಂದಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಾಗ ಅದನ್ನು ಕುಮಾರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದುತ್ತಾಳೆ. ಕಂಗನಬೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಬೈಲಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗ ಗದ್ದೆಯ ನಲ್ಯ(ಹುಲ್ಲು)ತಾಗಿ ಬಿದ್ದಳಂತೆ. ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ನಲ್ಯ ಬೆಳೆಯದಿರಲಿ ಎಂದು ಶಾಪಕೊಟ್ಟ ಕಾರಣ ಇಂದಿಗೂ ಬನ್ನಂಜೆ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ನಲ್ಯ ಬೆಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಅವಳ ಬಂಟ. ಬನ್ನಂಜೆ ಬೈಲಿನಿಂದ ಸಿರಿಬೀಡಿಗೆ ಹೋದ ಸಿರಿ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯಲು ಒಂದು ನೀರಿನ ಹೊಂಡಮಾಡಿದಳು. ಆ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಕಪ್ಪೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕಂಗನಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಂಬಳದ ದಿನ ಪೂಜೆಗೆ ಅ ಹೊಂಡದಿಂದಲೇ ನೀರು ತರಬೇಕು ಎಂಬ ಆಚರಣೆ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ. ಸಿರಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸಿರಿಬೀಡು ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಸಿರಿಕುಮಾರನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಂಗಣಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಂಬಳ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಯ ಕುರಿತು ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. "ಐತಿಹ್ಯ-ಪುರಾಣಗಳು ನೈಜ ಘಟನೆಗಳ ಸಹಜ ನಿರೂಪಣೆಗಳಾಗಿರಲಿ, ವೈಭವೀಕೃತ ನಿರೂಪಣೆಗಳಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ನಡೆದಿರಬಹುದಾದ ಘಟನೆಗಗಳ ಸುತ್ತ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಾಗಿರಲಿ-ಅವುಗಳು ವಾಸ್ತವ ಘಟನೆಯ (ಇತಿಹಾಸದ) ಸಣ್ಣದೊಂದು ಎಳೆಯನ್ನಾದರೂ ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಒಂದು ನಾಡಿನ ಇಲ್ಲವೆ ಜನತೆಯ ಇತಿಹಾಸದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೊಸ ಒಳನೋಟಗಳು

[೫೫]. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ೨೦೧೦, ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು, ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.
[೫೬]. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ೨೦೧೦, ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು, ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ಲಭಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ."[೫೬]. ಈ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದಾದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಇತಿಹಾಸದ ಎಳೆಯೊಂದಿರುವುದು ಸತ್ಯವಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಂದು ಅಂಶಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನಲ್ಕ ಬೆಳೆಯುವುದು, ಸಿರಿ ಕುಮಾರನಿಗೆ ತೊಟ್ಟಿಲು ಕಟ್ಟುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲದೆ ಸಿರಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಕವತ್ತಾರು, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಮುಂತಾದೆಡೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಸಂಚಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಥೆಗಳು ಆಯಾ ಸ್ಥಳಗಳ ಮೇಲ್ಮೆಯನ್ನು ಅರುಹುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿವೆಯೇ ಹೊರತು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಮೂಲಕಥೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಅಲ್ಲ. ಮೂಲಕಥೆಯ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ನಿಕ ಮತ್ತು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿಕೊಂಡು ಪೂರಕವಾಗಿ ಈ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಇದನ್ನು ಆಡಳಿತಮಂಡಳಿಯವರು, ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರೇ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅತೀವವಾದ ಭಕ್ತಿ, ಗೌರವ ಹೊಂದಿ ಸದಾ ಬರುವ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಇಂತಹ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ನಂಬುವಂತೆ ಬಿಂಬಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಣಗೊಂಡ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ ಅಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತುಂಬುತ್ತವೆ.

೪.೬.೧ ಸಿರಿ – ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿಗಳು

ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವುದು ಆವೇಶಕ್ಕೊಳಗಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಸಿರಿ-ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿಗಳ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕ ಉದ್ದೇಶ ಅಲ್ಲ. ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಆಲಡೆಯ ವಕ್ತಾರರಂತೆ ಯಾವತ್ತೂ ವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲೆಚ್ಚಿದ ದಲ್ಯದಂದೋ, ದಲ್ಯಸೇವೆಯಂದೋ ತೀರ್ಮಾನವಾದಂತೆ ತಮ್ಮ ಸಂಗಡಿಗರನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಲಡೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಕಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಿಗದಿತ ಆಲಡೆಗೆ, ನಿಗದಿತ ಕುಮಾರರ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಹಾಗಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳು ಸಿರಿ ಜಾತ್ರೆಯಂದು ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತವೆ. ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲಾ ಕುಮಾರರು ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರುಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಕೆಲವೆಡೆ ಕುಮಾರರೇ ಆಲಡೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಿಡಿಗಲ್ಲಿನ ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಿರಿಆಲಡೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಪ್ಪ ಪೂಜಾರಿ ಎಂಬ ಕುಮಾರನ ಪಾತ್ರ ಸಾಕಷ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಕವತ್ತಾರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನಂತೆ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿ, ದಂತಕತೆಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದು, ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಇವರ ಪಾತ್ರ ಸಾಕಷ್ಟಿದೆ. ಸಿರಿ ತಲೆಬಾಚಲು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದ ಚಿನ್ನದ ಒಯ್ಪಣೆ, ಬಾಚಣಿಗೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಸಿರಿಯ ತಂದೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡು ಎಂದರೆ ಇದೆ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಈಗಿನ ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ ದೇಗುಲವನ್ನು

---

[೫೬]. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರೈ. ಎ. ೧೯೯೫, ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಐತಿಹ್ಯ-ಪುರಾಣಗಳ ಪಾತ್ರ-ಸಿರಿ, ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಅಭಿನಂದನಾ ಸಂಪುಟ, ಕಲಾಗಂಗೋತ್ರಿ ಉಚ್ಚಿಲ, ಪುಟ-೨೪೦.

ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದ್ದು, ಸಿರಿ ಪುರಾಣದ ಕತೆ ಇಲ್ಲೇ ನಡೆದದ್ದು ಎಂಬಂತೆ ಸತ್ಯನಾಪುರ, ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟು ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಜಾತ್ರೆಯಂದು ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಭೇಟಿಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಆಲಡೆಯ ಪೋಷಣೆ, ಜನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಬಂಟ್ವಾಳದ ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ, ಪಾಂಗಾಳ, ದೈಲೊಟ್ಟು, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಬೊಳ್ಯೊಟ್ಟು ಮುಂತಾದ ಆಲಡೆಗಳು ಪ್ರಭಾವಯುತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಮುತವರ್ಜಿಯನ್ನು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ಸಿರಿಕುಮಾರರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವರ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ವಾತಾವರಣ ಹಿಡಿಸಿತು ಅಂತಂದರೆ ಉಳಿದವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ಪರಿಪಾಠವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಸಿರಿಕುಮಾರರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶ.

ಆಲಡೆಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಿರಿ–ಕುಮಾರರನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತನ್ಮೂಲಕ ಆಲಡೆಯ ಕಾರ್ನಿಕ, ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಮನಃಶಾಂತಿಯ ಕುರಿತು ಅವರ ಮೂಲಕ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಸಿರಿಕುಮಾರರನ್ನು ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಂತೆ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ತೆರೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದುಂಟಾದ ಅರಿವಿನಿಂದಾಗಿ ಪಾತ್ರಿಗಳಿಗೂ ಅವರನ್ನು ಓಲೈಸುವ ಜನರಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ, ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವ ಜನರು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದಿಆಲಡೆ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸುವ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕರನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಂಕಿತದೊಳಗೆ ಇರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ನಡೆದು ತಮ್ಮ ಆಲಡೆಗಳು ಇತರ ಆಲಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದು, ಕಾರ್ನಿಕ ಇರುವಂತಾದ್ದು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸುವಂತೆ ರೂಪಿಸುವುದು ಒಂದು ತೆರನಾದರೆ, ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯೇ ಆಲಡೆಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ಕಾರ್ನಿಕವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಕರಪತ್ರವನ್ನು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕಾಲಾವಧಿ ಮತ್ತು ವರ್ಷಾವಧಿ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನಮೂದಿಸಿ ಆಸ್ತಿಕ ಮಹಾಶಯರಿಗೆ ಹಂಚುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವ ತಂತ್ರಗಳು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಯೊಳಗೆ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಕೂಡ ಆಲಡೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಕುರಿತು ಭಯ, ಭಕ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತೆ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ಅವುಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವಲ್ಲಿ ಬಹ್ವಂಶ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ವಕ್ತೃಗಳೊಂದಿಗಿನ ಸಂದರ್ಶನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

೪.೭.೨ ಆಲಡೆಗಳ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳು

ಆಲಡೆಗಳ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಜನಪದರ ದೈವಗಳಿಗೆ ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಬಂದ ನಾಯಕತ್ವ ಮತ್ತು ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ, ಅದನ್ನೇ ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಒಂದಷ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಚಾಣಾಕ್ಷತನದಿಂದ ಬಳಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಪ್ರಮುಖ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಂಶ. ವೈದಿಕವರ್ಗ ಕೇವಲ ದೈನಂದಿನ ಆಚರಣೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತಹ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಉಳಿದಂತೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆಡಳಿತವನ್ನು ಜೈನ, ಬಂಟಮನೆತನಗಳು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುವ ಆಲಡೆಯು ಅವರ ಆದಿ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದಂತಹ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಆಡಳಿತವರ್ಗ ಕೂಡ ಅದೇ ಆಲಡೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಆದಿಯೆಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸುರತ್ಕಲ್ಲಿನ ಕಟ್ಲಬೀಡು ಆಲಡೆಯ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗದವರು ಗುಜ್ಜರಣ್ಣ ಬಳಿಯವರು. ಆಲಡೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಇರುವುದು ಅದರ ಆಡಳಿತವರ್ಗ ಅಥವಾ ವೈದಿಕವರ್ಗಗಳಿಂದಲ್ಲ, ಬದಲು ಆದಿಯೆಂದು ನಂಬುವ ಕುಟುಂಬಿಕರಿಂದ. ಅವರು ತಲೆತಲಾಂತರದಿಂದ ಸಂಬಂಧಿತ ಆಲಡೆಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಸೇವೆಗಳು, ಹರಿಕೆಗಳು, ಜೊತೆಗೆ ಬಂದು ಹೋಗುವಿಕೆ ಆಲಡೆಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ತಳಹದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿವೆ. ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಈ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಇಂದಿನ ಆಧುನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲೂ ಊರ್ಜಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳು ಇಂದು ಅತ್ಯಂತ ಆಧುನಿಕವಾಗಿ ನವೀಕರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಪ್ರಗತಿಗೆ ಮೂಲದಾರಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆಸ್ತಿಕ ಸಮುದಾಯದ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ತನ್ನತ್ತ ಸೆಳೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಆಡಳಿತಾರೂಢ ಶಕ್ತಿಗಳು ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊಸ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾಯಕಲ್ಪವನ್ನು ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಚಿಂತನೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇದೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಮೌಖಿಕ ಇತಿಹಾಸ ವೈಭವೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದು ಕೂಡ ಇದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮವೇ ಮೊದಲಿನ ಆಲಡೆ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೆ ತಮ್ಮ ತಾಣವೇ ಪ್ರಖರವಾದುದೆಂದೂ, ಕಾರ್ಣಿಕದ ಸ್ಥಳವೆಂದೂ ಬಿಂಬಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಆಡಳಿತಾರೂಢ ಮೇಲ್ವರ್ಗ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುವ ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿಗಳೂ, ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರದೂ ಪಾತ್ರವಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ಆಯಾ ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವೈಭವೀಕರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿನ ದೈವದೇವತೆಗಳು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತಪರಿಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಅಡಿಪಾಯ ಅಭದ್ರತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಚಾರಗಳು ಸಂಬಂಧಿತ ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಊರಿನವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪರಊರಿನವರು ಈ ಬಗೆಯ

ಚಿಂತನಮೌಢ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಬಂದು ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಹೇಳಿದವರೂ ಕೂಡ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆಸ್ತಿಕ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗ ಪಡೆದು ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನುಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಆಲಡೆ, ಅಲ್ಲಿಯ ದೈವ-ದೇವರುಗಳು ಜನರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಇತಿಹಾಸ, ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಅಂಶಗಳು ಹೇಗೆ ಕಾರಣೀಭೂತವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದು ಆಸಕ್ತಿಯ ಅಂಶ.

೪.೮ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಜನಪದರ ಸಂಬಂಧ

ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆಲಡೆ ಅಥವಾ ದೇವಸ್ಥಾನವೊಂದು ಆದಿ ಮೂಲದವರ ದೇವಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಮುಂದುವರಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಭಜಕರಾಗಿ, ದೇವಾಲಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುಗಳಾಗಿರಬಹುದಷ್ಟೆ. ಆಲಡೆಗಳು ಅದರ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿರುವ ಊರಿನವರ ಶ್ರದ್ಧಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಊರಿನವರಿಗೆ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತವೆ. ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಊರಿನವರು ಆ ದೇಗುಲದೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧಕರ ಮತ್ತು ಊರಿನವರ ಸಂಬಂಧಗಳಿಂದಾಗಿ ದೇಗುಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪದರಗಳು ಊರಿನಲ್ಲೂ ಗಟ್ಟಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.. ಆರಾಧಕರು, ಆಡಳಿತದಾರರು ಮತ್ತು ಊರಿನವರ ಮನೋಭಾವ ಆರ್ಥಿಕಸ್ಥಿತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಜನರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಲೆಮಾರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರುಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಗಳು ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಯ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ ಉಳಿದು ಬಂದು ಇಡೀ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಇದ್ದು ಅವುಗಳು ಫಲಪ್ರದವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವ ಉದ್ದೇಶವಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಆರಾಧನಾ ತಾಣಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದಂತೆ ಅವುಗಳ ಸುತ್ತ ಈ ಬಗೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಪದರವೊಂದು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಒಂದು ಗ್ರಾಮದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮದ ಜನರು ಆರಾಧಾನಾ ತಾಣದ ಕುರಿತಾಗಿ ಗೌರವದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ರಾಜರ ಆಡಳಿತವಿದ್ದಾಗ ಗ್ರಾಮದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗಗಳ ಜನರು ದೇವಳದ ಒಂದೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಲ್ಲದೆ, ಅವರಿಗೆ ಉಂಬಳಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದು ಅಂತಹ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಆ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಜನಪದರು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮದ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಆದಾಗ ತಮಗೆ ಆದಿ ಆಲಡೆಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ತಮ್ಮನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೆ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಾರ್ಷಿಕಉತ್ಸವ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಜಾತಿ ವರ್ಗಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮಡಿವಾಳರು, ಮೊಯಿಲಿಗಳು, ಬಂಟರು, ಬಿಲ್ಲವರೇ ಮೊದಲಾದ ಜಾತಿವರ್ಗದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ತಲೆಮಾರಿಂದಲೇ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ಹೆಬ್ರಿ, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಪಾದೆಮಠ ಮುಂತಾದೆಡೆ ಇಂತಹ

ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಉಂಬಳಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದ್ದು, ಭೂಮಸೂದೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳು ದೇವಳದ ಕೈತಪ್ಪಿದ್ದರೂ, ದೇವಳದ ಸಂಪರ್ಕ ಕಡಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ತತ್ಸಂಬಂಧೀ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಳ ನೀಡಿ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಪಾಂಗಾಳ, ಮುಂತಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಅನೇಕ ಮಹತ್ವದ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ. ಜಾತ್ರೆ ತೊಡಗಿದಂದಿನಿಂದ ಮುಗಿಯುವ ತನಕ ಊರಲ್ಲಿ ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳಾಗಲೀ, ಮದುಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವುದಾಗಲೀ ಇನ್ನಿತರ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳಾಗಲಿ ನಿಷಿದ್ಧ. ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಗಿಂತಲೂ ಇಡೀ ತಾಣವನ್ನು ಇತರ ದೇವಾಲಯದಷ್ಟೇ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಬಿಂಬಿಸುವ ಕೆಲಸವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇಗುಲದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಚರಣೆಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಆ ಊರಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಅರಿವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಡೀ ಆಲಡೆಯ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ಯಾವುದೇ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಜೋಪಾನವಾಗಿಡುವ ಮತ್ತು ಅದರ ಪಾವಿತ್ರ್ಯ ಹಾಳಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನೋಭಾವ ಅವರಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದಿರುವ ಜನರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಯುವಜನತೆ ಇಂತಹ ಪಾರಂಪರಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿನ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಹೊರಗಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಕಳಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಹೊಸ ಆಲಡೆಯೊಂದು ರಚನೆಯಾದರೆ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬಂಧನಗಳು ಊರಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಸಂಬಳ ನೀಡಿ ಅಡಿಪ್ಪು (ಚಾಕರಿ), ಹಿಲಾಲು (ಮಡಿವಾಳ) ಮುಕ್ಕಾಲಿ (ದೈವಗಳ ಚಾಕರಿ ಮಾಡುವವರು) ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಜನಗಳನ್ನು ನಿಯುಕ್ತಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದೆ ಶಿಷ್ಟದೇವಾಲಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಧ್ಯಾಯ–೫

ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ. ೫

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳೆಂದರೆ ಭೂತಾಲಯಗಳಲ್ಲ. ಇವುಗಳು ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಆದಿಮೂಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಂತಹವುಗಳು. ತುಳುನಾಡಿನ ಅವೈದಿಕ ಕುಟುಂಬಗಳ ಆದಿಸ್ಥಾನಗಳು. ಇದು ಕುಟುಂಬಗಳ ಆಲಡೆ. ಬೆರ್ಮೆ ಮತ್ತು ನಾಗನ ಆರಾಧನಾ ಸ್ಥಳ. ಕಾರ್ನಿಕ ಪ್ರತಾಪಗಳ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಇತರ ದೈವಗಳನ್ನು ನಂಬುವಂತಾಯಿತು. ಸಿರಿಯನ್ನು ಕುಲದೈವವಾಗಿ ಯಾರೂ ನಂಬುತ್ತಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯವಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅವಳ ಶಕ್ತಿ, ಕಾರ್ನಿಕ, ಪ್ರತಾಪಗಳಿಂದಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ನಂಬುವುದು ಜಾಸ್ತಿಯಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿರಬೇಕು[೧] ಎಂಬ ವಕ್ತೃಗಳ ಮಾತಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದೆ ಎಂಬಂತೆ ಸಿರಿಯ ಕಾರ್ನಿಕ, ಹೋರಾಟವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಜನಪದರು ಅವಳನ್ನು ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರಂತೆ ಅಲೌಕಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಅಲೌಕಿಕ ಸಿರಿ ಶಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಪಡಕೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆ ಎಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಸಾಮೂಹಿಕವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡಕೊಂಡಿವೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆ, ನಂಬಿಕೆ ಜಾಸ್ತಿಯಾದಂತೆ ತತ್ಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನದಾಳದ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಸಿರಿದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಮೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಆವೇಶಿತರಾದಾಗ, ಆವೇಶದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಆಲಡೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ, ವಾತಾವರಣ, ಕಾರ್ನಿಕದ ನೆಲೆ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲಾಗಿ ಆಯಾ ಶಕ್ತಿಕೇಂದ್ರಗಳು ಹೊಂದಿದ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಮಾನದಂಡವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ದಲ್ಯಸೇವೆಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಆದಿ ಮೂಲಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿದೈವಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡು, ಅವುಗಳ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥ ನಡೆಯುವ ದಲ್ಯಸೇವೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದು, ಆಲಡೆಗಳು ಮತ್ತೆ ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನ ಆಕರ್ಷಣೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾದವು. ಸಿರಿಗಳ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥ ಮನೆದಲ್ಯ ನೀಡುವ ಕ್ರಮವೂ ಇದೆ. ಮನೆದಲ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಂದರೆ ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ಈ ದಲ್ಯಸೇವೆ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ದಲ್ಯಸೇವೆ ನಿಗದಿತ ದಿನದಂದು ಅಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪೆಬ್ರವರಿಯಿಂದ ಮೇ ತಿಂಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯವರೆಗೆ ಅಂದರೆ ಪ್ರತಿತಿಂಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡರಿಂದ ಮೂರು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಇಂತಹ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವಂತಹ ಆಲಡೆಗಳು ಮಾತ್ರ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿದ್ದು, ಕೇವಲ ಸಿರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿರುವ ಆಲಡೆಗಳು ವಿದ್ವಾಂಸರ

---

೧. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಶೆಟ್ಟಿ, ೨೦೧೧ ಮಂಡೇಡಿ, ಪಾಂಗಾಳ, ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ಗಮನ ಸೆಳೆದಿಲ್ಲ. ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಸಾಮೂಹಿಕ ದಲ್ಯಸೇವೆ ನಡೆಯುವಂತಹ ಆಲಡೆಗಳು ಎಂಬಂತಹ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿರಿದರ್ಶನ ಅಥವಾ ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯ ಕುರಿತು ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದವರು ಪೀಟರ್. ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್. ಬೆರ್ಮೆ/ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳೇ ಆಲಡೆಗಳೆಂದು, ಇಲ್ಲೇ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಗೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದವರು ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ ಅವರು. ಬಂಟ ಸಮುದಾಯದವರ ಕುರಿತಾದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ಪೀಟರ್. ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್ ಅವರಿಗೆ ಈ ಮತಾಚರಣೆ ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. "ಮೇ ೧೩, ೧೯೬೮ ರಂದು ಕಬತ್ತಾರು ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜರಗಿದ ಜಾತ್ರೆಯ ವಿವರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಈ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ನಾನು ಮೇ ೨, ೧೯೬೮ ರಂದು ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದು ಸಿರಿ ಐತಿಹ್ಯ ಮತಾಚರಣೆ ಎಂಬ ಲೇಖನದ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.[೨]

"ಸಿರಿ ಮತಾಚರಣೆಯ ಕುರಿತು 'ತುಳು ಪಂಚಾಂಗದ ಮೊದಲ ತಿಂಗಳು (ಪಗ್ಗು) ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ರಾತ್ರೆ ವರ್ಷಾವಧಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯು ಜರಗುತ್ತದೆ. (ವಸಂತ ಋತುವಿನ ಮಧ್ಯಕಾಲ, ಎಪ್ರಿಲ್-ಮೇ) ಈ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆವ ಆರೂ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತಾಚರಣೆಗಳ ತಿರುಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾನ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯು ಶಿವದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಜರಗುವುದಾದರೂ ಮಹತ್ ಸಂಪ್ರದಾಯ(Greater Tradition-ಮಾರ್ಗಪರಂಪರೆ) ದ ದೇವರಿಗೂ ಸಿರಿಗೂ ಯಾವುದೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಐತಿಹ್ಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ".[೩](ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭಲ್ಲಿ ಶಿವದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕ (ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯ), ಕಬತ್ತಾರು, ನಂದಳಿಕೆ, (ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ) ಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮಹತ್ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಆಲಡೆಗಳು ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿರಬೇಕು-ಅನುವಾದಕ) ಸ್ಥಾನೀಯ ಬ್ರಾಹಣ ಅರ್ಚಕರಿಂದ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಯ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ನಡೆಸುವ ಪೂಜಾ ಪಕ್ರಿಯೆಗಳು ವೈದಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವರು ಸಿರಿಯ ಅಖ್ಯಾಯಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗು ಸಿರಿಯಿಂದ ಆವೇಶಗೊಳ್ಳುವರೂ ಇಲ್ಲ. ಸಿರಿಆರಾಧಕರು ಶಿವನಲ್ಲಿ ಅಖಂಡ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶಿವಾರಾಧನೆ ಸಿರಿಯ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಜರಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ದೇವಾಲಯದ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗದವರು ಒಂದು ಖಾಯಂ ಆರಾಧನಾ ಬಳಗವನ್ನು (Cult group) ಮಾನ್ಯ ಮಾಡದೆ ದೇವಾಲಯದೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿರಿಸಿಕೊಂಡ ಹಲವಾರು ದೈವಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಒಂದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ [೪] ಎಂಬ ಕ್ಲಾಸ್ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆ ಕೇವಲ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ

---

೨. ಪೀಟರ್. ಜೇ. ಕ್ಲಾಸ್, ೧೯೮೭, ತುಳುವದರ್ಶನ (ಅನು: ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ಸುಭಾಶ್ಚಂದ್ರ), ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯಾಸಂಗ, ಕುಂದಾಪುರ, ಪಟ-೧೧೫

೩ ಅದೇ ಪುಸ್ತಕ, ಪುಟ -೧೦೬

೪. ಅದೇ ಪುಸ್ತಕ, ಪಟ-೧೦೬

ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿ ನೀಡಿದ ವಿವರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಅವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಸಿರಿ-ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿಗಳು ಆವೇಶಗೊಳ್ಳುವ ಪರಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನಿಸಿದಂತಿದೆ. ಆ ಮೇಲಿನ ಅವರ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಗಳು ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಮುಖತಃ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಸ್ವತಃ ಅವರೇ 'ಮಣಿಕಲ್ಲು' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಆವೇಶ ಬರುವಂತಹ ಆರಾಧನೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಎಂದಿದ್ದರು.[೫] ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆ ಇರುವ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲದಿರುವ ಆಲಡೆಗಳ ಸಮಗ್ರವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಅವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ.

೧೯೯೮ರಲ್ಲಿ ಮಾಚಾರ್ ಗೋಪಾಲನಾಯ್ಕ ಅವರು ಹಾಡಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಸಿರಿಕಾವ್ಯವನ್ನು ಲಾರಿ ಹಾಂಕೊ, ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, ಅನೆಲಿ ಹಾಂಕೊ, ಹಾಗೂ ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ ಯವರ ತಂಡ ದಾಖಲಾತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲ ನಾಯಕ ಅವರು ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿಯಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ನಿಡಿಗಲ್ ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜರಗುವ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕಲೆ ಹಾಕಿ ಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಡಾ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ ಅವರು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿ ಅದರ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ[೬] ಮತ್ತು ಸಿರಿಪಠ್ಯದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅವತರಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ.[೭] ಇಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಒಂದೇ ಒಂದು ಆಲಡೆಯ ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವಿವರ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ ಅವರು ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ ಹಂಪಿಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಮಾಲೆಗೋಸ್ಕರ ಕಟೀಲಿನ ಗಿಡಿಕೆರೆಯ ರಾಮಕ್ಕ ಮುಗೇರ್ತಿಯವರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಪಾಡ್ದನದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ನಕ್ಷೆಯೊಂದಿಗೆ ಗುರುತ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಪಾಂಗಾಳ, ಬೊಳ್ಯೊಟ್ಟು, ಕಬತ್ತಾರು, ಕಂಡೇವು, ನಂದೊಳಿಗೆ, ಉರ್ಕಿತೋಟ, ಮುಜಲೊಟ್ಟು, ಜರೆಗುಡ್ಡೆ, ಅತ್ರಿಜಾಲ್, ಹುಂಬರ್ಜೆತೊಟ್ಟು, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು, ನಿಡಿಗಲ್ ಆಲಡೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮಾಹಿತಿಯೊಂದನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.[೮]

ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ ಅವರು 'ಸಿರಿ ಪಂಥ-ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ: ಸಮಾಜೊ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು ಆಲಡೆಗಳ[೯] ಪಟ್ಟಿ ನೀಡಿದ್ದರೂ, ಉಜಿರೆಯ ಬಳಿ ಇರುವ ನಿಡಿಗಲ್ಲು ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಮಗ್ರ ವಿವರಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಿರಿಪಂಥದ

---

೫. ಪೀಟರ್ ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್ ಅವರೊಂದಿಗಿನ ಮಾತುಕತೆ ೨೦೦೯.
೬. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ ಕೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಮದಿಪು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ, ಪುಟ-೨೫
೭. Chinappa Gowda, Anneli Honko and Vivek Rai, 1998, The Siri Epic, Helsinki, part-1
೮. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ೧೯೯೯, ಗಿಡಿಕೆರೆ ರಾಮಕ್ಕ ಮುಗ್ಗೇರ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ, ಪುಟ-೧೪.
೯. ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ, ೨೦೦೪, ಸಿರಿ ಪಂಥ-ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ: ಸಮಾಜೋ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ, ಉಡುಪಿ-ಪುಟ ೧೨೪ ಮತ್ತು ೧೪೬

ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿರುವ ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಯ ಆವರಣ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಜಾನಪದ ರಂಗಕಲೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರವು ಪ್ರೊ. ಲೌರಿ ಹಾಂಕೊ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ದಾಖಲಾತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ವಿಡಿಯೋ ದಾಖಲಾತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಜೊತೆಗೆ ಸಿರಿ ಕತೆಯ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದ ಭೌತಿಕ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ದಾಖಲಾತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿ– ತುಳು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದಂತೆ, ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ ಅವರು ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಕುರಿತು ಸಂಪೂರ್ಣಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದಂತೆ, ಗರೋಡಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಬನ್ನಂಜೆ ಬಾಬು ಅಮೀನ್ ಹಾಗೂ ಮೋಹನ್ ಕೋಟ್ಯಾನ್, ಅಂತೆಯೇ ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರ ಕುರಿತು ವಾಮನ ನಂದಾವರ ಅವರು ನಡೆಸಿದಂತೆ ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತು ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿಲ್ಲ. (ಆಲಡೆಗಳೆಷ್ಟು? ಅವುಗಳ ರಚನೆ, ಆಚರಣೆ, ಆರಾಧನೆಗಳ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಸಂಶೋಧನಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಾಖಲಾತಿ ಆಗಿಲ್ಲ) ಅವಿಭಜಿತ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಆಲಡೆಗಳೆಷ್ಟು ? ಅವುಗಳ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಅವೈದಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಾವುವು ? ಅವುಗಳ ಸ್ಥಳೀಯ ಇತಿಹಾಸ, ಐತಿಹ್ಯ, ಅವುಗಳ ವಾಸ್ತು, ರಚನೆ, ನಂಬಿಕೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಇವೇ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿರುವುದು ಈ ಸಂಶೋಧನೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಇದುವರೆಗೆ ಹದಿನಾರರಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಆಲಡೆಗಳಿರಬಹುದೆಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಕುಂದಾಪುರದಿಂದ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ನಿಡಿಗಲ್ಲಿನವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಮೂರು ಬಾರಿ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟು, ಆಲಡೆಯ ಸ್ವರೂಪ, ವಾಸ್ತು, ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಆಲಡೆಯ ಸಂಬಂಧ, ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಆಡಿಯೋ, ಹಾಗೂ ಛಾಯಾಚಿತ್ರ ಮತ್ತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವಿಡಿಯೋ ದಾಖಲಾತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ, ತುಳು ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗತೀಕರಣ, ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ ಅಥವಾ ರೂಪಾಂತರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಕ್ತೃಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪರಸ್ಪರ ತಾಳೆ ನೋಡಿ ೭೧ ಆಲಡೆಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ(ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ) ಮತ್ತು ರಾಚನಿಕ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಯ ಇತಿಹಾಸ, ಸ್ಥಳ ವಿನ್ಯಾಸ, ದೈವದೇವರುಗಳ ಕುರಿತಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಕೆಲವೊಂದು ಮಿತಿಯೊಳಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ವಿಸ್ತೃತ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಾಧಾರಿತವಾಗಿ ಆಗಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಕೆಗೆ ಅನುಕೂಲತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ನೆಲೆ ಎಂದೇ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಯೂ ಇಂದು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಭರಾಟೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪೂರ್ವ ವಾಸ್ತುರೂಪಗಳನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಚನಿಕ ವಿನ್ಯಾಸಗಳಿಗೂ ಒತ್ತು ನೀಡಿ ಎಲ್ಲಾ

ಆಲಡೆಗಳ ದಿಕ್ಕು, ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಅವೈದಿಕತೆಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಸಾಂದರ್ಭಿಕತೆಗಳು ಅವುಗಳ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿದ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವರೇ ಆಲಡೆಗಳ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅನುಬಂಧರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಆಲಡೆಗಲಲ್ಲಿರುವ ಮೂಲದೇವರು, ಆಡಳಿತವರ್ಗ, ಜಾತ್ರೆಯಾಗುವ ದಿನ, ಅಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಕಲೆಹಾಕಿ ಕೋಷ್ಟಕದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆ, ಆಚರಣೆ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಭಿನ್ನತೆ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಗಮನಿಸುವರೇ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗುವಂತಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಿಭಜಿತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಮಗ್ರ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಆಂಶಿಕವಾಗಿಯಾದರೂ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಆಗದಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಯ ಸಮಗ್ರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಮೂಲಕ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

೫.೧ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು

ತುಳುವರ ಆಲಡೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಚದೈವಗಳಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಹಲವು ದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಿರಿಬಳಗಗಳಿರಬೇಕು. ಇಂತಹ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಆಲಡೆಯೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ದಲ್ಯಸೇವೆ ನಡೆಯುವ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಆಚರಣೆಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗದೇವರು, ಸಿರಿಗಳು ತುಳುನಾಡಿನ ವಿವಿಧ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ವರ್ಗಗಳ ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕದೇವತೆಗಳು ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದ ದೈವಗಳಾದ್ದರಿಂದ, ಅವುಗಳನ್ನು ಜನಪದರು ವೈದಿಕಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರಭಾವದ ನಡುವೆಯೂ ತಮ್ಮ ಆರಾಧನಾಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಸರಣದಲ್ಲೂ ಈ ಅಂಶಗಳು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಆದಿ ಮತ್ತು ಮೂಲದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಸಿರಿ ಮತ್ತು ನಾಗದೇವತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿದ್ದು, ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಸರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಪಾಡ್ದನ, ಸ್ಥಳೀಯ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ದಂತಕಥೆಗಳು ಆಲಡೆಗಳ ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಪ್ರಸರಣದಲ್ಲಿ ಪೂರಕಾಂಶಗಳಾಗಿವೆ. ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಸರಣದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನವೊಂದೇ ಆಧಾರವಲ್ಲ. ಅವಿಭಕ್ತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉತ್ತರಭಾಗ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾವಲಯ. ಅಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ 'ಸಿರಿ' ಬದುಕಿನ ಅಂತ್ಯ ಕಂಡದ್ದು ತುಳು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ. ಆಮೇಲಿನ ಎರಡು ತಲೆಮಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವರು ಅಬ್ಬಗದಾರಗರು. ಇವರು ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಿರಿಆರಾಧನೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಿಗೆ ಪಸರಿಸಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಮೂಲದ ಜನಪದ ಐತಿಹ್ಯದಂತೆ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ೭,೦೦೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿರುವ ಅಜ್ಜಿಕುಂಜ ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಇಳಿದು ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿ ಕವತ್ತಾರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಹಾಗೂ ತುಳು-ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸರಣವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಪ್ರಸರಣಕ್ಕೆ ಬಹುಪಾಲು ಕೊಡುಗೆ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ

ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

೫.೨ ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾದ ಆಲಡೆಗಳು

ಪಾಡ್ದನವೊಂದು ಕಥಾನಿರೂಪಣೆಯ ಜಾಲವಾದರೂ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಲಯ ಮತ್ತು ಭೌತಿಕಆಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಇತಿಹಾಸದ ಎಳೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಸಿರಿಯ ಹುಟ್ಟು, ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಪ್ರಸರಣದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅವಲೋಕನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕಥಾನಕದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಜನನ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಾದರೆ, ಅವಳ ಜೀವನ, ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಸಾವು, ಜೊತೆಗೆ ಮುಂದಿನೆರಡು ತಲೆಮಾರುಗಳಾದ ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಕಥಾನಕದ ಕ್ಷೇತ್ರ ತುಳುಪ್ರದೇಶ. ಪಾಡ್ದನದ ಕಥೆ ಸತ್ಯನಾಪುರ, ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡು, ಬಸ್ರೂರು, ಕಡೇರಿ ಕಾರ್ಲ, ಮಾಬುಕಳ, ಬೋಳ, ಕೊಟ್ರಾಡಿ, ಅಂಗರಜಾಲುಬರ್ಕೆ, ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಮುಜಲೊಟ್ಟು, ಎಂಬ ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕರ್ಗಿ ಶೆಡ್ತಿಯವರ 'ಸಿರಿಕಾವ್ಯಲೋಕ'ದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲದೆ ಪದೇ ಪದೇ ಬರುವ ಇನ್ನ, ಮುಂಡೇರು, ಬೋಳ, ಬೊಳ್ಮಾನ, ಕಾಪು, ಕಡಂದಲೆ, ಬಂಗರಬೆಟ್ಟು, ಕಕ್ಕೆಬೆಟ್ಟು, ಕಾರಿಬೆಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಪು, ಬೋಳಮಲ್ಲಿಗೆ, ಕೊಟ್ರಾಡಿಯ ಸಮೀಪದ ದೈಲೊಟ್ಟು, ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಮುಜಲೊಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಆಲಡೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿವೆ. ಮಾಚಾರಿನ ಗೋಪಾಲನಾಯ್ಕರ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಸಂಧಿಯ ೧೪,೮೭೩ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ನಂದಳಿಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೧೦] ಕುಮಾರಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಖಂಡೇವಿನ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂಗಿ ಸೊನ್ನೆಯನ್ನು ಬರಹೇಳುವ (೧೫,೫೮೦ ನೇ ಸಾಲು) ಸಂದರ್ಭದ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ.[೧೧] ವಕ್ತೃಗಳ ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ೧೬ ಆಲಡೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ನೀಡುತ್ತಾರಾದರೂ ಆಲಡೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ. ಶ್ರೀಮತಿ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರು ತಮ್ಮ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ.[೧೨] ಕೆಲವು ವಕ್ತೃಗಳು ಹೇಳಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳು ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಚಲಿತ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. **(ಅನುಬಂಧ-೪ ನೋಡಿ)** ಪಾಡ್ದನಕಾರರು ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದರೂ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಆಲಡೆಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳು ಹಾಲು, ನೀರು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನೆಲೆಯಾದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಆಯಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನಜನಿತವಾಗಿರುವ ಐತಿಹ್ಯಗಳು. ಪೇರೂರು, ನಂದಳಿಕೆ,

---

[೧೦] ಲೌರಿ ಹಾಂಕೊ, ಚಿನ್ನಪ್ಪಗೌಡ, ಅನೆಲಿಹಾಂಕೊ, ವಿವೇಕ ರೈ (ಸಂ) ೧೯೯೮,The Siri Epic as performed by Gopal Naika, Helsinki , ಪುಟ-೭೯೨

[೧೧] ಅದೇ ಪುಸ್ತಕ ಪುಟ- ೮೩೨.

[೧೨].ಡಾ. ಕೆ. ಅಶೋಕ ಆಳ್ವ, ೨೦೦೯, ಸಿರಿ ಕಾವ್ಯಲೋಕ, ಆರ್, ಆರ್. ಸಿ. ಎಂ. ಜಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜು' ಉಡುಪಿ, ಪುಟ- ೬೦೦.

ಕಂಗಣಬೆಟ್ಟು, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ ಮಾಲಾಡಿ, ಉದ್ಯಾವರ, ಎರ್ಮಾಳು ಮುಂತಾದೆಡೆ ಇಂತಹ ಐತಿಹ್ಯಗಳೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ.

೫.೨.೧ ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗದ ಆಲಡೆಗಳು

ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾದ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಸುಮಾರು ೪೫ರಷ್ಟು ಆಲಡೆಗಳು ಅವಿಭಕ್ತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಆಲಡೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸರಣದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪಾತ್ರವೇ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಕುಟುಂಬಿಕರು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಆದಿ ಮೂಲಸ್ಥಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಡಕು ಘರ್ಷಣೆ ಅಥವಾ ಇನ್ನಿತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಹೊಸ ಆಲಡೆಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾದದ್ದಿದೆ. ಹರಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲೋ[೧೩] ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿಯೋ[೧೪] ಹೊಸ ಹೊಸ ಆಲಡೆಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳು ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಜನಪದ ಪುರಾಣದ ಆವರಣ ಇಲ್ಲ. ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಐತಿಹ್ಯ, ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಬಲ ಸಮುದಾಯದವರ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ, ನೇತೃತ್ವದಿಂದಲಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳು ಇಂದು ಮುಂದುವರಿದಿವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಕವತ್ತಾರು, ಪಾಂಗಾಳ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಹೆಜಮಾಡಿ, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಕೊತ್ರೊಟ್ಟು, ಹುರುಂಬಿ ತೊಟ್ಟು, ಅತ್ರಿಜಾಲು, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ನಂದಳಿಕೆ, ಮಾಲಾಡಿ, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು, ಖಂಡೇವು, ಮದ್ಯ, ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡಪ್ರದೇಶಗಳಾದ ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಪಾದೆಮಠ, ಹೆಬ್ರಿ, ಕರ್ಜೆ, ಹಳ್ಳಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕಾನ, ಮುಡಾರು, ಕಣಂಜಾರು, ಮಡುಂಬು ಮುಂತಾದೆಡೆ ದಲ್ಯಸೇವೆ ಹಿಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಈಗ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಕೇವಲ ಸಿರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತೈದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಲಡೆಗಳಿವೆ. ದಲ್ಯಸೇವೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದೈವ–ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಭೋಗವನ್ನು(ಅಗೆಲು) ಇವರಿಗೂ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದ ಆಲಡೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ತುಳುನಾಡಿನ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲೇ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ತುಳುಭಾಷಾವಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ವೈದಿಕಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ತುಳುಪರಂಪರೆಯ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೊಳಗೊಂಡು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ತುಳು ಭಾಷಾವಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಹೆಬ್ರಿ ತಾಣ,

---

[೧೩]. ಶ್ರೀಮತಿ ಸರಸು ಶೆಡ್ತಿ, ಬೆಳಮ ಬರ್ಪಣೆ, ೨೦೧೦, ಸಂದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

[೧೪]. ಶ್ರೀಮತಿ ಕಮಲಾಕ್ಷಿ ವಿ. ಶೆಡ್ತಿ, ಕಾಡಬೆಟ್ಟು, ೨೦೧೦, ಸಂದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ .

ಬಲ್ಲಾಡಿ ಹಾಗೂ ಕಿನ್ನಿಗುಡ್ಡೆಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮೂಲ್ಕಿಯಿಂದ ತೊಡಗಿ ಸುರತ್ಕಲ್ಲಿನವರೆಗೆ ಕರಾವಳಿಯ ಒಳಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳು ಇವೆ. ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕಿನ ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಏಕಮಾತ್ರ ಆಲಡೆಯಿದೆ. ಪುತ್ತೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಕಬಕದ ಬಳಿಯಿರುವ ಕೂವೆತ್ತಿಲದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಸಿರಿಗಳ ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿಲ್ಲ.

೫.೩ ಆಲಡೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ವರ್ಗೀಕರಣ

ಅವಿಭಕ್ತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಸುಮಾರು ೭೧ರಷ್ಟು ಆಲಡೆಗಳಿವೆ. ಭಾಷಿಕವಲಯ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಆಲಡೆಗಳ ರಚನೆ, ಸ್ವರೂಪ, ಮತ್ತು ದೈವ-ದೇವರುಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ, ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಭಾಷಾವಾರು ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗೀಕರಣ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳು ಎಂಬ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

೫.೩.೧ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳು

ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕಾಸರಗೋಡು ತಾಲೂಕಿನ ಪಯಸ್ವಿನೀ ನದಿಯ ಉತ್ತರಭಾಗದಿಂದ ತೊಡಗಿ, ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಐದು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲದೆ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಕಳವನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕಲ್ಯಾಣಪುರ ಹೊಳೆಯವರೆಗೆ ಇದೆ. ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಯ ಪುತ್ತೂರು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಇಲ್ಲ. ಕಾಸರಗೋಡು ತಾಲೂಕಿನ ತುಳುಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಿರಿಯನ್ನು ನಂಬುವ ಆರಾಧಕರು ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಬಂಟ್ವಾಳ, ಮಂಗಳೂರು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳಿವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಕರಾವಳಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಪಸರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಕಳದಿಂದ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗುವ ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದಾಗ ಪಕ್ಕದ ಊರುಗಳಾದ ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು, ನಿಡಿಗಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳಿವೆ. ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ನಂದಳಿಕೆ, ಮುಜಲೊಟ್ಟು ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಆದಿಸ್ಥಾನಗಳಿದ್ದಂತೆ.

ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿ ಆಲಡೆ ನಂದಳಿಕೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಿರಿಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಐತಿಹ್ಯಗಳು, ಶಾಸನಗಳು ಸಿಕ್ಕುವುದರಿಂದ ಈ ಊಹೆ ನಿಜವೆನ್ನಬಹುದು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳು ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು ಮತ್ತು ಹಿರಿಯಡ್ಕವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿರಬೇಕು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತಗೊಂಡು ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುವ ಮತ್ತು ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿರದೆ ಆಚರಣೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗದಿರುವ ಆಲಡೆಗಳು ಎರಡೂ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳಿದ್ದರೂ ಅಧ್ಯಯನದ

ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಕೇವಲ ಭಾಷಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯದ ವಿವರಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

- ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ, ಮೂಡುಪಡುಕೋಡಿ, ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಕನ್ಯಾಡಿ, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು, ನಡ, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಶಿರ್ಲಾಲು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು.
- ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಆಲಡೆ, ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಸುರತ್ಕಲ್, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಧ್ಯ , ಸುರತ್ಕಲ್, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು.
- ಧರ್ಮರಸು ಶ್ರೀ ಉಳ್ಳಾಯ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಚೇಳ್ಯಾರು, ಖಂಡಿಗೆ, ಸುರತ್ಕಲ್, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕವತ್ತಾರು, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ದೈಲೊಟ್ಟು, ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರು, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಆಲಡೆ, ಪೇರೂರು, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮೂಡುಕೊಟ್ರಪಾಡಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು.
- ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ನಂದಬೆಟ್ಟು, ನಿಡ್ಡೋಡಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು.
- ಕಾನ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಅಲಂಗಾರು, ಮೂಡುಬಿದಿರೆ, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು.
- ಸಿರಿ ಚಾವಡಿ, ಮೂಡುಮನೆ, ಪುನರೂರು, ತಾಳಿಪ್ಪಾಡಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು.
- ಆಲ್ ಹಿತ್ತಿಲ್ ಆಲಡೆ, ಅತಿಕಾರಿಬೆಟ್ಟು, ಮೂಲ್ಕಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು.
- ನಂದಳಿಕೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಾಲ್ಕುಸ್ಥಾನ, ನಂದಳಿಕೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಮೂಲಸ್ಥಾನ, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು.
- ಉರಿಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಮುಜಲೊಟ್ಟು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು
- ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟು ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಂದಳಿಕೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಮಹತೋಭಾರ ಶಂಭುಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು.
- ಮುಗುಳಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮುಗುಳಿ ಗುಡ್ಡ, ಬೋಳ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ಮಾಲಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮುಡ್ರಾಲು–ಮುಡಾರು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು.
- ಅಪ್ಪಾಯಿಗುತ್ತು, ಬಜಗೋಳಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

- ಹೆನ್ನೊಟ್ಟುಗುತ್ತು, ಬಜಗೋಳಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು
- ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬಾಳುಬೆಟ್ಟು, ಪಡುಕೂಡೂರು, ಮುನಿಯಾಲು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು
- ಸಿರಿಬೈಲು, ಕಡ್ತಲ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು
- ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ದೇವಸ್ಥಾನ, ಪೆರ್ವಾಜೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು
- ಶ್ರೀ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ಅಬ್ಬಕ್ಕ ದಾರಕ್ಕ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬಲ್ಲಾಡಿ, ಮುದ್ರಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು
- ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಆಲಡೆ, ಹೆಜಮಾಡಿ, ಬಸ್ತಿ ಪಡ್ಪು, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಮಹಾರುದ್ರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಎರ್ಮಾಳುಬಡಾ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಭಾಗವತರ ಆಲಡೆ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಅವರಾಲು ಪಡುಬಿದ್ರಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶಾಂತಿಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆ, ಎರ್ಮಾಳು, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಉಚ್ಚಿಲ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಕೊಳದಮನೆ ಕುಟುಂಬಿಕರ ಸಪರಿವಾರ ನಾಗಯಕ್ಷಿ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಮೂಳೂರು, ಉಚ್ಚಿಲ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಆದಿ ಆಲಡೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬ್ರಹ್ಮರಪಾಡಿ, ಪಾಂಗಾಳ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಆದಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹೊಸ ಆಲಡೆ, ಪಾಂಗಾಳ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ, ಮಂಡೇಡಿ, ಪಾಂಗಾಳ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಶಂಭುಶೈಲೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಶಂಭುಕಲ್ಲು, ಉದ್ಯಾವರ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು
- ಶ್ರೀಅಬ್ಬಗದಾರಗ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕಾಡಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಪಂಜುರ್ಲಿ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಕಂಗನಬೆಟ್ಟು, ಕೊಡವೂರು, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆ, ಮುದರಂಗಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು, ಶಿರ್ವ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು
- ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಪಡುಬೆಳ್ಳೆ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮಹಾಗಣಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಜಲಂಚಾರು, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ, ಬೆಳಮು ಬರ್ಪಣೆ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು
- ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮರ್ಣೆ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು
- ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಡುಂಬು, ಇನ್ನಂಜೆ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಚಿತ್ರಬೈಲು, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಕೆಮ್ತೂರು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೊರಂಗ್ರಪಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.

• ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಸರಳೇಬೆಟ್ಟು, ಮಣಿಪಾಲ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
• ಮಹತೋಭಾರ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
• ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕಣಂಜಾರು, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.

೫.೩.೧.೧ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ, ಬಂಟ್ವಾಳ, ತಾ.

ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಏಕೈಕ ಆಲಡೆ. ಇದು ಮೂಡುಪಡುಕೋಡಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಸ್ಥಳದ ಕುರಿತು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳು ಉದ್ಭವ ಆಗಿ ಪಾಡಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರಂತೆ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಎತ್ತರದ ದಿನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ತಿಂದರಂತೆ. ಬೈಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಿರಿಗಳ ಗುಂಡಿಯಿಂದಾಗಿ 'ಗುಂಡಿದ ಪಾಡಿ' ಎಂಬುದಾಗಿ, ಅದೀಗ 'ಗುಂಡದಪಾಡಿ' ಎಂದಾಗಿರಬೇಕು. ಇದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಪಾದೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಆಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತಹ ಪುಟ್ಟಗುಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಚೆನ್ನೆಯಾಡಿದರು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯೂ ಇದೆ. ಪಾದೆಯನ್ನು ಒಡೆದಾಗ ಈ ಚೆನ್ನೆಯಾಟದ ಗುಂಡಿಯೂ ಹೋಗಿ ತೊಂದರೆಗಳು ಬರಲಾರಂಭಿಸಿದವಂತೆ. ಆಮೇಲೆ ಪುನಃ ಪಾದೆಯಲ್ಲಿ ಮಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸರಿಯಾಯಿತಂತೆ.

ಸುಮಾರು ೭೫ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಕೆದಿಲಾಯ ಕುಟುಂಬವಿತ್ತು. ಅವರು ಬಂದಾಗ ಕುಮಾರ, ಸಿರಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಮರದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು, ಕೆಂಪುಕಲ್ಲಿನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ನಂದಳಿಕೆಯಿಂದ ಪಾತ್ರಿಗಳು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬಂದು ದರ್ಶನಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅಧಿದೇವತೆ ಪಕ್ಕದ ಊರು ಕಜೆಕೋಡಿಯ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವರು. ಈಗ ಆ ದೇವಸ್ಥಾನವೂ ಪಾಳು ಬಿದ್ದಿದೆ. ೨೦೦೦ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಕೈಗೊಂಡು, ೨೦೦೨ ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೪ ರಂದು ಪುನಃಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ನಾಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಕುಮಾರ, ಸಿರಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಬೈಲಾಂಡಿ, ವರಾಹಮೂರ್ತಿ, ಮಹಮ್ಮಾಯಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು ಇವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದು ಎದುರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಜನಾ ಕಟ್ಟೆ, ಪ್ರಧಾನ ಗುಡಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಆಗ್ನೇಯದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯಾಟದ ಕಟ್ಟೆ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ, ಸಿರಿ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಗುಡಿಗಳು, ಪಶ್ಚಿಮ ಮತ್ತು ನೈರುತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನ ನಡುವೆ ನಾಗಸನ್ನಿಧಿ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ ಗುಡಿಗಳಿವೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಬೈಲಾಂಡಿ ಮತ್ತು ಮಹಮ್ಮಾಯಿ ಗುಡಿಗಳಿವೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಹಸಿರು ವನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸುಂದರವಾದ ವಾತಾವರಣವಿದೆ.

ಮಕರ(ಜನವರಿ) ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪೂವೆ (ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ)ಗೆ ತೋರಣ ಮುಹೂರ್ತ, ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನವಕ ಕಲಶ, ಆಶ್ಲೇಷ ಬಲಿ, ರಾತ್ರಿ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ ಆದನಂತರ ಸಿರಿದರ್ಶನದ ಒಂದು ಹಂತ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅಬ್ಬಗ-

ದಾರಗ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರಿಂದ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯಾಟ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಸವನ(ನಂದಿ) ಮೆರವಣಿಗೆ ಆಗಿ, ವರಾಹಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಮ್ಮನವರ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು, ಕುಮಾರನ ಭೇಟಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ತದನಂತರ ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಹಾಕಿ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮಂಗಳೋತ್ಸವ, ತಂಬಿಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದ ವಿತರಣೆ. ದಿನನಿತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗನಿಗೆ ಪೂಜೆ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಮತ್ತು ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು ಎಲ್ಲಾ ದೈವ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ, ಸೋಮವಾರ, ಶುಕ್ರವಾರ ಎಲ್ಲಾ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಸಂಬಳ ನೀಡಿ ಕುಮಾರ ಹಾಗೂ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಬರಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೀಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬದವರು ಮೊಕ್ತೇಸರರಾಗಿದ್ದು ಸುಮಾರು ೫೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಿಗದಿತ ಅರ್ಚಕ ಕುಟುಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದ ದೈವ-ದೇವರುಗಳ ಪೂಜಾ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

೫.೩.೧೨ ಶ್ರೀ ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಉಜಿರೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಚಾರ್ಮಾಡಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ೫, ೬ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯಾಡಿ ಗ್ರಾಮದ ನಿಡಿಗಲ್ಲು ಎಂಬ ಊರು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನೇತ್ರಾವತಿ ನದಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. 'ಬಸಲೂರು' ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು. ಪಡುಬಿದ್ರಿಯ ಹತ್ತಿರದ ನಡ್ಸಾಲಿನ ಶ್ರೀಮತಿ ಚಂದ್ರಾವತಿ ಅಮ್ಮನವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಇವರ ವಂಶೀಯರು ಸ್ಥಳೀಯ 'ಗುಂಡಿ' ಮನೆತನದವರಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಹೋದರಂತೆ. ನಡ್ಸಾಲಿನಿಂದ ಬಂದವರಾದ್ದರಿಂದ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ 'ನಡ್ವಾಲ್' ಆಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು ವಕ್ತೃಗಳ ಊಹೆ. ನೇತ್ರಾವತಿ ನದಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಶಾಂತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆ ಮೆಯ್ಯಾಡಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶವೇ ಸಿರಿ ಕಥಾನಕದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ಥಳ ಎಂದು ಸ್ಥಳೀಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೊಳೆಯ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ದೇಗುಲದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಬಸದಿ ಸ್ಥಳ ಬಸರೂರು ಎಂದೂ, ಹೊಳೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥಳ ಸಿರಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸತ್ಯನಾಪುರವೆಂತಲೂ ಸಾರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿಗೂ ಸಿರಿಗುಂಡಿ ಮತ್ತು ಸಿರಿಯ ಮನೆಯ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆಯಂದು ಆಸ್ತಿಕ ಮಹಾಶಯರು ಈ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲಾ 'ಕಪೋಲಕಲ್ಪಿತ' ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ವಕ್ತೃಗಳೂ ಇದ್ದಾರೆ.

೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗಾಕೃತಿಯ ಮೂರು ಕಲ್ಲುಗಳು ಜೀರ್ಣಗೊಂಡ ಕಲ್ಲಿನ ಪಾಗಾರದೊಳಗೆ ಇದ್ದುವು. ಅವನ್ನು ಪಾವಳೆ ಸುಬ್ರಾಯ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಚೆನ್ನಪ್ಪ ಪೂಜಾರಿ ಎಂಬ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದರು. ೧೯೩೩-೩೪ರಲ್ಲಿ ಪಾವಳೆ ಸುಬ್ರಾಯ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಕವತ್ತಾರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದು ತಕ್ಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರು. ದೇವರಿಗೆ 'ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ದೇಗುಲ ಸಮುಚ್ಚಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಲಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ನಂದಿಗೋಣ,

ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ, ಮೈಸಂದಾಯ, ಮೂರ್ತಿಲ್ಲಾಯ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರು. ನಿಧಾನವಾಗಿ ಇದೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಆಲಡೆ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಯಿತು. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲಿಂಗದ ಕುರುಹುಗಳಿದ್ದು, ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಇತಿಹಾಸ ತಜ್ಞ ಡಾ. ಪಿ. ಎನ್. ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯವರು. ಇದು ೮, ೯ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅಂದಾಜಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಎ. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರು ದೇವಾಲಯ ಸಂಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಾಸನವನ್ನು ಡಾ. ಪಿ. ಎನ್. ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಓದಿದ್ದು.[೧೫] ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಮಿರಾಯ ಬಂಗ ಹಾಗೂ ಪೆನ್ನಂಣ ಮೂಲ ಇವರುಗಳು ಸೋಮನಾಥನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಪ್ಪಂದದನ್ವಯ ಕದನವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪಾವಿತ್ರ್ಯ, ನ್ಯಾಯ, ಧರ್ಮದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂಬ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಸೋಮನಾಥನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಎರಡೂ ರಾಜರುಗಳ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರದ ಮುದ್ರೆಯೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯಿತು ಎಂಬುದಾಗಿ ಇದೆ. ಬಂದು ಹೋಗುವವರಿಗೆ ಮುಕ್ತವಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಯುದ್ಧಾಂಗಣವಾಗಿ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂಬ ಆಶಯವಿದೆ.**(ಅನುಬಂಧ – ೫ ನೋಡಿ)**

ಸಂಕ್ರಮಣ, ಚೌತಿ, ದೀಪಾವಳಿ, ಶಿವರಾತ್ರಿ, ನವರಾತ್ರಿ ಮುಂತಾದ ಕಾಲಾವಧಿ ಆಚರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ ಐದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎಪ್ರಿಲ್ ಮೊದಲವಾರ ಎಂದರೆ ಸುಗ್ಗಿ ತಿಂಗಳ (ಮೀನ ಮಾಸ)ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ದಿನ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ಆ ದಿನವೇ ಆರ್ಚಕರ ಮನೆಯಿಂದ ಭಂಡಾರ ಬಂದು, ದೈಯೊಂಕುಲು(ಭೂತರಾಜ), ಮೈಸಂದಾಯ, ಮೂರ್ತಿಲ್ಲಾಯ, ಭೂತಗಳಿಗೆ ಕೋಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗಿನಿಂದ ಸಂಜೆವರೆಗೆ ವೈದಿಕ ಆಚರಣೆ ನಡೆದು ರಾತ್ರಿ ಕುಮಾರದರ್ಶನ, ಉತ್ಸವ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗರ ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಆಟ, ಸೇಮಕಲ್ಲಪಂಜುರ್ಲಿ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೂರನೇ ದಿನ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದಿನ ಸಂಜೆ ನಿಡಿಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಬಳಗದಿಂದ 'ಪೇಟೆಸವಾರಿ' ಆಗಿ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೇಳಿಕೆ ನೀಡಿ ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವರಗುಡ್ಡೆ, ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಫಲಾಹಾರ ಆಗಿ, ತಂತ್ರಿಗಳು ಬಂದ ಮೇಲೆ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಕೆಡಬ್ಬಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಕುಮಾರದರ್ಶನ, ಉತ್ಸವ ಆದ ಮೇಲೆ ಸಾಮೂಹಿಕ ಸಿರಿದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೂಲಕುಮಾರನಿಗೆ ತೀರ್ಥ ಹಾಕಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಅವನು ಸಮೇತ ಎಲ್ಲಾ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಹಿಂಗಾರ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಥಳಕುಮಾರ ಕೇಳುವವರ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ನೀಡಿದ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಕೆ ಡಬ್ಬಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಮುಕ್ತೇಸರರ ಮನೆಗೆ ತರುತ್ತಾರೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ರಾತ್ರೆಗೆ ಭೂತಬಲಿ,

---

[೧೫]. ಎಸ್.ಎ. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ೨೦೧೦, ಸಿರಿ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂದರ್ಭ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಚಾರಗಳು (ಲೇ) ಡಾ. ವೆಂಕಟೇಶ ಇಂದ್ವಾಡಿ (ಸಂ) ಸಿರಿ ಜನಪದ ಕಾವ್ಯ, ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ. ಹಂಪಿ.

ಶಯನೋತ್ಸವ, ಐದನೇ ದಿನ ಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೆ, ಬಲಿ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ ದೈವದ ಭೇಟಿ, ಅವಭೃತ, ದರ್ಶನಬಲಿ, ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆರನೇ ದಿನ ಹಿಂದೆ ಊರಿನವರಿಂದ ಕೋಳಿಅಂಕ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಭಕ್ತರು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಂಗಡದ ಸುಮಾರು ೪೦೦ ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಿರಿ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಮತ್ತು ಕುಮಾರರು ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಯಿ(ಫೆಬ್ರವರಿ) ತಿಂಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಮೂರು ದಿನದ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಸುಗ್ಗಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಐದು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು.

೫.೩.೧.೨.೧ ಇತರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು

೨೦೦೫ರವರೆಗೂ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ನಾಗಬೆರ್ಮೆ ಪ್ರತಿಮೆ ಇತ್ತು. ನಾಗನ ದೇಹವಿರುವ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿಮೆ. ಅದರ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪವಿತ್ರದ ರೇಖಾಚಿತ್ರದ ಮಾದರಿಯ ನಾಗಮಂಡಲದ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಇದೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ವಿರಳ ನಾಗಶಿಲ್ಪ. ದೇವಳದ ಬಲಭಾಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಚೆನ್ನಪಾದೆ' ಎಂಬ ಸ್ಥಳವಿದೆ. ಆ ಪಾದೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಬಾವಿ ಇದ್ದು ಅದರ ಮುಚ್ಚಿಕೆಯಾಗಿ ಹಾಸುಗಲ್ಲನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ತೀರಿಕೊಂಡ 'ರಸಮಯ ಬಾವಿ' ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಜಾತ್ರೆಯಂದು ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಆಡುತ್ತಾರೆ.

ಮೈಸಂದಾಯ, ಮೂರ್ತಿಲ್ಲಾಯ ಹಾಗೂ ದೈವೊಂಕುಲು ದೈವಗಳ ಆದಿಸ್ಥಳ ಇದಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಕ್ತೃಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸತ್ಯನಾಪುರ, ಸಿರಿಯ ಗಂಡನ ಊರು ಬಸಳೂರು. ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನೇತ್ರಾವತಿ ನದಿ. ಈ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟುವುದಕ್ಕೆ ದೋಣಿ ನಡೆಸುವ ಕುಂಞ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಊರಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮರಿಲ್ಲದಿರುವುದು, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೊಡ್ಸರಗುಡ್ಡೆ, ಕಜೆಕಾಡಿ, ಕುವೆಲುಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳಿರುವುದು ಹೀಗೆ ಸಿರಿಕತೆಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಆವರಣವನ್ನು ಐತಿಹ್ಯದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಆಲಡೆಗೆ ಜನಪದರನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಸುಳ್ಯ, ಪುತ್ತೂರು, ಕಬಕ ಮುಂತಾದ ದೂರದ ಊರಿನಿಂದ ಆದಿಆಲಡೆ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಸಾವಿರಾರು ಭಕ್ತರು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಂದು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಜೈನರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿತ್ತೆಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಇದ್ದರೂ ಇಂದು ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯ ಸುಪರ್ದಿಯಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಚಕರೇ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೫.೩.೧.೩ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು , ನಡ, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ

ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿಯಿಂದ ಮೂರು ಕಿ, ಮೀ ಪೂರ್ವಕ್ಕಿರುವ ನಡ ಗ್ರಾಮದ ಕುತ್ರೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದ್ದು, ಪ್ರಧಾನದೇವತೆ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ. 'ಕುತ್ರೊಟ್ಟು' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕೂತ್ರೊಟ್ಟಿನ್ನಾಯ ಎಂಬ ದೈವದಿಂದಲಾಗಿ ಬಂತು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರತೀತಿ. ಯಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನಾ ಸ್ಥಳವೆನಿಸಿದ 'ಶ್ರವಣ ಗುಂಡ' ಹಿಂದೆ ಚಾರಣ ಮುನಿಗಳು ತಪಸ್ಸು

ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಸ್ಥಳಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಬಂಗವಾಡಿ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಡೆ ಸಿರಿಗಳಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದ್ದು, ಒಂದು ನಿಡಿಗಲ್ಲಿನ ಲೋಕನಾಡಿನ ಆಲಡೆಯಾಗಿದ್ದು, ಈ ಆಲಡೆ ನಿಡಿಗಲ್ಲು ಆಲಡೆಯ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆಯಿತು ಎಂಬುದು ವಕ್ತೃಗಳಿಂದ ದೊರೆತ ಮಾಹಿತಿ. ೧೯೭೪ರಿಂದೀಚೆಗೆ ಈ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳ ಆರಾಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಏಳು ಮಂದಿ ಸಿರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಪರಿವಾರ ದೈವಗಳಾಗಿ ಕ್ಷೇಮಕಲ್ಲಪಂಜುರ್ಲಿ(ಕಂಚುಮ ದೇವಿಯ ಮಗ ಮಹೇಶ್ವರ ಕುಮಾರ), ಮೈಸಂದಾಯ (ನಂದಳಿಕೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಂದೀಶ್ವರಗಣ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರಿಗೆ ಅಡ್ಡಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಾಗ ಶಾಪ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ನಂದೀಶ್ವರಗಣ ಮೈಸಂದಾಯವಾದನು), ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ ದೈವಗಳಿವೆ.[೧೬]

ಮೀನಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಚ್ ೪ ರಿಂದ ೯ನೇ ತಾರೀಕಿನವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ನಡೆಯುವ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಜನ ಕುಮಾರರು ಮತ್ತು ಏಳು ಜನ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವಳವೇ ನಿಗದಿ ಪಡಿಸಿದ ಸ್ಥಳಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಪರ್ವದಿನಗಳಂದು ದೈವಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ದೇವರಿಗೆ ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯದವರು ಇದರ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೫.೩.೧.೪ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಶಿರ್ಲಾಲು ಗ್ರಾಮದ ಕುದುರೆಮುಖ ಬೆಟ್ಟದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಊರು ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಆಲಡೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿದ್ದು, ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತರದ ಗುಡ್ಡ, ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಪುಟ್ಟ ನದಿ, ವನ ಹಾಗು ತೋಟಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆ ಇದೆ. ಯಾವುದೇ ಆಧುನಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಲೀ, ಸೇರಿಕೆಯಾಗಲೀ ಆಗದೆ ಇಂದಿಗೂ ತನ್ನ ಪಾವಿತ್ರ್ಯ ಹಾಗೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ತೀರ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆ.

ಹೊಳೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಲ್ಲೂರು ಗ್ರಾಮ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲೊಂದು ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಒರ್ವ ಮೂರ್ತೆದಾರನಿಗೆ ಸಿರಿ ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಆಡಿಸುವ ಸ್ವರ ಕೇಳಿಸಿತಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಏನೋ ಅಂದನಂತೆ. ಕೋಪಮಾಡಿದ ಸಿರಿ ಹೊಳೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಾಮವಾದ ಶಿರ್ಲಾಲಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಯಾದಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಕುಡ ಎಂಬ ದೈವವೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಎಂಬ ಸ್ಥಳಪುರಾಣ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಕಾಯರಡ್ಕದ ಮಲ್ಲ ಮನೆತನದವರು ನಿಡಿಗಲ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಿರಿ ಆಚರಣೆ, ನೇಮೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ನಿಡಿಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾಗದಿದ್ದಾಗ, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಂಬುವ ಪರಿಪಾಠ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ೧೯೫೦ರಿಂದ

---

೧೬. ಶ್ರೀ. ಕೆ. ಅನಂತರಾಮ ಬಂಗಾಡಿ, ೧೯೮೮, ಸಿರಿಕ್ಷೇತ್ರ ದರ್ಪಣ, ಪ್ರ: ಶ್ರೀ. ಕೆ.ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹೊಳ್ಳ, ಧರ್ಮದರ್ಶಿ, ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕುತ್ತೊಟ್ಟು

ಕಾಯರಡ್ಕ ಗುತ್ತಿನ ಕುಮಾರಯ್ಯ ಪೂವಣಿಯವರು ಸಿರಿದರ್ಶನ ಶುರುಮಾಡಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿಯ ದೇವರು ಲಿಂಗಸ್ವರೂಪಿಯಲ್ಲ. ಬದಲು ಒಂದು ಪದ್ಮದ ಹೂವು ಇದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಊರ ದೇವಸ್ಥಾನದಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟು ಮೂರುದಿನ ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆರು ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬವನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಮಣ್ಣಿನ ಗೋಡೆಕಟ್ಟಿ, ಮೇಲೆ ಶಿಲೆಯ ಮಾಡನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹೊರಗಿನ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ಕಲ್ಲಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ. ಗುಡಿಯ ಪ್ರವೇಶದ ಎದುರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕುಡ ಮತ್ತು ಸಿರಿ, ಬಲದ ಮೆಯ್ಯಲ್ಲಿ ಸಾಮು, ಸೊನ್ನೆ, ಹಿಂದಿನ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಗಿಂಡೆ, ಎಡದ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಪರಿವಾರ ದೈವಗಳ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಇವೆ. ಇಂತಹ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ಮನಮೋಹಕವಾದ ಕಲಾಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಕಲ್ಕುಡ, ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಮೈಸಂದಾಯ, ಸೇಮಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ.

ಮಾಯಿ(ಕುಂಭಮಾಸ, ಫೆಬ್ರವರಿ-ಮಾರ್ಚ್)ತಿಂಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ರಾತ್ರಿ ಪರ್ವ, ಸಾರಿ ಹಾಕಿ, ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದೇ ದಿನ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯನಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮರುದಿನ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ(ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರನಿಗೆ) ನಿತ್ಯಪೂಜೆ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಪೂಜೆ, ಸಂಜೆ ಈ ಆಲಡೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ಕಾಯರಡ್ಕ ಗುತ್ತಿನಿಂದ ಭಂಡಾರ ಬಂದು ಕಲ್ಕುಡ, ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕಾಯರಡ್ಕ ಗುತ್ತಿಗೆ ಭಂಡಾರ ವಾಪಸು ಹೋಗಿ, ಸಂಜೆ ಕಾಯರಡ್ಕ ಗುತ್ತಿನಿಂದ ಅಸ್ರಣ್ಣರು, ಗುತ್ತಿನವರು, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಭಂಡಾರದೊಂದಿಗೆ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯನ್ನು ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಸೇಮಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿಯ ಭಂಡಾರ ಇಳಿಸಿ, ಮೈಸಂದಾಯನಿಗೆ ಕೋಲ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಆಟ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪಂಜುರ್ಲಿಯ ಗಗ್ಗರಸೇವೆ ಆಗಿ, ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಪಂಜುರ್ಲಿಯ ಮುಖಾಮುಖಿ ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಮೂಲಕುಮಾರನಿಗೆ ಹೂ ಕೊಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಸಿರಿದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸುಮಾರು ನೂರರಷ್ಟು ಹೆಂಗುಸರು ದರ್ಶನಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ದೇವರಿಗೆ ಪೂಜೆ ಆಗಿ, ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಂಜೆ ಕೋಳಿಅಂಕ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಅದರ ಬದಲು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಗಿಂತ ಮೊದಲು ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಅವಲಕ್ಕಿ ಹಾಕಿ ಬಡಿಸುವ ಕ್ರಮ ಮಾತ್ರವಿದ್ದು, ಉಳಿದಂತೆ ಪ್ರತಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೫ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಅತ್ರಿಜಾಲು , ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

ಕಾರ್ಕಳ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ನಾರಾವಿಯ ಅನಂತರ ಸಿಕ್ಕುವ ಕೊಕ್ರಾಡಿ ಸಮೀಪವಿರುವ ಆಲಡೆ ಎಂದರೆ ಅತ್ರಿಜಾಲು. ವಕ್ತೃಗಳು ತಿಳಿಸಿರುವ ಹದಿನಾರು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ. ಗಣಪತಿ, ಪಾರ್ವತಿಯಲ್ಲದೆ ಸಿರಿ, ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ಕುಮಾರ, ನಂದಿಗೋಣ, ಸಾರಮಾಣಿ ಭೂತಗಳು, ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ, ಕಾನಬೆಟ್ಟಿನ ಅಜ್ಜರು, ಅಂಗಣ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಸಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದೆ.

ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಕಿ, ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹಿಂಬದಿ ದಟ್ಟ ಕಾಡು, ಎದುರುಬದಿ ಗದ್ದೆಗಳಿವೆ. ಇಳಿಜಾರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿರುವ ಈ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದೈವಗಳು ಹೊರಾಂಗಣದ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ದೈವಗಳು ಹೊರಗಿನ ಸುತ್ತಿನ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿವೆ. ಗದ್ದೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ದೇಗುಲದ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಧಾನ ಆಡಳಿತಮೊಕ್ತೇಸರರ(ಜೈನ ಮನೆತನ) ಮನೆಯಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಭಂಡಾರ ಬರುವುದಾಗಿದೆ. ದೇವಳದ ಎದುರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಗಬನವಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ತಂಬೂರಿನಾಗ ಚಿತ್ರವಿರುವ ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ.

ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅತ್ರಿಮುನಿಗಳ ಪಾತ್ರ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ 'ಅತ್ರಿಜಾಲು' ಹೆಸರು ಬಂತು ಎಂಬ ಪ್ರಾಚೀನ ಐತಿಹ್ಯವೊಂದು ಥಳಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಒಂದು ದೇಗುಲದ ರಚನೆಯ ಹಿಂದೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಗುತ್ತುಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಲ್ಯಾರು ಗುತ್ತು, ಬೊಲ್ಲೋಡಿ, ಮೂಡುಬೈಲು ಹಾಗೂ ಅತ್ರಿಜಾಲು ಗುತ್ತುಗಳು ಈ ದೇಗುಲದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಈ ದೇಗುಲದ ಪ್ರಮುಖದೈವ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ. ಪಡ್ಡಾಯ ಬೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾಲ್ಯಾರು ಗುತ್ತಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊಸಮನೆ ಗುತ್ತಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆನಿಂತ ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿಂದ ಅತ್ರಿಜಾಲಿಗೆ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯನ ಭಂಡಾರ ತರುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಅತ್ರಿಜಾಲಿನ ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಸವದ ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಬಂದ ಭಂಡಾರ, ಜಾತ್ರೆ ಮುಗಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಹಿಂತಿರುಗುವುದು. ಮೊದಲು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜೈನವಂಶೀಯರಿದ್ದು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಸದಿ ಕಟ್ಟಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಬಾಗಿಲಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜೈನರ ಸಂಕೇತವಾದ ಹೂವಿನ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ರಚನೆಗೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ 'ಮರೋಡಿ' ಎಂಬ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ತರಲಾಯಿತು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ವಕ್ತೃವೊಬ್ಬರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೭೭]

ಮಹಾಶಿವರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಹತ್ತು ದಿನದಲ್ಲಿ ಕುಂಭಮಾಸ ೨೮ರಂದು ಇಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ತುಳುವಿನ ಮಾಯಿಯ(ಫೆಬ್ರವರಿ) ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ಜರಗುತ್ತದೆ.

---

೭೭. ನಮಿರಾಜ. ಬಿ. ಕೆ. ಜೈನ, ಕೃಷಿಕ, ಅತ್ರಿಜಾಲು

ಏಳು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯಲಿದ್ದು, ಮೊದಲ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಲಶ, ಹೊಸಮನೆಗುತ್ತಿನಿಂದ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ ಭಂಡಾರ ಬಂದು ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ದಿನ ಉತ್ಸವ, ಮೂರನೇ ದಿನ ದರ್ಶನಬಲಿ, ನಾಲ್ಕನೇ ದಿನ ಭೂತಬಲಿ, ಐದನೇ ದಿನ ಸಿರಿಗಳ ಜಾತ್ರೆ, ಆರನೇ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ದೇವರು ಜಳಕಕ್ಕೆ ಕಜೆಂಗೆಗೆ(ದೇವರ ಗುಂಡಿ) ಅವಭೃತಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅವಭೃತಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ತೂಟೆದಾರ(ಪೂಜಾರಿ ತೆಂಗಿನ ಗರಿಯನ್ನು ಒಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಬೆಂಕಿಕೊಟ್ಟು ಬಿಸಾಡುವುದು) ಆಗುತ್ತದೆ. ಅವಭೃತದಿಂದ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ಆಗಿ ದೇವರು ಗರ್ಭಗುಡಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗಿನ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಸಿರಿಗಳು ಹಿಂಗಾರ ಬಿಟ್ಟು ದರ್ಶನ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯನ ಭಂಡಾರ ವಾಪಸು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಏಳನೇ ದಿನ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳಿಗೆ ನೇಮೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಸಾರಮಾನ್ಯ ಭೂತಕ್ಕೆ ಏಳರಿಂದ ಒಂಬತ್ತು ದಿನ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತಂತೆ.

ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೀಪಾವಳಿ, ಚೌತಿ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ಇದೆ. ದೈವಗಳ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಡಿವಾಳರು, ಪೂಜಾರಿಗಳು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಜೈನವಂಶೀಯರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು, ಅವರ ಮನೆ ದೇಗುಲದ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಗೆ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯನ ಮತ್ತು ಇತರ ದೈವಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಸಿರಿಕುಮಾರನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿರುವ ಈ ಆಲಡೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲೊಂದೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿದೆ.

೫.೩.೧.೬ ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಆಲಡೆ, ಕಟ್ಲ ಬೀಡು, ಸುರತ್ಕಲ್, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು ಸುರತ್ಕಲ್ಲಿನ ಸಮೀಪವಿರುವ ಕಾಟಿಪಳ್ಳದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಯೆಂದರೆ ಇಡ್ಯಕಟ್ಲ ಅಥವಾ ಕಟ್ಲಬೀಡು. ಇದಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ೪೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದೆಯೆಂದು ವಕ್ತೃಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಿರಿ ಬಂದದ್ದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ಥಳದ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗುಜ್ಜರಣ್ಣ ಬಳಿಯವರೇ ಆರಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ದೈವಿಕಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದು. ಕೇವಲ ಗುಜ್ಜರಣ್ಣ ಬಳಿಯವರು ಮಾತ್ರ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಗಳಾಗಿ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಕ್ತರಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳು ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆಯಿಂದಲೇ ರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಈ ಆಲಡೆಯ ಸಮುಚ್ಚಯ ಆದಿ ಮತ್ತು ಆಲಡೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಎಂದು ಎರಡು ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಉಳಿದ ಪರಿವಾರ ದೈವಗಳು ಎರಡನೇ ಸ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶವೆ ಆದಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಳ. ಇದು ಬಾಕಿಮಾರು ಗದ್ದೆಯ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿದೆ. ಬಾಕಿಮಾರು ಗದ್ದೆಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಇರುವುದು ಆಲಡೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಉಳಿದ ಪರಿವಾರ ದೈವಗಳೂ ಇವೆ.

ಆಲಡೆಯ ರಚನೆಯ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕತೆಯಂತಿರುವ ಸ್ಥಳಪುರಾಣವನ್ನು ವಕ್ತೃಗಳು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.[೧೮] ಸುಮಾರು ೪೦೦ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ರಾಜರು ದಂಡು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಕುದುರೆಗಳು ಮಾಯವಾದುವಂತೆ, ಅಂತೆಯೇ ಅವರ ಆನೆ ಹಾಗೂ ರಥಗಳೂ ಮಾಯವಾದುವಂತೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಯವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಯ ಬ್ರಹ್ಮರು ಮತ್ತು ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಕಳೆದು ಹೋದಂತಹ ಎಲ್ಲವೂ ದೊರಕಿದವಂತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಆ ಘಟನೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಲೋಸುಗ 'ಕುದ್ರೆ ಕುಲೆಂಜಿ'(ಕುದುರೆಗಳು ಮಾಯವಾದ ಚಿಕ್ಕಗದ್ದೆ), ಬಂಡೇಪು(ಬಂಡಿ ಮಾಯವಾದ ಸ್ಥಳ), ಆನೆಕೆರೆ(ಆನೆ ಮಾಯವಾದ ಸ್ಥಳ) ಎಂಬುದಾಗಿ ಅವುಗಳ ಮಾಯಕದ ಹಿಂದಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಹೋದ ರಾಜ ಪುನಃ ದಂಡಿನೊಂದಿಗೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆಯನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ೧೯೯೦-೯೧ರಲ್ಲಷ್ಟೇ ಈ ಆಲಡೆಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ೫೦ ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜೀರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆ ಆದಿಯಾಗಿದ್ದಂತಹ ಕುಟುಂಬಿಕರಿಗೆ ಅಂದರೆ ಗುಜ್ಜರಣ್ಣ ಬಳಿಯ ಹಲ್ಸ್ರು ಕುಟುಂಬಿಕರಿಗೆ ಅಪಾರ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳು ತೋರಿ ಬಂದದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಹಲವರಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ತೊಂದರೆಗಳೂ ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದವು. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಜರಗುವ ಹಲವಾರು ಆಚರಣೆಗಳು ನಿಂತುಹೋಗಿದ್ದುವು. ಆದಿಯಲ್ಲಿ ದಿನಾ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಅಬ್ಬಗದಾರಗರಿಗೆ ೧ ೧/೨(ಒಂದೂವರೆ ಸೇರು) ಸೇರು ಕುಚ್ಚಿಲಕ್ಕಿ ನೈವೇದ್ಯ ಅರ್ಪಿಸುವಂತಹ ಕ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಮುಕ್ಕಾಲಿಯೊಬ್ಬರು ತಪ್ಪದೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನೂ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಆಗಿ ೧೯೯೬ರಲ್ಲಿ ನಾಗಮಂಡಲ ಸೇವೆ ನಡೆದು, ೯೭ರಿಂದ ಉಳ್ಳಾಯ ಹಾಗೂ ಜಾರಂದಾಯರಿಗೆ ಬಂಡಿಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

೫.೩.೧.೬.೧ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿನ ದೈವಗಳು

ಕಟ್ಲಬೀಡು ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು, ಅರಸು ಉಳ್ಳಾಯ, ಸಾರಾಳ ಧೂಮಾವತಿ ಮತ್ತು ಬಂಟ, ಕಾಂತೇರಿ ಧೂಮಾವತಿ ಮತ್ತು ಬಂಟ, ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ಜಾರಂದಾಯ ಮತ್ತು ಬಂಟ, ಸಾರಮಾನ್ಯ ಭೂತಗಳು, ಸತ್ಯದೇವತೆ, ಕಲ್ಲುರ್ಟಿ, ಪಂಜುರ್ಲಿ(ಮನೆ ದೈವ), ಜಾಗದ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ರಾಹು, ಕೊರತಿ, ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಮೈಸಂದಾಯ ದೈವಗಳಿದ್ದರೆ, ಅನತಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ನಂದಿಗೋಣ, ನಾಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಶಿವಗಣ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಕನ್ಯಾದೇವತೆಗಳಿದ್ದಾರೆ. ದೇವರಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಸುರತ್ಕಲ್ಲಿನ ಇಡ್ಯಾ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರನನ್ನೇ ಊರ ದೇವರನ್ನಾಗಿ ಹಾಗೂ ಆಲಡೆಯ ಆದಿ ದೇವರನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

---

[೧೮] ಶ್ರೀಧರ ಶೆಟ್ಟಿ , ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು, ಕಟ್ಲಬೀಡು, ೨೦೧೦, ಸಂದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

೫.೩.೧.೬.೨ ಆಲಡೆಯ ಜಾತ್ರೆ

ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮೀನಸಂಕ್ರಾಂತಿ(ಎಪ್ರಿಲ್) ದಿನ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೂರು ದಿನಗಳ ಪರ್ಯಂತ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಿ ಏರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಲ್ಲ. ಬದಲು ಭಂಡಾರ ಚಾವಡಿಯಿಂದ ಭಂಡಾರ ತರುವಂತಹ ಆಚರಣೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೀನ ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ಭಂಡಾರವನ್ನು ಜಾರಂದಾಯ, ಜುಮಾದಿ ಸಾನಗಳಲ್ಲಿರಿಸಿ (ದೈವದಮನೆ), ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಆಲಡೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಲೇಷಾಬಲಿ, ನಾಗದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಂಜೆ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ಆದ ಮೇಲೆ ಪಾತ್ರಿಗಳಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಎಣ್ಣೆ ನೀಡಿ, ಅವರು ಸ್ನಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಭಂಡಾರವನ್ನು ಆಲಡೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋಗುವವರಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ನೀಡಿ. ಆದಿಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳಿಗೂ ತಂಬಿಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮನೆದುರು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ನಡೆದಮೇಲೆ ಹಸಿ ಮಡಲಿನ ಗೋಪುರಾಕೃತಿ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನನ್ನು ಸ್ವಸ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕುಮಾರನಿಗೆ ಗಡಿ ಹಿಡಿದ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳಿಂದ ಹಿಂಗಾರ ನೀಡಿ, ದರ್ಶನಸೇವೆ ಆರಂಭ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ದಲ್ಯಕ್ಕೇರಿಸಿ ಕುಮಾರನ ಮುಖಾಂತರ ಹಿಂಗಾರ ನೀಡಿ, ಸಿರಿಪರಿವಾರದ ದರ್ಶನಸೇವೆಯು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಜುಮಾದಿ, ಜಾರಂದಾಯ ಪಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ನುಡಿ ಹೇಳಿ ದರ್ಶನ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಭಂಡಾರದೊಂದಿಗೆ ತೂಟೆದಾರನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಯುವಕರು ಬಾಕಿಮಾರು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ಬೆಂಕಿಯುಂಡೆಗಳನ್ನು (ತೂಟೆದಾರ)ಎರಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಆದಿ ಆಲಡೆಗೆ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಆದಿ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಲಿ, ಮಾನೆಚ್ಚಿ, ಕಂಚಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಬಲಿಯಾಗಿ, ಪ್ರಸಾದ ವಿತರಣೆ ನಡೆದು ಪುನಃ ಆದಿಗೆ ಭಂಡಾರ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿರುವ ಉಳಿದ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಾಕಿಮಾರು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ, ಕುಮಾರಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಎದುರುಬದಿಯ ಕೊಡಿಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಉಳ್ಳಾಯನಿಗೆ ಮತ್ತು ಮೈಸಂದಾಯನಿಗೆ ನೇಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೈಸಂದಾಯ–ಕುಮಾರ ಭೇಟಿ ಆಗಿ, ಸಿರಿಗಳು ಮತ್ತು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯೂ ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡಕ್ಕೆ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಹಾಕಿ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಆಲಡೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ ಹಾಗೂ ಇತರ ಪರಿವಾರ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕುಟುಂಬದವರಿಂದ ತಂಬಿಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯನಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಾರಾಳ ಜುಮಾದಿಗೆ ನೇಮ ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಜಾರಂದಾಯ ಬಂಟನಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಂಡಿ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯಲಿದೆ. ದೈವ ಕುದುರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಬಂಡಿಯನ್ನು ಬಾಕಿಮಾರಿಗೆ ಒಂದು ಸುತ್ತು ಎಳೆದ ಮೇಲೆ ಸಾರಾಳ ಧೂಮಾವತಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಸಂಜೆ ಕಾಂತೇರಿ ಧೂಮಾವತಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆದು, ಹಂದಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬಂಡಿ ಉತ್ಸವ ಆದಮೇಲೆ ಬಬ್ಬರ್ಯನಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಕಾಂತೇರಿ ಧೂಮಾವತಿ, ಸಾರಾಳ ಧೂಮಾವತಿಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು

ಹೋಗಿ, ಅನಂತರ ಕಲಶ ಇತ್ಯಾದಿ ಆಚರಣೆಗಳು ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಭಂಡಾರ ಚಾವಡಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂರುದಿನದ ಜಾತ್ರೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ದೇವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ದೈವಗಳ ಆರಾಧನೆಯಿರುವ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು.

೫.೩.೧.೬.೩ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ

ಇಲ್ಲಿ ಹಲವು ಜಾತಿ ವರ್ಗಗಳು ಸೇರಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗುಜ್ಜರಣ್ಣ ಬಳಿಯ ಕುಟುಂಬಿಕರ ಆರಾಧನಾ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ, ಊರಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೂರು ದಿನದ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ಭಕ್ತರು ಸೇರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ದೈವಗಳ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಇತರರೂ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂಬಳವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಡಿವಾಳ ಜನಾಂಗದವರು ದೀವಟಿಗೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಾ; ಎಣ್ಣೆ ನೀಡಿದಂತಹ ಮುಖಾರಿಗಳು ಕೋಡ್ದಬ್ಬು ದೈವದ ಚಾಕ್ರಿ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು (ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು) ಗಡಿಯಾಗಿ(ನಿಯುಕ್ತರಾದವರು)ದ್ದವರು ಪ್ರತಿ ದಿನ ದೀಪ ಇಡುವುದು, ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ(ಈ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಕೂಡ ಇದೇ ಕುಟುಂಬದವರಾಗಿರಬೇಕು.); ಮೂಲ್ಯ ಪಂಗಡದವರು ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಹಾಗೂ ಮೊಗ(ದೈವದ ಮುಖವಾಡ)ವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಪರವ ಜಾತಿಯವರು ರಾಜನ್‌ದೈವಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ; ಕೊರಗರು ಡೋಲು ಬಾರಿಸಲು ಬರುತ್ತಾರೆ; ಉಳಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ಸಮುದಾಯದ ಬ್ಯಾಂಡಿನವರು, ವಾಲಗದವರು ಬರುತ್ತಾರೆ; ನಿಗದಿತ ಪಾರಂಪರಿಕ ಪುರೋಹಿತಕುಟುಂಬ ಪಂಚಮಿ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆಲಡೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಮೃತ, ಶುದ್ಧಿ, ಕಲಶ, ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಲೇಷಾಬಲಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೬.೪ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳು

ಪ್ರತಿದಿನ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರಿಗೆ ೧ ೧/೨ ಸೇರು ಅಕ್ಕಿಯ ನೈವೇದ್ಯ, ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೂರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಿಡುವುದು, ದೀಪ ಇಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಗುಜ್ಜರಣ್ಣ ಬಳಿಯ ಗಡಿಯಾದ ಮುಕ್ಕಾಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ನಿಯಮ. ಅವರಿಗಾಗದಿದ್ದರೆ ಪುರೋಹಿತರು ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣ ಹಾಗೂ ಪಂಚಮಿಗೆ ನಿಗದಿತ ಪಾರಂಪರಿಕ ಪುರೋಹಿತರಿಂದ ೨೫ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ೨೫ ಸೀಯಾಳ, ಅಕ್ಕಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಮೂಲಕ ಪಂಚಾಮೃತ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ದೈವದೇವರುಗಳಿಗೆ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನೇ ಪ್ರತಿದಿನ ದೀಪವಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯವೆಂದರೆ ಬಾಕಿಮಾರುಗದ್ದೆ ಅಕ್ಕಿಯಿಂದಲೇ ಆಗಬೇಕು. ಗುಜರನ್ನ ಸಂತಾನದ ಒಂದೇಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಎಂಟು ಪಾಲಿನವರು ಬಾಕಿಮಾರುಗದ್ದೆಯ ಸುತ್ತ ಇದ್ದು, ಬಾಕಿಮಾರು ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಪಾಲುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ೧೫ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮನೆಯಂತೆ ಆಲಡೆಯ ಖರ್ಚನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮುಕ್ಕಾಲಿಗೆ ೧೫ ದಿನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು

ಆ ನಿಗದಿತ ಮನೆಯವರೇ ನೀಡಬೇಕು. ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮುಕ್ಕಾಲಿಯವರಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟ ಮತ್ತು ಎರಡು ಬಗೆಯ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರೈಸಬೇಕು. ಈ ಎಂಟು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಮನೆಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೇವಾ ದಿನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೂತಕವೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ೧೨ ದಿನ ಕಳೆದು, ೧೩ನೇ ದಿನ ಪುಣ್ಯಾರ್ಚನೆ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಮುಂದುವರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂಟು ಮನೆಯವರು ಸೇರಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತು ಬಿತ್ತಿದ ದಿನ(ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ) ಕೋಡ್ತಬ್ಬುವಿನ ಸೇವೆ ಮಾಡುವ ಮುಖಾರಿ ಎಂಟು ಗದ್ದೆಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾಳೆ(ಪೂಕರೆ) ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ದಿನ ಕೊರತಿಗೆ ತರಕಾರಿಯ ಅಗೆಲು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಗದ್ದೆ ಕೊಯ್ಲು ಆಗಿ ಪೈರನ್ನು ಮನೆಗೆ ತಂದು ಹಾಕಿದ ದಿನವೂ ಅವಳಿಗೆ ತರಕಾರಿಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅಗೆಲು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅವಳು ಬಾಕಿಮಾರು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇರುವುದರಿಂದ (ಎಂದರೆ ಗದ್ದೆಗೆ ದನಗಳು ಇಳಿದರೆ ಮನೆಯವರಿಗೆ ತಿಳಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ದೈವಗಳಾಗಿದ್ದವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ) ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಗೆಲು ಹಾಕುತ್ತಾರಂತೆ. ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಕೊರತಿ ದೈವ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿದ್ದಂತಹ ಪೈರಿನಿಂದ ಬತ್ತ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಜಳ್ಳು ಬೇರೆ, ಬತ್ತ ಬೇರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವಳಿಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡಲಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ನಂಬಿಕೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಈಗಲೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಆಚರಣೆ ಎಂದರೆ ಚೌತಿ ಹಬ್ಬ. ಇದನ್ನು ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲು ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬ ಕಳೆದು ಬರುವ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಅನಂತರದ ಸಂಕಷ್ಟಿಯ ಮರುದಿನ ಚೌತಿಯಂದು ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಕಳೆದು ಬಿದಿಗೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದೇವರಾದ ಇಡ್ಯಾ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮಹಾಗಣಪತಿಗೆ ಲಕ್ಷದೀಪೋತ್ಸವ. ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾದರೂ ಈ ಮನೆತನದವರಿಂದ ಹೊರೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ದೇವರಿಗೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಹಕಾರವನ್ನು ಈ ಮನೆತನದವರು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಲಕ್ಷದೀಪೋತ್ಸವದ ಅನಂತರದ ಸಂಕಷ್ಟಿಯ ಚೌತಿಯಂದು ಇಲ್ಲಿಯ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಭಂಡಾರ ಮನೆಯಿಂದ ಭಂಡಾರ ತಂದು ಕಾಂತೇರಿ ಜುಮಾದಿ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಗಣಹೋಮ ನಡೆದು, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಚೌತಿಹಬ್ಬ ಆಚರಣೆ ಆಗಿ, ನಂತರ ಆದಿ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮುಡಿಪು ಪೂಜೆ ಆಗಿ, ರಾತ್ರಿ ಬಾಕಿಮಾರು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಗೂಟ ಹಾಕಿ ಬಲಿಯೇಂದ್ರನನ್ನು ಕರೆದು, ಅನಂತರ ಊರಿನವರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಉಳಿದಂತೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಹಬ್ಬ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲಾಗುವುದು.

೫.೩.೧.೬.೫ ಮಹಾಲಯ ಆಚರಣೆ

ಕನ್ಯಾ(ಸಪ್ಟೆಂಬರ್)ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಹಾಲಯ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೆ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ (ತೀರಿಕೊಂಡವರಿಗೆ) ಅಗೆಲು ಹಾಕುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಮಹಾಲಯ ಮಾಡಲೆಂದೇ ಇರುವ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಆಚರಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಗುಜ್ಜರಣ್ಣ ಬಳಿಯ ಈ ಆಲಡೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಂಟು ಮನೆಯವರು ಸೇರಿ ನಡೆಸುವ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಬಡಿಸುವುದು ಪದ್ಧತಿ. ಗಂಡುಸರೇ ಬಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಟುಂಬದ ಹೆಂಗುಸರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹದಿನಾರು ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಲೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸದಾಗಿ ಬಡಿಸಿದ ಒಂದು ಎಲೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾರಿಗಾದರೂ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಈ ಒಂದು ಎಲೆಯನ್ನು ಎಳೆದು ಮತ್ತೊಂದು ಎಲೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹದಿನಾರು ಎಲೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ನ, ಸಾಂಬಾರು ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ತರಕಾರಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ, ಹೊರಗೆಳೆದ ಎಲೆಗೆ ಎಳ್ಳು ಹಾಕಿ ಕಾಗೆಗೆ ಅಂತ ಈ ಮಹಾಲಯದ ಕಾರ್ಯದ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಡಿಸಿದ ಹದಿನಾರು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಕುಟುಂಬದ ಹೆಂಗುಸರು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೬.೬ ಮುಡಿಪು ಹಣ ಕಟ್ಟುವ ಪದ್ಧತಿ

ಚೌತಿ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಯಂದು ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟರಮಣನಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಡಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕೊಡಿಡುವ ಆಚರಣೆಗೆ 'ಮುಡಿಪು ಹಣಕಟ್ಟುವುದು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೈವಸ್ಥಾನವಿದ್ದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮುಡಿಪು ಕಟ್ಟಿಡುವ ಕ್ರಮವಿರುತ್ತದೆ. ಚೌತಿ ಹಬ್ಬದಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭಂಡಾರಚಾವಡಿಯ ಹೊರಗಿರುವ ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮುಡಿಪುಡಬ್ಬವನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡಿ, ಕುಟುಂಬಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರ ಹಣವನ್ನು ಡಬ್ಬಕ್ಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಆ ಡಬ್ಬ ತುಂಬಿದಾಗ ಅದನ್ನು ತಿರುಪತಿಗೆ ಕುಟುಂಬಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಹೋಗಿ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಈಗಲೂ ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಕಷ್ಟಿಯ ದಿನದ ಚೌತಿಯಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗಣಹೋಮ ನಡೆದು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಈ ಆಚರಣೆ ಜರಗುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೭ ಶ್ರೀ ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಧ್ಯ , ಸುರತ್ಕಲ್, ಮಂಗಳೂರು

ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಸುರತ್ಕಲ್ಲಿನ ಸಮೀಪವಿರುವ ಕಾಟಿಪಳ್ಳದ 'ಮಧ್ಯ' ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದು. ಸುರತ್ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಕಿ. ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಸುಮಾರು ೫೦೦ ವರುಷಗಳಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿರುವ ಈ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ. ಉಳಿದಂತೆ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಗಬನ, ಕುಮಾರ, ಸಪ್ತಸಿರಿಗಳು, ನಂದೀಶ್ವರ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಯೋಗೇಂದ್ರ ಎಂಬ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಈ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರತೀತಿ. ಆಲಡೆಯ ಸ್ಥಳ ಮೊದಲು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜೈನ ಮನೆತನದ ಮಧ್ಯಬೀಡಿಗೆ

ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಬೀಡಿನಲ್ಲಿ ಗಡಿಯಾದವರಿಗೆ 'ಹೆಗ್ಗಡೆ' ಎಂಬ ಉಪಾಧಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಮೊದಲ ಮರ್ಯಾದೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಮೇಷಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಒಂದು ದಿನದ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಚಪ್ಪರ ಏರಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನಾಗಬನದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಲೇಷಾಬಲಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ, ಸಂಜೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ದೇವರ ಭೇಟಿ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಜಳಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ತೂಟೆದಾರ (ತೆಂಗಿನ ಗರಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಕೊಟ್ಟು ಬಿಸಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು)ದೊಂದಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಜಳಕದಲ್ಲಿಗೆ ಮದ್ಯಬೀಡಿನಿಂದ ಬಂದ ಭಂಡಾರದೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ಕೋಡ್ದಬ್ಬುದೈವ ಮತ್ತು ದೇವರ ಭೇಟಿ. ಜಳಕವಾಗಿ ಕೋಡ್ದಬ್ಬುನೊಂದಿಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ವಾಪಸಾಗುತ್ತಾ ಸಿರಿಕುಮಾರರಿಗೆ ದರ್ಶನ ಆವೇಶ ಸುರುವಾಗುತ್ತದೆ. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಭಂಡಾರ ಮದ್ಯಬೀಡಿಗೆ ಹೋದನಂತರ, ಮದ್ಯಬೀಡಿನ ಯಜಮಾನರು ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಸಿರಿದರ್ಶನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆಮೇಲೆ ನಾಗಬನದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಲೇಷಾಬಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಸಂಕ್ರಮಣ, ಚೌತಿ, ದೀಪಾವಳಿ, ನಾಗರಪಂಚಮಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದೈವಗಳ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪಾರಂಪರಿಕ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗುಜರಣ್ಣ, ಪಾಂಗಾಳಣ್ಣ, ತಾಲ್ಯಣ್ಣ ಮುಂತಾದ ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲಾ ಸಂತಾನದ ಬಂಟರು ಈ ಆಲಡೆಗೆ ಆದಿಯೆಂದು ಬರುತ್ತಾರೆ. ದೈವಗಳ ಚಾಕ್ರಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಸಂಬಳ ನೀಡಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಜನರನ್ನೂ ನಿಯುಕ್ತಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೮ ಧರ್ಮರಸು ಶ್ರೀ ಉಳ್ಳಾಯ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಚೇಳ್ಯಾರು ಖಂಡಿಗೆ, ಮಂಗಳೂರು, ತಾ.

ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಮಾತೆಂದರೆ 'ಎರ್ಮಾಳು ಜಪ್ಪು ಕಂಡೇವು ಅಡೆಪ್ಪು' ಎಂಬುದು. ಅಂದರೆ ಬಡಗು ಬಾರ್ಕೂರಿನಿಂದ ತೆಂಕು ನೀಲೇಶ್ವರದ ಗಡಿವರೆಗೆ ಪಸರಿಸಿದ್ದ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಧ್ವಜಾರೋಹಣವಾಗಿ ಆಗುವ ಮೊದಲ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆಯೆಂದರೆ ಎರ್ಮಾಳಿನ ಜಾತ್ರೆ, ಕೊನೆಯ ಜಾತ್ರೆ ಎಂದರೆ ಕಂಡೇವು ಜಾತ್ರೆ, ಆ ಬಳಿಕ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಡಿಯೇರಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಈ ಮಾತು ಬಂತು ಎಂಬುದು ಜನಪದರ ಮಾತು. ಕಂಡೇವಿನಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳಾಯ ದೈವ ನೆಲೆಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಉಳ್ಳಾಯ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥಾನಕವೊಂದು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಅರ್ಜುನ ಇಂದ್ರಕೀಲಕದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ಶಿವನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಕಥೆಯನ್ನು ಕಂಡೇವು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುವಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.[೧೯] ಪಾಡ್ದನಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಯಂತೆ ಕಂಡಿಗೆ ಬೀಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವರಾಯ ಬಲ್ಲಾಳರು ತನ್ನ ಭಾವ ಕಾಮರಾಯರೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಹಡಗು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಿಳಿ ಕೇಪುಳ ಮರದ ಹಡಗು ನೀರಿಗಿಳಿಯದಿದ್ದಾಗ ಕಂಡಿಗೆ

---

[೧೯].ಮಿತ್ರಪಟ್ಣ ನಾರಾಯಣ ಎ. ಬಂಗೇರ, ೨೦೦೭, ಕಂಡೇವು ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಹಾತ್ಮೆ, ಕಂಡಿಗೆ ಬೀಡು, ಧರ್ಮರಸು ಉಳ್ಳಾಯ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಪುಟ- ೮ರಿಂದ ೩.

ಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಮರಾಯ ಬಲ್ಲಾಳರಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಮಗನ(ಅಳಿಯನನ್ನು) ಕಿರುಬೆರಳನ್ನು ಕಡಿದು ರಕ್ತ ಬಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರೀತಿಯ ತಂಗಿಗಾಗಿ ಮುತ್ತು ತರಲೆಂದು ದೇವರಾಯ ಬಲ್ಲಾಳರು ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಏಳು ಕಡಲಿನಾಚೆ ಮುತ್ತಿಗಾಗಿ ಮುಳುಗಿದಾಗ ಉಳ್ಳಾಯ ದೈವದ ಭಂಡಾರ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಭಂಡಾರದೊಂದಿಗೆ ಉಳ್ಳಾಯ ಮತ್ತು ಸಾರಮಾನ್ಯ ದೈವಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಬಂದ ಹಡಗು ಸಸಿಹಿತ್ಲಿನಲ್ಲಿ ತಂಗಿ, ಓಡಂತಾಯ ಗರಡಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಕುಮಾರಸಿರಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಧರ್ಮಪದವು(ಮುಕ್ಕ)ನಿಂದ ಮೂಡುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಒಂದು ಕಾಯಿಯನ್ನು ಎಸೆದಾಗ ಈಗಿರುವ ಉಳ್ಳಾಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕಾಯಿ ಬಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದು ಕುಡಿಯೊಡೆದು ಕಾಂಡವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕಾಯಿ ಬಿದ್ದು ಕಾಂಡವಾದ ಕಾರಣ 'ಕೊಡಿ ಕಂಡೇವು' ಆಗಿರಬಹುದು ಎಂಬುದು ಒಂದು ಊಹೆಯಾದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಕೆಸುವು (ತೇವು) ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದು ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು 'ಕಂಡೆತೇವು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಕಂಡೆತೇವು ಇದ್ದ ಪ್ರದೇಶ 'ಕಂಡೇವು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಪಭ್ರಂಶವಾಗಿ 'ಕಂಡೇವು' ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.[೨೦]

ಉಳ್ಳಾಯ ದೈವ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು ಮೊದಲಿಗೆ ಮಿತ್ರಪಟ್ನದ ಮೊಗವೀರ ಜನಾಂಗದವರಿಗಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದರೆ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಉಜಿರೆ ಬಳಿ ಇರುವ ಮಾಚಾರಿನ ಗೋಪಾಲನಾಯ್ಕ ಹಾಡಿರುವ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಸಮಾರೋಪದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡೇವಿನ ವಿವರ ಬರುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಯ ಮಗ ಕುಮಾರ ಬೊಳ್ಯೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಓಲಗವಾದ ಮೇಲೆ ಕಂಡೇವಿನ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವ ಸಂದರ್ಭದ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿರುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ನೀನು ಬರಬಹುದು ಎಂದು ತನ್ನ ತಂಗಿ ಸೊನ್ನೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕಂಡೇವಿನಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ(ಕೋಟಿಪೂಂಜ)ನಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದೆ.[೨೧] ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವಲ್ಲಿ, ಉಳ್ಳಾಯನ ಗುಡಿಯಿಂದ ಭಂಡಾರ ಹೋಗುವುದು, ನಂದಿಗೋಣ ಮತ್ತು ಕುಮಾರ ಭೇಟಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲಾ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿರಿ ಕುಮಾರರು ಗುಜರನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪೂಜಾರಿ ಸಂತಾನದವರೇ ಆಗಬೇಕು. ಕುಮಾರನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಪೂಂಜನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಮೊಗವೀರ ಸಮುದಾಯದವರು ಈ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ಇಲ್ಲಿನ ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.[೨೨]

---

[೨೦] ಗಣೇಶ ಅಮೀನ್ ಸಂಕಮಾರ್, ೨೦೦೦, ಧರ್ಮರಸು ಉಳ್ಳಾಯ, ಸಿರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಗೋಳಿಮಂಜಣ ಜಾನಪದ ಕೇಂದ್ರ, ಪುಟ- ೩.

[೨೧]. ಲೌರಿ ಹಾಂಕೊ, ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, ಅನೆಲಿ ಹಾಂಕೊ ಮತ್ತು ವಿವೇಕ ರೈ, ೧೯೯೮, The Siri Epic as performed by Gopal Naika, ಸಿರಿಸಂಧಿ ಸಾಲು, ೧೫.೫೮೦, ಪುಟ- ೫೮೩

[೨೨]. ಶಿವಾನಂದ, ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿ, ಕಂಡೇವು ಆಲಡೆ, ಸಂದರ್ಶನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ಕಂಡೇವಿನ ಪ್ರಮುಖ ದೈವಿಕಶಕ್ತಿಗಳೆಂದರೆ ಉಳ್ಳಾಯ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ. ಉಳಿದಂತೆ ಬಿಳಿಯನಾಗ, ಕರಿಯನಾಗ ಎಂಬ ಎರಡು ನಾಗಶಕ್ತಿಗಳು, ಕ್ಷೇತಪಾಲ, ಸಿರಿಗಳು, ಇಷ್ಟದೇವತೆ, ಆಲಿಭೂತ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ಕುಟುಂಬ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಕಲ್ಕುಡ, ಕಲ್ಲುರ್ಟಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ.

೫.೩.೧.೮.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರಾ ಆಚರಣೆಗಳು

ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಕಂಡೇವು ಜಾತ್ರೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಆಚರಣೆ. ಪಗ್ಗು ತಿಂಗಳು(ಮೇಷ) ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಕುಟುಂಬದವರು ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತರು ಸೇರಿ ನಂದಿನಿ ನದಿಯ ಉತ್ತರದಕ್ಷಿಣ ಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಲೆ ಹಾಕುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದ್ದು, ಅಂದು 'ಅಡೆಪ್ಪುದ ಪಂಜುರ್ಲಿ' ದೈವಕ್ಕೆ 'ಅಜೆಕಾಯಿ' ಹಾಕಿ ಎಂದರೆ ಕಾಯಿ ಹೊಡೆದು ಗಡಿರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನ ಈ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯ ಬೇಟೆ ನಿಷೇಧ.

ಜಾತ್ರೆಗೆ ಏಳು ದಿನ ಮೊದಲು ಕೋಳಿಗುಂಟ ಹಾಕುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ಹದಿನೇಳು ದಿನ ಎಂದರೆ ಪತ್ತನಾಜೆವರೆಗೆ ಶುಭಕಾರ್ಯ ನಡೆಸಬಾರದು, ಮಾಂಸಾಹಾರ ತಿನ್ನಬಾರದೆಂಬ ನಿಷೇಧವಿದೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ದಿನ ಅಂದರೆ ಪಗ್ಗು ತಿಂಗಳ ಕಡೆಯ ದಿನ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಉಳ್ಳಾಯನಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಗ್ರಾಮದೇವರಾದ ಸದಾಶಿವ ಮಹಾಗಣಪತಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಬರುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಆದಿನ ಸಂಜೆ ಉಳ್ಳಾಯ ಭಂಡಾರ ಮನೆಯಿಂದ ಕೊಡಿಮರವನ್ನು ಉಳ್ಳಾಯ ದೈವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಮೇಲೆ, ನಂದಿನಿ ನದಿಗೆ 'ಅಡೆಪು' ಹಾಕಿದ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಜಾತ್ರೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎಂದರೆ ವೃಷಭ ಸಂಕ್ರಮಣ(ಮೇ ತಿಂಗಳ ೧೪ ರಂದು)ದಂದು ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಹಾಗೂ ಇತರರು ಬೀಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಹೊರಟು ನದಿಯಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಪ್ರಸಾದ ಹಾಕಿ 'ಅಡೆಪು ಕಳೆಪಿನಿ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಮೀನು ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಸಿಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಮೀನು ಹಿಡಿಯಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಂಡೇವು ಬೀಡಿನಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಫಲಹಾರವಾದ ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಂಬಿಲವಾಗಿ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬಿಳಿ ಅಶ್ವತ್ಥಮರದ ಬಳಿ ಬಂದು, ಅದರ ಪಡುದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಹಸಿಮಡಲ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿ, ಕಮಾರ, ಸಿರಿಗಳನ್ನು ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಭಂಡಾರ ಹೊರಡಲು ಕುಮಾರನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉಳ್ಳಾಯನ ಭಂಡಾರ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ, ಉಳ್ಳಾಯನನ್ನು, ಎಲ್ಲಾ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಸಕಲ ವೈಭವದೊಂದಿಗೆ ಭಂಡಾರ ಹೊರಟು, ಉಳ್ಳಾಯನ ದೈವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಡದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆಮೇಲೆ ಆವರಣ ಶುದ್ಧಮಾಡಿ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳಾಯ, ಆಲಿಭೂತ, ನಂದಿಗೋಣ ಕೋಲವಾಗಿ ನಂದಿಗೋಣದೈವ

ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹುರುಳಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಕೋಟಿಪೂಂಜ ನಾಮಾಂಕಿತ ಕುಮಾರನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿ, ಕೊಡಿಯಡಿಗೆ ಬಂದು ಜೋಗದಿಂದ ಮಾಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಾನೆ.

ಆಮೇಲೆ ಮುಕ್ಕಾಲಿಯವರು ಬಿಳಿ ಅಶ್ವತ್ಥ ಮರದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕುಮಾರ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಆವೇಶದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉಳ್ಳಾಯನ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ಬಂದವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಪ್ರಸಾದ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಿಳಿಯ ನಾಗಬನದಲ್ಲಿ ಗುಜ್ಜರಬನ್ನ ಸಂತಾನದ ಗುಜರನ್ ಮತ್ತು ಕೋಟ್ಯಾನ್ ಬಳಿಯವರಿಗೆ ಇದು ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾದುದರಿಂದ ತಂಬಿಲಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಜೆ ಕಂಡೇವು ಬೀಡಿನ ಬಾಕಿಮಾರು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಚೆಂಡು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ಜಾರಂದಾಯ ಮತ್ತು ಬಂಟ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ಆಗಿ, ಕಡೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿ ರಂಗಪೂಜೆ ನಡೆದು, ಎರಡು ದಿನದ ಜಾತ್ರೆ ಮುಗಿಸಿ, ಭಂಡಾರವನ್ನು ಇಳಿಸಿ, ಪುನಃ ಭಂಡಾರಚಾವಡಿಗೆ ತಂದಿಡಲಾಗುವುದು. ಮರುದಿನ ಮುಗಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಶುದ್ಧ ಕಲಶಾಭಿಷೇಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ವೃಷಭ ಮಾಸ(ಬೇಷ)ದ ಹತ್ತನೇ ದಿನ ಹತ್ತನಾವಧಿ ದಿನ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಕುಡ, ಒರ್ತೆ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ತೂಕತ್ತೇರಿ ಸಮೇತ ಆರು ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಖಂಡಿಗೆಬೀಡಿನಲ್ಲಿ ದುಗ್ಗು ಬಳ್ಳಾಲ್ತಿ ಎಂಬವರು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ನೆನಪಿಗೋಸ್ಕರ ಅವರಿಗೆ ಆಷಾಢ (ಆಟಿ)ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅರಸಿನ ಎಲೆಯ ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಏಳು ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಗೆಲು ಬಡಿಸಲಿದೆ. ಬೇರೆ ಹದಿನಾರು ಎಲೆ ಹಾಕಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅಗೆಲು ಹಾಕಿ ಒಂದು ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನರ ಅಗೆಲು ಹಾಕಲಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಮಹಾಲಯದಂದು ಸತ್ತ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಆ ದಿನ ಹದಿನಾರು ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಹಿರಿಯರಿಗೆ, ಏಳು ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ದುಗ್ಗು ಬಳ್ಳಾಲ್ತಿಗೆ ಅಗೆಲು ಬಡಿಸಲಿದೆ. ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಕಂಚಿನ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗುಸರ ಕಾಲುಂಗರ ಮತ್ತು ಚಿಪ್ಪು (ಮರುವಾಯಿ) ಹಾಕಿ ಕುಟುಂಬದವರು ಮತ್ತು ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖರು ಕೈಮುಗಿದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ 'ಕಟಕ್ಕದ ಒಟ್ಟೆ ಬೊಟ್ಟುನ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಅಗೆಲು ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ಕುಟುಂಬದವರು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಚೌತಿ ದಿನ ಉಳ್ಳಾಯನ ಗುಡಿಯಿಂದ ಭಂಡಾರ ಹೋಗಿ ಉಳ್ಳಾಯ ದೈವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಂತೇರಿ ಜುಮಾದಿ, ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ ದರ್ಶನ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ತಂಬಿಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಜನವರಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಉಳ್ಳಾಯನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬದ ಹೆಂಗುಸರು ಸೇರಿ ಉದ್ದಿನ ದೋಸೆ ಮಾಡಿ ಬಡಿಸಲಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ದೈವಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಉಳ್ಳಾಯನ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಇಡುವಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಮಾಡಿದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ನಾಗನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರ್ಚಕರು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊಗವೀರರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಖಂಡಿಗೆ ಬೀಡಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಜೈನರ ಆಳ್ವಿಕೆ ಇದ್ದು ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂಟ ಸಮಾಜದ ಒಡೆತನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವ ಮೊದಲು ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣಾಪುರ ಮಠದ ಸುಪರ್ದಿಗೆ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನ ಬಂದಿತ್ತು. ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಗುಜರನ್ನ ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮುಕ್ಕಾಲಿಯೇ ಬೀಡಿನ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಮತ್ತು ದೈವದ ವಿಧಿ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೊದಲಾಯಿತು.

೫.೩.೧.೯ ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕವತ್ತಾರು. ಮಂಗಳೂರು, ತಾ.

ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಮೂಲ್ಕಿಯಿಂದ ಹತ್ತು ಕಿ. ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿನ ಕವತ್ತಾರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಮೂಲ್ಕಿ ಬಪ್ಪನಾಡಿಗೆ ಸೇರಿದ ಎಂಟು ಮಾಗಣೆಗಳಿಗೆ ಈ ಪ್ರದೇಶವೂ ಸೇರಿದ್ದು, ಸಿರಿಗಳು ಬಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಬಪ್ಪನಾಡಿನ ದುರ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಕವತ್ತಾರಿನ ಬ್ರಹ್ಮರು ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾದರು ಎಂಬುದು ಪ್ರತೀತಿ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಬಳಿ ಎರಡು ತೊರೆಗಳು ಕವಲಾಗಿ ಹರಿಯುವುದರಿಂದ 'ಕವತ್ತಾರು' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತೆಂದು ಡಾ। ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ[೩೩]. ತುಳುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಗಿಂತ ಸಣ್ಣಗಿರುವ ತೊರೆಯನ್ನು 'ತಾರ್' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. 'ಸಿರಿಯ ಜನನ ನಂದಳಿಕೆ, ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ಅವತಾರ' ಎಂಬ ಮಾತು ಜನಜನಿತ. ಸಿರಿಯ ಕಥೆಗೂ, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧ ಇದ್ದರೂ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಿರಿಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಜನಪದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಪಡೆದ ತಾಣಗಳಿವು. ಅದರಲ್ಲೂ ಈ ಮೂರು ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತರು ಬರುವಷ್ಟು ಬೇರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. 'ಅವತಾರ' ಎಂದರೆ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ 'ಹುಟ್ಟಿದ್ದು' ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ 'ಸಾಮರ್ಥ್ಯ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ. ಸಿರಿಗಳ ನಿಜ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಜನಪದರಲ್ಲಿದೆ. ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಾವೇಶಕ್ಕೆ ನಿಂತವರ ವರ್ತನೆ ತೀವ್ರಸ್ವರೂಪದ್ದು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಈ ಮಾತು ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.[೩೪] ಜನಪದೀಯವಾಗಿದ್ದ ಈ ಆಲಡೆ ಕೂಡ ನಂದಳಿಕೆಯ ಹಾಗೆ ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಆಲಡೆಗೂ ಆರಲ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂದವಿದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಪಾಠವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನದೈವ ಜುಮಾದಿ. ಅಬ್ಬಗದಾರಗರು ಬಂದಾಗ ಜುಮಾದಿಯೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕವೇ ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಲು ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಪರವೂರವರಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಹರಕೆ, ಕಾಣಿಕೆಯೇ ಹೊರತು ಊರವರಿಂದಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಕರಾರಿನ ಅಂಶ. ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಯ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಉಳಿದಂತೆ ಉಳ್ಳಾಯ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಜುಮಾದಿ, ಜಾರಂದಾಯ, ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಬ್ರಹ್ಮ, ದುಗ್ಗೆಡಿ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳಿವೆ.

---

[೩೩] ಡಾ.ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ೧೯೭೬, Antiquities of South Canara, ಕಲ್ಯಾಣಪುರ, ಪುಟ-೮

[೩೪] ಶ್ರೀ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭ ಭಟ್, ಅರ್ಚಕರು, ಕವತ್ತಾರು ದೇವಾಲಯ, ೨೦೧೦, ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

೫.೩.೧.೯.೧ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ

ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತರ ಆಲಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ಆಚರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಹತ್ತು ಹಲವು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ದೇಗುಲದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಅಜಿಲರ ಮನೆಯವರ ಪಾತ್ರ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಮೇಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಚೀಂಕ್ರಿ ಹಾಕುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಆ ದಿನ ಆಚಾರಿ ಬಂದು ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಸಾದ ಪಡೆದು ಮಾವಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ, ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆ ದಿನ ಹಲಸಿನಕಾಯಿ ಸೊಳೆ ಮತ್ತು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಹೋಳುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಸಾದ ರೂಪವಾಗಿ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆದಿವಾಸಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಕೊರಗರು, ಮನ್ಸರು, ಮಾನ್ಯರು ಮುಂತಾದವರು ಬಂದು ಜಾರಿಗೆ ಎಲೆಯನ್ನು ತಂದು ತೆಂಗಿನಗರಿಯ ಕಡ್ಡಿ(ಚೀಂಕ್ರಿ)ಯಲ್ಲಿ ಕುತ್ತಿ ಇಡಬೇಕು. ಅದೇ ಎಲೆಯನ್ನು ತಲಾವು ಅಳೆಯುವಂದು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಚೀಂಕ್ರಿ ಹಾಕಿದ ದಿನ ಗೆರಸೆಯಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆಯ ಎಲೆ ಇಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಬಾಳೆಲೆ ಇಟ್ಟು, ಅಕ್ಕಿ, ಬತ್ತ, ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಅನ್ನ, ಸಾರು, ಸಾಂಬಾರು ಹಾಕಿ ಚೀಂಕ್ರಿ ಕುತ್ತಿದ ಎಲ್ಲಾ ಪಂಗಡದವರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಸಾದ ಕೊಂಡುಹೋದ ಮನ್ಸರು ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲಾ ಪಂಗಡದವರು ಮತ್ತೆ ಜಾತ್ರೋತ್ಸವದಂದು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಮೊದಲ ಬೆಳಗ್ಗೆ ದೇವರ ಬಲಿ ಆಗಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ಧ್ವಜಾರೋಹಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಜೆ ಅಂಬಡಿಮಾರು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಿ ಏರಿ, ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡವನ್ನು ಏರಿಸಿ, ಅಜಿಲರ ಸಮಾಧಿ(ಎಲ್ಲಪ್ಪ ಅಜಿಲ)ಯ ಒತ್ತಿನ ಗದ್ದೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕೋಳಿ ಗುಂಟ ಹಾಕಲಿದೆ. ಒಕ್ಕಲಿನವರು ತಂದ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಒಂದು ಸುತ್ತು ಕಟ್ಟುವುದು ಕ್ರಮ. ಆಮೇಲೆ ಪ್ರಸಾದ ರೂಪದ ಊಟವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಮೂರು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಹೋಮ, ಮಹಾಪೂಜೆ, ಸಂಜೆ ತಲಾವು ಅಳೆಯುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಮುಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಕೊರಗರು ಕವತ್ತಾರಿನವರಾದರೆ, ಮನ್ಸರು ಅತ್ತೂರಿನವರು, ಉತ್ಸವದಂದು ಮನ್ಸರು ಬಂದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಬಾಯಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಕೊರಗರು, ಮುಕಾರಿಗಳು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತರು ಹೂವಿನ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಟ್ಟು, ಪ್ರಸಾದ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಹೂವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅಜಿಲರ ಮನೆಯ ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಗೋಲಕಡಬ್ಬಕ್ಕೆ ಸಿಂಗಾರ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಉಳಿದ ಹೂವನ್ನು ಹೆಡಿಗೆಗೆ ಐದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯೊಂದಿಗೆ ಹಾಕಿ, ಪಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಿ, ಅರ್ಚಕರು, ಡೋಲುಗಂಟೆ, ವಾದ್ಯ, ಪದಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮುಂತಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬಟ್ಟೆಯ ಮರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಆದ ಮೇಲೆ, ಭಟ್ಟರು ಮತ್ತು ತಂತ್ರಿಗಳು ಹೂ, ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಪ್ರಸಾದ ರೂಪವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಂಚುತ್ತಾರೆ. ಅಜಿಲರ ಮನೆಗೆ ನೀಡಿದ

ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಬ್ಯಾಂಡ್‌ವಾಲಗದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ತಂದು, ಚಾಪೆ ಹಾಕಿ ಡಬ್ಬಿಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಡಬ್ಬಿಗೆ ಹೂವನ್ನಿಟ್ಟು ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೊರಗರು, ಮನ್ಸರು, ಮಾನ್ಯರು, ಕಾಣಿಕೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತಂದ ಬೂದು ಕುಂಬಳಕಾಯಿಯನ್ನು ಮಡಿವಾಳರು ಅಜಿಲರ ಮನೆ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಣಿಕೆ ಇಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಚಾಪೆ ಹಾಕಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಮುಡಿ ಅಕ್ಕಿ ಸುರಿದು, ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ ವಿರುದ್ಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆರು ಸೇರಿನಂತೆ ಎರಡು ಹೆಡಿಗೆಗೆ, ಮೂರು ಸಲ ಮನ್ಸರಿಗೆ, ಎರಡು ಸಲ ಕೊರಗರಿಗೆ, ಎರಡು ಸಲ ಮುಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಮೂರು ಸಲ ವಾದ್ಯದವರಿಗೆ, ಮೂರು ಸಲ ಮಡಿವಾಳರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದ ಅಕ್ಕಿಯೆಲ್ಲವೂ ಮಡಿವಾಳನಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು 'ತಲಾವು ಲಪ್ಪುನು'(ತಲಾವು ಅಳೆಯುವುದು) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಮನೆ ಒಳಗೆ ಎರಡು ಅಗೆಲು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ, ಅಕ್ಕಿ, ಬತ್ತ, ಅರಸಿನ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದು ತಯಾರು ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಒಂದು ಕವಳೆ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಒಂದು ಅಡಿಕೆ, ಒಂದು ಎಸಳು ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು, ಒಂದು ಕೊಂಡೆ(ಕುಡ್ತೆ) ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ, ಗೆರಸೆಯಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಎಲೆ ಇಟ್ಟು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಾಳೆಲೆ ಇಟ್ಟು, ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ ಎರಡು ಅಗೆಲನ್ನು ಮನ್ಸರ ಎರಡು ತಂಡಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವುದು. ಅಗೆಲನ್ನು ಅವರ ಮುಂದಿಟ್ಟು, ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ನೀಡಿ, ಅವರ ತಲೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹೊಯ್ಯುವ ಕ್ರಮ ಇದೆ.

ಪುನಃ ಅಂತಹದೇ ಎರಡು ಅಗೆಲನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ, ಒಂದು ಅಗೆಲು ಕೊರಗರಿಗೂ, ಒಂದು ಅಗೆಲು ಮುಕಾರಿಗಳಿಗೂ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆಮೇಲೆ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಪಟ್ಟೆ ಸುತ್ತಿ ಆಯತವಾಗಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಸಿದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ ಡಬ್ಬಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು (ಸಕಲ ವೈಭವದೊಂದಿಗೆ)ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಸುತ್ತು ಬಂದು, ದೇವರೆದುರಿನ ಮಂಟಪದೆದುರು ಡಬ್ಬಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಉಳ್ಳಾಯ, ನಂದಿಗೋಣನಲ್ಲಿ ಆರತಿ ಆದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಆಗಿ ಡಬ್ಬಿ ಕೆಳಗೆ ಇಡುವುದು. ಆಮೇಲೆ ಅಜಿಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಊಟವಿರುತ್ತದೆ. ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಫಲಾಹಾರ ಆಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಬಲಿ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಡಬ್ಬಿ ಬದಲು 'ಹೆಡಿಗೆ' ಇಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.

ಬಲಿಯಾಗಿ ದೇವರು ವಾದ್ಯಸಮೇತ ಸಂತೆದ ಬಾಕಿಮಾರಿಗೆ ಅಂದರೆ ಜಲ್ಲಹಾಕುವ ಗದ್ದೆಗೆ ಹೋಗುವುದು, ಅಲ್ಲಿ ಮನ್ಸರ ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳು ಕರ್‌ಮಾರಿನ ಉದ್ದ ಕೋಲನ್ನು(ಜಲ್ಲೆ) ಹಿಡಿದು ಪದ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಅವರವರ ಗದ್ದೆಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮಧ್ಯದ ಹುಣಿಯ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಎರಡು ಕಡೆಯವರೂ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮೂರು, ಮೂರು ಸಲ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅಜಿಲರ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರು ಬಂದು ದೇವರೆದುರು ನಿಂತು ತೀರ್ಥಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಸುತ್ತು ಬಂದು, ದೈವದೆದುರು ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು ಬರುವುದು. ದೇವರು ಜಲ್ಲ ಹಾಕಿಸಲು ಹೋಗುವಾಗಲೇ ಸಿರಿ ಮತ್ತು ಕುಮಾರರ ಒಂದು ಹಂತದ ದರ್ಶನ ಮುಗಿದಿರುತ್ತದೆ. ದೇವರು ದೀವಟಿಗೆ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೆಮಾರಿಂದ ಬರುವಾಗ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳಗಿನ

ಜಾವ ೪ ಗಂಟೆಗೆ ಎರಡನೇ ಬಲಿ 'ದಲ್ಯದ ಬಲಿ' ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಡಿವಾಳ ತೊಳೆದು ತಂದಿಟ್ಟ ಒದ್ದೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ದೇವರು ಹೋಗುವುದು. ಇದನ್ನು 'ದಲ್ಯದ ಬಲಿ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮೂರು ಸುತ್ತು ಗುಂಡದ(ಗರ್ಭಗುಡಿಯ) ಸುತ್ತ ದಲ್ಯ ಹಾಸಿ ಬಲಿ ಆಗಿ, ಹೊರಗಿನ ಸುತ್ತು ಬಲಿ ಆಗಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ಪೂಜೆ ಆಗಿ, ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಚಿಲ್‌ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡವರಿಗೆ ಪ್ರಸಾದ ನೀಡಿ ದೇವರು ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡ(ಬ್ರಹ್ಮರ ಗುಂಡ)ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಪೂಜೆ ಆಗಿ, ಬಲಿ ಆಗಿ, ಅಜಿಲರ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರೂ ಬಲಿ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಿ, ದೇವರ ಪ್ರಸಾದ ಆಗಿ ದೇವರು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿಂತ ಎಲ್ಲಾ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು, ಕುಮಾರರು, ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹಿಂಗಾರ ಬಿಟ್ಟು ದರ್ಶನಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಜಕಾಯಿ ಆದಮೇಲೆ ಸಿರಿಗಳಿಗೂ ದೇವರಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಅಬ್ಬಗದಾರಗರ ಗುಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಉಯ್ಯಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನಿಟ್ಟು ತೂಗಿ ಮತ್ತೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ದೇವರು ಗುಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಮೇಲೆ ಹಿಂಗಾರ ಬಿಟ್ಟಂತಹ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸಾದ ವಿತರಣೆ. ವಾಲಗದವರೊಂದಿಗೆ ಹುಂಡಿ(ಡಬ್ಬಿ)ಯನ್ನು ಅಜಿಲರ ಮನೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಆಮೇಲೆ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಮಾಡಿ ತುಲಾಭಾರ ಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಎಂದರೆ ಮೂರನೇ ದಿನ ಸಂಜೆ ಮೊದಲು ಕೋಡ್ದಬ್ಬು ದೈವ ಬರುವ ಕ್ರಮವಿತ್ತು . ಈಗಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆ ಬಾಕಿಮಾರು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಚೆಂಡು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಗಿರಿಜನರು ಚರ್ಮ ಮತ್ತು ತೆಂಗಿನ ನಾರಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಚೆಂಡನ್ನು ತರುತ್ತಾರೆ. ಸಂಜೆ ಬಾಕಿಮಾರಿಗೆ ವಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನ ಹೋದಮೇಲೆ ಮೂರು ಮೂರು ಸಲ ಚೆಂಡು ಕುಟ್ಟಿ, ಕೆಳಗಿನ ಗದ್ದೆಗೆ ಬಂದು ದೇವಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಜಲರಿಗೆ, ಊರ ಯಜಮಾನರಿಗೆ, ವಿಲಯದವರಿಗೆ, ಮಡಿವಾಳ, ಹೀಲಾಲು ಹಿಡಿದವರಿಗೆ, ದೇವಾಡಿಗರಿಗೆ ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಹಂಚಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ 'ಅಂಬಿದ ವರಸಾರಿ' ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅಜಿಲರ ಮನೆಯ ಹೆಂಗುಸರು ದೇವಳ ಆವರಣವನ್ನು ಶುದ್ಧಮಾಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಊರಿನವರು ಹಾಗೂ ಅಜಿಲರ ಯಜಮಾನ, ಹೆಂಗುಸರು ವಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಜಿಲರ ಮನೆಯಿಂದ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮಂಟಪದ ಎದುರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ೫ ಕಡ್ಡಿಯಿರುವ ಹಿಡಿಸೂಡಿ(ಪೊರಕೆ) ಕಟ್ಟುಗಳು, ಒಂದು ಹೆಡಿಗೆ ತುಂಬಾ ಸೆಗಣಿಯನ್ನು ಕಲಸಿ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೆಡಿಗೆಯ ಒಂದು ಕೈಯನ್ನು ಮೊಯ್ಲಿಯೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯನ್ನು ಮಡಿವಾಳನೂ ಹಿಡಿದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಜಿಲರ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿತಿ ಬಂದ ಹೆಂಗುಸರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪೊರಕೆ ಕಟ್ಟನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಆದ ಮೇಲೆ, ಮೊಯ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮಡಿವಾಳ ತಾವು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಹೆಡಿಗೆಯಿಂದ ಸೆಗಣಿಯನ್ನು ದೇವರ ಮಂಟಪದ ಎದುರುಗಡೆ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಗುಂಡದ ಮೆಟ್ಟಲಿಗೆ, ನಂದಿಗೋಣ ಮೆಟ್ಟಲಿಗೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ಅದನ್ನು ಅಜಿಲರ ಮನೆಯ ಹೆಂಗುಸರು ಸಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಒಂದು ಸುತ್ತು ಗುಡಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡದವರೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಉಳ್ಳಾಯನ ಗುಡಿಯವರೆಗೆ ಬಂದು

ಖಾಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ವಾದ್ಯದೊಡನೆಯೇ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಊರಿನವರಿಗೆ ಆ ದಿನ ಊಟ ಇದೆ. ಸಂಜೆ ಶ್ರೀಭೂತಬಲಿ, ಶಯನೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಐದನೇ ದಿನ ಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೆ, ಪ್ರಸಾದವಿತರಣೆ, ಮಹಾಪೂಜೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಂಜೆ ಜೋಗಿದೊಟ್ಟಿನಿಂದ ಧೂಮಾವತಿ ದೈವದ ಭಂಡಾರ ಬರುತ್ತದೆ. ಧೂಮಾವತಿ ದೈವಕ್ಕೆ ಕೋಲ ನಡೆಸಲು, ಭಂಡಾರ ಇಳಿಸಲು ಚಪ್ಪರ ಹಾಕುವುದು ಊರಿನವರು. ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಜೆ ದೇವರು ಜಳಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಜಳಕದ ಬಾವಿ ಸಂಕಪ್ಪ ಅಜಿಲರ ಜಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಜಳಕ ಮಾಡಿ ಬರುವಾಗ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಸೇತುವೆ ಎದುರಿರುವ ಮೊಯ್ಲಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆ ಆಗಿ, ಕಂಬಳಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ತೂಟೆದಾರ ಆಗಿ, ಆಚಾರಿ ಮನೆಯೆದುರು ಅಳಿದುಳಿದ ಸೂಟೆಗಳನ್ನು(ಉರಿದು ಉಳಿದ ಬೆಂಕಿ ಕಟ್ಟು)ಹಾಕಿ, ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎದುರಿರುವ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆ ಆಗಿ ದೇವರು ಒಳಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಧೂಮಾವತಿ ದೈವದ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸಾದ ಆದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅಜಿಲರ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ 'ಹಾಲಿನೂಟ' (ಪೇರ್ ಒಣಸ್) ಕೋಲದ ಅಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. (ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದ ಧೂಮಾವತಿ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ನಿನಗಿದ್ದರೂ, ಧ್ವಜಾವರೋಹಣದ ಅಧಿಕಾರ ನನಗಿರಲಿ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ಕೊಡಿ ಇಳಿಸುವಾಗ ಧೂಮಾವತಿ ದೈವ ಅಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಾಲಿನೂಟದ ಕ್ರಮ ಮೊದಲು ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಅಜಿಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಧೂಮಾವತಿಗೆ ಗಗ್ಗರ ಇಟ್ಟು, ಬಾರಣೆ ಆಗಿ, ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ದೇವರ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ, ಅಣಿತೆಗೆದು, ಎರಡು ಕೋಳಿಗಳ ಬಾರಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಏಳನೆಯ ದಿನ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಧೂಮಾವತಿಗೆ ಜಾಗ ಕೊಟ್ಟ ಅರಳ ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಮಾರಾಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ತಿ ಅರಳ ಮರದಿಂದಲೇ ಕೂಡಿರುವ ವನವದು. ಹಾಗಾಗಿ 'ಅರಲ ಬ್ರಹ್ಮ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಅಜಿಲರ ಮನೆಯ ಖರ್ಚಿನಿಂದ ಸಮಾರಾಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಚೇಂಕ್ರಿ ಹಾಕುವ ದಿನ ಕಡಿದ ಮಾವಿನ ಮರದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಅಡುಗೆಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಜಾರ್ದೆಯಲ್ಲಿ(ನವಂಬರ) ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಮಾರಾಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಅಂಬೊಡಿ ಬಾಕಿಮಾರಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಧ್ವಜವನ್ನು ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿವರೆಗೆ ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ದೇವರಿಗೆ ಬಲಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಆದಿನ ರಂಗಪೂಜೆ, ಬಲಿ ಇರುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೯.೨ ಕವತ್ತಾರಿಗೆ ಅಬ್ಬಗದಾರಗರು ಬಂದ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರು ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಂಗತರಾದವರು ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಅವತಾರವೆತ್ತಿದಾಗ 'ಭೂಮಿ ಮೇಲಿನ ಸೇವಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿ' ಎಂದು ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಎರಡನೇ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯ ಅಜ್ಜಿಕುಂಜದಿಂದ ಸಿರಿಗಳ ಪಾಡಿಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯ ಅಜಿಲರ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾದರು. ಆಮೇಲೆ ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲಾಗಿ ಉಳಿದೆಡೆ ನೆಲೆಯಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.[೨೫] ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಉದ್ಭವ ಆದದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮರು. ಆಮೇಲೆ ಜುಮಾದಿ ದೈವ. ಜುಮಾದಿ ದೈವ ಜೋಗಿದೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಸಿರಿಗಳು ತೆಂಕುಮನೆಗೆ ಮೊದಲು ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಎಂಬುದು ಪ್ರತೀತಿ. ಕೇವಲ ದೈವಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದ್ದ ಕವತ್ತಾರಿಗೂ ದೈವಗಳ ಕಾಟ ಜಾಸ್ತಿಯಯಾಯಿತೆಂದು ಶಿವ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದು ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಗುಡಿಯಾಯಿತು ಎಂಬುದು ವಕ್ತೃಗಳು ಹೇಳುವ ಮಾತು[೨೬]. 'ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ ಮುದೆಲ್, ಕವತಾರ್ ತರೆ' ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ(ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ ಬುಡ, ಕವತ್ತಾರು ತುದಿ) ಇದರರ್ಥ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯಿಂದ ಕವತ್ತಾರಿಗೆ ಸಿರಿಗಳು ಬಂದದ್ದು ಎಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಅಲ್ಲಿಯ ಆಡಳಿತದಾರರೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿನ ದೈವದೇವತೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಈ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ[೨೭]. ಸಿರಿಗಳು ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯ ಅಜಿಲರು ಈ ಜಾಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲೇ ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ಅವತಾರವಾಗಿದ್ದರು.

೫.೩.೧.೯.೩ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

೧೯೦೩ರವರೆಗೂ ಕವತ್ತಾರು ಪ್ರದೇಶ ಅದಮಾರು ಮಠದ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿತ್ತು. ಮೊದಲು ಎರ್ಲಪಾಡಿಯ ನೀರಯ್ಯ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು ೧೬,೦೦೦ ರೂ ಹಣಕಟ್ಟಿ ಆಸ್ತಿ ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ೧೯೦೯ ರಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯ ಬೊಮ್ಮ ಅಜಿಲರು ಈ ಜಾಗವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ೧೯೧೪ ರಲ್ಲಿ ಹಾಲೊಟ್ಟು ಮಜಲಿನಲ್ಲಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿದರು. ಬೊಮ್ಮ ಅಜಿಲರ ನಂತರ ಅವರ ಮೂರು ಜನತಮ್ಮಂದಿರು ಆಡಳಿತದಾರರಾದರು. 'ನರ್ಸಿ' ಎಂಬವಳನ್ನು ದತ್ತಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ದೇವಸ್ಥಾನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ೧೯೨೯ರಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವಾಯಿತು. ೧೯೫೦ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶವಾಯಿತು. ಮೊದಲು ಇಟ್ಟಿಗೆ, ಮುಳಿಹುಲ್ಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ 'ಆಲಡೆಸ್ಥಾನ' ಕ್ರಮೇಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಇಂದು ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೇ ಪ್ರಮುಖ ದೇವಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅದರ

---

[೨೫] ಅನಂತ ಪದ್ಮನಾಭ ಭಟ್, ಅರ್ಚಕರು, ಕವತ್ತಾರು ದೇವಾಲಯ, ೨೦೧೦ , ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

[೨೬] " ಅವರದೇ ಮಾಹಿತಿ.

[೨೭] ಶರತ್ ಅಜಲ, ಕವತ್ತಾರು, ೨೦೧೦ , ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಜಿಲ ಮನೆತನದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಕಾರಣ.

೫.೩.೧.೯.೪ ಇತರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು

ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವವರನ್ನು 'ಕಬತ್ತಾರು ಸೂಕೆಯವಳು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಬತ್ತಾರಿನ ಅಬತಾರ ಅಂದರೆ ಕವತ್ತಾರಿನ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬರ ಹೆಚ್ಚು. ಇಲ್ಲಿ 'ಮಕ್ಕ್ ಪಟ್ಟಾದ್ ಮರ್ಲ್ ಕಟ್ಟಾವುನ'(ತುರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸುವುದು) ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಕವತ್ತಾರು ಜಾತ್ರೆಗೆ ಬರುವುದೇ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರ. ಇಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಕಿರೀಟವಿರುವ ಪ್ರತಿಮೆ ಇರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಇಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲುವ ಹರಕೆಗಳೆಂದರೆ ಹಿಡಿಕಾಣಿಕೆ, ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಗು, 'ಕೆಡು' ಇತ್ಯಾದಿ ಬಂದರೆ ಹುರುಳಿ ಹಾಕುವುದು. ಮಾಯಿ ತಿಂಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆ(ಫೆಬ್ರವರಿ)ಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಅಜಿಲರು ಹೋಗಿ ಪ್ರಸಾದ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಮುಲ್ಕಿಯ ಬಪ್ಪನಾಡಿನ ದುರ್ಗೆಗೆ ಒಂದು ಮುಡಿ ಬೆಳ್ತಿಗೆ, ಎರಡು ಮುಡಿ ಕುಚ್ಚಿಲು ಅಕ್ಕಿ ನೀಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನದ ಬಲಿಯನ್ನು ಅಜಿಲ ಮನೆತನದವರು ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಪದ್ಧತಿ. ನಿತ್ಯ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರನಿಗಲ್ಲದೆ, ನಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಜಾತ್ರೆಯ ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಲವು ಜಾತಿ, ಸಂತಾನಗಳಿಗೆ ಆದಿ ಮೂಲಸ್ಥಳವಿದು. ಸುಳ್ಯ ಪುತ್ತೂರು, ವಿಟ್ಲ, ಕಬಕ, ಮುಂತಾದೆಡೆಯಿಂದ ಬರುವ ಭಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ. ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಭೂಮಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಜನವರ್ಗ ಇಂದಿಗೂ ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

೫.೩.೧.೧೦ ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ದೈಲೊಟ್ಟು, ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರು, ಮಂಗಳೂರು, ತಾ.

ಮೂಡಬಿದಿರೆ ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರಿನ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿ ದೈಲೊಟ್ಟು ಇದೆ. ಇದೇ ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಬಾನಂಗಡಿಯ ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರಿನ ದೈಲಬೆಟ್ಟು ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆ. ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ 'ದ್ಯಯೊಲು' ಎಂದರೆ ದೈವಗಳು ಎಂದರ್ಥ. 'ಬೆಟ್ಟು' ಎಂದರೆ ಎತ್ತರವಾದ ಪ್ರದೇಶ. ದೈಯೊಲೆ ಬೊಟ್ಟು > ದೈಯಲೊಟ್ಟು > ದೈಲೊಟ್ಟು ಆಗಿರಬೇಕು ಎಂದರೆ ದೈವಗಳು ನೆಲೆಯೂರಿದ ಸ್ಥಳ ದೈಲೊಟ್ಟು ಎಂದಾಯಿತು[೨೮]. ಅಂದರೆ ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಜಾರಂದಾಯ, ಗುಡ್ಡೆ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ಮಿಜಾರಿನಿಂದ ದೈವಗಳು, ಮಾಲ್ದಬೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಾಂತೇರಿ ಜುಮಾದಿ, ಅಂಗರಜಾಲಿನಿಂದ ಸಾರಾಳ ಜುಮಾದಿ ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು ಬೇರೆಡೆಯಿಂದ ಬಂದು ನೆಲೆನಿಂತ ಜಾಗವನ್ನು ದೈವಗಳ ಬೆಟ್ಟು ಎಂದು

---

[೨೮] ಶ್ರೀದರ ಭಟ್ , ಅರ್ಚಕರು , ದೈಲೊಟ್ಟು ,೨೦೦೩. ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ಕರೆದಿರುವುದು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣ. ಸಿರಿ ತನ್ನ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದ ಪರಿಸರವಿದು. ಸಿರಿ ಬೋಳಮಲ್ಲಿಗೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ರಪಾಡಿಯ ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಸಾಮು ಆಳ್ವೆದಿಯ ಅಣ್ಣನ ಮನೆಯಿಂದ ಸಮ್ಮಾನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬರಬೇಕಾದರೆ ತನ್ನೆಗುರಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಎರಡನೇ ಮಗು ಸೊನ್ನೆಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡಿ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಸಿರಿಯ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳು ಕಳೆದಂತಹ ಪರಿಸರವಲ್ಲದೆ, ಸಿರಿ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಕೊಟ್ರಾಡಿ ಮತ್ತು ಕೊಟ್ರಾಡಿಯ ಸಾಮುಆಳ್ವೆದಿಯ ಅಣ್ಣನ ಮನೆಯಾದ ಅಂಗರಜಾಲ ಬರ್ಕೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆಯಿರುವುದು ಮತ್ತು ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಈ ಆಲಡೆಗೂ ಆ ಮನೆಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಈ ಆಲಡೆ ಬಹು ಮಹತ್ವದ್ದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಹೆಂಗಸರು ಜಾತ್ರೆಯಂದು ಈ ಮನೆಯಿಂದ ಬಿಳಿಯ ಹೊಸಸೀರೆ, ಹೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ.

೫.೩.೧.೧೦.೧ ದೈವ ದೇವತೆಗಳು

ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನದೇವರಾಗಿ ಒಂದು ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ, ಜೊತೆಗೆ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರು ಇದ್ದಾರೆ. ಹಿಂಬದಿ ಗಣಪತಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮ ಬೈದರ್ಕಳ ಗುಡಿ, ಜುಮಾದಿ, ಸತ್ಯದೇವತೆ, ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ಜಾರಂದಾಯ, ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ, ಗುಳಿಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಚಾಮುಂಡೇಶ್ವರಿ, ಒರ್ತೆಪಂಜುರ್ಲಿ, ಸಾರಾಳ ಜುಮಾದಿ, ಕಾಂತೇರಿ ಜುಮಾದಿ, ಜೊತೆಗೆ ಉಳ್ಳಾಯನ ಗುಡಿಯೂ ಇದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹೊರಗೆ ಎದುರು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಂದಿಗೋಣನ ಚಾವಡಿ ಇದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗಬನವಿದೆ. ಇದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಕೆರೆಯಿದೆ. ಇದು ಸಿರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಎಂದರೆ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಹೆಂಗುಸರು ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯವಿದೆ.

೫.೩.೧.೧೦.೨ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ

ಮಾಯಿಯ(ಕುಂಭಮಾಸ) ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಐದನೇ ತಾರೀಕಿನಂದು ಕುಂಭಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಮೊದಲ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಅಂಬೊಡಿ ಆದ ಮೇಲೆ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ಆರನೇ ತಾರೀಕಿನಂದು ರಾತ್ರಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟು ಏಳು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ಮೊದಲು ಎಂದರೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಅಂಗರಜಾಲ ಬರ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಮಾಲ್ದಬೆಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮೂಲದ ಮಾನ್ಯರು ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವ ಎಂದರೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ನಡೆಯುವ ಅಂಬೊಡಿಗಾಗಿ ಅವರವರ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿದಿರಿನ ಜಲ್ಲೆ ಕಡಿಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಇದು ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಗೆ ತಯಾರಾಗುವ ಮೊದಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಬೇರೆಡೆ ಚೇಂಕ್ರಿ ಹಾಕುವುದು, ದಿನ ನೋಡುವುದು ಎಂದೆಲ್ಲ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಮೊದಲು ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಿಂದ ಜಾತ್ರೆ ಆರಂಭ. ಅದೇ ದಿನ ಅಂಬೊಡಿಯ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳ ನಡುವೆ ಅವರು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಕಡಿದ ಜಲ್ಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಕಾಳಗ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಒಳಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೈವಗಳಿರುವ ಮನೆಯಿಂದ ಭಂಡಾರ ಬಂದು, ಆಮೇಲೆ ಚೆಂಡು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ದಿನ ಉಳ್ಳಾಯನಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆ ದಿನ ಸಂಜೆಗೆ ಬಲಿ, ಚೆಂಡು ನಡೆದು ಸಿರಿದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದೇ ದಿನ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ ಕೋಲ, ಬಲಿ, ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಚೆಂಡು ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಜಾರಂತಾಯ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಚೆಂಡು ಆದ ಮೇಲೆ ಸಾರಾಳ ಜುಮಾದಿ ಕೋಲ, ಐದನೇ ದಿನ ಕಾಂತೇರಿ ಜುಮಾದಿ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದೇ ದಿನ ಕಡೇ ಚೆಂಡು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆರನೇ ದಿನ ಬೈದರ್ಕಳ ಕೋಲ, ಏಳನೇ ದಿನ ಬಲಿ ಉತ್ಸವ, ಅವಭೃತ ಸ್ನಾನ, ತೂಟೆದಾರ ಆಗಿ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಏಳು ದಿನದ ಜಾತ್ರೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗುತ್ತು ಮನೆಗಳಿಂದ ಆಯಾ ದೈವಗಳ ಭಂಡಾರ ಬಂದು, ಆ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆದು, ಆ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಪುನಃ ಆ ದೈವದ ಮೂಲ ತಾಣಗಳಿಗೆ ವಾಪಾಸು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಡುವಂತಹದ್ದು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

೧೯೫೩ರಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ೧೯೭೪ರಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಮತ್ತು ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೯೨ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ೨೦೦೨ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶ ನಡೆಯಿತು. ಆಲಡೆಯ ಒಳ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗುಡಿಗಳಿದ್ದು, ಎಡಭಾಗದ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ಇದ್ದು, ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ, ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದ ಸುತ್ತು ಪೌಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದೈವಗಳಿವೆ. ಹೊರ ಪೌಳಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಗಸನ್ನಿಧಿ ಇದ್ದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ಇದೆ. ದೇಗುಲದಂತೆ ತೀರ್ಥ ಮಂಟಪ, ಬಲಿಕಲ್ಲುಗಳು ಇಲ್ಲ. ದೈವಗಳಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಯ, ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಬಳಕೆ ಆಗಿಲ್ಲ. ವೆಂಕಟರಮಣ ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತ ದೇವರು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಶ್ರೀದೇವಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಎಂದು ಈ ಆಲಡೆಗೆ ಹೆಸರಿದ್ದುದು. ಈಶ್ವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ನಂತರ ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೆಸರು ನೀಡಲಾಯಿತು, (ಹಿಂದೆ ಒಮ್ಮೆ ಸಿರಿಗಳಜಾತ್ರೆ ನಿಂತುಹೋಗಿತ್ತು.) ದೇವಳ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಸ್ಥಳಕುಮಾರ ಹಾಗೂ ಸಿರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಸುಮಾರು ೨೦ ಜನ ಸಿರಿಗಳು ದಲ್ಯಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೈವಗಳ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಇದ್ದಾರೆ. ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ವಾರ್ಷಿಕಉತ್ಸವದ ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ನಿತ್ಯಪೂಜೆ, ದೈವಗಳಿಗೆ ಮಂಗಳವಾರ, ಶುಕ್ರವಾರದಂದು ಹೂ ನೀರು, ಸಂಕ್ರಮಣ, ದೀಪಾವಳಿ, ನವರಾತ್ರಿ, ಶಿವರಾತ್ರಿ ಮುಂತಾದ ಕಾಲಾವಧಿ ಆಚರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಆಲಡೆಯ ಆಡಳಿತವು ಮಾಲ್ದಬೆಟ್ಟು ಬೀಡಿನ ಜೈನರ, ವಿಶ್ವಸ್ತಮಂಡಳಿಯ ಮತ್ತು ಊರಿನವರ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೧೧ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಆಲಡೆ, ಪೇರೂರು, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು ಸಚ್ಚರಿಪೇಟೆ ಮತ್ತು ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ ನಡುವೆ ಇರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಆಲಡೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ೫ನೇ ದಿನದಂದು ಬಂದವರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹಾಲೂಟ ಇದ್ದುದರಿಂದ 'ಪೇರೂರು' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ವಕ್ತೃಗಳಿಂದ ಸಿಗುತ್ತದೆ[೫]. ಸಿರಿಕುಮಾರನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವುಳ್ಳಂತಹ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದು. "ತಕ್ಕನೊಡು ಅಡ್‌ದ್ ನೆಲ್ಲಿದ ಇರೆಟ್ಟ್ ಬಳಸ್‌ದ್ ಉಣ್ಣುನ ಕಾಲ ಬತ್ತ್‌ಂಡಲಾ, ಪಾಪದ ಕುಟುಂಬದ ಕೈಬುಡ್‌ದ್, ಪರವೂರ್‌ದ ಕುಟುಂಬ ಸೇರಯೊ"(ಚಮಚದಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ, ನೆಲ್ಲಿ ಮರದ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುವ ಕಾಲ ಬಂದರೂ, ಬಡತನದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕುಟುಂಬದ ಕೈಬಿಟ್ಟು, ಪರವೂರಿನ ಕುಟುಂಬ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ) ಎಂಬ ನುಡಿ ಕುಮಾರನದು. ಕುಮಾರನನ್ನು ಬೋಳದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾಯಕ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ಎಂಬುದು ಆಸ್ತಿಕರ ನಂಬಿಕೆ. ಆಲಡೆಯಿಂದ ಒಂದು ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಚಾವಡಿ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನ ಮಂಚ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಸಿರಿಗಳ ಪ್ರತಿಮೆ, ಕೋಟಿಪೂಂಜನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ಕುಮಾರ, ಸಿರಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ನಂದಿಗೋಣ, ವೀರಭದ್ರ, ಐವೆರ್ ದೈವೊಂಕುಲು, ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು ಇವೆ. ಆಲಡೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಕುಟುಂಬದವರು. ಕುಮಾರಚಾವಡಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳ ಕುಟುಂಬವಿತ್ತು. ಮೊದಲು ಐದು ದಿನದ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತಂತೆ.

ಮೇ ತಿಂಗಳ ಒಂದನೇ ತಾರೀಕು(ತುಳು ತಿಂಗಳಿನ ಪಗ್ಗು ಹದಿನೆಂಟು, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನದಂದು) ಇಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆಗೆ ಒಂಬತ್ತು ದಿನದ ಮೊದಲು ಚೀಂಕ್ರಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಸಚ್ಚೇರಿ ಪರಾಡಿಯ ಕೆಳವರ್ಗದ ಎರಡು ಪಂಗಡದವರು ಬಂದು ಜಾತ್ರೆಯ ದಿನ ಅಂಬೊಡಿಗಾಗಿ ಜಲ್ಲೆ ಕಡಿಯುವ ಕ್ರಮ ಇದೆ. ಚೀಂಕ್ರಿ ಹಾಕುವುದೆಂದರೆ ಕುಟುಂಬಿಕರು ಜಾರಿಗೆ ಎಲೆಯನ್ನು ತೆಂಗಿನ ಕಡ್ಡಿ ಬಳಸಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಜೋಡಿಸುವುದು. ಜೋಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ತಿನ್ನುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಎಂಟು ದಿನದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ, ಆದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನಾಗತಂಬಿಲ, ನವಕ ಪ್ರಧಾನಹೋಮ, ಕುಮಾರಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ನವಕ ಪ್ರಧಾನಹೋಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಂಜೆ ಅಂಬೊಡಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹೊಲೆಯರು, ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಮನೆಯ ಮುಳ್ಳುಸೌತೆ, ಚೀನಿಕಾಯಿ ಕಾಣಿಕೆ ಇಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಬತ್ತ, ಒಂದು ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ, ತಲೆಗೆ ಎಣ್ಣೆ, ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ನೀಡುವಾಗ ಅವರು 'ಪಡಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತೇವೆ' ಎಂದು ಮೂರು ಸಲ ಹೇಳಿ ಪಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕುಮಾರಚಾವಡಿಯಿಂದ ಭಂಡಾರದೊಂದಿಗೆ ಕಿರ್ಸೊಲನ್ನು(ಕುಮಾರನ ಆಯುಧ) ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆಲಡೆಗೆ ಬರುವ ಮೊದಲು ಕುಮಾರದರ್ಶನ, ನುಡಿಗಟ್ಟು ಆಗಿ, ದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೇ

---

[೫] ಪೂವಕ್ಕ , ಪೇರೂರು , ೨೦೦೩., ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ

ಆಲಡೆಗೆ ಬಂದು, ಒಂದು ಸುತ್ತು ಬಂದು, ಕುಮಾರ, ಸಿರಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸಿರಿಗಳ ಗುಂಡದಲ್ಲಿಡುವುದು, ಆಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ, ಕುಮಾರದರ್ಶನವಾಗಿ, ಸಿರಿದರ್ಶನ ಶುರುವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಊಟಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ೧೬ ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗೆಲು ಬಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಹರಿಜನರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಂಬೊಡಿ, ಡೋಲು ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೊರಗರು, ಮುಂಡಾಲರು, ನಲಿಕೆಯವರು ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಸಂತರ್ಪಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮುಂಜಾನೆ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಾಕಿಮಾರು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸಚ್ಚೇರಿ ಪರಾಡಿಯ ಮುಂಡಾಲ ಜಾತಿಯ ಎರಡು ವರ್ಗದವರು, ಅಣಕು ಅಂಬೊಡಿಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ನಲಿಕೆಯವನೊಬ್ಬ ಕುದುರೆಯ ವೇಷ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗದ್ದೆಯ ಸುತ್ತ ತಿರುಗಾಡುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಸಿರಿಯ ತಂದೆ 'ಅಜ್ಜೆರ ವಾಹನ'ವೆಂಬುದಾಗಿ ಈ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವನಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಬೊಡಿಯಿಂದ ಆಲಡೆಗೆ ಬಂದು ಕಿರ್ಸೊಲು ಹಾಗೂ ಭಂಡಾರ ಸಮೇತ ಕುಮಾರಚಾವಡಿಗೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪುನಃ ಆಲಡೆಗೆ ಬಂದು ಬಲಿ ಆಗಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲನಿಗೆ ಸೇವೆ ಆಗಿ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಆಲಡೆಗೆ ಒಂದು ಸುತ್ತು ಬಂದು ಹಿರಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಬೆಳಗ್ಗೆ ನಾಗನಿಗೆ ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಕುಟುಂಬಿಕರು ತಂಬಿಲ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ದಿನದ ಜಾತ್ರೆ ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆ ಕಳೆದು ಐದು ಅಥವಾ ಏಳನೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಯನ್ನು ಶುದ್ಧಮಾಡುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ದೈವದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದಿನವೂ ಒಂದು ತೆಂಗಿಕಾಯಿ ಒಡೆದು, ಕುಮಾರನಿಗೆ ಅವಲಕ್ಕಿ ಇಟ್ಟು, ದೀಪತೋರಿಸಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಚೌತಿ, ನವರಾತ್ರಿ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಕದಿರು ಕಟ್ಟುವ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಆಲಡೆಯ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳಿಗೆ ಮೊದಲು ೬೦ ಎಕ್ರೆಯಷ್ಟು ಭೂಮಿ ಇದ್ದು, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಒಕ್ಕಲುಮಸೂದೆಯ ಕಾಯ್ದೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಹೋಯಿತು. ಆಲಡೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು ಏರುಜಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳ ಮನೆ ಇದೆ. ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಆಲಡೆಯಾದ ಕಾರಣ ಹಲವಾರು ಆಚರಣೆಗಳು ಹಿಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಲಡೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಲಡೆ ಸಂಬಂಧೀ ಹೆಸರುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. 'ನಲಿಪುದೊಟ್ಟು'(ದೈವಗಳು ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಗ), 'ದೈವೊಲೆ ಚಾವಡಿ'(ದೈವಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯ), 'ದೈವೊಲೆ ಗುವೆಲ್'(ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ ಕೆರೆ), 'ಪೊದ್ದೊಳು ಕಂಡ'(ತೆನೆ ಹಾಕುವ ಗದ್ದೆ),'ಅಂಬೊಡಿ ಪಡ್ಪು'(ಅಂಬೊಡಿ ನಡೆಸುವ ಮೈದಾನ), 'ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಪದವು'(ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳ ಮನೆಯಿರುವ ಎತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ) ಎಂಬುದಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿವೆ. ಕುಮಾರನಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿರುವ ಆಲಡೆಯಾದರೂ, ಕುಮಾರನಿಗೆ ಮಂಜಸೇವೆ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ.

೫.೩.೧.೧೨ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮೂಡುಕೊಟ್ರಪಾಡಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಬಸರೂರಿನಿಂದ ಕಾಂತಣಾಳ್ವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ಸಿರಿ ಬೋಳದರಸುಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಕೊಟ್ರಾಡಿಯ ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವನ ಜೊತೆಗೆ ಮರುಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬಂದು, ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬರುವಾಗ ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವನ ಮೊದಲ ಪತ್ನಿ ಅಂಗರಜಾಲು ಬರ್ಕೆಯ ಸಾಮುಆಳ್ವೆದಿಯ ಕೋಪಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಪೊಸ್ರಾಲು ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ನಂದಿನಿ ಹೊಳೆಯ 'ಮುಕ್ಕುಡಾಮು ಮೂಜಿ ಕರಿಯ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲಾಗದೆ ಹಾಸು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಸತ್ಯದ ಹೆಣ್ಣು ಸಾಮುಆಳ್ವೆದಿ ಕೊಟ್ರಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಉರಿಸಿಟ್ಟ ದೀಪ ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಪಗರಿ(ಬಾಣ)ಯಂತೆ ನಾಟಿದ್ದರಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾರದೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಪುನಃ ಸಾಮುಆಳ್ವೆದಿ ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಸಾಮುವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಸಾಮು ನಂಬಿದ ಸೇಮಿಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿಯನ್ನು ಕಲ್ಲುಮಾಡಿ, ತಾನು ಕರೆತಂದ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಮೂಡುಕೊಟ್ರಪಾಡಿಯ ಹೊಳೆಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಕುಳಿತ ಕಲ್ಲು, ನದಿಯ ಬದಿಯ ಬಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಬಂದ ದೋಣಿಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಇತಿಹಾಸದ ಪಳಯುಳಿಕೆಗಳಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಇವೆ. ಅವಳು ಕಲ್ಲು ಮಾಡಿದ ಸೇಮಿಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿಗೆ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನೇಮ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಲಂಕೆ ಲೋಕನಾಡಿನಿಂದ ಸಿರಿ ತಂದ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮನ ಕಲ್ಲು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಗೊಂಡರೆ, ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಾಗದೇವರು, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಶಾಸ್ತಾರನೊಂದಿಗೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಜನಾರ್ದನ ದೇವರು ಆರಾಧನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೊರಬದಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಮೀನಮಾಸ ಎಪ್ರಿಲ್ ೨೧ ರಿಂದ ೨೩ ರವರೆಗೆ ಮೂರು ದಿನಗಳ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವರ್ಷ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ ಪಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಚೌತಿ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಕದಿರು ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ಇದರ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೧೩ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ನಂದಬೆಟ್ಟು, ನಿಡ್ಡೋಡಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ ಸಮೀಪದ ನಿಡ್ಡೋಡಿಯ ಬಳಿಯಿರುವ ಆಲಡೆಯಿದು. ನಂದಿನೀನದಿಯ ತಟದಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ 'ನಂದಬೆಟ್ಟು' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕೆಂಬು ವಕ್ತೃಗಳ ಊಹೆ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಬಾಗ್ಯೆಟ್ಟಿಬನ್ನ ಸಂತಾನ(ಬಳಿ)ದವರಿಂದಲೇ ನಂಬಲ್ಪಡುವ ಈ ಆಲಡೆಯನ್ನು ಆದಿ ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಕೊರಗರು, ಕುಡುಂಬಿಯವರು ಮುಂತಾದ ಪಂಗಡದವರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದು, ಉಪಸ್ಥಾಪನೆಗಳ ದೈವಗಳೆಂದರೆ ನಾಗಸನ್ನಿಧಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಮೈಸಂದಾಯ, ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಾದ ನಂದಬೆಟ್ಟು ಗುತ್ತುಮನೆಯವರಿಂದಲೇ ಆಲಡೆಯ ಆಡಳಿತ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದೊಂದು ಕೌಟುಂಬಿಕ ಆಲಡೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಇತಿಹಾಸದ

ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ೫೦ ವರುಷಗಳಿಂದೀಚೆಗೆ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕುಟುಂಬಿಕರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ನಾಗನಿಗೆ ತನು, ದೈವಗಳಿಗೆ ತಂಬಿಲಸೇವೆ, ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹುರುಳಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನಡೆಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲ ಸೇವೆಯಂದು ಮನೆಯವರು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದುಃಖದ ಗಂಜಿಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೊರಗರು ಡೋಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮೈಲಿಯವರು ವಾದ್ಯ, ಗಂಟೆ, ಚರ್ಮವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಇತರ ಜನಾಂಗದವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವುದರಿಂದ ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಇದೆ. ನಂದಬೆಟ್ಟು ಗುತ್ತಿನವರು ಸುಮಾರು ೩೦೦ ಎಕ್ರೆ ಪ್ರದೇಶದ ಒಡೆಯರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಜಮೀನ್ದಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಜೈನರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶ ಇದ್ದುದರಿಂದ ನಂದಬೆಟ್ಟು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಮಹಾಲಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಗೆಲು ಬಡಿಸುವಾಗ ಇಂದಿಗೂ ಜೈನರ ಅಗೆಲು ಎಂದು ತರಕಾರಿಯ ಒಂದು ಅಗೆಲನ್ನು ಹೊರಗಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ವನಸಿರಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿರುವ ಈ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗನ ಚಿತ್ರಕೂಟವಿದ್ದು, ಅತ್ಯಪೂರ್ವವಾದ ತಂಬೂರಿನಾಗ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಗನ ಕಲ್ಲುಗಳಿವೆ. ಕುಮಾರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲಿಲ್ಲ.

೫.೩.೧.೧೪ ಕಾನ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕಾನ, ಆಲಂಗಾರು, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಮೂಡಬಿದಿರೆ ಸಮೀಪದ ಅಲಂಗಾರು ಬಳಿಯಿರುವ ಆಲಡೆಯಿದು .'ಕಾನದ ಅರ್ಬಿ' ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ತೋಡು ಹರಿದು ಸಣ್ಣ ಜಲಪಾತವಾಗಿ ಕೆಳಗಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮರ ಗುಂಡಿಯನ್ನು ಹಾದು ಹೋಗುವ ಈ ಪುಟ್ಟ ತೊರೆಯ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವಿದೆ.

ಈ ದೇವಾಲಯ ಸ್ಥಳ ಕಾಯರಮಂಜ ಅರಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿಶ. ೧೭೬೬ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾಯರಮಂಜ ಅರಮನೆಯ ಚೌಟ ಅರಸರು ಸ್ಥಳೀಕವಾಗಿ ನಡೆದ ಹಲವಾರು ದೈವಿಕ ಘಟನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕ್ರಿ ಶ. ೧೭೬೨ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು[೬೦] ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಬ್ರಹ್ಮ, ಮತ್ತು ನಾಗ, ಸಿರಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಕುಮಾರ ಸಮೇತ ಇತರ ಪರಿವಾರದೈವಗಳು ಇದ್ದುವು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನಾಗಿ ಆಗಮೋಕ್ತ ಆಚರಣೆಗಳು ಆರಂಭವಾದುವು. ಹಿಂದೆ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭವಾಗಲೀ, ಗಣಪತಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಾಗಲೀ ಇರಲಿಲ್ಲ. ೧೯೮೮ರಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡುವು. ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಿದ್ದುದು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಯಿತು.

---

೬೦. ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಾಸ್ತರ್, ೧೯೮೮, ಕಾನ ಶ್ರೀ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ, ಪ್ರಭಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪುತ್ತಿಗೆ, ಪುಟ- ೨

ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳು(ಮಾಯಿ ತಿಂಗಳು) ಹತ್ತರಿಂದ, ' ಹದಿನಾಲ್ಕರವರೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲದಿನ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಆಗಿ ತೋರಣಮುಹೂರ್ತ, ನಿತ್ಯಬಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಆಶ್ಲೇಷಾಬಲಿ, ಸಂಜೆ ಸಿರಿದರ್ಶನ(ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ) ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಂಟ, ನಾಯ್ಕ ಜನಾಂಗದವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈ ದಿನ ಬಂದು(ಆದಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ) ಕಾಣಿಕೆ ಹಾಕಿ ತಂಬಿಲ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಮೂರನೆ ದಿನ ಶ್ರೀ ಭೂತಬಲಿ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಕವಟೋದ್ಘಾಟನೆ, ಚೂರ್ಣೋತ್ಸವ, ಕೆರೆದೀಪ, ನಡೆದು ಭೂತಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಸಮೇತ ಪೂಜೆ, ಚೌತಿಗೆ ಗಣಹೋಮ, ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಮೂರು ದಿನ ಬಲಿಯೇಂದ್ರ ಕಂಬ ಇಟ್ಟು ಕರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಉಡುಪಿ, ಕಲ್ಯಾಣಪುರ, ಮಂಗಳೂರು, ಸುರತ್ಕಲ್ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಆದಿ ಎಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡವರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಗಣಪತಿಗೆ ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಆಲಡೆಯನ್ನು ಕೊಂಕಣಿಸಮುದಾಯದವರು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೫.೩.೧.೧೫ ಸಿರಿ ಚಾವಡಿ, ಮೂಡುಮನೆ, ಪುನರೂರು, ತಾಳಿಪ್ಪಾಡಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಮೂಲ್ಕಿ ಸಮೀಪದ ಪುನರೂರಿನ ಮೂಡುಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಿರಿ ಮತ್ತು ಇತರ ದೈವಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವಿದು. 'ಸಿರಿಗಳ ಮಂಚ'ವೆಂದೇ ಈ ದೈವಸಮುಚ್ಚಯವನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು ೬೦೦ ವರ್ಷ ಇತಿಹಾಸ ಹೊಂದಿರುವ ಪುರಾತನ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಿದಾಗಿದ್ದು, ಮುರಕಲ್ಲಿನಲ್ಲೇ ಕೆತ್ತಿದ ನಾಗನಿರುವ ಪಾರಂಪರಿಕ ದೈವಸ್ಥಾನ. ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಕಾಂತಾವರದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾರ್ಕಳತ್ತಾಯ ಮನೆತನದವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತಂತೆ. ಅದನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಓಡುತ್ತೀರೋ ಅಷ್ಟು ಜಾಗ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದಂತೆ, ಒಬ್ಬರು ನೂರು ಎಕ್ರೆ ಜಾಗದಷ್ಟು ಅಗಲಕ್ಕೆ ಓಡಿದರಂತೆ. ಹಾಗೆ ಜೈನರಿದ್ದ ಈ ಜಾಗ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಅನುಮೋದನೆಯಂತೆ ಪಾರ್ಕಳತ್ತಾಯ ಮನೆತನದವರಿಗೆ ಬಂತು. ಮನೆಯ ಆಗ್ನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಂಬೂರಿನಾಗನ ಕಲ್ಲು ಇದೆ. ಜೈನರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಪುರಾವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಮೂಲನಾಗ, ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಬಬ್ಬರ್ಯ ದೈವಗಳಿವೆ.

ಎಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ವಿಶೇಷ ಭೋಗವನ್ನು ಮೂಡುಮನೆ ಕುಟುಂಬಿಕರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ನೀಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಬಾಳೆ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ದೈವಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕಿ, ಸೀಯಾಳ ಇಟ್ಟು, ಅರಳು ಹಾಕಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಒಡೆದು, ಧೂಮಾವತಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲುರ್ಟಿಗೆ ಅಕ್ಕಿರೊಟ್ಟಿ, ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹುರುಳಿ ಬೇಯಿಸಿ, ಧೂಪಾರತಿ ಮಾಡಿ, ಕೋಲುಬತ್ತಿಯ ಆರತಿ ಮಾಡಿ, ಅಕ್ಕಿ ಚೆರುವನ್ನು(ಅನ್ನ) ಒಳಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಲಿಹಾಕಿ, ಉಳಿದೆಲ್ಲವನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲನಿಗೆ ಹಾಕಿ, ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ(ಅಯ್ಯಂಗಾಯಿ) ಒಡೆಯುವುದು. ಆಮೇಲೆ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ರಕ್ತಚಾಮುಂಡಿ, ನೀಚ ದೇವತೆಗೆ ಎರಡು ರೊಟ್ಟಿ ಇಟ್ಟು,

ಪ್ರಸಾದ ಹಾಕಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮನೆ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಸತ್ಯದೇವತೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮಣೆ ಇಟ್ಟು, ಎಂಟು ಜನಿವಾರ ಹಾಕಿ, ನಾಲ್ಕು ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ರೊಟ್ಟಿ ಇಟ್ಟು, ಕೆಂಪು ಹೂವು ಹಾಕಿ, ತೆಂಗಿನಹಾಲನ್ನು ಸತ್ಯದೇವತೆಗೆ ಹಾಕಿ ಪೂಜೆ ನಡೆಸುವುದು. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ನೈವೇದ್ಯ, ಚೌತಿ, ಪಂಚಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲದೆ ಮೊದಲು ಆಷಾಢ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಸಾಯಂಕಾಲ ದೀಪವಿಡುವ ಕ್ರಮವಿತ್ತು. ಪ್ರತಿ ಪಂಚಮಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಿಂದ ಸ್ಥಳ ಮೂಲವಾಗಿರುವವರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ನಾಗನಿಗೆ ಹೂ, ಹಿಂಗಾರ, ಸೀಯಾಳವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸುರತ್ಕಲ್, ಹೊಸಬೆಟ್ಟು, ಕಾಸರಗೋಡಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ದೇವಾಡಿಗ ಸಮುದಾಯದವರು ಬಂದು ತಂಬಿಲ ಕಟ್ಟಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಪದ್ಧತಿ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯ ಈ ಸಿರಿಚಾವಡಿಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೧೬ ಆಲ್‌ಹಿತ್ತಿಲು ಆಲಡೆ, ಅತಿಕಾರಿ ಬೆಟ್ಟು, ಮೂಲ್ಕಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಮೂಲ್ಕಿಯ ಅತಿಕಾರಿಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಯಿದು. ಆಲದ ಮರಗಳಿರುವ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿರುವುದರಿಂದ 'ಆಲಹಿತ್ತಿಲು' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕು. ದಟ್ಟವಾದ ವನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಆಲಡೆಯ ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಬ್ರಹ್ಮ. ಪುಟ್ಟಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳಿದ್ದು ನಾಗಸನ್ನಿಧಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಕುಮಾರಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಅತಿಕಾರಿಬೆಟ್ಟು ಊರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ಈ ಆಲಡೆಯನ್ನು ದೆಪ್ಪುಣಿಗುತ್ತಿನ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಎಪ್ರಿಲ್ ೨೭ನೇ ತಾರೀಖಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳಿಗೂ ತಂಬಿಲ, ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಸಂತರ್ಪಣೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಹಾಲು, ಸೀಯಾಳದೊಂದಿಗೆ ಪೂಜೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಗರಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ನಾಗನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪೂಜೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವಾಗಿದ್ದು, ಊರಿನವರು, ಕೆಲವು ಪರವೂರಿನವರು ಕೂಡ ಆದಿಯೆಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಪ್ಪನಾಡು ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿಯೇ ಈ ಮಾಗಣೆಯ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ದೇವತಾಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

೫.೩.೧.೧೭ ನಂದಳಿಕೆ ಶ್ರೀಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಾಲ್ಕುಸ್ಥಾನ, ನಂದಳಿಕೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಕುದುರೆಮುಖ-ಪಡುಬಿದ್ರಿ ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ, ಬೆಳ್ಮಣ್ಣಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಊರು ನಂದಳಿಕೆ. ನಂದನೆಂಬವನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶವೇ ನಂದ-ಆಳಿಕೆ. ಇದೇ ನಂದಳಿಕೆಯಾಯಿತು. The Original form of name is nanda—alike. Which means the territory of nanda. This was a Seat of a small cheftaincy called the Heggade of Nandalike[೨೦] ಎಂದು ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂದಳಿಕೆ ಎಂದರೆ ನಂದ+ಆಳಿಕೆ, ಅರ್ಥಾತ್ ನಂದನು ಆಳಿಕೊಂಡು ಬಂದ

[೨೦] ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ೧೯೭೩, Antiquities of South Canara, Milagres College, Kallyanpur, ಪುಟ-೧೭

ಭೂಪ್ರದೇಶವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರ ದಾಖಲೆ ಇಲ್ಲ. ಕ್ರಿ ಶ. ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾನಂದ ಹೆಗ್ಗಡೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಈತನು ನಂದಳಿಕೆಯ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾನಂದ ಎಂಬೀ ಅಂಕಿತನಾಮ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂದಿರಲೂಬಹುದು. ಈ ಹೆಸರಿನ ಚಿಕ್ಕ ರೂಪವು 'ನಂದ' ಎಂದಾಗಿ ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದ 'ನಂದಳಿಕೆ' ಎಂಬೀ ಅಭಿಧಾನವು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಕ್ರಿ ಶ. ೧೫೨೮ ಹಾಗೂ ೧೫೪೩ ಕಾಲಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ತಾಮ್ರಪಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾನಂದ ಒಡೆಯರ ಹಾಗೂ ನಂದಳಿಕೆ ದೈವಗಳ ವಿಚಾರ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೨೨]

೧೫೦೭ರ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಬಲಿಪೂಜೆ ಕೊಂಬ' ನಂದಳಿಕೆ ದೈವಗಳಿಗೆ ನಾಗಣಬಂಗ ಎಂಬಾತನು ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮದ ವಿಚಾರವೂ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನಕ್ಕಿಂತ ಕನಿಷ್ಠತಮ ಒಂದು ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾದರೂ ನಂದಳಿಕೆಯ ರಾಜ್ಯವು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದರೆ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ ಶ. ೧೪ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯಪಾದದಿಂದ ನಂದಳಿಕೆಯು ಒಂದು ತುಂಡು ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ.[೨೩] ನಂದಳಿಕೆ ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಆದಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನ ನಂದಳಿಕೆ ಎಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಈ ಆಲಡೆ ತುಳುಪಾಡ್ದನದ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಿರಿಯ ಮೊಮ್ಮಗಳಾದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ನೆಲೆಯಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ. ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವತಾರ(ಅಬತ್ತಾರ)ಎಂಬುದು ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮಾತು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಗಣಗಳಾದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಆಡಿ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಡೆದಾಡಿಕೊಂಡು ಸತ್ತನಂತರ ಮುಂದಿನ ಏಳು ದಿನದಲ್ಲಿ ಮುಜಲೊಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮರ ಆದೇಶದಂತೆ ಬೋಳದರಸರ ಮಡದಿಯರನ್ನು ಮಾಯಕಮಾಡಿ, ಅವರಿಗಿಟ್ಟ ಕಲಶವನ್ನು ಮಿಂದು, ಶಕ್ತಿದೈವಗಳಾಗಿ, ಕುಮಾರನೊಂದಿಗೆ ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿ, ನಂದಳಿಕೆಯನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾದರು. ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ 'ನಂದಳಿಕೆಯ ದೈವ'ಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ವೀರಭದ್ರ, ನಂದಿಗೋಣ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಭಲೇಶ್ವರ, ಗಜಮಲ್ಲ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಂದಾಗುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆಲಡೆಯಾಗಿದ್ದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ, ಹದಿನಾರನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸೋದೆಮಠದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಬಂದು ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ಕಾರಣವಾದಾಗ ಇದೇ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಆಡಳಿತದಾರರಾಗಿದ್ದ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಹತ್ತಿರದ ಪಿಲಾರಕಾನದಿಂದ ಪಂಚಲೋಹದ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವರನ್ನು ತಂದರು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ. ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟಿನ ಗುಣಪಾಲರು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಜಿನಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಪಿಲಾರಕಾನದಿಂದ ತಂದ ಪಂಚಲೋಹದಮೂರ್ತಿ ಶಿವನೊಂದಿಗೆ, ಬ್ರಹ್ಮ,

---

[೨೨] ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ೧೯೭೯, ನಂದಳಿಕೆಯ ಪರಿಚಯ (ಲೇ), ಭವ್ಯವಾಣಿ, ಪುಟ-೪೨

[೨೩] ಅದೇ ಪುಸ್ತಕ, ೧೯೭೯, ಪುಟ-೪೩.

ಗಣಪತಿ, ಯಂತ್ರದೇವತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ದೇವಳದ ಹೊರಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಅಣ್ಣಪ್ಪಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ 'ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನ ನಂದಳಿಕೆ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಗಬನವಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಈ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೆಸರು ಬಂತೋ ಇಲ್ಲವೇ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ (ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು, ಕವತ್ತಾರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಉಳಿದ ಆಲಡೆಗಳು) ಇದೂ ಒಂದು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಂತೋ ಎಂಬುದು ಇನ್ನೂ ಬಿಡಿಸಲಾಗದ ಒಗಟಾಗಿದೆ. ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಗಣಪತಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ಸಿರಿಪರಿವಾರ, ಬ್ರಹ್ಮರು ಮತ್ತು ಯಂತ್ರದೇವತೆ ಈ ನಾಲ್ಕು ಶಕ್ತಿಗಳು ಒಂದೆಡೆ ನೆಲೆ ಪಡೆದಿರುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಜನಪದ ಸಂಶೋಧಕ ಕೆ. ಎಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.[೩೪] ಶ್ರೀಮತಿ ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಮೂಡಬಿದಿರೆಯ ಚೌಟರಿಗೂ, ಕಾರ್ಕಳ ಪಾಂಡ್ಯಪ್ಪರಸರಿಗೂ ನಡೆದ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ(ಕ್ರಿ. ಶ.೧೫೪೩) ನಾಲ್ಕುಸ್ಥಾನದ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಶಾಪಾಶಯದಲ್ಲಿ 'ಈ ಕಬ್ಬಿಗೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ಗುಮಟನಾಥ ನೇಮೀಶ್ವರಗೂ ನಮಗೂ ಸುಲಲಿತಕೀರ್ತಿ ಭಠಾರಕರಿಗೂ ನಂದಳಿಕೆ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನದ ದೈವಗಳಿಗೂ ತಪ್ಪಿದವರು' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಣಪತಿರಾವ್ ಐಗಳ್ ಗುರುತಿಸಿರುವುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ[೩೫]. ಆ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನಗಳೆಂದರೆ ೧. ನಂದಳಿಕೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನ, ೨. ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು ಮೂಲಸ್ಥಾನ ೩ ಮುಜಲೊಟ್ಟು ಮೂಲಸ್ಥಾನ, ೪. ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ಮೂಲಸ್ಥಾನ. ನಂದಳಿಕೆಯ ಜಾತ್ರೆ ಮೊದಲು ಮಾರ್ಚ್ ೧೮ನೇ ತಾರೀಕಿನಂದು(ಸುಗ್ಗಿ ತಿಂಗಳ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ೪ನೇದಿನ) ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಮುಜಲೊಟ್ಟು, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ನಂದಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ಕೆದಿಂಜೆಯ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನವೆಂಬುದನ್ನು ನಂದಳಿಕೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಳಿದ ಸ್ಥಳಗಳೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.[೩೬]

ನಂದಳಿಕೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕುರಿತಾಗಿ ಖ್ಯಾತ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕ ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ಸಾಕಷ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೭೦ರ ಉದಯವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಂದಳಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ದೊರಕಿದ ಶಾಸನಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ 'ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ರಾಜಕೀಯ ಒಪ್ಪಂದ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೪೩ರ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರ್ಕಳದ ಪಾಂಡ್ಯಪ್ಪರಸರು ಪುತ್ತಿಗೆಯ ತಿರುಮಲರಸರಿಗೂ, ತಿರುಮಲರಸರು ಪಾಂಡ್ಯಪ್ಪರಸರಿಗೂ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಒಪ್ಪಂದಗಳ ಶಾಸನಗಳಿವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ತಿರುಮಲರಸರೂ, ಪಾಂಡ್ಯಪ್ಪರಸರೂ ಪರಸ್ಪರ

---

[೩೪] ಕೆ. ಎಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯ, ೨೦೦೫, ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನ ನಂದಳಿಕೆ ಕ್ಷೇತ್ರ(ಲೇ) ಉದಯವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ, ೨೩.೦೩.೧೯೭೦

[೩೫] ಗಣಪತಿ ರಾವ್ ಐಗಳ್, ೧೯೨೩, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ-ಡಾ.ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ (ಸಂ)ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಎಂ ಜಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ .ಪುಟ-೨೮೮.

[೩೬] ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ೨೦೦೮, ಬೆಳ್ಮಣ್ಣಿನ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನ; ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೋಟ(ಲೇ) ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ. ಡಾ.ಎಂ. ಜಿ ನಾಗರಾಜ್, ಡಾ.ಪಿ. ವಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ(ಸಂ) ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ(ರಿ) ಬೆಂಗಳೂರು ಪುಟ-೧೧೪-೧೧೯.

ಸೌಹಾರ್ದದಿಂದಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೆ ವೈಮನಸ್ಸು ತಂದೊಡ್ಡುವ ಯಾರಿಗೂ ಆಶ್ರಯವೀಯಬಾರದು; ಅನ್ಯಶತ್ರುಗಳು ಬಂದರೆ ಪರಸ್ಪರರು ಸಹಕರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಬೇಕೆಂದು; ಅಪಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು; ಇದಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ಪುತ್ತಿಗೆಯ ಸೋಮನಾಥ ದೇವರಿಗೂ, ನಂದಳಿಕೆಯ ನಾಲ್ಕುಸ್ಥಾನದ ದೈವಗಳಿಗೂ, ಕಾರ್ಕಳದ ಗೋಮಟೇಶ್ವರನಿಗೂ, ಭೈರವರಸರ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಲಲಿತಕೀರ್ತಿಭಟ್ಟಾರಕರಿಗೂ, ದ್ರೋಹವನ್ನು ಬಗೆದ ಪಾಪವುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಶಾಸನದ ಕೊನೆಗೆ ಶಾಪಾಶಯದ ಒಕ್ಕಣೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ನಂದಳಿಕೆಯ ದೈವಗಳು' ಎಂದರೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಎಂಬುದಾಗಿ ನಂದಳಿಕೆಯ ಹಾಗೂ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೬೭].(**ಅನುಬಂಧ-೬ ನೋಡಿ**)ಸಿರಿ ಮತ್ತು ಕುಮಾರರಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು (ಬೊಳ್ಯೊಟ್ಟು)ಪ್ರಮುಖವಾದರೆ (ಕಥೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ) ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಈ ಆಲಡೆಯೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಹಿಸಿದ ಆಲಡೆ ಇದಾದರೂ, 'ನಂದಳಿಕೆಯ ದೈವಂಗಳು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಅವರನ್ನೇ ಕರೆದಿರಬಹುದೇ ಎಂಬುದು ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಎಂದೂ 'ದೈವಗಳು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಜನಮಾನಸರಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಆ ದೈವಗಳು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಇವರೇ ಆಗಿರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನಂದಳಿಕೆಯು ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೈವಗಳ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವಾದುದರಿಂದ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರ ದೈವಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರಬೇಕು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವಂತೆ ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ 'ನಂದಳಿಕೆಯ ದೈವಗಳು(ಎಂದರೆ ಅಬ್ಬಕ್ಕ-ದಾರಕ್ಕ ಸಿರಿಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇನ್ನಿತರ ದೈವಗಳು) ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೀರ್ತಿ, ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿದ್ದುವೆಂದು' ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಂದಳಿಕೆಯ ಚಾವಡಿಯು ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯೂ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.[೬೮]. ನಂದಳಿಕೆಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧಕ(ಎಸ್. ಆರ್. ಅರುಣಕುಮಾರ) ಶಾಸನವೊಂದನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದು ಅದರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೮೭. ಈ ಶಾಸನ ನಂದಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನ ಸಮೀಪವಿರುವ ಕೆದಿಂಜೆ ಪರಾರಿಯ ಜಾರುಮಾರ್ಲರ ಮನೆಯ ಹಿಂಬದಿಯ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಇದೊಂದು ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನ. ಸಂಶೋಧಕ ಡಾ. ಎಸ್, ಆರ್. ವಿಘ್ನರಾಜ, ಇತಿಹಾಸತಜ್ಞ, ಡಾ. ಉಮಾನಾಥ ಶೆಣೈಯವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಇದನ್ನು ಓದಿದ್ದು, ಈ 'ಸಂಗಣ್ಣರಸನ ನಂದಳಿಕೆಯ ಶಾಸನ'ದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿ ಹರಿಹರನು(ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೭೭-೧೪೦೪) ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬಾರಕೂರನ್ನು ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ನೇಮಕಾತಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಮೂರನೇ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಒಡೆಯನು ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ

---

[೬೭] ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟ, ೧೯೭೦, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ರಾಜಕೀಯ ಒಪ್ಪಂದ, ಉದಯವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ-೧೭.೦೮.೧೯೭೦.

[೬೮] ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟ, ೧೯೭೦, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ರಾಜಕೀಯ ಒಪ್ಪಂದ, ಉದಯವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ-೧೭.೦೮.೧೯೭೦.

ಕಾರ್ಕಳದ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಕೆಲವು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತಗಾರ ಸಂಗಣ್ಣ ಜಯ ಅರಸ ಎಂಬವನು ನಂದಳಿಕೆಯ ಊರಿನ ಏಳು ವಿಭಿನ್ನ ಸಮಾಜದವರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಕೊಟ್ಟ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಸಂಗಣ್ಣ ಜಯ ಅರಸ ಶೈವಸಂಪ್ರದಾಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವರ್ಷಂಪ್ರತಿ ಶ್ರಾವಣಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅದನ್ನು ನಡೆಸದಿದ್ದರೆ ಅರಸನಿಗೆ(ಪ್ರಾಯಶಃ ಕಾರ್ಕಳದ ಜೈನ ಅರಸರಿಗೆ) ೫೦೦ ಗದ್ಯಾಣಗಳನ್ನು ತಪ್ಪುದಂಡವಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ೨೫೦ ಗದ್ಯಾಣಗಳ ತಪ್ಪುದಂಡಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಕೋಟೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಸ್ಥಳದ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವರು ತಪ್ಪಿದರೆ ಅಷ್ಟೇ ಮೊತ್ತದ ದ್ರವ್ಯ (ಹಣ)ವನ್ನು ಅರಸರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಡೆಸದಿದ್ದರೆ ಅವರು ವಾರಣಾಸಿಯಲ್ಲಿ 'ಕನ್ನರತಿ' ಕಪಿಲೆಗಳ ಕೊಂದ ದೋಷಕ್ಕೆ ಸಂಗಣ್ಣರಸರ ಸಹಿತವಾಗಿ ಹೋಗುವರು.

ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದಾತ ಸಂಗಣ್ಣ ಜಯ ಅರಸನ ಭಾವನಾದ ವಿಟ್ಟಂಣ ಎಂಬವನು. ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ದಾನದ ಫಲಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.**(ಅನುಬಂಧ-೭ ನೋಡಿ)**

ಈ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ನಂದಳಿಕೆ ಎಂಬ ಊರು ಕಿ. ಶ. ೧೩೮೭ರ ಮೊದಲೇ ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನಂದಳಿಕೆಯ ದೈವಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ. ಕಿ.ಶ. ೧೪೦೦ರ ಅನಂತರವೇ ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೈವಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅನಂತರ ಕಾಲದ ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ನಂದಳಿಕೆಯ ದೈವಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಲಡೆಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡಿರುವುದು ಸುಮಾರು ೧೪ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದೀಚೆಗೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೧೭.೧ ದೈವ ದೇವತೆಗಳು

ಸಿರಿಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಪಡೆದ ನಂದಳಿಕೆ ಇಂದು ದೇವತಾರಾಧನೆಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಾಗಿ ಪೂಜನೀಯವಾಗಿದೆ. ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ಇಲ್ಲಿಯ ಕಟ್ಟಡವು ಸುಮಾರು ೫೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನದೆಂದು ಅಂದಾಜುಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಒಳಗೆ ಮೂಲದೇವತೆಯಾಗಿ ಶಿವಲಿಂಗವಿದ್ದು, ಪಕ್ಕದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಂಚಲೋಹದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸಿರಿಗಳ ಎರಡು ವಿಗ್ರಹಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಚತುರ್ಬಾಹುಗಳುಳ್ಳ ಆರು ಇಂಚು ಎತ್ತರದ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಮೃಗ, ಪರಶು, ತ್ರಿಶೂಲ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುವ, ಸೊಂಟದ ಮೇಲೆ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ಲಕ್ಷಣ ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಮೂರ್ತಿ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರನದಾಗಿದ್ದು, ಹಿಂಬದಿ ಕೂದಲು ಇಳಿದಿದೆ. ಶಿವಲಿಂಗದ ಹಿಂಬದಿ ಯಂತ್ರದೇವತೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ತಾಮ್ರದ ಸಟ್ಟುಗದಂತಿರುವ ಏಳು ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳು ಶ್ರೀರಾಮನು ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಮುರಿಯುವ ಚಿತ್ರವಿದ್ದು, ಕೆಳಗೆ ಹೂವಿನ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಬರವಣಿಗೆ ಇದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಬಾಗಿಲ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ

ಅಣ್ಣಪ್ಪ ದೈವದ ಗುಡಿ ಇದೆ. ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಜಮಲ್ಲನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ(ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ). ದೇವಸ್ಥಾನದ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಯಿದೆ. ಅದರ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ಪಾಪೆಗಳ ಕೊಟ್ಯ'ವಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟ ಆದ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ, ಹೆಗ್ಗಡ್ತಿಯವರ ಮರದ ಪಾಪೆಗಳಿವೆ. ಈ ಗದ್ದೆಯ ಮೇಲಿನ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ವೀರಭದ್ರ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ ಗುಡಿಗಳು, ಉತ್ತರಾದಿಮುಖವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಕುಮಾರ ಗುಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ನಂದಿಗೋಣ ಚಾವಡಿ ಇದೆ.

೫.೩.೧.೧೭.೨ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ

ಜಾತ್ರೆಗಿಂತ ಮೊದಲು ಫಾಲ್ಗುಣ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವಬಲಿ ಆರಂಭ. ಫಾಲ್ಗುಣ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗೆ ಬೈಗಿನಬಲಿ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಕೆದಿಂಜೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನ ಮುಜಲೊಟ್ಟು ಶ್ರೀ ಉರಿಬ್ರಹ್ಮ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಹಿಕ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮುಜಲೊಟ್ಟು ಉರಿಬ್ರಹ್ಮರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ದರ್ಶನ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೀನಮಾಸ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ರಾತ್ರೆ ಸುಮಾರು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ದೊಡ್ಡರಂಗಪೂಜೆ, ಉತ್ಸವ ಬಲಿ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ದಿನ ಆರೋಗಣ ಬಲಿ(ಆ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅರ್ಧಮುಡಿ ಅವಲಕ್ಕಿ(೨೧ ಸೇರು) ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ ಒಳಗೆ ಒಂದು ಸುತ್ತು, ಹೊರಗೆ ಐದು ಸುತ್ತು ದೇವರ ಬಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ), ರಾತ್ರಿ ಒರಿಬಲಿ (ದೇವರು ಒಲಿಯುವ ಬಲಿ ಎಂದೇ ಹೆಸರು. ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಒರಿಬಲಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.)ಉತ್ಸವ, ಮೂರನೆ ದಿನ ಅಂಬೊಡಿ ಉತ್ಸವ, ರಾತ್ರಿ ಅಂಬೊಡಿ ಬಾಕಿಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಅಂಬೊಡಿಯಾಗಿ ಉತ್ಸವದ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮರ ಪಾದುಕೆ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಗಳನ್ನು ಗಂಧದ ಪಲ್ಲಕಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಸಕಲ ವೈಭವದೊಂದಿಗೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನ ಮುಜಲೊಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಮೂಲ ಬ್ರಹ್ಮರ ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಅನಂತರ ಭೂತರಾಜ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಜುರ್ಲಿದರ್ಶನ, ಮಹಾಪೂಜೆ ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ. ರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವ ಬಲಿ ಹೊರಟು, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ಕುಮಾರ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಮೊದಲು ಹಿಂಗಾರ ನೀಡಿದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ರಾತ್ರಿಯಿಡಿ ಸಾಮೂಹಿಕ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಐದನೇ ದಿನ ಊರ ಆಯನೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬ್ರಹ್ಮರ ಪಾದುಕೆ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯನ್ನು ವಾಲಗ ವೈಭವದಲ್ಲಿ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ಸಿರಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಪೂಜೆ ನಡೆದು, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅಜಕಾಯಿ ಬಲಿ. ಊರವರೆಲ್ಲರೂ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಪಡೆದು ಅದನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಾ ಬಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆರನೆಯ ದಿನ ಬಾಕಿಮಾರು ದೀಪೋತ್ಸವ, ಏಳನೆಯ ದಿನ ಮೂಡು ಸವಾರಿ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ದೇವರು ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎಂಟನೆಯ ದಿನ ಮಹಾರಥೋತ್ಸವ. ಸಿರಿಗಳ ಪುಟ್ಟ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ರಥದಲ್ಲಿ

ಮಹಾರಥೋತ್ಸವ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಡೆದು, ರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವದ ಬಲಿ ನಡೆಯುತದೆ. ಒಂಬತ್ತನೆಯ ದಿನ ಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೆ, ಅವಭೃತ, ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ. ಹತ್ತನೆಯ ದಿನ ಮಹಾಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ. ಮರುದಿನ ಕೋಳಿಅಂಕ ಊರಿನವರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೧೭.೩ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳು

ಪಗ್ಗು(ಮೇಷ) ತಿಂಗಳ ೧೮ ಸಲ್ಲುವ ದಿನ (ಮೇ ೧ರಂದು) ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಹುಟ್ಟುಹಬ್ಬವಾಗಿ ರಾಶಿ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ದರ್ಶನ, ಮಹೋತ್ಸವಬಲಿ, ರಾತ್ರಿ ಮಹಾರಂಗಪೂಜೆ, ರಾಶಿಪೂಜಾಮಹೋತ್ಸವ ಬಲಿ, ಭೂತಬಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಉಳಿದಂತೆ ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಆಚರಣೆ, ನಾಗರಪಂಚಮಿ, ಚೌತಿ, ಅಷ್ಟಮಿ, ನವರಾತ್ರಿ ಶಿವರಾತ್ರಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲದೆ, ಧನು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ(ದಶಂಬರ) ಗೊಂದಲ ಮಾರಿಪೂಜಾ ಮಹೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದೇಗುಲದ ವೈದಿಕಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರ್ಚಕ ಸಮುದಾಯವಿದ್ದು, ದೇಗುಲದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಅಜಲು ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಊರಿನವರು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಚಾವಡಿಯ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಅನುವಂಶಿಕ ಮೊಕ್ತೇಸರರಾಗಿದ್ದು, ದೇವಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಚಾವಡಿಗೆ ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಉತ್ಸವದ ದಿನ ಸಂಜೆ ನಂದಳಿಕೆ ಅರಮನೆ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ಪತ್ನಿ ಹಾಲು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಕುಮಾರ ಹಾಗೂ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಪಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆ (ದಲ್ಯಸೇವೆಗಾಗಿ) ನೀಡುತ್ತಾರೆ.ಕೊಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಂದು, ನಂದಳಿಕೆಯ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಡಿಬಟ್ಟೆಯುಟ್ಟು, ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಕುಮಾರನಿಗೆ ಅರ್ಚಕರು ಹಿಂಗಾರ ನೀಡಿದರೆ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಹಿಂಗಾರ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸ್ಥಳಕುಮಾರ, ವೀರಭದ್ರಕುಮಾರನ ಎದುರು ಹಿಂಗಾರ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಉಳಿದವರು ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಹಿಂಗಾರ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಈಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅರ್ಚಕರು ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯಾಡುತ್ತಾರೆ.[೫೭]

ಸಿರಿಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತಪ್ರಮುಖ ಹಾಗೂ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು ನಂದಳಿಕೆ, ಇತರ ಯಾವುದೇ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಹೋದುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷ ಈ ಆಲಡೆಗೆ ಹೋದರೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ದೂರದ ಊರುಗಳಾದ ಪುತ್ತೂರು, ಬಂಟ್ವಾಳ, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ, ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು, ಭಕ್ತರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಬಂಟ, ಬಿಲ್ಲವ ಹಾಗೂ ಇತರ ಜಾತಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ಬಳಿಗಳಿಗೆ ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಮಾಡಿಸಿ, ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಹೋಗುವಂತಹ ವಾಡಿಕೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.

---

[೫೭]. ರವಿರಾಜ ಭಟ್, ದೇವಳದ ಮ್ಯಾನೇಜರ್, ನಂದಳಿಕೆ, ೨೦೧೦

೫.೩.೧.೧೮ ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಮೂಲಸ್ಥಾನ, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಬೆಳ್ಮಣ್ಣಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ನಂದಳಿಕೆಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಕೆದಿಂಜೆಯ ಮುಜಲೊಟ್ಟು ಉರಿಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೇಳಿ ಸಿರಿಯ ಮಗಳಾದ ಸೊನ್ನೆ-ಗುರುಮಾರ್ಲರಿಗೆ ಅವಳಿ ಮಕ್ಕಳಾದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಜನಿಸಿದರು. ಮಕ್ಕಳಾದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಹರಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡದ ಗುರುಮಾರ್ಲ-ಸೊನ್ನೆಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧಾರಮಾಡಿದ ಉರಿಬ್ರಹ್ಮರು ಅವಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಸೂಕ್ತವರರಾಗಿ ಕಡೇರಿ ಕಾರ್ಲದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಂಬುವರು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಿ ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿ, ಆಮಂತ್ರಣ ನೀಡಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಉರಿಬ್ರಹ್ಮರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೀವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಂತಹ ಹರಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ ಸೊನ್ನೆಯಂತೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಗುರುಮಾರ್ಲರು ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎಂದು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಬ್ಬರೇ ಇದ್ದರು. ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದವರೇ ಕಲ್ಲಕಲೆಂಬಿಯಲಿದ್ದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಆಡಲು ಹೇಳಿದರು. ಆಟ ಆಡುತ್ತಾ ಆಡುತ್ತಾ ಅಕ್ಕ ಅಬ್ಬಗ ಸೋಲುತ್ತಾಳೆ. ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಜಗಳವಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತಂಗಿಗೆ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಗೆ ಒಂದು ಏಟು ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದ ತಂಗಿ ಸಾಯುತ್ತಾಳೆ. ಅಕ್ಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ಮುಂದಾಗುವ ಅನಾಹುತಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಆದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕಾನಬೆಟ್ಟಿನ ಅಜ್ಜರಿಗೆ ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಕೊನೆಗೆ ತಂಗಿಯ ಶವವನ್ನು ಬಾವಿಗೆ ಹಾಕಿ ತಾನೂ ಅದೇ ಬಾವಿಗೆ ಹಾರಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಕಾರ್ನಿಕದ ಹುಡುಗಿಯರಾದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಜೀವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದರೆ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು. ಒಂದು ದುರಂತದ ಕತೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದ್ದು, ಸಿರಿಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದುದೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಮೂಲಸ್ಥಾನವೆಂದೇ ಚಿರಪರಿಚಿತ.

ಸುಮಾರು ೪೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ಮುಳಿಹುಲ್ಲಿನ ಗುಡಿಯಿದ್ದು, ಮರದ ಉಯ್ಯಾಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಮಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹೂವು, ನೀರು ಇಟ್ಟು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರ ಅಭಿಲಾಷೆಯಂತೆ ಹೆಂಚು ಹೊದಿಸಿದ ಗರ್ಭಗುಡಿ. ಲೋಹದ ಉಯ್ಯಾಲೆ, ಶಕ್ತಿಬಿಂಬ, ಪ್ರಭಾವಳಿಗಳು ಅರ್ಪಣೆಗೊಂಡು ಇಂದಿನ ಕಲ್ಪನೆಯಂತೆ ಅತೀ ಮೌಲ್ಯಯುತವಾದ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಯಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ವೈದಿಕಆಚರಣೆಗಳು ಸಂಪನ್ನಗೊಂಡುವು. ಇಂದು ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭವ್ಯವಾಗಿ ಗರ್ಭಗುಡಿ ಶಿಲಾಮಯವಾಗಿ ತಾಮ್ರ ಹೊದಿಕೆಯ ಸಮೇತ ಮುಖಮಂಟಪ, ಸುತ್ತುಪೌಳಿ, ಶಿಲಾಪ್ರಾಂಗಣ, ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರ, ಪುರಾತನಬಾವಿ, ಅಶ್ವತ್ಥಕಟ್ಟೆ, ನಾಗಬನ ಜೊತೆಗೆ ಎದುರಿಗೆ ಕಂಗಿಮಾರು ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೈದಿಕರೀತಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನದಂತೆ ಬಿಂಬಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ

ಉಲ್ಲೇಖವಾದಂತೆ ಅಬ್ಬಗದಾರಗರು ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಕಂಗಿಮಾರು ಕೆರೆ ಮತ್ತು ತುಳಸೀಕಟ್ಟೆ ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. ಷಡಾಧಾರರೀತ್ಯಾ ಪುನಾರಚನೆ ಆದರೂ ಅರ್ವಾಚೀನ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಅಂತ್ಯಕಂಡ ರಸಮಯ ಬಾವಿಯ ಮೇಲೆ ಅವರ ಆವಾಸಸ್ಥಾನ ರಚನೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ನಿಧಿಕುಂಭ ಸ್ಥಾಪನೆ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಶೋಧನಾತೀತ ಗರ್ಭಾಯ. ಇತರ ಗುಡಿಗಳಿಗಿರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮುಗುಳಿ(ಕಲಶ) ಕೂರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಲ್ಲ. ಮುಜಲೊಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಮೂಗುತಿ ಕರಗಿಸಿ ಮುಗುಳಿಯೇರಿಸುವ ಸೊನ್ನೆಯ ಹರಕೆ ಸಂಕಲ್ಪವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಈ ರೀತಿಯ ಪೂರ್ವಪರಂಪರೆ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ತುಳುವಿನ ಪಗ್ಗು(ಮೇಷ) ತಿಂಗಳ ಹದಿನೆಂಟನೇ ದಿನದಂದು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಜಯಂತಿ ಆಚರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಮರುದಿನ ಇಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ದರ್ಶನವಿದೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಹಾಗೂ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಇದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಆಟದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇಲ್ಲ. ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಆಟದೊಂದಿಗೆ ದುರಂತ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ಸ್ಥಳವಾದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಪೂಜನೀಯವೇ ಹೊರತು ಚೆನ್ನೆಯಾಡುವಂತಹ ಕ್ರಮ ಇಲ್ಲ. ಕುಮಾರಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೂ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಕುಮಾರನಿಗೂ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೂ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನೇರವಾದ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ದರ್ಶನ ಮಾಡುವವರು ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆವೇಶಗೊಂಡು ಕುಮಾರನಿಂದ ಹಿಂಗಾರ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಸೊನ್ನೆ ಮಾರ್ಲರ ಸ್ತುತಿ, ಹೂ ಮುಡಿಸುವುದು, ಆಭರಣ ತೊಡಿಸುವ ಕೈಂಕರ್ಯ ನಡೆದು ದರ್ಶನ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಂಗಿಮಾರು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದರ್ಶನದಲ್ಲೇ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು ೯೭ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸುಮಾರು ೧೯೧೩ರಲ್ಲಿ ಹೂ ನೀರು ಇಡುತ್ತಿದ್ದವರೊಬ್ಬರಿಂದ ದರ್ಶನಸೇವೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಕೂಟಾಯಿ ಮನೆಯ ಬಾಬು ಶೆಟ್ಟಿ ಎಂಬವರು ನಂದಳಿಕೆ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋದವರು ಬರುವಾಗ ಚೆಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ತಂದರಂತೆ. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅದನ್ನು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಕೂಡಲೇ ಸ್ಮೃತಿತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದರಂತೆ. ಆಗಿನ ಮೊಕ್ತೇಸರರಾದ ನಾರಾಯಣ ಶೆಟ್ಟರು ಬಂದಾಗ ಇನ್ನು ಬಂದಾಗ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ದರ್ಶನಸೇವೆ ನಮಗಾಗಬೇಕು. ಒಂದು ಹಾಳೆ ಹಿಂಗಾರ ಹುಡಿಯಾಗಬೇಕು ಎಂದು ನುಡಿಯಾಯಿತಂತೆ. ಈ ಘಟನೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎಂಬ ಮಾತು ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಜನಿಸಿದ ಪಗ್ಗು ೧೮ರಂದು (ಮೇ೧) ರಾಶಿಪೂಜೆ, ಸಂಜೆ ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ದುರ್ಗಾನಮಸ್ಕಾರಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ದೀಪಾವಳಿ, ಚೌತಿ, ಬತ್ತದ ತೆನೆ ಕಟ್ಟುವ ಹಬ್ಬ ಆಚರಣೆ ಇದೆ.

೫.೩.೧.೧೮.೧ ಹರಕೆಗಳು

ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೊಟ್ಟಿಲು-ಮಗು, ಪಟ್ಟೆಸೀರೆ, ಚಿನ್ನದ ಪವನು, ಹೂವಿನಪೂಜೆ ಇಲ್ಲಿಯ ವಿಶೇಷ ಹರಕೆಗಳು. ಕಂಕಣಭಾಗ್ಯ, ಸಂತಾನಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇಲ್ಲಿಯ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹಗಳು. ಅಬ್ಬಗ-

ದಾರಗರಿಗೆ ಹೂವು ಮುಡಿಸುವುದು ಬಹಳ ಸರಳವೆನಿಸಿದರೂ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ಸೇವೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿದೆ.

ಒಂದು ಮನೆಯ ಬಾವಿಕಟ್ಟೆ ಹಾಗೂ ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಯೇ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಸಿರಿಯ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಾದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಹುಟ್ಟುಸಾವಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ರೂಪಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಸ್ಥಳವಿದು.

೫.೩.೧.೧೯ ಉರಿಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಮುಜಲೊಟ್ಟು, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಸಿರಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವ ಸಿರಿ ಸಂಬಂಧೀ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು. ಸಿರಿಯ ಮಗಳು ಸೊನ್ನೆಗೆ ಮಗಳಾಗದಿದ್ದಾಗ, ಸೊನ್ನೆ ತನಗೆ ಮಕ್ಕಳಾದರೆ ತನ್ನ ಮೂಗುತಿಯನ್ನು ಉರಿಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಹಾಕುವ ಹರಕೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಮಕ್ಕಳ ಮದುವೆಗೆ ಮುಂದಾದಾಗಲೂ ತಾನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಹರಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸದೆ ಇದ್ದಾಗ, ಕುಪಿತಗೊಂಡ ಉರಿಬ್ರಹ್ಮರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೊನ್ನೆ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಹರಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನೆನಪು ಮಾಡಿದಾಗಲೂ, ಅವಗಣನೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಲ್ಲಿಗೆ ಚನ್ನೆಮಣೆ ಆಡಿಸಿ, ಅವರ ಸಾವಿಗೂ ಕಾರಣರಾದ ಬ್ರಹ್ಮರಿವರು. ಉರಿಬ್ರಹ್ಮ ಎಂದೇ ಇವರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಈ ಉರಿಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮರ ಮೂಲ ಪಾದುಕೆ, ಬ್ರಹ್ಮರ ಗುಡಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ಹಾಗೂ ಭೂತರಾಜರ ಗುಡಿ, ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವ ಗುಡಿಯನ್ನು ಈ ಆವರಣ ಹೊಂದಿದೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಆಟ ಆಡಿದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಈ ಗುಡಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಂದಳಿಕೆ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಮೊದಲು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಉರಿಬ್ರಹ್ಮರ ಮೂಲಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಾಮೂಹಿಕ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದಾದ ಮೇಲೆ ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೈಗಿನ ಬಲಿ ಹೊರಡುತ್ತದೆ.

ನಂದಳಿಕೆ ಜಾತ್ರೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸಕಲವೈಭವದಲ್ಲಿ ನಂದಳಿಕೆಯಿಂದ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯನ್ನು , ಬ್ರಹ್ಮರ ಪಾದುಕೆಯನ್ನು ಗಂಧದ ಪಲ್ಲಕಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ವಾಲಗ-ವೈಭವಗಳೊಂದಿಗೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತಂದು ಪೂಜೆಯಾಗಿ, ಭೂತರಾಜ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ನಂದಳಿಕೆಯಿಂದ ಬಂದ ದೇವರನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮರ ಪಾದೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರ ಪಾದಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಆಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮರ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಪೂಜೆ ಆದ ನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನವಿದೆ. ಈ ದಿನ ಮಾತ್ರ(ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಾರಿ) ಮೂಲ ಉರಿಬ್ರಹ್ಮರ ಪಾದಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ನಂದಳಿಕೆಗೆ ಕೊಂಡುಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನಾದರೂ ಆದರೆ ಕೊಂಬಿನವರೊಂದಿಗೆ ಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅಜಕ್ಕಾಯಿ ಒಡೆದು ಹೋಗುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ನಿತ್ಯಪೂಜೆಯೊಂದಿಗೆ, ಚೌತಿ, ಹಬ್ಬ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತ

ಅಭಿಷೇಕ ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಭೂತರಾಜ ಹಾಗೂ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮತ್ತು ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಿಗದಿತ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರ್ಚಕರು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ

೫.೩.೧.೨೦ ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟು, ಶ್ರೀ ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಂದಳಿಕೆ, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ನಂದಳಿಕೆಯ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮೂಡು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಮುಕ್ಕಾಲು ಕಿ. ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದು. ನಂದಳಿಕೆಯಷ್ಟೆ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸಿರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಸುಮಾರು ೫೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಂದನೆಂಬ ಅರಸನು ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಜೈನರ ಅರಮನೆ ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿತ್ತು. ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟಿನ ಜೈನವಂಶದವನಾದ ಗುಣಪಾಲನು ಜಿನಮಂದಿರ ರಚಿಸಲು ಒಂದು ಶಿಲಾಮಯ ಮಂದಿರವನ್ನು ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾದ ಕೆರೆಯನ್ನು ಬಡಗು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದನು. ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಜೈನರಿಗೂ, ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಿಗೂ ವೈಮನಸ್ಸು ಉಂಟಾಗಿ ಉಭಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಕದನವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಇತ್ತಂಡದವರಿಗೂ ಜಯ ಲಭಿಸದಿದ್ದಾಗ, ಒಮ್ಮತದಿಂದ ಒಂದು ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಉಭಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾಳೆಯ ಸಸಿನೆಟ್ಟು, ಅದು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಗೊನೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಜೈನರಸರಿಗೆ, ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಗೊನೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಂಟರಿಗೆ ಜಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕೆಂದು, ಸೋತವರು ಊರುಬಿಟ್ಟು ತೆರಳಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನವಾಯಿತು. ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬಾಳೆಗೊನೆ ಬಿಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಗುಣಪಾಲನು ತನ್ನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ತೊರೆದು, ಕೊಟ್ಟಮಾತಿನಂತೆ ಊರುಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಸಹಮತೀಯರೊಂದಿಗೆ ತೆರಳಿದನಂತೆ. ಹೀಗೆ ಜೈನರ ಆಡಳಿತದ ಈ ಪ್ರದೇಶ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ಬಂದು, ಆಮೇಲೆ ೬೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಕಡಂಜರ ಸಫಲಿಗ ಎಂಬವರು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೃಷಿಗೋಸ್ಕರ ಉಳುವಾಗ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಎತ್ತು ಸತ್ತು ಹೋದಾಗ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಕೇಳಿದಾಗ ಇಲ್ಲಿ ದೈವಗಳು ಇವೆಯೆಂದು ತೋರಿಬಂದು, ದೈವಾಲಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೈದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಚಾಮುಂಡಿ ವಿಗ್ರಹ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ೧೯೬೫ರಲ್ಲಿ ಗುಡಿಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ, ೧೯೯೨ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭವ್ಯವಾದ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ದಿವಂಗತ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಅಂಚನ್‌ರವರ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತು ಶ್ರಮದಿಂದಲಾಗಿ ನಯನ ಮನೋಹರವಾದ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಧಾನದೇವತೆ ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮಿ ಉಳಿದಂತೆ ಗಣಪತಿ, ಚಾಮುಂಡಿ, ಅಣ್ಣಪ್ಪಸ್ವಾಮಿ, ಪರಶುರಾಮ, ಬ್ರಹ್ಮ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಧೂಮಾವತಿ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಸ್ಥಳನಾಗ ಮತ್ತು ಭಕ್ತರನಾಗ, ಕಲ್ಕುಡ ಮುಂತಾದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಪಾತ್ರಿಗಳು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ 'ನಾವು ಇಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ' ಎಂದು ದರ್ಶನಾವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರಂತೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಕುಮಾರಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು

ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಉತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ; ಕುಮಾರದರ್ಶನ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ವರ್ಷಾವಧಿ ಮಹೋತ್ಸವವು ಮಕರಮಾಸ ೨೬ ಸಲ್ಲುವಾಗ ಎಂದರೆ ಫೆಬ್ರವರಿ ೯ನೇ ತಾರೀಕಿನಿಂದ ಕುಂಭಮಾಸ ಮೂರು ಸಲುವ ಫೆಬ್ರವರಿ ಹದಿನೈದರವರೆಗೆ ಏಳು ದಿನಗಳ ಪರ್ಯಂತ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕುಂಭಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ನಡೆಯುವ ವರ್ಷಾವಧಿ ಮಹೋತ್ಸವ(ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೨ರಂದು)ದಂದು ಕುಮಾರ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾಮೂಹಿಕ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣಪ್ಪಸ್ವಾಮಿ, ಕಲ್ಕುಡ, ಶ್ರೀಚಾಮುಂಡಿ ದೈವಗಳ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಂದಳಿಕೆಯ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರೇ ಇಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೨೦.೧ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳು

ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ, ರಂಗಪೂಜೆ, ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ನವರಾತ್ರಿಗೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ, ನವರಾತ್ರಿ, ಚೌತಿ, ಸಂಕ್ರಮಣ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷ ಪರ್ವದಿನಗಳನ್ನು ವೈದಿಕಾರೀತ್ಯಾ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರಮಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಗಾಣಿಗಸಮುದಾಯದವರು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿ ವರ್ಗದವರು ಬರುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೨೧ ಮಹತೋಭಾರ ಶಂಭುಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಬೆಳುವಾಯಿಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಅಳಿಯೂರು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಐದು ಮೈಲು ದೂರದ ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಎಂಬ ಊರಲ್ಲಿ ಈ ದೇಗುಲವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಶಂಭುಲಿಂಗೇಶ್ವರ. ಪರಶುರಾಮನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನಾದ ಜಾಬಾಲಿ ಮುನಿಯಿಂದ ಈ ದೇಗುಲದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾಯಿತು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಸುಮಾರು ೯೩ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸುಮಾರು ೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗವಾಗಿದ್ದ ಜೈನರಿಗೆ ಸಂತತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ, ಓರ್ವ ಮಹಿಳಾ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿ, ತನ್ನ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ದೇವರ ಗರ್ಭಗುಡಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪೂಜಿಸಲು ತೊಡಗಿದರು ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ. ೧೯೧೬ರಲ್ಲಿ ದರೆಗುಡ್ಡೆಗುತ್ತು ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಪೆರ್ಗಡೆ, ಮತ್ತು ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಸೀತಾರಾಮ ತಂತ್ರಿಗಳು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಊರ ಪರವೂರ ಉದಾರಿಗಳ ಸಹಕಾರದಿಂದ ದೇಗುಲದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದರು.

ಮುಡಾಯಿ ಮುಜಲೊಟ್ಟು(ಪೂರ್ವ ಭಾಗದ ಮುಜಲೊಟ್ಟು)ಎಂದೇ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳಿವೆ. ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರಿನ ಬಳಕೆ ಜರೆಗುಡ್ಡೆ ಎಂಬುದಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಝರಿ ಎಂದರೆ ಒರತೆ ಎಂಬರ್ಥವಿದೆ. ತುಂಬಾ ಒರತೆಗಳಿರುವ, ಝರಿಗಳಿರುವ ಗುಡ್ಡೆ ಎಂಬುದು ಝರಿಗುಡ್ಡೆ > ಜರೆಗುಡ್ಡೆ > ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಎಂಬುದಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಊಹೆ ಒಂದಾದರೆ, ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ತರೆ ಎಂದರೆ ತಲೆ ಎಂದರ್ಥ. ಊರಿನ ತುದಿಯ ತಲೆ ಅಥವಾ ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಗುಡ್ಡೆಗೆ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ತರೆಗುಡ್ಡೆ ಎಂದು ಕರೆದು ಅದೇ "ತ"

ಕಾರಕ್ಕೆ "ದ" ಕಾರ ಬಂದು ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಎಂದಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ಊಹೆ. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ದೈವಗಳಿವೆ. ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ದೈವಗಳ ಗುಡ್ಡೆಯನ್ನು ದೈಲಗುಡ್ಡೆ > ದಲೆಗುಡ್ಡೆ > ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ರೂಪ ಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಊಹೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ದರೆಗುಡ್ಡೆಗೆ ಸುಮಾರು ೬೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶಂಭುಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಪ್ರಧಾನಗರ್ಭಗುಡಿಯ ದಳಿಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾಗಣಪತಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಎಡಗಡೆಗೆ ಶಾಸ್ತಾರದೇವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ದೇಗುಲದ ಹೊರಮಂಟಪದ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ನಂದಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ಹೊರವಲಯದ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಸಿರಿಯಮೂರ್ತಿ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರದೈವದ ಮೂರ್ತಿ ಇದೆ. ಎದುರು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಗುಡಿಯಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಲಿಂಗವಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿಯ ಗುಡಿಗಳಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಇವುಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಸೇಮಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿ ದೈವದಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ದೇವಳದ ಈಶಾನ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಗಜ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಮಂದಿರವಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು – ಚೆನ್ನೆಕಟ್ಟೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರ ಎರಡು ಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ. ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಗಾರದ ಹಾಳೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮೂರ್ತಿಗಳಿವು.

೫.೩.೧.೨೧.೧ ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಜಾತ್ರೆ

ಜಾತ್ರೆಯ ಮೊದಲು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಚೇಂಕ್ರಿ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಮೀನಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ(ಸುಗ್ಗಿ) ವಿಶೇಷ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ಧ್ವಜಾರೋಹಣದೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭಗೊಳ್ಳುವ ಈ ಜಾತ್ರೆ ಐದನೆಯ ದಿನ ಎಂದರೆ ಬಿದಿಗೆಯಂದು ಧ್ವಜಾವರೋಹಣದೊಡನೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ದಿನ ದೇವರಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ನಡೆದು ಊರವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಧ್ವಜಾರೋಹಣವಾದರೆ, ಅದೇ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಚೆಂಡು, ಬಲಿ, ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ದಿನವೂ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯ ದಿನ(ಸುಗ್ಗಿ)ದ ಉತ್ಸವವು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದು, 'ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಜಾತ್ರೆ' ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ದೇವಳದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಲಿ ಆಗುವ ಮೊದಲು ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು ಚೆನ್ನೆಕಟ್ಟೆಯ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರ ಎದುರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಹುಡುಗರು ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯಾಟ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮಹಾಪೂಜೆ, ಅನ್ನ ಸಂತರ್ಪಣೆ ನಡೆದು ಸಂಜೆ ವೈಭವದ ಚೆಂಡು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕುಮಾರ, ಸಿರಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡವರೆಲ್ಲ ಆ ದಿನ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹೊತ್ತಿಗೇ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಸಂಜೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುಭ್ರವಾದ ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಂಗಾರದ ಹಾಳೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಯಾರಾಗುತ್ತಾರೆ. ದೇವರ ಚೆನ್ನೆಕಟ್ಟೆ ಸವಾರಿ ಆದ ಮೇಲೆ ಕುಮಾರದರ್ಶನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಧಾನ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿಂತ ಕೂಡಲೇ ಉಳಿದವರೂ ಕೂಡಾ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿಗಳಿಗೂ ಹಿಂಗಾರ ನೀಡಿ ದರ್ಶನ ಸೇವೆಗೆ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಚಾಲನೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಮುಂಜಾನೆಯವರೆಗೆ ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಸೇವೆ ಮುಂದುವರಿದು ದೇವರ ಉತ್ಸವದ

ಬಲಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಪಾತ್ರಿಯ ದರ್ಶನದೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ವೈಭವದ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದೇವರ ಉತ್ಸವದ ಕೊನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಸಂಧಿಯ ಮೂಲಕ ಅಭಯ ನೀಡಿ ಪ್ರಸಾದ ವಿತರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೇಲೆ ತಂಬಿಲಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಭೂತಬಲಿ, ಕವಾಟಬಂಧನ, ಐದನೆಯ ದಿನ ಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೆ, ಮಹಾಪೂಜೆ ನಡೆದು ರಾತ್ರಿ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಪಂಜುರ್ಲಿ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ದೇವರ ಬಲಿ ಹೊರಟು ಉತ್ಸವ ನಡೆದು ಪಂಜುರ್ಲಿ ಭೂತದೊಂದಿಗೆ ದೇವರು ಜಳಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ತೂಟೆದಾರ ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಕೇಳಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಳಿಕ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ನಡೆದು ಜಾತ್ರೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೨೧.೨ ವಿಶೇಷ ಹರಕೆಗಳು

ಮುಖ್ಯದೇವರಿಗೆ ರಂಗಪೂಜೆ, ಮಹಾಪೂಜೆ, ತುಲಾಭಾರ, ಕಾರ್ತಿಕಪೂಜೆ, ರುದ್ರಾಭಿಷೇಕಗಳಾದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ನಾಗತಂಬಿಲ, ಬ್ರಹ್ಮತಂಬಿಲ, ಸಿರಿ ಕುಮಾರರಿಗೆ ಹಿಂಗಾರ ಹರಕೆ, ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹುರುಳಿ, ಕಾಯಿ, ಅಕ್ಕಿ, ಹರಕೆಗಳು, ಅಲ್ಲದೆ ಹುಂಡಿಕಾಣಿಕೆ, ರಾಸು ಒಪ್ಪಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಸೇವೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಕೊಡಿಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ರಾಸುಗಳನ್ನು ಹಿಂಪಡೆಯುವುದು ಕೂಡಾ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸೇವೆ ಆಗಿದೆ.

೫.೩.೧.೨೧.೩ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ

ದರೆಗುಡ್ಡೆಯ ದಿ। ಶ್ರೀನಿವಾಸ ತಂತ್ರಿಗಳ ಸುಪುತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ. ಕೆ. ಕೆ. ತಂತ್ರಿಗಳು ಪ್ರಕೃತ ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಶ್ರೀ ಶಂಭುಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಳಿಯೂರಿನ ಶ್ರೀ ಬಾಬು ಅವರ ನಿಧನದ ನಂತರ ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶಾಮರಾಯ ಶೆಟ್ಟಿ ಪ್ರಧಾನ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೫.೩.೧.೨೧.೪ ದಂತ ಕತೆಗಳು

ದರೆಗುಡ್ಡೆಯ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿರುವ ಈಶ್ವರ, ಬ್ರಹ್ಮ, ನಂದಿಗೋಣ, ಸಿರಿಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಒಂದಷ್ಟು ದಂತಕತೆಗಳು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿವೆ. ದರೆಗುಡ್ಡೆಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಗುತ್ತಿನಮನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಶೆಟ್ಟರು ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದರು. ಒಂದು ಬಾರಿ ಇವರ ಗಾಡಿಯ ಹೋರಿಯೊಂದು ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬರಿಸಿಕೊಂಡು ಹುರುಳಿ-ಹುಲ್ಲು ಸೇವಿಸದೇ ಇದ್ದಾಗ ಹಿರಿಯ ಕೆಲಸಗಾರರೊಬ್ಬರು ದರೆಗುಡ್ಡೆಯ ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹುರುಳಿ, ಬಳ್ಳ ಅಕ್ಕಿ, ಕಾಯಿ ಹರಕೆ ಹೇಳಿ ಎಂದು ಗುತ್ತಿನವರಿಗೆ ಹೇಳಿದನಂತೆ. ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಗುತ್ತುಮನೆಯ ಶೆಟ್ಟರು ಮಾತ್ರ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ, 'ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹೋರಿ ಹುರುಳಿ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಮರದ ನಂದಿಗೋಣ ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆಯೇ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದರಂತೆ. ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ ಮುದುಕನು ವ್ಯಥೆಗೊಂಡು ತಾವೇ ಹರಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರಂತೆ. ಅವನು ಹರಕೆ ಹಾಕಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಹಣ ಜಾಸ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶೆಟ್ಟರು ಎರಡು ಗಂಟೆಯ ಅನಂತರ

ಹಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಎತ್ತು ಸತ್ತು ಹೋಗಿತ್ತಂತೆ. ಆದರೆ ಅನಂತರ ಶೆಟ್ಟರು ದಿನೇ ದಿನೇ ಅತಿ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾದರೆ, ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಆ ಕೆಲಸದ ಮುದುಕನಿಗೆ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ದೊರೆತು ಶ್ರೀಮಂತನಾದನಂತೆ. ಹೀಗೆ ದರೆಗುಡ್ಡೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದಂತಕತೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಕಾಲಾವಧಿ, ವರ್ಷಾವಧಿ ನಡೆಯುವ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳಲ್ಲದೆ, ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪೂಜಾವಿನಿಯೋಗಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಅರ್ಚಕರಲ್ಲದೆ, ದೇವಳದ ಕೆಲಸಗಳಿಗಾಗಿ ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯ ಅನುಸರಣೆ ಆಗುತ್ತಿದೆ.

೫.೩.೧.೨೨ ಮುಗುಳಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ, ಮುಗುಳಿಗುಡ್ಡ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ

ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಬೋಳದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಯಿದು. ತುಳುನಾಡಿನ ಐತಿಹಾಸಿ ಮಹಿಳೆ ಸಿರಿಯೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ಸಿರಿ ತನ್ನ ಮೊದಲ ಪತಿಯನ್ನು ತೊರೆದು, ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಮಗನೊಂದಿಗೆ ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಇಲ್ಲಿನ ಬೋಳ ಬಾರಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಅವಳನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಅವಳಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಮಾಡಿದಾಗ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕುಮಾರನನ್ನು ಮಾಯಮಾಡಿ, ಕೊಟ್ಟರಾಡಿಯ ಕೊಡ್ಸರಾಳ್ವನನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳೊಂದಿಗಿದ್ದ ದಾರುವೂ ಕೂಡಾ ಇಲ್ಲೇ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಎಂಬಂತೆ ಸಿರಿ ತನ್ನ ಮಗನ ತೊಟ್ಟಿಲು ಕಟ್ಟಿದ ನೋಕಟೆ ಮರ, ದಾರುವಿಗೆ ಹಾಲು ನೀಡಿದ ಮನೆಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ದಾರುವಿನ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಹಾಗೂ ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಗುಡಿ, ಸಿರಿಯೊಂದಿಗೆ ಬಂದಂತಹ ಸೇಮಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿಯ ಗುಡಿಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಇಡೀ ಊರು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಸಿರಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೋಳಗುತ್ತು ಮತ್ತು ಮಾರಗುತ್ತು ಎಂಬೆರಡು ಗುತ್ತುಮನೆಗಳ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಗುಳಿಗುಡ್ಡದ ಸಿರಿ–ಕುಮಾರ ಕ್ಷೇತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಮಾರಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಮಗ ಕುಮಾರನಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಕುಮಾರನ ಭಂಡಾರ ಹೋಗಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಸಿರಿ, ಕುಮಾರ, ಅಜ್ಜೆರ್(ಕಾನ ಬೆಟ್ಟು), ನಾಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಮಾಯಿ(ಮಾರ್ಚ್ ಮೊದಲ ವಾರ)ತಿಂಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಎಂದರೆ ನಂದಳಿಕೆಯ ಜಾತ್ರೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಇಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರದರ್ಶನ ಇರುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರವಾದ ಗುಡ್ಡದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದ್ದು, ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕ ತಾಣವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗುಳಿಗುಡ್ಡ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನಿಗೆ ದಿನವೂ ಪೂಜೆ, ಉಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ದೈವ–ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಮಂಗಳವಾರ ಹೂ ನೀರು ಇಡುವ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು, ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಊರವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪರವೂರ ಭಕ್ತರೂ ಬರುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೨೩ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ಮಾಲಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಬೆಳುವಾಯಿ ಕಾಂತಾವರ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಿ. ಮೀನಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿದರೆ ಮಾಲಾಡಿ ಎಂಬ ಊರು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ ಇದೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು. ರಮಣೀಯವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನ ಗುಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತನಾಗಿದ್ದು, ಇದೀಗ ಜೈನರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಜೈನವಂಶೀಯರು ಶಿರ್ವದ ಬೀಡಿನಿಂದ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದದ್ದಲ್ಲದೆ, ಮೂಡಬಿದಿರೆಯ ಅರಸರಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದವರು. ಹಲವು ದೈವಗಳು ಇವರೊಂದಿಗೆ ಪುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಬಂದಿವೆ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯೂ ಇದೆ. ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೂಲವಾಗಿದ್ದು ಉಳಿದಂತೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ, ಕುಮಾರರು ಸೇರಿ ಆಲಡೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂಬುದಾಗಿ ವಕ್ತೃಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ[೮೦]. ತುಂಬಾ ಸುಂದರವಾದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆಯ ಸಂಕೀರ್ಣ ಎರಡು ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಒಂದು ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ಬ್ರಹ್ಮಗುಡಿಯಿದೆ. ಗುಡಿಯ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಭಟಾರಿಕಾ ದೈವವಲ್ಲದೆ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಕೆಳಗೆ ನಾಗ ಬನವಿದೆ. ವರ್ಷದುದ್ದಕ್ಕೂ ಆ ನಾಗಬನದಲ್ಲಿ ನಾಗನಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸದಾ ಹರಿಯುವ ನೀರಿದೆ. ಈ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದೆ ಸಮಾನಾಂತರವಾಗಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಆಲಡೆಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಆ ಗುಡ್ಡ ಪೂರ್ತಿ ಕರಿಕಲ್ಲಿನ ಪಾದೆಯಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಮೊದಲಾದ ದೈವಗಳ ಮೂರ್ತಿ ಅಥವಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪಾದೆಯನ್ನು 'ಸಿರಿ ಪಾದೆ' ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇಮಕಲ್ಲಪಂಜುರ್ಲಿ, ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ, ಸಿರಿ, ಕುಮಾರ, ಕೆಳಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ.

೫.೩.೧.೨೩.೧ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ

ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನಗಳ ವಾರ್ಷಿಕಾಚರಣೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಎಪ್ರಿಲ್ ಒಂದರಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ, ಪೂಜೆ, ನವಕ ಕಲಶ ಹೋಮ ಆಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಹಾಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ನಡೆದು, ಆ ದಿನ ನಾಗತಂಬಿಲ, ಸಂಜೆಗೆ ಅಂಕ, ಅಂಬೊಡಿ, ಚೆಂಡು. ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಬಲಿ, ಧ್ವಜಪೂಜೆ, ನಾಗತಂಬಿಲ, ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಆಟ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ನಡೆದು, ಪಲ್ಲಪೂಜೆ, ಸಮಾರಾಧನೆ, ಸಂಜೆಗೆ ಬಲಿ ಆಗಿ, ಕುಮಾರದರ್ಶನ ಆದಮೇಲೆ, ಸಿರಿಪಾದೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಿರಿದರ್ಶನ ಆಗಿ, ಸೇಮಕಲ್ಲಪಂಜುರ್ಲಿ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೂರನೇ ದಿನ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸುಮಾರು ೨೦ ರಿಂದ ೩೦ ರಷ್ಟು ಜನ ಹೆಂಗುಸರು ಸಿರಿದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರೊಂದಿಗೆ ನಾಲ್ಕು, ಐದು ಜನ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಸಿರಿಪಾದೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರದರ್ಶನ ಇರುತ್ತದೆ. ಆ

---

[೮೦] ಪ್ರಭಾಕರ ಹೆಗ್ಡೆ, ಮಾಲಾಡಿಬೀಡು, ಮಾಲಾಡಿ, ೨೦೦೪ರಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶನ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ದಿನವೂ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಬಂದರೆ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ನಾಗ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಇಲ್ಲ.

ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಜರಗುವ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ. ಉಳಿದಂತೆ ನವರಾತ್ರಿ, ಚೌತಿ, ಅಷ್ಟಮಿ, ದೀಪಾವಳಿ, ಹಬ್ಬಗಳಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪೂಜೆ ಹಾಗು ಅವಲಕ್ಕಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ತಂಬಿಲಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ದೈವ-ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಹೂ ನೀರು ಇಟ್ಟು, ಕುಮಾರದರ್ಶನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಲಡೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಜೈನಮನೆತನದವರು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದೈವಗಳಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದ್ದು, ಆಲಡೆಯ ದೈವಗಳ ಭಂಡಾರವೆಲ್ಲವೂ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಆಲಡೆಯ ಒಟ್ಟು ಕೆಲಸಗಳು ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಊರವರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಜೈನಮನೆತನದವರ ಸುಪರ್ದಿಯೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೨೪ ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮುಡ್ರಾಲು, ಮುಡಾರು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಬಜಗೋಳಿಯ ಸಮೀಪವಿರುವ ಮುಡಾರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದು. ಜೈನಮನೆತನದ ಸುಮ್ಮಗುತ್ತು ಮನೆ ಮತ್ತು ಅಪ್ಪಾಯಿ ಅರಮನೆಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದಾಗಿದ್ದು, ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಇದು ಆಲಡೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಜನರಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನದೇವರು ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ. ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ಹೊಂಬುಜ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಬಂದವಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾದಳು ಎಂಬುದು ವಕ್ತೃಗಳ ಮಾಹಿತಿ[೫೧]. ಮುಡಾರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಮುಡ್ರಾಲುವಿನ 'ಆಲು' ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ, ಸಿರಿಗಳಿರುವ ತಾಣ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಮುಡ್ರಾಲು ಎಂದಾಗಿದೆ[೫೨] ಎಂಬುದು ವಕ್ತೃಗಳ ಊಹೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಸುಮ್ಮಗುತ್ತು ಮನೆಯಿಂದ ಮುಂದಿರುವ ಹೊಳೆಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿರುವ 'ಕಡಾರಿ' ಎಂಬ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪಂಚದೈವಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಐದು ದಿನದ ಉತ್ಸವ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೇಷ ಸಂಕ್ರಮಣ(ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೩ ಅಥವಾ ೧೪)ದಂದು ಆರಂಭವಾಗುವುದಾದರೂ ಹನ್ನೆರಡನೇ ತಾರೀಕಿನಂದು ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ, ನಾಗನಿಗೆ ಸೇವೆನೀಡಿ, ಅಂಕುರಾರ್ಪಣೆ ಆಗಿ, ೧೩ನೇ ತಾರೀಕಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ತೋರಣಮುಹೂರ್ತ, ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನ, ಪ್ರಸನ್ನಪೂಜೆ, ನವಕಪ್ರಧಾನ, ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ನಡೆದು, ದೈವಗಳಿಗೆ, ನಾಗನಿಗೆ ತಂಬಿಲ, ತನುಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಐದನೇ ದಿನ ವಿಸರ್ಜನೆ, ಬಲಿ, ಚೂರ್ಣೋತ್ಸವ, ನವಕಪ್ರಧಾನ ಆಗಿ ರಾತ್ರಿ ಅವಭೃತ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮರು ಇರುವ ಕಡಾರಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಸುಮ್ಮಗುತ್ತು ಮನೆಯ ಎಡಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆ ಆಗಿ, ಜಳಕ ಮುಗಿಸಿ ಬರುವಾಗ ಸುಮ್ಮಗುತ್ತಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು(ಸುಮ್ಮಗುತ್ತಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ) ಸುಮ್ಮಗುತ್ತಿನಿಂದ

---

[೫೧] ಜಯಪ್ರಕಾಶ ಹೆಗ್ಡೆ , ಸುಮ್ಮಗುತ್ತು, ೨೦೧೦, ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

[೫೨]. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಭಟ್ಟ, ಅರ್ಚಕರು, ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮುಡ್ರಾಲು.

ತೂಟೆದಾರದೊಂದಿಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಬಳಿ ಬರುವಾಗ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ ದೈವಗಳು ದೇವರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆಮೇಲೆ ಬಲಿ ಆಗಿ, ವಸಂತಪೂಜೆ ನಡೆದು, ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ಆಗಿ ಗರುಡಸಮೇತ ದೇವರು ಒಳಗಾಗುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಧತಿ. ಮರುದಿನ ಪಂಚವಿಂಶತಿ ಕಲಶ, ಪ್ರಧಾನಹೋಮ, ದೇವರಿಗೆ ಶುದ್ಧೀಕರಣ, ಮಹಾಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ, ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ನಡೆದು ಮಹಾಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ಸವದ ದಿನ ಹಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿದರ್ಶನವಾಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಆಲಡೆ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೂ(೧೯೭೦ರವರೆಗೂ) ಸಿರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಕುಮಾರನ ಪಾಪೆಗಳು ಇದ್ದು ಇದೀಗ ನಾಶವಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಈಶಾನ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವಿದ್ದುದನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯರು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಆಲಡೆಯಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇರಾದೆ ಆಡಳಿತದಾರರಾದ ಸುಮ್ಮಗುತ್ತು ಮತ್ತು ಅಪ್ಪಾಯಿ ಗುತ್ತಿನವರಿಗೂ ಇದೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸಿರಿಆಲಡೆಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

೫.೩.೧.೨೫ ಅಪ್ಪಾಯಿಗುತ್ತು, ಬಜಗೋಳಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಬಜಗೋಳಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಜೈನರ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಗುತ್ತುಮನೆಗಳಿವೆ. ರಾಮೇರಗುತ್ತು, ಅಪ್ಪಾಯಿಗುತ್ತು, ಪೆಂರ್ಗಾಡಿಗುತ್ತು ಮತ್ತು ಸುಮ್ಮಗುತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಾಯಿಗುತ್ತು ಮತ್ತು ಸುಮ್ಮಗುತ್ತಿನವರು ಒಂದೇ ಕುಟುಂಬಿಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಲಿನ ನಾಲ್ಕು ಗುತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಗುತ್ತುಮನೆಗಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ. ಅಪ್ಪಾಯಿಗುತ್ತು 'ಬಲ್ಲವ' ಅರಸರು ಇದ್ದ ಅರಮನೆ ಸ್ಥಳ. ಈ ಗುತ್ತು ಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬಲ್ಲವ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಿದೆ. ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೈವಗಳಿಗೆ ತಂಬಿಲ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಪ್ಪಾಯಿಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ ಮತ್ತು ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು ಮನೆಯ ಒಳಗಿವೆ. ಹೊರಗಿನ ಅಂಗಣದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಕುಮಾರರ 'ಸಿರಿ ಕುಂಭ'ವನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಕುಂಭಗಳಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ, ಎಂದರೆ ದೀಪಾವಳಿ ಅಥವಾ ಪತ್ತನಾಜೆಯ ಒಳಗೆ ಪರ್ವವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ನಿಗದಿ ವೈದಿಕರು ಬಂದು ಸ್ಥಳ ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿ ಎರಡೆರಡು ಬಾಳೆ ಎಲೆ ಹಾಕಿ ಅವಲಕ್ಕಿ, ಅರಳು, ಸೀಯಾಳ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಹಾಕಿ ಪರ್ವ ನೀಡುವ ಕ್ರಮ ಇದೆ. ಜೈನರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದು ಪರಿಶೋಧಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ. ಸಿರಿಬೈಲಿನಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಇಂತಹದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಬಳಗವನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೨೬ ಹೆನ್ನೊಟ್ಟುಗುತ್ತು, ಬಜಗೋಳಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಬಜಗೋಳಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಕಿ. ಮೀ. ಪೂರ್ವದ ಕೆರ್ವಾಶೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಹೆನ್ನೊಟ್ಟುಗುತ್ತು ಸಿರಿಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಿರುವ ಮನೆಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಸಿರಿಬೈಲಿನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ಹಿಂಬದಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಹೆನ್ನೊಟ್ಟುಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳು ಉದ್ಭವವಾದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ.

ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಈ ಗುತ್ತುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಒರ್ತೆದೈವಗಳಿದ್ದು ಮನೆಯ ಹಿಂಬದಿಯ ಒಂದು ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳು, ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಾರಮಾಂಕಾಳಿ, ಮೈಸಂದಾಯ, ಧೂಮಾವತಿ ಮತ್ತು ಬಂಟ ಇದ್ದಾರೆ. ಪಕ್ಕದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಗುತ್ತುಮನೆಯ ಎದುರುಭಾಗದಲ್ಲಿ ದುಗ್ಗಲ್ಲಾಯ, ಕೆಳಗೆ ಗುಳಿಗ ಮತ್ತು ಪಂಜುರ್ಲಿ ದೈವದಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಸಿರಿಗಳ ಬಾವಿಯೂ ಈ ದೈವಗಳಸನ್ನಿಧಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಸಿರಿಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಕುಂಭ(ಮಡಕೆ) ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಎರಡು ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಸಿರಿಗಳ ಮುಖದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹೆನ್ನೊಟ್ಟುಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇತರ ದೈವಗಳಿಗಿಂತ ಸಿರಿದೈವಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ. ಸಿರಿದೈವಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಅಗೆಲುಸೇವೆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರು ಬಾರಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಿಯ ಅನಂತರ ಗದ್ದೆಗೆ ಬಾಳೆ ಹಾಕುವ ದಿನ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಅಗೆಲು ಹಾಕಲಿದೆ. ಆದಿನ ಊರಿನ ಮನ್ಸರು(ಕೆಳವರ್ಗದವರು) ಉಪವಾಸದಿಂದ ಬಂದು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಳೆ ಹಾಕುವ ಕ್ರಮವಾದ ಮೇಲೆ ಸಿರಿಗಳ ಎದುರು ಮೂರು ಅಗೆಲು, ಹೊರಗೆ ಒಂದು ಅಗೆಲು ಹಾಕಲಿದೆ. ಅಗೆಲಿನಲ್ಲಿ ಬಡಿಸಲು ಹರಿವೆಯ ಪದಾರ್ಥ, ಹಲಸಿನಕಾಯಿ ಪದಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಹಲಸಿನಕಾಯಿ ದೋಸೆ ಆಗಲೇಬೇಕು. ಋತುಮತಿಯರಾಗದ ಹುಡುಗಿಯರೇ ಇಷ್ಟು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ನೀಡಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ ಅಗೆಲು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ.

ಯುಗಾದಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೊಯಿಲು ಆಗಿ ಹೊಸ ಬತ್ತ ಬಂದಿರುವಾಗ 'ಪೆದಂಬು' ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಳಸೆಯಿಂದ ಅಳೆದು ರಾಶಿ ಹಾಕಿ, ಎರಡು ಎಲೆಹಾಕಿ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ತರಕಾರಿ ಊಟವನ್ನು ಬಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಚೌತಿ ಹಬ್ಬದಂದು ಬತ್ತ ಒಳಗೆ ಹಾಕುವಾಗಲೂ ಪುನಃ ಅಗೆಲು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದಂದು ಅರ್ಚಕರು ಬಂದು ಶುದ್ಧಮಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಿವಾರ ದೈವಗಳಿಗೆ ತಂಬಿಲಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹತ್ತನಾವಧಿಯ ಒಳಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಬಾರಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಮುಂತಾಗಿ ಪರಿವಾರದೈವಗಳಿಗೆ ಅಗೆಲು ಹಾಕುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಪೂಕರೆ ಹಾಕುವಾಗ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಎರಡು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಗೆಲಿಗೆ ಬಳಸುವ ಹರಿವೆ, ಅಲಸಂಡೆ ಮತ್ತು ಹೀರೆಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲೇ ಒಂದೇ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲೇ ಅಗೆಲು ಹಾಕುವುದು ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ.

ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಸಿರಿಗಳ ಕುಂಭಕ್ಕೆ ನೀರು ತುಂಬಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ದೈವಗಳಿಗೆ ಗಂಡುಸರೇ ದೀಪ ಇಡಬೇಕಾದದ್ದು ಇಲ್ಲಿಯ ವಿಶೇಷತೆ.

ಹೆನ್ನೊಟ್ಟುಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಕೆಲವು ಬಾರಿ ದೇಯಿನಲಿಕೆ ಆಗಿತ್ತಂತೆ. ನಲಿಕೆಯವರು ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಇದನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಮೊದಲು ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ದೇಯಿನಲಿಕೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮನೆಯವರು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ದೇಯಿನಲಿಕೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ

ಸಿರಿಗಳ ಕೊಡಗಳನ್ನು ಸಿರಿಗಳ ಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರು ತರಲು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು 'ಸಿರಿಕುಂಭ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿ ಒಂದು ಮನೆಯ ದೈವವಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಮತ್ತು ಇತರ ದೈವಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಇಂತಹ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಅಂಶ.

೫.೩.೧.೨೭ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬಾಳುಬೆಟ್ಟು, ಪಡುಕುಡೂರು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಮುನಿಯಾಲಿನ ಸಮೀಪವಿರುವ ಪಡುಕುಡೂರು ಬಳಿಯಿರುವ ಬಾಳುಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಆಲಡೆಯಿದು. ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ. ಉಪದೈವಗಳಾಗಿ ಸಿರಿ, ಕುಮಾರ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ನಾಗದೇವರು, ಯಕ್ಷ, ವಾರಾಹಿ, ಭೈರವ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ರಾಹು, ಕೀಳು, ಅಪ್ರಿಗಣ ಇವೆ. ಈ ಆಲಡೆ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂಬೊಡಿ ಬಾಕಿಮಾರು, ಮಂಜಲದ ಬೆಟ್ಟು ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಇವೆ. ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಆಚರಣೆಗಳು ಇಲ್ಲ. ೨೦೧೦ರಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಆಲಡೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಬಾಳುಬೆಟ್ಟು ಮನೆತನದ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಜೀರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಆಲಡೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಸಾರುವಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಸಣ್ಣ ಬಾವಿ, ಆಲಡೆಯ ಗುಡಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಲ್ಲಿನ ತೊಲೆಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಅಚ್ಚ ಹೊಸ ಆಲಡೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಕಾಲಾವಧಿ ಮತ್ತು ವರ್ಷಾವಧಿ ಆಚರಣೆಗಳು ಇನ್ನೂ ನಿಗದಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ಮಂಗಳವಾರ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಪೂಜೆ ಇದ್ದು, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ದೈವ-ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಇದೆ. ಮೇ ತಿಂಗಳ ೨೩ನೇ ತಾರೀಕಿಗೆ ಆಲಡೆಯ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ ನಡೆಯಲಿದ್ದು, ಆದಿನ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನವಿರುತ್ತದೆ.

೫.೨.೧.೨೮ ಸಿರಿಬೈಲು, ಕಡ್ತಲ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಪೆರ್ಡೂರು ಮತ್ತು ಅಜೆಕಾರು ನಡುವೆ ಇರುವ ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಕಡ್ತಲದ ಸಮೀಪ ಸಿರಿಬೈಲು ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳು ನೆಲೆನಿಂತ ಸ್ಥಳವಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ 'ಸಿರಿಬೈಲು' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಸಿರಿಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಜೈನರ ಬೀಡಿನ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಸಿರಿಗಳು ಎಲ್ಲಿಂದ ಮತ್ತು ಯಾಕೆ ಬಂದರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಮಾಹಿತಿ ಇಲ್ಲ. ಜೈನರ ಮನೆಯ(ಬೀಡು) ಹಿಂಬದಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದು ಉಳಿದಂತೆ ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಾಗ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಮಾಯಂದಾಳ್, ಜೋಗಿಪುರುಷ, ಬಲ್ಲಾಳ, ಬೈದೆರ್ಲು, ಕುದ್ಮಕಾಂಜಿ ದೈವಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಜೈನರ ಬೀಡಿನಲ್ಲಿ ಹೌಟಲ್ದಾಯೆ(ದೈವ), ಧರ್ಮರಸು, ಮರ್ಲ್‌ಭೂತ, ಪಂಚಜುಮಾದಿ, ಬೊಬ್ಬರ್ಯ ದೈವಗಳಿವೆ. ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಎಡಭಾಗದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ(ಈಗ ಗದ್ದೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ)ಸಿರಿಯ ಗುಡಿಯಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಐದು ಮಣ್ಣಿನ ಕೊಡಪಾನಗಳಿವೆ. ಸುಮಾರು ೬೦

ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮೂರುದಿನಗಳ 'ದೇಯಿನಲಿಕೆ' ಆಗಿತ್ತಂತೆ. ನಲಿಕೆಯವರು ಸಿರಿಗಳ ವೇಷಹಾಕಿ ಕುಣಿದು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸೇವೆಯಿದು. ಮೂರು ದಿನಗಳ ಪರ್ಯಂತ ನಡೆದಿದ್ದ ಈ ಕೋಲಕ್ಕೆ ಸಿರಿಗಳ ಕಲಶದಲ್ಲೇ ನೀರುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಂಗಣ ಶುದ್ಧಮಾಡಿ, ಚಪ್ಪರ ಹಾಕಿ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ತತ್‌ಸಂಬಂಧೀ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಗೆಲುಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪಕ್ಕದ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಬಾಬ್ತು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಜನವರಿ ಮತ್ತು ಫೆಬ್ರವರಿ ಒಳಗೆ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಮತ್ತು ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ವಾರ್ಷಿಕ ಮಹಾಲಯದಂದು ಹದಿನಾರು ಅಗೆಲು ಹಾಕುವ ಬದಲು ಜರಡಿ ಗೆರಸೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಗೆಲನ್ನು ಇಟ್ಟು ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ದಿನ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಬಡಿಸಿ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಡಿಸೆಂಬರ್-ಜನವರಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆ ಬೆಳೆ(ಸುಗ್ಗಿ)ಗೆ ಉತ್ತು ಆದ ಮೇಲೆ ನೇಜಿ(ನಾಟಿ) ನಡುವ ಮೊದಲು(ಕಂಡದ ಕೋರಿ) ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಸಮರ್ಪಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಪೂಜೆಯೊಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೇನೂ ಸೇವಾದಿ ಆಚರಣೆಗಳು ಇಲ್ಲ. ಹರಕೆಯ ಸಮಾರಾಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತವರ್ಗದ ಮೂಲಕವೇ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೨೯ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಪೆರ್ವಾಜೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಕಾರ್ಕಳ ಪೇಟೆಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಕಿ, ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಪೆರ್ವಾಜೆ ಗ್ರಾಮದ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಖರಾಸುರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಪ್ರಧಾನದೇವರಾದ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರನಲ್ಲದೆ, ದೇವಳದ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೈವಗಳು ಇವೆ. ಗ್ರಾಮದೈವಗಳಾದ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ಕುಕ್ಕಿನಂತಾಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ ದೈವವಾದ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ ಜೊತೆಗೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಪಂಜುರ್ಲಿ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಲ್ಲದೆ, ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಗರಡಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಧಾನದೈವಗಳಾದ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ಕುಕ್ಕಿನಂತಾಯ ದೈವಗಳ ಸ್ಥಾನವೂ ಇದೆ. ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹಿಂಬದಿಯ ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಗದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ ಚಾಂದ್ರಯುಗಾದಿ ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ಎಂದರೆ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಹದಿನಾರರಂದು ಶುರುವಾಗಿ ಐದುದಿನಗಳ ಪರ್ಯಂತ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ದಿನ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ರಥೋತ್ಸವ, ಎರಡನೆ ದಿನ ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆ, ಮೂರನೆ ದಿನ ರಥೋತ್ಸವ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲ, ಐದನೆ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮಾಯಂದಾಲ್ ನೇಮ ನಡೆದು ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ, ಮಹಾಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪೂಜೆಗಳಾಗಲಿ, ಸೇವೆಗಳಾಗಲಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಪರ್ವ ಮತ್ತು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ವಿಶೇಷ ಪರ್ವ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಗರಪಂಚಮಿ, ಶಿವರಾತ್ರಿ, ಚೌತಿ, ದೀಪೋತ್ಸವ ಮುಂತಾದ ಕಾಲಾವಧಿ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಆಲಡೆಯಾಗಿದ್ದು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯವಾಯಿತ್ತೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇಗುಲ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸರಕಾರದ ಆಧೀನದಲ್ಲಿದೆ.

೫.೩.೧.೩೦ ಶ್ರೀ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ಯಂತಪ್ರಾಚೀನ ಆಲಡೆಯೆಂದರೆ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ. ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಘಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ಗಡಿಭಾಗವಾಗಿ ವಿಪುಲವಾದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೌಂದರ್ಯದ ಮಧ್ಯೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದು. 'ಮುಟ್ಟತ್ತನೆದ ಬಾಯಿಗ್ ಸರಿಯಾದ್'(ಮೆಟ್ಟು ಕತ್ತಿಯ ಹರಿತವಾದ ಬಾಯಿಯಂತೆ ಎಂಬರ್ಥ) ಇಲ್ಲಿಯ ದೈವಗಳ ಕಾರ್ನಿಕ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಮುಟ್ಟುಪಾಡಿ > ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಸಿರಿಶಕ್ತಿ, ಬಲಿಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಮಹಾಗಣಪತಿ. ಮೊದಲು ಆಲಡೆಯಾಗಿದ್ದ ಈ ಪ್ರದೇಶ ನಿಧಾನವಾಗಿ ದೇವಾಲಯವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇತರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ನಾಗಸನ್ನಿಧಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಧೂಮಾವತಿ, ಮರ್ಲ್‌ಧೂಮಾವತಿ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ದುಗ್ಗಗೌಡಸ್ಥಾನ, ಮಾಯಂದಾಳ್, ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ಅಮ್ಮನವರು ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಿವಾರದೈವಗಳಿವೆ.

೫.೩.೧.೩೦.೧ ದಂತಕತೆ

ದೇವಳದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳು ನೆಲೆಯಾಗಲು ಬಂದ ರೀತಿ ಬಹಳ ರೋಚಕವಾಗಿದೆ. ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಐದೂವರೆ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳ ತಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೈರೋಳಿ ಎಂಬ ಊರಲ್ಲಿ ದುಗ್ಗಗೌಡ ಎಂಬವನ ಮನೆಗೆ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬ ಕಳೆದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವತಾರ ಮಹಿಳೆಯರಾದ ಸಿರಿಗಳು ಬಂದು ಮುಳ್ಳುಸೌತೆ ಕೇಳಿಪಡೆದುಕೊಂಡು ನಮಗೆ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ ಅಜಿಲರ ಮನೆಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸು ಎಂದಂತೆ, ದುಗ್ಗಗೌಡನ ಜೊತೆಗೆ ಸಿರಿಗಳು ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯ 'ನೇಳ್ಳ' ಎಂಬ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಎರಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಹೊರಗೆ ಇದ್ದಾರೆ, ಆಕರ್ಷಕ ಶಕ್ತಿಗಳಂತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ದುಗ್ಗಗೌಡ ಅಜಿಲರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ, ಅಜಿಲರು ಬಂದಾಗ ನಮಗೆ ನೆಲೆ ಊರಲು ಜಾಗಬೇಕು. ಕೆಂಜಮುಳ್ಳಿನ ಬಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗ ಕೊಡಿ ಎಂದರಂತೆ. ನಾವು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು 'ಬರಿ ಮಲ್ಪೊನ್ವ'(ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ) ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಅನುವಾಗಿ ನಮಗೆ ಅಂಡಾರು ಕಡೆಗೆ ದಾರಿತೋರಿಸು ಎಂದು ಗೌಡನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡು, ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗುವಾಗ, ಇನ್ನು ಹೋಗು ಎಂದರಂತೆ. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೊರಟ ಗೌಡ ಪುನಃ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದನಂತೆ, ಇವನಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿದೆ

ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಸಿರಿಗಳು ಗೌಡನನ್ನು ಮಾಯ ಮಾಡಿದರಂತೆ. ಮುಂದೆ ಅವನು 'ದುಗ್ಗಲಾಯ' ದೈವವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ. ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳು ನೆಲೆಸಿದ ಕೆಂಜಮುಳ್ಳಿನ ಪ್ರದೇಶವೆಂದರೆ ಇಂದು ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವಿರುವ ಸ್ಥಳ. ಸ್ಥಳ ನಿರ್ದೇಶವಾಗಿ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರನ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಎದುರು ಬದಿ ಸಿರಿಗಳ ಎರಡು ಗುಡಿಗಳಿವೆ. ಸಿರಿಗಳು ಗರಡಿ ಮನೆಯಿಂದ ಮೈರೋಳಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಗೆ ಬಂದರೆಂಬುದು ಒಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಾದರೆ, ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವರು 'ಈರೂ ಮಲೆ'ಯಿಂದ ಬಂದು ನೆಲೆಯಾದರು ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ವಕ್ತೃಗಳು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.[೪೩]

ಈ ಮಾತಿಗೆ ಪೂರಕವೆಂಬಂತೆ ಅಜ್ಜಿಕುಂಜದಿಂದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೈರೋಳಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ೭,೦೦೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳಪಾಡಿ(ಸಿರಿಕ್ಕುಲೆ ಪಾಡಿ), ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಳಗೆ ದೈವಲಪಾಡಿ ಎಂಬ ಸ್ಥಳಗಳಿವೆ. ಸಿರಿಗಳ ಪಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಎರಡು ಕಲ್ಲುಗಳು(ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು), ಜೊತೆಗೆ ನಂದಿಗೋಣನ ಕಲ್ಲಿದೆ. ದೈವಗಳ ಪಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳ ಮೂಲಸ್ಥಳವೆಂಬಂತೆ ಹತ್ತಾರು ದೈವಗಳ ಕಲ್ಲುಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು 'ದೈವಗಳಪಾಡಿ'(ದೈವೊಲೆ ಪಾಡಿ) ಎಂದು ಕರೆದರೆ, ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಮೈರೋಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೀನಗೌಡರ ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮೂಲಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಇದನ್ನು 'ಬ್ರಹ್ಮರಪಾಡಿ' ಎಂದು ಕರೆದರೆ, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ (ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗದಲ್ಲಿ) ಇನ್ನೊಂದು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗ, ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಅಂತರರಾಹು(ಅಪ್ರಿಗಣ), ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ದೈವಗಳಿವೆ.

೫.೩.೧.೩೦.೨ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ

ಒಟ್ಟು ಐದು ದಿನಗಳ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಐದು ದಿನ ಮೊದಲು ಸಿರಿಗಳಪಾಡಿ, ದೈವಗಳಪಾಡಿ, ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮರಪಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಲು, ಹಣ್ಣು ನೈವೇದ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜೆ ನೆರವೇರಿಸಿ, ಅನ್ನದಾನ ಆಗಿ ಪ್ರಸಾದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಗೆ ಬರುವುದು ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಬಾರಿ ನಡೆಯುವ ಆಚರಣೆ.

ಕುಂಭಮಾಸ ಶುದ್ಧತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಲಿ ಶುರುವಾಗುತ್ತದೆ. ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಡಕ್ಕೆಬಲಿ, ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ದೊಡ್ಡರಂಗಪೂಜೆ, ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ ಕೋಲ, ಶ್ರೀ ಭೂತಬಲಿ, ಶಯನೋತ್ಸವ. ಪಾಡ್ಯದ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೆ, ಸಂಜೆ ಬೈದರ್ಕಳ ಕೋಲ, ಬಹುಳ ಪಾಡ್ಯಕ್ಕೆ ದಶವಿಧಿ, ತುಲಾಭಾರ ಸೇವೆ, ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ, ರಾತ್ರಿ ಅವಭೃತ, ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆ, ಬೈದರ್ಕಳು ಮತ್ತು ದೇವರ ಭೇಟಿ. ಅದೇ ದಿನ ಸಂಜೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಅಂಬೊಡಿ ಬಲಿಸೇವೆ(ಇಬ್ಬರು ನಿಂತುಕೊಂಡು ಕೋಲಲ್ಲಿ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು), ಮರುದಿನ ಬಿದಿಗೆಯಂದು ನವಕ ಪ್ರಧಾನಹೋಮ, ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ, ಮಂಗಳ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ, ಉನ್ನತ್ತ ಧೂಮಾವತಿಗೆ (ಮರ್ಲ್ ಜುಮಾದಿಗೆ) ನೇಮೋತ್ಸವ ಆಗಿ, ಭಕ್ತರಿಂದ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದ್ದು,

[೪೩]. ಸೀನ ಗೌಡ, ಮೈರೋಳಿ, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯ ದುಗ್ಗಗೌಡ ಮನೆತನದವರು, ಸಂದರ್ಶನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೋಳಿಗಳು ಸಮರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಮರುದಿನ ಮಂಗಳವಾರ, ಶುಕ್ರವಾರ ಅಥವಾ ಆದಿತ್ಯವಾರ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅದೇ ದಿನ ಮಾಯಂದಾಳ್ ಕೋಲ ಆಗಿ ಮಾರಿ ಓಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೩೦.೩ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳು

ಹಿಂದೆ ಬೇಷ ತಿಂಗಳು (ಮೇ ಹತ್ತನಾವಧಿ) ಮತ್ತು ಸೋಣ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ (ಸಿಂಹಮಾಸ) ಹನ್ನೆರಡು ದಿನದ ಕೋಲ ಮತ್ತು ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ (ಕೊಡಿ ತಿಂಗಳ) ಕಂಬಳ ಮತ್ತು ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಿರಿಗಳ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳುಸೌತೆ ಇಟ್ಟಂತಹ ಎರಡು ಮನೆಗಳ ಗೌಡರನ್ನು (ಇಂದು ಕಿಟ್ಟಗೌಡ ಮತ್ತು ಸೀನಗೌಡ ಎಂಬಿಬ್ಬರು) ಊಟ ಮಾಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ. ವರ್ಷವಿಡೀ ಜರಗುವ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳೆಂದರೆ ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ, ಕನ್ಯಾ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತೆನೆ ಕಟ್ಟುವ ಹಬ್ಬ, ದೈವ-ದೇವತೆಗಳ ಸಂದರ್ಶನ, ಸೇವೆ, ಆಟಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ (ಕರ್ಕಾಟಕ ಮಾಸ)ನಾಗ ಪೂಜೆ, ಸೋಣ(ಸಿಂಹ ಮಾಸ)ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ದಿನ ಸೋಣಾರತಿ (ಮೊದಲ ದಿನದ ಆರತಿ ಅಜಿಲರ ಮನೆತನದ್ದು, ಕೊನೆಯ ದಿನದ ಆರತಿ ಸೀನ ಗೌಡರ ಮನೆತನದ್ದು), ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ದಿನ ಸಹಸ್ರ ದೀಪೋತ್ಸವ, ಶಿವರಾತ್ರಿಗೆ ಭಜನಾಮಂಗಳೋತ್ಸವ ಪೂರ್ವಕ ಏಕಾದಶ ರುದ್ರಾಭಿಷೇಕ, ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ. ೧೯೯೯ರ ನಂತರ ಮೇಷಮಾಸ ಶುದ್ಧತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾವರ್ಧಂತಿ ಆಚರಣೆ. ನವರಾತ್ರಿಗೆ ಒಂಬತ್ತು ದಿನ ದೇವಿಆರಾಧನೆ, ಪ್ರತಿ ಮಂಗಳವಾರ ಪೂಜಾರಿಗಳಿಂದ ಬೈದರ್ಕಳಿಗೆ ದೀಪ ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಉತ್ಸವದ ಎಂಟು ದಿನ ಮೊದಲು ಮೈರೋಳಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯನ ಕೋಲ ಆಗುವ ತನಕ ದೀಪ ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದ್ದು, ಸೀನಗೌಡರ ಮನೆಯವರು ಇಂದಿಗೂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೫.೩.೧.೩೦.೪ ಇತರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು

ಕಂಬಳದ ದಿನ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಇಟ್ಟ ಮುಳ್ಳುಸೌತೆ ಕಾಯಿಯನ್ನು ಜಾತ್ರೆಯ ದಿನ ಭೂರಿಭೋಜನದಂದು ಪದಾರ್ಥ ಮಾಡಿ ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಪದ್ಧತಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ. ದೀಪಾವಳಿ ದಿನ ಕಂಬ ಹಾಕಿ ಬಲಿಯೇಂದ್ರನನ್ನು ಕರೆಯುವುದಲ್ಲದೆ ಹಬ್ಬದ ಪಾಡ್ಯದಂದು ಎರಡು ಮುಳ್ಳುಸೌತೆ ಕಾಣಿಕೆ ಇಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ದೀಪೋತ್ಸವದ ಸಮಾರಾಧನೆಯಂದು ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಪದ್ಧತಿ.

ಕದಿರು ಕಟ್ಟುವಂದು ಊರಿನ ಗದ್ದೆಯಿಂದ ಕದಿರು ತಂದು, ದೇವಳದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಮಾಡಿ, ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅರ್ಚಕರು ಕಟ್ಟಿ, ಗರಡಿಗೆ ಪೂಜಾರಿಗಳು ಕಟ್ಟಿ, ಅಜಿಲರ ಮೂಲಮನೆ(ತಾನ)ಗೆ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಕದಿರು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಆದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಭಂಡಾರ ತೆಗೆದು, ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಪೂಜಾರಿಗಳ ದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಸುಮಾರು ೭೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಅಜಿಲ ಮನೆತನದವರು. ಇವರು ೧೮೮೦೫, ೧೯೭೪, ೧೯೯೯ರಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಅಜಿಲರಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಗುವ ಕ್ರಮವಿತ್ತು. ಅಜಿಲಮನೆತನದವರು ಹಿಂದೆ ಜೈನರಾಗಿದ್ದವರು, ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಾದರು. ಆದರೂ 'ಅಜಿಲ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಈ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನ ಆಗುವ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ(ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದ್ದು)ದ ಅಧಿಕಾರ ಅವರಿಗೆ ಇತ್ತು. ಇಂದಿಗೂ ಧೂಮಪ್ಪ ಅಜಿಲರ ಮೃತಾಚರಣೆಯಂದು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಮಾರಾಧನೆ ನಡೆಸಿ, ಗಂಧಪ್ರಸಾದ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ ಕೋಲ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಾಕ್‌ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕಿದ್ದ ಅಜಿಲರಿಲ್ಲದೆ ದೇವಳದ ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಉಂಬಳಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು, ವಿಲಯದವರು ಇಂದಿಗೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ಕೆಲವು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಬಳಕೊಟ್ಟು ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೩೧ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬಲ್ಲಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಕಾರ್ಕಳ ಹೆಬ್ರಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಮುದ್ರಾಡಿಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ೪ಕಿ. ಮೀ. ಒಳಗಿರುವ ಬಲ್ಲಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಸುಮಾರು ೨೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ, ಗಣಪತಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ. ಉಳಿದಂತೆ ಉಪಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ಬಬ್ಬರ್ಯ, ಮಹಿಷಂತಾಯ, ಹಿರಿಯಡ್ಕತ್ತಾಯ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಭೂತರಾಜ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಹುಲಿಚಾಮುಂಡಿ, ದುಗ್ಗಲ್ಲಾಯ, ಪಟ್ಟದ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಜೊತೆಗೆ ಗರಡಿಯೂ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎದುರು ಬದಿ ಇದೆ.

ಸುಮಾರು ೨೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ದೇವಲಪಾಡಿಯಿಂದ ಉರ್‍ಾಡಿ ಬೆಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಲ್ಲಾಡಿಗೆ ಬಂದ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡಮನೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ.

ಕುಂಭಮಾಸದ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೭ ರಿಂದ ಮಾರ್ಚ್ ೨ನೇ ತಾರೀಕಿನವರೆಗೆ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ದಿನ ತೋರಣಮುಹೂರ್ತ ನಡೆದು, ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ, ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ, ಬ್ರಹ್ಮಬೈದರ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಶಾಭಿಷೇಕ, ತುಲಾಭಾರ, ಮಹಾಪೂಜೆ, ರಾತ್ರಿ ರಂಗಪೂಜೆ, ಬಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮಬೈದರ್ಕಳಿಗೆ ಅಗೆಲುಸೇವೆ ಆಗಿ ದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ದಿನ ದುರ್ಗಾಹೋಮ, ಮಹಾಪೂಜೆ, ಗುಂಡ ಒಕ್ಕಲು, ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ, ರಾತ್ರಿ ಗುಂಡಸೇವೆ, ರಂಗಪೂಜೆ, ಉತ್ಸವ, ಬೈದರ್ಕಳ ಮತ್ತು ದೇವರ ಭೇಟಿ, ಬ್ರಹ್ಮಬೈದರ್ಕಳ ನೇಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಜೋಗಿಪುರುಷ, ಮಾಯಂದಲೆ ಕೋಲ, ಮಹಾಪೂಜೆ, ರಾತ್ರಿ ದುಗ್ಗಲಾಯ, ಜುಮಾದಿ, ಹುಲಿಚಾಮುಂಡಿ, ಪಂಜುರ್ಲಿ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ,

ಮಹಾಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹದಿನೈದು ದಿನ ಮೊದಲು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ನಂದಿಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹೊರಗಿಟ್ಟು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಊರಲ್ಲಿ ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳಾಗಲೀ, ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವುದಾಗಲೀ ನಡೆಸಬಾರದು. ಜಾತ್ರೆಯ ಮೂರನೆಯ ದಿನ ದೇವರು ಜಳಕ ಆಗಿ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಮೇಲೆ ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ ಭೂತ ಕರೆಯುವಾಗ ತೂಟೆದಾರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ತೂಟೆದಾರನೊಂದಿಗೆ ದೇವರು ಬರುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಅಪ್ಪಂಗಾಯಿ(ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಆಟ) ಆಟವನ್ನು ಆಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವರು ಗರ್ಭಗುಡಿಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿಗೆ ಕೋಳಿಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಮರುದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕೋಳಿಅಂಕ ಶುರುವಾದರೆ ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆವರೆಗೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೩೧.೧ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳು

ಕೊಡಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ(ದಶಂಬರ) ೨೫ನೆಯ ದಿನ 'ಕಾಯಿದ ಪೂಜೆ' ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ದಿನದ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ದೈವ–ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಅರಳು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಬಲಿ ಅರ್ಪಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕದಿರುಕಟ್ಟುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಚೌತಿ, ದೀಪಾವಳಿಗೆ ದೈವ–ದೇವರುಗಳಿಗೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಸಮರ್ಪಣೆ, ನಾಗರಪಂಚಮಿಗೆ ತನು ಸಮರ್ಪಣೆ, ಪ್ರತಿ ಮಂಗಳವಾರ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮುಖ ಆಚರಣೆಗಳು.

ಇಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ ದರ್ಶನವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನದವರು ಬಂದು ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರಾ ಕೆಲಸಗಳು ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಹಲವಾರು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಇಂದಿಗೂ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೩೨ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಆಲಡೆ, ಬಸ್ತಿ ಪಡ್ಪು, ಹೆಜಮಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮೂಲ್ಕಿ ಮಾಗಣೆಯಲ್ಲಿಯ ಬಪ್ಪನಾಡಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಂಭವಿ ನದಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಊರು ಹೆಜಮಾಡಿ. ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ ಆಲಡೆ ಇಲ್ಲಿನ ಬಸ್ತಿಪಡ್ಪುವಿನಲ್ಲಿದೆ. ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರಿಗೂ, ಮೂಲ್ಕಿಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವೀರರಾದ ಕಾಂತಾಬಾರೆ, ಬೂದಬಾರೆಯರಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಏರ್ಪಟ್ಟ ಸ್ಥಳವಿದು. ಬಪ್ಪನಾಡು ದುರ್ಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಸಮಬಲರಾದ ಅವಳಿದ್ವಯರಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದ ಸ್ಥಳವಿದು. ಮೂಲ್ಕಿಯ ಮಾಗಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರಿಗೆ ಗರೊಡಿಗಳಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ತಾಳಿದಂತಹ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಈ ಬಸ್ತಿಪಡ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆಯಿದೆ. ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರು ಸಮುದ್ರಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಬಂದವರು ಇಲ್ಲಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಕೇಳಿ ಕುಡಿದರಂತೆ. ಅದರಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಿಹಿನೀರಿನ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ನೆಲೆನಿಂತರು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಸಿಗುವ ಸ್ಥಳಪುರಾಣ. ಇವತ್ತಿಗೂ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವಂದು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಪೂಜಾ ಅರ್ಚಕರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರು ಮಿಂದ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಸ್ನಾನ ನಡೆದು, ಶುದ್ಧದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಅರ್ಚಕರಲ್ಲಿಯೇ

ಊಟ, ಫಲಾಹಾರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ರಾತ್ರೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗುವ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೊದಲು ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಯಿಂದ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಸಕಲ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆತರಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೆಜಮಾಡಿ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಪ್ರಧಾನದೇವರು. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಕುಮಾರ, ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ ಹಾಗೂ ನಾಗದೇವರು ಮುಂತಾದ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳಿದ್ದಾರೆ.

೫.೩.೧.೩.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ

ಮಾಯಿ(ಕುಂಭಮಾಸ-ಫೆಬ್ರವರಿ) ತಿಂಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಅಮವಾಸ್ಯೆಗೆ ಚೀಂಕ್ರ ಹಾಕುವ ಕ್ರಮ ಇದೆ. ಆ ದಿನ ಕುಮಾರದರ್ಶನ ಆಗಿ ಹಾಳೆ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ವಾಲಗ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಊರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೋಲ, ಮದುವೆ ನಡೆಸುವ ಕ್ರಮ ಇಲ್ಲ. ಜಾತ್ರೆಯ ತನಕ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಚೀಂಕ್ರ ಹಾಕಿದಂದಿನಿಂದ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಕೂಡ ಆ ದಿನದಿಂದ ಶುದ್ಧಾಚಾರದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ. ಚೀಂಕ್ರ ಹಾಕಿದಂದಿನಿಂದ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ದಿನ ವಾದ್ಯ ಡೋಲು ಗಂಟೆಯೊಂದಿಗೆ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ, ಹುರುಳಿ ಹಾಕಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯವರೆಗೆ ದಿನಾ ಪೂಜೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಧ್ವಜಾರೋಹಣವಾಗಿ, ಮರುದಿನ ಆಯನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಯನದಂದು ಕಾರ್ಕಳದ ಎಳತ್ತೂರಿನಿಂದ ಬಂದ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಅಲ್ಲೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರದರ್ಶನ ಆಗಿ, ಹತ್ತು ಜನ ಹೆಂಗುಸರಿಗೆ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, 'ಉಳ್ಳಾಯನ ಜಾತ್ರೆ ಆಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳದ ಮೇಲೆ ದೀವಟಿಗೆ, ಹಿಲಾಲು, ವಾದ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಯಾರಿಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಗಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ದರ್ಶನ, ಪಾರ್ಥನೆ ನಡೆದು, ಹಿಂಗಾರ ಕೊಟ್ಟು, ನೇರವಾಗಿ ಆಲಡೆಗೆ ಒಂದು ಸುತ್ತು ಬಂದು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಗುಡಿಯೆದುರು ದಲ್ಯಹಾಸಿದ್ದರ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಕುಮಾರ ಕೊಟ್ಟಂತಹ ಹಿಂಗಾರ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತಾದೆ. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ದರ್ಶನದವರು ದರ್ಶನ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮೂರನೆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅಂಬೊಡಿ ಆಗಿ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೋಡ್ದಬ್ಬು ದೈವ ಆಲಡೆಯೆದುರಿಗೆ ಬಂದು ಭೇಟಿ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ದಿನ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಮಂಜ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಮಾರನ ಜೊತೆಗೆ ಸಾರಮಾನ್ಯ ದೈವಕ್ಕೂ ಅಗೆಲು ಹಾಕುವ ಕ್ರಮವಿದೆ.

ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಚೌತಿ, ನವರಾತ್ರಿಗೆ ಹೂವಿನಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲದೆ, ಶುಕ್ರವಾರ ರಾತ್ರಿ ದೈವಗಳಿಗೆ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಮಾಡಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲಿದೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ದೀಪ ಇಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮೊಗವೀರ, ಬಿಲ್ಲವರು ಈ ಆಲಡೆಯ ಆಸುಪಾಸಿನಲ್ಲಿ ಜಾಸ್ತಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲಾ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವರೇ ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಈ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರ್ಚಕರೇ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜೈನರು ಆಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅನಂತರ ಬಂಟರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಇದೀಗ ಊರಿನವರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ದರ್ಶನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಈ ದೈವಗಳನ್ನು (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರನ್ನು) ಪಾಂಗಾಳದಿಂದ ತರಲಾಯಿತು ಎಂಬ ಜನಜನಿತ ಮಾತು ಇದೆ. ಪಾಂಗಾಳದಿಂದ ಕವಲೊಡೆದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಕೂಡಾ ಒಂದು ಎಂಬುದನ್ನು ಪಾಂಗಾಳದವರು ಕೂಡಾ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೩೩ಶ್ರೀ ಮಹಾರುದ್ರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಎರ್ಮಾಳುಬಡಾ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ಮಂಗಳೂರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಎರ್ಮಾಳು ಬಡಾ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಯಿದು. ಪಾಂಗಾಳ ಆಲಡೆಯಿಂದಲೇ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಐದು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಒಂದಾದರೆ ಭಾಗವತರ ಆಲಡೆಯಿಂದ ಈ ಆಲಡೆ ಆಗಿದೆ ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಾರುದ್ರಸನ್ನಿಧಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಉಳಿದಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಮೈಸಂದಾಯ, ವೀರಭದ್ರ, ಮಹಾಕಾಳಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಗುರುಸಂಕಲ್ಪ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ಕಲ್ಕುಡ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು ಇವೆ. ಮಾರ್ಚ್(ಮಾಯಿ) ತಿಂಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವ ಹದಿನೈದು ದಿನ ಮೊದಲು ಚೀಂಕ್ರಿ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಆ ದಿನ ಕಲ್ಕುಡನಿಗೆ ತಂಬಿಲ ಮಾಡಿ, ಕೋಳಿಕೊಯ್ದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಆಲಡೆಯ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಏನೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಪೂವೆಗೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನವಕ ಪ್ರಧಾನಕಲಶ, ಹೋಮಾದಿಗಳು ನಡೆದು ಧ್ವಜಪೀಠಪೂಜೆ ನಡೆದು ಸಂಜೆ ಬಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನಾಗದರ್ಶನ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮಾರಾಧನೆ, ಸಂಜೆ ಸಿರಿಕುಮಾರರು ಸಿರಿಗಳ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಭಂಡಾರದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಸಿರಿಕುಮಾರರು ದೈವಗಳಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಎದುರು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಭಂಡಾರದ ಮನೆಯಿಂದ ಭಂಡಾರ ಸಕಲ ವೈಭವದಿಂದ ಹೊರಟು ಆಲಡೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಉತ್ಸವ ನಡೆದು, ಸ್ಥಳಕುಮಾರನಿಗೆ ಹಿಂಗಾರ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಮಾರ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂಗಾರ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಬೆಳಗಿನವರೆಗೆ ಸಿರಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಅನಂತರ ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ತಂದ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಬೆಳಗ್ಗೆ ವಾಪಸು ಭಂಡಾರದ ಮನೆಗೆ ಕೊಂಡುಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಆ ದಿನ ಸಂಜೆ ದೇವರಿಗೆ ತೂಟೆದಾರ ಆದ ಮೇಲೆ, ದೇವರ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಅವಭೃತವಾಗಿ ಬಂದು ಗರ್ಭಗುಡಿಗೆ ಸೇರಿ ಧ್ವಜಪೀಠಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿಂಹಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಸೋಣಾರತಿ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಮಾಡಿ ಮಹಾಪೂಜೆ, ದೀಪಾವಳಿ, ಚೌತಿ ಹಬ್ಬ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಕಾಲಾವಧಿ ಆಚರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಮಹಾರುದ್ರನಿಗೆ ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಜೈನ ಮನೆಯೊಂದು ಈ

ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಇವರಿಗೆ ಏನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ೧೫೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ನಾಗಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ ಎಂಬವರು ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಕಿಟ್ಟಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು ದೇವಳದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಇದೀಗ ಅವರ ವಂಶಜರೇ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೫.೩.೧.೩೪ ಭಾಗವತರ ಆಲಡೆ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಪಡುಬಿದ್ರೆಯ ಸಮೀಪ ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಯಿದು. ಈ ಆಲಡೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮನೆತನದವರು ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ, ಸೊನ್ನೆ, ಮೈಸಂದಾಯ, ಕಲ್ಕುಡ, ನಂದಿ, ಶಕ್ತಿದೇವತೆ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಾಗ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ (ಕಲ್ಪಿತ), ದೈವಗಳಿವೆ ಈ ಮನೆಯವರು ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಭಾಗವತರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಮನೆಗೆ 'ಭಾಗವತರ ಮನೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತು. ಹಾಗಾಗಿ ಭಾಗವತರ ಆಲಡೆ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂತು. ಜನವರಿಯ ಮಕರಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ವಾರ್ಷಿಕಆಚರಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಸಂಜೆ ನಾಗನಿಗೆ ತಂಬಿಲ ಕಟ್ಟಿ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ ಊಟ ಹಾಕುವ ಕ್ರಮ. ಮೊದಲು ಎಡೆ ಇಟ್ಟು ಕುಚ್ಚುಲು ಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನಹಾಕಿ, ತಾಳೆ ಮರದ ಕೊಂಬನ್ನು ಕಡಿದು ಅದರಲ್ಲಿ ಕೋಲುನೆಣೆ(ಮಡಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ ದೊಂದಿಯಂತೆ ಮಾಡಿ ಉರಿಸುವ ದೀಪ), ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ, ಅನ್ನ, ಕುದಿನೀರು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಸೀಯಾಳ ಇತ್ಯಾದಿ ಇಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು. ದಿಕ್ಪಾಲಕರಿಗೆ ಬಲಿ ಹಾಕಿ, ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಒಂದು ಸೇರು ಹುರುಳಿ ಮತ್ತು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಹೋಳು ಮಾಡಿ, ಕೋಲುದೊಂದಿ ಇಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿತ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲನಿಗೆ ಹಾಕಿ ಕೈ ಮುಗಿಯುವುದು. ಈ ದಿನದ ಚರುವನ್ನು(ನೈವೇದ್ಯ ಅನ್ನ) ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು ಕುಂಬಾರ ಸಮುದಾಯದವರುಗಳು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರತಿದಿನ ಮನೆ ಪೂಜೆ ಆದ ಮೇಲೆ ಆಲಡೆಯ ದೈವಗಳಿಗೆ ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದ ಹಾಕಿ, ಹೂ ಇಟ್ಟು ಬರುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ನಾಗರಪಂಚಮಿಗೆ ಹೂ, ನೀರು ಇಟ್ಟು ದೀಪಾರತಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿಗೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಒಡೆಸಲು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗದವರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ರಕ್ತೇಶ್ವರಿಗೆ ಎರಡು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಒಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಒಡೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹೊರಗಿನವರು ಹುರುಳಿ ಹಾಗೂ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಹರಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ಆಲಡೆಯಾದ್ದರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾದ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಲೀ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಲೀ ಆಗಿಲ್ಲ. ಈ ಆಲಡೆಯಿಂದಲೇ ಪಾದೆಬೆಟ್ಟಿನ ಆಲಡೆ ಆಯಿತೆಂಬ ಮಾಹಿತಿ ವಕ್ತೃಗಳಿಂದ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಜೈನರು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವ ತಂಬೂರಿನಾಗನ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ನಾಗಶಿಲ್ಪವಿದ್ದು, ಜೈನರಿದ್ದಂತಹ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

೫.೩.೧.೩೫ ಅವರಾಲು ಪಡುಬಿದ್ರಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಅವರಾಲು ಮಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಪಡುಬಿದ್ರಿ-ಮೂಲ್ಕಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಗಣ್ಣಾರುವಿನ ಪೂರ್ವಕ್ಕಿರುವ ಅವರಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಆಲಡೆಯಿದು. ಪ್ರಧಾನದೇವತೆ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಉಳಿದಂತೆ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ, ತಂಬೂರಿನಾಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಕುಮಾರ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳಿವೆ. ಹಿಂದೆ 'ಅಂಬಳಿತ್ತಾಯ' ಮನೆತನದವರು ಇದನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾರ್ಷಿಕಾಚರಣೆಗೆ ಪಡುಬಿದ್ರಿಯ ಬೀಡಿನ ಜೈನರು ಬಂದು ಉತ್ಸವ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಊರವರ ಮತ್ತು ಬೀಡಿನ ಜೈನಮನೆತನದವರ ಸಹಕಾರದಲ್ಲಿ ೨೦೦೯ರಲ್ಲಿ ನವೀಕೃತಗೊಂಡಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗನ ಚಿತ್ರಕೂಟಗಳು, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಗುಡಿಗಳು ಜೀರ್ಣಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಊರವರ, ಬೀಡಿನ ಜೈನಮನೆತನದವರ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ನವೀಕೃತಗೊಂಡಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ದೇವ ಮಡಿವಾಳರೆಂಬವರಿಗೆ ದರ್ಶನವೂ ಬರುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಪಗ್ಗು ಹದಿನೆಂಟರಂದು ಅಂದರೆ ಮೇ ಒಂದರಂದು ವಾರ್ಷಿಕಾಚರಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಜನಿಸಿದ ದಿನವೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕ, ಮಹಾಪೂಜೆ, ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ, ರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದೇವರ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು 'ಅಂಬಳಿತ್ತಾಯರ' ಮನೆಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಒಳ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸುತ್ತು ಬಲಿ ಬಂದು ಪ್ರಸಾದ ವಿತರಣೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಚೌತಿ, ನವರಾತ್ರಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಯಾವುದೇ ಆಚರಣೆಗಳೂ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿದಿನ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಪೂಜೆ ಇದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ಆಲಡೆಯನ್ನು ಮುಂಡಾಲ ಜನಾಂಗದವರು ಆದಿಯೆಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೩೬ ಶಾಂತಿಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆ, ಎರ್ಮಾಳು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ-ಮಂಗಳೂರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಎರ್ಮಾಳಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಆಲಡೆಗೆ ಸುಮಾರು ೫೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು ಎರ್ಮಾಳಿನ ಕುತ್ಯಾರು ಅರಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ಈ ಜಾಗವನ್ನು ಎರ್ಮಾಳು ಮತ್ತು ಕುತ್ಯಾರು ಅರಮನೆಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಒಪ್ಪಂದದಂತೆ ಅದಮಾರನ್ನು ಎರ್ಮಾಳು ಬೀಡಿನವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಕುಂಜಾರನ್ನು ಕುತ್ಯಾರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆ ಸ್ಥಳ ಕುತ್ಯಾರಿನವರಿಂದ ಎರ್ಮಾಳಿನವರಿಗೆ ಬಂತು. ಆದಿಜನಾರ್ದನ ದೇವಸ್ಥಾನ ಎರ್ಮಾಳು ಇದರ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಎರ್ಮಾಳು ಬೀಡಿನವರೇ ಈ ಆಲಡೆಯ ವಾರೀಸುದಾರರಾದರು. ೧೯೫೫ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಆಲಡೆಯ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ೧೯೮೦ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ದಾರ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ವೀರಭದ್ರ, ಗಣಪತಿ. ಇತರ ದೈವಗಳೆಂದರೆ ಸಿರಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಕುಮಾರ, ಭೂತರಾಜ, ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ಜಾಲಬೈಕಾಡ್ತಿ, ಭಟರಾಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ಚಾಮುಂಡಿ,

ವಾರಾಹಿ, ಧೂಮಾವತಿ, ಮೈಸಂದಾಯ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ಗುಳಿಗ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ನೀಚ ಉಪದೈವ, ಬೊಬ್ಬರ್ಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಇವೆ. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ದಿಡಿಂಬು ವಾದ್ಯದ ಮೂಲಕ ಯುಗಾದಿಯ ಮೊದಲು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನ ಬಂದು ದೈವಗಳಿಗೆ ತಂಬಿಲಕಟ್ಟಿಸಿ ಬರುವ ಕ್ರಮವಿತ್ತು. ಕುತ್ಯಾರು ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪುಚ್ಚೊಟ್ಟು ಬೀಡಿನ ಎಲ್ಲೆದಡಿಯವರು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಆಲಡೆ ಎರ್ಮಾಳಿನ ಜೈನಮನೆತನದ ಶಾಂತಿರಾಜರಿಂದಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಆಲಡೆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ 'ಸಾಂತ್ಯೊಟ್ಟು' ಆಲಡೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೆಸರಾಯಿತು ಎಂಬುದು ವಕ್ತೃಗಳು ನೀಡುವ ವಿವರಣೆ.[೪೪] ೨೦೦೯ರಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಆಲಡೆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನವೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಎಪ್ರಿಲ್ ೩೦ರಂದು ವಾರ್ಷಿಕಆಚರಣೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಆ ದಿನ ಎರ್ಮಾಳು ದೇಗುಲದಿಂದ ಸಕಲ ಮರ್ಯಾದೆಯೊಂದಿಗೆ ಚರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ನಾಗನಿಗೆ ತಂಬಿಲ, ಇತರ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವೈದಿಕರೀತ್ಯಾ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು ಇಂದಿನ ಪದ್ಧತಿ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ಆದಿಸ್ಥಳವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಆಲಡೆಯ ಸಕಲ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಒಂದೊಂದು ಮನೆಯವರು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೊರಗ, ಮುಂಡಾಲ, ಜಾತಿಯವರು ಬಹಳ ಪೂರ್ವದಿಂದಲೇ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಸ್ಥಳವಿದು. ನಾಗ, ದೈವಗಳಿಗೆ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಒಡೆದಿಟ್ಟು ಪೂಜೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿರಿದೈವಾವೇಶವಾಗಲೀ, ಕುಮಾರದರ್ಶನವಾಗಲೀ, ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಎರ್ಮಾಳು ಹೆಸರು ಉಲ್ಲೇಖವಾದರೂ ಇದೇ ಆಲಡೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಪುರಾವೇ ಇಲ್ಲ. ಸಿರಿಗಳು ನೆಲೆಯನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾದರು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ.

೫.೩.೧.೩೭ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಉಚ್ಚಿಲ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ-ಮಂಗಳೂರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಉಚ್ಚಿಲದಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಯಿದು. ಉಚ್ಚಿಲದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದ್ದು ಮೂಲತಃ ಅಣ್ಣಾವರ ಕುಟುಂಬಿಕರ ಆಲಡೆ. ಸಿರಿ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುವಾಗ ಬಸ್ರೂರಿನ ಸಿರಿಯ ಮೊದಲ ಗಂಡ ಕಾಂತುಪೂಂಜನ ಕುಟುಂಬಿಕರಾದ ಅಣ್ಣಾವರ ಮನೆತನದವರು ತಮಾಷೆ ಮಾಡಿದರಂತೆ. ತಮಾಷೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸಿರಿ 'ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕಣೆಬೀಳಲಿ' ಎಂದು ಶಾಪ ನೀಡಿದಳಂತೆ. ಸಿಕ್ಕಿದ ಶಾಪದ ಕಾರಣದಿಂದಲಾಗಿ ಸಿರಿ ಮತ್ತು ದೈವಗಳನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದರು[೪೫]ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಆಲಡೆಯ ಕುರಿತು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಸ್ಥಳೀಯ ದಂತಕತೆ. ಉಚ್ಚಿಲ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ರಥಬೀದಿಯ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಆಲಡೆಯನ್ನು ಅಣ್ಣಾವರ ಶಂಕರ ಶೆಟ್ಟಿ ಎಂಬವರು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು, ಅವರ

---

[೪೪] ಅಶೋಕ್ ರಾಜ್ ಎರ್ಮಾಳು ಬೀಡು, ೨೦೧೦, ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.
[೪೫]. ಕೆ. ಎಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯ, ೨೦೧೦, ಸಂದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಆಲಡೆಯಿದು. ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವರ ಪರಿವಾರವೆಂದು ಈ ಆಲಡೆಯ ದೈವಗಳನ್ನು ನಂಬಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದು, ಕುಮಾರ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ನಾಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ ಮೊದಲಾದ ಆಲಡೆ ಸಂಬಂಧೀ ದೈವಗಳಿವೆ.

ಶಿವರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಏಳು ದಿನದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಕುಂಭಮಾಸ ೨೯ ಸಲುವ ದಿನದಂದು ವಾರ್ಷಿಕಾಚರಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಒಂದು ದಿನದ ವಾರ್ಷಿಕಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಮೋಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿನ ಆಚರಣೆಗಳು ನಡೆದು, ಸಂಜೆ ಉತ್ಸವ, ರಂಗಪೂಜೆ, ಬಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಾಗನಿಗೆ ಕುಟಂಬಿಕರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತನುತಂಬಿಲ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದು, ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು, ಅಣ್ಣಾವರ ಕುಟುಂಬಿಕರು ಇದರ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೩೮ ಕೊಳದ ಮನೆ ಕುಟುಂಬಿಕರ ಸಹಪರಿವಾರ ನಾಗಯಕ್ಷಿ, ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಮೂಳೂರು, ಉಚ್ಚಿಲ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕಾಪು ಹೋಬಳಿಯ ಮೂಳೂರಿನಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಮೂರು ಕಿ. ಮೀ. ಕ್ರಮಿಸಿದರೆ ಮೂರು ಕಡೆ ಗದ್ದೆ ಮತ್ತು ಎದುರು ಬದಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕೊಳದಂತಿರುವ ನೀರಿನ ತಾಣದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಾಗಯಕ್ಷಿ, ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಆಲಡೆ ಇದೆ. ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ನಾಗಯಕ್ಷಿ, ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ, ಉಳಿದಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಂದಿಗೋಣ, ಸಿರಿ, ಕುಮಾರ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಒಂದೇ ಕುಟುಂಬಿಕರ ಆಲಡೆಯಿದು. ೨೦೦೬ರಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬಿಕರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಆದಿ ಮೂಲಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿ ಎಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ದೈವೀಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಕಲಶಾಭಿಷೇಕ, ಮತ್ತು ಆಶ್ಲೇಷಾಬಲಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆದುವು. ಇದೀಗ ಎಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು (ಸೋಮವಾರದಂದು ಸಂಕ್ರಮಣ ಬಂದರೆ ಆ ದಿನ ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ) ಒಂದು ದಿನದ ವಾರ್ಷಿಕಆಚರಣೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ದೀಪವಿಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಆಲಡೆಯ ಕುರಿತು ಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಕೊಳದಮನೆ ಕುಟುಂಬಿಕರ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರವಿದು.

೫.೩.೧.೩೯ ಆದಿ ಆಲಡೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬ್ರಹ್ಮರಪಾಡಿ, ಪಾಂಗಾಳ, ಉಡುಪಿ ತಾ

ಉಡುಪಿ-ಮಂಗಳೂರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಹನ್ನೆರಡು ಕಿ.ಮೀ ದೂರದ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಪಾಂಗಾಳದಲ್ಲಿರುವ ಆದಿಆಲಡೆ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ತುಳುನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ೪೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಈ ಆಲಡೆಗೆ ಇದೆ. ಆದಿಆಲಡೆ ಎಂದರೆ ಮೊದಲ ಆಲಡೆ ಎಂಬರ್ಥದವಲ್ಲ. ಬದಲು ಇವುಗಳು ಹಲವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ, ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಆದಿ ಮೂಲಸ್ಥಾನವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿರುವ ಆಲಡೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಪಾಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಜೈನರ ಕೊತ್ವಾಲಗುತ್ತಿಗೆ ದೇವರೇ ಬಂದು 'ನನ್ನನ್ನು ನಂಬಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಅವರು ನಂಬಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ದೇವರು ಈ ಜಾಗದ ಮಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದರು. ಪಾಂಗಾಳ ನದಿಯ ಈ ಕಡೆಯ ಭಾಗದ ಶೆಟ್ಟಿಮನೆತನದವರಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ ನೀಡಿ, ನಾನು ಪಾಂಗಾಳದ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗುತ್ತೇನೆಂದು ವಾಣಿಯಾಯಿತಂತೆ. ನನಗೆ ಕುರುಹು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ನೀನು ನಾಳೆ ನೋಡು, ನಿನ್ನ ಜಾಗದ ಮಣ್ಣು ಕೊತ್ವಾಲಗುತ್ತಿನ ಮಣ್ಣಿನಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ದೇವರ ನುಡಿಯಾಯಿತು. ಇಂದು ಪಾಂಗಾಳದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮರಪಾಡಿಯ ಏಳು ಎಕ್ರೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೊತ್ವಾಲಗುತ್ತಿನ ಭೂಮಿಯ ಮಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣವಿರುವುದು ವಾಸ್ತವ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯವರ ಊಹೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಸಾದ ಮಣ್ಣು.

ದೇವತಾಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೊಂದು ಮೆಯ್ದಾಳಬೇಕಾದರೆ ಇದ್ದ ಮಣ್ಣನ್ನು ಅಗೆದು ಅದನ್ನು ಬೇರೆಡೆಗೆ ಹಾಕಿ ಹೋಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಸತ್‌ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನಂತರ ಅತಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮಣ್ಣನ್ನು ಬೇರೆಡೆಯಿಂದ ತಂದು ಹಾಕಿ, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ದನಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಊಟ ಹಾಕಿ, ಸಂತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸಿ, ಪಂಚಗವ್ಯ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧೀಕರಿಸಿ, ಗುದ್ದಲಿಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಶುಭಾರಂಭ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಅಂತೆಯೇ ಈ ಸ್ಥಳ ಬಹಳ ಪವಿತ್ರವಾದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಇಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದವಾಗಿ ಮಣ್ಣನ್ನೇ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಘಟನೆಯ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಸುಮಾರು ೪೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಕ್ಕೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಪಂಚದೈವಗಳು, ಅವುಗಳ ಪರಿವಾರ, ಈಶ್ವರ ಕುಮಾರ, ಸಿರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಭೈರವ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡು ಆಲಡೆ ಎಂಬುದಾಯಿತು. ವಾದಿರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ ಗುಡಿಯ ರಚನೆ ಆಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಊಹೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ ಗುಡಿಯಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಪಾಂಗಾಳ ಆಲಡೆ ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆಗಿರಬಹುದು ಮತ್ತು ಇದಕ್ಕೂ ೪೦೦ ವರುಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರಬಹುದೆಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ವಕ್ತೃಗಳ ಊಹೆ[೮೭]. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆಯಿಂದ ರೂ ೧೩, ೧೨ ಪೈಸೆ ಹಣವನ್ನು ಭಾವಣಿ ಹೊದಿಕೆಗಾಗಿ ಪಾಂಗಾಳದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಜನಾರ್ದನ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವಂತಹ ಪದ್ಧತಿಯಿತ್ತು ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ.[೮೮]

೫. ೩. ೧. ೩೯.೧ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿಯ ದೈವಗಳು

ಪ್ರಧಾನದೇವತೆ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಸಿರಿಕುಮಾರ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಕೋಟಿಪೂಂಜ, ನಂದಿಗೋಣ, ದುಗ್ಗೆಡಿ, ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ, ಭೂತರಾಜ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಾಗದೇವರು, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ಪಂಚಜುಮಾದಿ, ಚಾಮುಂಡಿ, ಭದ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಬಬ್ಬರ್ಯ, ಕಾಡ್ತಿ, ಬೈಕಾಡ್ತಿ, ಜೋಗಿಪುರುಷ ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ದೈವಗಳಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಇಲ್ಲಿದೆ.

---

೮೭ ರಾಮಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ, ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು, ಪಾಂಗಾಳ, ೨೦೧೦.
೮೮. ವಿಠಲ ಭಟ್ಟ, ಅರ್ಚಕರು, ಲಕ್ಷ್ಮೀಜನಾರ್ದನ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಪಾಂಗಾಳ

ಈ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವಾದಿ ಪ್ರಮುಖ ಆಚರಣೆಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವಗಳು ತೊಡಗಿದುವೆಂಬುದು ಪ್ರತೀತಿ. ಈಗ ಮಾರ್ಚ್ ಮೊದಲ ವಾರದಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಮೂರು ದಿನಗಳ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಂತಹ ಆಚರಣೆಗಳೆಂದರೆ ದೈವಗಳಸೇವೆ, ಕೋಲ ಹಾಗೂ ಸಿರಿಕುಮಾರರ ಸೇವೆ ಮಾತ್ರ. ಕೊಡಿ ಏರಿದ ದಿನ (ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ದಿನ)ವೇ ಜಾತ್ರೆ, ಅಂದು ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆಯೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ದಿನ ಧೂಳುಮಂಡಲ, ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಜಳಕ, ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ಹೀಗೆ ಮೂರುದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ಸವದ ಮೊದಲು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ದಿನವಿಟ್ಟು, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ದರ್ಶನವಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ಗಂಡಗಣಗಳನ್ನು ೫೬ ದೇಶಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಸೇವೆಮಾಡಿ ಉತ್ಸವವಾಗುವುದು. ಆ ದಿನದಂದು ಮಂಜಸೇವೆ ಇರುತ್ತದೆ. 'ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ದರ್ಶನ' ಎಂದು ಈ ದಿನವನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ದರ್ಶನ ಆದ ಮೇಲೆ ರಾತ್ರಿ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಮಂಜಸೇವೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರು ದಿನದ ಉತ್ಸವ ಕಳೆದ ಮರುದಿನವೂ ಮಂಜಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೂರುದಿನ ಮೊದಲು 'ಅಡ್ಡೆದ ಪೂಜೆ' (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಕ್ಕಿಯ ತಿಂಡಿ) ಎಂಬ ವಿಶೇಷಸೇವೆ ದೈವ-ದೇವರುಗಳಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಅರ್ಚಕರು ಕುಚ್ಚಿಲಕ್ಕಿಯ ಮೂಡೆಮಾಡಿ ದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ, ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಮಾಡಿದ ಮೂಡೆಯನ್ನು (ತಿಂಡಿಯನ್ನು) ದೈವಗಳಿಗೆ ಇಡುವ ಕ್ರಮವಿದೆ.

೫. ೩. ೧. ೬. ೨ ಮಂಜಸೇವೆ:

ಪಾಂಗಾಳದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸೇವೆಯೆಂದರೆ ಮಂಜಸೇವೆ. ಪಾಂಗಾಳ ಆಲಡೆಯಿಂದ ಮಣ್ಣು ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಆದ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ತೆರನಾದ ಸೇವೆಗಳಿಲ್ಲ. ಇದು ಕುಮಾರನಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಮಾಂಸಾಹಾರದ ಭೋಗ. 'ಮಂಜ' ಎಂದರೆ 'ಬಡಿಸುವುದು' ಎಂದರ್ಥ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಮೊದಲು ಮತ್ತು ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಎರಡು ಮಂಜಸೇವೆಗಳು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಂದಲೇ ಆಯೋಜನೆಗೊಂಡರೆ ಉಳಿದಂತೆ ಹರಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತವೆ.

ಆಲಡೆಯ ವತಿಯಿಂದ ನಡೆಯುವ ಈ ಮಂಜಸೇವೆ ಅಥವಾ ಹರಕೆ ರೂಪದ ಮಂಜಸೇವೆಗೆ ಬಳಸುವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಪರಿಕವಾದ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಒಂದು ಹೆಣ್ಣುಕೋಳಿ, ಗಂಡುಕೋಳಿ, ಏಳು ಸೇರುಅಕ್ಕಿ, ಒಂಬತ್ತು ತೆಂಗಿಕಾಯಿ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಮೀನು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೊಡಿಮೀನು, ಭೂತಾಯಿ, ಬಂಗುಡೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಒಂಬತ್ತು ತೆಂಗಿಕಾಯಿ, ಎರಡು ಸೀಯಾಳ, ಹನ್ನೆರಡು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಬಾಳೆಎಲೆ ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಪೂಜಾಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ.

೫ . ೩. ೧. ೩೯. .೩ ಮಂಜಸೇವೆಯ ಕ್ರಮ

ಮಂಜಸೇವೆ ಮಾಡುವ ದಿನ ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಕುಮಾರಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಯ(ಸ್ಥಾನ>ಸಾನ)ದ ಹೊರಗೆ ಕುದಿನೀರು ಮತ್ತು ಕೋಲ್ತಿರಿ(ತೆಂಗಿನ ಗರಿಯನ್ನು ತುಂಡು ಮಾಡಿ ಮಡಿಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಿ ಮಾಡಿದ ದೀಪ)ಇಟ್ಟು, ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮನೆಯ (ಮುಕ್ಕಾಲಿಯ ಮನೆಯವರು) ಹೆಂಗುಸರು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಮಸಾಲೆ ಅರೆದು ಒಂಬತ್ತು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಆರನ್ನು ಈ ಮಸಾಲೆಗೆ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಮಸಾಲೆ ಕಡೆಯುವ ಕೆಲಸ ಆದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿಯನ್ನು ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯದೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಮೀನಿನ ಸಾರಿಗೆ, ಒಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಮರುದಿನ ಶುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕುಮಾರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದಾದ ನಂತರ ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಕುಮಾರನ ಮಂಚದಲ್ಲಿ ಅಗೆಲು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಸಿರಿ, ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ದಾರು ಮತ್ತು ಕುಮಾರನಿಗೆ ಈ ಅಗೆಲುಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಕುಮಾರನಿಗೆ ಅವನ ಮಂಚದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯದೊಟ್ಟಿಗೆ ಎರಡು ಸೀಯಾಳ, ಹನ್ನೆರಡು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಹೂ, ಹಿಂಗಾರ ಹಾಕಿದರೆ, ಕೆಳಗೆ ಏಳು ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ನ, ಮೀನಿನ ಸಾರು, ಕೋಳಿ ಸಾಂಬಾರನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಹಂಚಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ದಾರುವಿಗೆ ಇರುವ ಎಲೆಯನ್ನು ಕುಮಾರನ ಗುಡಿಯ ಎದುರು ಬದಿ ಇರುವ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ (ದಾರುವಿನ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ)ಟ್ಟು ಪೂಜೆಮಾಡಿ, ಕೈಮುಗಿದು ಐದುನಿಮಿಷ ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿರಿಸಿ ಪುನಃ ಕುಮಾರನ ಗುಡಿಗೆ ಬಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಮಂಜಸೇವೆಯನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಕಿದ ಏಳು ಅಗೆಲುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಮುಕ್ಕಾಲಿ, ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಅವನ ಸಹಾಯಕ, ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಮುಕ್ಕಾಲಿಯ ಮಾವ ಕುಮಾರನ ಗುಡಿಯೊಳಗೇ ಕುಳಿತು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಎರಡು ಅಗೆಲನ್ನು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕಡೆದವರಿಗೆ, ಒಂದು ಅಗೆಲು ಅವರ ಸಹಾಯಕರಿಗೆ, ಉಳಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಹರಕೆ ಮಂಜದವರಿಗಾದರೆ, ಉತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದ ಮಂಜಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಒಂದು ಅಗೆಲನ್ನು ಮನೆಯವರೇ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ರೀತಿ ಕೆಲವೇ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತಾಹಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಕುಮಾರವಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಚಕರು ಹಾಗೂ ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಈ ಕುಮಾರ ಸಿರಿಯ ಮಗನಲ್ಲ, ಬದಲು ದೇವಸೇನಾನಿ ಎಂದರೆ ಭೂತಗಣ ಕುಮಾರ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಂಬೋಣ. ಸಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ತಾಹಾರ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಎರಡು ಪಾಪೆಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ವಾಡಿಕೆಯಿದೆ. "ಈರೆಗ್ ಕುದ್ಯ್‌ದ್ ಪಟ್ಟೊ, ಯಾನ್ ತಿರ್‌ಗ್‌ದ್ ಪಟ್ಟೊ, ಯಾನ್ ನಾಲೂರ್ ಮೋದು ಪಟ್ಟ ಪರಕೆ ತರಪುಡುವೆ." (ನಿಮಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಪಟ್ಟ, ನಾನು ಊರೂರು ತಿರುಗುವ ಪಟ್ಟ, ನಾನು ನಾಲ್ಕೂರು ತಿರುಗಿ ಹರಕೆಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ) ಎಂಬ ನುಡಿಕಟ್ಟು ಇದೆ. ದೇವಸೇನಾನಿ ಕುಮಾರ ನಾಲ್ಕೂರು ತಿರುಗಿ ದೈವಸ್ಥಾನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಹರಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ

ದೇವಕುಮಾರನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದೆ. ದೇವಕುಮಾರನೇ ಇಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ಹರಕೆ ಮಂಜ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇವರ ವರಬಲದಿಂದ ಸಿರಿಗೆ ಕುಮಾರ ಹುಟ್ಟಿದ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಿರಿ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಕುಮಾರ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಬಹುಶಃ ಬಿರ್ಮೆರ್ (ಬ್ರಹ್ಮರು) ಎಂದರೆ ಇವನೇ ಇರಬೇಕು. ಅವನು ಒಬ್ಬ ದೈವ. ತುಳುನಾಡಿನ ಜನಗಳ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವವೆಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಬಿರ್ಮೆರನ್ನೇ ದೇವಕುಮಾರನೆಂದು ಕರೆದು ಅವನಿಗೆ ರಕ್ತಾಹಾರ, ಮಾಂಸಾಹಾರದ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಡೆ ಹಾಕುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಬೇರೆಡೆ ಇದ್ದರೂ ವೈದೀಕೀಕರಣದಿಂದಾಗಿ ಇಂತಹ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಮಾಯವಾಗಿವೆ.

೫.೩.೧.೩.೪ ಕನ್ಯಾದ ಅಗೆಲು

ಕನ್ಯಾದ ಅಗೆಲು ಅಂದರೆ ಕನ್ಯಾ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವ ಭೋಗಸೇವೆಯಾಗಿದ್ದು ಹಿಂದೆ ಪಿತೃಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಕನ್ಯಾ ತಿಂಗಳು ಮುಗಿಯುವ ಮೊದಲು ಅಗೆಲು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಕುಮಾರನಿಗಾಗಲೀ, ಸಿರಿಗಳಿಗಾಗಲಿ ಸಲ್ಲುವ ಸೇವೆಯಲ್ಲ. ಇದು ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲುವಂತಹದಾಗಿದೆ.

ಕನ್ಯಾ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನ ನೋಡಿ, ಆದಿನ ಸಂಜೆ ಮುಕ್ಕಾಲಿಯ ಮನೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಭಂಡಾರಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪರಿವಾರ ದೈವಗಳ 'ಬಾಳು ಭಂಡಾರ'ವನ್ನು ಆಲಡೆಯ ಅರ್ಚಕರು ಬಂದು ಸಂಜೆ ೫.೩೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ವಾದ್ಯ, ಕೊಂಬಿನೊಂದಿಗೆ ಆಲಡೆಯ ತಾಣಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ದೇವರ ಮೂರುಸುತ್ತಿನ ಬಲಿ ಆಗಿ ಭಂಡಾರವನ್ನು ವಾಪಸು ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವರಿಗೆ ದೈವಗಳಿಗೆ ಆ ದಿನ ಹೊಸಅಕ್ಕಿ ಊಟ. ದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ನಡೆದು, ಭಂಡಾರಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳಿಗೆ ಹದಿನೈದು ಬಗೆಯ ತರಕಾರಿಯ ಪದಾರ್ಥ ಮಾಡಿ ಅಗೆಲು ಹಾಕುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಚರಣೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಪ್ಪು ಕುಂಬಳಕಾಯಿ, ಘಾಟಿ ಕುಂಬಳ, ಹೀರೆ, ಕೆಸುವು, ಅಲಸಂಡೆ, ಸೊರೆಕಾಯಿ, ಸೊಪ್ಪು ತರಕಾರಿ, ಒಂದೆಲಗ(ತಿಮರೆ), ಬೆಂಡೆಕಾಯಿ, ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ತಿಮರೆಯನ್ನು ಹೊಸಅಕ್ಕಿ ಊಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಭಕ್ಷ್ಯವಾಗಲಿ, ಪಾಯಸವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಮಂಜರಾಯ ಎಂಬ ಭೂತಕ್ಕೆ 'ಚಪ್ಪೆ ಗಟ್ಟಿ'(ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟು ತಿಂಡಿ) ಅರಸಿನದ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ, ಅಗೆಲು ಹಾಕುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶ. ಮಡಿವಾಳ ಬಂದು ಮರದ ಕಾಲುಬೆಂಚಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸಿಂಗಾರ ಮಾಡಿ, ಪೂಜೆಮಾಡಿ, ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಹಿಂಗಾರ, ಅಕ್ಕಿ ಗಟ್ಟಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಹೋಳು, ಅಡಿಕೆ ಹೋಳು (ತುಂಡು), ಹೂ, ಹಣ್ಣು, ದೊನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಲು, ಹಣ್ಣು ಇಟ್ಟು ಊದುಕಡ್ಡಿ ಹಚ್ಚಿ, ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂಜೆಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ಹೊರಗೆ ತಂದು ಭಂಡಾರಮನೆಯ ಹೊರಗಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಚಿಟ್ಟೆ(ಮರದ ಎತ್ತರದ ಪೀಠ)ಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಸೀಯಾಳ ಇಟ್ಟು, ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅಗೆಲು ಹಾಕುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಗೆಲು ಹಾಕಿದ ಮೇಲೆ ಕೈಮುಗಿದು, ಹೊರಗಡೆ ಬಂದು ಗೆರಸೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಗೆಲನ್ನು ಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿರುವ ಮಂಜರಾಯನ ಅಗೆಲಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಗೆರಸೆಯನ್ನು ಮನೆಯ ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹರಿಜನವರ್ಗದವರು ಬಂದು ಕೊಂಡುಹೋಗುವ ಕ್ರಮವಿದೆ.

೫.೩.೧.೩೯.೫ ಅಡ್ಡೆದ ಪೂಜೆ

ಆಲಡೆಗಳ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಹಿಂದೆ ಈ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತಕೋಲವೇ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಭಂಡಾರದ ಮನೆಯಿಂದ ಭಂಡಾರ ಬರುವುದು ಇರುವುದರಿಂದ ದೈವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕೋಲವಿದ್ದುದು ಸತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು ಬೇರೆಡೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಾಹಾರವಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಅವುಗಳು ಶಾಕಾಹಾರಿಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಂತೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ಇತ್ತು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ಸವಕ್ಕಿಂತ ಮೂರುದಿನ ಮೊದಲು ಈ 'ಅಡ್ಡೆದ ಪೂಜೆ'ಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನ ಬಬ್ಬರ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿಯ ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೆಂಡದಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟು (ಕೆಂಡದಡ್ಡೆ) ಬಬ್ಬರ್ಯನಿಗೆ ನೀಡುವ ಕ್ರಮ. ಚಾಮುಂಡಿ ದೈವಗಳಿಗೆ ಹಾಕುವ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ದೇವಳದ ಅರ್ಚಕರೇ ಮಾಡಿ ತರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ (ಮೂಡೆ ಮಾಡಲು) ಮೂರು ಸೇರುಅಕ್ಕಿ, ಒಂದು ಸೇರು ಉದ್ದನ್ನು ಮುಕ್ಕಾಲಿಯಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡೆ ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಚಾಮುಂಡಿಗೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಚಾಮುಂಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ದೈವಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಮಾಡಿದ ಗಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ದೀಪ ಇಡುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ತಂಬಿಲಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಅಡ್ಡೆದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೩೯.೬ ಇತರ ಕಾಲಾವಧಿ ಹಬ್ಬಗಳು

ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಈ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದ ಮರುದಿನ ಪರಿವಾರದೈವಗಳಿಗೆ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಪನಿವಾರ ಇಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡಲಿದೆ. ದನ ಕರುಗಳನ್ನು ಮೀಯಿಸಿ ಅವಕ್ಕೆ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಇಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಸಂಜೆ ಭಂಡಾರಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ದೀಪ ಇಟ್ಟು ಪರಿವಾರದೈವ, ಕುಮಾರ ಮಂತಾದವರಿಗೆ ದೀಪ ಇಟ್ಟು, ಕೊಡಿಮರದ ಎದುರು ಅವಲಕ್ಕಿ (ಪೊಟ್ಟು ಬಜಿಲ್), ಹಣ್ಣು, ಬೆಲ್ಲ, ಕೋಲುದೀಪ ಇಟ್ಟು ಬಲಿಯೇಂದ್ರ ಕರೆಯುವಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಹಿಂದೆ ಹಬ್ಬದ ದಿನ, ಮರುದಿನ ಹಾಗೂ ಅದರ ಮರುದಿನ ಎಂದು ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಲಿಯೇಂದ್ರ ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆ ಇತ್ತು. ಈಗ ಒಂದೇ ದಿನ ಬಲಿಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಚೌತಿಗೆ, ಅಷ್ಟಮಿಗೆ, ನವರಾತ್ರಿಗೆ ದೈವ-ದೇವರುಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೩೯.೭ ವರ್ಷಾವಧಿ ಜಾತ್ರೆ

ಮಾಯಿ ತಿಂಗಳ (ಕುಂಭಮಾಸ) ಎಂದರೆ ಎಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಧ್ವಜಾರೋಹಣವಾಗಿ, ರಾತ್ರಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ, ಮರುದಿನ ಧೂಳುಮಂಡಲ ಸೇವೆ, ಮೂರನೆ ದಿನ ಜಳಕ(ಸಿರಿ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ), ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ನಡೆದು ಉತ್ಸವ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಂದು ಇಪ್ಪತ್ತೈದರಿಂದ ಮೂವತ್ತು ಜನ ಸಿರಿಗಳು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಥಳಕುಮಾರ ಹಾಗೂ ಮೂಲದ ಕುಮಾರರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡವರು ವರ್ಷಾವಧಿ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸ್ಥಳಕುಮಾರ ಕನ್ಯಾದ ಅಗೆಲು ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ವಿಶೇಷದಿನಗಳಂದು ಬಂದು ದರ್ಶನಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಥಳಕುಮಾರರಾಗಿ ಇರುವವರು ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ಮುಂದುವರಿದುಕೊಂಡು ಬಂದವರು ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಸಿರಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿಂತವರೂ ಕೂಡಾ ತಪ್ಪದೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಉತ್ಸವ ಆಗುವಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಹದಿನೈದು ದಿನ (ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಿಂದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯವರೆಗೆ) ಶುದ್ಧಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾದ ನಿಯತ್ತನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೩.೮ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು

ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೇ ಕಡೆ ಕಂಡುಬರುವ ಈ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಆಲಡೆಗಳ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಎಂದರೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ, ಗುರಿಕಾರ ಎಂದಲ್ಲದೆ ದೈವಗಳ ಸೇವಕ ಎಂದೂ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಆಲಡೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿಯೇ ಮುಖ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪಾಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ದೇವರಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಚಕರು ಇದ್ದರೆ, ಉಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ನಿರ್ಣಯಗಳು, ಕುಮಾರ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ದೈವಗಳಸೇವೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತಪ್ಪದೆ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇವರದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆಲಡೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ ಹಾಗೂ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಇವರೇ ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ಕಾಲಿಯ ಪಟ್ಟ ಒಂದೇ ಕುಟುಂಬಕ್ಕಾದರೂ ಅಳಿಯ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಮುಕ್ಕಾಲಿಯಾಗಿ ಗಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವರು, ಸೂತಕದಲ್ಲಿಗೆ (ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮನೆಗೆ) ಹೋಗಬಾರದು. ಅಪರಸಂಸ್ಕಾರದ ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು. ತನ್ನ ಮನೆಯವರು ಸತ್ತರೂ ಆ ಶವವನ್ನು ನೋಡಬಾರದು. ಶುದ್ಧಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಇರಲೇಬೇಕು. ಜಾತ್ರೆಗೆ ಮೊದಲು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಅನಂತರ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ಮಾಂಸ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವರ್ಜಿಸಬೇಕು. ಉತ್ಸವಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ನಡೆಯುವ ಮಂಜದ ಅನಂತರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಂದು ಊಟ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು. ಉತ್ಸವದ ದಿನ ಭಂಡಾರಚಾವಡಿಯಿಂದ ದಂಡ(ಕಿರ್ಸೊಲು)ವನ್ನು ಹಿಡಿದು (ಖಡ್ಗೇಶ್ವರನ ಆಯುಧ) ದೇವರ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು, ಬಲಿ ಹೊರಡುವಾಗ ಪುನಃ ದಂಡ ಹಿಡಿದು ಏಳು ಸುತ್ತಿನ ಬಲಿ ನಡೆದು ಪುನಃ ಒಳಗೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ದೈವಗಳಿಗೆ ಹೂ ನೀರು ಇಡುವುದು

ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳ ಕೆಲಸ. ಮುಕ್ಕಾಲಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಸೂತಕ ಬಂದರೆ ಹದಿನಾರು ದಿನ ಹೂ ನೀರು ಇಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಹದಿನೇಳನೆಯ ದಿನ ಅರ್ಚಕರು ಬಂದು ಪುಣ್ಯಾರ್ಚನೆ ಮಾಡಿ ಹೂ ನೀರು ಇಡುವಂತಹ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ವರ್ಷ ಆದಿ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಆಶ್ಲೇಷಾಬಲಿ, ಸಮಾರಾಧನೆ, ಮಂಜಸೇವೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಆಲಡೆಯ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಟರು ಪ್ರಧಾನವಾದಂತೆ, ಜೈನರೂ ಮುಖ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪಡುಬಿದ್ರಿಯ ಜೈನರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಉತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ಪಡುಬಿದ್ರಿಯವರು ಬಂದಾಗ ಉತ್ಸವ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಇಳಿದುಕೊಂಡು ಹೋದದ್ದಲ್ಲದೆ, ಪಡುಬಿದ್ರಿಯ ಸಮೀಪ ಪಾದೆಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಲಡೆ ಮಾಡಿದರು ಎಂಬ ಮೌಖಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಎಲ್ಲಾ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಹಳತು ಹೊಸತರ ಸಂಮಿಶ್ರಣದೊಂದಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಆಲಡೆಯೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಆಲಡೆಯಿಂದಲೇ ಐದು ಆಲಡೆಗಳಾದವು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ವಕ್ತೃಗಳು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.[೪೮] ಅಡ್ಕದಗೋಳಿ, ಬ್ರಹ್ಮೊಟ್ಟು, ಮಂಡೇಡಿ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಹೆಜಮಾಡಿಗಳೇ ಈ ಐದು ಆಲಡೆಗಳಾಗಿವೆ.

೫.೩.೧.೩೯.೯ ಆಲಡೆಯ ಆಡಳಿತ

ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪಾಂಗಾಳದ ಮನೆತನದವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಾದರೂ, ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳ ಮನೆತನದ್ದೇ ಆಗಿದೆ. ಆಲಡೆಯ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಂಗಾಳ ನಾಯಕ್ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ನಷ್ಟಗಳು ಬಂದಾಗ ಕಟಪಾಡಿಯ ವೆಂಕಟರಮಣ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ಭೂಮಸೂದೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಆಸ್ತಿ ಐದು ಮನೆಗಳಿಗೆ ಬಂತು. ಅದರ ಒಂದು ಪಾಲಲ್ಲಿ ಪೂಜಾರಿಗಳು ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಐದು ಮನೆಗಳು ಒಂದೊಂದು ವರ್ಷದ ಖರ್ಚನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ಸವದ ಮೂರುದಿನದ ಖರ್ಚನ್ನು ವೆಂಕಟರಮಣ ದೇವಳದವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಐದು ಮನೆಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರೆಂದರೆ ಮುಕ್ಕಾಲಿ ರಾಮಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ, ಹೊನ್ನ ಶೆಡ್ತಿ, ರತ್ನಾಕರ ಶೆಟ್ಟಿ, ರತಿ ಶೆಡ್ತಿ, ಉದಯ ಪೂಜಾರಿ ಮತ್ತು ಕೊರಗಪ್ಪ ಪೂಜಾರಿ. ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಮನೆತನದ ಹಕ್ಕು ಎಂದೂ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಜಾತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಮನೆಯವರು ಸೇರಿ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪಾಂಗಾಳದಲ್ಲಿರುವ ಜಂಗವ ುಮಠಕ್ಕೂ ಈ ಆಲಡೆಗೂ ಸಂಬಂಧವಿರದಿದ್ದರೂ, ಜಂಗಮ ಮಠದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ[೪೯].

---

[೪೮]. ರಾಮಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ, ಮುಕ್ಕಾಲಿ, ಆದಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ, ೨೦೦೪, ಪಾಂಗಾಳ
[೪೯]. ರಾಮಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ, ಮುಕ್ಕಾಲಿ, ಆದಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ, ೨೦೦೪, ಪಾಂಗಾಳ

೫.೩.೧.೪೦ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹೊಸ ಆಲಡೆ, ಪಾಂಗಾಳ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ-ಮಂಗಳೂರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೦-೧೨ ಕಿ.ಮೀಯಷ್ಟು ದೂರ ಮಂಗಳೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಕ್ರಮಿಸಿದರೆ ಕಟಪಾಡಿಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಸಿಗುವ ಪಾಂಗಾಳದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಜನಾರ್ದನ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹಿಂಬದಿ ಬರುವ ಆದಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹಳೆ ಆಲಡೆಯ ನೇರಕ್ಕೆ ಇರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಆಲಡೆಯೇ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಹೊಸ ಆಲಡೆ.

ಹಳೆ ಆಲಡೆಯ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಂದಾಗ ಪಾಂಗಾಳ ನಾಯಕರಿಂದ ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಸಾಲ ತೀರಿಸಲು ಆಗದಿದ್ದಾಗ, ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾವೆ ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತೀರ್ಪು ನಾಯಕರ ಪರವಾಗಿ ಆಯಿತು. ತೀರ್ಪಿನಂತೆ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಚರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ರಾತ್ರಿ ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬೇಕೆಂಬ ಆದೇಶವಿದ್ದುದರಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಂಡುಹೋದರು. ೧೯೦೭ರಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆ ಹಳೆ ಆಲಡೆಯಿಂದ ಬೇರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಯಾವುದೇ ಕ್ರಿಯಾವಿಧಿ, ವಿಧಾನಗಳಿಲ್ಲದೆ ಆಲಡೆಯನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕೇರಳ ಶೈಲಿಯ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ ಗುಡಿಯೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಹಳೆ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆಯೇ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು.

ಹಳೆ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲಾ ಆಚರಣೆಗಳು ಎಂದರೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಾಗೂ ಕಾಲಾವಧಿ ಸೇವೆ, ಉತ್ಸವಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಜಾತ್ರೆ, ಕಾಲಾವಧಿ ಹಬ್ಬಗಳಾದ ಕನ್ಯಾದ ಅಗೆಲು, ಅಡ್ಡೆದ ಪೂಜೆ, ಮಂಜಸೇವೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಮೊದಲಿನ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಮಂಜಸೇವೆ, ಉತ್ಸವಕ್ಕಿಂತ ಮೂರುದಿನ ಮೊದಲು ಅಡ್ಡೆದ ಪೂಜೆ, ಮೂರು ದಿನಗಳ ಉತ್ಸವದ ಮರುದಿನ ಎಂದರೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಮರುಮಂಜ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಮೊದಲದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕೊಡಿ ಏರುವುದು, ಭಂಡಾರ ತರುವುದು, ರಾತ್ರಿ ಬಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ, ಡಕ್ಕೆಬಲಿ, ನರ್ತನ ಸೇವೆ (ಮೂರು ಸುತ್ತು ಬಲಿಯಲ್ಲಿ), ಸಿರಿ ಕುಮಾರರ ಆವೇಶ. ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂತರ್ಪಣೆ, ರಾತ್ರಿ ವೈದ್ಯರು ಸದಾಉಡುಪಿನಲ್ಲಿ ಡಮರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದೇವತಾಸ್ತುತಿ ಮಾಡುವ ಧೂಳುಮಂಡಲ ಸೇವೆ, ಮೂರನೆಯ ದಿನ ದೇವರ ಜಳಕ, ಕಟ್ಟೆ ಪೂಜೆ ಮತ್ತು ಭಂಡಾರ ವಾಪಸಾಗಿ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣದ ಮೂಲಕ ಜಾತ್ರೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಭಂಡಾರಚಾವಡಿಯಿಂದ ಮುಕ್ಕಾಲಿಯೇ ಕಿರ್ಸೊಲನ್ನು ತರುತ್ತಾನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಂಟರು, ಮೊಗವೀರರು, ಬಿಲ್ಲವರು, ಮೂಲ್ಯರು ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ದೇವಳದ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆ ಮೂಲ್ಯ ಪಂಗಡದ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳೇ ಹಿಂಗಾರ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು ೨೦-೨೫ರಷ್ಟು ಹೆಂಗುಸರು ಇಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ

ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಯಪುರ, ಶೃಂಗೇರಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಬಂದರೂ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹಿಂದೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಸಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೫.೩.೧.೪೦.೧ ದೈವಗಳು

ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕುಮಾರ ಅಂತರ್ಗತ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಉಳಿದಂತೆ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭೂತರಾಜ, ದುಗ್ಗೆಡಿ, ಪಾಪೆ (ಬ್ರಾಹ್ಮಣ), ಕೋಟಿಪೂಂಜ, ಕುಮಾರ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಬಾಗಿಲ ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಗೆಜ್ಜೆರಾಮ, ಸೇಮಿಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಜಾಲಬೈಕಾಡ್ತಿ, ಜುಮಾದಿ, ಜುಮಾದಿ ಬಂಟ ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಪರಿವಾರದೈವಗಳಿವೆ.

ಆಲಡೆಯ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಡಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಿರಿಗಳಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಹಿಂಬದಿ ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಈ ಆಲಡೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರ ಪಾದೆಯಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲದೆ 'ಜೈನರ ಪಾಡಿ' ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಸಿದು ಹೋದ ಮನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆಲಡೆಯ ಪ್ರದೇಶ ವಿಶಾಲವಾಗಿದ್ದು ಹಳೆ ಆಲಡೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

೫.೩.೧.೪೧ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ, ಮಂಡೇಡಿ, ಪಾಂಗಾಳ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಇನ್ನಂಜೆ ಗ್ರಾಮದ ಮಂಡೇಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಯಿದು. ಪಾಂಗಾಳಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಈಗಿರುವ ಎರಡು ಆಲಡೆಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ಪಾಳುಬಿದ್ದ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳ ಪಾಪೆಗಳು, ನಂದಿಗೋಣ, ಹುತ್ತ, ಜೊತೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಗಳು, ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದುವು. ತೀರಾ ಜೀರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಆಲಡೆಯನ್ನು ೨೦೦೮ರಲ್ಲಿ ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಪಾಂಗಾಳಣ್ಣ ಗೋತ್ರದವರು ಸೇರಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆ. ಉಳಿದಂತೆ ನಾಗ, ಸಿರಿ, ಕುಮಾರ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ವೀರಭದ್ರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಧೂಮಾವತಿ, ಭೂತರಾಜ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ಮುಂತಾಗಿ ಹನ್ನೊಂದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಮೂಡುಮನೆ ಶೆಟ್ಟರ ಕುಟುಂಬದ ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ನಂಬಲಾಯಿತು. ಧೂಮಾವತಿ ಪಾಂಗಾಳಣ್ಣ ಗೋತ್ರದವರ ಮನೆದೈವ. ಹಿಂದೆ ಪಾಳುಬಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಅರ್ಚಕರಿಂದ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸೇರಿಗಾರ, ಕುಂಬಾರ, ಮೀನುಗಾರ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಪಾಂಗಾಳಣ್ಣ ಗೋತ್ರದವರಿಗೆ ಇದು ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು, ಆ ಕುಟುಂಬಿಕರು ವಾರ್ಷಿಕಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ದಿನದಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಆಲಡೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಾರ್ಷಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾದಿನ ಮೇ ತಿಂಗಳ ಎಂಟರಂದು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಒಂದು ದಿನದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ನವಕಪ್ರಧಾನ, ಆಶ್ಲೇಷಾಬಲಿ, ವಟು ಆರಾಧನೆ, ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ, ರಂಗಪೂಜೆ, ಢಕ್ಕೆ ಬಲಿ, ಕುಮಾರ

ದರ್ಶನ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ನಾಗರಪಂಚಮಿ, ನವರಾತ್ರಿ, ದೀಪಾವಳಿ ಮೊದಲಾದ ಕಾಲಾವಧಿ ಆಚರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಇದೆ. ದೈವಗಳಿಗೂ ಅರ್ಚಕರಿಂದಲೇ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದೈವಗಳ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳಿಲ್ಲ. ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿ ಇಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಉತ್ಸವ, ಸಿರಿದರ್ಶನ ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ಆಡಳಿತವರ್ಗಕ್ಕೆ ಇದೆ.

೫.೩.೧.೪೨ ಶ್ರೀ ಶಂಭುಶೈಲೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಶಂಭುಕಲ್ಲು, ಉದ್ಯಾವರ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ತುಳುನಾಡಿನ ಶಿವದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಭುಶೈಲೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ. ಉಡುಪಿಯಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಎರಡು ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರು ಹೆದ್ದಾರಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಊರು ಉದ್ಯಾವರ. ತುಳುನಾಡಿನ ಆರಂಭಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ನಗರ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೭ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುಪರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಅಥವಾ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ 'ಉದಯಪುರ' ಹಲವು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ವೈಭವದ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತ, ವ್ಯಾಪಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಾಗಿ, ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು.[೫೦] ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಹೆಬ್ಬಂಡೆಯನ್ನು 'ಶಂಭುಕಲ್ಲು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಮೇಲಿನ ದೇವಸ್ಥಾನವೇ ಶಂಭುಶೈಲೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ. ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಈಶ್ವರ. ಇತರ ದೈವಗಳೆಂದರೆ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ನಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಸಿರಿಗಳು, ಖಡ್ಗರಾವಣ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಬಬ್ಬರ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು ಇವೆ.

ವೈದಿಕಪುರಾಣವೊಂದರಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಮುನಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದಾಗ ಅವನನ್ನು ಹರಸಲೋಸುಗ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳು ಉದಿಸಿದಂತಹ ಜಾಗ. ಹಾಗಾಗಿ 'ಉದಯಪುರ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾವರವೆಂಬುದಾಯಿತು[೫೧] ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಶಂಭುಶೈಲೇಶ್ವರ ದೇಗುಲದ ಹೊರಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದೇಗುಲದ ಪೌಳಿಗೆ ತಾಗಿದಂತೆ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗದಾರಗರ ಗುಡಿಗಳಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದ್ದು, ದೇವಳದ ಎದುರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಬಂಡೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಗ, ಬಬ್ಬರ್ಯ, ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ಸನ್ನಿಧಾನಗಳಿವೆ. ಹಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಸಿರಿಗಳ ಮರದ ಪ್ರತಿಮೆ ಇತ್ತು. ಈಗ ಅವುಗಳು ಬೇರೆಡೆ ಇವೆ. ಮತ್ತೆ ಲೋಹದ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದು, ಅವುಗಳು ಕೂಡ ಕಳವಾಗಿ ಹೋದುವಂತೆ. ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಒಂದಿಬ್ಬರಿಗೆ ಸಿರಿದರ್ಶನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಮೂರ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ಲೋಹದ ಕುದುರೆ, ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಸಂಕಲ್ಪಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ಜಾತ್ರೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಇಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ಮೂಲ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕದ

---

[೫೦] ಕೆ. ಎಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯ, ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೭, ೨೦೦೪, 'ಉದಯಪುರ' ವೈಭವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ, ಚಂಬುಕಲ್ಲಿನ ಶಿವಾಲಯ, ಉದಯವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ, ಭಾಗ-೨

[೫೧]. ಉ. ವೆಂಕಟರಮಣಾಚಾರ್ಯ, ಶ್ರೀ ಶಂಭುಶೈಲೇಶ್ವರ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆ, ಧರ್ಮಬೋಧ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಉದಯನಗರ, ಉಡುಪಿ. ದ.ಕ.

ದರ್ಶನ ಪಾತ್ರಿಗಳು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. [೫೨]

೫.೩.೧.೪೨.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ:

ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮೇಷಮಾಸ ಮೇ ತಿಂಗಳ ಮೂರನೆ ತಾರೀಕಿನಿಂದ ಎಂಟನೇ ತಾರೀಕಿನವರೆಗೆ ಒಟ್ಟು ಐದು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ದಿನ ಅಂಕುರಬಲಿ, ಮುಹೂರ್ತಬಲಿ, ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ರಾತ್ರಿ ರಂಗಪೂಜೆ, ಬಲಿ, ಮೂರನೆ ದಿನ ಪಗ್ಗು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಪೂವೆಗೆ(ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ) ಇಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ, ಆ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ರಥಾರೋಹಣವಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ರಥೋತ್ಸವ. ನಾಲ್ಕನೆ ದಿನ ಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೆ, ಅವಭೃತ, ಐದನೇ ದಿನ ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ನಡೆದು ಜಾತ್ರಾ ಮಹೋತ್ಸವ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಳಿದಂತೆ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ದೀಪಾರಾಧನೆ, ಶಿವರಾತ್ರಿ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ರಥೋತ್ಸವವಲ್ಲದೆ, ದೈವಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಅವಲಕ್ಕಿ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿಗೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಇಟ್ಟು ಪೂಜೆ, ಪ್ರತಿದಿನ ತೀರ್ಥ ಹಾಕಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ದೂರದ ಮೈಸೂರು ಮುಂತಾದ ಕಡೆಯಿಂದ ಆದಿ ಮೂಲಸ್ಥಾನವೆಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬಂದು ಸೇವೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಭಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯದವರ ಆಡಳಿತವಿರುವ ಈ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಸರಕಾರದ ತಸ್ತೀಕು ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಈಗ ಅದೂ ನಿಂತುಹೋಗಿದೆ.

೫.೩.೧.೪೩ ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕಾಡಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ನಗರಸಭಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಕಾಡಬೆಟ್ಟು ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಸಿರಿಆರಾಧನಾ ಕೇಂದ್ರವಿದು. ಸಿರಿ ಬಸ್ರೂರಿನಿಂದ ಕೊಡವೂರಿನ ಕಂಗನಬೆಟ್ಟು ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಬನ್ನಂಜೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಾಗಿ 'ಸಿರಿಬೀಡು' ಬೈಲು ಕಡೆಗೆ ಬಂದಳು ಎಂಬುದು ಐತಿಹ್ಯ. ಆಗ ಮಹಾಲಿಂಗ ಶೆಟ್ಟಿ ಎಂಬವರ ಪೂರ್ವಿಕರು ಸಿರಿಬೀಡು ಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಮಹಾಲಿಂಗ ಶೆಟ್ಟರು ದೊಡ್ಡ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆಯರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ವೀರಭದ್ರ ಮತ್ತು ಪರಿವಾರ ದೇವತೆಗಳ ಭಕ್ತರಾದುದರಿಂದ ತಾವೂ ಒಂದು ದೇವಾಲಯ ಕಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ೧೯೨೦ರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ವೀರಭದ್ರ ಸಮೇತ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಿವಾರ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದರು.[೫೩] ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ವೀರಭದ್ರ, ಉಳಿದಂತೆ ನಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ನಂದಿಗೋಣ, ಗಣಪತಿ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಕುಮಾರ ಮುಂತಾದ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳು ಇವೆ. ೧೯೭೭ರಲ್ಲಿ ಪುನಃಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಆಯಿತು. ೧೯೯೪-೯೫ರಲ್ಲಿ ಶನೀಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ೨೦೦೯ ಮಾರ್ಚ್ ಮೂರರಿಂದ ಹದಿನೈದರವರೆಗೆ ಪುನರ್ನವೀಕರಣ, ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶೋತ್ಸವ ನಡೆಯಿತು. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನದ ವಾರ್ಷಿಕಉತ್ಸವ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

---

೫೨. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್ಯ, ಅರ್ಚಕರು ಹಾಗು ಮೊಕ್ತೇಸರರು, ೨೦೦೪, ಸಂರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.
೫೩. ಕಮಲಾಕ್ಷಿ ವಿ. ಶೆಟ್ಟಿ, ಕಾಡಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ, ೨೦೧೦, ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ಉಳಿದಂತೆ ಶಿವರಾತ್ರಿ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಚೌತಿ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಶನಿವಾರ ಶನೀಶ್ವರನ ದಿನದಂದು ಎಣ್ಣೆಹೊಯ್ಯುವ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲದೆ, ಕಲ್ಪೋಕ್ತಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಸೋಮವಾರ ವೀರಭದ್ರನ ವಿಶೇಷದಿನವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂದಿಗೂ ವಾರ್ಷಿಕಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹಿರಿಯಡ್ಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಿ, ಪ್ರಸಾದ ತರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಆಲಡೆ ವೈದಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕರೀತ್ಯಾ ನವೀಕರಣಗೊಂಡಿದೆ.

೫.೩.೧.೪೪ ಶ್ರೀ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಪಂಜುರ್ಲಿ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಕಂಗನಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಪಡುದಿಕ್ಕಿಗಿರುವ ಆದಿಉಡುಪಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಮೂಡುಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮನೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಂಗನಬೆಟ್ಟು, ಇನ್ನೊಂದು ಕಂಬಳಕಟ್ಟ ಮನೆ. ಇವೆರಡು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಕಂಗನಬೆಟ್ಟು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲು ದೇವಾಲಯವಿದ್ದು, ಊರಿನ ದೈವವಾಗಿರುವ ಅಣ್ಣಪ್ಪಪಂಜುರ್ಲಿ ದೈವಸ್ಥಾನದ ಒತ್ತಿಗೆ ಈ ದೇವಾಲಯವಿರುವುದರಿಂದ ಪರಿಸರವನ್ನು ದೈವಸ್ಥಾನದಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 'ಬಸರೂರಿನಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ ಕಡೆಗೆ ಸಿರಿ, ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ದಾರು ಬಂದು ದೈವೊಲೆಬೆಟ್ಟ(ದೈವಗಳು ಸೇರಿದ ಜಾಗ)ನಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ತನ್ನ ಮಗ ಕುಮಾರನನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ತೂಗಿದಳಂತೆ. ಕುಮಾರನಿಗೆ ಹಸಿವಾದಾಗ ರಾತ್ರಿ ಹಾಲೂಟವನ್ನು ಕಂಬಳಕಟ್ಟ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಹಾಲು ಮತ್ತು ಗಂಜಿ ಇದ್ದುದನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ನೀಡಿದರಂತೆ. ಮಗ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಹಾಲು ನೀಡಿ, ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ತೂಗಿ, ತಾನು ಕಂಗನಬೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೋದಳು' ಎಂಬ ಸ್ಥಳಚರಿತ್ರೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ.[೫೪] ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಗದ್ದೆಯ ನಲ್ಯ ತಾಗಿ ಬಿದ್ದಳಂತೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ನಲ್ಯ ಬೆಳೆಯದಿರಲಿ ಎಂದು ಶಾಪಕೊಟ್ಟಳಂತೆ. ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿ ನಲ್ಯ(ಕಸದ ರೀತಿಯ ಹುಲ್ಲು) ಬೆಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಬನ್ನಂಜೆ ಬೈಲಿನಿಂದ ಸಿರಿಬೀಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಮಗುವಿನ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯಲೆಂದು ಸಿರಿ ಒಂದು ಹೊಂಡ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಇಂದಿಗೂ ಇರುವ ಈ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕಂಬಳದ ದಿನ ಪೂಜೆಗೆ ಆ ಹೊಂಡದಿಂದಲೇ ನೀರು ಆಗಬೇಕು. ಕಂಬಳಕಟ್ಟ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಹಾಲು, ತೊಟ್ಟಿಲು ಕಟ್ಟಲು ಜಾಗ ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಕುಮಾರ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾದ ಎಂಬೆಲ್ಲಾ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಕಟ್ಟ ಮನೆಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಇದೆ. ಸಿರಿಗಳು ನೆಲೆನಿಂತ ಕಂಗನಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು, ವೀರಭದ್ರ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಉಳಿದಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗಸನ್ನಿಧಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ, ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಸಿರಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಊರಿನ ಪ್ರಧಾನದೈವವಾಗಿರುವ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಪಂಜುರ್ಲಿ ದೈವಗಳಿವೆ.

[೫೪]. ಶ್ರೀಮತಿ ಸುನೀತ ಶೆಟ್ಟಿ, ದೈವಳ ಕಂಬಳ ಮನೆ, ಕಂಬಳ ಕಟ್ಟ, ಕೊಡವೂರು, ಉಡುಪಿ, ಇವರು ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತು.

೫.೩.೧.೪೪.೧ ಆಚರಣೆಗಳು

ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಗನಬೆಟ್ಟಿಗೂ, ಕಂಬಳಕಟ್ಟ ಮನೆಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೫ರ ಒಳಗೆ ಕಂಬಳಕಟ್ಟ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳದ ಕುದಿ(ದಿನ ಇಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ) ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಮನೆಯ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಮೀಯಿಸಿ, ಕುಮಾರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಆಗಿ ಕಂಬಳ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಎತ್ತಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿ ಪುನಃ ಕುಮಾರ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಕಂಗನಬೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿಕೆ(ಆಮಂತ್ರಣ)ಕೊಟ್ಟು ಬರುವುದು. ಆಮೇಲೆ ಪನಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ದಿನ ಅಂದರೆ ಕಂಬಳದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ(ಹನಿಗೆ ಕೂತು ಕಂಬಳ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಕಾಯುವ ಪದ್ಧತಿ) ಕಂಬಳ ಗದ್ದೆಗೆ ಪೂಜೆ ಆಗಿ ರಾತ್ರಿ ಡೋಲಿನವರೊಂದಿಗೆ (ಕೊರಗರು) ಕಂಗನಬೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಾಯಿ ಸಿರಿಯನ್ನು ಕುಮಾರನೊಂದಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಕಂಬಳದಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಮೊದಲು ಗದ್ದೆಗೆ ಹಲಗೆ ಹಾಕಲಿದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ಕುಮಾರನ ದರ್ಶನವಾಗಿ ಬೈಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗದ್ದೆಗೆ ಒಂದು ಸುತ್ತು ಬಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಅಶ್ವತ್ಥಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಮನೆಯ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಮೂರು ಸಲ ಓಡಿಸಿಯಾಗಿ ಆಮೇಲೆ ಊರವರ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಪುನಃ ಮನೆಯ ಎತ್ತಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿಯಾಗಿ ಮೇಲೆ ಬರುವಾಗ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ ಬರುತ್ತದೆ. ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಹಾಲು ಕುಡಿದು, ಕಂಗನಬೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ದರ್ಶನ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಂಬಳಕಟ್ಟದಿಂದ ಕಂಗನಬೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರು ಸೇವಾರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಹಿಂಗಾರ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಂಬಳದಂದು ಕಂಬಳಕಟ್ಟ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನಿಗೆ ತಂಬಿಲಸೇವೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು ಹರಕೆ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ದಿನಾವೂ ದೀಪ ಇಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ದೈವೊಲೆ ಕಂಬಳದಂದು ಹಿಂದೆ ತುಂಬಾ ಹೆಂಗುಸರಿಗೆ, ಗಂಡುಸರಿಗೆ ದರ್ಶನ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಹಿರಿಯರ ಮಾತು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ 'ದೈವೊಲೆ ಕಂಬಳ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಗದ್ದೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ದಲ್ಯ ಹಾಕಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದವರು, ಕಂಬಳ ಕಟ್ಟ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಪ್ರಸಾದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಗೆಲು ಹಾಕಿ ಇಟ್ಟು ದೇವರಿಗಿಟ್ಟು ಆಮೇಲೆ ಊಟ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವಿತ್ತು.

ಕಂಬಳದ ಮರುದಿನದಿಂದ ಮೂರುದಿನ ಕೋಳಿಅಂಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಬರುವ ಮೊದಲ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಮೊದಲು ಮಾರಿ ಓಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಕುಮಾರನಿಗೆ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಗು, ಪಟ್ಟೆ, ಪಾಪೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಹರಕೆಗಳು ಕಂಬಳದಂದು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಕಂಬಳದಂದು ಕಂಗನಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳ ಪೂಜೆ ಆಗಿ, ತಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಆಗಿ, ರಾತ್ರಿ ರಂಗಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಫೆಬ್ರವರಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಾವಧಿ ಅಣ್ಣಪ್ಪಪಂಜುರ್ಲಿಗೆ ನೇಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ರಂಗಪೂಜೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಂಗನಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಿರಿಗಳಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಬಂಟ ಸಮುದಾಯದವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೪೫ ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು (ಬೊಳ್ಯೊಟ್ಟು)ಆಲಡೆ, ಮುದರಂಗಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕಾಪು ಹೋಬಳಿಯ ಎಲ್ಲೂರು ಮುದರಂಗಡಿ ಸಮೀಪವಿರುವ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿರುವ ಆಲಡೆಯಿದು. ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ಥಳ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದ್ದು, ಸಿರಿಯ ಮಗ ಕುಮಾರ ಸಿರಿ ಎರಡನೇ ಮದುವೆ ಆಗುವ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಅವಳ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ನಯವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ಅವನನ್ನು ಮಾಯಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಕುಮಾರ ಮಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಬುಗರಿ ಮರದ ಬಲದಿಕ್ಕಿಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ದಲ್ಯಹಾಸಿ, ಅವನು ಸಾತ್ರಪೂಂಜ ಆಗಿ ಮರದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಕೂಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಕುರಿತಾಗಿ, ಸ್ಥಳದ ಕುರಿತಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು ಒಂದು. ಬೇರೆಲ್ಲ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಾದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರೇ ಪ್ರಧಾನರಾದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಅವರಿದ್ದೂ ಕೂಡ ಸಿರಿಗೂ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಇದೆ. ಒಂದು ವರ್ಷ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ಬೊಳ್ಯೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಓಲಗವಾಗುತ್ತೇನೆಂದು ಸಿರಿ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ನೆಲೆ ನಿಂತ ಜಾಗವೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇರುವ ಅರ್ಚಕರ ಮನೆ ಈ ಆಲಡೆಗೆ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇದೆ.

ಕುತ್ಯಾರು ಅರಮನೆಗೆ ಸೇರಿದ ಈ ಆಲಡೆಯ ಮುಖ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಬಿರ್ಮೆರ್. ಇದಲ್ಲದೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಸಿರಿ, ಕುಮಾರ, ಗಣಪತಿ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ವೀರಭದ್ರ, ನಂದಿಗೋಣ, ಗುರುಸನ್ನಿಧಿ, ಬಾಗಿಲುಬಬ್ಬರ್ಯ, ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ, ಧೂಮಾವತಿ, ಪಂಜುರ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ಮೂಲ ಮೈಸಂದಾಯ ದೈವಗಳಿವೆ. ತುಳು ಪಗ್ಗು(ಮೇಷ) ತಿಂಗಳಿನ ಒಂಬತ್ತನೇ ದಿನದಂದು ಇಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನದಂದು (ಎಂದರೆ ಎಪ್ರಿಲ್೨೨ನೇ ತಾರೀಕು) ತಿಂಗಳಿನ ಕೊನೆಯ ವಾರದಂದು ಆಗುವ ಈ ಒಂದು ದಿನದ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನವಕಪ್ರಧಾನ, ಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂತರ್ಪಣೆ ನಡೆದು, ಸಂಜೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಎರಡು ಗುತ್ತುಮನೆಯವರು ಅರ್ಚಕರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಮೇಲೆ ಅರ್ಚಕರು ಗುತ್ತುಮನೆಯ ಹೆಂಗುಸರಿಗೆ ಪ್ರಸಾದ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ತಂತ್ರಿಗಳು ಆಲಡೆ ಸಮುಚ್ಚಯದಲ್ಲಿ ಬಲಿ ತೂಗುತ್ತಾರೆ. ದೇವರ ಬಲಿಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸುತ್ತು ಬಲಿ, ದರ್ಶನಬಲಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಆದ ಮೇಲೆ ಕುಮಾರ ಸಿರಿಗಳ ಭೇಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಆಲಡೆಯಿಂದ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ದೀವಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಓಲಗವಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇರುವ ಮನೆಯಿಂದ ಸಿರಿ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರೊಂದಿಗೆ ದೀವಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅನಂತರ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ

ಸೇಮಕಲ್ಲು ಪಂಜುರ್ಲಿ ಕೋಲ, ಜುಮಾದಿ ಕೋಲ, ಸಿರಿದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿ, ಧ್ವಜಾವರೋಹಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ಸವದ ಮರುದಿನ ಕೋಳಿಅಂಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಂಕ್ರಮಣ, ಚೌತಿ, ನವರಾತ್ರಿ ಆಚರಣೆ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ ಪ್ರಧಾನವಾದರೂ, ಮಂಜಸೇವೆ ಇಲ್ಲ. ದೈವಗಳ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಾಲಿಗಳಿಲ್ಲ. ಕೊಳಚ್ಚೂರು ಗುತ್ತಿನ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ಈ ಆಲಡೆಯ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ.

೫.೩.೧.೪೬ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ ತಾ

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು ಶಿರ್ವಗ್ರಾಮದ ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಈ ಆಲಡೆಯಿದೆ. ಮಹಲಿಂಗರಾಜ ಎಂಬ ಅರಸು ಬೇಟೆಯಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಶ್ವತ್ಥಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ದೂತನೊಬ್ಬ ತಾನು ನೋಡಿದ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಮಾಣಿಕ್ಯವನ್ನು ರಾಜನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ರಾಜ ದೇವರಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಹೇಳದೆ ತಾನೇ ಧರಿಸಿಕೊಂಡನಂತೆ. ಮಹಲಿಂಗರಾಜನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲ, ಶಿವನಿಗೆ ಆಲಯ, ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರೆ ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಾತಿನಂತೆ ಬೆರಣಕಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶರ್ವಮುನಿ ಬಂದು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅರಂತಡೆಯಲ್ಲಿ(ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ) ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರನ್ನು ಉಯ್ಯಾಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತೂಗಿದನಂತೆ. ಮಹಲಿಂಗರಾಜನ ಮಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಮಾಣಿಕ್ಯರಾಜ ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮೇಲೆ ದೇವರಿಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ಮಾಣಿಕ್ಯವನ್ನು ತಾನೇ ಧರಿಸಿದ. ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ಮಲಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಮಾಣಿಕ್ಯವನ್ನು ನಾಗರಹಾವು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ರಾಜ ಅದನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋದಾಗ ದೇಗುಲದ ಬಡಗುದಿಕ್ಕಿನ ಬೆಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಸರ್ಪ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಹೀಗೆ ಮಣಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಹಾವು ಮಾಯವಾದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಭಟಾರಿ ಎಂಬ ದೈವ ಅಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿ ಕ್ಷುದ್ರವರ್ತನೆಯ ರಾಜನ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿತಂತೆ. ಹೀಗೆ ನಾಗನೊಂದಿಗೆ ಮಾಣಿಕ್ಯ ಮಾಯವಾದ ಸ್ಥಳ ಮಾಯದಬೆಟ್ಟು > ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು ಎಂಬುದಾಗಿ ಆಗಿರಬೇಕು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಶರ್ವಮುನಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಊರಿಗೆ ಶಿರ್ವ ಎಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ.[೫೫]

ಸುಮಾರು ೧೦೦೦ ವರ್ಷ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ದೇಗುಲದ ಗರ್ಭಗುಡಿ ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಮಂಟಪ ಶಿಲಾಮಯವಾಗಿದೆ. ಆನೆಕಲ್ಲು, ತೀರ್ಥಮಂಟಪ ಹಾಗೂ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಕರ್ಣ ಮುಚ್ಚಿಗೆ ಆಕರ್ಷಕ ಚಿತ್ತಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಮೂಲಸ್ಥಾನ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರಲಿಂಗವು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಪಾಣಿಪೀಠದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಮತ್ತು ಅನ್ನಪೂರ್ಣೇಶ್ವರಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ.

ದೇಗುಲದ ಹೊರಾಂಗಣದ ನೈಋತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಗುಡಿ, ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ವೀರಭದ್ರ, ಪೆರಿಯಡ್ಕದಾರ್, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಕೋಟಿಪೂಂಜ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಭೂತರಾಜ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ,

[೫೫] ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಅರ್ಚಕರು, ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು. ೨೦೧೦.

ನಂದಿಗೋಣ, ಸಿರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಟಾರಿ, ಕಾಲಭೈರವ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ, ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ದೇವಳದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯಿದ್ದು, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬಲಿಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಅದರ ಹಿಂದೆ ನಾಗನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪುರಾತನವಾದ ಗಮನಸೆಳೆಯುವ ನಾಗನ ಶಿಲಾಪ್ರತೀಕಗಳಿವೆ.

೫.೩.೧.೪೬.೧ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ

ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಜನವರಿ ೧೪ರಿಂದ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೪ರ ಒಳಗೆ ಬರುವ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ (ಪೂವೆ) ಇಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ದಿನ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ಬಲಿ, ರಂಗಪೂಜೆ, ಕುಮಾರದರ್ಶನ, ಬಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅರಂತಡೆಗುತ್ತು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರದರ್ಶನವಾಗಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಲಿ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಬಲಿ, ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಹಗಲು ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿ ರಥೋತ್ಸವ, ಸಂಜೆ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕುಚ್ಚಿಲಕ್ಕಿ ಸ್ವಸ್ತಿಕ, ಅವಲಕ್ಕಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಕುಚ್ಚಿಲಕ್ಕಿ ಅನ್ನ, ಓಕುಳಿ, ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹುರುಳಿ ಇಟ್ಟು ತಂಬಿಲ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿ ರಥೋತ್ಸವ ಆದ ಮೇಲೆ ಕವಾಟಬಂಧನ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೆ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮಾರಾಧನೆ, ರಾತ್ರಿ ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲ ಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಐದನೇ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ, ದೇವರಿಗೆ ರಂಗಪೂಜೆ ಆಗಿ ಶಿವ, ವೀರಭದ್ರ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ನೈವೇದ್ಯ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಲಿಮೂರ್ತಿಗಳಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಲಿಮೂರ್ತಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಶಿವನ ಬಲಿಮೂರ್ತಿ. ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲು ಧ್ವಜಸ್ತಂಭದ ಬಳಿಬಂದು ಸಿದ್ಧನಾದ ಮೇಲೆ ಶಿವ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

೫ . ೩. ೧. ೪೬. .೨ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳು

ಶಿವರಾತ್ರಿ ಆಚರಣೆ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು, ಮೂರು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿ ಮೂಡೆ ತಯಾರಿಸಿ ಹದಿನೆಂಟು ಮೂಡೆ ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಇಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಅಷ್ಟಮಿ ದಿನದಂದು ಹದಿನೆಂಟು ಮೂಡೆ ತಯಾರಿಸಿ ದೇವರಿಗಿಟ್ಟು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರು ಸೇರುಅಕ್ಕಿ, ಒಂದು ಸೇರು ಉದ್ದಿನಬೇಳೆ, ಹಾಕಿ ಮಾಡಲಾದ ಈ ಮೂಡೆಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ದೈವದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಇಟ್ಟು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿದ ಅನಂತರ ಅರಂತಡೆ ಗುತ್ತುಮನೆತನದವರಿಗೆ, ಅರ್ಚಕರಿಗೆ, ಮೊಯ್ಲಿಗೆ, ದೇವಕಾರ್ಯದವರಿಗೆ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತದೆ.

ದೀಪಾವಳಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ದೈವದೇವರುಗಳಿಗೆ ಅವಲಕ್ಕಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಇಟ್ಟು ತಂಬಿಲ ಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಈಶ್ವರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವೀರಭದ್ರನ ಎದುರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಗೂಟ ಹಾಕಿ, ಬಲಿಯೇಂದ್ರ ಕೂಗಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸೋಣ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳಿಗೆ ತಂಬಿಲ ಇದೆ. ಅರಂತಡೆ ಗುತ್ತಿನವರು ಬಂದು ಚಾಪೆ ಹಾಕಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿ ದಿನ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಸೋಣಾರತಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಕೊರಳ(ಕದಿರು) ಹಬ್ಬವನ್ನು ಊರವರು ಸೇರಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೇರಿಗಾರ ಗದ್ದೆಯಿಂದ ಬತ್ತದ ತೆನೆಗಳನ್ನು ತಂದಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ದೇವರಿಗಿಟ್ಟು ಊರಿನವರು ಕೊಂಡುಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಮೂರುಸೇರು ಅಕ್ಕಿಪಾಯಸ ಮಾಡುವುದಿದ್ದು ಅದನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಕೆಲಸದವರು ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಯುಗಾದಿ, ಚೌತಿಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತಾದರೂ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರ ಗರಡಿ ಇದೆ. ಮುಂಬದಿ ಸ್ಥಾನ ನಿಮಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಿರಿಗಳು ಅಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲೇ ಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು ಎನ್ನುವ ಮಾತಿದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಡಳಿತ ಮಾಡುವ ಅರಂತಡೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಮಂಚ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನ ದೀಪ ಇಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ೧೯೫೭, ೧೯೬೩, ೧೯೮೮, ೨೦೦೬ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶೋತ್ಸವ ನಡೆದರೆ, ೨೦೦೩ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಗುಡಿಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಆಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲಸೇವೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲೇ ದೇಗುಲದ ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಜನಪದಗಳ ಅಪೂರ್ವಸಂಗಮ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

೫.೩.೧.೪೭ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಪಡುಬೆಳ್ಳೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಪಡುಬೆಳ್ಳೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದು. ಸುಮಾರು ೧೦೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಧಿದೇವತೆ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ. ಕಾಶಿಯಿಂದ ಬಂದ ಋಷಿಯೊಬ್ಬರು ಇಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಸನ್ಯಾಸಿನಿಗೆ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಜಾಗರೂಕತೆ ವಹಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದರಂತೆ. ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿ ದೇಗುಲವೊಂದು ತಲೆ ಎತ್ತಿದಾಗ, ಮುಂದೆ ಅದು ಸೋದೆಮಠದ ಪರಂಪರೆಗೆ ಬಂತು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಮನೆಯವರು ಈ ಜಾಗವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ದೇವರ ಪೂಜಾದಿ ಕೆಲಸಗಳಿಗಾಗಿ ಅರ್ಚಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರು ಎಂಬ ಐತಿಹ್ಯ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ.

ಹೊಳೆಯ ಬದಿಯ ಸುಂದರ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ದೇಗುಲವಿದ್ದು, ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ಚಾಮುಂಡಿ, ಕುಮಾರ, ಮಹಿಷಂತಾಯ ದೈವಗಳ ಗುಡಿಗಳೂ, ವಾಯವ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಗಸನ್ನಿಧಿಯೂ ಇದೆ.

೫.೩.೧.೪೭.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ

ಮೇಷಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಿಂದ (ಪೂವೆ-ಎಂದರೆ ಎಪ್ರಿಲ್ ೨೭ರಿಂದ ೨೯ರವರೆಗೆ) ಇಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಒಂದು ದಿನದ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಗಂಧಪ್ರಸಾದ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲಿ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಆಗಬೇಕು ಎಂಬ ಕ್ರಮವಿತ್ತಂತೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಅಂತಹ ಪದ್ಧತಿ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಕಥೆಯಂತೆ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ ಎಂಬ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ತೆಂಕುಬದಿಯಿಂದ ಬಂದವನು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತನಂತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಿರಿಯಡ್ಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಯಾದ ಕಾರಣ ಪಡುಬೆಳ್ಳೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವ ಬಲಿ ಆಗಿ, ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಹಿರಿಯಡ್ಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಆಗಿ ಜಾತ್ರೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಪದ್ಧತಿ ಬಂತೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಜಾತ್ರೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ದೇವರಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತ ಅಭಿಷೇಕ, ಏಕಾದಶರುದ್ರಾಭಿಷೇಕ, ಮಹಾಪೂಜೆ, ನಾಗದೇವರಿಗೆ ಪೂಜೆ, ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ ನಡೆದು ದೊಡ್ಡಮನೆಯಿಂದ ಸಂಜೆ ರಂಗಪೂಜೆಗೆ ಅಕ್ಕಿ, ಹಿಂಗಾರ, ಹೂವು, ಜೊತೆಗೆ ಬಳೆ, ಸರ ಇತ್ಯಾದಿ ತಂದು ದೇವರಬಲಿ ಆದ ಮೇಲೆ ರಂಗಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಭೂತಬಲಿ ನಡೆದು ಅಂದಿನ ಉತ್ಸವ ಮುಗಿದು ಮರುದಿನ ದೊಡ್ಡಮನೆಯವರ ಜಾಗದಿಂದ 'ಜುಮಾದಿ ಬಂಟ' ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಭಂಡಾರ ಸಮೇತ ಬಂದು ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ದೈವವೂ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ವಾಪಸು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವ ಬಲಿಯಾಗಿ ಮೂರನೇ ದಿನ ನವಕಪ್ರಧಾನಹೋಮ, ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯೊಂದಿಗೆ ಉತ್ಸವ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ದೈವಗಳಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ತಂಬಿಲ ಸೇವೆಯಿದೆ. ಬೇಷ ತಿಂಗಳು(ವೃಷಭ ಮಾಸ) ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳಿಗೆ ಸ್ವಸ್ತಿಕ, ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಹಾಕಿ ಪೂಜೆಯಾದರೆ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿಗೆ ಅಡಿಪ್ಪುನವರು(ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವವರು) ಹೊಳೆಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಳಿಕೊಯ್ದು ಅವರೇಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೊಂದು ತಂಬಿಲವನ್ನು ಉತ್ಸವದ ಮರುದಿನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿಂಹಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೋಣಾರತಿ, ಹೂವಿನ ಪೂಜೆ, ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ದೀಪಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ದೈವಗಳಿಗೆ ಗಂಧಪ್ರಸಾದ ತೀರ್ಥ ಹಾಕಿ ಪೂಜೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿವರಾತ್ರಿಯಂದು ರಂಗಪೂಜೆ, ದೀಪಾವಳಿಯಂದು ಆಚಾರಿ ಬಂದು ಎರಡು ಕಡೆ ಬಲಿಯೇಂದ್ರ ಗೂಟ ಹಾಕಿದ ಮೇಲೆ ಬಲಿಯೇಂದ್ರ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟಮಿ ದಿನ ಉದ್ದಿನ ವಿಶೇಷ ಕಡುಬು ತಯಾರಿಸಿ ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ದೊಡ್ಡಮನೆ, ಅರ್ಚಕರ ಮನೆ, ಅಡಿಪ್ಪು(ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡುವವರು) ಮನೆಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಗೆ ದೀಪೋತ್ಸವ, ಷಷ್ಠಿ ಉತ್ಸವದಂದು ಮಡೆಸ್ನಾನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಭಕ್ತರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಬೆಳ್ಳೆಯ ದೊಡ್ಡಮನೆಯವರದ್ದು.

೫.೩.೧.೪೮ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮಹಾಗಣಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಜಲಂಚಾರು, ಕಾಪು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕಾಪು ಹೋಬಳಿಯ ಮಜೂರು ಗ್ರಾಮದ ಪಾದೂರು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಜಲಂಚಾರಿನಲ್ಲಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದು. ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಹೊಳೆಯೊಂದರ ದಡದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆಗಳು ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಗಣಪತಿ. 'ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು 'ಮಹಾದೇವ'ನೆಂದು ಜಲಂಚಾರು ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರನನ್ನು

ಗುರುತಿಸಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿಯ ಮಹಾಗಣಪತಿಯ ಪುರಾತನ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೂ ೯೦೦-೧೦೦೦ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಪುರಾತನ ದೇವಳವೆನ್ನಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರನಿಗಿಂತಲೂ ಮಹಾಗಣಪತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಎನ್ನುವ ಡಾ. ಭಟ್ಟರ ಹೇಳಿಕೆ ಅಧ್ಯಯನಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ'.[೫೬]

ದೇಲ, ಅಂಚ, ಆರ್ ಎಂದು ಜಲಂಚಾರು ಶಬ್ದವನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿದಾಗ ಹರಿಯುವ ನೀರಿನ ಪಥದಲ್ಲಿರುವ ದೇವಳವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸಬಹುದು(ದೇಲ =ದೇವಳ, ಅಂಚ=ಬದಿ, ಆರ್=ನೀರು)

ಭೃಗುಮುನಿಯು ಪಿಲಾರಕಾನದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ಪಿಲಾರು, ಕಳತ್ತೂರು, ಜಲಂಜಾರು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವದೇವಸ್ಥಾನ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನೆಂಬ ಪೌರಾಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಕಥೆ ಹಾಗೂ ನದಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ಲಿಂಗವನ್ನು ನದಿ ದಡದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತೆಂಬ ದಂತಕತೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ.[೫೭] '

ಜಲಂಚಾರು ದೇವಳದ ನೈಋತ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮಸಾನ್ನಿಧ್ಯದೊಂದಿಗೆ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ನಂದಿಗೋಣ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳಿದ್ದು, ಕೇವಲ ದೇವಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಮುಖ್ಯವಾಗದೆ, ಭಜಕರಿಗೆ ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನ ಆಲಡೆ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರತಿವರ್ಷ ವಸಂತ ದ್ವಾದಶಿ ಅಂದರೆ ವೃಷಭ ಮಾಸದಂದು (ಮೇ ತಿಂಗಳು) ಮೂರು ದಿನಗಳ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕಲಶಾಭಿಷೇಕ, ಮಹಾಪೂಜೆ, ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ, ರಾತ್ರಿ ಮಹಾರಂಗಪೂಜೆ, ಉತ್ಸವಬಲಿ, ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಹನ್ನೆರಡು ಕಾಯಿ ಗಣಹೋಮ, ರಾತ್ರಿ ತಪ್ಪಂಗಾಯಿ ಬಲಿ, ಮೂರನೆ ದಿನ ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ, ಸಾಮೂಹಿಕ ಆಶ್ಲೇಷಾಬಲಿ ನಡೆದು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೪೮.೧ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳು

ವಸಂತ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ರಾಶಿಪೂಜೆ, ಸಿಂಹಮಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ಚೌತಿಗೆ ಸಮಾರಾಧನೆ, ನವರಾತ್ರಿಯ ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿಯಂದು ದುರ್ಗಾನಮಸ್ಕಾರ ಪೂಜೆ, ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ದೀಪೋತ್ಸವ, ಧನುರ್ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಧನುಸಮಾರಾಧನೆ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಪೂಜೆ, ಉತ್ಸವಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಾಗನಿಗೆ ತನುಸೇವೆಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ದೇವಳದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪಂಜಿತ್ತೂರು ಗುತ್ತುಮನೆಯ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಜೈನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಏಳು ಪ್ರಮುಖ ಗುತ್ತುಗಳನ್ನು ಸುಬ್ಬು ಶೆಟ್ಟಿ ಎಂಬವರು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಪಡೆದು ಪಾದೂರು, ಹೇರೂರು, ಕಳತ್ತೂರು ಮತ್ತು ಮಜೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಜಲಂಚಾರು ದೇವಸ್ಥಾನವೂ ಈ ಗುತ್ತಿನವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ

---

೫೬. ಶ್ರೀ. ಕೆ. ಎಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯ, ೨೦೦೭, ನಾಗ-ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲ, ಸಪರಿವಾರ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಮಹಾಗಣಪತಿ (ಲೇ) ಉದಯವಾಣಿ ೫-೩-೨೦೦೭.
೫೭. ಅದೇ ಪುಟ, ಉದಯವಾಣಿ, ೫-೩-೨೦೦೭.

ಬಂದಿದ್ದು ೧೯೬೮, ೧೯೮೬, ೧೯೯೨ ಹಾಗೂ ೨೦೦೬ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ದಿ ।ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ತಂತ್ರಿಯವರು ತಮ್ಮ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದ ಕಾರಣ ದೇವಾಲಯದ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪಂಜಿತ್ತೂರು ಗುತ್ತಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೂ, ಇಂದಿಗೂ ಉತ್ಸವದ ಎರಡನೆಯ ದಿನದ ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವಾಲಯದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ನಿಯುಕ್ತರಾದ ಕೆಲವು ಮನೆಗಳು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿವೆ.

೫.೩.೧.೪೯ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ, ಬೆಳಪು ಬರ್ಪಣೆ, ಕಾಪು, ಉಡುಪಿ

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಬೆಳಪು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆ. ಬರ್ಪಣೆ ಎಂದರೆ ಗುತ್ತು ಮನೆಗಿಂತ ಕೆಳಗಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವ ಮನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಗುತ್ತು ಮನೆಗಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರ್ಕೆಯವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿರುವ ಏಕೈಕ ಆಲಡೆಯಿದು.

ಸುಮಾರು ೧೫೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಆಲಡೆಯನ್ನು ಬೆಳಪು ಬರ್ಪಣೆಯ ನಾರಾಯಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಎಂಬವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿಸಿಗುತ್ತದೆ. ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಆಲಡೆ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ, ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಾದಾಗಲೂ ಆಲಡೆ ಕಟ್ಟಿಸಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳು ಬಂದಾಗ ಕಾಪುವಿನ ಮಜೂರಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ತಂದು, ಉಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಪರಿವಾರದೈವಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಆಲಡೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದರು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿಸಿಗುತ್ತದೆ.[೫೮]

ಆಲಡೆಯ ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ. ಉಪದೈವಗಳಾಗಿ ನಾಗ, ಕುಮಾರ, ಸಿರಿ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಒರ್ತೆಪಂಜುರ್ಲಿ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಸ್ಥಳದಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ.

ಮೀನಮಾಸ ಎಪ್ರಿಲ್ ನಾಲ್ಕರಂದು ಇಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ನವಕಪ್ರಧಾನ ಕಲಶ, ನಾಗನಿಗೆ ತನುತಂಬಿಲ ಆಗಿ, ಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ಸಮಾರಾಧನೆ, ಸಂಜೆ ಕುಮಾರದರ್ಶನ, ಬರ್ಪಣೆಯಿಂದ ಕುಮಾರನೊಂದಿಗೆ ಭಂಡಾರ ಬಂದು, ಬ್ರಹ್ಮರದರ್ಶನ, ಬಲಿ, ಸಿರಿಕುಮಾರ ದರ್ಶನವಾಗಿ ಪುನಃ ಬ್ರಹ್ಮರ ದರ್ಶನ, ರಂಗಪೂಜೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಕೇಳಿಕೆಗಾಗಿ ಬೆಳಗಿನವರೆಗೆ ಕುಮಾರದರ್ಶನವಿದ್ದು, ಬೆಳಗ್ಗೆ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು, ಐದು ದಿನಗಳ ಒಳಗಾಗಿ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಮಂಜಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಏಳು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿ ಚರು, ಹೆಣ್ಣುಕೋಳಿ, ಗಂಡುಕೋಳಿ ಮತ್ತು ಒಣಗಿಲು ಮೀನನ್ನು ಮಂಜದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ಯಾ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿಯ ಅಗೆಲುಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸೋಣ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ (ಸಿಂಹ ಮಾಸ) ಹೂವಿನಪೂಜೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಕುಂದರಣ್ಣ ಬಳಿಯ(ಸಂತಾನ) ಬರ್ಪಣೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಕುಟುಂಬಿಕರು ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ ಮತ್ತು

---

[೫೮] ಸರಸು ಶೆಡ್ತಿ, ಬೆಳಪು ಬರ್ಪಣೆ, ೨೦೧೦

ಉಳಿದ ಅಗೆಲು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಸಿರಿಗಳು ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಈಗ ಕುಮಾರದರ್ಶನ ಮಾತ್ರವಿದೆ.

೫.೩.೧.೫೦ ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮರ್ಣೆ, ಉಡುಪಿ

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮರ್ಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನ. ಇಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ವೀರಭದ್ರ ಪ್ರಧಾನದೇವರು. ಉಪಸ್ಥಾಪನೆಯ ದೈವಗಳಾಗಿ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಬೊಬ್ಬರ್ಯ ದೈವಗಳು ಇವೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯೊಂದಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ವೀರಭದ್ರರಿದ್ದು, ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಹೊರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಸಂದಾಯ, ಹೊರಸುತ್ತಿನ ಆಗ್ನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ವಾಯವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಗಸನ್ನಿಧಿ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಸುಗ್ಗಿಯ (ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ)ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಪೂಜೆ, ಸಂಜೆಗೆ ರಂಗಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಂದೇ ಇಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಾ ದೈವ-ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರ್ಚಕ ಮನೆತನದವರು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ೧೯೮೩ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಆಲಡೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕಟಪಾಡಿಯ ನಾಯಕ ಕುಟುಂಬದವರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೫.೩.೧.೫೧ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಡುಂಬು, ಇನ್ನಂಜೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಇನ್ನಂಜೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಯಿದು. ಮಡುವಿದ್ದಂತಹ(ನೀರಿರುವ ಸ್ಥಳ) ಜಾಗವಾದ್ದರಿಂದ ಮಡುಂಬು, ಬ್ರಹ್ಮರ ತಿಟ್ಟು ಇದಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಬೆರ್ಮೊಟ್ಟು ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ. ತಾಲ್ಯಣ್ಣ ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ತುಕ್ರು ಶೆಡ್ತಿ ಎಂಬವರು ೧೮೮೦ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಂದೆ ಜೈನರಿಂದ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ತುಕ್ರು ಶೆಡ್ತಿಗೆ ಸಂತಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂತಾನವಾದರೆ ಆಲಡೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಹರಕೆಯಂತೆ, ಸಂತಾನ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದರಿಂದ ಪಾಂಗಾಳದಿಂದ ಆಲಡೆಯ ಮಣ್ಣನ್ನು ತಂದು ನಂಬಿದರಂತೆ.[೫೯] ೧೯೭೧ರ ಹಿಂದೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ ಪುನಃಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಲಾಗಿ, ಇದರೊಂದಿಗೆ ನಾಗ, ಭದ್ರಕಾಳಿ, ಕಲ್ಕುಡ ದೈವಗಳು ಇದ್ದುವು. ಆಮೇಲೆ ಸಿರಿ, ಕುಮಾರ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಸೇರಿಕೊಂಡಾಗ ಆಲಡೆಯಾಯಿತು. ಆಲಡೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಎಂದು ಪುನಃ ಹೆಸರಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ಜುಮಾದಿ, ಜುಮಾದಿಬಂಟ, ವರ್ತೆಪಂಜುರ್ಲಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ನಂದಿಗೋಣ, ಮೂಲಮೈಸಂದಾಯ ದೈವಗಳಿವೆ. ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಳ ತುಕ್ರು ಶೆಡ್ತಿಯವರಿಂದ ರಾಮಚಂದ್ರಾಚಾರ್ ಎಂಬುವವರು ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಅವರಿಂದ ಪುನಃ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ಬಂತು.

---

[೫೯] ವೈ ಎಸ್ ಶೆಟ್ಟಿ, ಮಡುಂಬು, ಇನ್ನಂಜೆ, ೨೦೧೦

೫.೩.೧.೫೧.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಸವ

ಶಿವರಾತ್ರಿಯಂದು ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಆಗಿ, ಮರುದಿನ ಉತ್ಸವ, ಮೂರನೆ ದಿನ ದೈವಗಳಿಗೆ ರಕ್ತಾಹಾರ ಸಮೇತ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಉತ್ಸವದ ಒತ್ತಿನ ಆದಿತ್ಯವಾರದಂದು ಕುಮಾರನಿಗೆ ಮಾಂಸಾಹಾರದ ಮಂಜ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಐದು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಮೂರು ದಿನಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅಂಕುರ, ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ, ಉತ್ಸವ ಆಗಿ, ಹಾರಾಟದ ಮರುದಿನ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಉತ್ಸವದಂದು ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನವಿದೆ. ಅದೇ ಪಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರದರ್ಶನವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ನವರಾತ್ರಿಗೆ ಚಂಡಿಕಾಹೋಮ, ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ಭದ್ರಕಾಳಿ ದರ್ಶನ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರಿಗೆ ಅಟ್ಟೆ ಹೂ ಮತ್ತು ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ವಿಶೇಷ ಹರಕೆಯಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆಲಡೆಯ ಒಳಆವರಣ ವಾಸ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರನುಗುಣವಾಗಿದೆ. ಹೊರಗೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ, ಕೋಟಿಪೂಂಜ, ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ ದೈವಗಳಿದ್ದು, ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಎದುರುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಲಬದಿಯಲ್ಲಿ ಭದ್ರಕಾಳಿ, ಒರ್ತೆ, ಜುಮಾದಿ, ಜುಮಾದಿಬಂಟ, ಕಲ್ಕುಡ, ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ, ಕುಮಾರನ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಎದುರುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗುಳಿಗ ದೈವದಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ.

ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ನಡೆಯುವ ಈ ಆಲಡೆಯನ್ನು ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಲಡೆಯಾದ ಮೊದಮೊದಲಿಗೆ ಸಿರಿಗಳು ಮೆಯ್ಮೇಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಈಗ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ.

೫.೩.೧.೫೨ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಚಿತ್ರಬೈಲು, ಪೆರ್ಣಂಕಿಲ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಪೆರ್ಣಂಕಿಲ ಗ್ರಾಮದ ಚಿತ್ರಬೈಲಿನಲ್ಲಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನ. ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು,ನ ಈಗ ದೇವಸ್ಥಾನವಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ. ಉಪಸ್ಥಾಪನೆಗಳ ದೈವಗಳೆಂದರೆ ನಾಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ, ಭಟಾರಿಕ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಚಾಮುಂಡಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ನಂದಿಗೋಣ. ಈಗ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆಗೆ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ರಥೋತ್ಸವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜೈನವಂಶೀಯರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಈಗ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ಆಡಳಿತದಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಗೆ ಬರುವ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನದಿಂದ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಮರುದಿನ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಉತ್ಸವ, ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮರುದಿನ ನವಕಪ್ರಧಾನ, ರಾತ್ರಿ ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ಅನಂತರ ಬಲಿ, ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣದ ಮೊದಲು 'ಆಲು ಎಡೆ' ಎಂಬ ಓಕುಳಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ತಂಬಿಲ, ಊಟ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಬ್ರಹ್ಮನದರ್ಶನವಿದೆ.

ನಾಗರಪಂಚಮಿ, ನವರಾತ್ರಿ, ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಗೆ ಲಕ್ಷದೀಪೋತ್ಸವ, ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳಿಗೆ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕಣಂಜಾರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ದೀಪವೊಂದು ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ದರ್ಶನ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಲ್ಲಿಗೆಹೂವಿನ ದಂಡೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಹರಕೆಯಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಜನರಲ್ಲಿದೆ. ದೈವಗಳ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ದೇವಳದ ಅರ್ಚಕರೇ ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವಳದ ಕೆಲಸಗಳು ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೫೩ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೆಮ್ತೂರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಅಲೆವೂರಿನ ಕೆಮ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು. ಬಂಟರಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದ ದೇವತೆ, ತನಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನ(ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಯದು) ಕಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಈ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ತೆಗೆದು ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ದೇಗುಲ ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ಪುನರ್‌ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಬ್ರಹ್ಮ. ಆದರೆ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಆಗುವ ಮೊದಲು ಇದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿರಲಿಲ್ಲ. ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ಪುನಃಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡುವಾಗ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ವಕ್ತೃಗಳಿಂದ ಸಿಗುತ್ತದೆ.[೬೦] ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ಬಬ್ಬರ್ಯ ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ ದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿದ್ದಾರೆ.

ಕುಂಭಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವ. ಉತ್ಸವದ ಎರಡನೇ ದಿನ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೂರನೇ ದಿನವೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಸೇವೆ ಇದೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ರಥೋತ್ಸವ ಆದ ಮೇಲೆ ತಂತ್ರಿಗಳು ಡೋಲು ಗಂಟೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕ, ಪ್ರಸನ್ನಪೂಜೆ, ದರ್ಶನ ಆಗಿ ಸಮಾರಾಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರತೀ ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ದೀಪಾರಾಧನೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಕಾಯಿರಸೇವೆ ಅಥವಾ ಸಣ್ಣ ರಂಗಪೂಜೆ ಅಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದೈವಗಳಿವೆಯೋ ಅಷ್ಟು ಅಗೆಲುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಇಟ್ಟು ದೈವಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಾಗರಪಂಚಮಿಗೆ ನಾಗನಿಗೆ ತನುಸೇವೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಾಗಲೀ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗಾಗಲಿ ವಿಶೇಷಸೇವೆ ಅಥವಾ ಹರಕೆಗಳಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಳದ ಆಡಳಿತದವರಾದ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

---

೬೦. ಶ್ರೀಪತಿ ರಾವ್, ಕೆಮ್ತೂರು, ಅರ್ಚಕರು, ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ.

೫.೩.೧.೫೪ ಶ್ರೀ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಸರಳೇಬೆಟ್ಟು, ಮಣಿಪಾಲ, ಉಡುಪಿ

ಮರಾಠಿಸಮುದಾಯದವರೇ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮಣಿಪಾಲದ ಸಮೀಪವಿರುವ ಸರಳೇಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಿದ್ದು, ಮರಾಠಿಸಮುದಾಯದವರೇ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಏಕೈಕ ಆಲಡೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜೈನರಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಸಮುದಾಯದವರು ಬಂದರೂ, ಇದೀಗ ಕೋಡಿ ಮರಾಠಿ ಮನೆತನದವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕುಮಾರ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಬಬ್ಬರ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ದೈವಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ೨೦೦೪ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯನ್ನು ಮರಾಠಿಸಮುದಾಯದವರು ಮತ್ತು ಊರಿನವರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ನೆರವೇರಿಸಿ, ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮೇಷಮಾಸ ೨೮ ಸಲುವ ಎಂದರೆ ಮೇ ತಿಂಗಳ ಹನ್ನೊಂದು ಮತ್ತು ಹನ್ನೆರಡ ರಂದು ವಾರ್ಷಿಕಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ನಾಗರಪಂಚಮಿ ಆಚರಣೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಧಂತಿ ದಿನ ನೈವೇದ್ಯ, ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹುರುಳಿ, ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲವಿದ್ದರೂ, ರಕ್ತಾಹಾರವಿಲ್ಲ. ಆಲಡೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಆದಿ ಆಲಡೆಯೆಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಇತರ ಜಾತಿಯವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ.

೫.೩.೧.೫೫ ಮಹತೋಭಾರ ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ

ಉಡುಪಿ-ಕಾರ್ಕಳ ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಕಿ.ಮೀ. ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಎಂಬ ಊರು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಿಂದಾಗಿ ಈ ಊರಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಬಂದಿದ್ದು ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೇ ಇದೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಆಲಡೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿಯ ಪಕ್ಕದ ಬೊಮ್ಮರಬೆಟ್ಟು ಎಂಬ ಸ್ಥಳ ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದ್ದು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೈನ, ಶೈವ, ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರಮುಖಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ತುಳುನಾಡನ್ನು ಆಳಿದ ಆಳುಪ ಅರಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರವರೆಗೆ ಅಂದರೆ ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹದಿನೇಳನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಬೊಮ್ಮರಬೆಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ವೀರಭದ್ರದೇವಸ್ಥಾನದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಕಳೆದ ೧೫೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದೀಚೆಗೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದ ಪಟ್ಟಣ. ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಇತಿಹಾಸತಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ವೀರಭದ್ರ ದೇವರ ಸ್ಥಾಪನೆ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸನ್ಯಾಸಿಯಿಂದಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಐತಿಹ್ಯ. ಈ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯನಿಗೆ ೬ಳ ಕಡೆ ಸ್ಥಾನವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕ ದೊಡ್ಡದು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ 'ಪೇರಡ್ಕ'(ಪೆರಿಯಡ್ಕ) ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎಂದರೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅಡ್ಕ (ಬಯಲು) ಎಂದು ಅರ್ಥ. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಭೂಪ್ರದೇಶವಿರುವ ಜಾಗವಾದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎದುರು ಬದಿ ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮೈದಾನವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-

ದಾರಗರನ್ನು ಹೂತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ 'ಸಿರಿಗಳ ಹುಟ್ಟು ನಂದಳಿಕೆ, ಬೆಳವಣಿಕೆ ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಅವತಾರ ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ' ಎಂಬುದು ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಜನರಾಡುವ ಮಾತು.

ಮಹತೋಭಾರ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ ದೈವ-ದೇವರುಗಳ ಸಂಗಮಸ್ಥಾನವಾದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಆಲಡೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೇವಸ್ಥಾನ ಬಹಳ ವಿಶಾಲವಾಗಿದ್ದು, ಎರಡು ಪ್ರಾಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ದೇಗುಲ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದು, ಪೂರ್ವದ್ವಾರದ ಎದುರಿಗೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಬಯಲು ಇದೆ. ಮೊದಲ ಪ್ರಾಕಾರದ ಪೂರ್ವಭಾಗದ ಮಂಟಪವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಮರದಲ್ಲೇ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮಹಾದ್ವಾರ ಸಮೇತ ಮರದಲ್ಲೇ ಮಾಡಿರುವ ಈ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಸಮೇತವಿದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಲುದೊಡ್ಡ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ, ಬಲಿಪೀಠವಿದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದಿಗೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪೀಠದ ಎರಡು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯದೇವರಾದ ವೀರಭದ್ರ, ಎಡಬಲದಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಮೇಲಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಶ್ರೀಚಕ್ರ, ಅಲ್ಲದೆ ಪುತ್ತಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದ ನರಸಿಂಹಸಾಲಿಗ್ರಾಮಸಂಪುಟ ಕೂಡ ಇದೆ. ಒಳಗಿನ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ವಾಯವ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಗನಕಟ್ಟೆ, ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಈ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನ ಲೋಹದ ಬಿಂಬ ಇದೆ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕಣ್ಣು ಇದ್ದು ಈ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಪೂಜೆ, ಉತ್ಸವಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನ ಸುತ್ತಿನ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ, ವಾಯವ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ ಹಾಗೂ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲನ ಸನ್ನಿಧಿ ಇದೆ. ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ದೈವಗಣಗಳ ಉರುಗಳ ಸಮೂಹ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಎದುರುಬದಿಗೆ, ಅಂಗಣದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮರದಲ್ಲೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯರ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಇದು ಕೇರಳದ ವಾಸ್ತುಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ತುಂಬಾ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಭಿಮುಖವಾಗಿ ಆದಿವೀರಭದ್ರ ಸ್ಥಾನವಿದೆ.

ಒಳಸುತ್ತಿನ ಗರ್ಭಗುಡಿ ಹಾಗೂ ಇತರೆಡೆ ಇರುವ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನ ತ್ರಿಕಾಲಪೂಜೆ, ಪ್ರತಿ ಸೋಮವಾರದಂದು ವೀರಭದ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಶಿವರಾತ್ರಿ, ಸೌರಯುಗಾದಿ, ಅಕ್ಷಯತದಿಗೆ, ನವರಾತ್ರಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಲ ರಥೋತ್ಸವ ಆಗುತ್ತದೆ. ವೃಶ್ಚಿಕಸಂಕ್ರಮಣ, ಶಿವರಾತ್ರಿ, ಸೌರಯುಗಾದಿ ಹಾಗೂ ಮೇಷತಿಂಗಳಿನ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ವಾರ್ಷಿಕ ರಥೋತ್ಸವ ಹಾಗೂ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೫೫.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ

ಮೇಷಮಾಸ ದಿನ ೨೧ ಅಂದರೆ ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧಪೌರ್ಣಮಿಯಂದು (ಮೇತಿಂಗಳು) ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ವೈಶಾಖ ಬಹುಳ ಪಂಚಮಿವರೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಆರು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಧ್ವಜಾರೋಹಣವಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಉತ್ಸವ, ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ, ಹಾಲುಹಬ್ಬ, ಸಾರಿಬಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲ, ಭೂತಬಲಿ, ಎರಡನೇ ದಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಲಿ, ಮೂರನೇ ದಿನ ನಿತ್ಯಬಲಿ, ಸಾರಿಬಲಿ, ರಂಗಪೂಜೆ, ನಾಲ್ಕನೇ ದಿನ ವಸಂತಾರಾಧನೆ, ಮಣ್ಮಹಾರಥೋತ್ಸವ, ಭೂತಬಲಿ ಆಗಿ ಕವಾಟ ಪೂರ, ಐದನೇ ದಿನ ಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೆ, ಶ್ರೀಚಕ್ರಾರ್ಚನೆ, ಓಕುಳಿ,

ಅವಭೃತ ಆಗಿ ಕೊಡಿ ಇಳಿಯುವುದು ಆಗಿದೆ. ಆರನೇ ದಿನ ಚಂಡಿಕಾಯಾಗ, ಮಾರಿಪೂಜೆ, ಮಹಾಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗುಸರು ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ತುಳುಮಾತನಾಡುವವರಿಗಿಂತಲೂ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷಿಕ ಜನರೇ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಕೊಪ್ಪ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದಿಂದ ಭಕ್ತರು ಬರುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೧.೫೫.೨ ಕಾಲಾವಧಿ ಉತ್ಸವಗಳು

ಪರ್ವದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ, ಉತ್ಸವಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ನವರಾತ್ರಿ ಪೂಜೆ ಇಲ್ಲಿಯ ವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಸ್ವರ್ಣಮಯ ಶ್ರೀಚಕ್ರವನ್ನು ನವರಂಗಕ್ಕೆ ತಂದು ಶ್ರೀ ಗಂಧದ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಲಲಿತಾತ್ರಿಪುರಸುಂದರಿಯ ಪೂಜೆ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಪೂಜೆಗೆ ಹಾಲು, ಪಾಯಸ, ತುಪ್ಪದ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳು, ಗುಡಾನ್ನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಜಯದಶಮಿಯಂದು ದೇವರು ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆಗೆ ಹೋಗುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದ್ದು ಇದನ್ನು ದೇವರ ಫೌಜು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಶಮಿಪೂಜೆಯೊಂದಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಚಂಡಿಕಾಹೋಮ, ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ, ಆ ದಿನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನವರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲದಿನ ದೇವಳದಿಂದ ಪಡೆದ ಕದಿರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಹೊಸಅಕ್ಕಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿಯಿಂದ ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳ ತುಳಸೀಪೂಜೆ ನಡೆದು, ಕೊನೆಗೆ ವೈಭವದ ದೀಪೋತ್ಸವ ನೆರವೇರುತ್ತದೆ.

ಸಿಂಹಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹೂವಿನ ಪೂಜೆ ಮತ್ತು ಸೋಣಾರತಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸೋಣಾರತಿಯನ್ನು ಮರದಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ೩೫ ಆರತಿಗಳಲ್ಲೇ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಬಲೀಂದ್ರ ಪೂಜೆ ಇದೆ.

ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಾರಿ ರಥೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ವೃಶ್ಚಿಕ ಸಂಕ್ರಮಣ, ಶಿವರಾತ್ರಿ, ಸೌರಯುಗಾದಿ, ಮತ್ತು ಮೇಷ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಇವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ಮೂರು ವಿಶೇಷಗಳಂದು ಸಣ್ಣ ರಥಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದರೆ, ಮೇಷ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಎಳೆಯುವ ರಥವೇ ಬ್ರಹ್ಮರಥ. ಬ್ರಹ್ಮರಥೋತ್ಸವ(ಮಹಾರಥೋತ್ಸವ) ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ಪರ್ಯಂತ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ತಲೆತಲಾಂತರದಿಂದ ಈ ರಥವನ್ನು ಎಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳೇ ವಾದ್ಯಸಮೇತ ಬಂದು ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಕ್ರಮ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ.

೫.೩.೧.೫೫.೩ ಹರಕೆ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು

ಹಿರಿಯಡ್ಕ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪದ ಹರಕೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ನಾಗನಿಗೆ ತಂಬಿಲ, ತನುಸೇವೆ, ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳ ಕೈಗಳಿಂದ ಮುಷ್ಟಿಕಾಣಿಕೆ (ಹುಂಡಿ ಹಣ), ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಂದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ತೊಟ್ಟಿಲಸೇವೆ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು

ವಧೂವರರಂತೆ ಶೃಂಗರಿಸಿ ಕಂಚಿಲಸೇವೆ, ತುಲಾಭಾರಸೇವೆ, ಶೀಘ್ರವಿವಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಚಂಡಿಕೆಯ ಅರ್ಚನೆ, ಅಸ್ತಮಾರೋಗ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಿ ಬಂಗಾರದ ಸರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಿಕೆ, ದೇವಳದ ಬಾವಿಗೆ ಹುರಿಹಗ್ಗ ಸಮರ್ಪಣೆ, ದೇಹಸೌಖ್ಯ, ಜಾನುವಾರು ವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಂದಿಕೋಣನಿಗೆ ಹುರುಳಿಕಾಯಿ ಅರ್ಪಣೆ, ಮಕ್ಕಳಾದರೆ ಹೂವಿನಪೂಜೆಯ ಹರಕೆಯೂ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಕುಟುಂಬದ ಪ್ರೇತಗಳನ್ನು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ಆವಾಹಿಸಿ, ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಪೂಜಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪ್ರೇತ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಜಕಣಿಕಾಯಿ ಒಡೆಸಿದರೆ ಪ್ರೇತಬಾಧೆ ಹೋಗುವುದು. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಯಥಾಸಾಧ್ಯ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ವಾಡಿಕೆ.

ಶ್ರೀದೇವರಿಗೆ ಗಣಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿಲ್ಲಿದೆ. ದೇವಳದ ಕೆರೆ ಅಥವಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಮಡಿಯುಟ್ಟು, ದೇವರಿಗೆ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ, ಸೀಯಾಳ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಹಿಂಗಾರ ಪಡೆದು ತನ್ನ ಜಾಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಯಥಾ ಶಕ್ತಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು 'ಗಣ ಸೇವೆ' ಅಥವಾ 'ಹುಸಿ ನೀಡಿಕೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಂತ ಕುಟುಂಬ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ದೇವಪಾತ್ರಿಯಿಂದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರು ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ನಡೆಯುವ ಒಂದು ಕ್ರಮವಿದು. ಒಮ್ಮೆ ಹುಸಿ ಪಡೆದರೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಅವನು ಜಾತ್ರೆಗೆ ಬಂದು ಗಣಸೇವೆ ನೀಡಲೇಬೇಕು. ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬರಲಾಗದಿದ್ದರೆ ಮುಂದಿನ ಸೋಮವಾರ ನಡೆಯುವ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಪೂಜೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ನೀಡುವ ಅವಕಾಶವಿದೆ.

೫.೩.೧.೫೫.೪ ಆಡಳಿತ ಸಂಬಂಧೀ ವಿವರಗಳು

ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ಸಮೀಪ ಅಂಜಾರು ಬೀಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಜೈನರಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಸಂತತಿ ಆಗದಾಗ ಬಂಟಸಮುದಾಯದಿಂದ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು (ಗಂಡು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು) ದತ್ತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರಂತೆ. ದತ್ತ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿನಿಂದ ಮೂರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಅಂಜಾರು, ಮಾಂಬೆಟ್ಟು, ಓಂತಿಬೆಟ್ಟು ಎಂಬ ಮೂರು ಜಾಗವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಹಿರಿಯಡ್ಕ ದೇಗುಲದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹಕ್ಕಿತ್ತು. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪಡುಭಾಗದ ಪಡ್ಡಂಬೀಡಿನವರೂ ದೇವಾಲಯದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಈ ನಾಲ್ಕು ಮನೆಯವರು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕುದಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂದು ಸರಕಾರದ ಧಾರ್ಮಿಕ ದತ್ತಿ ಇಲಾಖೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟರೂ, ಆಚರಣೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಮನೆತನಗಳ ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯ ಅಬಾಧಿತವಾಗಿದೆ.

ದೇಗುಲದ ಒಳಗಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಬಂಧೀ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಎರಡು ಜನ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರಿದ್ದರು. ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ಬಂದಂತಹ ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ 'ಪಟ್ಟದ ಹೆಗ್ಗಡೆ' ಅಥವಾ 'ಕುರ್ಲೆ ಹೆಗ್ದೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರನ್ನು 'ಆಳುವ ಹೆಗ್ಗಡೆ'

ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ. ಕುರ್ಲೆ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರಿಗೆ ಜನಿವಾರ ತೊಡಿಸಿ ವೈದಿಕ ರೀತ್ಯಾ ಪಟ್ಟವಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಅವರು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೇವತಾಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಾತ್ವಿಕ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಪಾಲಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ದತ್ತಿ ಮತ್ತು ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯ ಸುಪರ್ದಿಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಪದ್ಧತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದಿವೆ[೬೧].

೫.೩.೧.೫೫.೫ ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಪುರಾತನ ದೇಗುಲವಾದ್ದರಿಂದ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ದೇಗುಲದ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ನಿಗದಿತ ಸಮುದಾಯದವರು ಇಂದಿಗೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ರಥ ಎಳೆಯಲು ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು ಪ್ರದೇಶದವರು, ಬಿರುದು ಬಾವಲಿ, ಹಿಲಾಲು, ದಂಡು ಹಿಲಾಲು ಹಿಡಿಯಲು ಬೆಳ್ಳಂಪಳ್ಳಿಯವರು, ಮೇಲ್ಕಟ್ಟು, ಚೆಂಡು, ಹೀಲಾಲು ಹಿಡಿಯಲು ಅಂಜಾರು, ಪರೀಕ, ಪಡ್ಡಂ ಮತ್ತು ಮದಗದ ಮಡಿವಾಳರು, ಮೊಯಿಲಿಕೇರಿಯ ಎರಡು ವಾದ್ಯ ತಂಡಗಳು (ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತಂಡಗಳು), ನಗಾರಿಗೆ ಮೊಯಿಲಿಕೇರಿಯ ಒಂದು ತಂಡ, ಸ್ವಚ್ಛತೆ(ಅಡಿಪ್ಪು)ಗಾಗಿ ಮೊಯಿಲಿಕೇರಿಯ ಎರಡು ಮನೆಗಳು, ಉಗ್ರಾಣ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಅಂಜಾರು ಪ್ರದೇಶದ ಮರಾಠಿ ನಾಯಕರು, ದೀವಟಿಗೆ, ಬೆಳ್ಳಿದೀವಟಿಗೆ ಪಂಚದೀವಟಿಗೆ ತಂತ್ರಿದೀವಟಿಗೆ, ಸರಕಾರಿ ದೀವಟಿಗೆ ಊಟದ ಎಲೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಗಾಗಿ ಅಂಜಾರು, ಬಜೆ, ಕುಕ್ಕೆಹಳ್ಳಿ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಗ್ರಾಮದ ಮರಕ್ಕಳ ಮತ್ತು ಮೊಗವೀರ ಜಾತಿಯ ನಿಗದಿತ ಮನೆಯವರು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಎರಡು ಮನೆಯ ದೇವ ಕಾರ್ಯದವರಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಚಾರಿಕೆಗಾಗಿ ಎರಡು ಮನೆ ಸ್ಥಾನಿಕ ವರ್ಗದವರಿದ್ದಾರೆ. ವೀರಭದ್ರ ದೇವರಿಗೆ ಮೂರು ದೇವಕಾರ್ಯ ಮನೆಗಳಿವೆ. ಇವರು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂಜಾರು ಮಠದಿಂದ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಹೊರಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಉಡುಪಿಯ ಪಾಡಿಗಾರು ವಂಶೀಯರು ತಂತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ದೇಗುಲದ ದೇವತಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವರು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಅವರ ಬದಲು ಗುಡ್ಡೆಯಂಗಡಿ ಷಡಂಗರು ಈಗ ತಂತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೫.೩.೧.೫೫.೬ ಇತರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು

ಇಲ್ಲಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಾಧಿಪತಿ ಖಡ್ಗೇಶ್ವರನು ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಿಳಿ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ ಊರಿನ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಊರಲ್ಲಿ ಸಿರಿಸಂಪತ್ತು ತುಂಬಿದ ಅನಂತರ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ದೇಗುಲದ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೋಲನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಸೆದಾಗ, ಆ ಕೋಲೇ ಜೀವತಳೆದು ಜಂಗಮ ಮಠವಾಯಿತು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಆ ಬಂಡೆಗಲ್ಲು ಇಂದು 'ಜಕಣಿ ಕಾಯಿ ಒಡೆಯುವ ಕಲ್ಲು' ಎಂದಾಗಿದೆ.

---

[೬೧] ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಹಿರಿಯಡ್ಕ ದೇವಾಲಯ, ೨೦೧೦

ಪರಿವಾರಗಣ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗರಾವಣನು ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ವಾದ-ವಿವಾದಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದೂರುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವ ತೀರ್ಮಾನಕಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ದೇವಳದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ನೀಚ ದೈವಕ್ಕೆ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಪಾಲನೆ, ರಕ್ಷಣೆ, ಅಸೌಖ್ಯಗೊಂಡಾಗ, ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಹರಕೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕುಚ್ಚಿಗೆ ಅಕ್ಕಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಮಂಗಳವಾರ ರಾತ್ರಿ ಪರಿವಾರ ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ಅರ್ಪಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಇವನನ್ನು ಗೋಪಾಲಕನೆಂದು ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆಯಿದೆ.

ಮೇಷಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಸಿಗಳು ಉಗ್ರಾಣದ ಮುಹೂರ್ತ ಆದ ಮೇಲೆ, ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಉಗ್ರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಡಬ್ಬಿಗೆ ಹಾಕುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದ ವಾಡಿಕೆ.

ಧ್ವಜಾರೋಹಣದಿಂದ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣದವರೆಗೂ ಊರಿನವರು ಊರಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಜಾತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು ಪದ್ಧತಿ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಯಾರದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಲಗ್ನಾದಿ ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಕ್ಕಳಾಗದಿದ್ದವರು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಮರುದಿನ ಬೆಳ್ಳಂಬೆಳಗ್ಗೆ ನಾಗದೇವತೆಗೆ ತಂಬಿಲಸೇವೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಾದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ತಂಬಿಲ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಂದು ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಗತ ಶಿವನಿಗೆ ಎಂಬಂತೆ ನಡೆದು, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸೇವೆಯಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ.

ವಾದಿರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಹಿರಿಯಡ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಭೂತಸ್ಥಾನವಿದ್ದುದನ್ನು ದೇವಾಲಯ ಮಾಡಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನವಿದ್ದು ಭಿಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನಾ ನೆಲೆಯನ್ನು ದೇವತಾರಾಧನೆಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ, ಪೂಜೆಗೆ ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಹೋದರು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕ ದೇಗುಲವನ್ನು ನಂಬುವಲ್ಲಿ ಕೋಟೇಶ್ವರ ಮಾಗಣೆಯಿಂದ ವಾದಿರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು ವಾದಿರಾಜರ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದವರು ಜಾತ್ರೆಯ ದಿನ ಬಂದು ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೊಗವೀರ, ಬಂಟ, ಪೂಜಾರಿ, ಕುಲಾಲ ಹಾಗೂ ಇತರ ವರ್ಗದವರು ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಇತರ ಪಂಗಡಗಳು.

ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ವೀರಭದ್ರ ದೇಗುಲ ಸರ್ವರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಬಹಳ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದಲ್ಲದೆ, ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರ ಭಾಗದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೫೬ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕಣಜಾರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಉಡುಪಿ ಕಾರ್ಕಳ ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ದೊಂಡೆರಂಗಡಿ ಸಮೀಪ ಬಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಕಿ. ಮೀ ಹೋದರೆ ಕಣಜಾರು ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ವೀರಭದ್ರ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ,

ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ. ಉಳಿದಂತೆ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಅನ್ನಪೂರ್ಣೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಧೂಮಾವತಿ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ನಾಗಸನ್ನಿಧಿ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ಮೇಲ್ಬಂಟ, ಮಾಯಂದಾಲ್ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳಿವೆ.

ಹೊಲೆಯ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೀಳಲುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಕೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಕತ್ತಿಯು ಕಲ್ಲಿಗೆ ತಾಗಿ ರಕ್ತ ಚಿಮ್ಮಿದಾಗ ತನ್ನ ಮಗನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. 'ಕಡಂಜೋ'ಎಂದು ಅವನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಾ ಸಿಕ್ಕಿದ ಶಿವಲಿಂಗದ ಬಗ್ಗೆ ಊರ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಮುದುಕಿ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಶಿವಲಿಂಗ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಕೂಗಿಕೊಂಡ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಕಡಂಜ+ಊರು>ಕಡಂಜಾರು >ಕಣಂಜಾರು >ಕಣಜಾರು ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕು[೬೨]. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯರು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯ ಎದುರು ಕೇಪುಳ ಹೂವಿನ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅದರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಕೇಪುಳ ಹೂವಿನ ಅರ್ಚನೆಯಲ್ಲದೆ, ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ತದ್ರೂಪ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ ಗುಡಿಯಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಕಣಂಜಾರಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೈವಗಳ ಆಗಮನದಲ್ಲಿರುವ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ಕಣಂಜಾರು ಪ್ರಭಾಕರ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಸ್ಥಳಪುರಾಣ ಸಹಿತ ಸಮಗ್ರಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೬೩] ಬಾರ್ಕೂರಿನಿಂದ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯರೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲಾಂಟನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ. ಇವನೊಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿ, ಅವನೊಂದಿಗೆ ಒಬ್ಬಾಕೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಹೆಂಗುಸೂ ಬಂದಿದ್ದಳು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲಾಂಟನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಗೌರವ ಇದೆ.

೫.೩.೧.೫೬.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ

ಇಲ್ಲಿ ಧನು ತಿಂಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆಯ ಹತ್ತು ದಿನ ಮೊದಲು ಕಲ್ಲ ತಂಬಿಲ ಆಗುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಇತ್ಯಾದಿ ನಡೆದು ದಿನ ನೋಡುವ ಕ್ರಮ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮರುದಿನ ಅಲ್ಲಿ ಜಲ್ಲೆ ಕಡಿಯುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊಲೆಯರು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಎರಡುದಿನ ಮೊದಲು ಮಕ್ಕಳ ವರಸಾರಿಯಿಂದ ಜಾತ್ರೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ತೆಂಕು ಕಣಜಾರು ಮತ್ತು ಬಡಗು ಕಣಂಜಾರಿನ ನಲಿಕೆಯವರು ಭಟ್ಟರನ್ನು ಗಂಟೆ, ತೆಂಬರೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನೇಳ್ಳಕ್ಕೆ (ದೊಡ್ಡಮನೆ) ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಏಳು ಗಂಟೆಗೆ ಹೊರಟು ಬೊಬ್ಬೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವರೊಂದಿಗೆ ೧೦-೧೩ ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಬಾಕಿಮಾರು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಚೆಂಡು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮುಂಡಿ(ಮರಸಣಿಗೆ)ಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಎರಡು ಪಕ್ಷದವರು ಎಳೆಯಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಸೋಲುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಮುಂಡಿಗಡ್ಡೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

---

[೬೨] ಸುಧೀರ್ ಹೆಗ್ಡೆ, ಕಣಂಜಾರು, ೨೦೦೪

[೬೩]. ಕಣಂಜಾರು ಪ್ರಭಾಕರ ಶೆಟ್ಟಿ, ೨೦೦೩, ಕಣಜಾರು ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಶ್ರೀ ಸತ್ಯ, ಮುಂಬೈ.

ಎರಡನೇ ದಿನ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ಮೂರನೇ ದಿನ ವರಸಾರಿ ಕಟ್ಟೆ ಪೂಜೆ. ಬೊಮ್ಮರಬೆಟ್ಟು, ನೀರೆ, ಕಣಜಾರು ಮತ್ತು ಬೈಲೂರು, ಕೌಡೂರು, ಎಳಿಯೂರು ಎಂಬ ಆರು ಊರಿನವರು ಬಂದು ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ದೊಡ್ಡಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಕಲ ಬಿರುದಾವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಡೆಯವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಎರಡು ಸುತ್ತು ಬಲಿ ಆಗಿ, ದೇವರು ವರಸಾರಿ ಕಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ದೇವರು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಂದು ಸಮಾರಾಧನೆ, ರಾತ್ರಿ 'ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಬಲಿ' ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕನೇ ದಿನ ಅಂಬೊಡಿ ನಡೆಯುವಂದು ಐದು ಜನ ಕೆಳಗಿನ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ, ಐದು ಜನ ಮೇಲಿನ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹೊಲೆಯನವರು ಪೆಟ್ಟು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ರಾತ್ರಿ ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆ ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಮಾಯಂದಾಲ್ ಗುಡಿಯ ಎದುರು ಗೆಂಡದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಾಯಂದಾಳ್ ಪಾತ್ರಿ ಕೆಂಡತುಳಿದ ಮೇಲೆ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡವರು ಕೆಂಡ ತುಳಿದಾದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗ ವೀರಭದ್ರನಿಗೆ ರಂಗಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಐದನೇ ದಿನ ರಥೋತ್ಸವ, ಆ ದಿನ ಬಲಿಯಾಗಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ರಥಕ್ಕೆ ದೇವರು ಹೋಗಿ ರಥೋತ್ಸವ ನಡೆದು, ಸಂಜೆ ರಥದಿಂದಿಳಿದು ಚಂದ್ರಮಂಡಲ, ಭೂತಬಲಿ ಆಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗನಿಗೆ ಕವಾಟಬಂಧನ. ಆರನೇ ದಿನ ಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೆ, ಅವಭೃತ, ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ, ಸಮಾರಾಧನೆ, ಸಂಜೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಆಗಿ, ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆಯೊಂದಿಗೆ, ನೇಳ್ಳ(ದೊಡ್ಡಮನೆ)ಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆ ನಡೆದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಬರುವಾಗ ಬೊಬ್ಬೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಓಡಿಕೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ದೇವರು ಬರುವಾಗ ಎದುರಿನ ಮಕ್ಕಳು ತಪ್ಪಂಗಾಯಿ ಆಟವನ್ನು ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಜಳಕ ಆಗಿ ತೂಟೆದಾರ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದೇವಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ವಸಂತ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಮೇಲೆ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ಆಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ಸವ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ದೊಡ್ಡಮನೆಯವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಮರುದಿನ ಮೇಲಾಂಟನಿಗೆ ಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮೇಲಾಂಟನ ಗುಡಿಯನ್ನು ತಂತ್ರಿಗಳು ಶುದ್ಧಮಾಡಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಸಂಜೆ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಬಂದ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಮೇಲಾಂಟನ ಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಿಲ್ಲವರು ಕೋಳಿಯನ್ನು ಕರಟಿಸಿದರೆ, ಕೋಳಿಯನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಡಿವಾಳರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೋಳಿ ಕೊಚ್ಚಲು ಮರದ ಕೆಲಸದ ಆಚಾರಿಗಳಾದರೆ, ಅಡುಗೆಗೆ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳು ಕಸಹೆಕ್ಕಲು ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ವಿಧಿಯಲ್ಲೂ ಹೆಂಗುಸರು ಪಾತ್ರವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮೊಯ್ಲಿ (ಚಾಕ್ರಿಯವರು) ಏಳು ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಾಂಟನಿಗೆ ಬಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಮೂರು, ನಾಲ್ಕುಸಾವಿರ ಜನ ಭಕ್ತರು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧.೫೬.೨ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳು

ಸೋಣದಲ್ಲಿ ೩೦ ದಿನ ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರನಿಗೆ ಪೂಜೆ, ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಬಲಿಯೇಂದ್ರನಿಗೆ ಮೊಯ್ಲಿ

ಮಾಡಿದ ಕೋಲು, ಮಡಿವಾಳ ಮಾಡಿದ ಬಟ್ಟೆ, ಆಚಾರಿ ಮಾಡಿದ ಅಂತಸ್ತುನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಗೂಟವನ್ನು ಹಾಕಿ ಬಲಿಯೇಂದ್ರನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಚೌತಿಗೆ ಗಣಹೋಮ, ಅಷ್ಟಮಿಗೆ ದೇವರಿಗೆ ಮೂಡೆ, ತೆನೆ ಕಟ್ಟುವಂದು ಮೇಲಾಂಟನಿಗೆ ಐದು ಬಗೆ ತರಕಾರಿಯ ಅಗೆಲು ಹಾಕುವುದಲ್ಲದೆ, ದೇವರಿಗೆ ಮುಳ್ಳುಸೌತೆ ಹಾಗೂ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವಂತಹ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇದೆ.

೫.೩.೧.೫೬.೩ ಇತರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು

ಮೇಲಾಂಟನಿಗೆ ಜಾತಿಭೇದ ಮರೆತು ಎಲ್ಲರೂ ಕೋಳಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. 'ಪೊರಿ ತಂಬಿಲ' ಎಂಬುದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲುವ ವಿಶೇಷ ಹರಕೆ. ಮಹಾಲಯಕ್ಕೆ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಮೀನು ಹಾಗೂ ತರಕಾರಿಯ ಅಗೆಲು ಹಾಕುವ ಕ್ರಮ ಇದೆ.

೫.೩.೧.೫೬.೪ ಆಡಳಿತದಾರರು

ಕಣಜಾರು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತದಾರರು ದೊಡ್ಡಮನೆಯವರು. ಸುಮಾರು ೮೫೦ ವರ್ಷದ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ಈ ಗುತ್ತುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಜೈನರಿದ್ದರಂತೆ. ಜೈನ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಲ್ಲಿ ಜಗಳ ಆಗಿ, ತಂಗಿ ಇಲ್ಲೇ ಉಳಿದು, ತಂಗಿ ಮಾಂಸಾಹಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ್ಡಿದ್ದರಿಂದ ಜೈನವಂಶವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದು ಮುಂದೆ ಬಂಟಜಾತಿಯವರಾದರು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಅವರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳು ಹೆಗ್ಗಡೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದರು. ಈಗಲೂ ದೊಡ್ಡಮನೆಯವರೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಆಡಳಿತದಾರರು.[೬೪] ಹಿಂದೆ ಕಣಜಾರಿನ ಹೆಗ್ಡೆ ಮನೆತನದವರಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಮಾಗಣೆಯ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿತ್ತು. ಎರಡನೇ ವೀರನಾಯರ ಹೆಗಡೆಯವರು ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು(ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೯೨) ಆಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈಗ ಕಲ್ಲೊಟ್ಟು ದಾಮೋದರ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಆಡಳಿತ ಮೊಕ್ತೇಸರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ದೇವಳದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ವಿಲಯದವರಿದ್ದು, ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಉಂಬಳಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು, ಈಗಲೂ ದೇವಳದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿ ಭಾಂದವರು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೨ ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳು

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದಂತಿರುವ ದೈವದೇವರುಗಳ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮುಚ್ಚಯಗಳಿವೆ. ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋದಂತೆ ಕಲ್ಯಾಣಪುರ ಹೊಳೆಯ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ತುಳು ಮಾತನಾಡುವವರು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕುಂದಾಪುರ ಕನ್ನಡವೇ ಜಾಸ್ತಿ. ಅಲ್ಲಿಯ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ತುಳುನಾಡಿನ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳಿಗೆ ಸಮೀಪವಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಜನ ಜೀವನದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡರೂ, ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಆವರಣ ಆರಂಭವಾಗುವುದೇ ಬಾರ್ಕೂರಿನಿಂದ. ಬಹಳ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾದಂತೆ ಬೈಂದೂರು, ಭಟ್ಕಳದವರೆಗೂ ತುಳುಬಾಷಾವಲಯ ಚಾಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೊಡುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೂ, ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೂ ಆಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಆಚರಣೆಯ ವಿಧಿ–

---

೬೪. ಸುಧೀರ್ ಹೆಗ್ಡೆ, ಕಣಜಾರು, ೨೦೦೩, ತಮ್ಮ ಸಂದರ್ಶನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾದ ಚೈತನ್ಯ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೈವದೇವರುಗಳ ನಂಬುಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ದೈವ-ದೇವರುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಥವಾ ಆ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದೇವೆಯೇ ಎಂಬುದು ನಿಗೂಢವಾಗಿದೆ. ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳಸಮುಚ್ಚಯ(ದೇವರು ಪ್ರಧಾನ) ವನ್ನು ಆಲಡೆಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿಗಳು ಇದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಸಿರಿಆಲಡೆಯೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಇಂತಹ ದೈವ-ದೇವರುಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಡೆವ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ಹಬ್ಬ ಇಲ್ಲವೇ ಗೆಂಡಸೇವೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನದಂದು ನಡೆಯುವ ದಲ್ಯಸೇವೆಯಂತಿರುವ(ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಯೆಂದರೆ ಬಿಳಿ ಮಡಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ದರ್ಶನಸೇವೆ ನೀಡುವುದಾಗಿದೆ) ದರ್ಶನಸೇವೆಯನ್ನು ಶ್ಯಾವಿ ಹಾಕುವುದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದ. ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಂದು ಮಾಡುವ ದಲ್ಯ ಹಾಕುವ ಸೇವೆಗಿಂತ ತೀರಾ ಭಿನ್ನವಾದ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳು ಈ ವಲಯದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಕುಟುಂಬಿಕರಾದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಮೂಲದೇವತೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಆರಾಧನೆಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಸಾಕಷ್ಟು ದೈವಗಳು ದೇವಾಲಯ ಸಂಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಆ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳೆಂದು ನಂಬಬಹುದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆಯೇ ವಿನಾ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು ಕೂಡಾ ಉಡುಪಿಯ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕಿರುವ ದೈವಗಳಂತೆ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲಾಗಿ ಬದಲಾಗಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕು, ಮರ್ಲ್‌ಚಿಕ್ಕು, ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳ ದೈವಗಳು ಇವೆ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕುಮಾರ ದೈವದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಾಗಲೀ, ಪಾತ್ರಿಯಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ಸಿರಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಇಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಡೆ ಬೈದರ್ಕಳ ಗರಡಿ ಇದೆ. ಗರಡಿಗೂ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ತೀರಾ ಹತ್ತಿರದ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧ ಇಲ್ಲ. ಹ್ಯಾಗುಳಿ, ವೀರಭದ್ರ ದೈವದಪಾತ್ರಿಗಳು ಅಥವಾ ಇತರ ದೈವದಪಾತ್ರಿಗಳು ಇರುತ್ತಾರೇ ವಿನಾ ಸಿರಿ ಸಂಬಂಧೀ ಯಾವುದೇ ದೈವಗಳ ಪಾತ್ರಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ನೇರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. 'ವಾರ್ಷಿಕ ಕೆಂಡಸೇವೆ' ಅಥವಾ 'ಹಬ್ಬ' ಎಂಬ ಹೆಸರಲ್ಲೇ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ವಕ್ತೃಗಳು ನಂದಳಿಕೆ, ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವೀರಭದ್ರ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ, ಅರ್ಭಕ-ಧಾರಕೇಶ್ವರಿ, ಎಂಬ ದೈವಗಳು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಇರುವ ವಿವರಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನೆಡೆ ಇರುವುದರಿಂದ 'ಸಿರಿ ಆಲಡೆ' ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಅರ್ಭಕಧಾರಕೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯವರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ದಲ್ಯಸೇವೆ(ಶ್ಯಾವಿ ಹಾಕುವವರು) ಹಾಕುವವರು ಕೂಡಾ ದಕ್ಷಿಣದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ, ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾದ ಆಚರಣೆಗಳಿವೆ. ಪಾಡ್ದನವಾಗಲೀ ಸಿರಿಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಮಾಹಿತಿಗಳಾಗಲೀ ಆ

ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಕ್ತೃಗಳಿಂದ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ದೈವಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಇಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ ಮತ್ತು ಗೆಂಡಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹತ್ತು ಹಲವು ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಮೂಲಭೂತ ಅಂಶಗಳು ಭಿನ್ನವಾದರೂ ಕೂಡಾ ಇಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

- ಶ್ರೀ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ತಾಣ, ಹೆಬ್ರಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು
- ಮಹತೋಭಾರ ವೀರಭದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ ಅಬ್ಬಕ್ಕದಾರಕ್ಕ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಇರ್ಮಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು
- ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಪಟೇಲರ ಮನೆ , ಹೇರೂರು, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು
- ಕುಲಮಾಸ್ತಿಯಮ್ಮ ದೇವಸ್ಥಾನ ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು
- ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗ ವೀರಭದ್ರ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಸಾಲಿಕೇರಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು
- ಅಬ್ಬಕ್ಕ ದಾರಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ವೀರಭದ್ರ ಸಪರಿವಾರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕುಕ್ಕುಡೆ, ಹಾರಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು
- ಶ್ರೀ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹಳ್ಳಾಡಿ. ಹೆಗ್ಡೆಕೆರೆ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು
- ಶ್ರೀ ಅರ್ಭಕ ಧಾರಕೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಬಿಲ್ಲಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ (ಚಿತ್ತೇರಿ)ದೇವಸ್ಥಾನ ಸೂರಾಲು ಹಳ್ಳಿ, ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಬೈದ್ಯರ ಗರಡಿ, ವಡ್ಡಂಬೆಟ್ಟು, ಬೈದಬೆಟ್ಟು, ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆ. ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು
- ಶ್ರೀ ವೀರೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಪಾದೆಮಠ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಕ್ಕದಾರಕ್ಕ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕರ್ಜೆ. ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು
- ಶ್ರೀ ಹೊಳೆಬಾಗಿಲು ಅರ್ಭಕಧಾರಕೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಗೋಳಿಬೆಟ್ಟು, ಜೆಂಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ಅರ್ಭಕಧಾರಕೇಶ್ವರಿ ಬ್ರಹ್ಮಬೈದರ್ಕಳ ಗರಡಿ , ನಾಯರಬೆಟ್ಟು ಮುದ್ದು ಮನೆ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಶ್ರೀ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಬ್ರಹ್ಮಬೈದರ್ಕಳ ಗರಡಿ, ಮುದ್ದುಮನೆ, ಸುಳುಗೋಡು, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ದೈವದ ಮನೆ, ಹಾಡಿಮನೆ ,ವಡ್ಡರ್ಸೆ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.
- ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸಪರಿವಾರ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಉದ್ದಿನಕೆರೆ ವಡ್ಡರ್ಸೆ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.

೫.೩.೨.೧ ಶ್ರೀ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ತಾಣ, ಹೆಬ್ರಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಹೆಬ್ರಿಯ ತಾಣ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ೭೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಹಿಂದೆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎದುರು ದೊಡ್ಡ ಅಶ್ವತ್ಥ

ಮರವಿದ್ದು ಸನ್ಯಾಸಿಯೊಬ್ಬರು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ನಿಶ್ಶಬ್ದವಾತಾವರಣದಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಾಣ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.[೬೫] ದೇಗುಲದ ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರನಾದರೂ, ಉತ್ಸವದ ಮೊದಲ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲುವುದು ನಾಲ್ದಾಣ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ. ಇವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ೧. ಬಲ್ಲೆ ಬ್ರಹ್ಮ. ೨. ಬೀರನಗುಳಿ ಬ್ರಹ್ಮ. ೩. ಓಣಿಮನೆ ಬ್ರಹ್ಮ. ೪. ಕಿನ್ನಿಗುಡ್ಡೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು. ಇವುಗಳ ಅಧಿದೇವತೆ ನಾಲ್ದಾಣ ಬ್ರಹ್ಮನೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಳಗೆ ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರ ಗರಡಿಯೂ ಇದೆ. ಇವೆರಡಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಇಲ್ಲಿಯವರು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು ೬೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲದೆ, ಇತರ ದೈವಗಳೆಂದರೆ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ, ಗಣಪತಿ, ಅನ್ನಪೂರ್ಣೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಸ್ಥಾನ, ಅಬ್ಬಕ್ಕ-ದಾರಕ್ಕ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ, ಮಹಿಷಂತಾಯ, ನಾಲ್ಕುತಾಣ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಲ್ಲಂತಾಯ, ಧೂಮಾವತಿ, ಭೈರವ, ಗುಳಿಗ, ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ವರಾಹಿ, ಬಾಗಿಲು ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಪಂಚಮುಖ ನಂದಿ, ಭಟಾರಿಕ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ನಂದಿಗೋಣ, ಕಲ್ಕುಡ, ಕಲ್ಲುರ್ಟಿ, ಬಳ್ಳಾಲ್ತಿ, ಬೊಬ್ಬರ್ತಿ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ, ಭೂತರಾಯ, ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ಅಮ್ಮನವರು, ಮಾರಣಕಟ್ಟೆಯ ಯಕ್ಷಿ, ಚಿಕ್ಕು, ಗೆಂಡದ ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಮಂತ್ರಗಣ, ಮಲೆಯಾಳಿ ಬಬ್ಬರ್ಯ, ಜುಮಾದಿ ಬಂಟ, ಮರ್ಲ್‌ಜುಮಾದಿ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಮಾಯಂದಾಲ್ ಇತ್ಯಾದಿ ೧೦೮ ಗಣಗಳಿವೆ. ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಹೊರಾಂಗಣ ಮತ್ತು ಒಳಾಂಗಣಗಳಲೆಲ್ಲ ದೈವಗಳು ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಯಾಗಿದೆ. ಬಾರ್ಕೂರಿನ ರಾಜನ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಸಮಾನರಾದ ಹೆಬ್ರಿ ಬೀಡಿನ ಮನೆತನದವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಈ ದೇವರನ್ನು ತಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದರು ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಸಿರಿ ದೇವತೆಗಳಾದ ಅಬ್ಬಕ್ಕ-ದಾರಕ್ಕಗಳು ಬಂದುವು ಎಂಬುದು ಜನಜನಿತ ಮಾತು. ಹೆಬ್ರಿಯ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭ ದೇವಳಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಚೀನ ಎಂಬುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸ ತಜ್ಞರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೆಬ್ರಿ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಜೈನರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಮ್ಮ ಬಳ್ಳಾಲ್ತಿ ಎಂಬವರು ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಅವರಿಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಹುಡುಗನನ್ನು ದತ್ತಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಈ ದೇಗುಲವನ್ನು ಊರ್ಜಿತಗೊಳಿಸಿದರು ಎಂಬುದು ಇತಿಹಾಸ. ದತ್ತಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಹುಡುಗ ಬಂಟನಾದುದರಿಂದ ಕೊನೆಗೆ ಬಂಟರೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಆಡಳಿತದಾರರಾದರು. ೧೯೧೪ ರಿಂದ ೧೯೪೨ರ ವರೆಗೆ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಬಲ್ಲಾಳರು ಪಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದು ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಆನಂತರದವರು ಪಟ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ.

೫..೩.೨.೧.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ

ಮೀನಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ನಂದಿಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ನಂದಿ ಹೊರಗೆ ಹೋದರೆ ಊರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳಿಲ್ಲ. ಮೇಷಸಂಕ್ರಮಣದ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ

---

[೬೫] ರಮೇಶ್ ಭಟ್, ಅರ್ಚಕರು , ಹೆಬ್ರಿ, ೨೦೦೪

ನಂದಿ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆ ವಸೂಲಿಗಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿಬರುವ ಕ್ರಮವಿದೆ.

ಎಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ಹನೆರಡನೇ ತಾರೀಕಿನಿಂದ ಹದಿನೇಳನೇ ತಾರೀಕಿನವರೆಗೆ ವಾರ್ಷಿಕಹಬ್ಬ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆರು ದಿನಗಳ ಈ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ನಾಲ್ದಾಣ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಹಾರಂಗಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಶತರುದ್ರಾಭಿಷೇಕ, ಹರಿಜನರಿಂದ ಕಾಣಿಕೆ ಸ್ವೀಕಾರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮನ್ಸರು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬುಟ್ಟಿ, ಹಗ್ಗ, ಹಿಡಿಸೂಡಿ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮಹಾಪೂಜೆ, ರಾತ್ರಿ ದೀವಟಿಗೆ ಸೇವೆ, ಡಮರುಸೇವೆ, ಹಾಲಿಟ್ಟು ಸೇವೆ, ಮಂಡಲಪೂಜೆ, ಶ್ರೀಭೂತಬಲಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ವೈದಿಕರೀತಿಯ ಹಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅದೇ ದಿನ ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹೆಬ್ರಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗ ಅಂದರೆ ಆಗುಂಬೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಮುಂತಾದೆಡೆಯಿಂದ ಜಾತ್ರೆಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಅಂದರೆ ಯುಗಾದಿ ದಿನ ಸಂಜೆ ಅಂಬೊಡಿ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹರಿಜನರ ಎರಡು ತಂಡಗಳು ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತವೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎದುರು ಭಾಗದ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಡಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ಹರಿಜನರು ಮತ್ತು ಕನ್ಯಾನದ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ಹರಿಜನರು ಸೇರಿ ಡೋಲು ಬಾರಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಸೀಮೆಕೋಲಿನಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಮೇಲೆ ದೇವರಿಗೆ ಕವಾಟಬಂಧನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮರುದಿನ ಅಂದರೆ ನಾಲ್ಕನೇ ದಿನ ಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೆ, ವೈದಿಕಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆದು ರಾತ್ರಿ ದೀವಟಿಗೆ ಸೇವೆ, ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆ ನಡೆದು ಸೀತಾನದಿಗೆ ಜಳಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರುವಾಗ ಬೆಳಗ್ಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎದುರು ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ ದೈವದ ಮುಖಾಮುಖಿ, ವೈದ್ಯರ ದರ್ಶನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಗಿ ದೇವರು ಒಳಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಎಂದರೆ ಐದನೇ ದಿನ ಬೈದರ್ಕಳ ನೇಮೋತ್ಸವ, ಆರನೇದಿನ ಕುಂಭಾಭಿಷೇಕ, ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ, ಮಹಾಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಆಗಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಸವ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದ ದೇವರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಊರಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯದವರೂ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಂತ್ರಿಗಳು, ಮೇಲ್ಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟುವ ಮಡಿವಾಳರು, ಮೇಲುಸ್ತುವಾರಿಗೆ ಕಿನ್ನಿಗುಡ್ಡೆ ಶೆಟ್ಟರು, ವಾಲಗ ಮತ್ತು ಭೇರಿಗೆ ಸೇರೆಗಾರರು, ದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ದೇವರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಹೊರಗಡೆ ಮಡಿವಾಳ, ಕುಲಾಲ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಾರರು, ಢಕ್ಕೆಗೆ ವೈದ್ಯರು, ಹೀಗೆ ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸುವ ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿರುವ ಅರ್ಚಕರ ಎರಡು ಮನೆಗಳಿದ್ದು, ಆರುತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೨.೧.೨ ಇತರ ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು

ವರ್ಷಾವಧಿ ಕೆಂಡೋತ್ಸವ ಕುಂಭಮಾಸ ಹತ್ತರಂದು(ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೨) ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೆಂಡಸೇವೆಯೊಂದಿಗೆ, ದರ್ಶನಸೇವೆಯೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಅಮ್ಮನವರಲ್ಲಿ ಕೋಳಿ ಕೊಯ್ಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಿದೆ. ೩೦೦೦ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೋಳಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಕಾಲಾವಧಿಯಾಗಿ ಚೌತಿ,

ದೀಪಾವಳಿ, ನವರಾತ್ರಿಗೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ತಾಗಿಕೊಂಡು ಒಂದೇ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೈದೆರ್ಲು, ಬ್ರಹ್ಮ, ಶಿವರಾಯ, ಇತ್ಯಾದಿ ಹಲವಾರು ದೈವಗಳು ಇವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯುವುದಿದ್ದರೂ ದೇವರಿಗೆ ಪೂಜೆ ಆಗಿಯೇ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಗರಡಿಯ ಚಾಕ್ರಿ ಮಾಡುವವರು ಸೇರಿಗಾರರು. ಬಿಲ್ಲವರಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರವೇಶ.

೫.೩.೨.೨ ಮಹತೋಭಾರ ವೀರಭದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ ಅಬ್ಬಕ್ಕದಾರಕ್ಕ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಇರ್ಮಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಹಾವಂಜೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಯಿದು. ಸುಮಾರು ೮೫೦ ವರ್ಷ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ಈ ಆಲಡೆಯ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆಗಳು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ವೀರಭದ್ರ, ಉಳಿದಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ, ಬಬ್ಬರ್ಯ, ಭೂತರಾಜ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಭೈರವಿ, ಸ್ಥಾನೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ಉಪದೈವಗಳಿವೆ. ಆಲಡೆಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡಂತೆ ಮಡಿ ಹೊಳೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಕಾಲು ತೊಳೆದರೆ ಎರಡು ಸಲ ಮಡಿಯಾದಂತೆ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ 'ಇರ್ಮಾಡಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತು ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಅಕ್ಕ, ಇದು ತಂಗಿ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕದಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ವಕ್ತೃಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಾರ್ಷಿಕಉತ್ಸವ ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಬ್ಬರ್ಯನಿಗೆ ಯುಗಾದಿ ಮರುದಿನ ಕೋಲ, ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರ ಮತ್ತು ಅಬ್ಬಕ್ಕದಾರಕ್ಕರಿಗೆ ಸೋಣಾರತಿ ಮತ್ತು ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ನಾಗನಿಗೆ ದರ್ಶನಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ವೀರಭದ್ರ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಒಂದು ಸಿದ್ದೆ ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಒಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅವಲಕ್ಕಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ಕಳ, ನಿಟ್ಟೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಆದಿ ಮೂಲಸ್ಥಾನ ಎಂದು ತೋರಿ ಬಂದವರು ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಆಡಳಿತ ಸುಪರ್ದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಆಲಡೆ ೨೦೧೦ರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡಿತು.

೫.೩.೨.೩ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಪಟೇಲರ ಮನೆ, ಹೇರೂರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಹೇರೂರಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರೂರು ಸಣ್ಣಮನೆ ಪಟೇಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ದೊಡ್ಡಮನೆಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಿದ್ದು, ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರವಿದು. ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ. ಉಳಿದಂತೆ ನಂದಿಗೋಣ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಹೇರೂರು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಐದು ಪ್ರಮುಖ ಮನೆಗಳಿದ್ದು ದೊಡ್ಡಮನೆ, ಹಾಡಿಮನೆ, ಸಣ್ಣಮನೆ, ತೆಂಕುಮನೆ ಮತ್ತು ಬಡಾಮನೆಗಳಲ್ಲಿ

ಸಣ್ಣಮನೆಯ ಈ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸಿರಿ ತೆಂಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವಾಗ ಬಂದು ನಿಂತಳು ಎಂಬ ಊಹೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಿರಿ ಮತ್ತು ಕುಮಾರಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಿಂದ ಅಂದರೆ ನಂದಳಿಕೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಂತಹ ಕುಟುಂಬಗಳು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರನ್ನು ಒಯ್ದಿರಬಹುದು. ಕಂಚಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಪ್ರತಿಮೆ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಿದ್ದು ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆ ಸುರಾಲಿನ 'ಅಂಚಿಕಟ್ಟೆ' ಎಂಬಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿಯೂ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

ಮಕರಮಾಸ ಹತ್ತಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಜನವರಿ ೨೪ರಂದು ವಾರ್ಷಿಕಪೂಜೆ, ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ, ನವರಾತ್ರಿಯ ಕಡೆಯದಿನ ಹೂವಿನಪೂಜೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಣ್ಣ ಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹೆಗ್ಡೆ ಮತ್ತು ಶೆಟ್ಟಿ ಕುಟುಂಬಿಕರು ಈ ವಾರ್ಷಿಕ ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೨.೪ ಕುಲಮಹಾಸ್ತ್ರೀ ಅಮ್ಮನವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು, ಬಾರ್ಕೂರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಬಾರ್ಕೂರಿನ ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರುನಲ್ಲಿರುವ ಕುಲಮಹಾಸ್ತ್ರೀ ಎಂದರೆ ಭದ್ರಕಾಳಿ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಸುಮಾರು ೧೦೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರ, ವೆಂಕಟರಮಣ, ಗಣಪತಿ ಆರಾಧನೆಗೊಳ್ಳುವ ಇತರ ಉಪಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಗಳು. ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ಕಾಲಬೈರವ, ಬಾಗಿಲುಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಬಾಲು, ಬಗುಚಿಕ್ಕು, ಅಜ್ಜಮ್ಮ, ಗೂರಮ್ಮ, ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಕೆಂಡದ ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಮುಳ್ಳುಹಾವಿಗೆ ದೈವ, ಮಲೆಸಾವಿರ, ಹಸಲ, ಕೋಳಿಯಾರ, ಜೋಗಿಪುರುಷ ದೈವಗಳಲ್ಲದೆ ಒಂಬತ್ತು ಜನ ಗುರುಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನವೂ ಇದೆ. ಧನು ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ (ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೬) ವಾರ್ಷಿಕಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಐದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ದಿನ ಕೆಂಡಸೇವೆ, ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆ, ಬೆಳಗ್ಗೆ ತೆಪ್ಪೋತ್ಸವ, ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ನಂದಿ, ಹ್ಯಾಗುಳಿ ದರ್ಶನ ಸೇವೆ, ನಾಲ್ಕನೆದಿನ ನಾಗದೇವರ ದರ್ಶನ ಆಗಿ ಸಂಜೆ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ಆಗಿ ಐದನೇ ದಿನದ ಬೆಳಗಿನವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.

ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳೆಂದರೆ ನವರಾತ್ರಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ದಿನ ಚಂಡಿಕಾಹೋಮ, ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಸೋಣಾರತಿ, ಚೌತಿಗೆ ಗಣಹೋಮ, ನಾಗರಪಂಚಮಿ ದಿನ ನಾಗನಿಗೆ ತನುಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಗುರುಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೆಂಬುದಿತ್ತು. ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಗುರುಗಳು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಆಗಿ ಹೋದ ಒಂಬತ್ತು ಜನ ಗುರುಗಳ ಉರುಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿಡಲಾಗಿದೆ. ಉಳಿದ ದೈವಗಳ ಉರುಗಳೂ ಇವೆ.

ಉಬ್ಬಸರೋಗ ಇರುವವರು 'ಗೂರಮ್ಮ' ಎಂಬ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡರೆ ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಜನಜನಿತ ನಂಬಿಕೆ. ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಹಾಗೂ ಇತರ

ವೈದಿಕಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಮೊಗವೀರ ಸಮುದಾಯದ ಅರ್ಚಕರೇ ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚಂಡಿಕಾಹೋಮ, ಗಣಹೋಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮುಖ ವೈದಿಕಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊಗವೀರ ಸಮುದಾಯದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟ ಆ ಸಮುದಾಯದವರ ನಂಬಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರುವ ಈ ದೇಗುಲ ಹೊಳೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೇಲಿಕೊಂಡತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ.

೫.೩.೨.೫ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗ ವೀರಭದ್ರ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಸಾಲಿಕೇರಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ

ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬ್ರಹ್ಮಾವರದ ಬಳಿಯ ಸಾಲಿಕೇರಿಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದು. ಆರು ಮಾಗಣೆ, ಏಳು ಗ್ರಾಮಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಗೊಂಡು ಗ್ರಾಮದೇವತೆಯಾಗಿ ಸುಮಾರು ೮೦೦ ವರುಷಗಳಷ್ಟು ಇತಿಹಾಸ ಹೊಂದಿರುವ ದೇವಾಲಯವಿದು. ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಕಾಸರಗೋಡು ಜಿಲ್ಲೆಯವರೆಗೆ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಶೆಟ್ಟಿಗಾರ(ಪದ್ಮಶಾಲಿ) ಸಮುದಾಯಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟ ಹದಿನಾರು ಕುಲದೇವತಾ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಒಂದು. ಪದ್ಮಶಾಲಿಗಳು ಬಾರ್ಕೂರು ರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಂಚಿಯಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದವರು. ಬಟ್ಟೆ-ನೇಯ್ಗೆ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಬಾರ್ಕೂರಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಸಮುದಾಯ ಬೆಳೆದಂತೆ ಬೇರೆಡೆಯಲ್ಲೂ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಸಾಲಿಕೇರಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗ, ವೀರಭದ್ರ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ, ಗಣಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸೇವೆಗಳು ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ, ವೀರಭದ್ರರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೊರಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ, ಸ್ಮಶಾನಕಾಳಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಮುಂಡಂತಾಯ ದೈವಗಳಿವೆ. ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾದ (ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ)ಹಳೆ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ ಮುಂತಾದ ಪಂಚದೈವಗಳಿದ್ದು, ದೇವಳದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವೈದಿಕಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಇಲ್ಲಿ ಸೇವೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ದೇವಳಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕುಮಾರ ಚಾವಡಿಯಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ, ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಪಡಿಕಂದಾಯ, ಸಪ್ತಮಾತೃಕೆಯರು, ಮುಕ್ಕಾಲ್‌ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಗೆಂಡದಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಪಂಜುರ್ಲಿ ದೈವಗಳಿದ್ದು, ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಎರಡುಬಾರಿ ಮಾಂಸಾಹಾರ ಭೋಗಸೇವೆಯಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

೫.೩.೨.೫.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ

ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಫೆಬ್ರವರಿ ತಿಂಗಳ ಮೂರನೆ ವಾರದಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನದವರ ಕೂಡುಕಟ್ಟಿನವರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೬ರಂದು ಜಾತ್ರೆಯ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಗಣಪತಿದೇವರಿಗೆ ರಂಗಪೂಜೆ, ಗಣಹೋಮ, ಚಂಡಿಕಾಯಾಗ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ, ಕುಮಾರಚಾವಡಿಯಿಂದ ಬಾಳುಭಂಡಾರ ಏರಿಸಿ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ವೀರಭದ್ರನ ಬಲಿಮೂರ್ತಿ ಸಮೇತ ಅಮ್ಮನವರು, ವೀರಭದ್ರ, ಪಾತ್ರಿ ಸಮೇತ ಹಳೆ ದೇವಸ್ಥಾನ(ಬಡಾ

ಸಾಲಿಕೇರಿ)ಕ್ಕೆ ಬಂದು, ದೇವರ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೂತು, ಪೂಜೆ ಆಗಿ ದೇವರು ಪುನಃ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ 'ಹಚ್ಚಡ ಸೇವೆ' ಸಮೇತ ಬಂದು, ಕೆಂಡದಹಾಯ್ಗುಳಿಗೆ ಕೆಂಡಸೇವೆ ನಡೆದ ಮೇಲೆ, ಹರಕೆಯವರು ಕೆಂಡ ತುಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಹನ್ನೆರಡರಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಡಕ್ಕೆಬಲಿ, ದೇಗುಲದ ಹೊರಸುತ್ತಿನ ದೈವಗಳಿಗೆ ಬಲಿ, ಕುಮಾರನಿಗೆ ಮಂಜಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಊಟ. ಸಂಜೆ ಪಾಣಾರರಿಂದ ಕಲ್ಕುಡಕೋಲ, ರಾತ್ರಿ ಗಂಜಿಯೂಟ, ಪ್ರಸಾದ ವಿತರಣೆ ಆಗಿ ಕಲ್ಕುಡನಿಗೆ ಹರಕೆಯ ಕೋಳಿಬಲಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಹದಿನೆಂಟರಂದು ಕುಮಾರಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಕೋಳಿ ಕಡಿದು ಮಂಜವಾದ ಮೇಲೆ, ಹಾಕಿದ ಅಗೆಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಜನ ಮೊಕ್ತೇಸರರಿಗೆ ಅದರ ಪಾಲುಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಕುಡ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಮತ್ತು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ನೈವೇದ್ಯ ಆಗಿ ಕುಮಾರಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಜದೂಟ.

೫..೩.೨.೫.೨ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳು

ಸೋಣ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಣಾರತಿ, ನಂದಿಗೆ ಹುರುಳಿ ಸೇವೆ, ಗಣಪತಿಗೆ ಮೂಡಪ್ಪಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ನವೆಂಬರ ತಿಂಗಳ ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ರಾತ್ರಿ ಬಾಳುಭಂಡಾರ ಏರಿ, ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಆಗಿ, ಎಲ್ಲಾ ದೇವರ ದರ್ಶನದೊಂದಿಗೆ ಕುಮಾರದರ್ಶನವಾಗಿ, ದೇವಳದ ಹೊರಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಲಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಕೋಳಿಕೊಯ್ದು ನಂತರ ಕುಮಾರ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೋಳಿಕೊಯ್ದು ಹಂಚುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಜನವರಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ಆಷಾಢಮಾಸ (ಜುಲೈ ತಿಂಗಳು)ಮತ್ತು ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ (ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸ) ಎರಡು ಸಲ ಮಾರಿ ಓಡಿಸುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಗಡಿಮಾರಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನವರಾತ್ರಿಗೆ ಒಂಬತ್ತು ದಿನ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಕುಮಾರಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ದೇವಳದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ, ಚೌತಿಗೆ ಗಣಯಾಗ ಮತ್ತು ಕಡುಬು ನೈವೇದ್ಯ, ನಾಗರಪಂಚಮಿಗೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ, ಕದಿರು ಕಟ್ಟುವ ಹಬ್ಬ ಇತ್ಯಾದಿ ಆಚರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

೨೦೦೪ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧಕ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗ ದೇಗುಲ ಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಜನಪದಗಳ ಸಂಗಮದಂತಿತ್ತು. ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ, ದೇವಸ್ಥಾನದ ರಚನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಶಿಷ್ಟಪರಂಪರೆ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ೨೦೧೦ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹೋದಾಗ ದೇವಸ್ಥಾನ ಪೂರ್ಣ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನವೀಕರಣಗೊಂಡು, ಆಗಮೋಕ್ತರೀತಿಯ ಪೂಜಾಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಪೂರ್ಣರೂಪದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದು, ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆಚರಣೆಗಳ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬಗೆಯ ಬದಲಾವಣೆಯ ಅರಿವಿಲ್ಲದಂತಹ ಸ್ವಜಾತಿ ಭಾಂದವರಿಗೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಲಾಗಿ ಬೇಸರವಾದಂತಿತ್ತು. ವೈದಿಕಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿಂದಾಗಿ, ಉಳಿದವರಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ, ದೇವಾಲಯದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ವಂಚಿತರಾಗುವಂತಾದದ್ದು ಅವರ ಬೇಸರಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಇದು ಇಂದಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ.

೫.೩.೨.೬ ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕುಕ್ಕುಡೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಬ್ರಹ್ಮಾವರದ ಬಳಿಯಿರುವ ಹಾರಾಡಿ ಗ್ರಾಮದ ಕುಕ್ಕುಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕೇತ್ರವಿದು. ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಧಾನಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ, ವೀರಭದ್ರ, ಇತರ ದೈವಗಳೆಂದರೆ ಕುಮಾರ, ನಾಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ, ಅಗ್ನಿಭೈರವ, ಭೂತರಾಜ, ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಧನ್ವಂತರಿ ವೈದ್ಯನಾಥ, ಮೂಕಗಣ, ಸನ್ಯಾಸಿಕಟ್ಟೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳು.

'ಕುಕ್ಕುಟಾಸುರ' ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸ ಇಲ್ಲಿನ ಯಮನ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ದೇವಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ. ರಾಕ್ಷಸನಾದ್ದರಿಂದ ದೇವಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಸಾಯುವ ಮೊದಲು ತನ್ನ ಹೆಸರು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ 'ಕುಕ್ಕುಡೆ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಲಿ ಎಂದು ದೇವಿ ಹರಸಿದಳಂತೆ.

ಸಿರಿಗಳು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಇಲ್ಲಿಯ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದಣಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆ ನಿಂತರು ಎಂಬ ದಂತಕತೆ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಹಾರಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದೇಗುಲವಾಗಿ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದ್ದರೂ, ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಕುಕ್ಕುಡೆಯ ಈ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹಲವು ಜಾತಿವರ್ಗಗಳ ಆದಿ ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ.

ಮೊದಲು ಕೇವಲ ಪಾಳುಬಿದ್ದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಕಟ್ಟೆಗಳು ಮಾತ್ರವಿದ್ದು, ೨೦೦೨ರಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ನಡೆಯಿತು, ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ, ವೀರಭದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಪೂಜೆ ಸಲ್ಲುವುದಿದ್ದರೂ, ಭೂತರಾಜರಿಗೆ ಪೂಜೆಯಾದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ವಾರ್ಷಿಕಉತ್ಸವ ಅಥವಾ ಹಬ್ಬ ಪಗ್ಗು(ಎಪ್ರಿಲ್) ತಿಂಗಳ ಸೌರಮಾನ ಯುಗಾದಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಮರುದಿನ(ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೩ ಮತ್ತು ೧೪)ದಂದು ಎರಡು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಮ್ಮನವರ ದರ್ಶನವಾಗಿ ಕುಮಾರಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಡದ ಹಾಯ್ಗುಳಿಗೆ ದರ್ಶನ, ನುಡಿಕಟ್ಟು ಆದ ಮೇಲೆ ಕೆಂಡೋತ್ಸವ, ದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮರುದಿನ ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ನಡೆದು ವಾರ್ಷಿಕಉತ್ಸವ ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

೫..೩.೨.೬.೧ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳು

ಇತರ ಕಾಲಾವಧಿ ಆಚರಣೆಗಳೆಂದರೆ ದೀಪಾವಳಿ, ಚೌತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ದೀಪಾವಳಿಯಂದು ಒಂಬತ್ತು ಮಡಿವಸ್ತ್ರ ಹಾಸಿ, ಒಂಬತ್ತು ಬಾಳೆ ಎಲೆ ಹಾಕಿ, ಒಂಬತ್ತು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಅವಲಕ್ಕಿ ಇಟ್ಟು ಕಾಯಿಹೋಳು ಬೆಲ್ಲದ ತುಂಡು, ತುಪ್ಪ ಇಟ್ಟು, ಸುತ್ತ ದೀಪವಿಟ್ಟು, ಕಾಡುಹೂವನ್ನಿಟ್ಟು, ಎಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ಅನಂತರ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಆಗಿ, ಅದೇ ದೀಪದಿಂದ ಬಲೀಂದ್ರನಿಗೆ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿ, ಬಲೀಂದ್ರನನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆಯುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಸೋಣಾರತಿ, ಚೌತಿ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಾರಿ ಹಬ್ಬಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ನಿತ್ಯಪೂಜೆ, ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮಂಗಳಾರತಿ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆಯ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಕುಕ್ಕುಡೆ ಮನೆತನದ ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಮೂರು ಮನೆಗಳು ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆ.

೫.೩.೨.೭ ಶ್ರೀ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹೆಗ್ಡೆಕೆರೆ, ಹಳ್ಳಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿಯ ತಾಲೂಕಿನ ಹಳ್ಳಾಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಆಲಡೆಯಿದು. ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ಅಬ್ಬಕ್ಕ-ದಾರಕ್ಕ, ವೀರಭದ್ರರು ಮುಖ್ಯದೇವತೆಗಳಾಗಿದ್ದು, ಹಲವಾರು ದೈವ-ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಈ ದೇಗುಲ ಇರುವ ಸ್ಥಳದ ಹೆಸರು ಹೆಗ್ಡೆಕೆರೆ. ಬಂಟಮನೆತನದ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಿಂದ ಕಟ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಕೆರೆಯಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ 'ಹೆಗ್ಡೆಕೆರೆ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೆಸರು ಬಂತೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಂದಿಕೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಅರ್ಭಕ-ಧಾರಕೇಶ್ವರಿ, ವೀರಭದ್ರ, ಧೂಮಾವತಿ, ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ನಾಗ, ಹುಲಿದೇವರು, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಮೊದಲಾಗಿ ಇತರ ದೈವಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಕುಂಭಮಾಸದ ಹತ್ತರಂದು(ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೨ , ೨೩ ರಂದು) ಕೆಂಡಸೇವೆ ಹಾಗೂ ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆ ಜರಗುತ್ತವೆ. ಎರಡು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ, ದೈವಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ, ನಾಗನಿಗೆ ಹಾಲಿಟ್ಟು ಸೇವೆ, ತುಲಾಭಾರ ಸೇವೆ ನಡೆದು ನಂದಿಕೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನ, ವಾಕ್ ತೀರ್ಮಾನ, ಸಂಜೆ ಬಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವೈದಿಕಾಚರಣೆಗಳು ನಡೆದು ಕೆಂಡಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಂದ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ, ಕೆಂಡಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮೂರನೇ ದಿನ ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ. ನಂದಿಕೇಶ್ವರನ ಪಾತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಲ್ಲದೆ, ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯರು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಜಾತ್ರೆ ಅಥವಾ ಹಬ್ಬ ಆಗಿ ಹತ್ತನೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಂಸಾಹಾರದ ಪಂಜುರ್ಲಿ ದೈವಕ್ಕೆ ಭೋಗ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾರಿಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಧೂಮಾವತಿ ಮತ್ತು ಕಾಡ್ತಿ ಎಂಬ ದೈವಗಳು ಕಂಚಿನ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ಮತ್ತು ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಹೊನ್ನಿನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಿಂತವರು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕದಿಂದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಹಾಗೂ ವೀರಭದ್ರ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ವಕ್ತೃಗಳಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮಾಹಿತಿ.[೬೬]

ಕೆಂಡಸೇವೆಯಂದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಊರಿನ ಮಹಿಳೆಯರು, ಪುರುಷರು ದರ್ಶನಸೇವೆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸುಮಾರು ೨೦೦ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಮಣಿಕಲ್ಲು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಬಲು ದೊಡ್ಡ ಆಲಡೆ ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದು.

ದೇಗುಲದ ಒಟ್ಟು ರಚನೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ದೇಗುಲದ ಯಾವುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಾಸ್ತುಕಲ್ಪನೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದೈವಗಳಿದ್ದರೆ, ಒಳ ಹೊರಗೆ ಚದುರಿದಂತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೈವಗಳಿವೆ. ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯೇ ಈ ಆಲಡೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಪ್ರಧಾನದೇವರಿಗೆ ದಿನವೂ ಪೂಜೆ, ಮಂಗಳವಾರ ಹಾಗೂ ಇತರ ವಿಶೇಷದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಗಳಿಗೆ ಹೂ ನೀರು ಸೇವೆ. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ನಂದಿಕೇಶ್ವರದರ್ಶನ, ಚೌತಿ, ದೀಪಾವಳಿ, ನವರಾತ್ರಿ, ಶಿವರಾತ್ರಿ ಮುಂತಾದ ವರ್ಷಾವಧಿ ಪ್ರಮುಖದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ, ದೈವಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಸೇವೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ.

---

[೬೬] ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೆದ್ಲಾಯ,ಅರ್ಚಕರು , ಹೆಗ್ಡೆಕೆರೆ , ಹಳ್ಳಾಡಿ. ೨೦೦೩

೫..೩.೨.೮ ಶ್ರೀ ಅರ್ಭಕಧಾರಕೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಈಶಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾರಕೂರು, ಮಂದಾರ್ತಿ, ಶಿರೂರು, ಮೂರ್ಕೈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೩೦ ಕಿ. ಮೀ ಹೋದರೆ ಮಣಿಕಲ್ಲು ಸೇರಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಅರ್ಭಕ-ಧಾರಕೇಶ್ವರಿ ಹಾಗೂ ವೀರಭದ್ರ. ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಬಿಲ್ಲಾಡಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಮಣಿಕಲ್ಲು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಹೊಂದಿದೆ. ಸ್ಥಳಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ ನಿಧಿ ಪ್ರಿಯವಾದ ನಾಗದೇವತೆಯು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕಲ್ಲಿನಂತಹ ಮಣಿಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಇದಾದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ 'ಮಣಿಕಲ್ಲು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೆಸರು ಬಂತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ 'ಮಣಿನಾಗ' ಎಂಬ ಬಹಳ ಪ್ರಭಾವ ಶಾಲಿಯಾದ ನಾಗದೇವತೆಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಅರ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಪ್ರಧಾನದೇವರೊಂದಿಗೆ ಪರಿವಾರದೈವಗಳ ಗುಡಿಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮೇಶ, ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಖೇಚರಾಹುತ, ಮಂತ್ರಗಣ, ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ, ಯಕ್ಷಿ, ಕಲ್ಲುಕುಟ್ಟಿಗ, ಉಮ್ಮಳ್ತಿ, ದೂತಗಣ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ಪಂಚಮುಖನಂದಿ, ರಕ್ತಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಚಿಕ್ಕು, ಮರ್ಲುಚಿಕ್ಕು, ಬಾಲಚಿಕ್ಕು, ಜಟ್ಟಿಗ, ಕಾಳಭೈರವ, ಯಕ್ಷ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಹುಲಿದೇವರು, ಮಲ್ಲಸಾವಿರ, ಹೊರಗಿನ ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಮೋಟುಕಾಲು ಬಬ್ಬರ್ಯ ದೈವಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉರುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮ ಬೈದರ್ಕಳ ಗರಡಿಯಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಶಿವರಾಯ ಮತ್ತು ಮೈದಾಳ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳ ಉರುಗಳಿದೆ.

ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಅಕ್ಕ, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ ತಂಗಿ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ವೀರಭದ್ರ ಮತ್ತು ಅಬ್ಬಗದಾರಗರಿಗೆ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳು ಅವಳಿಗಳು. ಶ್ರೀಮತಿ ಗಂಗೆ ಮತ್ತು ಗೌರಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಈಗಿನ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿ ಹೆಂಗುಸರ ಹೆಸರು. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೇ ಪಾತ್ರಿಣಿಗಳಿರುವುದು ಕಡಿಮೆ. ನಂದಳಿಕೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಣಿಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪಾತ್ರಿಗಳಿಲ್ಲ. ಇವರು ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ಮತ್ತು ಹರಕೆಯ ದರ್ಶನಸೇವೆ ಇದ್ದರೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮೂರು ದಿನ ನಡೆವ(ಮಾರ್ಚ್ ೨೫, ೨೬ ಹಾಗೂ ೨೭) ವಾರ್ಷಿಕಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು, ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ವಾಸ್ತವ್ಯವಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಇಲ್ಲಿಯ ವೀರಭದ್ರ ಪಾತ್ರಿಯೂ ಕೂಡಾ. ಸಾಗರದ ಕಡೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯದ ವೀರಭದ್ರ ಪಾತ್ರಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲು. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಹಾಗೂ ಮಾರಣ ಕಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ತೀರ್ಥಸ್ಥಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಈ ಪಾತ್ರಿಗಳು ಸಂಕ್ರಮಣ ಹಾಗೂ ಇತರ ವಿಶೇಷಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಸೇವೆಯ ಮೂಲಕ ಭಕ್ತರ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಧಾನದೈವಗಳಾದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ವೀರಭದ್ರನಿಗೆ ದಿನಾ ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಪೂಜೆ, ಉಳಿದ ದೈವಗಳಿಗೆ ವಾರಕ್ಕೊಂದು ಬಾರಿ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಕ್ರಮವಲ್ಲದೆ, ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ಬೆಳಕಿನ

ಸೇವೆಯ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಲುಹಬ್ಬ, ತೆನೆಹಬ್ಬ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಊರವರ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಲಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಊರಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯಗಳು ಒಳಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಈ ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ದೇಗುಲವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡರೂ, ದ. ಕ. ದೇವಾಲಯದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಇಲ್ಲ.

೫.೩.೨.೮.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಆಚರಣೆ

ಸುಗ್ಗಿ(ಮೀನಮಾಸ) ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ೨೫ ಹಾಗೂ ೨೬ರಂದು ಇಲ್ಲಿ ಗೆಂಡಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾವಿರಾರು ಹೆಂಗುಸರು ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ ಮತ್ತು ಕೆಂಡಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಿರಿಕ್ಷೇತ್ರ ಹಿರಿಯಡ್ಕದಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಹೊರಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾವಿರಾರು ಜನ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ಮಾರ್ಚ್ ೨೫ರಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶಾಭಿಷೇಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. (ಎರಡು ದಿನವೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ) ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಪೂಜೆಯಾಗಿ ನಾಗನಲ್ಲಿ ಸೇವೆ, ಕೆಂಡಸೇವೆ, ಸುತ್ತಿನ ಪೂಜೆ, ರಂಗಪೂಜೆ, ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿ, ಬಲಿ, ಡಕ್ಕೆ ಬಲಿ, ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ(ಪೂಜಾರಿಗಳಿಂದ) ಆಗಿ ದೇವರು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಗರ್ಭಗುಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ದೇವರು ಒಳಗೆ ಹೋದನಂತರ ಗರಡಿಯ ಶಿವರಾಯನಿಗೆ ಕುರಿಕೋಳಿ ಕೊಯ್ಯುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಬಲಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಮ್ಮನವರ ಪಾತ್ರಿಗಳು (ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು) ಹಾಯ್ಗುಳಿ(ಪಂಜುರ್ಲಿ)ಗೆ ಆಚಾರಿ ಪಾತ್ರಿ, ಉಳಿದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗಣಗಳ ಗಂಡುಸು ಪಾತ್ರಿಗಳು ಇದರಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಪಾತ್ರಿಗಳು ಹಿಂಗಾರ ಹಿಡಿದು ಆವೇಶಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ೨೬ಕ್ಕೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವರಾಯನಿಗೆ, ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರಿಗೆ ದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ೨೬ಕ್ಕೆ ಕುರಿಕೋಳಿ ಕಡಿದ ನಂತರ ದೇವರು ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಬೆಣಕಲ್ಲು ಕಾಯಿ ಇಟ್ಟ ಅನಂತರ (ಕಾಯಿ ಒಡೆದ ನಂತರ) ಮೂರು ದಿನಗಳ ಉತ್ಸವ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

೫.೩.೨.೮.೨ ಇತರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು

ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸೇವೆಗಳೆಂದರೆ ಒಂದು ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೊಂದು ಕೆಂಡಸೇವೆ. ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ ಹಾಕುವವರು ಹೆಚ್ಚಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಕೆಂಡ ತುಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆಚಾರಿಗಳು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎದುರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೆಂಡವನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತವರು ಕೆಂಡ ತುಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅನಾರೋಗ್ಯ, ಚರ್ಮಸಂಬಂಧೀ ರೋಗಗಳು, ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಅದು ಕಡಿಮೆ ಆದಾಗ ಕೆಂಡ ತುಳಿಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ದೂರದ ಊರುಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆದಿಮೂಲದವರಲ್ಲದೆ, ಇತರ ಭಕ್ತರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಾಗುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾದ ವಿಚಾರವೂ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದ ಆಲಡೆಗಳ ಆಚರಣೆಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು, ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಸಿರಿದರ್ಶನವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆಯು ಕುಮಾರನ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಂಜೆ ಶುಚಿರ್ಭೂತರಾಗಿ ಗಂಡುಸರು, ಹೆಂಗುಸರು ದೇವಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ

ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ದೇವರು ಬಲಿ ಹೊರಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರಿಗೆ ಆವೇಶ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆವೇಶ ಬರುವ ಮೊದಲು ಕುಟುಂಬಿಕರಲ್ಲೊಬ್ಬರು ಅವರಿಗೆ ಹಿಂಗಾರ ನೀಡಿ, ನೀರೆರೆದು ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗಲು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಂಡಸೇವೆಯವರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಸುಖವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಇರುವುದರಿಂದ ದರ್ಶನಸೇವೆಗೆ ಬಂದವರು ಆದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಯಾ ದೈವದ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಾಗಿ ಪ್ರಮುಖರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆವರೆಗೆ ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ ನಡೆದು, ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಸಾದ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಮೀನಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ಮಾರಿಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ಪಟ್ಟೆಸೀರೆ ಸೇವೆ ವಿಶೇಷ ಹರಕೆಗಳಾಗಿ ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ.

೫.೩.೨.೯ ಹಳ್ಳಿ ಚಿತ್ತೇರಿ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆಯ ಹಳ್ಳಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಈ ಚಿತ್ತೇರಿ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇದೆ. ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಸೂರಾಲು ಅರಮನೆಯ ಅಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ, ಈ ಪ್ರದೇಶ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ಸೂರಾಲು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. 'ವನದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ' ಎಂದೇ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಮರದ ಮೂರ್ತಿಯ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು, ಗಣಪತಿ, ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ನಾಗನ ಹುತ್ತ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹುತ್ತ ಬಹು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ 'ಚಿತ್ತೇರಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ವಾಡಿಕೆಯಾಯಿತು. ಕಲ್ಲುಕುಟ್ಟಿಗ, ನಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಬಬ್ಬರ್ಯ, ವೀರಭದ್ರ ಸಮೇತ ಪರಿವಾರದೈವಗಳಿವೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಜನಪದ ಆರಾಧನಾ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ 'ಅರ್ಭಕ-ದಾರಕ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಹದಿನಾಲ್ಕರಂದು ಕೆಂಡೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ನವಕ ಪ್ರಧಾನಹೋಮ, ಕಲಶ, ಅಭಿಷೇಕ, ಹೂವಿನಪೂಜೆ ನಡೆದು ಸಾಯಂಕಾಲ ಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೆ, ಪೂಜೆ, ಪರಿವಾರ ಪೂಜೆ, ಗೆಂಡಸೇವೆ, ರಂಗಪೂಜೆ ನಡೆದು ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಬಲಿ ಹಾಗೂ ಹರಕೆ ತುಲಾಭಾರಗಳು ಆದ ಮೇಲೆ ಗೊಂದಲ (ಗೊಂದೊಳು)ಪೂಜೆ ಮೊದಲು ಅರ್ಚಕರಿಂದ ನಡೆದು, ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ನಾಯ್ಕರು ಕುಣಿತ, ದರ್ಶನ, ರಕ್ತಾಹಾರದ ಮೂಲಕ ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಐದು ಜನ ಮರಾಠಿ ಗಂಡುಸರು ಜಾಗಟೆ ಚೌಂಡಿಕೆ ಬಾರಿಸಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಹದಿನಾರನೇ ತಾರೀಖಿನಂದು ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗನ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನವಮಿಯಂದು ದೇವರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ ದಶಮಿಯಂದು ವಿಸರ್ಜನೆ, ದೀಪಾವಳಿ, ಚೌತಿ ಮೊದಲಾದ ಹಬ್ಬಗಳು ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ

ಕಾಲಾವಧಿ ಆಚರಣೆಗಳು. ಹಳ್ಳಿಯ ಮೂರು ಮನೆಯ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ದೇಗುಲದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೫.೩.೨.೧೦ ಬ್ರಹ್ಮಬೈದ್ಯರ ಗರಡಿ, ವಡ್ಡಂಬೆಟ್ಟು, ಬೈದಬೆಟ್ಟು , ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆ ಸಮೀಪವಿರುವ ವಡ್ಡಂಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವ ಗರಡಿ ಮನೆಯಿದು. ಗರಡಿ ಮನೆಯ ಒತ್ತಿಗೆ ಹಿರಿಯಡ್ಕದಿಂದ ಬಂದಿವೆ ಎನ್ನಲಾದ ಅಬ್ಬಕ್ಕ-ದಾರಕ್ಕ ಮತ್ತು ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖದೇವರು ವೀರಭದ್ರ, ಅಬ್ಬಕ್ಕ-ದಾರಕ್ಕ ಮತ್ತು ಗಣಪತಿ. ಉಳಿದಂತೆ ಚಿಕ್ಕು, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ಖೇಚರಾವುತ, ಹುಲಿದೇವರು, ಕಲ್ಕುಡ ದೈವಗಳಿದ್ದರೆ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ, ಮೈದಾಳ್ತಿ, ಜೋಗಿಪುರುಷ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಶಿವರಾಯ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳು ಇವೆ.

ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕಉತ್ಸವ ಮೀನಮಾಸ ಅಂದರೆ ಎಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ಐದನೇ ತಾರೀಕಿನಂದು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದಾಗಿ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕು, ಗೆಂಡ ಮತ್ತು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗಾಗಿ ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ದಿನದ ಈ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿವರ್ಗದವರು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ವೈದ್ಯರು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಕೆಂಡದ ಉತ್ಸವ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ ನಡೆಸಲು ಕೆಲವು ಹೆಂಗುಸರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಷಂಪ್ರತಿ ಬರುವವರು ಬಂದು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆ ಆದ ಮೇಲೆ ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವವರು ಕೆಂಡಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಪೂಜೆ ಇದೆ. ಕೊಡಿತಿಂಗಳ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ದಿನ ಅಗೆಲುಸೇವೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಹಾಲು, ಹಣ್ಣು ಸೇವೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಕೊಡಿ(ಡಿಸೆಂಬರ್)ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಬಳ, ಸುಗ್ಗಿ(ಎಪ್ರಿಲ್) ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹಾಲು, ಹಣ್ಣು ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಹಗಲು ಪನಿವಾರ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ವಿಶೇಷಸೇವೆಗಳು. ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆಗೆ ಊರಿನವರೆಲ್ಲರ ಸಹಕಾರ ಇದೆ. ಗ್ರಾಮದೇವರಾದರೂ ಆದಿಮೂಲವೆಂದು ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಿಕರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಮಡಿವಾಳರು, ಆಚಾರಿಗಳು, ಪರವರು, ದೇವಾಡಿಗರು, ಮೂಜಾರಿಗಳು, ಹರಿಜನರು, ಕೂಸಾಳರು ಮುಂತಾದ ಹಲವು ವರ್ಗದವರು ಸೇರಿ ವಾರ್ಷಿಕಹಬ್ಬವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆಯ ಹಳ್ಳಿಯ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ಆಡಳಿತದಾರರಾಗಿದ್ದು ಅವರನ್ನು 'ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಶೆಟ್ರು' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೨.೧೧ ಶ್ರೀ ವೀರೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಪಾದೆಮಠ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆಯಿಂದ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಪಾದೆಮಠದ ವೀರೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದು. ಇಲ್ಲಿನ ವೀರಭದ್ರ ದೇವರು 'ಗುಲಗುಂಜಿ ಮೂಲೆ' ಎಂಬ ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಬಂದು 'ಇರಕ್ ಹಾಡಿ'ಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ನಿಂತು, ಚಿತ್ತಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅಲ್ಲೂ ಆಗದೆ ಕೊನೆಗೆ

ಪಾದೆಮಠದಲ್ಲಿ ನಿಂತರು ಎಂಬ ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ. ಪಾದಿತ್ಯರಾಯ ಎಂಬವನು ಪೂಜೆಗಿದ್ದನಂತೆ. ದೇವರಿರುವ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಹೆಸರಿಟ್ಟರೆ ಮಾತ್ರ ನಾನಿಲ್ಲಿರುವೆ ಎಂಬ ಮಾತಿನಂತೆ ಆ ಊರಿಗೆ 'ಪಾದೆಮಠ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಡಲಾಯಿತು ಎಂಬ ದಂತಕಥೆ ಇದೆ. ನಾರಾಯಣ ಆಚಾರಿ ಎಂಬ ವಕ್ತೃ ಹೇಳುವಂತೆ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಮಠ ಇತ್ತಂತೆ. ವೀರಭದ್ರ ದೇವರು ಚಿತ್ಕೇಳಿಯಿಂದ ಬಲ್ಲೆಬೈಲು, ಬೀರಕ್ಕಲ ಹಾಡಿ, ನಾಗನ ಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ಬೈಲೂರು, ಮಡಾಮಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಿ ಉಮ್ಮಗೆಯತ್ತ, ಕನ್ನಕ್ಕಲು ಗರಡಿ, ಗೋಳಿಮನೆ, ಜಟ್ಟಾರು ಮಠದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಪಾದ ಊರುವ ಜಾಗ ಕೇಳಿದಕ್ಕೆ, ಜಾಗಕೊಟ್ಟ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಊರಿಗೆ 'ಪಾದೆಮಠ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಬಂದದ್ದಕ್ಕೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಕಥೆ ಇದೆ. ಕೂಸಾಳು ಎಂಬ ಮಂತ್ರವಾದಿಯೊರ್ವ ಇಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರ ಇರುವಾಗ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಇರಬೇಕು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ, ಹಿರಿಯಡ್ಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೂವಿನ ಪ್ರಸಾದ ತಂದು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೂವಿನ ಬದಲು ಎರಡು ವಿಗ್ರಹಗಳಿದ್ದವಂತೆ. ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳೇ ಈ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು. ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿ, ಕುಮಾರ ಇಲ್ಲ.

ವೀರಭದ್ರ, ಅಮ್ಮನವರು, ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಗಣಪತಿ ಹಾಗೂ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಮುಖದೇವತೆಗಳು. ಬಲಿಮಾರ್ತಿಯೂ ಕೂಡ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಎದುರು ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳೆಂದರೆ ನಂದಿ ಹಾಗೂ ಬಾಗಿಲುಬೊಬ್ಬರ್ಯ ಇದ್ದರೆ, ಹೊರ ಆವರಣದ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಕ್ತಾಯನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ನಾಗ ದೇಗುಲದ ಬಲ ಹಾಗೂ ಎಡ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುಪೌಳಿಯ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಲೆಯಾಳಿ ಬೊಬ್ಬರ್ಯನ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಉರುವಿದೆ. ಅದರ ಎದುರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಉರುಗಳಿವೆ(ಮರದ ಗೊಂಬೆ). ಇದರಲ್ಲಿ ಉಮ್ಮಳ್ತಿ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣಿನಮ್ಮ, ಬಾಣಂತಿಯಮ್ಮ, ಬಾಲಮ್ಮ, ಅಮ್ಮನವರು, ಕೊರತಿ, ಬೈಕಾಡ್ತಿ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ಹುಲಿದೇವರು ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳು ಇವೆ. ದೇಗುಲದ ಎದುರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗೋಪುರಗಳಿವೆ. ಎಡಭಾಗದ ಗೋಪುರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿಗೆ ಗುಡಿಯಿದ್ದು ದಿನವೂ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕದಿಂದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಬಂದರು ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಹಾಗಂತ ಅದನ್ನು ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಡುವ ಅಥವಾ ಇಡುವ ಕ್ರಮವಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಆಡಲು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಚಿನ್ನದ ಕಾಯಿಗಳು ಮೊದಲು ಇತ್ತಂತೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿರಿಯಡ್ಕವೇ ಪ್ರಧಾನ. ಬಬ್ಬರ್ಯ, ಖೇಚರಾವುತ, ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ, ಮಲೆಯಾಳಿ ಬಬ್ಬರ್ಯ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳಿದ್ದರೂ ಅವಕ್ಕೆ ರಕ್ತಾಹಾರವನ್ನು ನೀಡುವ ಕ್ರಮವಿಲ್ಲ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎದುರು ಬದಿಗೆ ಇರುವ ಗದ್ದೆಯಿಂದಾಚೆಗೆ ಬೈದರ್ಕಳ ಗರಡಿಯಿದೆ. ಬೈದರ್ಕಳಲ್ಲದೆ ಜೋಗಿ ಪುರುಷ, ಶಿವರಾಯ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳಿವೆ.

೫.೩.೨.೧೧.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಸವ

ಪಾದೆಮಠದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೇ ತಿಂಗಳ ವೃಷಭ ಸಂಕ್ರಾತಿಯಂದು ಎಂದರೆ ಮೇ ೧೪ರಂದು ಇಲ್ಲಿ ಕೆಂಡಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ಮೇ ತಿಂಗಳ ೧೧ರಿಂದ ೧೮ರವರೆಗೆ ಜಾತ್ರೆಯೂ ವೃಷಭ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು(ಮೇ ೧೪ರಂದು) ಕೆಂಡಸೇವೆಯೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲೆರಡು ದಿನ ಬಲಿ ಉತ್ಸವ, ಮೂರನೆ ದಿನ ಬ್ರಹ್ಮರಂಗ ಪೂಜೆ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ಗಣಪತಿ ರಂಗಪೂಜೆ, ಕೆಂಡಸೇವೆಯಾಗಿ ಬಲಿ ಬಂದು ದೇವರು ಗರ್ಭಗುಡಿಗೆ ಸೇರುವುದು. ಐದನೇ ದಿನ ರಥೋತ್ಸವ, ದೊಡ್ಡ ರಂಗಪೂಜೆ, ವಸಂತ ಪೂಜೆ, ಆರನೇ ದಿನ ತುಲಾಭಾರ ಆದ ಮೇಲೆ ಕ್ಷೌರಿಕ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡಿ ಬೆಳಕು ಬಿಡಬೇಕು. ದೇವರ ಕ್ಷೌರ ಮಾಡುವುದೆಂಬ ಸಂಕೇತಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಆಚರಣೆಯಿದೆ. ಏಳನೇ ದಿನ ಜಳಕ ಆಗಿ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎಂಟನೇ ದಿನ ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ. ಹೀಗೆ ವೈದಿಕಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಂಟ, ಮಡಿವಾಳ, ಆಚಾರಿಗಳು, ಮರಾಠಿ, ಕುಡುಬಿಯರು ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಜಾತಿವರ್ಗಗಳು ಸೇರಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

೫.೩.೨.೧೧.೨ ಇತರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು

ಹಾಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಹೂ ನೀರನ್ನು ಎರಡು ಜನ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ದಿನ ನಡೆಯುವ ಬಲಿಗೆ ಕಂಚಿನ ಕಲಶ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಲಶ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಸುತ್ತು ಬಂದು ಒಳಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಜಾತ್ರೆಯ ದಿನ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವಾಗ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ದೇವಸ್ಥಾನ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೫೦ರಷ್ಟು ದೈವ-ದೇವತೆಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಆಲಡೆ ಅಥವಾ ದೈವದ ಮನೆಯೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.[೬೭] ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಡುಪಿಯ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಇರುವ ಆಲಡೆಗಳಂತೆ ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲವಾದರೂ, ದೈವ-ದೇವರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದನ್ನು 'ಆಲಡೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಜೈನರು ಆಮೇಲೆ ಬಂಟರು ಬಂದರು ಎಂಬಂತಹ ಚರ್ಚೆ ಇದೆ. ಸದ್ಯ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತಿರುವವರು 'ಅಡಿಗ' ಮನೆತನದವರು. ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗ ಮನೆತನದ ಕುಟುಂಬದವರು ದೇಗುಲಸುತ್ತಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಮನೆಯವರು ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆಡಳಿತದ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮನೆತನದವರು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಪರ್ಯಾಯಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಪೂಜೆ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಈ ಕುಟುಂಬಗಳು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ದೈನಂದಿನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲದೆ, ನವರಾತ್ರಿ, ದೀಪಾವಳಿ(ಅರಸಿನ ಎಲೆಯ ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ)ಚೌತಿ ಮುಂತಾದ ವಿಶೇಷ ದಿನಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತಿ ಶುಕ್ರವಾರ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಪನಿವಾರಪೂಜೆ, ಹೂವಿನಪೂಜೆ ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷ ಹರಕೆ

---

[೬೭] ವೆಂಕಟ್ರಾಯ ಅಡಿಗ , ಅರ್ಚಕರು , ಪಾದೆಮಠ, ೨೦೦೪

ಸೇವೆಗಳು. ಊರಿನ ಜನರ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವರಂತೆ ದೂರದ ಘಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಿಂದಲೂ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಜನರು ಬರುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೨.೧೨ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕರ್ಜೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕರ್ಜೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಸುಮಾರು ೨೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಹೊಂದಿದೆಯೆಂಬುದು ಸ್ಥಳೀಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಪ್ರಮುಖದೇವರಾದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ, ವೀರಭದ್ರ ಹಾಗೂ ಅಮ್ಮನವರು ಒಂದೇ ಗದ್ದಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಎದುರು ಇರುವ ಮುಖಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಮಹಿಷಂತಾಯ, ಕಾಳಭೈರವ, ಬಾಗಿಲುಬೊಬ್ಬರ್ಯ ಇದ್ದರೆ, ಸುತ್ತುಪೌಳಿಯಲ್ಲಿ ಎದುರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ(ಎಡ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ) ಭೂತರಾಜ, ಎಡ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಬಲ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಭೃಂಗೀಶ್ವರ, ಗಣಪತಿ ಬ್ರಹ್ಮರಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಹೊರಗಿನ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ಹಿಂಬದಿ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಗನಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಬಲಭಾಗದ ಹೊರ ಅಂಗಣಕ್ಕೆ ತಾಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಉದ್ದಗಿನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಉರುಗಳ ಚಾವಡಿಯಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ತಿರುಗಾಟದ ವೀರಭದ್ರ, ಹುಲಿರಾಹು, ಉಮ್ಮಲ್ತಿ, ಆಕಾಶನಂದಿ, ಮಲೆಯಾಳ ಬಬ್ಬರ್ಯ, ಅವನ ವಾಹನ ಕುದುರೆ, ಖೇಚರ, ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ, ಯಕ್ಷಿ, ಚಿಕ್ಕು, ಮೂರು ಮುಖನಂದಿ ಜೊತೆಗೆ ಮೇಲಿನವುಗಳ ೩೨ ಪರಿವಾರದೈವಗಳೂ ಇವೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎದುರುಗಡೆ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ಅಲ್ಲೇ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಎದುರುಗಡೆ ಅಮ್ಮನವರ ಕಟ್ಟೆ, (ರಕ್ತಾಹಾರದ) ಎಂದು ಅಶ್ವತ್ಥ ಮರದ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇಗುಲದ ಎದುರುಗಡೆ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭದ್ರಕಾಳಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾವಿ, ಈ ಬಾವಿಯ ಎದುರು ಬದಿ ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರ ಗರಡಿಯಿದೆ.

ಕರ್ಜೆ ಎಂಬ ಊರಿನ ಕುರಿತಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಚೋಳ ಪಾಂಡ್ಯರ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ (ಶಿವಲಿಂಗ ತರಲು) ಕುದುರೆಯನ್ನು ಈ ಊರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದರಂತೆ. ಕುದುರೆ ಕಾಲು ಕೆರೆದಾಗ ನೀರು ಬಂತಂತೆ. ತಮ್ಮ ಇಲ್ಲೇ ನಿಂತು ಅಣ್ಣ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋದ. ಅಣ್ಣ ಲಿಂಗ ತರಲು ತಡವಾಯಿತೆಂದು ತಮ್ಮ ಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದನಂತೆ. ಕುದುರೆ ಕಾಲು ಕೆರೆದದ್ದಕ್ಕೆ 'ಕರ್ಜೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ವೀರಭದ್ರನ ಜೊತೆಗೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಅನ್ನಪೂರ್ಣೇಶ್ವರಿ, ಬಂದರಂತೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರನ್ನು ಚಡಂಗರೆಂಬವರು ತಂದುದೇ ಹೊರತು ಹಿರಿಯಡ್ಕದಿಂದ ಬಂದುದಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.[೬೮] ಹಲವು ದೈವಗಳು ಕೂಡಿದ ಸ್ಥಳ ಆಲಡೆ. ಹಲವು ದೈವಗಳು ಕೂಡಿದುದು 'ಅಡ್ಕ' ಎಂಬುದಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವಕ್ತೃಗಳು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.[೬೯] ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಆಲಡೆಗಳೆಂದೇ ಕರೆಯಬಹುದು. ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ದೈವಗಳು ಇವೆ.

---

[೬೮] ಬೋಜ ಶೆಟ್ಟಿ , ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು, ಕರ್ಜೆ ದೇವಸ್ಥಾನ, ೨೦೦೩
[೬೯] ಬೋಜ ಶೆಟ್ಟಿ , ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು, ಕರ್ಜೆ ದೇವಸ್ಥಾನ, ೨೦೦೩

೫.೩.೨.೧೨.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ

ಇಲ್ಲಿಯ ಜಾತ್ರೆ ಎಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ೧೩ ಮತ್ತು ೧೪ ರಂದು ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೩ಕ್ಕೆ ಬಲಿ, ಗುಂಡಸೇವೆ, ಭೂತಬಲಿ, ಗೆಂಡಸೇವೆ, ರಂಗಪೂಜೆ, ಕೆರೆದೀಪ. ಕೆರೆದೀಪದ ಅನಂತರ ಈಶ್ವರದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆ ಆಗಿ, ಪಂಜುರ್ಲಿಕೋಲ ಆಗಿ ಮೂಡು ದೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದು ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆ ನಡೆದು ನಂತರ ಪಾತ್ರಿಗಳ ಮುಖ ಭೇಟಿ ಆಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮರುದಿನ ನವಗ್ರಹ ಬಲಿ ಹೋಮ, ಶುದ್ಧಿ(ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ) ಆಗಿ ಜಾತ್ರೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಬ್ಬದಂದು ಹೆಂಗುಸರ ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ದರ್ಶನ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಚಕರು ಹೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡಸರೂ ಕೂಡ ಪಾತ್ರಿಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಥಳದಪಾತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಆಚಾರಿಗಳು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ನಾಯಕ ಜಾತಿಯವರೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಜಾತ್ರೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ, ಕೆಂಡಸೇವೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟು ೮೫ ಸ್ವಸ್ತಿಕವನ್ನು ಹಬ್ಬದಂದು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಒಳಗಿನ ದೇವರ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿದೇವತೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲು ಇದೆ. ಈ ದೈವಕ್ಕೂ ಐದು ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಮಾರ್ಚ ೧೪ರಂದು ನೇಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ದೈವಗಳ ನೇಮದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರ ಪಾತ್ರಿಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

೫..೩.೨.೧೨.೨ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳು

ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಗಣಹೋಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ವರ್ಷಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳೆಂದರೆ ಗಣಪತಿಗೆ ಚೌತಿಹೋಮ, ನವರಾತ್ರಿಗೆ ಚಂಡಿಕಾಹೋಮ, ಸೋಣ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನ ಸೋಣಾರತಿ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಹೂವಿನಪೂಜೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಪ್ರತೀ ಮಂಗಳವಾರ ಹಾಗೂ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಹೂ, ನೀರು ಇಡುವ ಕ್ರಮ ಇದೆ. ಕನ್ಯಾತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅಕ್ಕಿ ಊಟ ಅಲ್ಲದೆ ಗದ್ದೆ ಎದುರಿಗೆ ಕದಿರುಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವೂ ಇದೆ. ಹಿಂದೆ ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು.

ದೇಗುಲದ ಒಟ್ಟು ರಚನೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಭೂತಾಲಯವಿದ್ದುದು ಕ್ರಮೇಣ ದೇವಾಲಯವಾದುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ದೈವಿಕಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಂತೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ದೈವಗಳು. ವೈದಿಕ ಮನೋಭಾವವೊಂದು ಜನಪದದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಕದ ನೆಲೆಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಊರಿನವರಲ್ಲದೆ, ದೂರದ ಪ್ರದೇಶದವರು ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೫.೩.೨.೧೩. ಅರ್ಭಕಧಾರಕೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಗೋಳಿಬೆಟ್ಟು, ಜೆಂಬೆಟ್ಟು, ಮುದ್ದು ಮನೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಶಿರೂರು ಮೂರುಕೈಯಿಂದ ಮೂರು ಕಿ.ಮೀ ಒಳಗೆ ಸಾಗಿದರೆ ಮುದ್ದು ಮನೆ 'ಹೊಳೆಬಾಗಿಲು ಗರಡಿ' ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ದೈವಗಳಸಮುಚ್ಚಯವಿರುವ ತಾಣ

ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಜನರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಗರಡಿ ಎಂದೇ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಗರಡಿಗೆ ತಾಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಗುಡಿಯಿಂದಾಗಿ ಇದು 'ಸಿರಿಆಲಡೆ' ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಇವು ನಿಜವಾಗಲೂ ಕುಟುಂಬದ ದೈವಗಳು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಜೆಂಬೆಟ್ಟು ಬಂಟಮನೆತನದವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಊರಿನವರಿಗಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ಥಾನಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎಂದು ವಕ್ತೃಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.[೭೦] ಅಬ್ಬಗ-ಧಾರಕೇಶ್ವರಿ, ವೀರಭದ್ರ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆಗಳಾಗಿದ್ದು, ಚಿಕ್ಕು, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ, ನಂದಿಗೋಣ, ಖೇಚರ, ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಪರಿವಾರದೈವಗಳಾಗಿವೆ.

೫.೩.೨.೧೩.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಸವ

ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೦ರಂದು ಎಂದರೆ ಸುಗ್ಗಿ ತಿಂಗಳ ೨೭ರಂದು ಇಲ್ಲಿ ಕೆಂಡಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಜೆಂಬೆಟ್ಟು ಮನೆಯವರೇ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಚಾರಿ ಕೆಂಡಸೇವೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನಾಗದೇವರ ದರ್ಶನ ಆದ ಮೇಲೆ ಪರಿವಾರದೈವಗಳಿಗೆ ದರ್ಶನಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದರ್ಶನ ಆಗಿ ಮಹಾಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮರಕಳ ಜಾತಿಯ ಹೆಂಗುಸು ರಾಧ ಎಂಬವರಿಂದ ಚಿಕ್ಕುವಿನ ದರ್ಶನ ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಕೆಂಡಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೆಂಡದಹಾಯ್ಗುಳಿ ಪಾತ್ರಿಯಿಂದ ಕೆಂಡಸೇವೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಂಡಸೇವೆ ಆಗುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ರಂಗಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಆಗುವಾಗ ವೈದ್ಯರಿಂದ ಡಕ್ಕೆಸೇವೆ ನಡೆದ ನಂತರ ಎಲ್ಲಾ ಪಾತ್ರಿಗಳು ದರ್ಶನಸೇವೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಬಲಿ ಬಂದು ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ನಡೆದು ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ದೊಡ್ಡಪೂಜೆ, ಕೋಳಿಕೊಯ್ಯುವ (ರಕ್ತ ಹಾಯ್ಗುಳಿಗಾಗಿ) ಕ್ರಮವಿದೆ.

ದೀಪಾವಳಿ, ಚೌತಿ, ನವರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸೋಣ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಣಾರತಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ 'ಕೈದ ಪೂಜೆ' ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೈದ ಪೂಜೆ ಎಂದರೆ ಅರಳು, ಅವಲಕ್ಕಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಹಾಕಿ ಮಾಡಿದ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯವನ್ನು ದೇವರಿಗಿಟ್ಟು ಮಾಡುವ ಪೂಜೆ.

ಸರಕಾರಿ ತಸ್ತೀಕು ಇದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಆಲಡೆಗೆ ಸುಮಾರು ೨೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ ಆಚಾರಿ ಹಾಗೂ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ಆದಿ ಆಲಡೆಯಾಗಿದೆ.

೫.೩.೨.೧೪ ಅಬ್ಬಗಧಾರಕೇಶ್ವರಿ ಸನ್ನಿಧಾನ, ನಾಯಿರಬೆಟ್ಟು, ಮುದ್ದು ಮನೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಹೊಳೆಬಾಗಿಲು ಗರಡಿ ಮತ್ತು ಸುಳುಗೋಡು ಗರಡಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಳುಬಿದ್ದ ಆಲಡೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ನಾಯಿರಬೆಟ್ಟು ಎಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೆಸರು. ಇಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ಧಾರಕ, ಕಾಳಭೈರವ, ನಂದಿಗೋಣ, ಚಿಕ್ಕು, ಹಾಯ್ಗುಳಿ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳು ಇವೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗರಡಿಯೊಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಎಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ೧೧ನೇ ತಾರೀಕಿನಂದು (ಎಂದರೆ ಸುಗ್ಗಿ ತಿಂಗಳ

[೭೦] ರಾಮಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ,ಆಡಳಿತ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ, ಹೊಳೆಬಾಗಿಲು ಗರಡಿ, ೨೦೦೩

೨ಲಕ್ಕೆ) ಇಲ್ಲಿ ಕೆಂಡಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಮರುದಿನ ಡಕ್ಕೆಬಲಿಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು ಬಂದು ಅರ್ಚಕರು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಕ್ಕ, ಚಿಕ್ಕು, ದೈವಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದಂತಹ ಸೇವೆಗಳೇನೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಆಲಡೆಯ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.

೫.೩.೨.೧೫ ಶ್ರೀ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಅರ್ಭಕದಾರಕೇಶ್ವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಸುಳುಗೋಡು, ಮುದ್ದು ಮನೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಒಂದೇ ಊರಿನಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ಅರ್ಭಕ-ದಾರಕೇಶ್ವರಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಸುಳುಗೋಡು ನಂದಿ' ಎಂದು ಜನಜನಿತವಾದ ಈ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಪ್ರಧಾನ. ಅರ್ಭಕ-ಧಾರಕೇಶ್ವರಿ, ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಚಿಕ್ಕು, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ರಾಹುಕೇಶ್ವರ, ಹೊಯಿಗೆ ನಂದಿ, ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಇತರ ಉಪದೈವಗಳು. ಹೊಳೆಬಾಗಿಲು ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಹೋದವರು ಜಗಳವಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಗರಡಿ ಹಾಗೂ ದೈವಸ್ಥಾನ ಬೇರೆ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಬೇರೆಯೇ ಆಲಡೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಈ ಊರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಬಂಟಮನೆತನಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಕಲ್ಲು ಮನೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಗರಡಿಮನೆ. ಗರಡಿ ಮನೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಮನಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಲ್ಲುಮನೆಯವರು ಹೊಸತಾಗಿ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ಗರಡಿ ಮತ್ತು ನಂದಿಕೇಶ್ವರಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ದೈವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು.[೮೧]

೫.೩.೨.೧೫.೧ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಬ್ಬ

ಎಪ್ರಿಲ್ ಒಂಬತ್ತರಂದು ಇಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕಹಬ್ಬ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದೇವರಿಗೆ ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿ ಆದ ಮೇಲೆ ದರ್ಶನ, ಕೆಂಡಸೇವೆ (ಮೊದಲು ಪಾತ್ರಿಗಳು ಕೆಂಡದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಮೇಲೆ ಹೆಂಗುಸರು ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ) ಆಮೇಲೆ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ, ಪಾತ್ರಿಗಳಿಂದ ದರ್ಶನಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಹೆಂಗುಸರಿಂದ ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹತ್ತರಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಬ್ಬಕ-ದಾರಕರಿಗೆ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಮಾಡಿ ಕುಲಾಲರು ಹಾಗೂ ಭಂಡಾರಿಗಳಿಂದ ದರ್ಶನಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹತ್ತರಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ವೈದ್ಯರಿಂದ ಮಂಡಲಸೇವೆ, ತಾಂತ್ರಿಕ ಬಲಿಸೇವೆ, ಆದ ಮೇಲೆ ಕೋಳಿಬಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೫.೩.೨.೧೫.೨ ಇತರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು

ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಗೆಲುಸೇವೆ ನಡೆಯುವುದಿದ್ದರೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪೂಜಾರಿಗಳು ಎರಡು ಮನೆಗಳಿಗೆ(ಕಲ್ಲು ಮನೆ ಮತ್ತು ಗರಡಿ ಮನೆ) ಹೋಗಿ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ವನ್ನು ತರುವಂತಹ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ.

---

[೮೧] ರಾಮಚಂದ್ರ ಭಟ್, ಅರ್ಚಕರು, ಸುಳುಗೋಡು, ೨೦೦೩

ಈ ಎರಡೂ ಮನೆಗಳ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಇವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಬೇಕಿತ್ತಲ್ಲದೆ, ಒಕ್ಕಲ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಸತ್ತರೆ ಜಮೀನುದಾರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಒಡೆದು ಇಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಒಳ್ಳೆದು ಕೆಟ್ಟದು ಎರಡೂ ಜಮೀನುದಾರರಿಗೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಹರಕೆಗಳೇನಿದ್ದರೂ ಜಮೀನುದಾರರ ಮನೆಯ ದೈವಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ಇಡೀ ಗರಡಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸೇವೆಯೂ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಕ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹಲವು ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಕದಿರು ಕಟ್ಟುವ ಹಬ್ಬ, ಅಗೆಲು ಪನಿವಾರ(ನಂದಿಕೇಶ್ವರನಿಗೆ) ಪಂಚಗಜ್ಜಾಯ ಸೇವೆ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ಸೋಣ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಣಾರತಿ, ಹಾಲು ಪರಮಾನ್ನ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರನಿಗೆ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ(ವಡೆ ಪೂಜೆ) ಇಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷಪೂಜೆಗೆ ಹತ್ತು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿ, ೪೨ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ವಾದ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ನಂದಿಗೆ ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸೋಣ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಪೂಜೆಯೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳಿಗೆ ಆರತಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ರಕ್ತಾಹಾರವನ್ನು ಹೊರಗೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜೈನರ ಪ್ರಭಾವ (ಸೂರಾಲಿನ ಜೈನ ಅರಸರು) ಇದ್ದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ರಕ್ತಾಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ವಕ್ತೃಗಳು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಆಲಡೆಯ ಒಟ್ಟು ರಚನಾವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ, ನಂದಿಗೆ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಭೂತಾಲಯದಂತಹ ಗುಡಿಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ ವಿನಾ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟು ದೈವಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವಾಗಿ ಇದು ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ವೈದಿಕರೀತ್ಯಾ ಪೂಜೆ, ಪುನಸ್ಕಾರಗಳು ನಡೆಯುವುದರಿಂದ, ವೈದೀಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಈ ಆಲಡೆಯಿದೆ.

೫.೩.೨.೧೬ ಹಾಡಿಮನೆ, ವಡ್ಡರ್ಸೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೋಟದಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮೂರು ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ವಡ್ಡರ್ಸೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಡಿಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಟಸಮುದಾಯದ 'ಹೆಗ್ಡೆ' ಬಳಿ (ಸಂತಾನ)ಯವರು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ದೈವಗಳ ಸಮೂಹವಿದು. ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೈವಗಳ ಮನೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ 'ಹಾಡಿಮನೆ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೆಸರು ಬಂತು. ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಗುಡಿ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಒಂದಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ದೈವಗಳು ಇವೆ. ಇದರ ಸುತ್ತಲೂ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಹತ್ತಾರು ಕುಟುಂಬಗಳು ಇವೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೆಬ್ರಿ ಮತ್ತು ಹೇರೂರಿನ ಕೊಂಕಣಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಮುದಾಯದವರು ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಮುಖದೈವಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ಅಬ್ಬಕ್ಕ-ದಾರಕ್ಕ, ಉಳಿದಂತೆ ರಕ್ತ ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಮರ್ಲ್‌ಚಿಕ್ಕು, ಬಗ್ಗು ಚಿಕ್ಕು, ಬಾಲಚಿಕ್ಕು, ಅಟಕಾಲ ಚಿಕ್ಕು, ಅವತಾರ ಚಿಕ್ಕು, ಹಳೆಯಮ್ಮ, ನಂದಿ, ಸಣ್ಣಮ್ಮ, ಗೆಂಡದ ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಮೆಟ್ಟಲು ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಾಗ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿ

ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ದೈವದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅಬ್ಬಕ್ಕ-ದಾರಕ್ಕ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದವರೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೆ ಉಳಿದ ದೈವಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂಗಾರ, ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ, ಅವಲಕ್ಕಿ, ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗುವುದು. ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಮಗ್ರ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರದೊಂದಿಗೆ ನವೀಕರಣ ನಡೆದಿದೆ. ದಿನವೂ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಎಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಪ್ರಧಾನದೈವಗಳಾಗಿದ್ದು, ಜನಪದೀಯ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಇನ್ನೂ ವೈದಿಕ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

೫.೩.೨.೧೭ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸಪರಿವಾರ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಉದ್ದಿನ ಕೆರೆ, ವಡ್ಡರ್ಸೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ವಡ್ಡರ್ಸೆಯ ಹಾಡಿ ಮನೆಯ ಎದುರು ಬದಿಯಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣವಿದು. ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಪ್ರಧಾನದೈವ. ಉಪದೈವಗಳೆಂದರೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಸಣ್ಣಮ್ಮ, ಚಿಕ್ಕು, ನಂದಿ, ಹಳಿಯಮ್ಮ, ಯೆಳಿಯಮ್ಮ, ಬಗ್ಗುಚಿಕ್ಕು, ಬಾಲಚಿಕ್ಕು, ಅಟಕಾಲ ಚಿಕ್ಕು, ಗೆಂಡದ ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಕಪ್ಪು ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಮೋಟ ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಮೂಡೂರು ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಬಚ್ಚ ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಮೆಟ್ಟಲು ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ತಿಮ್ಮಣ್ಣ, ರಾಹು, ಮಂತ್ರಗಣ, ಕಲ್ಕುಡ, ನಾಗಸನ್ನಿಧಿ, ಗೋಪುರ ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳಲ್ಲದೆ, ಎದುರು ಬದಿಯ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಮನೆ(ಹುತ್ತ) ಇದೆ. ಇದನ್ನು ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಊರ ದೈವಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿದೆ. ಮಾರ್ಚ್ ೨೦, ೨೧ರಂದು ಕೆಂಡಸೇವೆ ಮತ್ತು ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮ, ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಚಿಕ್ಕು, ಮರ್ಲ್‌ಚಿಕ್ಕು, ಯಕ್ಷಿಯರಿಗೆ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ, ಮಂಗಳಾರತಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಗುಡಿಯ ಒಳಗಿನ ದೈವಗಳಿಗೆ ವೈದಿಕರು 'ಪೂಜೆ' ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದ ಪಾಡ್ಯದಂದು ವಿಶೇಷಪೂಜೆಯನ್ನು ದೈವಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

೫.೩.೨.೧೮ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಕಿನ್ನಿಗುಡ್ಡೆ, ಹೆಬ್ರಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಹೆಬ್ರಿ ಹಾಗೂ ಪೆರ್ಡೂರು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ರಿಯಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಕಿ. ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆಯಿಂದ ಒಳಗೆ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಹೆಬ್ರಿಯ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ತಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೂವಿನಗುಂಡಿ ಪಾತಾಳ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಆದಿಸ್ಥಾನವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಬ್ರಿಯ ತಾಣಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲಿಗೂ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿನ ಆಡಳಿತದಾರರಾದ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ಹೆಬ್ರಿಯ ತಾಣದ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಭಾಗೀಧಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡಿನೊಳಗಿರುವ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದ ಅಧಿದೇವತೆ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿದ್ದು, ನಾಗಯಕ್ಷ, ಆಕಾಶನಂದಿ, ಪಾತಾಳನಂದಿ, ಮಲೆಯಾಳಿಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಜೋಡುಜುಮಾದಿ, ಅಬ್ಬಕ್ಕ-ದಾರಕ್ಕ,

ಯಕ್ಷಚಿಕ್ಕು, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ಬಾಗಿಲು ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಮಂತ್ರಗಣ ಇವುಗಳು ಉಪದೈವಗಳಾಗಿವೆ. ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದು, ಉಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು ಪಶ್ಚಿಮ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖ ಮಾಡಿವೆ.

ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಎರಡುಬಾರಿ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಯಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತಿತಿಂಗಳ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪನಿವಾರ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗುಡಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದು, ಉಳಿದಂತೆ ಕೇವಲ ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಆಲಡೆಯನ್ನು ಉಳಿದ ವರ್ಗದವರೂ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೫.೪ ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು

ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಂತಹ ಅಂಶಗಳೆಂದರೆ, ಸಿರಿಆರಾಧನಾ ಸಂಕೀರ್ಣಗಳಾದ ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ದೈವಗಳು ಸಂಖ್ಯೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು. ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ಜನಪದರ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಎಂದರೆ ಆ ಆಲಡೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಆಡಳಿತದ ಹೊಣೆಹೊತ್ತಿರುವ ಮನೆಗಳು ಅಥವಾ ಊರಿನ ಗಣ್ಯರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗ ಪಡೆದಿರುತ್ತವೆ. ದೈಲೊಟ್ಟು, ಮದ್ಯ, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ ಆಲಡೆಯೊಂದರ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ದೈವಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪದರ(ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ)ದ್ದೇ ನಿಲುವು ಮುಖ್ಯವನ್ನುವುದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜನ್‌ದೈವಗಳು, ಪರಿವಾರದೈವಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಇವೆ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವಕ್ಕೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಪೂಜೆ, ಬಲಿ, ತಂಬಿಲ, ಅಗೆಲು, ಮಂಜ, ಕೋಲಗಳು, ವೈದಿಕೇತರರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಧಾರಗಳಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಊರಿನ ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲಾ ಜಾತಿ ವರ್ಗಗಳು ಕ್ರಿಯಾವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಆರಾಧನೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ನೆರವೇರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಿರಿಯ ಭಕ್ತರಿಗಾಗಿ ಆಯಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿನ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಲೌಕಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೀಡಿ, ಭಕ್ತರ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ, ಅವರ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಯಾವುದೇ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಭಕ್ತರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸುವಂತಿರುತ್ತವೆ. ಆಲಡೆಗೆ ಒದಗಿ ಬರುವ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲ, ಆ ಊರಿನ ಜನರ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರ, ಭಕ್ತರು ಸಿರಿಗಳ ಮೇಲಿರುವ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸಿ, ಕುಗ್ಗಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟು ಆರಾಧನೆಯ ಒಳಮುಖದಲ್ಲಿರುವ ಆಚರಣೆಗಳು ಆಲಡೆಯಿಂದ ಆಲಡೆಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ದಲ್ಯಸೇವೆ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಜನಪದರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಮುಖ. ತನು, ತಂಬಿಲ, ಹುರುಳಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಅಕ್ಕಿ, ಹಿಂಗಾರ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಅರ್ಪಣೆ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಇತರ ಭಕ್ತಿಯ ರೂಪಗಳು. ಇಂದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ

ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉಳಿದಡೆ ನಡೆಯುವ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದಂತಹ ವಿಚಾರ. ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗಮನಿಸಿಕೊಂಡು ಸಿರಿಆರಾಧನಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು.

೧. ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯಿರುವ ದೇಗುಲಗಳು

೨. ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ.

೫.೪.೧ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯಿರುವ ದೇಗುಲಗಳು

ಇಂದು ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಅತ್ರಿಜಾಲು, ದರೆಗುಡ್ಡೆ,ಪಾದೆಮಠದಂತಹ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ತುಳುವರಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಂದಳಿಕೆಯ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ವೀರಭದ್ರ, ಕವತ್ತಾರಿನ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ನಿಡಿಗಲ್ಲಿನ ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ, ಅತ್ರಿಜಾಲಿನ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ದರೆಗುಡ್ಡೆಯ ಶಂಭುಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಪಾದೆಮಠದ ವೀರೇಶ್ವರ, ಹೀಗೆ ಆಯಾ ದೇವರುಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇವಾಯಲಗಳಾಗಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿವೆ.

ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಇವುಗಳು ಆಲಡೆಗಳಾಗಿದ್ದವುಗಳು ಮುಂದೆ ಆಗಮೋಕ್ತವಾಗಿ ಬದಲಾಗಿವೆ.[೨] ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ಕುರಿತಾದ ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರ ಹೇಳಿಕೆ ಮೇಲಿನೆಲ್ಲಾ ದೇಗುಲಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಂದಳಿಕೆಗೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಆಗಮನದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ದೇಗುಲವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ದಂತಕತೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ.[೩] ಒಮ್ಮೆ ಆಗಮೋಕ್ತವಾಗಿ ದೇಗುಲಗಳಾದರೆ ದೈವಿಕಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಮಹತ್ವ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವೈದಿಕಶಕ್ತಿಗಳು ಎರಡನೆಯ ದರ್ಜೆಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಯಾವಾಗ ಆಲಡೆಗಳು ಜನಪದ ವಾತಾವರಣದಿಂದ ಕಳಚಿಕೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಪಡಕೊಂಡವೊ ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿನ ಸೇವೆ, ಕ್ರಿಯಾವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಾಗ ಶುದ್ಧಾಚಾರಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ಗಮನನೀಡಬೇಕಾಗುವುದರಿಂದ ದೇವತಾಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ವೈದಿಕರು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದ ದೈವಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವೈದಿಕೇತರರು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗಮೋಕ್ತಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ಕ್ರಿಯಾವಿಧಿಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಇರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ. ಇಂದು ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಕಣಂಜಾರು, ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಅತ್ರಿಜಾಲು ಮುಂತಾದೆಡೆ ಆಗಮೋಕ್ತಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಾಗೂ ಕಾಲಾವಧಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ದೇಗುಲದ ಒಳಭಾಗದ ಆಚರಣೆಗಳು ತಂತ್ರಿಗಳು, ವೈದಿಕರು ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಸಹಾಯಕರಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಬೇರೆ ಜಾತಿವರ್ಗದವರಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಇಲ್ಲ. ಸಿರಿಬಳಗವನ್ನು ಸೇರಿ ಉಳಿದ ದೈವಗಳು ಮಾತ್ರ ವೈದಿಕೇತರರ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತವೆ. ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ನಡೆಯುವ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಉಳಿದೆಡೆಗಳಿಂದ

---

[೨].ಡಾ.ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ೧೯೬೯, Antiquities of South Canara, ಪುಟ-೫.
[೩]. ಡಾ.ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ೧೯೬೯, ನಂದಳಿಕೆಯ ಪರಿಚಯ, ಭವ್ಯವಾಣಿ, ಪುಟ-೪೪

ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಖಂಡಿಗೆ, ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಪೇರೂರು, ಪಾಂಗಾಳ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಹೆಜಮಾಡಿ,ಮಣಿಕಲ್ಲು,ಕರ್ಜೆಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿನ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ವೈದಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಿಗಿಂತ ಅವೈದಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ.

ವೈದಿಕರೀತ್ಯಾ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಹೊರವಲಯದ ಆಚರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯುವುದು ದೇವಾಲಯಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ದೈವಾರಾಧನೆಗೆ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳೆನ್ನುವವರು ಇರುವುದರಿಂದ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಅವೈದಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಜೊತೆಜೊತೆಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಸಿರಿಯೇತರ ದೈವಗಳಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ನೇಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರ ಮೂಲಕ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಧಾನದೈವಗಳನ್ನು, ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವ ದಿನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡು, ನೇಮ ಮತ್ತು ಇತರ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ದೇವಸ್ಥಾನದಿಂದಲೇ ನಿಯುಕ್ತಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ಥಳ, ಮೂಲ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಗೌರವವಿದೆ. ಬರುವ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಪೂಜನೀಯ ಭಾವನೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಶುದ್ಧಾಚಾರದಲ್ಲಿ, ಅರ್ಚಕರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ನಿಂತು, ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಎಷ್ಟು ದಿನ ಜಾತ್ರೆಯಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟು ದಿನವೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದು ವಿಶೇಷ ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬಲಿ, ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಅರ್ಹತೆಯೊಂದಿಗೆ ಇತರ ಸಿರಿ ಹಾಗೂ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಇವರಿಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಮೂಲಕ ಜನಪದಸಂಸ್ಕೃತಿ, ವೈದಿಕಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ದೇಗುಲದ ಹೊರ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ಸಾವಿರಾರು ಸಿರಿ ಹಾಗೂ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿ, ಜನಪದ ಮತ್ತು ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಒಗ್ಗೂಡುವಿಕೆಗೆ ಕಾರಣೀಭೂತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಆರಾಧನೆ ಎಂಬುದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯ ನಿರೂಪಣೆ. ಸಿರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮೆಯ್ಯಲ್ಲಿ ಅವಾಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವುದು ಇದರ ಉದ್ದೇಶ. ದೇವಳದ ನಿಗದಿತ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ(ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಆಯಾ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನಿಗದಿಮಾಡಲಾಗಿದೆ) ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ನಿರ್ದೇಶನದಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ, ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಸಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಹಿಂಗಾರ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತು ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದಕ್ಕೆ 'ದಲ್ಯಸೇವೆ' ಎಂದೇ ಹೆಸರು. ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ನಿರ್ದೇಶನ, ಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದ ಒಂದುರಾತ್ರಿ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರುತ್ತದೆ. ದಲ್ಯದ ಮೊದಲು ಮತ್ತು ದಲ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲವೂ ಕೂಡ ಸಿರಿ ದೈವವನ್ನು ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುವ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ತೀರಾ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಪರಿಹಾರಗೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ, ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಸಹಾಯ ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಆಚರಣಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ

ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ವೈದಿಕೇತರರ ಭಾವನೆಗಳ ನಿರ್ಮಲ ಭಕ್ತಿ ಈ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚಯನಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಅನ್ವರ್ಥಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳು ಜಾತ್ರೆಯ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆಚರಣೆ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಒಂದಂಗವೆಂಬಂತೆ ಕಾಣುವುದು ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಇತರ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದರೆ ದೇವಸ್ಥಾನವೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಿದರೂ, ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಪುಟ್ಟ ಆಲಡೆಗಳು. ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವೈಭವೋಪೇತ, ಆಗಮೋಕ್ತ ವೈದಿಕ ಕ್ರಿಯಾವಿಧಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದು, ಪ್ರಧಾನದೇವರು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಮತ್ತು ನಾಗನಿಗೆ ವೈದಿಕ ನೆಲೆಯ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಚಕರು ನಡೆಸಿಕೊಡುವರಾದರೂ, ಉಳಿದಂತೆ ಜನಪದರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಹೆಚ್ಚು. ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಖಂಡಿಗೆ, ಪಾಂಗಾಳದಲ್ಲಿನ ಎರಡು ಆಲಡೆಗಳು, ವಡ್ಡಂಬೆಟ್ಟು, ದೈಲೊಟ್ಟು ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಖಂಡಿಗೆ, ಪಾಂಗಾಳದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಇದೆ. ಕುಮಾರನಿಗೆ ಹಿಂಗಾರ ಕೊಡುವುದು, ದೈವಗಳಿಗೆ ನುಡಿಹೇಳುವುದು, ಬಾಳುಭಂಡಾರ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದು, ದೈವಗಳ ನೇಮ ನೆರವೇರಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಉಪಸ್ಥಿತಿ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ವೈದಿಕರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಖಂಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ನಾಗನ ಆರಾಧನೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಪುರೋಹಿತರು ಆಗಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ದೈವ ಮತ್ತು ಸಿರಿಕುಮಾರರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದ್ದು, ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ನಿರ್ದೇಶನ ಮುಕ್ಕಾಲಿಯಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹೆಜಮಾಡಿ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಶಾಂತಿಬೆಟ್ಟು, ಬೆಳಪು, ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು, ಪೇರೂರು, ಮೂಡುಕೊಟ್ರಪಾಡಿ, ಬೋಳ, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಬಲ್ಲಾಡಿ, ಕಾನ, ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ, ಮಂಡೇಡಿ, ಮುಡುಂಬು ಮುಂತಾದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳು ಈ ತೆರನಾಗಿಯೇ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ಅರ್ಚಕ ಸಮುದಾಯ ಮತ್ತು ವೈದಿಕಆಚರಣೆಗಳು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಎಂದು ಅನಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕೇತರರು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಅಂಶ ಮತ್ತು ಭಕ್ತ ಸಮೂಹವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೫.೪.೨ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲುವ ಹರಕೆಗಳು

ತುಳುನಾಡಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕುಟುಂಬವೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನವೊಂದನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಾತಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂತಾನವೂ(ಬಳಿ) ಒಂದು ಆಲಡೆಯನ್ನು ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಬಾರಿ ಹೋಗುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ತುಳುನಾಡಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರವರ್ಗ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆಲಡೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಒಂದು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹುರುಳಿ, ಹಿಂಗಾರ, ನಾಗನಿಗೆ ತಂಬಿಲ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬರುವುದು ವಾಡಿಕೆ.

ಕುಟುಂಬದ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಮಾನಸಿಕ, ದೈಹಿಕ, ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದಾಗ ಪರಿಹಾರರೂಪವಾಗಿರುವುದು ದಲ್ಯಸೇವೆ. ಕುಮಾರನಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಿತಳಾಗಿ ಆದಿಆಲಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ದಲ್ಯಸೇವೆ ನೀಡುವುದು ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಹರಕೆಸೇವೆ. ಜೀವನದ್ದುದ್ದಕ್ಕೂ ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡುಬರುವುದು ಅವಳ ಧರ್ಮ. ಇದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ದಲ್ಯಸೇವೆಗಾಗಿ ಬರಲಾಗದವರು ಹುರುಳಿ, ಅಕ್ಕಿ, ಹಿಂಗಾರ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಾಗವಹಿಸಲಾಗದವರು ಒಂದೂಕಾಲು ರೂಪಾಯಿ ಈಡು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟು ಮುಂದಿನವರ್ಷ ಆಯಾ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಚಿಲ್‌ಸೇವೆ(ಹರಕೆ ಹೇಳಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದವರು, ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ ಸರಿಯಾದಾಗ ಈ ಸೇವೆಯ ಹರಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ), ಹೂವಿನಪೂಜೆ, ರಂಗಪೂಜೆ, ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಹರಕೆಗಳಾದ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಗು, ಪುಂಡಿಪಣವು (ಮುಷ್ಟಿಹಣ) ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲುವ ವಿಶೇಷ ಹರಕೆಗಳು.

೫.೫ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಆರಾಧನೆ

ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಆಲಡೆಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬುವಂತಹ ಕ್ರಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇತರ ದೈವಗಳಂತೆ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಕುಟುಂಬ ದೈವಗಳನ್ನಾಗಿ ನಂಬುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಇಲ್ಲೆಚ್ಚಿದ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ(ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ದಲ್ಯಸೇವೆ)ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಅಂಶ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜನ್‌ದೈವಗಳ ಮಂಚ, ಮಣೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟಿನ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಅರಂತಡೆಗುತ್ತು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಜೈನಸಮುದಾಯದ ಅಪ್ಪಾಯಿಗುತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಮತ್ತು ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಹೆನ್ನೊಟ್ಟುಗುತ್ತು ಹಾಗೂ ಜೈನಸಮುದಾಯದವರಿರುವ ಸಿರಿಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಹೊರಭಾಗದ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳ ಕುಂಭವಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೆನ್ನೊಟ್ಟುಗುತ್ತು, ಸಿರಿಬೈಲು ಮತ್ತು ಅಜೆಕಾರಿನ ನೆಲ್ಲಿಕಟ್ಟೆಯ ಜೈನಸಮುದಾಯದವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ನಂಬುವ ಕುಟುಂಬಗಳು ಸಿರಿಕೋಲವನ್ನು ಹಲವಾರು ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಡೆಸಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ನಲಿಕೆಯವರು ಮೂರುದಿನ ನಡೆಸುವ ಈ ಕೋಲವನ್ನು 'ದೇಯಿನಲ್ಕೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ೧೦, ೧೫ ವರುಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಡೆಸುವ ಈ ಕೋಲದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಕುಮಾರರ ವೇಷಧರಿಸಿ, ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಅಣಕು ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿ ಬಾವಿಯಿಂದ ಸಿರಿಕುಂಭದಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂದು ಆವರಣ ಶುದ್ಧಮಾಡಿ, ಚಪ್ಪರ ಹಾಕಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಅಣಕುಕೋಲ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಪ್ಪಾಯಿಗುತ್ತು, ಹೆನ್ನೊಟ್ಟುಗುತ್ತು, ಸಿರಿಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಂಬಿಲ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆನ್ನೊಟ್ಟುಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಿದ್ದು, ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ

ಆದ್ಯತೆ ಇದೆ. ಗದ್ದೆಬೇಸಾಯ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಗದ್ದೆಗೆ ಪೂಕರೆ ಹಾಕುವ ಸಂಪ್ರದಾಯದೊಂದಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಅಗೆಲು ಹಾಕುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಋತುಮತಿಯರಾಗದ ಹುಡುಗಿಯರು ಹಲಸಿನಕಾಯಿಯ ದೋಸೆ, ಪಲ್ಯ, ಹರಿವೆ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆರಡು ಬಾರಿ ಅಗೆಲು ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಹೆನ್ನೊಟ್ಟುಗುತ್ತು ಸಿರಿಬೈಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಿದ್ದು ಪಂಚದೈವಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರ್ವ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುವವರು ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗದವರು. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹತ್ತನಾವಧಿಯಂದು ಪುರೋಹಿತರು ಬಂದು ಮನೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿರುವ ದೈವದ ಕೊಠಡಿ ಸ್ಥಳವನ್ನು, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ಶುದ್ಧಮಾಡಿ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪರ್ವ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಬೋಳದ ಮಾರಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿಕುಮಾರನಮಂಚವಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಹೂ, ನೀರು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿನ ವಡ್ಡರ್ಸೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಡಿಮನೆ, ಉದ್ದಿನಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿರುವ ಈ ದೈವದ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬಿಕರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಪರ್ವವನ್ನು ನೀಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸೇವೆ ಅಥವಾ ಅಗೆಲು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಇತರ ದೈವಗಳಲ್ಲಿ ಇವೂ ಒಂದಾಗಿವೆ.

೫.೬ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿನ ಆಡಳಿತಮಂಡಳಿ

ಅವಿಭಜಿತ ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಹೊಸ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡುವು. ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳೀಯ ಅರಸರ ನಿರ್ದೇಶನದಂತೆ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಜನಜೀವನ ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಹತ್ತುಹಲವು ಪ್ರಭಾವಗಳಿಂದಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಅಂದಿನ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸುಗಮನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಗುತ್ತು, ಬಾಳಿಕೆ, ಬರ್ಕೆ ಮುಂತಾಗಿ ಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಕೇಂದ್ರಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಗುತ್ತು ಮನೆಗಳು ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಾಗಿದ್ದು, ಆಡಳಿತದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಹಿಡಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜರು ಮತ್ತು ಜನಪದರ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಸೇತುಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗುತ್ತುಮನೆಗಳು ಇಂದು ಅವರ ಅಧಿಕಾರ ಮೊಟಕಾಗಿದ್ದರೂ, ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳ ಆಡಳಿತದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಆಲಡೆಗಳು ಇಂತಹ ಗುತ್ತು ಮನೆತನದ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಬೀಡು ಅಂದರೆ ಜೈನರಿರುವ ಮನೆ. ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇನ್ನೂ ದೊಡ್ಡದು. ಆದರೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಬೀಡಿನ ಅಧಿಕಾರ ಮೊಟಕಾಗಿ ಗುತ್ತು ಮನೆಗಳ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದವು. ಆದರೂ ಬೀಡಿಗೆ ಕೊಡುವ ಗೌರವದ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಸುರತ್ಕಲ್ಲಿನ ಬಳಿಯ ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಖಂಡಿಗೆಬೀಡು, ಮಧ್ಯಬೀಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಬೀಡಿಗೆ ನೀಡುವ ಗೌರವದ

ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ಬಂಟರ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ. ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನರ ಅಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ಪ್ರಭಾವವಿತ್ತು. ಆಲಡೆಯ ಆಚರಣೆ, ನಂಬುವ ದೈವದೇವತೆಗಳು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ತಂಬೂರಿನಾಗ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಮೇಲಿನ ಮಾತನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಯದಂದು ಅಗೆಲು ಹಾಕುವಾಗ 'ಜೈನರ ಅಗೆಲು' ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಬಡಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಖಂಡಿಗೆ, ಪಾಂಗಾಳ, ಮಂಡೇಡಿ, ಬೆಳಪು, ಮುಂತಾಗಿ ಹಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬಿಡಲಾಗಿದ್ದರೂ, ಹಿರಿಯರು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ ಆಚರಣೆಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರೂ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲೂ ದಾಖಲೆಗಳಿಲ್ಲ. ಆಲಡೆಗಳ ಹೊಸತನಕ್ಕೆ, ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ಮತ್ತು ಜನರ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಶ್ರಮಿಸಿದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದ ೭೨ ಸಿರಿಆರಾಧನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ೪೮ ಕಡೆ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರು ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಹತ್ತರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಒಂಬತ್ತರಲ್ಲಿ ಜೈನರು, ಮೂರರಲ್ಲಿ ಕೊಂಕಣಿಸಮುದಾಯದವರು, ಉಳಿದಂತೆ ತಲಾ ಮೂರು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಶಾಲಿ, ಮರಾಠಿ ಮತ್ತು ಗಾಣಿಗಸಮುದಾಯದವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಮುಖ ಆಲಡೆಗಳಾದ ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಕವತ್ತಾರು, ನಂದಳಿಗೆ, ಹೆಬ್ರಿ, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಪಾಂಗಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರೇ ಆಡಳಿತದಾರರು. ಪಾಂಗಾಳ, ಬೆಳಪು, ಬೆರ್ಮೊಟ್ಟು ಮುಂತಾದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಮಾಂಸಾಹಾರದ ಮಂಜಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆಯಾದರೂ, ಅದನ್ನು ಆಲಡೆಯ ಹೊರಗೆ ಇರುವ ಕುಮಾರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹಿಂದೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಜೈನರ ನೆಲವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಒಂದು ಅಂಶವಾದರೆ, ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಆಲಡೆ ಒಳಗಾದಾಗ ಸಹಜವಾಗಿ ಇವುಗಳು ದೇವರೆದುರು ವರ್ಜ್ಯ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಆಡಳಿತಮಂಡಳಿ ಇಂತಹ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು, ಆಲಡೆಯ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಗೆ ಭಂಗ ಬರದಂತೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ವೈದಿಕೀಕರಣದ ಫಲದಿಂದಲಾಗಿ ಹೊಸ ಹರಕೆ ಸ್ವರೂಪಗಳು, ದೇವತಾರ್ಚನೆಯ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತಂದು ಭಕ್ತರನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ಆದಿಮೂಲದವರನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಮತ್ತೆ ಆಲಡೆಯ ಪರಿಧಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ, ಆಲಡೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುವುದು ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯ ಇಂದಿನ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಗಳು.

೫.೭ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಾಧಾರಿತ ಫಲಿತಗಳು

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ.ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಆರಾಧನೆ ನಡೆಯುವ ಒಟ್ಟು ೭೪ ತಾಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಕಡೆ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಿರಿಆರಾಧನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಐದು ಕಡೆ,

ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ಇಂತಹ ತಾಣಗಳಿವೆ. ಆಯಾ ಕುಟುಂಬದವರು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಸೇರಿ ನಾಗನಿಗೆ ತನುಸೇವೆ ಮತ್ತು ಸಿರಿಆರಾಧನೆ ನಡೆಸುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ೨೩ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದೊಡ್ಡ ಸಿರಿಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ನಿಡಿಗಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಜನ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ೫೦೦ ರಿಂದ ೧೦೦೦ದಷ್ಟು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿವರ್ಗದ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಹಾಗೂ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದಂತೆ ೧೯ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ೬ ರಿಂದ ೭೫ರಷ್ಟು ಜನ ದಲ್ಯಸೇವೆಗಾಗಿ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಮತ್ತು ಮಾಲಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಕತೆಯ ಅಭಿನಯವಾಗಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯನ್ನು ಆಡುವುದಾದರೆ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಮತ್ತು ಮಾಲಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಾಣಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಆಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯನ್ನು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಂದು ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಜಲೊಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅರ್ಚಕರಿಂದ ಆಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದ ಪಾದೆಮಠದ ವೀರೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಚೆನ್ನೆಮಣೆ ಇತ್ತೆಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದ ಒಂಬತ್ತು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯನ್ನು 'ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ' ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾದರೂ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿರುವ ಸಿರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಷ್ಟನ್ನೇ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಸಿರಿಆರಾಧನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಹೆಬ್ರಿ, ಪಾದೆಮಠ, ಹೆಗ್ಗೆಕೆರೆ, ಕರ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆಗಾಗಿ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗುಸರು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಎರಡೂ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿನ ಒಟ್ಟಾರೆ ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿರುವುದು ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಅಂಶ. ತುಳುಭಾಷಾವಲಯ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯವೆಂಬ ಪ್ರಮುಖ ಭೇದವನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ, ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆಗಳ ಪೈಕಿ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಹದಿನಾರು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರು ಕಡೆ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೫೮ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿನ ೧೯ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ' ಪ್ರಧಾನದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಒಟ್ಟು ೭೧ ಸಿರಿ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳ ಇನ್ನುಳಿದ ೪೯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ವೀರಭದ್ರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿವೆ. ಅವಿಭಕ್ತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ೭೧ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿಯ ೨೩ ಕಡೆ ಅಬ್ಬಗದಾರಗರನ್ನು ಪ್ರಧಾನದೇವರೊಂದಿಗೆ ನಂಬಲಾಗುತ್ತದೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ್ಯ ಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆಯೊಂದಿಗೆ ಇವರನ್ನು ನಂಬಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಬಹಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗುವ ಅಂಶ. ಕನ್ನಡಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನೆಡೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಅರ್ಭಕ-ಧಾರಕೇಶ್ವರಿಯಾಗಿ ವೀರಭದ್ರನೊಂದಿಗೆ ಪೂಜಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂರು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ ೧೬ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೭೬

ದೈವಗಳು ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟರೆ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎರಡು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಹೋಗಿರುವ ೫೭ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ೧೧೪ರಷ್ಟು ದೈವಗಳು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. **(ಅನುಬಂಧ –೮ ಆಲಡೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ ನೋಡಿ)** ದಾಖಲು ಮಾಡಿದ ೭೧ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ೨೬ ಕಡೆ ಮಾರ್ಚ್‌ನಿಂದ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ಒಳಗೆ ಎಂದರೆ ಮೀನಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಆಯನೋತ್ಸವ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಉಳಿದೆಡೆ ಧನು ತಿಂಗಳಿಂದ ಮೇಷಮಾಸದವರೆಗೆ, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಬೇರೆಬೇರೆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬಿಕರ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ೬೫ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಕಣಜಾರು, ಉದ್ಯಾವರ, ನಂದಳಿಕೆ,ಪೆರ್ವಾಜೆ, ಕನ್ನಡ ಸ್ಥಳಗಳಾದ ಪಾದೆಮಠಗಳಲ್ಲಿ ರಥೋತ್ಸವವಿದ್ದು, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸಾಲಿಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ರಥೋತ್ಸವ ಶುರುವಾಗಿದೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಮತ್ತು ನಂದಳಿಕೆಗಳು ಪೂರ್ಣರೂಪದ ಆಗಮೋಕ್ತ ದೇವಾಲಯಗಳಂತಿದ್ದು, ಉಳಿದೆಡೆ ಪೂರಕ ಪರಿಸರವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ರಥೋತ್ಸವವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಯೂ ತನ್ನ ವಾಸ್ತು ರಚನಾ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಆಡಳಿತಮಂಡಳಿಗಳು ಆಲಡೆಗಳ ರೂಪರಚನೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯಯನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಲಡೆಗಳ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. **(ಅನುಬಂಧ–೯ನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.)**

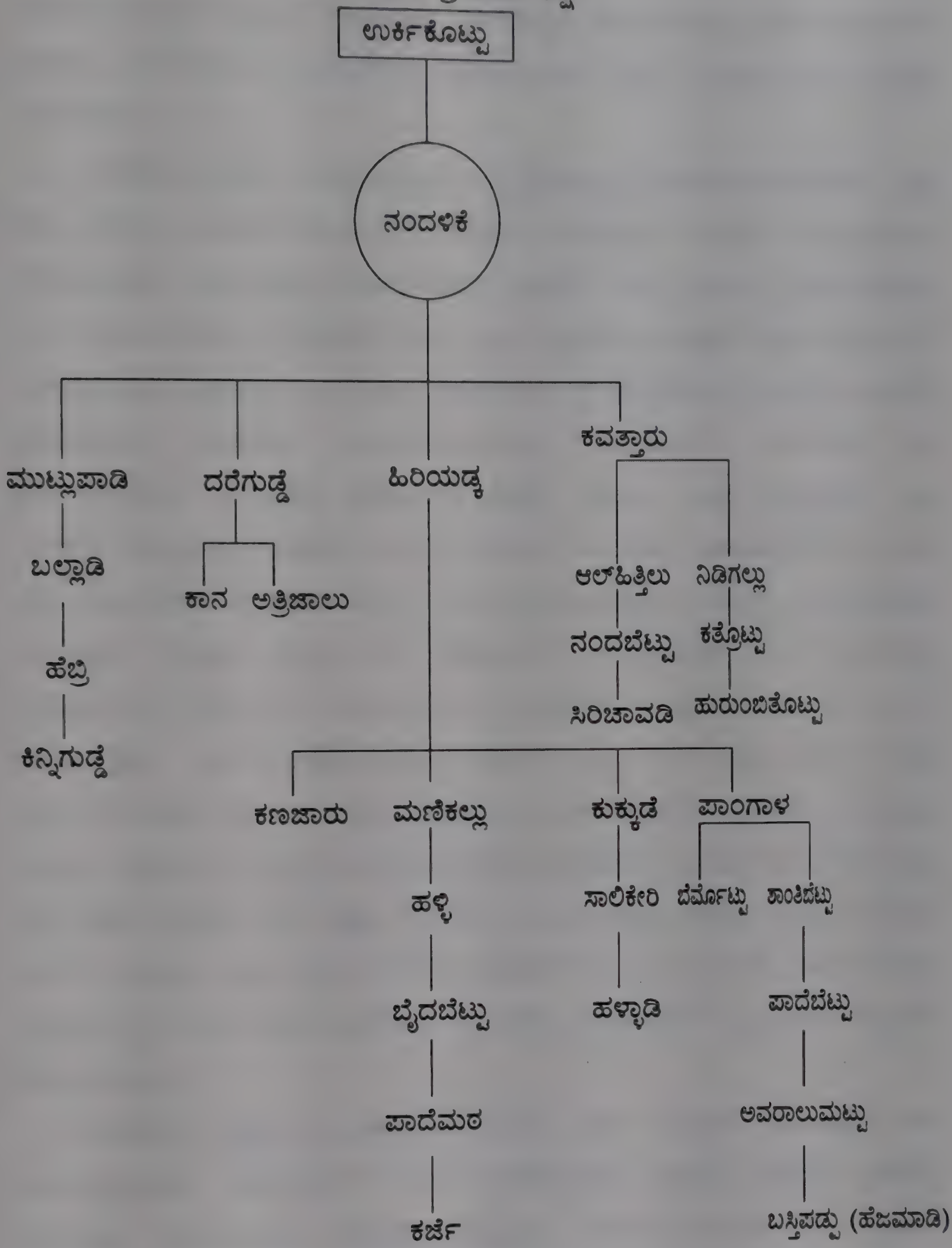
೫.೮ ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಸರಣ ಸಾಧ್ಯತೆ

ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ದೈವದೇವತೆಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಸರಣಗೊಂಡಿವೆ. ಖಚಿತವಾದ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗದು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಕತೆ ಜನಜನಿತ. ಕಥೆಯ ಜಾಡು ಹಿಡಿದು ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಸರಣದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದರೆ ಸತ್ಯನಾಪುರ, ಬಸ್ರೂರಿನಿಂದ ಹೊರಟ ಸಿರಿ ಕಲ್ಯಾಣಪುರದ ಮಾಬುಕಳ ದಾಟಿ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕಲ್ಯಾಣಪುರದಿಂದ ಕಂಗನಬೆಟ್ಟು, ಸಿರಿಬೀಡುಬೈಲು, ಉದ್ಯಾವರ, ಉಚ್ಚಿಲ, ಎರ್ಮಾಳು, ಬೋಳ, ಮೂಡುಕೊಟ್ರಪಾಡಿ, ದೈಲೊಟ್ಟು, ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟುವಿನಲ್ಲಿ ಅವಳ ಜೀವನಯಾತ್ರೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮೂಡುಕೊಟ್ರಪಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯ ಕುರಿತಾದ ದಂತಕತೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನೆಡೆ ಆಲಡೆಗಳು ಇವೆ. ಐತಿಹ್ಯದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳಾಗಿವೆ ಎನ್ನುವುದು ಪೂರ್ಣಸರಿಯಲ್ಲ. ಪೂರಕವೆಂಬಂತೆ ಉದ್ಯಾವರವೊಂದುಳಿದು ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ಕಡೆ ಬಂಟ ಸಮುದಾಯದವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳಿವೆ. ಆಲಡೆಯ ಪ್ರಸರಣಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೆಂದರೆ ಮೂಲದೈವಗಳಾದ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರು. ಸಿರಿಯ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಾದ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗರು ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ದುರಂತಮರಣದ ತರುವಾಯ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಮೂರುದಿನದ ಸಮಯ ಕೇಳಿ ಮಾಯದಿಂದ ಜೋಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವತಾರವಾಗುತ್ತಾರೆ. ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿ ಎಂಬ ವರದಂತೆ ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ

ಬೇರೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವತಾರವೆತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣಿಕದ ದೈವಗಳಾಗಿ ನಂದಳಿಕೆಯ ಹೆಗ್ಡೆಗಾಗಿ ಹತ್ತಿರದ ಪಿಲಾರು ಕಾನದಿಂದ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರನನ್ನು ತಂದು ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಸ್ಥಳಪುರಾಣ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿ ಜನಪ್ರಿಯ ದೈವಗಳಾದ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ದೈವಗಳಂತೆ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಿರಿಯ ಹೋರಾಟ ಮನೋಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ತಾವೇ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟರು. ಸಿರಿ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಸರಣ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರದ ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಹಾಡಿಮನೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ನಿಡಿಗಲ್ಲಿನವರೆಗೆ ಸುಮಾರು ೭೪ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮನೆದೈವಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಸೇರಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟರೂ, ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಸಿರಿ ಕಥಾಜಾಲದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲಾಗಿ ಸಿರಿ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಕುಮಾರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಆಲೋಚನೆ ಜನಪದರಿಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಏಳು ಜನ ಸಿರಿಗಳು, ಐದು ಜನ ಸಿರಿಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಾರೆ ಸಿರಿಬಳಗದ ದೈವಗಳು. ಸಿರಿ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ದಾರು, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಸಾಮು ಮತ್ತು ಕುಮಾರರು ಒಂದು ತಂಡವಾದರೆ, ಸಿರಿ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಸಾಮು ಎಂಬ ಐದು ಜನರ ಇನ್ನೊಂದು ತಂಡವಾಗಿದೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಹೆಚ್ಚಿನೆಡೆ ಈ ಸಿರಿಬಳಗ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡುವುದಿದ್ದರೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಮಾತ್ರ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಸರಣದ ಹಿಂದಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ದೈವಗಳೆಂದರೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದೈವಗಳ ಕಾರ್ಣಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲಾಗಿ ಜೊತೆಗೆ ಭಯ, ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಕಾರಣದಿಂದಲಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದವು.

ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಮುಜಲೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ನಂದಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನವೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿ ಜನಪದ ಪುರಾಣದ ನೆಲೆ ಮತ್ತು ವಕ್ತೃಗಳ ಮೌಖಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಈ ಮೂರು ತಾಣಗಳಿಂದಲೇ ಉಳಿದ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಟಿಸಿಲೊಡೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ನಂದಳಿಕೆಯಿಂದ ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಕವತ್ತಾರು, ದರೆಗುಡ್ಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳಾಗಿ, ದರೆಗುಡ್ಡೆಯಿಂದ ಕಾನ ಮತ್ತು ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಕವತ್ತಾರಿನಿಂದ ಆಲ್‌ಹಿತ್ತಿಲ್, ನಂದಬೆಟ್ಟು, ಸಿರಿಚಾವಡಿಗೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಕವತ್ತಾರಿನಿಂದ ಹೊರಹೋದ ಇನ್ನೊಂದು ಕವಲು ನಿಡಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು ಆಯಿತು. ನಂದಳಿಕೆಯಿಂದ ಹಿರಿಯಡ್ಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಕವಲುಗಳಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಕವಲು ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಳ್ಳಿ ಬೈದಬೆಟ್ಟು, ಪಾದೆಮಠ, ಕರ್ಜೆಗೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಕವಲು ಕುಕ್ಕುಡೆ, ಸಾಲಿಕೇರಿ, ಹಳ್ಳಾಡಿಗೆ ಹೋದರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಕವಲು ಪಾಂಗಾಳ ಮತ್ತು ಕಣಜಾರಿಗೆ ಹೋಗಿವೆ. ಪಾಂಗಾಳದಿಂದ ಮತ್ತೆರಡು ಕವಲು ಒಡೆದಿದ್ದು, ಒಂದು

ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಸರಣದ ನಕ್ಷೆ

ಬೆರ್ಮೊಟ್ಟು ಕಡೆಗೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಂತಿಬೆಟ್ಟು, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಅವರಾಲುಮಟ್ಟು, ಹೆಜಮಾಡಿಯವರೆಗೆ ಬಂದಿದೆ. ನಂದಳಿಕೆಯಿಂದ ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಕವಲು ಬಲ್ಲಾಡಿ, ಹೆಬ್ರಿ, ಕಿನ್ನಿಗುಡ್ಡೆಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು.

ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಸರಣ ಮತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತುಳುನಾಡಿನ ಗರೊಡಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಸರಣ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಹಲವು ಸಮಾನಾಂಶಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. 'ಗರೊಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಆವೇಶಭರಿತರಾದ ಪರವರು ಮತ್ತು ಪಂಬದರು, ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ೬೬ ಗರೊಡಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೩೩ನ್ನು ತಾವು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡುವುದುಂಟು.' 'ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ್ಯ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ೬೬ ಮೂಲ ಗರೊಡಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಜಾನಪದ ಪ್ರತೀತಿಯಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಮೂಲಗರೊಡಿಗಳೆಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ.[೭೪] ಅದರಂತೆ ೧೬ ಆದಿಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಕಲಾವಿದರು ಹೇಳುವ ಮಾತು. ಆದರೆ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಆಲಡೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಜನರಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಆಲಡೆಗಳು ಆದಿಆಲಡೆಗಳೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಗರೊಡಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೨೧೫ ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿದೆ; ಹಾಗೆಯೇ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳೂ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ೧೬ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಇವೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ೭೧ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗರೊಡಿಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಯ ತಾಲೂಕಿನ ಎಣ್ಮೂರು ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರ ಆದಿ ಸಾಧನಾ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಆದರೆ ಸುಳ್ಯತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಗರಡಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೇವಲ ಐದು, ಕಾರ್ಕಳ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಗರೊಡಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಸಿರಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಊರಾದ ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಚದುರಿದಂತೆ(ಕಡಿಮೆ) ಆಲಡೆಗಳಿದ್ದು, ಉಡುಪಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಗರೊಡಿ ಮತ್ತು ಆಲಡೆಗಳ ನಡುವೆ ಇದೊಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳು ತಾವು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯದೆ ಹೊರಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮರಣಾನಂತರ ಭೂತ ಅಥವಾ ದೈವಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಂಬಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಕ್ರಮ. ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರಿಗೆ ಕೋಲದ ರೂಪದ ಆರಾಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಿರಿದೈವಕ್ಕೆ ಸಂತೃಪ್ತಿಯ ಆವೇಶದ ಸೇವೆಯೆಂದರೆ ದಲ್ಯಸೇವೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬುವ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಕೋಲದರೂಪದ ಆರಾಧನೆ ಇದೆ. 'ದೇಯಿನಲ್ಕೆ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ಸೇವೆ ಭೂತಕೋಲ ಮತ್ತು ದರ್ಶನಾವೇಶದ ಮಧ್ಯಂತರ ರೂಪಗಳಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

---

೭೪. ಬನ್ನಂಜೆ ಬಾಬುಅಮೀನ್, ಮೋಹನ ಕೋಟ್ಯಾನ್, ೧೯೯೦, ತುಳುನಾಡ ಗರೋಡಿಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಬ್ರಹ್ಮಬೈದರ್ಕಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಆದಿ ಉಡುಪಿ, ಉಡುಪಿ, ಪುಟ-೨೫.

ಕೇವಲ ಮೌಖಿಕ ಆಧಾರ ಮತ್ತು ದೈವದೇವರುಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಸರಣದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದೆಯೇ ವಿನಃ ಬೇರಾವುದೇ ಆಧಾರಗಳಿಂದಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಇದರ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಪ್ರಸರಣ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅನುಬಂಧ ಹತ್ತರಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ–೬
ಆರಾಧನೆ
ಆಚರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬದುಕು

ಅಧ್ಯಾಯ ೬

ಆರಾಧನೆ ಆಚರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬದುಕು

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಯೂ ಶಿಷ್ಟ ದೇವಾಲಯಗಳಂತೆಯೇ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ತಾನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಆಸ್ತಿಕ ಸಮುದಾಯ ಕೇವಲ ಆ ಊರಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ ಪರವೂರಿನಲ್ಲೂ ಇರುತ್ತದೆ. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬಂದು ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಷ್ಟೇ ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧಗಳು ಸೀಮಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಉಳಿದಂತೆ ಇಡೀ ಆಲಡೆಯ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳು ಆಯಾ ಊರಿನವರಿಂದಲೇ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಹತ್ತುಹಲವು ಸಮುದಾಯಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಿಭಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ವೈದಿಕೇತರರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಅನುಸರಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತಾದ್ದೇ ಆಲಡೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆವರಣ. ಭಕ್ತರು ಈ ಆವರಣದ ಹೊರಪದರದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಉಳಿದವರು ನೇರ ಸಂಬಂಧಹೊಂದಿ ಒಳ ಆವರಣದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಅತ್ಯಂತ ಒಳಪದರದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿ, ಅರ್ಚಕಸಮುದಾಯವಿರುತ್ತದೆ. ಹೊರ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಆಲಡೆಯೊಂದರ ಸಂಕೀರ್ಣ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವ ಹಲವಾರು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಾಮರ್ಶಿಸುವುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉದ್ದೇಶ. ಆಲಡೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕಹೊಂದಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಅವೈದಿಕ ಗುಂಪುಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೬.೧ ವೈದಿಕ ಸಮುದಾಯ

ವೈದಿಕ ಗುಂಪು ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳೆಂದರೆ ತಂತ್ರಿವರ್ಗ ಮತ್ತು ಅರ್ಚಕ ಸಮುದಾಯ. ಈ ಎರಡು ವರ್ಗದವರು ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ವೈದಿಕೀಕರಣದ ಆಯಾಮವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಗಳ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಪಾತ್ರವಹಿಸುವವರು ತಂತ್ರಿಗಳು. ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಧಾನ ಅರ್ಚಕರು ಯಾವಾಗಲೂ ಇವರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಯ ವೈದಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪರೋಕ್ಷನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಇವರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವೈದಿಕಾಚರಣೆಗಳ ದಿನನಿರ್ಣಯ ಅಂದರೆ ಅವುಗಳು ಯಾವಾಗ ಆಗಬೇಕು, ಹೇಗಾಗಬೇಕು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ತಿಥಿ, ವಾರ, ಘಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಹಾಕಿ ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಮುಖ ವೈದಿಕಾಚರಣೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ದೇವತಾಸನ್ನಿಧಿಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಾಂತ್ರಿಕ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ಇವರನ್ನು ಕರೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರು ಹತ್ತು ಹಲವಾರು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಸಂಬಂಧಿತ ಆಲಡೆಯೊಂದಿಗೆ ನಿಗದಿತ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಆನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದಿರುತ್ತಾರೆ.

ಎರಡನೆಯ ಸ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಚಕವರ್ಗದವರು ಪ್ರತಿದಿನ ಬಂದು ಪ್ರಧಾನ ದೇವರಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಹೊತ್ತು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದೂ ಇದೆ. ಆಲಡೆಯೊಂದರ ಒಟ್ಟಾರೆ ವೈದಿಕಾಚರಣೆಯ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿ, ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯ ರೀತಿ ನೀತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ದೇವಳದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಿ, ನಂತರ ಅವುಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಲ್ಲದೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೈದಿಕಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ಆಲಡೆಗೆ ನಿಗದಿಯಾದ ಅರ್ಚಕಸಮುದಾಯವಿರುತ್ತದೆ. ದೊಡ್ಡ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ (ನಂದಳಿಕೆ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಪಾದೆಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಅನುವಂಶೀಯವಾಗಿ ಪರ್ಯಾಯ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ) ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಚಕ ಕುಟುಂಬಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿ ನೀಡುವ ಮಾಸಿಕ ವೇತನದೊಂದಿಗೆ ಭಕ್ತರು ನೀಡುವ ಗೌರವ, ಕಾಣಿಕೆ ಇವರ ಪ್ರಮುಖ ಆದಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತೀರಾ ಸಣ್ಣ ಆಲಡೆಗಳಾದರೆ ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೊಮ್ಮೆ ಬಂದು ದೇವರಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ದೈವಗಳಿಗೆ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ, ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ದೀಪ ತೋರಿಸಿ ಹೋಗುವ ಕ್ರಮವೂ ಇದೆ. ಕೊಳದಮನೆ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ ಬೆಳಪು ಬರ್ಪಣೆ, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, , ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಶಾಂತಿಬೆಟ್ಟು, ವಡ್ಡಂಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಅನುಸರಣೆ ಇದೆ. ಅರ್ಚಕರು ಬ್ರಹ್ಮ(ಬೆರ್ಮೆ)ನನ್ನು ಶಿವ ಅಥವಾ ವೈಷ್ಣವರೂಪದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಪೂಜೆಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದೈವಗಳ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. ದೇವತಾಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅರ್ಚಕರು ಇರುತ್ತಾರೆ.

ಇದಲ್ಲದೆ ಅರ್ಚಕವರ್ಗದೊಂದಿಗೆ ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ನಂದಳಿಕೆಯಂತಹ ದೊಡ್ಡ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಿಕವರ್ಗದವರಿರುತ್ತಾರೆ. ದೇವಕಾರಿಗಳು ನಿಗದಿತ ದೇವರಿಗೆ ಪೂಜಾ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಪೂಜಾ ಪರಿಚಾರಿಕೆಗೆ ಸ್ಥಾನಿಕ ವರ್ಗದವರಿರುವುದು ದೊಡ್ಡ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮತ್ತು ವೀರಭದ್ರ ದೇವರಿಗಾಗಿ ದೇವಕಾರಿಗಳ ಮನೆಗಳೂ, ಜೊತೆಗೆ ಪೂಜಾ ಪರಿಚಾರಿಕೆಗಾಗಿ ಸ್ಥಾನಿಕ ವರ್ಗದವರಿದ್ದಾರೆ. ದಿನನಿತ್ಯ ಆಯಾ ವರ್ಗದವರು ಆಲಡೆಗೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ನಿಗದಿಯಾದ ಸಂಬಳದಲ್ಲೇ ಕೆಲವು ಮನೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ದುಡಿಯುತ್ತಿವೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ದೇಗುಲಗಳಂತೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಸಾವಿರಾರು ಜನ ಭೇಟಿ ನೀಡಲಾರರು. ಒಟ್ಟಾರೆ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಆಸ್ತಿಕವರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಇವರೆಲ್ಲರ ಬದುಕಿನ ಆಶಾದಾಯಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಇದೆ ಎಂಬುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ.

೬.೨ ಅವೈದಿಕ ಸಮುದಾಯ

ಆಲಡೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಜಾನಪದೀಯ ಆವರಣ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡುವುದು ಅವೈದಿಕ ಸಮುದಾಯ. ಆಲಡೆಯ ಹೊರ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯ ಬರುತ್ತದೆ. ದೀವಟಿಗೆ ಹಿಡಿಯುವುದರಿಂದ ತೊಡಗಿ ರಥವಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು ಜೊತೆಗೆ ಆಲಡೆಯ ಹೊರ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಡೋಲು ಬಡಿಯುವ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೊರಗರನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡು, ಬಹುವಿಶಾಲ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಈ ಸುತ್ತುಆವರಣವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತಕಲಾವಿದರು, ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಬಹಳ ನೇರವಾಗಿ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವವರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರತಿದಿನ ಮತ್ತು ಉತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಆಲಡೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅವೈದಿಕ ಅಥವಾ ಜಾನಪದೀಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಗೊಂಡಂತೆ ವೈದಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಆಲಡೆಯೊಂದರ ಕಾರ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಜನಪದರು ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಮತ್ತು ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳು ಆಲಡೆಯೊಂದರ ಪರಿಧಿಯೊಳಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಆಲಡೆಯ ದೈವಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿಯೊಂದಿಗೆ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಕೂಡ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಈ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅಪಾರ ಗೌರವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಸರಳ ಸ್ವಚ್ಛ ಬದುಕಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಒಡ್ಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರುಗಳ ಕುರಿತು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

೬.೨.೧ ಭೂತಕಲಾವಿದರು

ಆಲಡೆ ಸಂಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಭೂತಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಕೋಲ, ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ತಂಬಿಲ, ಅಗೆಲುಸೇವೆ ನಡೆಸುವುದಿದೆ. ದೇಗುಲದ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಾರ್ಷಿಕಾಚರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ಅಥವಾ ನೇಮ ನಡೆಸುವುದಿದೆ. ಈ ಕೋಲ ನೇಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವರೇ ದೈವಪಾತ್ರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಭೂತದ ಕಲಾವಿದರು ಆಲಡೆಯ ಅಜಲುಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಯಾದಂತೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಬಂಧಿತ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ದೈವಪಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲವ, ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಿದ್ದರೆ, ಭೂತದ ಕಲಾವಿದರಾಗಿ ಪರವರು, ಪಂಬದರು ಹಾಗೂ ನಲಿಕೆಯವರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಷಾವಧಿ ಕೋಲಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ಭತ್ಯೆ, ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಇವರು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆದಾಯದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತಾದ ಪ್ರಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇವರು ಕೈಜೋಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಸಿಗುವ ಭತ್ಯೆ, ಗೌರವ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನವಿದ್ದರೆ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

೬.೨.೨ ವಿಲಯದವರು (ಚಾಕ್ರಿಯವರು)

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಸಮಾಜದ ಹಲವಾರು ಸಮುದಾಯದವರು ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮರಾಠಿ ನಾಯಕರು, ಮಡಿವಾಳರು, ವಿಶ್ವಕರ್ಮರು, ಮೊಯಿಲಿಗಳು, ಮರಕ್ಕಳ ಹಾಗೂ ಮೊಗವೀರ ಜಾತಿಯ ನಿಗದಿತ ಮನೆಯವರು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಲಾಲಿನ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮಡಿಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಹಿಲಾಲು ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಹಿಲಾಲು ಹಿಡಿಯುವ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಮಡಿವಾಳರು, ವಾದ್ಯನುಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಗಾರಿಗೆ ಮೊಯಿಲಿಗಳು, ಅಡಿಪ್ಪು(ಸ್ವಚ್ಛತೆ) ಗಾಗಿ ಮೊಯಿಲಿ ಪಂಗಡದವರು, ಉಗ್ರಾಣ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಮರಾಠಿ ನಾಯಕರು(ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ), ದೀವಟಿಗೆಗೆ ಮರಕ್ಕಳರು ಹಾಗೂ ಮೊಗವೀರ ಜಾತಿಯ ನಿಗದಿತ ಮನೆಯವರು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೬.೩ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು

ಸಿರಿದೈವಾವೇಶ ಎಂದರೆ ಸಿರಿಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ(ಸೂಕೆಗೆ) ಬಿದ್ದವರು ಅಥವಾ ಅವಳ ಕೃಪೆಗೆ ಒಳಗಾದವರು ಮಾತ್ರ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದು ಎಂಬುದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿರುವ ಭಾವನೆ. ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಬಾರಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಪಡೆಯುವ ಹೆಂಗುಸರು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಶುದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಇದರರ್ಥ. ಸಿರಿಯ ಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದವರು ವೈಯುಕ್ತಿಕ, ಮಾನಸಿಕ, ಭಾವನಾತ್ಮಕ, ಕೌಟುಂಬಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದಾಗಿ ತೊಳಲಾಟದಲ್ಲಿರುವವರು ದಲ್ಯಸೇವೆಯೆಂಬ ಸೇವಾರೂಪದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತೋರಿಬಂದ ಆಲಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ವರ್ಷಂಪ್ರತಿ ದಲ್ಯಸೇವೆ ನೀಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೬.೩.೧ ಸಿರಿ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಮನೋಧರ್ಮ

ತುಳುನಾಡಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಕುಟುಂಬಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಸಿರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಸಿರಿಆರಾಧನೆ ಇತ್ತು ಎಂಬುದು ತೋರಿಬಂದು ಆ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಸಿರಿಯನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವಂತಹ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಇವೆ. ನಿರಂತರ ವರ್ತನಾಸಮಸ್ಯೆ ಅಥವಾ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಉಂಟಾದಾಗ, ಜ್ಯೋತಿಷವೋ, ಮನೆದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ನುಡಿಯಂತೆಯೋ ಪರಿಹಾರರೂಪವಾಗಿ ಸಿರಿಆರಾಧನೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಒಗ್ಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂತವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು...

ಅವಳು ತನ್ನ ಮೆಯ್ಯಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವ ದೈವ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮನೆಯವರು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಆಗಲೇ ದಲ್ಯಕ್ಕೇರಿಸುವ ಅಥವಾ ಮುಂದಿನವರ್ಷ ಆಲಡೆಗೆ ಬಂದು ದಲ್ಯಕ್ಕೇರುವ ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಅವಳ ಮೆಯ್ಯಲ್ಲಿರುವುದು ಸಿರಿಬಳಗದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವಳ ಆದಿಮೂಲವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಅವಳು ಸಿರಿ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ ಅಥವಾ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಆಲಡೆಗೆ ಬಂದು

ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕು ಎಂಬುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ. ನಿಲ್ಲಲಾಗದಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾಗಿರುವ ನಂಬಿಕೆ.

ಕಳೆದ ೩೫ ವರುಷಗಳಿಂದ ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ದೇವಕಿ ಅಮ್ಮ, ಕೂವೆತ್ತಿಲ, ಕಬಕ, ಪುತ್ತೂರು ತಾಲೂಕು ಇವರು ತಮ್ಮ ಏಳನೇ ವರ್ಷದಿಂದ ಸೇವಾನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೂವೆತ್ತಿಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿರ್ಮಿಸಿ ತಮ್ಮ ದೇವಳದಲ್ಲಿ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಇವರು ತಪ್ಪದೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕವತ್ತಾರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸೇವೆನೀಡಿ ಬರುತ್ತಾರೆ.[೧]

ಸಿರಿಬಳಗದ ಸದಸ್ಯೆಯಾಗುವುದು ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಯಾ ಅನಪೇಕ್ಷಿತವೋ ಎಂಬುದು ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾದರೂ, ಆದ ಮೇಲೆ ಒಂದಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ಅನುಭವದ ಅನಂತರ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಗೌರವಗಳು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ಅಥವಾ ತಾನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬಂದಾಗ ದೈವತ್ವದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಿರಿಯ ಕತೆ, ಪಾಡ್ದನಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಅಲೌಕಿಕದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಬಳಗದ ಖಾಯಂ ಸದಸ್ಯೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಈ ರೀತಿ ಸಿರಿಬಳಗದ ಓರ್ವ ಸದಸ್ಯೆಯಾಗುವುದು ಸಿರಿಆರಾಧನಾ ಬಳಗದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯೆಗೆ ಬೇಜಾರಾಗಲೀ, ಕೀಳರಿಮೆಯಾಗಲೀ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. ಅವೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನ ಮನಕ್ಕೆ, ತನ್ನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಲ್ಲದೆ, ಅವಳಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಸಮಾಧಾನದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದೆಂದರೆ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದಿರುವ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಶುಚಿತ್ವಕ್ಕೆ ತಾನು ಪ್ರತೀಕವೆಂಬ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವದಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮನೋಭಾವನೆ ಇರುತ್ತದೆ. 'ತಮ್ಮ ಏಳನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ನಂದಳಿಕೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವರಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಳದಿಂದ ನಿಗದಿತ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ರಮಾ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ರಮಣಿಯರು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೂರುಬಾರಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ತಮಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಲೀ, ಆರೋಗ್ಯದ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಲೀ ಬಾಧಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನಂದಳಿಕೆಗೆ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೀಳರಿಮೆಯೂ ನಮಗಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.[೨]

ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ದೈವಪಾತ್ರಿಗಳ ವರ್ಗಗಳಿಗಿಂತ ತಾನು ಮೇಲು ಎಂಬಂತಹ ಭಾವನೆ ಸಿರಿದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಂತಂತಹ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಸಿರಿಬಳಗದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಮಾನಸಿಕಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಗಳನ್ನು

---

೧. ದೇವಕಿಅಮ್ಮ, ಕೂವೆತ್ತಿಲ, ಪುತ್ತೂರು ತಾಲೂಕು, ೨೦೦೮.
೨. ರಮಾ, ರಮಣಿ, ದಡ್ಡೋಡಿ ಹೊಸಮನೆ, ನಿಟ್ಟೆ, ೨೦೦೮.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿ ಮೆಯ್ಯಲ್ಲಿ ಬಂದಂತಹ ಹೆಂಗುಸರು ಎಂದೂ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿಗೆ ಅದೊಂದು ಕಪ್ಪುಚುಕ್ಕೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದವರಲ್ಲ. ದೈವ, ನಾಗಪಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ತಾವು ಸಮಾನರೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ಕಳೆದ ೩೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅತ್ರಿಜಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯಾಗಿ, ಸಿರಿಪಾಡ್ದನದ ಮಹಾ ಕಲಾವಿದೆಯಾಗಿರುವ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರು ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ 'ಭೂತಕಟ್ಟುವವರಿಗೂ ನಮಗೂ ತುಂಬಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಅವರು ಮಾಧ್ಯಮಿಗಳಾದರೆ ನಾವು ಮೆಯ್ಮನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವರು. ನಾಗಮಂಡಲದ ಪಾತ್ರಿಗಳಿಗೂ ನಮಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ; ಒಂದೇ ಲೆಕ್ಕ ಇದೆ. ಅವರು ಪಟ್ಟೆಪೀತಾಂಬರ ಧರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ನಾವು ಬಿಳಿವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿರುತ್ತೇವೆ ಎಂಬುದಷ್ಟೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸ. ಉಳಿದಂತೆ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ; ಸಿರಿಯ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಶುದ್ಧಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿರುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ವಯಸ್ಸು ಮರೆತು ಯೌವನದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸಮಾಧಾನದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೩] ಒಮ್ಮೆ ಅನುಭವಿ ಪಾತ್ರಿಣಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಇಡೀ ಕುಟುಂಬದವರು ವಿಶೇಷವಾದ ಗೌರವವನ್ನು ನೀಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅವಳೊಬ್ಬ ಕುಟುಂಬದ ಯಜಮಾನಿತಿ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಎಂದರೆ ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಕುಟುಂಬವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗೌರವವಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆದಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಜರಗುವ ಆಯನದಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವರಲ್ಲದೆ, ಅನುಕೂಲವಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅವಳು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅಡ್ಡಿಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ವೈಯುಕ್ತಿಕ, ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅವಕಾಶಗಳಿದ್ದರೆ ಅವಳೆಂದೂ ವಿಮುಖಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಉಲ್ಲಾಸ, ನೆಮ್ಮದಿ, ಅವಳ ಬದುಕಿಗೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಫೆಬ್ರವರಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆದಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಿರಿಗಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಮುಂತಾದೆಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಹೋಗಿ ದಲ್ಯಸೇವೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಲಲಿತ ಅವರು ಋತುಮತಿಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆದಲ್ಯ ಮಾಡಿಸಿದಾಗ ನಂದಳಿಕೆಗೆ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಹೋಗುವಂತೆ ಕುಮಾರನ ನುಡಿಯಾಯಿತು. ಇವರ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದೆಡೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟಿಗೆ ಜಾತ್ರೆ ನೋಡಲು ಹೋದಾಗ ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ಬಂದರೂ, ದಲ್ಯಸೇವೆ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ[೪]. ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವ

---

೩. ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿ, ಬಡಗಕಾರಂದೂರು, ಅತ್ರಿಜಾಲು, ೨೦೦೯

೪. ಲಲಿತ, ಕರ್ಮಾರು, ಶಿರ್ಲಾಲು, ೨೦೦೪

ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಾದ ಕಮಲ, ಚೀಕಮ್ಮರು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ಎಲ್ಲಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹೋಗಿ ದರ್ಶನಸೇವೆಯ ಸುಖ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದ ಮಣಿಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿಯ ಪಾತ್ರಿಣಿಯಾದ ಕಮಲ ಎಂಬವರ ಅಕ್ಕ ಬಸವಿಯವರು ಹೇಳುವಂತೆ 'ನಮ್ಮ ತಂಗಿಗೆ ಎಂಟು, ಒಂಬತ್ತು ವರ್ಷವಾದಾಗ ಮೆಯ್ಯಲ್ಲಿ ದೇವರು ಬಂದರು. ಧರ್ಮಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಸ್ಥಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಮತ್ತು ಮಣಿಕಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ದರ್ಶನಸೇವೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ನಮಗೆ ಎರಡು ಕಡೆ ಮೂಲವಾಗಿದೆ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಮತ್ತು ಮಣಿಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಸೇವೆಯಾಗಿ, ಮಣಿಕಲ್ಲಿನ ಬೇವಿನ ಎಲೆಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಸೇವೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ನಮಗೆ ಇಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಅಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳು ಹಿಂಗಾರ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬೆಳಗ್ಗೆವರೆಗೆ ದರ್ಶನಸೇವೆ(ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ) ನೀಡುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಬಂದರೆ ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಕೆ ಹಾಕಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಯಥಾನುಶಕ್ತಿ ತಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆ ಹಾಕಲಿದೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.[೫] ತಮ್ಮ ತಂಗಿಯೊಂದಿಗೆ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಅತೃಪ್ತಿ ಇಲ್ಲ, ಅವರ ತಂಗಿಗೂ ಅಸಾಮಾಧಾನ ಇಲ್ಲ.

ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿಯ ಅಶಾಂತಿ, ವೈಯುಕ್ತಿಕವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಎಂದರೆ ದೈಹಿಕವಾದ, ಮಾನಸಿಕವಾದ ತೊಂದರೆಗಳು, ಇತರೇ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಜರ್ಜರಿತರಾದವರಿಗೆ ದೈವಾವೇಶವೊಂದು ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗದಂತಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಹೊರಬರುವಲ್ಲಿ ಅಲೌಕಿಕ ಪರಿಹಾರಸೂತ್ರದಂತಿರುವ ಆವೇಶವು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಸಾಂತ್ವನ, ಧೈರ್ಯ, ಮುನ್ನುಗ್ಗುವ ಛಾತಿ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನದ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದೆಂದರೆ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮ. ಮನೆದಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದಾದ ಸಂತೋಷ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಆ ಖುಷಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲಾ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರ ಅನುಭವದ ಮಾತು. ನಾವು ಹೋಗಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ ಎಂಬುದು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಎಲ್ಲರ ಖಡಾಖಂಡಿತ ನುಡಿ.[೬]

೬.೩.೨ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರ ನಿತ್ಯವಿಧಿ

ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜೀವನಕ್ರಮವಿರುತ್ತದೆ. ಅವರ ದೇಹ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಲೌಕಿಕಶಕ್ತಿ ಸಿರಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಗಾಢವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ದೇಹ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಶುಚಿತ್ವದ ಕಡೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಗಮನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹದಿನೈದು ದಿನದ ಮೊದಲು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವುದು, ಮೈಥುನಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಊಟ ಮಾಡದಿರುವುದು, ದಿನವೂ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಊಟ, ಬೆಳಗ್ಗೆ, ರಾತ್ರಿ-ಫಲಾಹಾರ ಹೀಗೆ

---

[೫] ಬಸವಿ, ಮಣಿಕಲ್ಲು , ಕುಂದಾಪುರ, ೨೦೦೫

[೬]. ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿ, ಅತ್ರಿಜಾಲು, ೨೦೦೯

ವ್ರತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೊರಗೆ ಹೋದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲೂ ಸ್ವಚ್ಛವಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಊಟ-ಹೀಗೆ ಕಠಿನ ವ್ರತಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಮೂರು ಅಥವಾ ಏಳು ದಿನಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಇಂತಹ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.[೭] ದಲ್ಯಸೇವೆ ಕೂಡಾ ಶಿಸ್ತಿನ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ತನ್ನನ್ನು ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕುಮಾರನೊಂದಿಗೆ ಮಾತ್ರ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಆಮೇಲೆ ಆ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಸೂತಕವೋ, ಇಲ್ಲವೇ ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿದ್ದಾಗ ಅಥವಾ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದಿಆಲಡೆಯಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಇತರ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಆ ಕುಮಾರ ಬಂದರೆ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಮೊದಲೇ ಗುರುತಿರುವ ಕುಮಾರನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೆ ಆಲಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೂ, ಇತರ ಕುಮಾರರ ಜೊತೆಗೆ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದರೆ ಶುರುವಿಗೆ ನಿಂತ ಕುಮಾರನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆಯದೆ ಹೋಗುವಂತಿಲ್ಲ.[೮] ಮೊದಲ ಕುಮಾರನೊಂದಿಗೆ ಎಂತಹ ಗೌರವಯುತವಾದ ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಅವನು ಕರೆದರೆ ಅವನ ಅಥವಾ ಇತರರ ಮನೆಯಲ್ಲಾಗುವ ಮನೆದರ್ಶನ(ಇಲ್ಲೆಚ್ಚಿದ ದರ್ಶನ)ಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದು. ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಂತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಸಿರಿಯ ಸಂಬಂಧ ತಾಯಿ ಮಗನ ಎಂದರೆ ಅಲೌಕಿಕಸಂಬಂಧ. ಇದೇ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಲೌಕಿಕಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. 'ಸಿರಿಗಳು ಯಾವ ಆಲಡೆಗೂ ಹೋಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರವರ ವಂಶದ ಹರಕೆಯನ್ನು ಆಯಾ ಆದಿಆಲಡೆಯಲ್ಲೇ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಆಲಡೆಯೆಂದು ಹೋಗಿ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಂತರೆ ಹರಕೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ದರ್ಶನ ಬಂತು ಎಂದರೆ ಹರಕೆ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಲದು; ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಅದು ಅವರ ಆಯಾಸವಲ್ಲ. ಜೀವದ (ಸಿರಿಯ) ಆಯಾಸವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲಾಸ ಕೊಡಿಸಬೇಕಾದುದು ಆಯಾ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರ ಕರ್ತವ್ಯ. ಒಂದು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ದರ್ಶನಾವೇಶ ಬಂದರೆ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ. ಸಣ್ಣವಯಸ್ಸು, ನಾಚಿಕೆ ಎಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದು. 'ಆವೇಶ ಬಂದಿದೆ, ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲು' ಎಂದರೆ ಸಾಕಾಗದು. ಒಳಗಿರುವ ದೇವತೆಯನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ದೇವತೆಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಂತವರಿಗೂ ಶಾಂತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅವರವರ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ದಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದೇ ಹೊರತು ನೋಡುವವರಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ದೂರದಿಂದ ಬಂದು ನಿದ್ದೆಕೆಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವ ಔಚಿತ್ಯವಾದರೂ ಏನು ಎಂಬ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ[೯] ಅನುಭವದ ಮಾತು ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಕುರಿತಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಂತಿದೆ. ಆಚರಣೆಯೊಂದರ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿರುವ ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ಅನಾವರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

---

[೭]. ದೇವಕಿ ಅಮ್ಮ, ಕೂವೆತ್ತಿಲ, ಕಬಕ, ಪುತ್ತೂರು ತಾ. ೨೦೦೯; ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿ, ಬಡಗಕಾರಂದೂರು, ೨೦೦೯; ಬಸವಿ, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಉಡುಪಿ, ೨೦೦೪; ಲಲಿತ, ಕರ್ಮಾರು, ಶಿರ್ಲಾಲು, ೨೦೦೩.

[೮].ಲಲಿತ, ಕರ್ಮಾರು, ಶಿರ್ಲಾಲು, ೨೦೦೩.

[೯]. ಮುತ್ತಪ್ಪ ಮೂಲ್ಯ , ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ, ನಂದಳಿಕೆ, ೨೦೦೬

ಸಿರಿ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಣಿ ಅನುಭವಸ್ಥೆಯಾದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಕುಮಾರನಷ್ಟೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಕಳದಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಯದವಳಾದರೆ ಅನುಭವಿ ಹೆಂಗುಸರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ದಲ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಪಾಡ್ದನವನ್ನು ಹೇಳುವ ಕ್ರಮ ಇಲ್ಲ. ಆರಂಭದ ತುಣುಕುಗಳು ಅಥವಾ ಆಯಾ ಪಾತ್ರ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ಪಾಡ್ದನದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೇಜಿ ನೆಡುವಾಗ ಅಥವಾ ಪುರುಸೊತ್ತು ಇರುವಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಉಳಿದವರು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಂತ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮೆಯ್ಮನಗಳನ್ನು ಹಗುರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸಿರಿಬಳಗದ ದೈವಗಳನ್ನು ತನ್ನೊಳಗಾಗಿಸುತ್ತ ಸಾಮಾಜಿಕವಾದ, ಕೌಟುಂಬಿಕವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಂಡು, ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಸ್ವತಂತ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡುವ ಭಾವದಲ್ಲಿ, ತಾವೇ ಮರೆಯುವ ಹಂತವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. "ಸಂಜೆ ಫಲಾಹಾರ ಮಾಡಿ, ಎಣ್ಣೆ ಪಡೆದು, ಕಾಯಿಹೋಳು ತಿಂದು, ಬರಿಕೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಹಿಂದೆ ಆಯತವಾಗಿ(ಅಲಂಕಾರವಾಗಿ) ದೇವರೆದುರು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಒಂದು ಸುತ್ತು ದೇವಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಜೋಗ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಇದರ ನಡುವೆ ಬೇರೆ ನೀರು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಸೀಯಾಳ ಮಾತ್ರ ಕುಡಿಯುತ್ತೇನೆ. ಜೋಗ ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆಯೇ ಮೂತ್ರಶಂಕೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ." ಎಂಬ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಯೊಂದಿಗೆ ಅವರ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.[೧೦]

ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದವರು ಸತ್ತರೆ ಅವರ ಶವಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. 'ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ ಹಾಗೆ ಹೆಣವನ್ನು ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದಲ್ಲ. ಸೊನ್ನೆಯ ಸೂಕೆಯವಳು ಸತ್ತರೆ ಒಂದು ಚೆಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂ, ಸಿರಿಸೂಕೆಯವಳು ಸತ್ತರೆ ಎರಡು ಚೆಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಸತ್ತರೆ ಒಂದು ಚೆಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂ ಇಟ್ಟು, ನೀರು ಹಾಕಿ ಮೀಯಿಸಿ, ಮಣ್ಣಲ್ಲಿ ಹೂಳುವಾಗ ಅಥವಾ ಸುಡುವಾಗ ಮಡಿಮಾಡಿದ ದಲ್ಯದ ಒಂದು ಪ್ರತಿ ಬಿಳಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೆಣದ ತಲೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ಹೆಣವನ್ನು ಸುಡುವುದಾದರೆ ಆ ತಲೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ನೀರು ಹಾಕಿ ಮಣ್ಣು ಮಾಡಬೇಕು. ಅವಳ ಉಳಿದ ಮಡಿ ಬಿಳಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು' ಎಂಬ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಆ ಕುಟುಂಬದ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ದರ್ಶನ ಶುರುವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವರ ಅವತಾರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. "ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದವರು ಮಡಿ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಹಿಂಗಾರ ಹಿಡಿಯುವಂತವರು ಶುದ್ಧಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಇರುವವರು". ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಮಡಿ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಬಾರದು. ಹೆಣದ ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡುವಾಗಲೂ 'ಇನ್ನುಸಾಕು, ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಬರಬಾರದು, ಒಡಕು ಇರಬಾರದು', ಎಂದು ಮೂರುಬಾರಿ ಹೇಳಿ ನೀರು ಬಿಡಬೇಕು.

---

೧೦. ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿ, ಬಡಗಕಾರಂದೂರು, ಅತ್ರಿಜಾಲು, ೨೦೦೯.

ಈ ರೀತಿ ಕಟ್ಟುಮಾಡಿದರೆ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ದೈವ ಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಮಾತು[೧೧] ಸಿರಿಸೂಕೆಯ ಔಚಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರ ಬದುಕು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗಿಂತ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಮಾತುಗಳಿವು. ಇಂದು ಇಂತಹ ಸಾವಿನಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನೆಡೆ ಪಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿಯ ಅಶಾಂತಿ, ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಎಂದರೆ ದೈಹಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ಇತರೇ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಜರ್ಜರಿತರಾದವರಿಗೆ ದೈವಾವೇಶವೊಂದು ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗದಂತಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಹೊರಬರುವಲ್ಲಿ ಅಲೌಕಿಕ ಪರಿಹಾರಸೂತ್ರದಂತಿರುವ ಆವೇಶಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಸಾಂತ್ವನ, ಧೈರ್ಯ, ಮುನ್ನುಗ್ಗುವ ಛಾತಿ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದೆಂದರೆ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮ.

೬.೩.೩ ದಲ್ಯಸೇವೆ

ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವಂತಿಲ್ಲ. ಮನೆದಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿತವಾದಂತೆ ಆದಿಮೂಲ ಆಲಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ನಡೆಯುವ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹಿರಿಯರೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಿ ದೇವರದರ್ಶನ ಮಾಡಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಪ್ರಸಾದದ ಊಟ ಮಾಡಿ, ಸಂಜೆ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭದ ಎದುರು ಇಟ್ಟಿರುವ ಕಾಣಿಕೆಯ ಹೆಡಿಗೆಗೆ ಹುರುಳಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಆಲಡೆಯ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಡಿ ಬಿಳಿಸೀರೆಯುಟ್ಟು, ತಲೆಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಅಬ್ಬಲ್ಲಿಗೆ, ಸೇವಂತಿಗೆ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಮುಡಿದುಕೊಂಡು ಅವರವರಿಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಮಾರನ ನಿರ್ದೇಶನದಂತೆ, ನಿಂತು ದೇವಳದ ವೈದಿಕಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮುಗಿಯುವ ತನಕ ಕಾಯುತ್ತಾರೆ. ದೇವಳದಲ್ಲಿ ಮೂಲಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳಕುಮಾರ ಹಾಗೂ ನಿಗದಿತ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಿಗೆ ಹಿಂಗಾರ ನೀಡಿದ ತರುವಾಯ ಆಯಾ ಗುಂಪಿನ ಕುಮಾರರು ತಮ್ಮ ಬಳಗದವರಿಗೆ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಕರೇ ಕುಮಾರರಿಗೆ ಹಿಂಗಾರ ನೀಡಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಹಾಸಿದ ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಏರಿಸಿ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. 'ಏಳ್‌ಪಜ್ಜೆ ದುಂಬು ಈ ಉಂತ್‌ಲ, ಏಳು ಪಜ್ಜೆ ಪಿರಾವುಡ್‌ಯಾನ್ ಬರ್ಪೆ'(ಏಳುಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೀನು ಹೋಗು, ಏಳುಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ) ಎಂಬ ಸಿರಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ದಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಕುಮಾರನೇ ಹಿಂಗಾರ ಒಡೆದು ನೀಡುವ ಕ್ರಮವಿರುವುದು.[೧೨] ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರು ತಾವಿರುವ ಸ್ಥಳ, ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಮರೆತು ಪಾಡ್ದನದ ಸೊಲ್ಲನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಕುಮಾರನೊಂದಿಗೆ ತಾವು ದನಿಗೂಡಿಸಿ 'ಸೋ' ಎಂದು ದೊಡ್ಡ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ

---

೧೧. ಶಿವಾನಂದ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ, ಖಂಡಿಗೆ, ಸುರತ್ಕಲ್, ೨೦೦೬

೧೨. ದೇವಕಿಅಮ್ಮ, ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿ, ಕೂವೆತ್ತಿಲ, ಕವತ್ತಾರು, ೨೦೦೮

ಹೇಳುತ್ತಾ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಚಕ್ರಾಕಾರವಾಗಿ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ, ಆವೇಶದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಗೆ ತಲುಪುವುತ್ತಾರೆ. ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಆವೇಶಕ್ಕೊಳಗಾದವಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಪಾಡ್ದನದ ಸೊಲ್ಲನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಪಾಡ್ದನದ ಸೊಲ್ಲು ಹೇಳುವವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ತನಕ ಹೇಳಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗಾಗ ಉನ್ಮಾದದ ತುತ್ತತುದಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಗುಂಪಿನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಉನ್ಮಾದದ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಹಂತದವರೆಗೆ ದಲ್ಯಸೇವೆ ಆಗಿ ದಣಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತೀರ ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತಗೊಂಡ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೊ, ಕೆದರಿದ ಕೂದಲನ್ನೊ, ಮುಡಿದ ಹೂವನ್ನೊ ಸರಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದಣಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಎರಡು ಮಾರು ಬಾರಿ ಆದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ದೇವಳದ ವೈದಿಕಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಅನಂತರ ಹಸಿ ತೆಂಗಿನಗರಿಯ ಗುಡಿಯ (ಪಜಿ ಮಡಲ್‌ದ ಗುಂಡ)ಲ್ಲಿ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ದೇವರ ಸೊಲ್ಲನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ದೇವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಸಾದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ತೆರಳುವುದು ಪದ್ಧತಿ.

ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಭಾಗದ ಕನ್ನಡಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬದಂದು ಬಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನೈವೇದ್ಯದೂಟ, ಸಂಜೆ ದೇವಳದ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವ ಮೊದಲು ದೇವಳದ ಅರ್ಚಕರಿಂದಲೋ ಇಲ್ಲವೇ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳಿಂದಲೋ ಹಿಂಗಾರ ಪಡೆದು ನಿಗದಿತಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಜೊತೆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗಾಗ ದಣಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೇಳಿಕೆ ಕೇಳಿಕೆ ಆಗಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ 'ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವುದೆಂದರೆ 'ಸುಮ್ಮನೆ ದರ್ಶನಕ್ಕೊಳಗಾಗುವುದಲ್ಲ, ಸಿರಿಯ ಹೆಸರು ಉಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವಳ ಕೀರ್ತಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪಸರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಸಿರಿ ಎರಡನೇ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವಹೇಳನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದುದು ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವಳ ಉದ್ದೇಶವೇನಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ತಾನು ಸತ್ತನಂತರ ಪ್ರೇತಾತ್ಮಗಳಿಗೆ ಬಡಿಸಲು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸೊನ್ನೆಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನು ನಿಕೃಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಸದುದ್ದೇಶದ ಸಿರಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಸೋಲನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅವಳ ಕೀರ್ತಿ ಪಸರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಿರಿದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂಬ ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿಯವರ ಮಾತು ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. [೧೩]

೬.೩.೪ ಪರಿಹಾರ ರೂಪಗಳು

ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾಗದಿದ್ದರೆ ಪರಿಹಾರವೆಂದರೆ ಸಂಬಂಧಿತ ಆಲಡೆಗೆ ಒಂದು ಕಾಲು ಸೇರು ಬೆಳ್ತಿಗೆ ಅಕ್ಕಿ, ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹುರುಳಿ, ಹಿಂಗಾರ, ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು

---

೧೩. ಕರ್ಗಿಶೆಡ್ತಿ, ಬಡಗಕಾರಂದೂರು, ಅತ್ರಿಜಾಲು. ೨೦೦೯.

ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವುದು ಇಲ್ಲವೇ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಒಂದೂಕಾಲು ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ತಲೆಗೆ ಸುಳಿದು ಇಟ್ಟು, ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ದೇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಆರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ , ಸೂತಕವಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಇನ್ನಿತರ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇದೇ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನೆಡೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

೬.೪ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ

ಸಿರಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾದಂತೆ ಸಿರಿ ಮತ್ತು ಬಸರೂರಿನ ಕಾಂತಣಾಳ್ವನ ಮಗನಾದ ಕುಮಾರ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ದಾರುವಿನ ಆರೈಕೆಯಲ್ಲಿ, ತಾಯಿ ಸಿರಿಯ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವನು. ಸತ್ಯನಾಪುರದಿಂದ ಬೋಳದವರೆಗೆ ತಾಯಿಯೊಂದಿಗಿದ್ದು ಸಿರಿಯು ಎರಡನೇ ಮದುವೆಯ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸಂಕೀರ್ಣ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲೇ ಅವಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಬಯಸಿ ಅನಂತರ ಬೊಳ್ಯೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಓಲಗವಾದವನು ಕುಮಾರ. ನಾನು ಬೊಳ್ಯೊಟ್ಟಿಗೆ(ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು) ಬರುತ್ತೇನೆ. ದಲ್ಯಹಾಸಿ ಕಾದುಕೊಂಡಿರು ಎಂದ ಸಿರಿಯನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕುಮಾರ, ಸಿರಿಯೊಂದಿಗೆ ದಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಓಲಗವಾದನು ಎಂಬುದು ಜನಪದ ಪುರಾಣದ ಕಥಾ ನೆಲೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕುಮಾರ ಸಿರಿಯನ್ನು ದಲ್ಯಕ್ಕೇರಿಸುವುದು ಪುರಾಣಯುಕ್ತ ನಾಟಕೀಯ ಅಂಶ. ಸಿರಿಯನ್ನು ದಲ್ಯಕ್ಕೇರಿಸುವ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಹಾಕಿ, ಜೋಗದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವ ತನಕ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಇಡೀ ಆಚರಣೆಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿಯ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರ ಆವೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ನಡೆಯನ್ನು, ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುವ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕೊಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ, ಇಡೀ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸೂತ್ರಧಾರಿ ಮಾಧ್ಯಮಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ, ದಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಮಾಯದಿಂದ ಜೋಗಕ್ಕೆ, ಜೋಗದಿಂದ ಮಾಯಕ್ಕೆ ತಂದು ಇಡಿಯ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗೆ ಮಗ, ಸೊನ್ನೆಗೆ ಅಣ್ಣ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಮಾವನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಸಿರಿಬಳಗಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನೀಡುವಂತಹವನಾಗಿ ಸಿರಿಸಂಧಿಯ ನಾಟಕೀಯ ಅಭಿನಯದ ಪ್ರಧಾನಪಾತ್ರಧಾರಿ. "ಅಲೌಕಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಮಗನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. 'ಈರೆಗ್ ಉಂತ್‌ದ್ ಪಟ್ಟೊ ಎಂಕ್ ತಿರ್‌ಗ್‌ದ್ ಪಟ್ಟೊ' (ನೀವು ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುವುದು, ನಾನು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಇರುವುದು) ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಸಿರಿಗಳನ್ನು ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ಏರಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಮ್ಮದು. ಏರಿದ ಮೇಲೆ ಅವರೆಂದೂ ಚಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಂತ ಹಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಅವಳು ತಾಯಿ, ಅವಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾವು ಕೇಳಬೇಕು. ಅವರೇ ಈ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದು. ದಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತವಳು ಹುಡುಗಿ ಅಥವಾ ವಯಸ್ಸಾದವಳೇ ಇರಬಹುದು. ಅವಳನ್ನು ತಾಯಿಯ ಭಾವನೆಯಲ್ಲೇ ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ." ಎಂಬ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಮಾತು[೧೪] ದಲ್ಯಸೇವೆ

[೧೪]. ಮುತ್ತಪ್ಪ ಮೂಲ್ಯ, ನಯನಾಡ್, ನಂದಳಿಕೆ, ೨೦೦೬.

ಮತ್ತು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯೊಂದಿಗೆ ‘ಸಿರಿ ಕಥಾನಕದ ಅಭಿನಯವೇ ದಲ್ಯಸೇವೆ’ ಎಂಬ ನಿರ್ವಚನಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗ. ಆಲಡೆಯ ರಚನೆ, ಪ್ರಚಾರ, ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ತೋರುವುದು, ಮನೆದಲ್ಯ, ಕೇಳುಗರ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ–ಹೀಗೆ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಒಟ್ಟು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಭಾವನಾತ್ಮಕ, ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿ ನಿಭಾಯಿಸುವ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಸಾಂಧರ್ಬಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋಧರ್ಮ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಪ್ರಮುಖಾಂಗವಾದ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

೬.೪.೧ ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿಗಳಾಗುವ ಸಂದರ್ಭ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ

ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಬಂಟ, ಮೂಲ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಅಳಿಯ ಸಂತಾನ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಮಾವನಿಂದ ಅಳಿಯನಿಗೆ, ಮಕ್ಕಳ ಕಟ್ಟಿನವರಿಗಾದರೆ ಅಜ್ಜನಿಂದ ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ಪಾತ್ರಿತ್ವ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ದರೆಗುಡ್ಡೆ ಶ್ಯಾಮರಾಯ ಶೆಟ್ಟಿಯವರಿಗೆ ಅವರ ಮಾವ ಬಾಬುಶೆಟ್ಟಿಯವರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ತೀರಿದ ಮೇಲೆ ತೀರಾ ಅಸೌಖ್ಯತೆ ಉಂಟಾಗಿ ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ದರ್ಶನ ಬಂದಾಗ, ‘ಆಗ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರ ಅನಂತರ ಇವನೇ ಪಾತ್ರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸರಿಯಾದರೆ ದೇವರ ಚಾಕ್ರಿಗೆ ಇಲ್ಲೇ ಸೇರಿಸುತ್ತೇನೆ’ ಎಂದು ದೇವರೆದುರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಾಗ ಆವೇಶ ನಿಂತು ಮೊದಲಿನಂತಾದರು. ಮಡಿವಾಳಪಾತ್ರಿ ತೀರಿದ ಮೇಲೆ ಶ್ಯಾಮರಾಯ ಶೆಟ್ಟರೇ ಇಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ವರುಷಗಳಿಂದ ಪಾತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.[೧೫]

ಕೆಲವರು ಮಾನಸಿಕ, ದೈಹಿಕ ಅಥವಾ ಇತರೇ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹವರನ್ನು ದೀಕ್ಷೆನೀಡಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅನುಭವಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ತನ್ನಾಜ್ಞೆ ಮೀರದಂತೆ ಶಿಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ದಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತಹ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಗಳನ್ನು ಈ ಹೊಸ ಕುಮಾರರೊಂದಿಗೆ ನೀಡಿ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿದ ಕುಮಾರರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಳೆದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಖಂಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯಾಗಿರುವ ಶಿವಾನಂದರು ಗುಜರನ್ ಬಳಿಯವರು. ಇವರಿಗೆ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷವಿರುವಾಗ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ತೊಂದರೆಗಳು ಉಂಟಾದುವು. ಆಗಾಗ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದು, ಏನೇನೋ ಮಾತಾನಾಡುವುದು, ಹುಚ್ಚುಚ್ಚಾಗಿ

[೧೫].ಶ್ಯಾಮರಾಯ ಶೆಟ್ಟಿ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ೨೦೦೮

ವರ್ತಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಒಂದು ದಿನ ಸೊನ್ನೆ-ಸೂಕೆಯವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ 'ಕುಮಾರ' ಎಂದೇ ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ದರ್ಶನ ಬಂತಂತೆ. ಆದರೂ ಮನೆಯವರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಬರದೆ, ಕವತ್ತಾರಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಬಾಯಿಬಿಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ, ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾಗದೆ ಇದ್ದಾಗ, ಹೊನ್ನಕಟ್ಟೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮನೆದಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆ ಬಾರಿಗೆ ತನ್ನ ಮೆಯ್ಯಲ್ಲಿರುವುದು 'ಕುಮಾರ' ಎಂದು ಕಂಡುಬಂದು, ಕವತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ 'ಮುತ್ತಣ್ಣ' ಎಂಬ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯವರಲ್ಲಿ ಜೊತೆಗೆ ಇದ್ದು, ಅಭ್ಯಾಸ, ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಇಂದು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಖಂಡಿಗೆ ಆಲಡೆಯವರ ಮನವಿಗಾಗಿ ಖಂಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಕುಮಾರನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಿವಾನಂದಪಾತ್ರಿಗಳು ಮನೆದಲ್ಯ ನಡೆಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಬೇರೆ ಆಲಡೆಯ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೂ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.[೧೬]

೬.೪.೨ ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ- ವ್ರತಾಚರಣೆ

ಸಿರಿಯ ಮಗ ಕುಮಾರನ ಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದವರು ಉಳಿದ ದೈವಗಳ ಮಾಧ್ಯಮಿಗಳಿಗಿಂತ ವ್ರತಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ, ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಅಲೌಕಿಕ ನೆಲೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಗೌರವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಸ್ತಿಕ ಜನರ ಬದುಕಿಗೆ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಆಲಡೆಗಳ ಆಚರಣೆಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ತುಂಬಾ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಶುಚಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಆದಿ ಆಲಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ದರ್ಶನಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ತುಂಬಾ ಅನುಭವ ಇದ್ದವರಾದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಲಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಪಾತ್ರಿಗಳ ಶುಚಿತ್ವ, ವಾಕ್‌ಪಟುತ್ವ, ದಲ್ಯವನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವ ರೀತಿ, ಅವರ ಬಳಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸ್ಥಳಕುಮಾರ ಅಥವಾ ಮೂಲದ ಕುಮಾರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹವರು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಧ್ವಜಾರೋಹಣವಾಗಿ ಇಳಿಯುವ ತನಕ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ವ್ರತವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.[೧೭] ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಗೆ ಒಂದು ವಾರದ ಮೊದಲು ಮಾಂಸ, ಮದಿರೆ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬೇರೆಲ್ಲಿಗೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದುಹೊತ್ತು ಊಟ, ಫಲಹಾರದಲ್ಲಿದ್ದು ಶುದ್ಧಾಚಾರವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಕ್ರಮ. ಇದು ಪಾತ್ರಿಗಳಿಂದ ಪಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗುವುದಿದೆ. ಏಳು ದಿನದ ಪ್ರಸಾದ, ಜಪ, ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ.[೧೮] ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ವ್ರತಾಚರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಹಸಿಮಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಂತಹ ಕಠಿನ ವ್ರತಧಾರಿಗಳೂ ಇದ್ದಾರೆ.[೧೯]

---

೧೬. ಶಿವಾನಂದ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ, ಖಂಡಿಗೆ, ೨೦೦೬

೧೭. ಶ್ಯಾಮರಾಯ ಶೆಟ್ಟಿ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ೨೦೦೮.

೧೮. ಮುತ್ತಪ್ಪ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ, ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ, ೨೦೦೮.

೧೯. ಸಂತಪ್ಪ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ, ಮಾಲಾಡಿ, ೨೦೦೮.

ಕೆಲವು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಸಿರಿಕುಮಾರನಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಕೆಲವು ದೈವಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರಿಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಗಳು ಶುರುವಾದಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಪಾತ್ರಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ನಿಭಾಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಹೇಳಿ, ಬೆಳಗ್ಗೆವರೆಗೆ ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುವುದು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳ ಒಂದು ಪವಿತ್ರಸೇವೆ. ಅದನ್ನು ಗೌರವಯುತವಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕು.[೨೦] ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ ನಡೆಯುವ ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ, ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ, ಸಂಧಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ, ಒಟ್ಟು ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಯಾರಿಗೂ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ತೊಂದರೆಗಳು, ಸಂಶಯಗಳು ಬಾರದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕುಮಾರನ ಮುಖ್ಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಜಾಗೃತಿ ಕುಮಾರನಲ್ಲಿ ಸದಾ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.[೨೧] ತನ್ನ ಕಳದಲ್ಲಿರುವ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರೊಂದಿಗೆ ಆತ್ಮೀಯತೆಯ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಕಳದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಂತಹ ವೃತ್ತಿಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕಾದುದು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಎನ್ನುವ ಜನಪದ ಕವಿ, ಪಾಡ್ದನಕಾರ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲನಾಯ್ಕರು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ನಿಡಿಗಲ್ಲು ಆಲಡೆಯ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ದಿನ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕಳದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅವರ ಮನೆ ದೇವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ನಿಡಿಗಲ್ಲು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಮರುದಿನ ಹಸಿಮಡಲಿನ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಪುರ್ಪ(ಹಿಂಗಾರ) ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಗೋಪಾಲನಾಯ್ಕರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆದಲ್ಯವಾದರೆ ಕಡಿಮೆ ಪಕ್ಷ ೩೦ ರಿಂದ ೪೦ರಷ್ಟು ಜನ ಹೆಂಗುಸರು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಗೋಪಾಲನಾಯ್ಕರೂ ಕೂಡಾ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಷ್ಟಸುಖ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು, ಅಲೌಕಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾಗಿ ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಸಿರಿಬಳಗದ ಸಂಬಂಧದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.[೨೨] ಒಂದೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಕ್ರಮಗಳು ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಆಯಾ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ವ್ರತಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಶಿಸ್ತನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ವ್ರತಾಚರಣೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯು ಗಡಿ ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಾಗಲೀ ಏಕರೂಪತೆ ಇದ್ದಂತಿಲ್ಲ.

೬.೪. ೩ ಇಲ್ಲೆಚ್ಚದ ದಲ್ಯ (ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ದರ್ಶನ)

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪದೇ ಪದೇ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಭವವಾಗಿ ಪರಿಹಾರವಾಗದಿದ್ದಾಗ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಸೂಚಿಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪರಿಹಾರಾತ್ಮಕ ಆಚರಣಾಪದ್ಧತಿ ಮನೆದಲ್ಯ. ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ದಲ್ಯಸೇವೆಯಂತೆಯೇ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ

೨೦.. ಮುತ್ತಪ್ಪ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ, ನಂದಳಿಕೆ.
೨೧ ಶ್ಯಾಮರಾಯ ಶೆಟ್ಟಿ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ೨೦೦೮.
೨೨. ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, ೨೦೦೩, ಸಂಸ್ಕೃತಿಸಿರಿ, ಮದಿಪು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ, ಪುಟ–೩೦, ೩೧.

ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ದಲ್ಯಸೇವೆಯಿದು. ಸಮಸ್ಯೆಯಿರುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೋ, ಕುಮಾರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೋ ಈ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮನೆದೋಷ, ಮನೆಯ ಹುಡುಗಿಗೆ ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ಆವೇಶ ಬಂದರೆ ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ ದೈವ ಯಾವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಅಥವಾ ಏಳು ಜನ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಹರಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ತುಳುವರು ಮನೆದಲ್ಯ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುವವನು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಮತ್ತು ಅವನ ಬಳಗದ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು. ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನದಂದು ಕುಮಾರ, ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ನಿಗದಿತ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ಅಂಗಳದ ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಸೆಗಣಿ ಸಾರಿಸಿ ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಇಟ್ಟು, ಬೆರ್ಮೆರ ಗುಂಡವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕುಮಾರ, ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಗುಂಡದ ಎದುರು ನಿಂತು, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಆದೇಶದಂತೆ(ಹಣವಿದ್ದವರಾದರೆ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಇಡಿಸುತ್ತಾರೆ) ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕುಮಾರ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಸಾದ ವಿತರಣೆ ಆಗಿ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಹರಕೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮನೆದಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಆದಿಆಲಡೆ ಯಾವುದು ಎಂದು ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿ ಅದೇ ಕುಮಾರನ ಬಳಗದೊಂದಿಗೆ ಆದಿಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ನಿರ್ಣಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಮನೆದಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಖರ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಮಾರನಿಗೆ ಮಡಿಬಟ್ಟೆ, ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಸೀರೆ ಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ (ಬಿಳಿಸೀರೆ ಉಡುವ ಕ್ರಮ ಇಲ್ಲ), ಇತರ ವೆಚ್ಚಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಮನೆದಲ್ಯಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ.

೬.೪.೪ ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ

ಪ್ರಸ್ತುತ ೭೧ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಮೂಲಕುಮಾರನ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ತುಂಬಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಮೂಲಕುಮಾರರು ಆಯಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ವಜಾರೋಹಣವಾದ ದಿನದಿಂದ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣದವರೆಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು, ನಂದಳಿಕೆ, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಪಾಂಗಾಳ, ಮಾಲಾಡಿ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ, ಹೆಜಮಾಡಿ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಪೇರೂರು ಮುಂತಾದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಲಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಕುಮಾರ ಅಥವಾ ಮೂಲಕುಮಾರನನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಗಿಂತ ಹದಿನೈದು ದಿನದ ಮೊದಲು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ನಡೆಯುವ ಚೀಂಕ್ರಿ ಹಾಕುವ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ದರ್ಶನಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಜಾತ್ರೆಯ ಧ್ವಜಾರೋಹಣದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಉತ್ಸವ, ಬಲಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಕುಮಾರರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿದೆ. ಪಾಂಗಾಳ, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಪೇರೂರು, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಕಂಡೇವು ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಇರುವ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯದಿಂದಲಾಗಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಆಚರಣೆಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅರಿವಿನೊಂದಿಗೆ, ತನ್ನ ನಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಎಚ್ಚರವಹಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಅವನು

ಮನಗಾಣಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕಂಡೇವು, ಕಟ್ಲಬೀಡುಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂತಾನದವರೇ(ಬಳಿ) ಕುಮಾರರು ಆಗಬೇಕೆಂದಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಆಚರಣೆಗಳ ನಿಭಾವಣೆ ಆಯಾ ಕುಮಾರನ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನೆಮಣೆಯಾಟವನ್ನು ಆಡಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಂದು ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುವರೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬಳಗದವರೊಂದಿಗೆ ಕುಮಾರರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆಲಡೆಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡು, ಆಲಡೆಯ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಶುಚಿರ್ಭೂತರಾಗಿ, ಮಡಿಬಟ್ಟೆ ಉಟ್ಟು, ಸಹಾಯಕರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು, ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಅನುವಾಗುತ್ತಾರೆ. ತಮಗೆ ಹಿಂಗಾರ ಸಿಕ್ಕಿದ ನಂತರ ತಮ್ಮ ಬಳಗದ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ದಲ್ಯಕ್ಕೇರಿಸಿ, ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ನೀಡಿ, ಸಿರಿಪಾಡ್ದನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರನ್ನು ಪಾಡ್ದನದ ಮುಖಾಂತರ ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಾ, ಅವರನ್ನು ಉನ್ಮಾದದ ಉತ್ತುಂಗಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಹೊಸದಾಗಿ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಅನುಭವಿ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರಂತೆ ಆವೇಶ ಬಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹವರ ಕಡೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಗಮನನೀಡಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಚಾಕಚಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೇಳಿಕೆಯವರ ಅಹವಾಲುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅನನುಭವಿ ಕುಮಾರರಿಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ತರಬೇತಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯನ್ನೂ ಆವೇಶವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಾ, ಅಲೌಕಿಕ ಪ್ರಪಂಚದ ಆಯಾಮವನ್ನು ನೀಡಿ, ಸಿರಿಬಳಗದ ಸಂಪೂರ್ಣ ತೃಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಮನೆದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕುಮಾರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವುದಿದೆ ಅಥವಾ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಒಳಗಾದವರ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ನಡೆಯುವುದಿದೆ. ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರ ಆರ್ಥಿಕ ಅನುಕೂಲತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮನೆದಲ್ಯಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ, ಹೆಣ್ಣಿನ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಸ್ಥಳ(ಆದಿ) ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವವರಿಗೆ ಹೂ ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ಮನೆದಲ್ಯಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಕಡೆ ಅನುಭವೀ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳ ಅನುಭವ, ವಾಕ್‌ಪಟುತ್ವ, ನಾಯಕತ್ವ ಗುಣಗಳು ಮತ್ತು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಸಿರಿಬಳಗದ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ.

೬.೫. ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳು

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಹಲವಾರು ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ 'ದರ್ಶನ'ವೂ ಒಂದು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಸುಲಭ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ನಂಬಿಕೆಯ ಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಜೋತಿಷ್ಕರ ಮೊರೆ ಹೋಗುವುದು ಅಥವಾ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ಕೇಳುವುದು. ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳುವುದನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುವುದು ಯಾಕೆಂದರೆ ದೇವತಾಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ದೈವವೇ ಪಾತ್ರಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಆಡಿಸುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳು ನಿಜವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ

ಇರುವುದರಿಂದ. ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಜನ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಾರೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳು ಇಂದು ದರ್ಶನಸೇವೆಯನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಖ್ಯ ಆದಾಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಆಡಳಿತಮಂಡಳಿಗಳು ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ನಿಗದಿತ ದಿನದಂದು ಬರಹೇಳಿ ಭಕ್ತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ದರ್ಶನಸೇವೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಭಕ್ತರಿಂದ ದೇವಳಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವೀರಭದ್ರ, ಬ್ರಹ್ಮ ಮುಂತಾದ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಕೆಲವೆಡೆ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳಿದ್ದರೆ, ದೈವಗಳ ಪಾತ್ರಿಗಳು ಕೂಡ ಕೆಲವೆಡೆ ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾಪಾತ್ರಿಗಳು ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪಾಂಗಾಳದ ಎರಡು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿನ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮರ ಪಾತ್ರಿಯಿದ್ದು, ಜಾತ್ರೆಯ ಆರಂಭದ ಎರಡು ದಿನ ಬ್ರಹ್ಮರ ದರ್ಶನವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೆ ಕೇಳಿಕೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನವಾಗಿ, ಅವರಲ್ಲೇ ಕುಮಾರನ ನುಡಿಯೂ ಆಗುವುದು ಪಾಂಗಾಳದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಜಾತ್ರೆಯ ಹಿಂದಿನ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಬ್ರಹ್ಮರದರ್ಶನವಾದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮರಪಾತ್ರಿ ಜಾತ್ರೆಯವರೆಗೆ ಬಹಳ ನಿಯಮನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ.[೨೩] ಪೇರೂರು, ಕಣಂಜಾರು, ನಂದಳಿಕೆ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಮುಜಲೊಟ್ಟು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಬಲ್ಲಾಡಿ ಮುಂತಾಗಿ ಹಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಬ್ರಿ, ಕರ್ಜೆ, ಮಣಿಕಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ಕನ್ನಡಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರ ಹಾಗೂ ವೀರಭದ್ರ, ಅಮ್ಮನವರ ಪಾತ್ರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಮಣಿಕಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಿಗಳು ಕಠಿನ ವ್ರತ, ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.[೨೪] ಮದುವೆಯಾದವರೇ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳಾಗುವುದು ಮಣಿಕಲ್ಲಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಹೆಚ್ಚಿನೆಡೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಪಾತ್ರಿಗಳಿಲ್ಲ, ಬದಲು ವೃತ್ತಿನಿರತ ಪಾತ್ರಿಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರಪಾತ್ರಿಗಳಂತೆ ದೈವಪಾತ್ರಿಗಳು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಜಾರಂದಾಯ, ಜುಮಾದಿ, ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಮುಂತಾದ ರಾಜನ್‌ದೈವಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಪಾತ್ರಿಗಳು ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

೬.೬ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು

ದೇವತಾರಾಧನೆಗೆ ಅರ್ಚಕರಿದ್ದಂತೆ, ದೈವಾರಾಧನೆಯ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇವರನ್ನು 'ದೈವದ ಚಾಕ್ರಿ ಮಾಡುವವರು' ಎಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ದೈವಗಳ ಆರಾಧನೆ ಆಚರಣೆಗಳ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳು ಮತ್ತು ನೇಮೋತ್ಸವದ ಎಲ್ಲಾ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ಆಲಡೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರನ್ನು 'ಮುಕ್ಕಾಲ್ದಿಯಾರ್ಲು'(ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹವರಿಗೆ ಗಡಿ(ಪಟ್ಟ)ಯಾಗುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಅವಿಭಕ್ತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು

---

೨೩. ಶ್ರೀಪತಿದೇವರಾವ್, ಬ್ರಹ್ಮರಪಾತ್ರಿ, ಇನ್ನಂಜೆ, ೨೦೦೩.
೨೪. ಮಣಿಕಲ್ಲು ಮಂಜುನಾಥ ಭಟ್ಟ, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ೨೦೦೫.

ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಂಗಾಳ, ಕಂಡೇವು, ಕಟ್ಲಬೀಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ಷೇತ್ರದ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ಅವರೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಗಡಿ ಹಿಡಿದಂತಹವರು ಅನುಸರಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತವರು ಕಠಿನವ್ರತವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಮೊದಲು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ನಡೆಯುವ ಚೀಂಕ್ರಿ ಹಾಕುವ ಇಲ್ಲವೇ ಜಲ್ಲಕಡಿಯುವ ದಿನದಿಂದ ತೊಡಗಿ ಜಾತ್ರೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವ ತನಕ ಒಂದು ಹೊತ್ತಿನ ಊಟ, ಫಲಾಹಾರ, ಶುದ್ಧಾಚಾರ, ಮಾಂಸಮದಿರೆ ವರ್ಜ್ಯ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗದಿಂದ ದೂರವಿರುವಂತಹ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. 'ಮುಕ್ಕಾಲಿಯ ಪಟ್ಟ ಅಳಿಯಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಪಟ್ಟವಾದ ಮೇಲೆ ಸೂತಕ ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು, ಅಪರಕ್ರಿಯೆ(ಬೊಜ್ಜ)ಯ ಊಟ ಮಾಡುವುದು, ಮನೆಯವರು ತೀರಿಕೊಂಡರೂ ಹೆಣ ನೋಡುವುದು ಮಾಡಬಾರದು. ಅಮೆ, ಸೂತಕ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಹದಿನಾರನೆ ದಿನ ದೈವದೇವರ ಸೇವೆ ನಿಷಿದ್ಧ. ಹದಿನೇಳನೆಯ ದಿನದಂದು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಪುಣ್ಯಾರ್ಚನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ನಡೆಸಿ ಶುದ್ಧವಾಗಬೇಕು.[೨೫] ಉತ್ಸವದಂದು ಭಂಡಾರಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ 'ಕಿರ್ಸೊಲು' ಎಂಬ ಆಯುಧ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಮುಕ್ಕಾಲಿಯ ದರ್ಶನವಾಗಿ, ಮುಂದೆ ದೇಗುಲದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಕರ ಮುಖಾಂತರ ಇಡಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರ ಪಾತ್ರಿ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಮತ್ತು ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಖಂಡಿಗೆ ಉಳ್ಳಾಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನಮಾನವಿದೆ. 'ಪುರಾತನದಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಾಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ನಂತರ ಮಠ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿಯ ನೇಮಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಖಂಡಿಗೆ ಬೀಡಿನ ಕುಟುಂಬಸ್ಥರನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೀಡಿನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಊರಿನ ಹತ್ತು ಸಮಸ್ತರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ದೈವಗಳ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗುತ್ತುಬಾಳಿಕೆಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯೊಂದಿಗೆ ನೇಮಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 'ಮುಕ್ಕಾಲ್ದಿ' ಎಂಬ ಕರೆ ದೈವದ ಮೂಲಕವೇ ಬರುವಂತಹದು. ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಯನ್ನು 'ಗಡಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.[೨೬]. ಖಂಡಿಗೆಯ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ದೈವಗಳ ಚಾಕ್ರಿಯೊಂದಿಗೆ ಆಲಡೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಗುಹೋಗುಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಟ್ಟವಾದಂತಹ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳೇ ಕುಮಾರ ಹಾಗೂ ದೈವಗಳಿಗೆ ಹೂ, ಹಿಂಗಾರ ಕೊಡುವಂತಹ ಅಥವಾ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಕಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪೇರೂರಿನಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಕುಟುಂಬವಿದೆ. ಉಳಿದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಬಂದು ದೈವಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

---

[೨೫]. ರಮಾನಂದ ಮುಕ್ಕಾಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಹೊಸ ಆಲಡೆ, ಪಾಂಗಾಳ, ೨೦೦೩.
[೨೬].ಗಣೇಶಅಮೀನ್ ಸಂಕಮಾರ್, ೨೦೦೦, ಧರ್ಮರಸು ಉಳ್ಳಾಯ, ಸಿರಿಪ್ರಕಾಶನ, ಅಗೋಳಿಮಂಜಣ ಜಾನಪದಕೇಂದ್ರ, ಪಾವಂಜೆ, ಪುಟ-೧೬.

೬.೭ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಾಧಾರಿತ ಒಳನೋಟಗಳು

ಅವಿಭಕ್ತ ದ. ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ೭೧ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಆಚರಣಾಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಉದ್ಯೋಗ ನಿಮಿತ್ತ, ಪಾರಂಪರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಮನೋದೈಹಿಕ ಸಂತೃಪ್ತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿವಿಧ ಸಮುದಾಯಗಳು ಹಾಗು ಜನವರ್ಗಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಲಯ ಎಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಬಹುದು. ಈ ವಿವಿಧ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳು ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು ಗಮನಿಸಬಹುದಾದ ಅಂಶ.

ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯೆಂಬುದು ಆಲಡೆಯೊಂದರ ಆಂಶಿಕವಾದ ಆಚರಣೆ. ದೇಗುಲದ ಇತರ ಆಚರಣೆಗಳಂತೆ ಎಂದರೆ ದೇವರಿಗೆ ಬಲಿ, ಭೂತಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ಅಂತೆಯೇ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ದಲ್ಯಸೇವೆ. ವಿಶೇಷತೆಯೇನೆಂದರೆ ಭೂತಕೋಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತವರ್ಗಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮುದಾಯ ಮಾಧ್ಯಮಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಸುಖಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ತಾನೇ ಆವೇಶಿತಗೊಳ್ಳುವುದು ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಇಡೀ ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಬಿಡುಗಡೆ, ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿರಿ ತನ್ನ ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ಬಂದಿರುವುದೆಂದರೆ ತನ್ನ ಚಾರಿತ್ರ್ಯಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ, ದೇವರೆದುರು, ಕುಮಾರನ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಸುಮಾರು ೩೧ರಷ್ಟು ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ತಾವು ಆನಂದವನ್ನು, ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಇಡಿ ಮತಾಚರಣೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಾವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಗೌರವವನ್ನು, ನಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಾಯಿತು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು ಅವರ ಈ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿದೆ. ಸಿರಿ ಬಳಗದ ಯಾವುದೇ ಪಾತ್ರವಾದರೂ(ಸಿರಿ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಸಾಮು, ದಾರು) ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲು ಕೀಳು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವರಿಗೆ ಸಮಾನ. ಆದರೂ 'ಗಿಂಡೆ' ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗದು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದೆ. ಸೊನ್ನೆಯ ಬದುಕು ಕೂಡಾ ಅತೃಪ್ತಿ, ಹೋರಾಟ, ದುರಂತದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರು ಕೂಡ ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ಬರುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೆಂಗುಸರ ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಅಥವಾ ಸಿರಿ ಬರುವುದೇ ಜಾಸ್ತಿ. ಕಾರ್ನಿಕದ ದೈವಗಳಾಗಿರುವ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆವೇಶಿತರಾದವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ.[೨೭] ಎಲ್ಲಾ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಚಾರಿತ್ರ್ಯಶುದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಲೌಕಿಕಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಾತ್ರೆಗಿಂತ ಮೊದಲಿನ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ರತಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಇತರರಿಗಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅಂದರೆ ಗಂಭೀರವಾದ ವರ್ತನೆ, ಕಡಿಮೆ ಮಾತು, ದೈವ-ದೇವರು ಮತ್ತು ದಲ್ಯ ಸಂಬಂಧೀ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಗೌರವ ಹಾಗೂ ಭಯಮಿಶ್ರಿತ ಭಕ್ತಿಯ ಮನೋಧರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

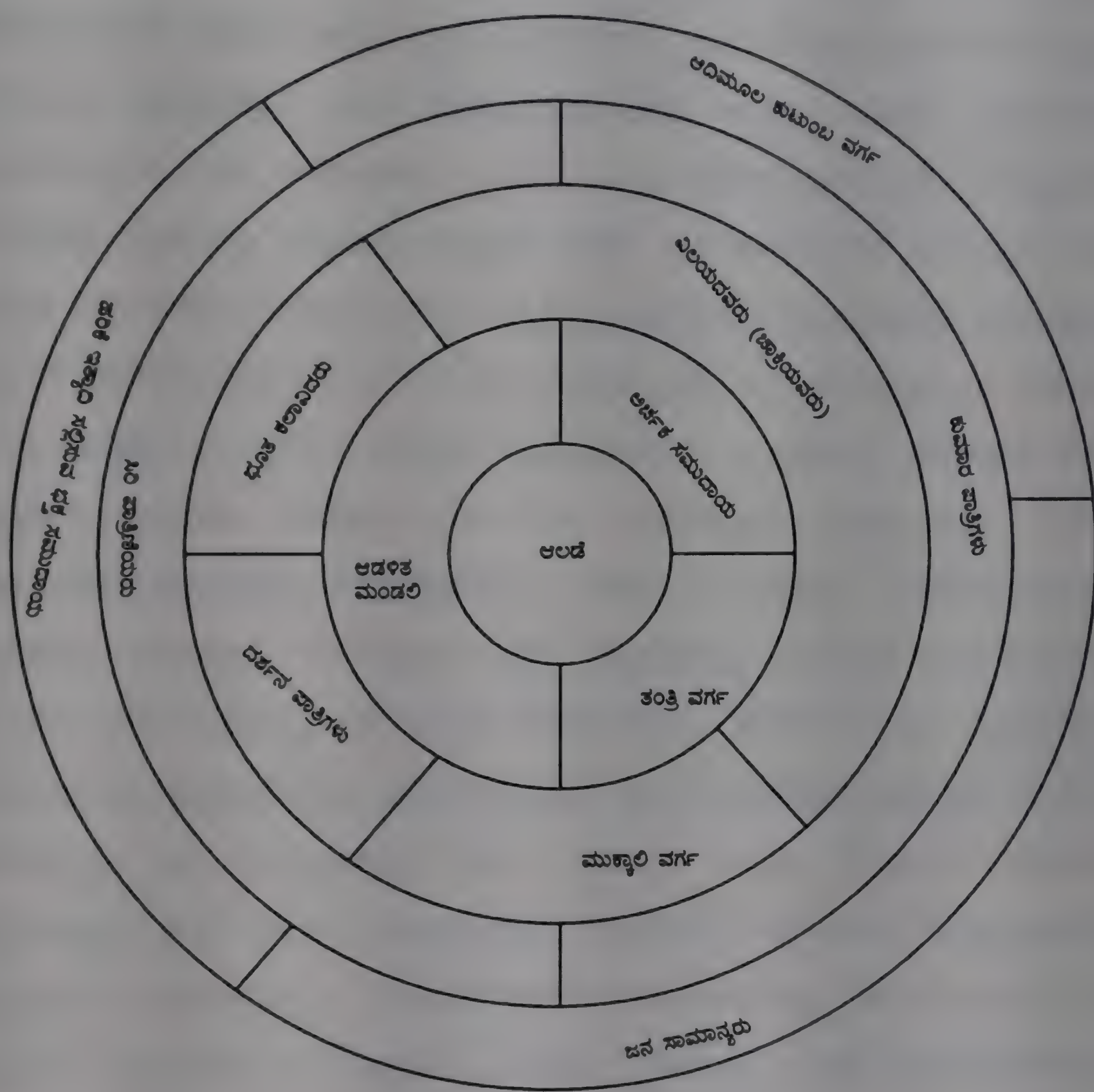
[೨೭]. ದೇವಕಿ ಅಮ್ಮ, ಕೂವೆತ್ತಿಲ, ೨೦೦೯, ಸಂದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ.

ಕುಮಾರನೊಂದಿಗೆ ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಅಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಬಂಧವೂ ಕೂಡ ಗೌರವಯುತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಈ ವಿಶೇಷ ಸೇವೆಗೆ ಬಂದ ಇತರ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರ ಜೊತೆಗೂ ಸೌಹಾರ್ದಯುತ ಹಾಗೂ ಗೌರವಯುತ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಬದಲು ತೀರಾ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ ಸರಳರಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುವುದು, ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ತಿನ್ನುವುದು, ಮಾತನಾಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಯಾವುದೇ ಸರಳೀಕೃತ ವರ್ತನೆ ಅಥವಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಸೇರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅವನ ಸುತ್ತಲೇ, ಅವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂಗಾರ ಪಡಕೊಂಡ ನಂತರ ಅವೇಶಿತರಾಗಿದ್ದಾಗ ಕುಮಾರನ ಅಜ್ಞಾನುವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸರದಿಯಂತೆ ತಮ್ಮ ಸಂವೇದನೆಗಳನ್ನು ಅಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಕುಟುಂಬ ಸದ್ಯರಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಪರಸ್ಪರ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಿಶೇಷ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದಂದಿನಿಂದ ಅವರ ಸಂಬಂಧ, ಅಲೌಕಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಮಗ, ಸೋದರಮಾವ ಸೊಸೆಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿವರುಷ ಊರ್ಜಿತಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಬರಲೇಬೇಕೆಂಬ ತುಡಿತ ಅವರಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆಲಡೆಯ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಹಿಂದೆ ಇಂತಹ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಿರಿ–ಕುಮಾರರು, ಅವರೊಂದಿಗೆ ಬರುವ ಕುಟುಂಬಿಕರು, ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಆಕರ್ಷಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಬರುವ ಉಳಿದ ಭಕ್ತರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಒಳಗಿರುವ ಒಳಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಮನಗಂಡ ವಿಸ್ತೃತ ಚಿಂತನೆ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವಳಿ ಸೋದರಿಯರನ್ನೇ ಅಬ್ಬಗ–ದಾರಗ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸುವ ಹಿಂದೆಯೂ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಮನಗಾಣಬಹುದು. ಇದೇ ತೆರನಾಗಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳೂ ಕೂಡ ಆಲಡೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿದೆ. ಮನೆದಲ್ಯ, ಆಲಡೆಗಳ ಆಯ್ಕೆ, ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನಗಳ ಹುಡುಕುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಲಡೆ ಮತ್ತು ಅವರೊಳಗಿನ ಒಳ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು. ಸ್ಥಳಕುಮಾರ, ಮೂಲದ ಕುಮಾರ ಎಂಬೆರಡು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳು ಕುಮಾರರನ್ನು ಆಲಡೆಯ ಅಧಿಕೃತ ವಕ್ತಾರವೆಂಬಂತೆ ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಅವರು ಸಂಬಂಧಿತ ಆಲಡೆಯ ಕುರಿತು ಹೊಸ ಹೊಸ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಲೇ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಗೌರವ, ಭಯ, ಭಕ್ತಿ ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ತನ್ನ ಸುಪರ್ದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ಪರಿಪಾಠವೂ ಶುರುವಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಸರಿಸುವುದು ಪದ್ಧತಿ. ತನ್ನ ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವುದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅನನುಭವಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗೆ ಗುರುಸಮಾನನಾಗಿರುವ ಅನುಭವೀ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಲೀ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ

ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಒಳಲೋಕವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅದರೊಳಗಿರುವ ವ್ಯೂಹಾತ್ಮಕವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಯಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಹಲವಾರು ಒಳ ನೇಯ್ಗೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಭಯ, ಭಕ್ತಿ, ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಶುಚಿತ್ವ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಭ್ರಮೆಯೊಂದರ ಹಿಂದೆ ಸುತ್ತಾಡುವ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳಿಲ್ಲ. ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತರಷ್ಟು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರ ವರ್ತನೆ, ನುಡಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಮೇಲಿನ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿಯ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಂತಹ ಪಾತ್ರಿಯೆಂದರೆ ಮಣಿಕಲ್ಲಿನ ಮಂಜುನಾಥ ಭಟ್ಟ ಎಂಬವರು. ಮಣಿಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಕಠಿಣ ವ್ರತ, ಸಿದ್ಧಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು. ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಯಾಗಿ ಅವರ ವರ್ಚಸ್ಸು ಇತರೇ ಪಾತ್ರಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇವರು ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಣ ಹಾಗೂ ಜಾತ್ರೆಯಂದು ಬಂದು ಹೇಳಿಕೆ ಕೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೋಗುವವರು, ಅದರಂತೆ ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಪಾಂಗಾಳ ಮುಂತಾದೆಡೆಯೂ ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿಗಳಿದ್ದು ಅನುಷ್ಠಾನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಇವರುಗಳ ಪಾಲು ಸಾಕಷ್ಟಿದೆ. ಇವರಂತೆ ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳ ಪಾತ್ರವೂ ಸಾಕಷ್ಟಿದೆ.

ದೇವಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೈವಸ್ಥಾನಗಳಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆಯಾ ನಿಗದಿತ ಜನವರ್ಗಗಳು ಆಲಡೆಯ ಚಾಕ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಸಮಾಜದ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಂತಿದೆ. ಆದಾಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನರನ್ನು ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ, ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿ, ಭಯ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಯ ಕಕ್ಷೆಯೊಳಗೆ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ತಂದು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಆಲಡೆಯ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳು ಸುಗಮವಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪಾರಂಪರಿಕ ಭತ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಭತ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಆಯಾ ವೃತ್ತಿಕೌಶಲಿಗಳನ್ನು ತರಿಸುವ ತುರ್ತು ಇಂದಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಇಂದು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಲು ವೃತ್ತಿಪರಿಣಿತರು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಖರ್ಚುವೆಚ್ಚಗಳು ಜಾಸ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿವೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಕಬತ್ತಾರು, ನಂದಳಿಕೆ, ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು ಮುಂತಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಚಾಕ್ರಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ನಡೆಯುವ ವಿಶೇಷ ದರ್ಶನ, ಇನ್ನಿತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಅಗೆಲುಸೇವೆ, ಮಂಜ, ಹರಿಕೆ ಸೇವೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಯಾವುದಿದ್ದರೂ ಆಯಾ ಮನೆಯವರು ಬಂದು ನಿಭಾಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಲಡೆಯೊಂದರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆವರಣದ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ರೇಖಾ ನಕ್ಷೆ

ತಂತ್ರಿ ಹಾಗೂ ಅರ್ಚಕ ಸಮುದಾಯದವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಆಲಡೆಗಳ ಜನಪದ ಆಚರಣೆ (ಅವೈದಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು) ಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ವಿಶೇಷ ಒಲವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಭೋಜನವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆಲಡೆಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ(ವೈದಿಕ) ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವಂತಹದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಇದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವರಿಗಾಗಿ ಫಲಾಹಾರ ಅಥವಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಭೋಜನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೈದಿಕಾಚರಣೆ ಅಂದರೆ ದೇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲೂ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮೂಲ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಹಿಂಗಾರ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಉಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಉಳಿದವರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಮನೋಧರ್ಮದಿಂದ ಅಷ್ಟನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿರಮಿಸಿದರೂ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಅವರಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಷಾವಧಿ ದಲ್ಯಸೇವೆ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿ ಸೋಮವಾರ ನಡೆಯುವ ದರ್ಶನ, ಕುಮಾರ ದರ್ಶನಗಳು ಆಲಡೆಯ ಕಾರ್ನಿಕ, ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ವೈಭವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆ ಸೇವಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಿಗಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಲಡೆಯ ಭಕ್ತರ, ಆಸ್ತಿಕರ ವೈಯುಕ್ತಿಕ, ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕೇಳುವವರಿಗಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ, ವೀರಭದ್ರ ದರ್ಶನ, ಅಮ್ಮನವರ ದರ್ಶನ, ಕುಮಾರ ದರ್ಶನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಜರಗುವ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು, ಅವರ ನಿಯಂತ್ರಕರಾಗಿ ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿಗಳು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆಯಾ ದೈವಗಳನ್ನು ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ಆವಾಹಿಸಿಕೊಂಡು ದೈವಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು, ಕೇಳುಗರಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ತಾವು ವೈಯುಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮಾನಸಿಕ–ದೈಹಿಕ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಹಾಗೂ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹತ್ತು ಹಲವು ಸುಧಾರಣೆಗಳು, ಅನುಸರಿಸುವ ಹಲವಾರು ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಯೊಂದರ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ, ತಾವು ನಂಬುವ ಮತ್ತು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಆವಾಹನೆಗೊಳ್ಳುವ ದೈವದ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ನಡೆಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೀವನಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಲಡೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆಯಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡ ದೈವಕ್ಕೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಸುಖದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ, ಬಂಧನದಿಂದ ಕಳಚಿಕೊಂಡು ನಿರಾಳತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದರಿಂದ ವ್ರತಾಚರಣೆಯನ್ನು ನಿಯಮ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಆಲಡೆಗಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಗಮನಿಸಬಹುದಾದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶ.

೬.೬.೧ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು

ಆಲಡೆಗಳ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರಾಗಿ, ಆದಿಮೂಲ ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ನೋಡುಗರಾಗಿ, ಬರುವಂತಹ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ, ಕಾರ್ನಿಕ ಮತ್ತು ವೈಭವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳದೆಯೂ ಈ ವರ್ಗ ಆಲಡೆಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಿಸುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪರಿಧಿಯೊಳಗೆ ಬಂದವರು ಅದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿಭಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಭಕ್ತರಾಗಿ ಬಂದವರು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕಾದ ವರ್ಷಾವಧಿ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನ ಹೊಂದಿದವರು ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ, ಹುರುಳಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಹಿಂಗಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ನಾಗನಿಗೆ ತನುತಂಬಿಲ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಹೋಗುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಡಿಕೆ. ಅದರಂತೆ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅವರ ಕುಟುಂಬಿಕರು ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಆಲಡೆಯ ಜನಪದ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಒಟ್ಟು ಆಲಡೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಆಕರ್ಷಣೆಯಾದ 'ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ' ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ 'ದಲ್ಯಸೇವೆ' ಎಂಬ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವರವರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಸಂಜೆಗಾಗುವಾಗಲೇ ಕೂತುಕೊಂಡು ಮುಂದಿನ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಆಚರಣೆಗಳ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇಡೀ ಜಾತ್ರೆಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ನೋಡುಗರಿಗೆ ಈ ಗುಂಪು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದುದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಗಮನಿಸುವಂತಿರುತ್ತದೆ. ಭೂತಕೋಲ ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಆಯಾ ವರ್ಗದವರು ಆಯಾ ಭೂತಗುಡಿಯ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವ್ಯ ಹೊಂದಿ, ಮುಂದಿನ ಕೋಲದ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಡೀ ಆಲಡೆ ಪರಿಸರ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಗೆ ಅಲೌಕಿಕ ನೆಲೆಗೆ ಸಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪೂರ್ವಭಾವಿ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಆಯಾ ಪಾತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಮೆಯ್ದುಂಬುವವರ ಬಗ್ಗೆ ಕುತೂಹಲ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಭಯ, ಹಾಗೂ ಭಕ್ತಿ ಮಿಶ್ರಿತ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಆಪಾದಮಸ್ತಕವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ದೇಗುಲ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಗುಡಿಯೊಳಗಿರುವ ಕುಮಾರ, ಸಿರಿ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ, ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ ಪಾಪೆಗಳಿಗೆ ಹರಿಕೆ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗ ನಿವೇದನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ, ಅಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವ, ಆ ಪಾಪೆಗಳ ಅಥವಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳ (ಅಲೌಕಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳ) ತದ್ರೂಪಿ ಮಾನವ ಸ್ವರೂಪಿ ದೈವಾವೇಶಿತರೆದುರು ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವವರಾಗಿ ಆರ್ದ್ರಹೃದಯದಿಂದ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಿಹಾರದ ಕಾತರದಿಂದ ನಿಂತು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸಂದರ್ಭ. ದೈವಾವೇಶಿತರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಉದ್ವೇಗರಹಿತ ನಿರ್ಮಲಚಿತ್ತವನ್ನು, ಸಂಪೂರ್ಣ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ತೆರಳುವಂತಹುದನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆನಂದ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಈ ದೈವಗಳ ಕುರಿತು ಇರುವ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ತೃಪ್ತಿ, ಆನಂದಗಳನ್ನು ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಅವುಗಳು ನೀಡುವ ಸಂತೋಷದ ಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮನಶ್ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳೆಂದೇ ಪರಿಭಾವಿಸಹುದು. ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ನೋಡುಗರಾಗಿ ಬರುವ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಇವೆಲ್ಲವೂ ತಮಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನು

ನೋಡಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಪ್ಪು ಒಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸುತ್ತಾ, ಕೆಲವೊಂದು ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡುವಂತಹವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಜನ ಇಂತಹ ವರ್ಗದವರೂ ಇರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಬಹುಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರ. ಭಕ್ತರಾಗಿ, ಆದಿಮೂಲಸ್ಥಾನದವರಾಗಿ ಮತ್ತು ತೀರಾ ಸಾಮಾನ್ಯರಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಮೂರುತೆರನಾದ ಜನವರ್ಗಗಳು ಏಳುಜನ ಸಿರಿಗಳು ಮತ್ತು ಕುಮಾರನ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಅಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಲೌಕಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿನ ಇತರ ದೈವದೇವರುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತೆ ಇವರುಗಳನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸುವುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದ ವಿಚಾರ. ಆಲಡೆಗೆ ಬರುವ ನಾಲ್ಕನೆವರ್ಗವಾಗಿರುವ ಇಂದಿನ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಸಮುದಾಯ ಮಾತ್ರ ಸಿರಿ ಕುಮಾರರ ಅಲೌಕಿಕ ನೆಲೆಗಳನ್ನು, ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ, ಆರಾಧನಾಮುಖವಾಗಿರುವ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಸಂದರ್ಭದ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅತಿರೇಕ ಮತ್ತು ಅಪಸಾಮಾನ್ಯ ವೆಂದು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಕಂಪದ ನೋಟವನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಇಂದು ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿರುವ ಹೆಂಗುಸರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯವಾದ ಇಳಿಮುಖ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಏನಿದ್ದರೂ ಆಲಡೆಗೆ ಬರುವ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಜನಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಆಡಳಿತಮಂಡಳಿಯವರು ಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಸಂಯೋಜಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದ ಆಲಡೆಗಳು ಇಂದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ಮನೋರಂಜನೆಯ ಮಹತ್ತ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಜನಪದರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಾದ ಇಂತಹದೇ ಇತರ ಆಲಡೆಗಳ ಪೈಪೋಟಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಿರುವುದು ಗೌಪ್ಯ ವಿಚಾರವಲ್ಲ. ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಲ್ಲೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಜನಾಕರ್ಷಣೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನಾಗಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಎಂಬುದು ಗೋಚರಿಸುವ ಸತ್ಯಾಂಶ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಇವರೆಲ್ಲರ ಬದುಕಿಗೆ ಆಲಡೆಯೊಂದು ಆಸರೆಯಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಸಮಾಜದ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವಂತಹ ಆರ್ಥಿಕಚೈತನ್ಯ ಆಲಡೆಗಳಿಂದ ದೊರಕಲಾರವು. ಆದರೆ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಭಯ ಮತ್ತು ಗೌರವದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಇಂದು ಕೂಡ ಆಲಡೆಯೊಂದರ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ವೈದಿಕೇತರ ಕೆಲಸಗಳು ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆದಕಾರಣ ಆಲಡೆಯೊಂದರ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯದವರು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾದ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕುತ್ತಿರುವುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದ ಅಂಶ.ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಸಂಬಂಧೀ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ

ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯದವರು ಮತ್ತು ಜನವರ್ಗದವರು ಸೇರಿ ಆಲಡೆಯೊಂದರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆವರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಊಹಾತ್ಮಕ ರೇಖಾಚಿತ್ರವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ದೇಶನವಿದ್ದರೂ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯ ಭಯದಿಂದಲಾಗಿ ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಆವರಣವೊಂದು ಮಡುಗಟ್ಟಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ–೭
ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ೭.

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳು

ಅವಿಭಕ್ತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮೀಕ್ಷೆಗೆ ದೊರಕಿದಂತೆ ೭೧ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಬಹುದೇವತಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ವೈದಿಕದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದೇವರೊಂದಿಗೆ ಉಳಿದ ದೈವದೇವರುಗಳು ಗೌಣವಾಗುತ್ತವಾದರೂ, ಜನಪದರು ತಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೆಡೆ ಸಿಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಮುಚ್ಚಯಗಳನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ವೈದಿಕರು ಅಥವಾ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ಸೇರಿ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಅವೈದಿಕಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಇಂತಹ ರೂಪಾಂತರಗಳಿಂದಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳು ಬಹುಮುಖೀ ಆರಾಧನಾತಾಣಗಳಾದುವು. ಆಲಡೆಗಳ ಮೂಲಸ್ವರೂಪಗಳಾದ ದೈವದ ತಾಣಗಳು, ನಾಗಬನಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಹುದೇವತಾರಾಧನೆ ಇಲ್ಲ. ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳಂತೆ ವೈವಿಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಜನಪದರು ಆಲಡೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ. ಆಲಡೆಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಆರಾಧನಾ ಸಮುಚ್ಚಯಗಳು. ಈ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಗಳ ಎರಡು ರೂಪಗಳೆಂದರೆ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿನ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಗಳು. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಆರಾಧನಾತಾಣಗಳು ಏಕರೂಪವಾಗಿದ್ದರೆ ಆಲಡೆಗಳು ಬಹುರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನಾಗಬನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಬೇರೇನನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗದು. ಅವುಗಳು ಆಯಾ ಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಗೊಳ್ಳುವ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳೆಲ್ಲವು ಕೂಡ ಹತ್ತು ಹಲವು ಕುಟುಂಬಗಳು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುವಂತಹವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಹಲವು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದೂ ಇದೆ. ದೈವಗಳ ಭಂಡಾರಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ತಂದು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಲ ನಡೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರಿನ ಬಳಿಯಿರುವ ದೈಲೊಟ್ಟು ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಆಚರಣೆಯಿದೆ. ಅಂಗರ್‌ಮಜಲ್‌ಗುತ್ತು, ಮಾಲ್ದಬೆಟ್ಟು ಮುಂತಾದ ಐದು ಕಡೆಯಿಂದ ಭಂಡಾರ ಬಂದು ಕೋಲ ನಡೆಯುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಆಯಾ ಮನೆತನಗಳ ಭೂತಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಂಬಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಯಲ್ಲೂ ಸಾಕಷ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ವೈದಿಕೀಕರಣದಿಂದಲಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಲೆ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿಂದ ಬಹುಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳ ಸಾಧ್ಯತೆಗೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಇಂಥ ಅನೇಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ನಾಗಸನ್ನಿಧಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಭೂತಾಲಯಗಳು 'ಆಲಡೆ' ಎಂಬ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಗಮಿಸುವಾಗ ಅವುಗಳ ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಾಗುವ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಗಮನಿಸುವ ರೀತಿಗಳನ್ನು

ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅವುಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೌಲನಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

೭.೧ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ನಾಗಸನ್ನಿಧಿಗಳು

ತುಳುನಾಡಿನ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿವರ್ಗಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವ ದೇವರೆಂದರೆ ನಾಗ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೊಂದು ನಾಗಬನವಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಇಂತಹ ಕುಟುಂಬಗಳು ಎಷ್ಟೋ ತಲೆಮಾರುಗಳಿಂದ ನಾಗನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಆದಿಮೂಲದೈವ ನಾಗನೇ ಇರಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಜನವರ್ಗದವರೂ ನಾಗನನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಆರಾಧನಾಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಂತಾನ ಹಾಗೂ ಇತರ ಅನೇಕ ಚರ್ಮಸಂಬಂಧೀ ಖಾಯಿಲೆಗಳಿಗೆ ನಾಗನೇ ಪರಿಹಾರರೂಪ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದವರು ತುಳುವರು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾಗನ ಆರಾಧನೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಮಾತುಗಳು ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ.[೧]

ಪ್ರತಿ ಮನೆಗೊಂದು ನಾಗಬನವಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ನಾಗಪೂಜೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿಟ್ಟ ವಿಶೇಷಸ್ಥಳ. ಬೈಲಗದ್ದೆ ಅಥವಾ ಬೆಟ್ಟುಗದ್ದೆಯ ತುದಿಗೆ ಇರುವ ದಟ್ಟವಾದ ಗಿಡ, ಮರ, ಬಳ್ಳಿ, ಹುತ್ತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ತತ್ಸಂಬಂಧೀ ಕೆರೆ, ಬಾವಿ ಇರುವಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಾಗಬನಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಆ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ನಾಗಬನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಗನ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳ ಕಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು, ನಾಗಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ನಾಗನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಅಶ್ವತ್ಥ, ಆಲ, ರೆಂಜೆ, ಹಲಸು ಮುಂತಾದ ಮರಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಹುತ್ತಗಳನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸುವ ಕ್ರಮ ಇತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಕೆಂಪುಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ (ಮುರಕಲ್ಲು) ನಾಗನನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ನಂಬುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಬಳಪದ ಕಲ್ಲುಗಳು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದುವು. ಇಂದು ಕರಿಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಾತ್ಮಕ ನಾಗನನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಹುತ್ತವೇ ನಾಗನ ಸಂಕೇತ. ಇಂದಿಗೂ ಮಣ್ಣು ಅಥವಾ ಅರಸಿನ ನಾಗಪ್ರಸಾದವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಾಗಬನಗಳಲ್ಲದೆ, ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ನಂಬುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ತಾಣಗಳೂ ಇವೆ. ಜಾತಿ, ಬಳಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 'ಮೂಲನಾಗ' ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. 'ಅಂಚನ್ ಮೂಲಸ್ಥಾನ, ಸಾಲ್ಯಾನ್ ಮೂಲಸ್ಥಾನ' ಎಂದೆಲ್ಲ ಇವುಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಂತಹ ನಾಗಬನಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಜಾತಿ ವರ್ಗಗಳೂ ಹೊಂದಿವೆ. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹೋಗಿ ತಂಬಿಲಕಟ್ಟಿಸಿ, ಪೂಜೆನಡೆಸಿ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬರುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. 'ಮೂಲಸ್ಥಾನ' ಎಲ್ಲೇ ಇರಲಿ, ಯಾರದೇ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿರಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ.

೧.ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ಗಾಯತ್ರೀ ನಾವಡ, ೧೯೯೨, ಕಾಡ್ಯನಾಟ, ಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ, ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ, ಉಡುಪಿ, ಪುಟ –೨

ತುಳುನಾಡಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನಾಂಗದವರು ನಾಗಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. " ಬೆಳ್ತಂಗಡಿಯ ಬಂಡಾಜೆ ಬಳಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ನಾಗನಕಲ್ಲುಗಳಿದ್ದು, ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಿ ಮಲೆಕುಡಿಯರಿದ್ದು ಅವುಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಉಡುಪಿಯ ಬೈಲಕೆರೆಯ ನಾಗಬನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ನೂರಾರು ಹರಿಜನ ಕುಟುಂಬದವರು ಬಂದು ನಾಗನಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಪೂಜಿಸುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಹರಿಜನ ಪಾತ್ರಿಗಳೇ ಇಲ್ಲಿ ನಾಗದರ್ಶನವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕುತ್ಯಾರು ಗ್ರಾಮದ ಮಾಲ್ಗೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ (ಬೇಶ) ಮುಗೇರ ಸಮಾಜದವರು ನಾಗನಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದಿದೆ"[೨] ಅದೇರೀತಿ "ಸರ್ಪಗಳು ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಹೋದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನಾಗಸನ್ನಿಧಿಯೆಂದು ನಂಬುವ ಪರಂಪರೆಯೂ ನಮ್ಮಲಿದೆ. ಪುತ್ತೂರು ಎಡಮಂಗಲದ ನಾಕೂರಿನಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಧಾರಾ ನದಿಯ ಒಂದು ಗುಂಡಿಗೆ ಹಾಲು, ಸೀಯಾಳಗಳನ್ನು ನಾಗಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥ ಸುರಿವುದಿದೆ. ಶಿರಾಡಿಯ ಉದನೆಯ ಗುಂಡ್ಯ ನದಿಯ ಒಂದು ಆಳಕ್ಕೆ ಕೂಡ ದನ ಕರು ಹಾಕಿದಾಗ ಹಾಲು ತಂದು ಸುರಿಯುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ನೇರೊಳ್ತಗಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಮೂಲಸ್ಥಾನ ತಿಳಿಯದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಸಮುದಾಯದವರು ನೀರಿನ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ತಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಹಾಲು ಸೀಯಾಳಗಳನ್ನು ನೀರಿಗೆ ಸುರಿದು ತಂಬಿಲ ಕಟ್ಟುವುದಿದೆ. ಕಾಪು ಮಡಂಬು ತಂತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಸರ್ಪವಾಸವಿರುವ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಸರ್ಪಗಳ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಭಕ್ತರು ವಿಶ್ವಕರ್ಮಸಮುದಾಯದವರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಮೂಲ್ಕಿಯ ಪಂಜದ ಕೊಯ್ಕುಡೆ, ಕೊಡೆತ್ತೂರು, ಶಿಬರೂರು ಮುಂತಾದೆಡೆಯ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆಯೆಂದು ನಂಬಿಕೆಯಿದ್ದು, ವಿವಿಧ ವರ್ಗದವರು ಅವುಗಳನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ."[೩] "ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನಾಗಬನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿ, ಒಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಇಟ್ಟು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಮದುಮಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಆಭರಣಗಳು ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದವಂತೆ. ಮದುವೆ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಅದು ನಿಂತು ಹೋಯಿತೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ. ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ಮಾನವ ಭಾಷೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ತುಳಿದರೆ ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತದೆ. ದಾಟಿದರೆ ಕ್ಷಮಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಕೃಷಿಕರ ಬೇಸಾಯದ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ (ನೊಗ) ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಅಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಪನ ಆಕೃತಿಯ ಚಿತ್ರಗಳಿವೆ. ಪಂಚಮಿ ಮತ್ತು ಷಷ್ಠೀ ತಿಥಿಗಳು ನಾಗನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದು, ಆದಿನ ಉಪ್ಪು ಹಾಕದೆ ಸಪ್ಪೆ ಊಟ ಮಾಡುವುದು ಒಂದು ವ್ರತಾಚರಣೆಯಾಗಿದೆ."[೪] ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ವಿಚಾರಗಳು ನಾಗಾರಾಧನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಆಲಡೆ ಸಂಬಂಧೀ ನಾಗನ ಕುರಿತಾಗಿ ಇಂತಹ

---

೨. ಪು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಟ್ಟ, ೨೦. ನಾಗಾರಾಧನೆಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳು, ಸಾಂತೂರು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿ, ಸಾಂತೂರು, ಪುಟ-೪೬

೩. ಅದೇ ಪುಸ್ತಕ, ಪುಟ-೪೪

೪. ಪು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಟ್ಟ, ೨೦೦೨, ಲೇ: ತುಳುನಾಡಿನ ನಾಗಾರಾಧನೆ, ಮಾಧ್ವಕಲ್ಯಾಣ, ಮುಂಬಯಿ, ಪುಟ-೧೧

ನಂಬಿಕೆಗಳಾಗಲೀ, ಆರಾಧನಾತ್ಮಕ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಲೀ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದವಾಗಿ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಇನ್ನಂಜೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಮಡುಂಬು ಇಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳ ಕಲ್ಲು ಎಂಬುದಿತ್ತಂತೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಶಬ್ದ ಯಾವಾಗಲೂ ಬರುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಇಟ್ಟು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೆ ಮರುದಿನ ಮದುವೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಆಭರಣಗಳು ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬ ಐತಿಹ್ಯವೊಂದು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ನಾಗಪ್ರಧಾನ್ಯ ಇರುವಂತಹ ಆಲಡೆಗಳಿಲ್ಲ. ಖಂಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯನಾಗ ಮತ್ತು ಕರಿಯನಾಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು, ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುಸ್ಥಾನ ಎಂಬುದಾಗಿ ದೇಗುಲದ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ.

ಕೇವಲ ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿರುವ ನಾಗಬನಗಳಲ್ಲಿ ಪರ್ವದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ, ತನು, ತಂಬಿಲಗಳು ಹಾಗೂ ಹಾಲನ್ನೆರೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಾಗರಪಂಚಮಿ, ಷಷ್ಠಿ ಮುಂತಾದ ದಿನಗಳು ನಾಗನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ದಿನಗಳು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪೂಜೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಕನ್ನಡಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಡವರ ಮನೆಯ ಆವರಣದೊಳಗೆ ಅವರ ಆರಾಧ್ಯದೈವ ಸ್ವಾಮಿ(ನಾಗ)ಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಮೇರರ 'ಕಾಡ್ಯನ ಮನೆ'ಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡ್ಯನನ್ನು ಹುತ್ತದ ಕಲಶದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.[೫] ಇಂತಹ ನಾಗನನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸ್ಥಳೀಯ ದೈವಗಳಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಧಾನಭೂತ ಮಾಧ್ಯಮ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಪಾಣಾರ ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮನೆತನದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಒಂದು ವೈದಿಕೇತರ ಆಚರಣೆ ಪಾಣಾರಾಟ[೬] ಹೀಗೆ ವೈದಿಕ ಅವೈದಿಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಗನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಮನ್ನಣೆ ಇದೆ.

ತುಳುವಪ್ರದೇಶದ ಆಲಡೆ(ಬೆರ್ಮರ ಗುಂಡ) ನಾಗನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಒಂದು ದೈವಸಂಕೀರ್ಣ. ಇಲ್ಲಿ ನಾಗ, ಬೆರ್ಮೆರ್, ನಂದಿಗೋಣ, ಲೆಕ್ಕೆಸಿರಿ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲರಿಗೆ ಆರಾಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತದ.[೭] ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳ ಸಂಗಮವಿದೆ. ಆಲಡೆಗಳು ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಆಲಡೆಯ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂತಹ ನಾಗನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯಂದು ತನು ಹಾಕುವುದು, ಹಾಲಿಟ್ಟುಸೇವೆ ಉಳಿದ ವಿಶೇಷದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ, ತಂಬಿಲ, ಸೇವೆ ಇತ್ಯಾದಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಲಡೆಯ ಹಿಂಬದಿ ಅಥವಾ ಎಡಭಾಗದ ವಾಯವ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಾಗನಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ವಾಸ್ತು ಇಲ್ಲ. ಪಂಚದೈವಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವ ಈ ನಾಗನಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಕೆಲವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ನಂದಳಿಕೆ, ಖಂಡಿಗೆ ಮುಂತಾದೆಡೆ ಎರಡರಿಂದ–ನಾಲ್ಕು ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಖಂಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯನಾಗ, ಕರಿಯನಾಗ ಎಂಬೆರಡು ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿದ್ದರೆ, ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ

---

೫. ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ಗಾಯತ್ರೀ ನಾವಡ, ೧೯೯೨, ಕಾಡ್ಯನಾಟ, ಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ, ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ, ಉಡುಪಿ, ಪುಟ–೨

೬. ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ಗಾಯತ್ರೀ ನಾವಡ, ೧೯೯೨, ಕಾಡ್ಯನಾಟ, ಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ, ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ, ಉಡುಪಿ, ಪುಟ–೭

೭. ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ಗಾಯತ್ರೀ ನಾವಡ, ೧೯೯೨, ಕಾಡ್ಯನಾಟ, ಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ, ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ, ಉಡುಪಿ, ಪುಟ–೨

ನಾಲ್ಕುಸ್ಥಾನವೆಂಬುದಾಗಿ ದೇಗುಲದ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ಇದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ 'ನಾಲ್ಕುಸ್ಥಾನ ನಂದಳಿಕೆ' ಎಂದು ಹೆಸರುಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಂದು ಇಂತಹ ನಾಗಬನಗಳು ಆಧುನೀಕರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳು ಸಿಮೆಂಟು ಗುಡಿಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಾಗಬನಗಳ ಮೂಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೇ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿದೆ, ಜೊತೆಗೆ ನಾಗನ ಸ್ವರೂಪ, ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಾಕಷ್ಟು ನಾಜೂಕುತನವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಐದು ಹೆಡೆ, ಮೂರು ಹೆಡೆಗಳಿರುವ ಸರ್ಪನ ಚಿತ್ರಗಳು ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ(ಯಕ್ಷ)ನಿರುವ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇತ್ತೀಚಿಗಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿಯ ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಲ್ಲಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ಜೈನರ ಆಡಳಿತವಿರುವಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ನಾಗಯಕ್ಷನ ಕಲ್ಲುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಪಡುಬಿದ್ರೆ, ಎರ್ಮಾಳು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿರುವ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತಂಬೂರಿನಾಗನ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಿಂದೆ ಜೈನರ ಆಡಳಿತವಿದ್ದು ಇಂದು ಆಡಳಿತವರ್ಗ ಬದಲಾದರೂ ನಾಗಯಕ್ಷನ ಕಲ್ಲುಗಳು ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ. ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಆರಾಧನೆಗೆ ನೇರವಾದ ನಂಟನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದ ನಂಬಿಕೆಗೂ, ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಗೂ ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. 'ಆಲಡೆಗಳು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಥವಾ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಆರಾಧನಕೇಂದ್ರಗಳು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.' ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಿರಿಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆ ಆಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ನಾಗಾರಾಧನೆಯೂ ಕೂಡ ಹೀಗೆ ಏಕಕುಟುಂಬ ಮೂಲವಾಗಿದ್ದು, ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕುಟುಂಬ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿ ಆರಾಧನೆಗೊಳಪಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಅಂದರೆ ನಾಗಾರಾಧನೆ, ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ಅಥವಾ ಭೂತಾರಾಧನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಯಾವುದೇ ಆರಾಧನಾ ಪರಂಪರೆಗಳು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಏಕನೆಲೆಯಿಂದ ಬಹುಜನರ ಕಡೆಗೆ ಚಲಿಸಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಆಮೇಲೆ ಸಂಕೀರ್ಣಾರಾಧನೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಪ್ರತ್ಯಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿದ್ದ ಆರಾಧನೆಗಳು ಒಂದೇ ಸೂರಿನೆಡೆ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿರುವುದು ಆಲಡೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಮತ್ತು ವೈಭವೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಆಲಡೆಯೊಂದರ ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಎಂಬುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಆ ನಂಬಿಕೆ ಜನಪದರಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ದಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ನಾಗಾರಾಧನೆ ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದವು ಎಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂಶಯ.

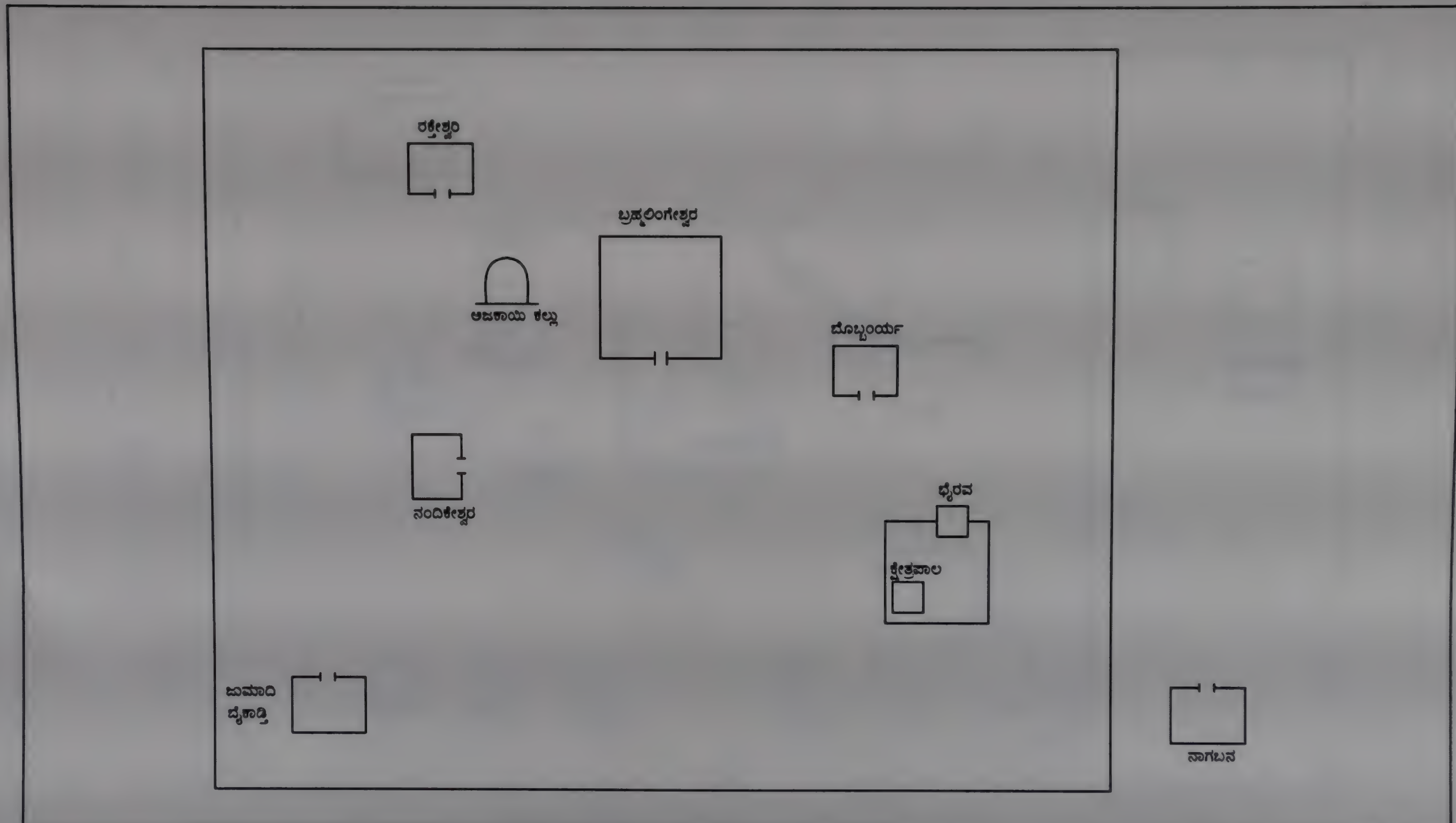
೭.೨ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು

ತುಳುನಾಡಿನ ಆದಿದೈವ ಬ್ರಹ್ಮ (ಬಿರ್ಮೆರ್) ವೈದಿಕೇತರ ಜಾತಿವರ್ಗಗಳು ಆರಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ದೈವ. ಇಂತಹ ಬೆರ್ಮೆರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ತಾಣಗಳೇ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು. ಈ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಗೋಣ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ಎಂಬ ಪಂಚದೈವಗಳು ಇವೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಆದಿಶಕ್ತಿಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿರುವ ಈ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸಂಕೀರ್ಣ ಮತ್ತು ಬೃಹತ್ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ನಿಲುಕದ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಎಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೆರ್ಮೆರ್ (ಬ್ರಹ್ಮ) ಇಂತಹ ವಿಶ್ವತೋಮಟ್ಟದ

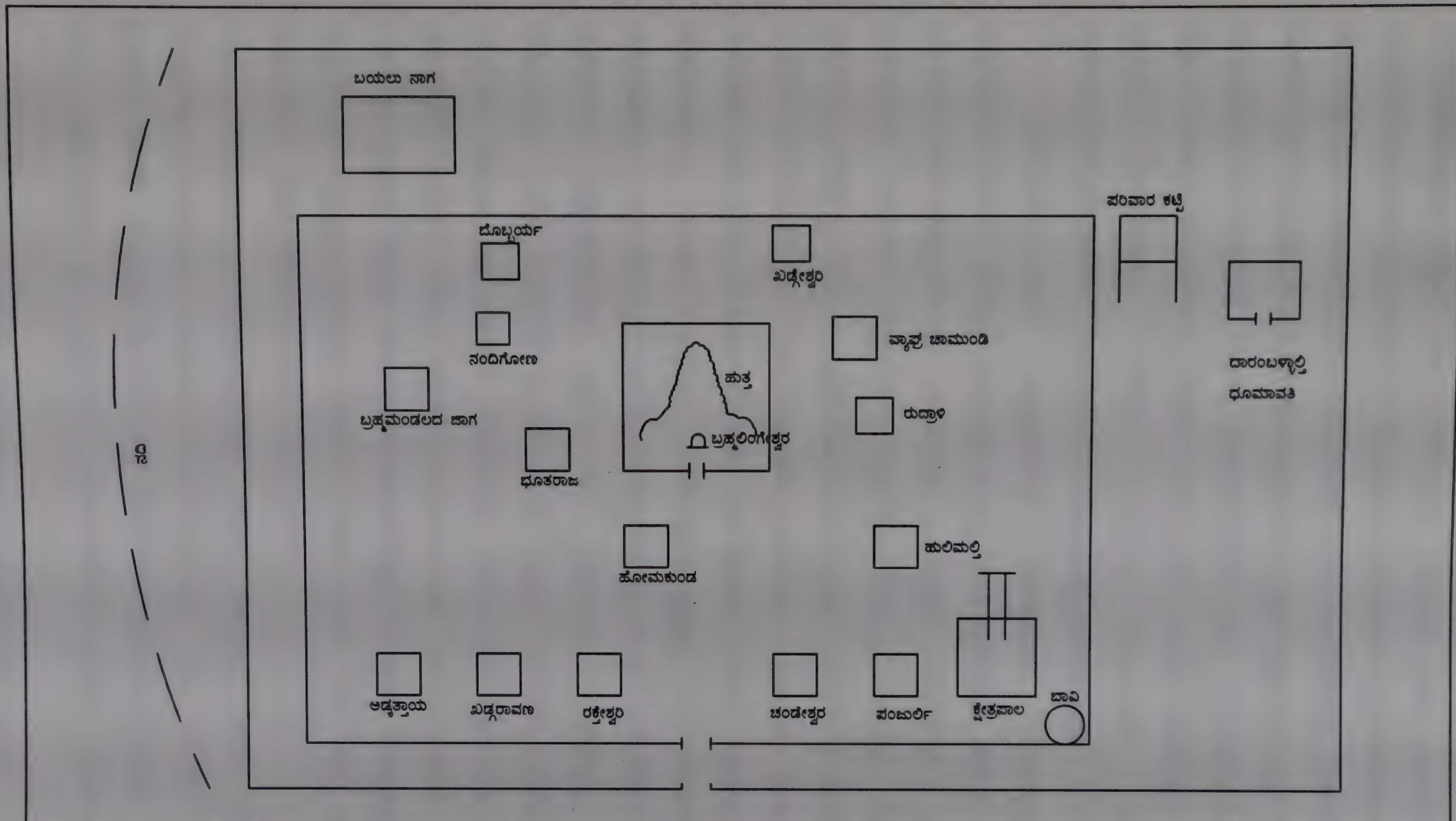
ಶಕ್ತಿ ಸ್ವರೂಪಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಆರಾಧನಾತಾಣಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.[೮] ಪಡುಬಿದ್ರಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆ. ಎಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯರು ನೀಡುವ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿಕೊಂಡು ತುಳುನಾಡಿನ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆಗಳ ರೂಪ–ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆ ಎಂಬುದು ಎರಡು ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಪಂಚದೈವಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳು ಇಂದು ವೈದಿಕೀಕರಣಗೊಂಡಿವೆ. ಉಡುಪಿಯ ಅಲೆವೂರಿನಲ್ಲಿ 'ಬ್ರಹ್ಮ' ದೇವರ ಬಂಟನೆಂದೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವರ ದೂತನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ 'ಕಾಯಿರಸೇವೆ' ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೊದಳು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸುವ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಇದಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ದೈವಸ್ವರೂಪಿ. ಅಲೆವೂರಿನ ಪಟೇಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಯ್ಯಾಲೆ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾವಡಿ ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆರಾಧನಾ ನೆಲೆಗಳಿವೆ. ಜನಪದರ ಬೆರ್ಮೆರಾಧನೆಯ ಮೂಲಸ್ವರೂಪಗಳೆಂದು ಇವುಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು. ಅವಿಭಕ್ತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಕಳ, ಉಡುಪಿ, ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು ಇರುವಷ್ಟು ಬೇರೆಡೆ ಇಲ್ಲ. ಹೆಬ್ರಿ ಮಾಗಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತರಷ್ಟು, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು, ಉಡುಪಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸುಮಾರು ಹತ್ತರಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು ಇವೆ. ಹೆಬ್ರಿಯ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಿದ್ದು, ಹೆಬ್ರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರನ ಜೊತೆಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು 'ನಾಲ್ದಾಣ ಬ್ರಹ್ಮ'ನೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಉಡುಪಿಯ ಅಲೆವೂರಿನಲ್ಲಿ ಐದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಿದ್ದು 'ತಿರಿಂಜ ಬ್ರಹ್ಮ' ಎಂಬ ತಿರಿಂಜ ಗುಡ್ಡದ ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖನಾದವನು. ಈ ತಾಣವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರ ಆರಾಧನೆಯ ಕೇಂದ್ರವೆನ್ನಬಹುದು. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಅವೈದಿಕನಾಗಿರುವ ಈ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಆರಾಧನೆಗಳು ವೈದಿಕರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನಡೆದರೂ, ಆರಾಧನಾ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳ ರೂಪ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೂಡ ವೈದಿಕೇತರ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಸೋಣ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಚೆರು(ಬೇಯಿಸಿದ ಅನ್ನ)ವಿನ ಭೋಗ, ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ, ವಿಶುಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಸೇವೆ, ಕೊಡಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಯಿರಸೇವೆ, ನಂದಿಗೋಣನಿಗೆ ಹುರುಳಿ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಿಂಗಾರ ಸಮರ್ಪಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಇಲ್ಲ. ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ನಂದಿಗೋಣ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲರಿಗೆ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ ಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯ ಮೂಲಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ಥಾನವಿರುವುದು ಮೈರೊಳಿ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ. ಐದು ಉರುಟು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆಗಿಂತ ಮೊದಲು ಅರ್ಚಕರು ಬಂದು ಸೇವೆಮಾಡಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಕವತ್ತಾರಿನ ಅರಳ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆರಡು ಬಾರಿ ಇಂತಹ ಆಚರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪಡುಬಿದ್ರೆಯ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ

---

[೮]. ಕೆ. ಎಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯ, ೨೦೦೭, ಪರ್ವಕಾಲ, ಸರಸ್ವತೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕುಂಜೂರು ಅದಮಾರು, ಎರ್ಮಾಳು, ಪುಟ: ೮೦

ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ೧, ಕೋಡಿ, ಮೂಡುಅಲೆವೂರು, ಉಡುಪಿ

ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ –೨ ಪಾತಾಳ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಹೂವಿನಗುಂಡಿ, ಹೆಬ್ರಿ

ಎರಡುವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಢಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಆಚರಣೆಗಳು. ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ, ದರ್ಶನವಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಪರಿಹಾರವೆಂಬಂತೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿ, ಬಹಳ ಎತ್ತರದ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಬೆಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿರುವ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟು, ಅದಕ್ಕೆ ಢಕ್ಕೆಬಲಿ, ದರ್ಶನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಜನಪದ ಬೆರ್ಮೆರನ್ನು ಪೂರ್ಣ (ದೈವ) ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ ಮಾಡಿದ ಮಾರ್ಪಾಡಿನ ಪರಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.**(ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ– ೧ ರೇಖಾಚಿತ್ರವನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು)**

ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಂಚದೈವಗಳಿದ್ದರೆ, ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಪಂಚದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಇತರ ದೈವಗಳಿವೆ. ಹೆಬ್ರಿಯ ಹೂವಿನ ಗುಂಡಿಯ ಪಾತಾಳಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಇದಕ್ಕೊಂದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ. ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ, ನಂದಿಗೋಣ, ಭೂತರಾಜ, ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ, ಖಡ್ಗರಾವಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಚಂಡೇಶ್ವರ, ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಹುಲಿಮಲ್ತಿ, ರುದ್ರಾಳಿ, ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ, ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಧೂಮಾವತಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಉಳಿದೆಡೆ ಬಾಗಿಲು ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಜೋಡುಜುಮಾದಿ, ಮಂತ್ರಗಣ, ಆಕಾಶನಂದಿ, ಪಾತಾಳನಂದಿ, ಮಲೆಯಾಳಿ ಬೊಬ್ಬರ್ಯ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳು ಇವೆ. ಹೂವಿನ ಗುಂಡಿಯ ಪಾತಾಳಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ನದೀತಟದಲ್ಲಿದ್ದು ಸುಂದರ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿದೆ.**(ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ –೨ ರೇಖಾಚಿತ್ರವನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು)** ಪೂರ್ವಿಕರ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಈ ಸ್ಥಳ ಸಾಕಾರಗಳಿಸುವಂತಿದೆ. ಕಾಯಿರಸೇವೆ (ಸಣ್ಣರಂಗಪೂಜೆ) ಡಕ್ಕೆಬಲಿ ಸೇವೆ, ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲ ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಬಾರಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಉಳಿದ ಪರ್ವದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಪೂಜೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಕಾಲಾವಧಿ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲದೆ, ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅರ್ಚಕರಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. 'ತುಳುನಾಡಿನ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮೆರಿಗೆ 'ಕೋಲ' ನಡೆಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಇದನ್ನು 'ಬೆರ್ಮೆರೆ ಕೋಲ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪುತ್ತೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಮುಂಡಾಲಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕೋಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಯ್ಯಾಲೆ, ಬೆರ್ಮೆರ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣ ಹಾಗೂ ತ್ರಿಶೂಲ ಇದೆ. ಇವು ಬೆರ್ಮೆರ ಆಯುಧಗಳು. ಹೊರ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬೆರ್ಮೆರ ಕಲ್ಲು ಇದೆ.'[೯]

ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ 'ಚಿತ್ತೇರಿ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. 'ಬಂಟ (ನಾಡವ), ಮನೆತನಗಳು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ತೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಹಾಯ್ಗುಳಿ, ಚಿಕ್ಕು, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಚೌಂಡಿ, ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ನಾಗ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ. 'ಹುಟ್ಟಿನ ಚಿತ್ತೇರಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳ ಕ್ರಿಯಾವಿಧಿಗಳನ್ನು ವೈದಿಕರೇ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

---

[೯] ಡಾ. ಪುತ್ತಿ ವಸಂತಕುಮಾರ್, 'ಕೇರಳ ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಗಾರಾಧನೆ', ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ಹಂಪಿ. ವಿ. ವಿ. ೨೦೦೭, ಪುಟ–೧೫೮.

ಪಾಣಾರರ ಮೂಲಕ ನಡೆಸುವ ವಾರ್ಷಿಕಆರಾಧನೆ ಪಾಣರಾಟ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಮಿಕೋಲ[೧೦] ಅಲ್ಲದೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಡಕ್ಕೆಬಲಿಸೇವೆಯನ್ನು ವೈದ್ಯರ ಮೂಲಕ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ವಡ್ಡರ್ಸೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಡಿಮನೆ, ಉದ್ದಿನಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ತಾಣದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ 'ಚಿತ್ತೇರಿಗಳು' ಇವೆ. ದೈವದ ಮನೆ ಬೇರೆ, ಚಿತ್ತೇರಿಗಳು ಬೇರೆ. ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆಯ ಸಮೀಪದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೇರಿಗೆ (ಬೃಹತ್ ಹುತ್ತ) ಗುಡಿಕಟ್ಟಿ ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಂಬಲಾಗಿದೆ.

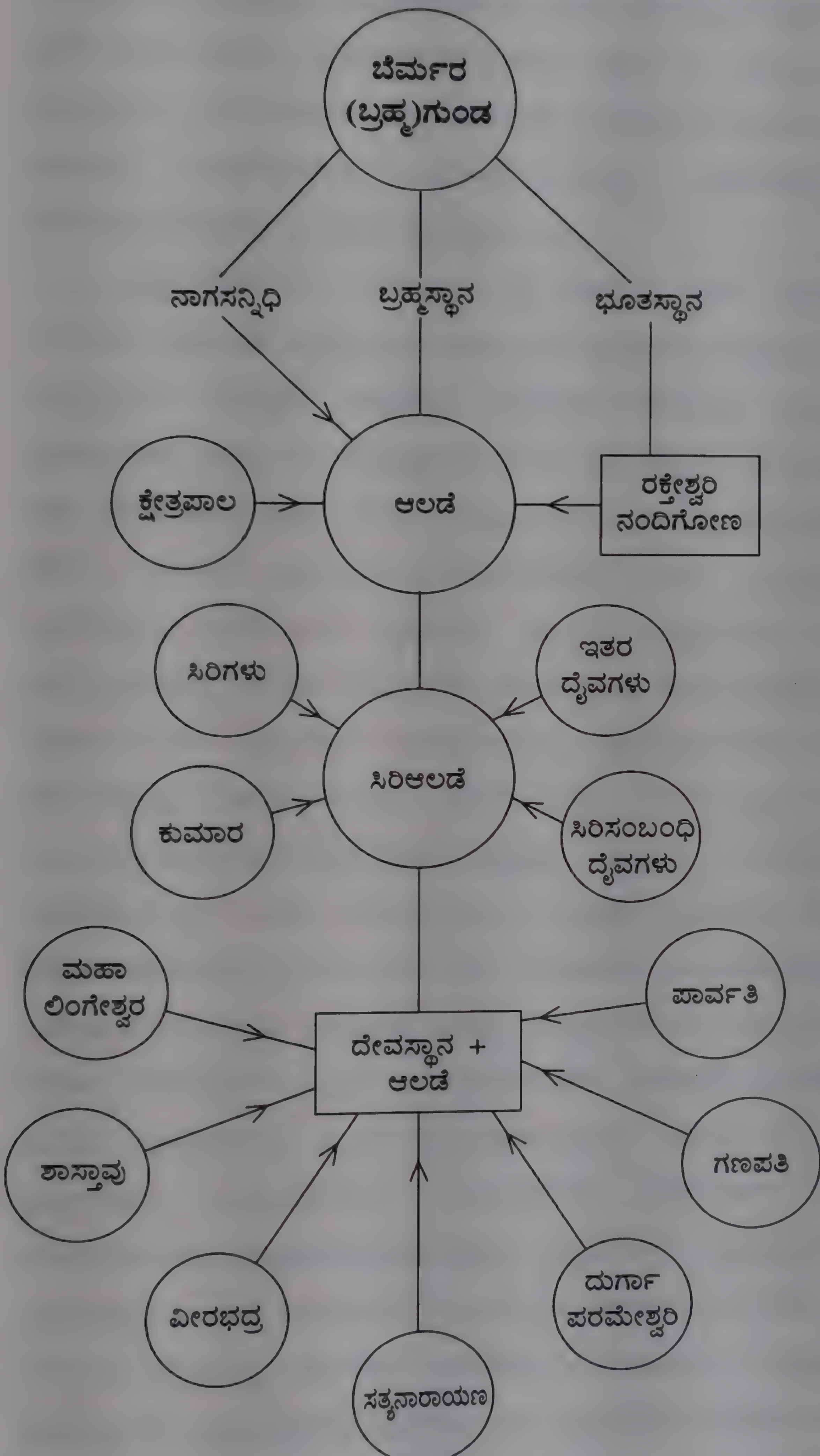
ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ತಾಣವೆಂದರೆ ಆಲಡೆಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮ (ಬೆರ್ಮರು) ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಬೆರ್ಮರು ಕಾಣದಂತಾಗಿದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಬ್ರಹ್ಮರು ಆರಾಧನೆಗೊಳಪಡುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಬಹಳ ಚುಟುಕಾಗಿ ಆಗಿಹೋಗುವ ಈ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸಲುವಾಗಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಜನಪದರಿಗೆ ಅರಿವಿಗೆ ಬರದಂತೆ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತವೆ. ಪಾಂಗಾಳದ ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಧೂಳು ಮಂಡಲ (ವೈದ್ಯರು ಬಂದು ನಡೆಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಬಲಿ), ನಂದಳಿಕೆ, ಹಿರಿಯಡ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಡಕ್ಕೆಬಲಿ, ಇಂದಿಗೂ ಹಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಡಕ್ಕೆಬಲಿಗಳು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿದ್ದುವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಹೂವಿನ ಪೂಜೆ, ಅಡಿಕೆ ಹಿಂಗಾರ ಸಮರ್ಪಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತರ ಸೇವೆಗಳು ಸಿರಿಗಳಿಲ್ಲದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸೇವೆಗಳಂತೆಯೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿದ್ದುವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗುವ ಅಂಶಗಳು. ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮುಂದೆ ಸಿರಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ದೈವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಜನಪದ ಆರಾಧನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಾದರೂ(ಆಲಡೆ) ವೈದಿಕರ ಪ್ರವೇಶದಿಂದ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶೈವದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. **(ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಬಗೆಯ ರೂಪಾಂತರಗಳ ಬಗೆಗಿನ ವಿಶೇಷ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ರೇಖಾಚಿತ್ರವನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.)** ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯ, ನಂದಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ಕವತ್ತಾರಿನ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು.[೧೧] ಆದರೆ ಕೇವಲ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ವಕ್ತ್ಯಗಳು ನೀಡಿದ ಹೇಳಿಕೆಗಳಷ್ಟೇ ಇಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು ದೇಗುಲಗಳಾಗಿರುವುದರ ಹಿಂದಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಮಾಹಿತಿಗಳು. ನಂದಳಿಕೆಯ ಆಲಡೆ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಉಡುಪಿಯ ವಾದಿರಾಜರಿಂದ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಹಿರಿಯಡ್ಕದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯರಿಂದ ವೀರಭದ್ರನ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಅದೇ ರೀತಿ ಪಾಂಗಾಳದ ಹಳೆ ಆಲಡೆ, ಪಾದೆಮಠದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಪೂರ್ಣರೂಪದಲ್ಲಿ

---

[೧೦], ಡಾ. ಪುತ್ತಿ. ವಸಂತಕುಮಾರ್, 'ಕೇರಳ ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಗಾರಾಧನೆ', ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ಹಂಪಿ. ವಿ. ವಿ. ೨೦೦೭, ಪುಟ-೧೫೮.

[೧೧].ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ಡಾ ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ, ೧೯೯೨, ಕಾಡ್ಯನಾಟದ ಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ, ಆರ್, ಆರ್ ಸಿ, ಉಡುಪಿ ಪುಟ- ೩

ಮೂಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆರ್ಮರ ಗೋಡಗಳು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡ ಬಗೆಗಿನ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ನಕ್ಷೆ

ದೇವಾಲಯಗಳಾದಂತಹ ಆಲಡೆಗಳು. ಇಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಸಿರಿ, ವೀರಭದ್ರರನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆರಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಪಾದೆಮಠ, ಕರ್ಜೆ ಮುಂತಾದೆಡೆ ದೇಗುಲದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದಿಗೆಯಂತಹ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಅವೈದಿಕ ದೈವದೇವರುಗಳ ಸಂಗಮ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಆರಾಧನಾಕ್ರಮಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣ ವೈದಿಕೀಕರಣದ ಛಾಪಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ ರೀತಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳಾಗುತ್ತಲೇ ದೇವಾಲಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಾಗಿವೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳಾದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಲಿಖಿತ ದಾಖಲೆಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಉಡುಪಿಯ ತಾಲೂಕಿನ ಚಿತ್ರಬೈಲಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೆಮ್ಮೂತ್ತಿನವರೆಗೆ ಸುಮಾರು ೧೦ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಬೈಲು, ಕೆಂಬಣ್ಣ, ಮರ್ಣೆ, ಕೆಮ್ಮೂತ್ತುಗಳ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಿರಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಹೆಬ್ರಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿರುವ ೨೦ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕಿನ್ನಿಗುಡ್ಡೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇಗುಲ ತಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತಾರು ದೈವಗಳಿದ್ದರೂ ಸಿರಿಸಂಬಂಧೀ ದೈವಗಳಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ರಬೈಲು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು , ಕೊಡಿಮರವನ್ನಳವಡಿಸಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ದೇವಾಲಯವನ್ನಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿದರು. ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲಗಳಾಗಲೀ, ಬ್ರಹ್ಮಪಾತ್ರಿಗಳಾಗಲೀ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರಿಗೆ ಊರಿನವರು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂ ಹರಿಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರವಾದ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಸಿರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೆ ರೂಪಾಂತರಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದುದು ಜನರ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಪರಿಣಾಮವೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಜನಪದರು ಮತ್ತು ಆಡಳಿತವರ್ಗದವರು ಮತ್ತು ಅರ್ಚಕವರ್ಗದವರ ನಡುವಿನ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಅಥವಾ ಆಡಳಿತವರ್ಗದವರು ಜನಪದರ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಅಥವಾ ವೈದಿಕಸಮುದಾಯದ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಹೇರಿಕೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳಾಗಿ, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಈ ಎಲ್ಲಾ ರೂಪಾಂತರಗಳ ಹಿಂದೆ ವೈದಿಕೀಕರಣದ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ಪೋಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪಾಂಗಾಳ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಭಾಗವತರ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲದೆ, ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಪಾದೆಮಠ, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಕರ್ಜೆ, ಮುಂತಾದೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು ಅಥವಾ ಗರಡಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಿರಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹಲವಾರು ದೈವಗಳ ತಾಣಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿರುವುದಾಗಿದೆ. ಆಲಡೆ ಎಂದರೆ ಸಿರಿ ಮುಂತಾಗಿ ಹಲವಾರು ದೈವಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂಹದಾಗಿದೆ. ಈ

ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ತಕ್ಕಂತೆ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ರೂಪುಗೊಳಿಸಿರಬೇಕು. ಇಂದು ಸಿರಿಗಳಿರುವ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಈಶ್ವರನನ್ನಾಗಿಸಿ ಜನಪದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿ ವೈದಿಕಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೭.೩. ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಭೂತಾಲಯಗಳು

ತುಳುನಾಡಿನ ಎಲ್ಲೆಡೆ ದೈವಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜನಪದರ ಮನೆ ದೈವಗಳಾಗಿ, ಗ್ರಾಮದೈವಗಳಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿವೆ. ಮನೆಯೊಳಗೆ ಒಂದು ದೈವದ ಮಂಚ ಅಥವಾ ಹೊರಗಾದರೆ ಸ್ಥಾನ(ಕೊಠಡಿ)ಇರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ದೈವದ ಮೊಗ, ಆಯುಧ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ತೀರಾ ಬಡವರಾಗಿದ್ದರೆ, ದೈವಕ್ಕೊಂದು ಕಲ್ಲಿಟ್ಟು(ರೂಪವಿಲ್ಲದ್ದು)ಮನೆಯ ಹೊರಗಡೆ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವನದಲ್ಲಿ ದೈವಗಳ ಕಲ್ಲು ಅಥವಾ ಪಂಚಲೋಹದ ಪಾಪೆಗಳು ಅಥವಾ ಕಲ್ಲಿನ ಪಾಪೆಗಳನ್ನಿರಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಪದ್ಧತಿ. ಇದರ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾಗಿ ದೈವಗಳಿಗೆ 'ಮಾಡ'ದ ರಚನೆಗಳು ಬಂದು ಇಂದು ಕಾಂಕ್ರೀಟು ಕಟ್ಟಡಗಳೂ ತಲೆ ಎತ್ತಿವೆ. ಮುಳಿಹುಲ್ಲಿನ ಮಾಡು, ಮಣ್ಣಿನ ಗೋಡೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಇಂದು ಭೂತಾಲಯಗಳು ಕಾಂಕ್ರೀಟು ತಾರಸಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಕೆಲವು ದೈವಗಳನ್ನು ಮನೆದೈವಗಳಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಊರ ದೈವಗಳನ್ನಾಗಿಸಿ (ರಾಜನ್ ದೈವ) ಅವುಗಳ ಉತ್ಸವದ ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಊರಿನವರೆಲ್ಲರ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಸೇರುವಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭೂತಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಹೂ ನೀರು ಇಡುವುದು, ಪರ್ವದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಂಬಿಲ, ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಕೋಲ (ಮನೆದೈವಗಳಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕೋಲ ಇರುವುದಿಲ್ಲ) ನೀಡಿ ಜನಪದರು ನಂಬಿದಾಗ ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಜಾಗ ನೀಡಿದರು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ದೈವಗಳನ್ನು ಸಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಜನಪದರಿಗೆ ದೇವರಿಗಿಂತ ದೈವಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ನಂಬಿಕೆ ಒಲವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಜಾಗ ಪಡೆದುವು. ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮನೆತನಗಳ ಭಾರಿ ಕಾರ್ನಿಕದ ದೈವಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದ ಸಂಕೀರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವ ಮತ್ತು ಆ ದೈವಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರೀಕರಿಸುವ ಪ್ರಬಲ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರದೇ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೈವಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೋಲ, ನೇಮ, ಅಗೆಲು ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಆಲಡೆಗೆ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ದೈಲೊಟ್ಟು, ಕಣಂಜಾರು, ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು ಮುಂತಾದೆಡೆ ಆಯಾ ಮನೆತನಗಳಿಂದಲೇ ಇಂದಿಗೂ ಭಂಡಾರ ಬಂದು ಕೋಲ ನಡೆಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸುವ ತಂತ್ರವಾಗಿ ಈ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಆಲಡೆಗಳು ಪಂಚದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಲವಾರು ದೈವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಾಗ. ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ನೇಮಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅತ್ಯಂತಪ್ರಮುಖವಾದ ದೈವಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ (ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ಜಾರಂದಾಯ, ಪಂಜುರ್ಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ) ನೇಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರಧಾನದೇವರಿಗೆ ಬಲಿ, ಉತ್ಸವ, ರಂಗಪೂಜೆ, ಡಕ್ಕೆಬಲಿ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾದ ಮೇಲೆ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ದೈವಗಳಿಗೆ ಶುಕ್ರವಾರ ಅಥವಾ ಮಂಗಳವಾರ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು ಹೂ ನೀರು ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಐದು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆ, ಮೂರು ದಿನಗಳ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಬಲಿ, ಉತ್ಸವಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ನಡೆಸುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಖಂಡಿಗೆ, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ದೈಲೊಟ್ಟು ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಅಲ್ಲಿಯ ದೈವಗಳ ಕಾರ್ಣಿಕದಿಂದಲಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಪಡೆದಿವೆ.

ಇಂತಹ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಪ್ರಧಾನದೈವದೊಂದಿಗೆ ಅದರ ಪರಿವಾರ ದೈವಗಳು ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ದೈವದ ಜೊತೆಗೆ ಕೂಡುವಳಿಯಾಗಿ ಅನೇಕ ಭೂತಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಿರಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇಮಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಧಾನದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ಇತರ ದೈವಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹತ್ತಾರು ದೈವಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಭೂತಗಳ ಆರಾಧನಾಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಇತರೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆರಾಧನೆಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಭಿನ್ನತೆಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಬಹುದು. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಆರಾಧನಾ ಕ್ರಮ, ಹುಟ್ಟು, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಕುರಿತು ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡರು ಹಿಂದಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಡೆಸಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಸುಮಾರು ೩೬೦ ಭೂತಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದೈವಗಳು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ೨೪ ದೈವಗಳು ಪಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿರುವ ದೈವಗಳೆಂದು (ಭೂತಗಳೆಂದು) ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ.[೧೨] ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗ, ಕುಮಾರ, ಗಿಂಡೆ, ಸೊನ್ನೆ, ಕೋಟಿಪೂಂಜ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ದೈವಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಆ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ, ಪುತ್ತೂರು, ಸುಳ್ಯ, ಬಂಟ್ವಾಳ, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆಸಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಪಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಪುತ್ತೂರು ಹಾಗು ಸುಳ್ಯ ತಾಲೂಕನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಮೂರು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳಿವೆ. ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಒಂದು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು, ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಆಲಡೆಗಳಿವೆ. ಈ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಸಿರಿಸಂಬಂಧೀ ದೈವಗಳು (ಸಿರಿ, ಸೊನ್ನೆ, ಗಿಂಡೆ,

---

೧೨. ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, ೧೯೯೦, ಭೂತಾರಾಧನೆ, ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಮದಿಪು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ ಪುಟ-೩೯

ಅಬ್ಬಗ, ದಾರಗ, ಕುಮಾರ) ದೈವ ಮಾಧ್ಯಮಿಗಳಿಂದ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅವಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೋಲ, ನೇಮ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ('ಸಿರಿಕೋಲ' ಎಂಬುದು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬುವ ಸಿರಿಗಳಿಗಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆಯೆ ಹೊರತು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಕೋಲವೆಂಬುದಿಲ್ಲ.) ಇವುಗಳನ್ನು ಜನಪದರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಆವಾಹಿಸಿಕೊಂಡು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜಾಗದಲ್ಲಿ, ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಆವೇಶಿತರಾಗಿ ದೈವದ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು ಸಿರಿ ಬಳಗದ ಉಪಾಸನಾಕ್ರಮ. ಇದು ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಭೂತಾರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಭಿನ್ನತೆಗಳಿಂದಲೇ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಆಲಡೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಇತರ ಭೂತಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿರುವಂತೆ, ಸಿರಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಭೂತಗಳ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸಬಹುದೇ? ಪ್ರಾಯಶಃ ಅತಿಮಾನುಷತೆಯನ್ನು ಪಡಕೊಂಡ ದೈವಾಂಶಸಂಭೂತರಾದ ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯರಂತೆ ಇವರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ದೈವಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಭೂತಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಭೂತಗಳೆಂಬಂತೆ ಜನರು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥೈರ್ಯ ನೀಡುವ ವಿಶೇಷ ಶಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ನಂಬಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸುವ ಪರಿಯನ್ನು ಆಲಡೆಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಸಿರಿಯನ್ನು ನಂಬುವ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಪವಿತ್ರವಾದ ತಾಣಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಧಾನದೇವರ ಅನಂತರ ವೈದಿಕವರ್ಗದವರಿಗೆ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳು ಸಮಾನ ಮತ್ತು ಗೌಣ ಎಂದು ಕಂಡುಬಂದರೂ, ಜನಪದರಿಗೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೇವರಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಅವರು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡ ದೈವಗಳನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬ, ಭಾವತುಂಬ, ಆರಾಧಿಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಥಳಗಳಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ದೈವಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮನೋಧರ್ಮದಿಂದ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಿರಿಬಳಗವನ್ನು ಇಂತಹ ಮನೋಭಾವದಿಂದಲೇ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. "ಭೂತನೇಮವು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ಆರಾಧನಾಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಗ್ರಾಮದ ಪ್ರತಿ ಮನೆತನದವರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲೇಬೇಕು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಗಂಡುಸೇ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೇಲಿನದಕ್ಕೆ ವೈದೃಶ್ಯ ಎಂಬಂತೆ ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಭಕ್ತರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಅಪರಿಚಿತರು. ಐತಿಹ್ಯ ಹಾಗು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತಾಚರಣೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವರೊಳಗೆ ಸಂಬಂಧವು ಅಮೂರ್ತರೂಪದ್ದಾಗಿದ್ದು ಆವೇಶಗೊಂಡ ದೈವಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾತ್ಮಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಹಭಾಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಹೆಂಗುಸರು. ಅವರು ಸಿರಿಯ ಪೂಜಾರಿಯರಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತ ಭಾಗಿಗಳಲ್ಲ.

ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ದೈವದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಅವರು ನಡೆಸುವುದಿಲ್ಲ"[೧೩]. ಪೀಟರ್. ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್ ಅವರ ಈ ಮಾತುಗಳು ಕೇವಲ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಲಡೆಗಳಿಗೂ ಭೂತಾಲಯಗಳಿಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. "ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ನೇಮ, ಅಗೆಲುಗಳು ಇಂತಹ ಉತ್ಕಟ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಜರುಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬಹುದು. ಸಿರಿದೈವಾವೇಶ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳ, ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಈ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಿರಿ ಮತಾಚರಣೆ ಅಮೂರ್ತಭಾವಗಳ ಹಾಗೂ ನೈತಿಕತತ್ವಗಳ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತದೆ."[೧೪] ಸ್ತ್ರೀಯರ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಒಳನೋಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಿರಿಯ ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ತತ್ಸಂಬಂಧೀ ಸಿರಿದೈವಾವೇಶ ಪರಸ್ಪರಪೂರಕವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಭೂತಾರಾಧನೆ ಭೂತದ ಕಾರ್ನಿಕ, ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಜಗಜ್ಜಾಹೀರುಗೊಳಿಸುವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಭೂತಾರಾಧನೆ, ಸಿರಿಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ದೇವತಾರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಂಬಂಧ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಅವೈದಿಕ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರಗೊಂಡ ತಾಣಗಳೆ ಆಲಡೆಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇಂತಹ ಆಲಡೆಗಳು ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಉಡುಪಿಯ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಡಾ। ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡರು ಹೆಸರಿಸಿರುವ ೩೬೦ ಭೂತಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗದಿರುವ ಎಂಟು ಭೂತಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜೆರು, ಸಾರಮಾನ್ಯಭೂತ(ಅತ್ರಿಜಾಲು),ಕೂತ್ರೋಣ್ಣಾಯ(ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು, ನಡ), ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಬೈಲಾಂಡಿ(ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ),ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಭದ್ರಕಾಳಿ (ಸಿರಿಚಾವಡಿ, ಪುನರೂರು), ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಜೋಡುಜುಮಾದಿ(ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಕಿನ್ನಿಗುಡ್ಡೆ, ಹೆಬ್ರಿ),ಬಳ್ಳಾಲ್ತಿ(ತಾಣ,ಹೆಬ್ರಿ), ಹೌಟಲ್ದಾಯ(ಸಿರಿಬೈಲು, ಕಡ್ತಲ), ದೈವಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ದಕ್ಷಿಣ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಹಲವಾರು ದೈವಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಅವರ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಈ ಪರಿಧಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಈ ಭಾಗದ ದೈವಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯಾವ ಯಾವ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸದ ಭೂತಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಬೊಬ್ಬರ್ಯ (ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು, ಇರ್ಮಾಡಿ, ಮರ್ಣೆ,ಬೆಳಪು ಬರ್ಪಣೆ,

---

[೧೩]. ಪೀಟರ್. ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್, ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ಸುಭಾಶ್ಚಂದ್ರ, ೧೯೮೭, ತುಳುವದರ್ಶನ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯಾಸಂಗ, ಕುಂದಾಪುರ, ಪುಟ-೧೧೦-೧೧೧

[೧೪].ಪೀಟರ್. ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್, ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ಸುಭಾಶ್ಚಂದ್ರ, ೧೯೮೭, ತುಳುವದರ್ಶನ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯಾಸಂಗ, ಕುಂದಾಪುರ, ಪುಟ-೧೧೨

ಎರ್ಮಾಳು, ವಡ್ಡಂಬೆಟ್ಟು, ಸಾಲಿಕೇರಿ, ಹೆಗ್ಡೆಕೆರೆ, ಮಂಡೇಡಿ, ಕಂಗಣಬೆಟ್ಟು, ಹೇರೂರು, ಸರಳೇಬೆಟ್ಟು), ಬಾಗಿಲುಬೊಬ್ಬರ್ಯ(ಪಾಂಗಾಳ, ಪಾದೆಮಠ, ಕರ್ಜೆ, ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು, ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು), ಮೊಟಕಲ್‌ಬೊಬ್ಬರ್ಯ(ಮಣಿಕಲ್ಲು), ಖೇಚರಾವುತ (ಮುದ್ದುಮನೆ), ಬಾಲಚಿಕ್ಕು (ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಹಾಡಿಮನೆ, ಉದ್ದಿನಕೆರೆ, ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು), ಮರ್ಲಚಿಕ್ಕು(ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಹಾಡಿಮನೆ), ಅವತಾರ ಚಿಕ್ಕು(ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಹಾಡಿಮನೆ), ಅಟಕಾಲ ಚಿಕ್ಕು (ಹಾಡಿಮನೆ, ಉದ್ದಿನಕೆರೆ), ಬಗು ಚಿಕ್ಕು (ಹಾಡಿಮನೆ, ಉದ್ದಿನಕೆರೆ, ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು), ಹಾಯ್ಗುಳಿ (ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಹಳ್ಳಾಡಿ, ನಾಯರಬೆಟ್ಟು, ಕುಕ್ಕುಡೆ, ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು), ರಕ್ತ ಹಾಯ್ಗುಳಿ(ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಗೋಳಿಬೆಟ್ಟು, ಹಾಡಿಮನೆ), ಮೆಟ್ಟಲು ಹಾಯ್ಗುಳಿ (ಉದ್ದಿನಕೆರೆ), ಕಪ್ಪು ಹಾಯ್ಗುಳಿ(ಉದ್ದಿನಕೆರೆ), ಮೂಡೂರು ಹಾಯ್ಗುಳಿ (ಉದ್ದಿನಕೆರೆ), ಬಚ್ಚಹ್ಯಾಗುಳಿ (ಉದ್ದಿನಕೆರೆ), ಮೋಟ ಹಾಯ್ಗುಳಿ (ಉದ್ದಿನಕೆರೆ) ಗೆಂಡದ ಹಾಯ್ಗುಳಿ (ಹಾಡಿಮನೆ, ಉದ್ದಿನಕೆರೆ, ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು), ಗೋಪುರ ಹ್ಯಾಗುಳಿ (ಉದ್ದಿನಕೆರೆ), ಹೊಯಿಗೆ ನಂದಿ (ಮುದ್ದುಮನೆ(ಸುಳುಗೋಡು), ಪಂಚಮುಖನಂದಿ (ಮಣಿಕಲ್ಲು, ವಡ್ಡಂಬೆಟ್ಟು, ಮುದ್ದುಮನೆ), ಮೂರುಮುಖನಂದಿ (ಕರ್ಜೆ, ಮುದ್ದುಮನೆ), ಸಣ್ಣಮ್ಮ (ಹಾಡಿಮನೆ, ಉದ್ದಿನಕೆರೆ), ಎಳಿಯಮ್ಮ (ಉದ್ದಿನಕೆರೆ), ಹಳಿಯಮ್ಮ (ಹಾಡಿಮನೆ, ಉದ್ದಿನಕೆರೆ), ಭೃಂಗೀಶ್ವರ (ಕರ್ಜೆ), ಬೈಕಾಡ್ತಿ (ಬ್ರಹ್ಮರಪಾಡಿ (ಪಾಂಗಾಳ), ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು, ಎರ್ಮಾಳು, ಹಳ್ಳಾಡಿ), ತಿಮ್ಮಣ್ಣ (ಉದ್ದಿನಕೆರೆ), ಗಂಟಾಕರ್ಣ (ಹಿರಿಯಡ್ಕ), ಗಜಕರ್ಣ (ಹಿರಿಯಡ್ಕ), ಹಸಲ (ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು), ಕೋಳಿಯಾರ (ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು), ಮುಳ್ಳುಹಾವಿಗೆ ದೈವ(ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು), ಅಜ್ಜಮ್ಮ (ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು), ಗೂರಮ್ಮ (ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು, ಬೆಳಪು ಬರ್ಪಣೆ), ಇಷ್ಟು ದೈವಗಳು ಉಡುಪಿ ದಕ್ಷಿಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಇಷ್ಟು ದೈವಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಸಕ್ತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿವೆ. ಆದರೆ ಭೂತಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಂಬಲ್ಪಡುವುದು ವಿಶೇಷ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನವರ್ಗ ನಂಬುವ ದೈವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಲಡೆಗಳ ಭವ್ಯತೆಯ ಕಲ್ಪನೆಗಾಗಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

೭.೪ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು

ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ದೇವಾಲಯಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ಇಂದಿನ ವಾಡಿಕೆ. ಇಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಲಡೆಗಳು ಈ ಬಗೆಯ ರೂಪಾಂತರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವುಗಳು ಮಾತ್ರ ಇವೆ. ಆಗಮಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಕಾರ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿಯ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲದೇವರು, ಸುತ್ತುಪೌಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಪದೇವತೆಗಳು, ಹೊರಗಿನ ವಲಯದ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾನಮಾನ, ಅರ್ಹತೆಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ದೇಗುಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಈಶ್ವರ ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ದೇವರ ಗುಡಿಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯವಿತ್ತು ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಪಂಚಾಯತನ ಪೂಜಾಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿತ ಹಾಗೂ ಹಾಗೂ ಅನಿಯಮಿತ ಉತ್ಸವಗಳೆಂದು ಎರಡು ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಾಚರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ರಥೋತ್ಸವ, ಚಂದ್ರಮಂಡಲ, ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲ,

ಮುಂತಾದ ರಥೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ಜನರ ಭಕ್ತಿಭಾವ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಉತ್ಸವಾದಿಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಉತ್ಸವ, ವಸಂತಾರಾಧನೆ, ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆಗಳು, ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಬಲಿ ಸುತ್ತುಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಭೂತಬಲಿ, ಸಾರಿಬಲಿ, ಕವಾಟಬಂಧನ, ಉದ್ಘಾಟನೆ, ಜಳಕ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಧ್ವಜಾರೋಹಣದಿಂದ ತೊಡಗಿ ಧ್ವಜಾವರೋಹಣವರೆಗೆ ನಡೆದು ಮರುದಿನ ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ವೈದಿಕರು, ತಂತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಪುರೋಹಿತವರ್ಗದವರು ಸೇರಿ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇವು ನಿಯಮಿತ ದಿನಗಳಂದು ನಡೆಯುವಂತಹವು. ಅದೇ ರೀತಿ ದೇವಾಲಯ ಸಂಬಂಧೀ ಯಾವುದೇ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿಯಮಿತವಾದುವುವೆಂದರೆ ರಂಗಪೂಜೆ, ಹೂವಿನಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಇವುಗಳು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲುವ ವಿಶಿಷ್ಟಸೇವೆಗಳು. ಉತ್ಸವಾದಿಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಇಂತಹ ರಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಿನಗಳಂದು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆದಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣೆಗಳೂ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ ಆಗಮೋಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗಮೋಕ್ತ ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದೇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಖಚಿತವಾದ ಹಲವಾರು ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಿರುತ್ತವೆ. ತಂತ್ರಾಗಮ ಮತ್ತು ವೇದಾಗಮಗಳ ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣೆಗಳು ನಡೆಯುವುದಿದ್ದು ಜನಪದೀಯ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ಕಡಿಮೆ. ಆಚಾರವಿಚಾರ, ಮಡಿಮೈಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪಾಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕಾಲಾವಧಿ ಹಾಗೂ ವರ್ಷಾವಧಿ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ, ನಿಗದಿತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅವರವರ ಆರ್ಥಿಕಶಕ್ತಿಗೆ ಅನಗುಣವಾಗುವಂತಹ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೈವದೇವರುಗಳಿಗೆ ಸೇವಾವಿವರಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತು, ಸಮಯ ಪರಿಪಾಲನೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ವಿಚಾರ. ಆಡಳಿತಮಂಡಳಿಯ ನಿರ್ಧಾರ ಪರಮೋಚ್ಛವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಶಿಷ್ಟತೆಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳಾಗಿರುವುದು ತೋರಿಬರುವುದು ಹೇಗೆಂದರೆ ವಾಸ್ತುರಚನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತತೆಯನ್ನು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕವತ್ತಾರು, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ನಿಡಿಗಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳ ಮರುಸಂಯೋಜಿತ ಆಲಡೆಗಳು. ಜನಪದರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಸ್ಥಳನಿರ್ದೇಶನಗಳು ಇಲ್ಲ. ಅವರು ಸ್ಥಳವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿಡುವವರು. ಯಾವುದೇ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟರೂಪವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡವರಲ್ಲ. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕರ ಆಗಮನ, ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕು, ವಾಸ್ತುಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ವಿಶೇಷಗಮನ ನೀಡುವಂತಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಬದಲಾದಂತೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊಸಹೊಸ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಹರಕೆಗಳನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡುವಾಗ ಜನಪದರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ

ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಸೊಬಗನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಸರಳವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕೀರ್ಣತೆ ನೀಡಲಾಯಿತೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳು, ಬಲಿ, ಉತ್ಸವ, ಕಟ್ಟೆಪೂಜೆ, ವಸಂತೋತ್ಸವ, ಓಕುಳಿ, ಅವಭೃತ, ಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೆ, ರಥೋತ್ಸವ ಹೀಗೆ ಹತ್ತುಹಲವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ದೇಗುಲದ ಭಾವನೆ ಬರುವಂತಹ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಇಂತಹ ರೂಪಾಂತರಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಲಡೆಗಳು ಇವೆ. ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇಂದು ದೇವಸ್ಥಾನದವರೆಗೆ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಂತಹ ನಂದಳಿಕೆಯಂತಹ ಆಲಡೆಗಳು ಇವೆ. ಶಿಷ್ಟ ದೇವರುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಗ್ರ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿ ಆಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂದು ಇವುಗಳನ್ನು ಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಇಂದು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹೊಸ ಆಲಡೆಗಳು ಶುದ್ಧಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಮತ್ತು ವೈದಿಕರೀತ್ಯಾ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು, ಆಗಮಶಾಸ್ತ್ರದಂತೆ ಪೂಜಾ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮೂರು ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. **ಶಿಷ್ಟದೇಗುಲಗಳಂತೆ ಕಾರ್ಯಾಚರಿಸುವ ದೇಗುಲಗಳು** : ಹಿರಿಯಡ್ಕ , ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ಪಾದೆಮಠ ಮುಂತಾಗಿ ಕೆಲವು ಕಡೆ ನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ದೇಗುಲಗಳಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶಿಷ್ಟತೆಯ ನೆಲೆಗೆ ಬಾಗಿದಂತೆ ಕಾಣುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿವು. ವೈದಿಕತೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಭೂತ ಕೋಲಗಳಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲಿನ ಜನಪದೀಯ ಆವರಣಗಳು.

೨. **ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಅವೈದಿಕಗಳ ಸಂಗಮಗಳಾಗಿರುವ ಆಲಡೆಗಳು** : ಪಾಂಗಾಳ, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಕರ್ಜೆ, ಕಣಂಜಾರು, ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಮಧ್ಯಬೀಡು, ಮಂಡೇಡಿ ಮುಂತಾದೆಡೆ ವೈದಿಕಾಚರಣೆಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದರೂ ಜನಪದೀಯ ವಾತಾವರಣದೊಂದಿಗೆ ಅವೈದಿಕಾಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಒತ್ತುನೀಡಿದಂತಿದೆ. ಭೂತಕೋಲ, ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡಿದಂತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜನರ ಆಕರ್ಷಣೆಯಿರುವುದು ಜನಪದೀಯ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ವಿಚಾರ.

೩. **ಅವೈದಿಕ ನೆಲೆಯ ಆಲಡೆಗಳು** : ಬೆಳಪು ಬರ್ಪಣೆ, ಕೊಳದಮನೆ, ಮಾಲಾಡಿ, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ, ಖಂಡೇವು, ಅವರಾಲು, ಹೆಜಮಾಡಿ, ಮುದ್ದುಮನೆ, ಉದ್ದಿನಕೆರೆ, ಸರಳೇಬೆಟ್ಟು, ಗೋಳಿಬೆಟ್ಟು, ಕಟ್ಲಬೀಡು, ನಂದಬೆಟ್ಟು ಮುಂತಾದೆಡೆ ವೈದಿಕಾಚರಣೆಗಳು ದೇವತಾಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿವೆ. ವೈದಿಕ ಸಮುದಾಯ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಮುಕ್ಕಾಲು ಪಾಲು ಅವೈದಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಜನಪದರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಮೇಲಿನದು ಖಚಿತವಾದ ವಿಭಾಗೀಕರಣವಲ್ಲ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವರಗಳಾಗಿವೆ. ಯಾವುದೇ ಆಲಡೆಗಳು ವೈದಿಕವರ್ಗವಿಲ್ಲದೆ ಕಾರ್ಯಾಚರಿಸುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ.ಆಡಳಿತಮಂಡಳಿಗಳು ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದಾದ ದೋಷಗಳ ಭಯದಿಂದ ದೇವತಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ನಾಗಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಡುತ್ತದೆ. ದೇಗುಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ಉತ್ಸುಕತೆ ಇರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ–೮

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಇಂದಿನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ

ಅಧ್ಯಾಯ- ೮

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಇಂದಿನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ

ಅವಿಭಕ್ತ ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಈಗ ಆಗಮೋಕ್ತ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಮುದಾಯದ ಭಾವನೆಗಳು ವೈದಿಕರೀತಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಾಗ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಪಡೆದಾಗ ಆಗಿರುವ ರೂಪಾಂತರಗಳ ಕುರಿತು ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಜನರ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆರಾಧನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ವೈಭವೀಕರಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು. ಉಳಿದ ದೇವಾಲಯಗಳಂತೆ ಸಿರಿದೇಗುಲಗಳು ಕೂಡ ಗ್ರಾಮದೇಗುಲಗಳಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು, ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಕೇವಲ ಭೂತಾಲಯಗಳಂತಿದ್ದ ಸಿರಿಆರಾಧನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ನೈರ್ಮಲ್ಯ, ಪಾವಿತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಆರಾಧನಾನಂತರದ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಗಣಪತಿ, ಪಾರ್ವತಿ, ಶಾಸ್ತಾರ ಮುಂತಾದ ದೇವರುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿ ಪೂರ್ಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಊಟ ನಿಷಿದ್ಧ. ೧೬, ೧೭ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜರು ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ನಂದಳಿಕೆ, ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮುಂತಾದೆಡೆ ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ದೈವಾಲಯಗಳನ್ನು ದೇವಾಲಯವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರ ಹಿಂದೆ ಪಾಪ ಪುಣ್ಯಗಳ ವಿವೇಚನೆ, ಧರ್ಮ ಅಧರ್ಮಗಳ ಅರಿವು, ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಸಮಾಜದ ಉಳಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಆಸಕ್ತಿಗಳೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ, ಭೂತರಾಜರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ ಆಲಡೆಗಳ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನ ರೂಪಾಂತರದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇಂದು ಕೂಡ ಉಳಿದುಕೊಂಡು, ಇಂದು ಹೊಸ ಆಲಡೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪಾಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ವರ್ಗವಾಗಿದ್ದರೂ, ವೈಭವದ ಆಚರಣೆಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡುವರಾದರೂ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಲೀ, ಆಲಡೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನಾಗಲೀ ಜನಪದ ಆಶಯದಂತೆ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಎಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಾದಿ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ವಾಸ್ತು, ತಂತ್ರ, ಆಚರಣೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನ, ಭಾಗಿತ್ವ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂಬಂತಿದೆ.

೮.೧ ಸಮುದಾಯದ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಮಹತ್ವ

ಸಮುದಾಯದ ಭಕ್ತಿ, ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳ ಪಾತ್ರಮಹತ್ವದ್ದು. ಭಕ್ತರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾ, ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಆಸರೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹಿರಿದು. ನಾಗಬನಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿ ತದನಂತರ ದೇವಾಲಯವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚು ಜನರನ್ನು ತಲಪುವುದಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯವೊಂದರ

ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಬಹುಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರವಾಗುವ ಉದ್ದೇಶ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಆಲಡೆಗಳು ಹಲವು ದೈವಗಳನ್ನು ದೇಗುಲ ಪರಿಧಿಯೊಳಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡುವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದುವೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿದ್ದುದು ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರನಾಗಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಇತರ ದೇವತಾಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬರುವಂತಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಹಲವು ದೈವಗಳು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿವೆ. ರಾಜನ್‌ದೈವಗಳು, ಊರಿನ ದೈವಗಳು, ಕೆಲವು ಜಾತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ (ಬೊಬ್ಬರ್ಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳು) ದೈವಗಳನ್ನು ತರಲಾಯಿತು. ತುಳುನಾಡಿನ ಪಾರಂಪರಿಕ ದೇವತೆ ನಾಗ, ರಕ್ಷಕ ದೈವಗಳೆಂದೂ, ಜಾಗಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುವ ದೈವಗಳೆನಿಸಿರುವ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ನಂದಿಗೋಣ, ಬ್ರಹ್ಮ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳಿರುವ ತಾಣಗಳಲ್ಲೇ ಪಾವಿತ್ರ್ಯದ ಸಂದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ದೈವ-ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಿಯುಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಆರಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಸತ್‌ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಹುಜನರನನ್ನು ತಲಪುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಿರಿಬಳಗದ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಯಿತು. ಕೆಳವರ್ಗದ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಬಂಟರವರೆಗಿನ ನಾನಾ ವರ್ಗಗಳು ಸಿರಿಬಳಗವನ್ನು ನಂಬುವ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಮುದಾಯಗಳಾಗಿ ಸಿರಿಯ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅವಳನ್ನು ದೈವತ್ವದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂದಾದರು. ಜನರ ಮನಗಳಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿನೆಲೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಸಿರಿಬಳಗ ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ವೇಗವಾಗಿ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಆರಾಧ್ಯದೇವತೆಗಳಾಗಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರಾತ್ಮಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ದೇವತೆಗಳಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದುದರಿಂದ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಆಲಡೆಗಳು ಪೂಜನೀಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡುವು. ದೈವವೊಂದು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾಗಿ, ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಪೂರಕ ವಾತಾವರಣ ದೈವದಿಂದ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಎಂದಾದರೆ ಅದನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ತಿ ಆರಾಧಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವರು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಮನದ ದುಗುಡ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಆ ದೈವದ ಆರಾಧನಾಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬರುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಿರಂತರವಾದ ಭೇಟಿ ಮನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಆನಂದ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ದೇವಳದ ಒಟ್ಟು ಪರಿಸರ ಅವರ ಬದುಕಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿಆಲಡೆಗೆ ಬಂದವರಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವವರು ಮತ್ತು ನಿಲ್ಲದವರು ಕೂಡ ಸಮನಾಗಿ ಈ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಆಲಡೆಗಳ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತೃತವಾದುದರಿಂದ ಮುಖ್ಯ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ(ಆದಿ ಆಲಡೆಗಳು) ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಸವದಂದು ಭಕ್ತರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಪೂರಕವಾಗಿ ಆದಿ ಮತ್ತು ಮೂಲದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ತುಳುನಾಡಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಚಿಂತನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವರ ವಂಶದ ಮೂಲನಾಗ, ಆದಿಯೇನಾದರೂ ಸಂಬಂಧಿತ ಆಲಡೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಆ ಆಲಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸದ್ದಿದ್ದರೆ

ಮನಸ್ಸಿಗೇನೋ ಕಿರಿಕಿರಿ ಆದಂತೆನಿಸುವ ಭಾವ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಮಂತ ಬಡವರಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೆ ಇರುವ ಭಾವನೆ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಆಮೇಲೆ ವಂಶಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಲಡೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕಾಗದಂತೆ ಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದು ಬಿಟ್ಟು, ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ರವಾನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಗಳು ಮಾಡಿರುವ ಪರಿಣಾಮ ಅಪಾರವಾದುದು.

೮.೨ ಚಿಕಿತ್ಸಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು

ಭಕ್ತರ ಕಷ್ಟ, ದುಗುಡ, ದುಮ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಂತಹವುಗಳೆಂದರೆ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳು. ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಇದರಿಂದ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಹಲವು ಸಮುದಾಯದವರ ಮೈಮನಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ನಿವಾರಣಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ನಾಗಸನ್ನಿಧಿ, ಭೂತಾಲಯ, ದೇವಾಲಯಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೆಡೆ ಹೊಂದಿರುವ, ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳೆಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ಇಂದಿನ ಸಂಕೀರ್ಣ ದೇವಾಲಯಗಳು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಇವೆಲ್ಲದರ ಜೊತೆಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಅಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಇಂದು ಆಲಡೆಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ್ಷಣೆ ಎಂದರೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ, ಜನಪದರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಆಲಡೆಗಳು ಪೂಜನೀಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳು ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದು ಮೊದಲ ಪರಿಹಾರ. ಎರಡನೆಯ ಪರಿಹಾರವೆಂದರೆ ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾದವಳು ತನ್ನೊಳಗಿರುವ ದೈವತ್ವದ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದು. ಆವೇಶಕ್ಕೊಳಗಾಗುವ ಸಂದರ್ಭ, ಸಿರಿಸೂಕೆ, ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ಆಲಡೆಗೆ ಬರುವುದು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅವಳ ಬದುಕಿನ ಪ್ರಮುಖ ಹಂತಗಳಾಗಿದ್ದು, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಚಿಕಿತ್ಸಕನಾಗಿ, ಆಲಡೆ ಎಂಬ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಬದುಕಿಗೆ ಬೆಳಕಿನ ಎಡೆಯಾಗುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಿಚಾರ. ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯಕೇಂದ್ರಗಳಂತೆ ಆಲಡೆಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಇಡೀ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಒಟ್ಟು ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ದುಗುಡ ದುಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಂಡು, ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಇರುವ ತಾಣವೆಂದರೆ ಆಲಡೆ. ರಾತ್ರಿ ಇಡೀ ಆವೇಶದಿಂದ ಕುಣಿದು, ಬೊಬ್ಬೆಹಾಕಿ, ನಿದ್ದೆಬಿಟ್ಟು, ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನ ನಿರ್ದೇಶನದಂತೆ ಮುನ್ನಡೆಯುವ ಹೊತ್ತು ಅವಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನು, ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಆನಂದವನ್ನು ನೀಡುವಂತಿರುತ್ತದೆ. ಬದುಕಿನ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಪೀಟರ್. ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್, ಮಾರ್ಕ್ ಎ ನಿಕ್ಟರ್, ಲೌರಿಹಾಂಕೋ, ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, ಡಾ. ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ, ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ಡಾ. ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ ಮುಂತಾದವರು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮನಸ್ಸಿನ, ಬದುಕಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಆವೇಶವನ್ನು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಿಗುಮಾನ, ನಾಚಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ, ದೇವರೆದುರಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸುವಂತಹ ಸೇವೆಯಿದು. ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ

ಸ್ವಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗಿನ ಕಾಲಮಾನವನ್ನು ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಕಳೆಯುವ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮಾನಸಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿರುವ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವ ಕುಟುಂಬಿಕರಿಗೂ ಅವಳ ಸ್ಥಿರತೆ, ಸಂತೋಷ ಸಮಾಧಾನ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವಾರು ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಆಲಡೆಗಳು ಸಂತೃಪ್ತಿಯ 'ತಾಣ'ಗಳೆಂಬ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದುವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆ ನೀಡುವುದು ಅವರಿಗೆ ಪರಮೋತ್ಸಾಹದ ವಿಚಾರ[೧]. ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಸಂತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅಂಶವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. 'ತಮ್ಮದಿದು ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲ, ಇದೊಂದು ಸೇವೆ. ಈ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಪುನೀತರಾಗುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮೊಂದಿಗಿದ್ದ ಉಳಿದವರನ್ನು ಆ ಹಂತಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಮ್ಮದು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮದು ಯಶಸ್ವಿ ಪ್ರಯತ್ನ' ಎಂದು ಹೆಸರಾಂತ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಮುತ್ತಪ್ಪ, ಶ್ಯಾಮರಾಯ ಶೆಟ್ಟಿ, ಸಂಕಪ್ಪ, ಶಿವಾನಂದ ಮುಂತಾದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಅವಳಿ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ವಾಸಿಸುವುದು ದೂರದ ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಾದರೂ ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರತಿವರುಷ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಂದು ಬಂದು ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಈ ರೀತಿ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದಾಗಿ, ಅವರಿಗೆ ಮೆಯ್ಮನಗಳಲ್ಲಾಗುವ ಹಗುರದ ಅನುಭವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಆಲಡೆಗಳು ಒಂದು ಸಾಂಕೇತಿಕ ನೆಲೆಗಳಾದರೂ ಅವುಗಳು ಚಿಕಿತ್ಸಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು. ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ ಎಂಬುದಿದ್ದರೂ, ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಈ ಬಗೆಯ ತೃಪ್ತಿ, ಆರಾಮ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ನೀಡುವ ಫಲಿತಗಳು ಕೂಡ ಇದೇ ಆಗಿದೆ.

೮.೩ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಇಂದಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪ

ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಇಂದು ಗಾಢವಾಗಿ ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಜಾನಪದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಮರೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಆಲಡೆಗಳ ಆವರಣದೊಳಗಿನ ದೈವಿಕ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ದೇವರು, ದೈವಗಳು ಮತ್ತು ಸಿರಿದೈವಗಳು ಎಂದು ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಇಲ್ಲಿನ ದೇವರಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವರನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿಗೆ ಎರಡನೇ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ನೀಡಿದಂತಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ವೈದಿಕರ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಜನಪದರ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ನಿರೂಪಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಸುರತ್ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಡೇವು, ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಪೇರೂರು, ಪಾಂಗಾಳದಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ಅಲಡೆಗಳು ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮುಕ್ಕಾಲಿಗಳು ಇದ್ದಾರೆ. ದೈವಗಳ ಚಾಕ್ರಿಯೊಂದಿಗೆ

---

೧. ಕಮಲ, ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿ, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಶಿರ್ಲಾಲು, ೨೦೦೪.

ಇಡೀ ಆಲಡೆಗಳ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಿರ್ಧಾರಗಳು, ದೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸಂವಾದ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಇಡೀ ಆಲಡೆಗೆ ಜನಪದೀಯ ಸೊಗಡನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಮುಕ್ಕಾಲಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇದ್ದೇ ಆಗಬೇಕು. ಮೂಲಕುಮಾರ, ಸ್ಥಳಕುಮಾರರು, ನಿಗದಿತ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ದೇವರಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಎದುರು ವೈದಿಕರಿಂದ ಮಂತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಹಿಂಗಾರ ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂಗಾರ ಕೊಡುವಂತಾದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೯೫ರಷ್ಟು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಕ್ರಮ. ಕಟ್ಲಬೀಡು ಮತ್ತು ಕಂಡೇವಿನಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಹಿಂಗಾರ ನೀಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಕೆಲವು ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರ, ಬ್ರಹ್ಮಪಾತ್ರಿಗಳಿದ್ದು, ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಕಾರಣಿಕವನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಇರುವ ಹೆಚ್ಚಿನೆಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ-ಕುಮಾರ ಎಂಬ ಪದನಾಮಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂಗಾರ ನೀಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಅಥವಾ ಉಳಿದ ಯಾವುದೇ ಅಂಶಗಳು ಜನಪದೀಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ದೇವಾಲಯಗಳ ಒಳಗಿನ ಮತ್ತು ದೇವರ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವೈದಿಕರ ಬಳಕೆ ಇದೆ.

ದೇಗುಲದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ಸಮುದಾಯಗಳು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದು(ಅಜಲು ಪದ್ಧತಿಯ ಅನುಸರಣೆ) ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ. ತೀರಾ ಹೊಸ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಬಳ ನೀಡಿ ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಬಂದ ಎಲ್ಲಾ ಆಚರಣೆ, ಅನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಿದೆ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶ. ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯಾದರೆ ಜನರು ತಂಡತಂಡಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಪಾಂಗಾಳ, ಮುಂತಾದ ಮುಖ್ಯ ಆಲಡೆಗಳ ಜಾತ್ರೆಗಳು ನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ಜಾತ್ರೆಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿವೆ. ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಪಾದೆಮಠ, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಹೆಬ್ರಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಹಬ್ಬ, ಕೆಂಡಸೇವೆ ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುವುಗಳು. ಕೃಷಿಕರಾದ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ್ಷಣೆಯೆಂದರೆ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂತೆಗೆ ಬರುವ ಬೇಸಾಯದ ಪರಿಕರಗಳು, ಗೃಹೋಪಯೋಗಿ ವಸ್ತುಗಳು, ಮಕ್ಕಳ ಆಟಿಕೆಗಳು, ಆಹಾರದ ವಸ್ತುಗಳು. ಇವುಗಳ ಖರೀದಿ ಒಂದೆಡೆಯಾದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ್ಷಣೆ ದಲ್ಯಸೇವೆ. ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮೆಯ್ಮರೆತು ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ತರುಣಿಯರ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಯುವಕರ ಗುಂಪು ದೌಡಾಯಿಸುವುದು ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯ. ವರ್ಷಾವಧಿಸೇವೆ, ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿಹೋಗುವ ಭಕ್ತರ ಸಮೂಹದೊಂದಿಗೆ, ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಟ್ಯಾಬ್ಲೊ, ಜನಪದ ಕುಣಿತ, ವೇಷ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಲಡೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಅನಾವರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಾಲಂಕಾರ, ಸುಡುಮದ್ದುಗಳ ಬಳಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಸೊಬಗನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

೮.೪ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಆಡಳಿತವರ್ಗ ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು

ಒಟ್ಟಾರೆ ಆಲಡೆಗಳ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಒಂದು ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ನೀಡುವವರು ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಗಳು. ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಹಲವಾರು ಆಲಡೆಗಳು ಪಾರಂಪರಿಕವಾದ ಆನುವಂಶಿಕ ಮೊಕ್ತೇಸರರನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಆಢ್ಯ ಮನೆತನದವರಾದ ಇವರು ಆಲಡೆಗಳ ಪಾರಂಪರಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟನ್ನು ಮೀರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಆಲಡೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ವೈದಿಕರೀತ್ಯಾ ದೇವಸಂಬಂಧೀ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಚ್ಯುತಿಬಾರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಜನಪದೀಯ ಆಚರಣೆಗಳಾದ ದಲ್ಯಸೇವೆಯಂತಹ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ನಂದಳಿಕೆ, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಕವತ್ತಾರು, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ಹೆಬ್ರಿ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಪಾಂಗಾಳ, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು, ಪಡುಬೆಳ್ಳೆ, ಕಣಂಜಾರು, ಬೆಳಪು, ಖಂಡಿಗೆಬೀಡು, ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಮಧ್ಯಬೀಡು, ಹೆಜಮಾಡಿ, ಹೆಗ್ಡೆಕೆರೆ, ಮುದ್ದುಮನೆ, ಉಚ್ಚಿಲ, ಜಲಂಚಾರು, ಮಂಡೇಡಿ, ಮುಡುಂಬು, ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಆಲಡೆಗಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿವೆ. ಇವರೊಂದಿಗೆ ಊರಿನ ಹತ್ತುಹಲವು ಸಮಸ್ತರು ಸೇರಿ ಆಲಡೆಯ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಊರಿನ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿವರ್ಗಗಳ, ಸಮುದಾಯಗಳ ಕೂಡುವಿಕೆಯಿಂದ ಆಲಡೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳು ನೆರವೇರುತ್ತವೆ.

ಇಂದು ದೇವಾಲಯದ ಜಾತ್ರೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಆಲಡೆಯ ಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಗೌಜಿಗದ್ದಲದಿಂದ ನಡೆಯುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು, ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದಿದೆ. ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ಜಾತೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. (ಕವತ್ತಾರು, ನಂದಳಿಕೆ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಮುಂತಾದೆಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಆಯಾ ಜಾತಿವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಸ್ಥಳಗಳು ಇದ್ದುವು)ಇಂದು ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಇಲ್ಲದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ದಲ್ಯಸೇವೆಯಿಂದ ಹಿಂದೆ ಬರುವಂತೆ ಆಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಮಕ್ಕಳ ಒತ್ತಡದಿಂದ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾಗದ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರಿಗೆ ಹರಕೆಯ ರೂಪದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ಬರುವ ಆವೇಶ ಹೆಂಗುಸರ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಕೆಟ್ಟಪರಿಣಾಮಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವೆಡೆ ದಲ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡೆದುಹಾಕುವಂತೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ ಆಡಳಿತದಾರರಿರುವುದು ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಆಡಳಿತದಾರನಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಕೈಗನ್ನಡಿ. ಕೆಲವೆಡೆ ಸುಮ್ಮನೆ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ಅಮಾಯಕ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ, ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಜರ್ಜರಿತರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯನೀಡಿ, ಹೆತ್ತವರಿಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿದ ಅಪೂರ್ವ ಘಟನೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಇಂದಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾಟಾಚಾರಗಳು, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವ ಆಧುನಿಕ ಮನೋಧರ್ಮದ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯವರು ಇದ್ದಾರೆ.

ಆಲಡೆಯ ಆವರಣದ ಸ್ವಚ್ಛತೆ, ಭಕ್ತಾದಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಸೌಲಭ್ಯ, ಆಲಡೆಯ ಸೊಬಗು, ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಖರ್ಚುಮಾಡುವಂತೆ, ಇಂದಿನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತಹ ಸೇವಾಸೌಲಭ್ಯಗಳು, ಆದಿಮೂಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಮನೆತನಗಳಿಂದ, ಕುಟುಂಬಗಳಿಂದ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ದೇಣಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಇಂದಿನ ಆಡಳಿತಮಂಡಳಿಗಳು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ವಿಶೇಷ ನಿರ್ಧಾರ. ಆಲಡೆಗಳ ನವೀಕರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಖರ್ಚುಮಾಡಿ, ಹೊಸತನ, ಆಧುನಿಕ ಶೈಲಿ, ಹೊಸಸ್ವರೂಪ, ಸಂಪೂರ್ಣ ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರದಡಿ ದೇಗುಲ ಸಮುಚ್ಚಯದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಮನಮಾಡುವ ಆಡಳಿತಮಂಡಳಿಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶಾಲದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಆಧುನಿಕ ಸಂವೇದನೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಜನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಲವಾರು ನಂಬಿಕೆಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲಾಭವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಪರಂಪರೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಆಡಳಿತವರ್ಗ ಮತ್ತು ಅರ್ಚಕವರ್ಗ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ–೯

ಪ್ರಸ್ತುತಅಧ್ಯಯನ ಫಲಿತಾಂಶ
ಮತ್ತು
ಅಧ್ಯಯನಸಾಧ್ಯತೆ

ಅಧ್ಯಾಯ ೯

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ಫಲಿತಾಂಶ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನ ಸಾಧ್ಯತೆ

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವಿಭಕ್ತ ದ. ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಿರಿಆರಾಧನೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಕೌಟುಂಬಿಕ, ಮಾನಸಿಕವಾದ ಸ್ಥಿರತೆಗೆ ಒತ್ತುಕೊಡುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ. ಇಡೀ ಆರಾಧನೆಯ ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ಗೊತ್ತಾಗುವ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಹೆಂಗುಸರಿಗಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆ, ಮನಸ್ಸಿನ ದುರ್ಬಲತೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದು ಒಂದು ಹೊಸ ಅಲೌಕಿಕ ಬಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ, ಮಾಧ್ಯಮಿಯಾಗಿ ಹೆಸರುಪಡೆದು, ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರ ನಡುವೆ ಒಂದು ಗೌರವಯುತವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಪಡೆದು, ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಮೆಯ್ಮನಗಳಿಗೆ ಶಾಂತಿನೀಡುವ ಪರಿಹಾರರೂಪದ ಆಚರಣೆಯ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಳಗಳೆಂದರೆ ಸಿರಿಆರಾಧನೆ ನಡೆಯುವ ಆಲಡೆಗಳು.

ಭೂತಾರಾಧನೆ, ನಾಗಾರಾಧನೆಯ ರೂಪ, ಸ್ವರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ಆರಾಧನಾಪರಂಪರೆ ಇದು. ನಾಗಪಾತ್ರಿ, ನಲಿಕೆ, ಪಂಬದ, ಪರವ, ಪಾಣರ ಎಂಬ ಪಂಗಡದವರಿಗೆ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯ ಪಟ್ಟ ಇದೆ. ಅವರ ಮೆಯ್ಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ದೈವ ಅವರ ಸಂತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಬರುವುದಲ್ಲ. ಬದಲು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿಸುವವರಿಗಾಗಿ, ಭಕ್ತರಿಗಾಗಿ ದೈವದ ಮಾಧ್ಯಮಿಗಳಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ವ್ಯವಹಾರಸ್ವರೂಪ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಷ್ಟ, ಬೇನೆ, ದೈಹಿಕ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಕುಟುಂಬದಿಂದಾಗಿ ತನಗೆ ಒದಗಿಬಂದ ಸಾಮಾಜಿಕವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಪರಿಹಾರ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುವ ಸಿರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮೆಯ್ಮನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು, ಸಮಾಧಾನ, ಶಾಂತಿಯಿಂದಿರುವ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ಆವೇಶದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿದು.

ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಿರಿಯ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಒಳಗಾಗಿಸಿಕೊಂಡು, ತಾನೇ ಅವಳಾಗಿ, ಅವಳಿಗೋಸ್ಕರ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆರಾಧನೆ. ಮಾಯದ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾದ ಬೆಸುಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮಾಯದ ಜಗತ್ತಿನ ಸಿರಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಗೀಕಾರ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದರಿಂದ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಘನತೆ ಗೌರವ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಆರಾಧನಾಸಂಪ್ರದಾಯ. ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಅವಳಿಗೆ ಬೆಳಕಿನ ಕಿಂಡಿ. ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಗೂ, ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯೊಬ್ಬಳು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ತುಂಬಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಅವನು 'ದಾರಿಯನ್ನಷ್ಟೇ ತೋರುತ್ತಾನೆ'. ಅಲೌಕಿಕ

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವ ಕೆಲಸ ಅವಳದ್ದು . ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಮತಾಚರಣೆಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹೆಣ್ಣು, ಸಿರಿದೈವ, ಸಿರಿಆರಾಧನೆ, ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳ ನಡುವೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳನ್ನು ಲೌಕಿಕದಿಂದ ಅಲೌಕಿಕಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಅವಳ ಅಲೌಕಿಕ ಸೇರ್ಪಡೆಯನ್ನು ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಅವನದು. ಅವಳ ಮೆಯ್ಮನಗಳ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ, ಪರಿಹಾರರೂಪವಾಗಿ ಸಿರಿಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಬಿಡುವ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಕೆಲಸ ಅವನದು. ಆಮೇಲೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ಅಲೌಕಿಕವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಅವನ ಪಾತ್ರ ದಾರಿತೋರಿಸುವುದು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಇಡೀ ಸಿರಿಆರಾಧನೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಅವನ ಬದುಕಿನ ನೇರ್ಪಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವಂತಹದೇನಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಡತೆ, ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಅವನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಮಾನಸಿಕ ತುಮುಲಗಳಿಗೆ ಅಲೌಕಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ಪಡೆದು ಆರಾಧನೆಯ ಹಿಂದಿರುವ ಕಥೆಯನ್ನು ಲೌಕಿಕವಾಗಿಯೂ ನಿಜಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಂತೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಮಾನಸಿಕ ಅಸ್ಥಿರತೆಯ ಲಾಭವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಹುನ್ನಾರ ಎಂದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಅನ್ನಿಸಿದರೂ, ಅವಳೆಲ್ಲಿಯೂ ಅವನ ಕುರಿತು ಕೆಡುಕು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳ ಪೂರ್ಣಒಪ್ಪಿಗೆ ಅವನ ನಡೆಗಳಿಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಿರಿ ಮತ್ತು ಕುಮಾರನ ಅಲೌಕಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಅಭಿನಯದಲ್ಲಿ, ಲೌಕಿಕಜಗತ್ತಿನ ಬೇನೆ, ಬೇಸರಿಕೆಗಳನ್ನು ಕುಮಾರನೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವೇದಿಕೆಗಳೆಂದರೆ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು. ಇಲ್ಲಿ ಆದಿದೈವ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಗ, ನಂದಿಗೋಣ, ಹೀಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದೈವಗಳು ಇವೆ. ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಜಾಗವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸ್ಥಳಗಳು ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯ ಪ್ರಮುಖ ವೇದಿಕೆಗಳು. ವೈದಿಕ ಅವೈದಿಕಗಳ ಸಂಗಮ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಆದಿಮೂಲ ಸ್ಥಳವೆಂದು ತಾನಾಗಲೀ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದವರಾಗಲೀ, ಬಂಧುಗಳಾಗಲೀ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬಂದು ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸ್ಥಳವಿದು. ಸಿರಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ, ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವ ತಾಣವಿದು. ವಿಶಾಲವಾದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ದೈವಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯದೊಂದಿಗೆ, ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಾಮೂಹಿಕ ದೈವಾರಾಧನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವೆಂಬಂತಹ ಸ್ಥಳ.

ಆಲಡೆಯೆಂಬುದು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಬೆರ್ಮೆರ ತಾಣ. (ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನಾ ಕೇಂದ್ರ) ನಿಧಾನವಾಗಿ ವೈದಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ, ಪುರಾಣದಲ್ಲಿನ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪೂಜೆ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನೇ ನೆಪವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಶಿಷ್ಟರು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ರೂಪಾಂತರ ಮಾಡಿದಂತೆನಿಸುತ್ತದೆ. 'ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಗತ ಶಿವ' ಎಂದೆಲ್ಲ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ವಕ್ತೃಗಳು ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮೂಲದೈವದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನಪದರ ನಂಬಿಕೆಯ ತಾಣವೊಂದು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಹತ್ತು ಹಲವು ದೈವಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆಯೊಂದಿಗೆ, ಆದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆರ್ಮೆರ ತಾಣದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿತು. ಪಂಚದೈವಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡವು. ಕ್ರಮೇಣ

ಒಂದಷ್ಟು ದೈವಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿ ಆಲಡೆ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡವು. ವೈದಿಕಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೆರೆಸುವಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಆದಿದೈವ(ಬ್ರಹ್ಮ) ಶಿವನಾಗಿಯೋ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇವರ ಹೆಸರಿನೊಂದಿಗೆ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ, ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆ ಆಗುತ್ತಾ ಬಂತು. ಶಿವ ಅಥವಾ ವೀರಭದ್ರ ಪ್ರಧಾನವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಂತೆ ಉಳಿದ ದೈವಗಳು ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ ಸರಿಯದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಂಬಿಕೆ, ಆಚರಣೆ, ರೀತಿ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಮೂಡಿದವು. ಸಿರಿದೈವಾವೇಶವನ್ನು ಆಲಡೆಯ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಸಿಕೊಂಡ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಆಲಡೆಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತವರ್ಗ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಬ್ಬಗದಾರಗರನ್ನು ತರುವಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಸಹಾಯ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಸಂಕೀರ್ಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಆಲಡೆ ರೂಪುಗೊಂಡಂತಿದೆ.

ಸಿರಿ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಂತಹ ಆಲಡೆಗಳು ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನವೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಗಳಿದ್ದು ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಗಳಾಗುವ ಆಲಡೆಗಳು ಅನಂತರದವು ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯೂ ಆಗದೆ, ಕೇವಲ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವಂತಾದ್ದು ಭಕ್ತರು ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಿಕರು ಸೇರಿ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಪೂಜಿಸುವಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿವೆ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದವು ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ೭೧ ಇವೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಆಲಡೆಗಳ ರೀತಿಗಳಾಗಲೀ, ರಿವಾಜುಗಳಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ದೈವಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಬೇರೆ. ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲೂ ಭಿನ್ನತೆ ಇದ್ದು, ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಇವೆ. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದ್ದು, ಆವೇಶಕ್ಕೊಳಗಾಗುವ ಭಕ್ತರು ಬರುತ್ತಾರೆ. 'ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಆವೇಶಪ್ರತಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೆಂಗುಸರು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಯಾರೂ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲು ಯಾವುದೋ ದೈವ ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಆಚರಣೆಗಳು ಕೂಡ ಪೂರ್ಣರೂಪದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದ ಆಲಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ಆದರೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನಿಲ್ಲ. ಸಾಕಷ್ಟು ದೈವ-ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಅಬ್ಬಗ-ದಾರಗರು ಇರುವುದರಿಂದ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು.

ಇಂದು ಬಹಳಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಗತಿಪರ ಜಿಲ್ಲೆ ಎಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದಿರುವ ಅವಿಭಕ್ತ ದ. ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ೭೧ ಆಲಡೆಗಳಿದ್ದು, ಮೂರುಕಡೆ ಮನೆದೈವಗಳಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿವೆ. ಇವತ್ತಿಗೂ ಹೊಸಹೊಸ ಆಲಡೆಗಳು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಆರಾಧನೆಯ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತಿವೆ. ಹೊಸ ಆಲಡೆಗಳು ವಾಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ನಿರ್ಮಾಣಶೈಲಿ ಆಧುನೀಕರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಅಕ್ಷರ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಂಡ ರೀತಿ ನೋಡಿದರೆ,

ದೇಶವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜನ ಈ ದೈವ-ದೇವರುಗಳಿಗೆ, ಕಟ್ಟಡಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ಹೊಸರೂಪ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವ ಅವರ ಚಿಂತನಾಕ್ರಮವಿದ್ದರೂ ಆಚರಣೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿಲ್ಲ. ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೊಸರೂಪ ತಾಳಿ, ದೈವದೇವತೆಗಳು, ಗುಡಿಗಳು ಒಂದಷ್ಟು ವೈಭವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಜನಪದರ ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಹೊಸಕಲ್ಪನೆಯ ಹೆಗ್ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಭಯ ಕಡಿಮೆಯಾದಂತೆನಿಸಿ ಆಚರಣೆಗಳ ವೈಭವೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಂತಿದೆ.

೯.೧ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಫಲಿತಗಳು

೧. ಆಲಡೆಯೆಂಬದು ದೇವರು, ನಾಗಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ಭೂತಗಳಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ಸಿರಿಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಒಂದೇ ಕಡೆ ಇರಿಸಿ ತತ್ಸಂಬಂಧೀ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ತಾಣಗಳೆನ್ನಬಹುದು. ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ನಡೆಸುವುದು ಆಯಾ ಆಲಡೆಗಳ ವೈಭವೀಕರಣ, ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ ಅಥವಾ ದಲ್ಯಸೇವೆ ಎಲ್ಲಾ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾಗದು.

೨. ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ಜಾಲದ ೭೧ ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಆಲಡೆಗಳನ್ನು ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾದಂತೆ ಮತ್ತು ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ತಾಣಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದು, ಜೊತೆಗೆ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳೆಂದು ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಮನೆದೈವಗಳಾಗಿ ನಂಬುವ ಮೂರು ಮನೆಗಳನ್ನು ಮೊತ್ತಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಯ ಆಚರಣೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದುವು ಆಲಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಆರಾಧನೆಯ ವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣತೆಗೆ ಇವುಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

೩. ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿಯ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಮತ್ತು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳ ಅಲೌಕಿಕ ಸಂಬಂಧದಂತೆ ಲೌಕಿಕಸಂಬಂಧಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳ ಹಾಗೂ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರವಾಗಿದ್ದು, ಅವರ ಮೂಲಕ ಆಲಡೆಯೊಂದಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

೪. ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದಾಗ, ಅವುಗಳು ಜನಪದರ ಮಾನಸಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರ ತಾಣಗಳಾಗಿ, ನೆಮ್ಮದಿಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ, ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಆವೇಶಗಳು ನೆಮ್ಮದಿಯ ಕ್ಷಣಗಳಾಗಿ ಪಾತ್ರಿಗಳ ಮನದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ದೈವ-ದೇವರುಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ನೆಪವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ

ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಂತಿದೆ. ಈ ತಾಣಗಳಲ್ಲೇ ತುಳುನಾಡಿನ ಹೆಂಗುಸರಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ, ನೆಮ್ಮದಿ, ಹೊಸಬದುಕು ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು. ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳು ಕೇವಲ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲ, ಶಕ್ತಿಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆಂದು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

೫. ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಗೆ ಪ್ರತಿರೋಧ ಒಡ್ಡಿದ ಕುಮಾರನನ್ನು ಅವನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಮಾಯಕಮಾಡಿ, ಮತ್ತೆ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನೊಂದಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆಯ ದಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಓಲಗವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಲೌಕಿಕದಲ್ಲಿ ಅದರ ಅಭಿನಯವೂ ಎಂಬಂತೆ ಸಿರಿಜಾತ್ರೆಯಂದು ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯೇ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯನ್ನು ದಲ್ಯದ ಮೇಲೆ ಏರಿಸಿ ಹಿಂಗಾರ ನೀಡಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಆರಂಭ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಅಲೌಕಿಕಗಳ ನಡುವಿನ ಮಧ್ಯಂತರ ಜಗತ್ತಿನ ಒಂದುರಾತ್ರಿಯ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಕೈಯಲಿರುತ್ತದೆ. ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವಂತಿಲ್ಲ. ಇನ್ನುಳಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಗೌರವಯುತ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರನ್ನು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳು ಬೇರೆ ಆಲಡೆಗಳಿಗೆ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದೂ ಇದೆ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಪೂರ್ತಿ ಕುಮಾರನ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಅಲೌಕಿಕತೆಯ ಆನಂದ ಮತ್ತು ತಾಯಿ – ಮಗನ ಸಂಬಂಧದ ಸಂತೋಷ ದಕ್ಕಿದೆ ಅಂತ ಅವಳಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದರೂ, ಪಾಡ್ದನದ ಹಿನ್ನಲೆ ಮತ್ತು ಒಟ್ಟಾರೆ ದಲ್ಯಸೇವೆಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ತನ್ನ ಹಲವಾರು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಒತ್ತಡಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಮುಕ್ತತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವ ಸಂತೃಪ್ತಿಯ ಕಾಲಾವಧಿ 'ದಲ್ಯಸೇವೆ' ಎಂದೆನಿಸಿದರೂ, ಅವಳು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ತಮ್ಮ ವಾಸ್ತವಿಕ ಬದುಕಿನ ನೋವು, ಅನ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವೆಂದೆನಿಸುವ ಇಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಪುರುಷನ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಆವೇಶಿತರಾಗುವುದು ತನ್ನ ಹೋರಾಟದ ನೆಲೆ ಇದು ಎಂಬುದಾಗಲೀ, ಸ್ತ್ರೀಪ್ರಧಾನ ಅಥವಾ ಪುರುಷಪ್ರಧಾನವೆಂಬಂತಹ ಅರ್ಥದಿಂದಾಗಲೀ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಆವೇಶದ ಮೂಲಕ ಪರಿಹಾರವೊಂದು ತನ್ನ ಮನಕ್ಕೆ ನಿರಾಳತೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಪುರುಷರ ಮೇಲಿನ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಾಗಿ ಈ ಬಗೆಯ ಆಚರಣೆಯ ಆಯ್ಕೆ ನಡೆದಿದೆ ಎನ್ನಲಾಗದು. ಪುರುಷರ ಸಹಕಾರದಿಂದಲೇ ಮಾನಸಿಕ ಜಂಜಾಟದಿಂದ ಮುಕ್ತಳಾಗುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಅಂಶಗಳಿವೆಯೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ

೭. ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಅಲೌಕಿಕ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಧನಾತ್ಮಕ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಅಶಿಕ್ಷಿತ ವರ್ಗದಂತೆ ಇಂದಿನ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ವರ್ಗ ಇರಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿಯರು ಮತ್ತು ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅದೇ ಬಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ದಲ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿನ ವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ಜೀವನವಿಧಾನವನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಅವರ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಒತ್ತಡಗಳಿಂದಾದುದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಅನುಕಂಪದಿಂದ ನೋಡುವುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

೭. ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಭೂತಗಳೆಂಬಂತೆ ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಹರಿಕೆ ಏನಿದ್ದರೂ ದಲ್ಯಸೇವೆ ಮಾತ್ರ. ಅಪವಾದವೆಂಬಂತೆ ಮನೆದೈವಗಳಾಗಿ ನಂಬುವ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಕೋಲ ಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಸಿರಿಗಳನ್ನು ನಂಬುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇದು ಮುಂದುವರಿದ ಭಾಗವೆನ್ನಬೇಕು. ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಕನ್ಯಾಡಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪದಜ್ಜ ಎಂಬ ದೈವಕ್ಕೆ ಇಂದಿಗೂ ಕೋಲ ನಡೆಸುವ ಕ್ರಮವಿಲ್ಲ. ಅಗೆಲು ನೀಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಅತಿಮಾನುಷ ವರ್ಗದವರು ದೈವಗಳಾಗಿ ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವರಿಗೆ ಕೋಲ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲುವಂತಾದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ರಮ. ಸಿರಿ ಆ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಆವರಿಸಿಲ್ಲ. ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಛಾಯೆಯಾಗಿರುವ ಭೂತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯಳೆನಿಸಿದ ಸಿರಿಯನ್ನು ದೈವಗಳ ಸಾಲಲ್ಲಿರಿಸಿ ಕೋಲ ಕೊಟ್ಟು, ಪುರುಷ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಆರಾಧಿಸುವುದು ಸಹನೀಯವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಅವಳನ್ನು 'ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪ್ರಿಯಳಾದವಳು' ಎಂಬಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ದಲ್ಯಸೇವೆಗೆ ಸೀಮಿತ ಮಾಡಿರುವುದು ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಪ್ರಮುಖಾಂಶ.

೮. ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು ಎಲ್ಲೂ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ಆಕಾರ, ಆಚಾರ, ರಚನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಜನಪದೀಯ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ದಿಕ್ಕು, ವಾಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ೬೦ರ ದಶಕದ ನಂತರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನನೀಡಲಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧೦. ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು, ನಾಗಾಲಯಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಒಳಸಂಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳ ಕುರಿತು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದಾಗ (ಈ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಅಧ್ಯಯನವು ಬೇರೆಯೇ ಒಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.) ಆಲಡೆಗಳು ದೇಗುಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿವೆಯೆಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಇವು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಆಚರಣಾ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಜನಪದರು ಮತ್ತು

ಶಿಷ್ಟವರ್ಗದವರ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯುವುದೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಇದು ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳು ಬೀರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಯಾಮಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕಿಗೆ ದಾರಿದೀಪವಾಗಿವೆ.

೧೧. ಸಿರಿ ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಆಲಡೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ತುಳುನಾಡಿನ ಪ್ರಬಲ ರಾಜಕೀಯ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಶಕ್ತಿಗಳಾದ ಜೈನ ಮತ್ತು ಬಂಟಸಮುದಾಯಗಳ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಬಹುದು. ಈ ಮೇಲಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಾಧಾರಿತ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಬಹುಮುಖೀ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

೧೨. ಆಲಡೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಚರಣೆ ಅಥವಾ ಆಡಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಮುದಾಯಗಳ ನಡುವೆ ತರತಮ ಭಾವ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕೊಡುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಇರುವದರಿಂದ ತಾತಮ್ಯದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ವೈದಿಕವರ್ಗ ಮತ್ತು ಇನ್ನುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಆಲಡೆಯೊಂದರ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸುವುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಅಂಶ.

೧೩. ಸಿರಿಯ ಉಗಮಸ್ಥಾನ ಇಂದಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತುಳುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು ಸಿರಿಮತಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತು, ಏಕರೂಪತೆ ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಬಲವಾಗಿದೆ.

೧೪. ತುಳುನಾಡಿನ ನಿವಾಸಿಗಳೆನ್ನಬಹುದಾದ ಬಿಲ್ಲವರು, ಬಂಟರು, ಮೂಲ್ಯ, ಮಡಿವಾಳ ಮುಂತಾದ ಸಮುದಾಯದವರಂತೆ ವಲಸಿಗರಾಗಿ ಬಂದಂತಹ ಮರಾಠಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಕೂಡ ಸಿರಿಯ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು, ದೈವತ್ವದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಸಿರಿ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾದ ಅಂಶ.

೧೫. ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರ ಜೀವನಶೈಲಿ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇಲ್ಲ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಕನ್ನಡಪ್ರಾಂತ್ಯದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ (ಆಲಡೆಗಳ) ರಚನೆ ಮತ್ತು ಒಟ್ಟಾರೆ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧೬.ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದವರು ದರ್ಶನಸೇವೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಕನ್ನಡ ಸಿರಿಪಾಡ್ದನವಾಗಲಿ, ಸಮಾನವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಲೀ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ.

೧೭. ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದ ಶ್ಯಾವಿಸೇವೆ (ದರ್ಶನಸೇವೆ) ಉತ್ತರಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿರುವ ದರ್ಶನಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನಾಂತರವಾಗಿವೆ. ಚೌಡಮ್ಮ, ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಬಿಸಿಲಮ್ಮ, ಸಿರಸಿಯಮ್ಮ, ಕಾಳಮ್ಮ, ಗಾಳಿಯಮ್ಮ, ಸಿರಿಯಬ್ಬೆ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳು ಮೆಯ್ಮೇಲೆ ಬಂದು ದರ್ಶನಸೇವೆ ಕೊಡುವಂತೆ ಇವರು ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೮. ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಗರೊಡಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಗರೊಡಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಆಲಡೆಗಳಿದ್ದು ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಸಂಬಂಧಗಳು ಇವೆ. ಕನ್ನಡಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿಯ ಆಲಡೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಅಂತಸ್ಸಂಬಂಧಗಳ ವಿಶೇಷ ಹೊಳಹುಗಳನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲದು.

೧೯. ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲಡೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನದೊಂದಿಗೆ, ಆಲಡೆಗಳ ರಾಚನಿಕ ಅಧ್ಯಯನದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕತೆ ಮತ್ತು ವೈದಿಕೀಕರಣದಿಂದಲಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳು ಹಿಂದಿನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳು ಬಹುಮುಖ್ಯ ದಾಖಲೆಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಅವಿಭಕ್ತ ದ. ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ.

೯.೨ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು

ಕೇವಲ ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಮಾಡಲಾದ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ, ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಅವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾಡಲಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಹಾಗೂ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಫಲಿತಾಂಶಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ನಡೆಸಬಹುದಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಜನಜೀವನದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಮಾಸಿಹೋಗುತ್ತಿವೆ ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಆಚರಣೆಗಳು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಒಳಗೆ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಷ್ಟೇ ಇಂತಹವುಗಳು ಬೆಳಕು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಡಾ। ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ ಅವರು ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನಾ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾಗ 'ಜಾಲಾಟ' ಎಂಬ ಆರಾಧನಾ ಪ್ರಕಾರವೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಪ್ರೊ ಎ.ವಿ.ನಾವಡ ಅವರು ನಾಗಾರಾಧನೆಯ ವಿಸ್ತೃತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಂದಾಪುರದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಕಾಡ್ಯನಾಟ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷ ಆರಾಧನಾ ಪ್ರಕಾರವೊಂದನ್ನು ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಸಂಶೋಧಿಸಿದರು. ಆಲಡೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ

ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ 'ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿಆರಾಧನೆ' ಎಂಬ ಹೊಸ ಆರಾಧನಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಕುರಿತು ಇನ್ನಷ್ಟು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ವಿಪುಲ ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾವಲಯದಲ್ಲಿ 'ಸಿರಿ ಆರಾಧನೆ' ಎಂಬುದು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿಲ್ಲ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಆಲಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಗರೊಡಿಗಳು ಒಂದೇ ಸಂಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗರೊಡಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಗದಾರಗರು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ಇಂದು ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಆಲಡೆಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿವೆ. ಹಿಂದೆ ಗರೊಡಿಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಇದ್ದಿರಲಾರದು. ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಸಂಬಂಧಗಳ ಕುರಿತು ಇನ್ನಷ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಒಳನೋಟಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಅಧ್ಯಯನದ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಮಿತಿಯಿಂದಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ.

ಇಂತಹ ಹತ್ತುಹಲವು ಸಂಶೋಧನಾ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಗೆ ಮುಖ್ಯ ತಳಹದಿಯಾಗಿ, ಮುಖ್ಯ ಆಕರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದು, ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಹೊಳಹುಗಳಿಗೆ, ಒಳನೋಟಗಳಿಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲ ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ಅನುಬಂಧಗಳು
(೧ ರಿಂದ ೭)

***ಅನುಬಂಧ-೧** ತುಳುನಾಡಿನ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಆರಾಧನಾಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತಾಣವೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ತಾಣ ಅಂದರೆ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪ್ರದೇಶ. ದೈವ ದೇವತೆಗಳ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ಪದ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ಹೆಬ್ರಿಯ ತಾಣ ಇಂತಹ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಇಲ್ಲಿ ೩೦ ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ದೈವ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳಿವೆ.

*** ಅನುಬಂಧ –೨** ಧ್ಯಾನಶ್ಲೋಕ–

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ಕರ ಸನ್ನಿಭಂ ತ್ರಿನಯನಂ ನಾಗೇಂದ್ರ ಭೂತೋಜ್ವಲಂ
ಹಸ್ತೇ ಹಸ್ತ ಕಪಾಲ ಖಡ್ಗ ಸಹಿತಂ ಶ್ವೇತಾಬ್ಜ ಢಕ್ಕಾಯುಧಂ
ಕಾಂಚಿತ್ಕಿಂಕಿಣಿ ನೋಪುರ ಭವರವೈ ಅಪೂರಿತ ಶ್ಯಾಮಖಂ
ಭೂತೇಶಂ ಚತುರಾನನಂ ಭಜಹರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಭಿಧಾನಂ ಭಜೇ'

ಈ ಭೂತ ಬ್ರಹ್ಮನು ಚತುರ್ಬಾಹುವಾಗಿ ಕಪಾಲ, ಖಡ್ಗ, ಢಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಮಲಧಾರಿಣಿಯಾಗಿಯೂ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ನಾಲ್ಕು ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ನಾಗಭೂಷಣನಾಗಿಯೂ ಇರುವವನು. ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ಭೂತಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸಂಗ್ರಹಿತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕ. 'ಇಂತಹ ವಿವರವುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮನ ಎರಡು ವಿಗ್ರಹಗಳು ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿವೆ. ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದೂವರೆ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನವು. ಇನ್ನೊಂದು ಮೂರ್ತಿ ಸುಮಾರು ೬೦೦ ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಇದೇ ತೆರನಾದ ಭಿನ್ನ ಶಿಲಾ ಮೂರ್ತಿ ಹಿರಿಯಡ್ಕದ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದೆ. ಪ್ರಧಾನ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತಬ್ರಹ್ಮನ ಕಂಚಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

* ಇದೇ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕವತ್ತಾರಿನ ಶ್ರೀ ಅನಂತ ಭಟ್ಟರು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದರು.

***ಅನುಬಂಧ –೩** ಶ್ರೀ ಎಸ್.ಎ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯರವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಬೆರ್ಮರ ಕುರಿತಾದ ಸಂಧಿಯ ತುಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ

ಬೆರ್ಮೆರು ವರ್ಣನೆ (ತುಳು)

ಉಂಗುಷ್ಟಡು ಉರಿನಾಗೆರ್ಲು
ಪಾದಡು ಪಂಚನಾಗೇಂದ್ರ
ಮೊರಂಪುಡು ಮುನ್ನೂರ ಸ್ವಾಮಿ
ಕಣ್ಣುಡು ಕಾಳಿಂಗರಾಯ
ಮೂಂಕುಡು ಮಣಿನಾಗ
ತರಟು ಏಳುನ್ನೆಡೆ ಸತ್ತಿಗೆ
ಬಲತ ಕೊಡೀಟು ಬಂಗಾರ್ದ ಜನಿವಾರ

ಎಡತ ಕೊಡೀಟು ಬೊಳ್ಳಿದ ಜನಿವಾರ

ನಾಲಾಯಿಡು ಸುಣ್ಣದ ವಕ್ಕೆರ

ಬಲತ ಮರ್ಗಿಲುಡು ಬಂಗಾರದ ಬಚ್ಚಿರೆ

ಎಡತ ಮರ್ಗಿಲುಡು ಬೊಲ್ಲಿದ ಬಜ್ಜಯಿದ ಚಂಬುರ್

ಬಲತ ಮರ್ಗಿಲುಡು ಪದರಾಡು ಆಣುಕನ್ಯೆ ಸಿರಿಕುಲು

ದತ್ತೂಡು ಮರ್ಗಿಲುಡು ಪದರಾಡು ಪೊಣ್ಣು ಕನ್ಯಾ ಸಿರಿಕುಲು

ಬಲತುಡು ಆಣುಕನ್ಯ ಸಿರಿಕುಲು ಬಂಗಾರದ ಕೊಂಚಲ ಪತ್ತುದು ಬೆರ್ಮೆರೆಗು ಗಾಳಿ

ಎಡತುಡು ಪೊಣ್ಣು ಕನ್ಯ ಸಿರಿಕುಲು ಬಂಗಾರದ ಹರಿವಾಣಡು ಮುತ್ತೂದ ಏಕನಾರತಿ ಪತ್ತುವೆರು

ಬೆರ್ಮೆರು ವರ್ಣನೆ (ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ)

ಉಂಗುಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಉರಿನಾಗ

ಪಾದದಲ್ಲಿ ಪಂಚನಾಗ

ಮೊಣಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮುನ್ನೂರ ಸ್ವಾಮಿ

ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಂಗರಾಯ

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಮಣಿನಾಗ

ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಏಳು ಹೆಡೆಯಂತಿರುವ ಸತ್ತಿಗೆ

ಬಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಿನ ಜನಿವಾರ

ಎಡ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಜನಿವಾರ

ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣದ ಮಚ್ಚೆ

ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಿನ ವೀಳ್ಯ

ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಅಡಿಕೆ ಕಾಯಿಯ ಗೊಂಚಲು

ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಡು ಕನ್ಯಾ ಸಿರಿಗಳು

ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಹೆಣ್ಣು ಕನ್ಯಾ ಸಿರಿಗಳು

ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಡು ಕನ್ಯಾ ಸಿರಿಗಳು ಬಂಗಾರದ ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ಬೆರ್ಮೆರು ದೇವರಿಗೆ

ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತಿರುವರಂತೆ

ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಹೆಣ್ಣು ಕನ್ಯಾ ಸಿರಿಗಳು ಬಂಗಾರದ ಆರತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು

ಇಂತಹ ಲಕ್ಷಣ ಹೊಂದಿರುವ ಬೆರ್ಮೆರು ಶಿಲೆ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಕೆಮ್ರಾಳು (ಸುಳ್ಯ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ 'ಹೇಮಳ' ಕಾಡು) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಭೂತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು.

ಅನುಬಂಧ- ೪

೧. ಶಿವಾನಂದ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ, ಖಂಡಿಗೆ ಬೀಡು, ಸಂದರ್ಶನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ಆಲಡೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ : ಲೋಕನಾಡು, ಕವತ್ತಾರು, ಪೇರೂರು, ಪೆರ್ಡೂರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಹಿರಿಯೂರು, ಪಾದೊಟ್ಟು, ಹೆಜಮಾಡಿ, ಎರ್ಮಾಳು, ಪಾಂಗಾಳ, ಬೊಳ್ಳೊಟ್ಟು, ನಂದಳಿಕೆ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಮಾಲಾಡಿ

೨. ಶ್ರೀ ಮುತ್ತಪ್ಪ ಮೂಲ್ಯ, ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ, ನಂದಳಿಕೆ ಇವರು ನೀಡಿದ ಆಲಡೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡು, ನಂದಳಿಕೆ, ಕವತ್ತಾರು, ಪೇರೂರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಪಾಂಗಾಳ, ಮದ್ಯ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು, ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಆನೊಟ್ಟು, ಮಾನೊಟ್ಟು, ಜಪ್ಪು, ಎರ್ಮಾಳು, ಬೋಳ, ಕಾಪು, ಕಡಂದಲೆ, ಇನ್ನ, ಮುಂಡೇರು, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು, ನಡ್ವಾಲ್, ಖಂಡೇವು.

೩. ಪದ್ದು, ಮಾಳಚೌಕಿ, ಕಾರ್ಕಳ ಇವರು ನೀಡಿದ ಆಲಡೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ; ಎರ್ಮಾಳು, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಪಾಂಗಾಳ, ನಂದಳಿಕೆ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು, ಕವತ್ತಾರು, ಪೇರೂರು, ಲಂಕೆಲೋಕನಾಡು, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಮುಜಲೊಟ್ಟು, ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟು

ಅನುಬಂಧ–೫

ನಿಡಗಲ್ಲು ಶಾಸನ, ಕಾಲ ೧೪೬೦–೧೪೮೦ (ಸಂಗ್ರಹ: ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಎ. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ)

೧. ಶ್ರೀ ಮತು ಕಾಮಿತಾಯ ಬಂಗರಯು ಪೆನ್ನಂಣ ಮೂಲರು ಬರಸಿ

೨. ದ ಶಾಸನದ ಕ್ರಮ ಯಂದರೆ ನೆಡಗಲ್ಲ ಹೋಲೂಕಳೆ

೩. ಕೈ ಉಭೆ ಕೈಯದ ಶಾಸನದ ಆಡಕಟಿ ಆಡಕ್ಕೆ ಯಿ ಹೊ

೪. ಲೂ ಗಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಕಾಳಗ ಸಲ್ಲದು ಯಿ ಅಡಕದ ಮೀರಿದಾ

೫. ಶ್ರೀ ಮತ್ತು--------------ಸೋಮನಾತ

೬. ದೇವರಿಗೂ ------------ಳಿಯ ಶ್ರೀ ಪಾದಂಗ

೭. ಳ ಮಧ್ಯಸ್ತ ಬಂಗರ ಮೂಲರ ಸ್ವಹಸ್ತದ ವೊಪ್ಪ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ

ಶಾಸನದ ಅರ್ಥ;

೧. ಶ್ರೀ ಮತು ಕಾಮಿತಾಯ ಬಂಗರು ಪೆನ್ನಂಣ ಮೂಲರೂ ಬರಸಿ

೨. ದ ಶಾಸನದ ಕ್ರಮಯಂದರೆ ನೆಡಗಲ್ಲ (ನಿಡ್ಗಲ್) ಹೊಲುಕಳೆ (ಹೊಳೆ ಹಳ್ಳ)

೩. ಇಬ್ಬರೊಳಗೆ ಆಡಕಟ್ಟಿ(ಅಡ್ಯಣ, ಗುರಾಣಿ) ಹಿಡಿದು ಹೊಡೆದಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆ.

೪. ಹೊಲೂ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ (ಹೊಲ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ) ಕಾಳಗ (ಯುದ್ಧ) ಸಲ್ಲದು.ಈ ಅಡಕ(ಕರಾರು)ವ ಮೀರಿದರೆ.

೫. ಶ್ರೀ ಮತು--------------ಸೋಮನಾತ(ದೇವರ ಹೆಸರು)

೬. ದೇವರಿಗೂ --------------ಶ್ರೀ ಪಾದಂಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ

೭. ಬಂಗರು(ಬಂಗರಾಜ) ಮೂಲರ(ಜೈನವರ್ಗದ ರಾಜ) ಇವರಿಬ್ಬರ ನಡೆವೆ (ಮಧ್ಯಸ್ಥ) ಕರಾರಿನ ಸಹಿಯೊಂದಿಗೆ ಎಂಬುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಯತಿಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಈ ಕರಾರು ಲೇಖ-ಶಾಸನ ರಚಿತವಾದಂತಿದೆ ಎಂಬುದು ಡಾ. ಪಿ. ಎನ್. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಮೂಲವಂಶರ ರಾಜರ ಒಂದು ಅರಮನೆ ನಿಡ್ಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ತು ಎಂಬುದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಶಾಸನವು ಕೂಡ ಮೂಲವಂಶವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾವಿಸುವುದರಿಂದ, ಸಿರಿಯ ಸಾಕುತಂದೆ ಬಿರ್ಮ/ ಬಿರುಮ ಮಾಲವ ಅಥವಾ ಪಾಲವ 'ಮೂಲ' ವಂಶದವರಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಎಂಬ ಊಹೆಯನ್ನು ಎಸ್. ಎ. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಅನುಬಂಧ-೬

ನಂದಳಿಕೆಯ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೪೩ರ ಎರಡು ತಾಮ್ರಶಾಸನಗಳ ಪಾಠ:

ಸಂಗ್ರಹ-ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್

ಶಾಸನ ಪಾಠ-೧

'ನಮಸ್ತುಂಗ ಶಿರಶುಂಬಿಚಂದ್ರ ಚಾಮರ ಚಾರವೆತ್ರಯಲೋಕ್ಯನಗರಾಂಭ ಮೂಲ ಸ್ಥಂಬಾಯ ಶಂಭವೆ' ಸ್ವಸ್ಥಿ ಶ್ರೀ ಜಯಾದಸಯ' ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ವರುಷ ೧೫೬೫ನೆಯ ಶೊಬಕ್ರುತು ಸಂವತ್ಸರದ ಚಯಿತ್ರ ಶು ೪ ಶುಕ್ರವಂರದಲೂ ಶ್ರೀಮತು ಚಂದಲದೆ ವಿಯರ ಕುಮಾರ ಪಾಂಡಪ್ಪರಸರೂ ತಿರುಮಲರಸ ಚಊಟರಿಗೆ ನಾಡು ಬಳಿ ಅಯಿ ಸಾವಿರ ಅಳಾಯೆಂರ್ಮಳಮರಂಮ ಹೆಗಡೆಯರ ಮುದೆದಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟ ತಾಂಬ್ರ ಶಾಸನದ ಕ್ರಮವೆಂತೆಂದಡೆ ನಉ ನಿಉ ಯೆಕೊಬಾವದಲಿ ನಡವಾಗವೊಳಗೆ ಬಂದು ಹೊರಗೆ ಅನ್ಯರು ರಯರು ದಣಾಕರು ಮುನಿದು ಬಾಹಾಗನಿಂದ ಸಂಗಡ ನಂಮ್ವದ ಕುದುರೆ ಸಹವಾಗಿವೊರಗಿ ನಿಲುವೆಉ ನಂಮ ಮೆಲೆ ಮುನಿದು ಬಹಗ ನಿಉ ನಿಂಮ ಮಂದಿ ದುರ್ಗ್ಗ ಸಹ ಕುಡಿ ವೊದಗಿ ನಿಲುವೆಉ ನಂಮ ನಿಂಮ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ನಂಮ ನಿಂಮ ಸಾವಿರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾಳಗ ಸಲ್ಲದು ಅಥವಾ ದುಮನುಶ್ಯರು ಮಕಳಿಂದ ಶಸ್ತಿ ಕಲಹ ಬಂದರೂ ಮಾತು ಕತೆಯಿಂದ ತ್ತಿದಿಕೊಂಬ ನಂಮ ನಿಂಮ ಅನುಸರಿಗಳಾಗಿ ದೂರ ನಂಮ ತೆಗೆದು ನಿಉ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ ಸಲದು ನಿಂಮ ತೆಗೆದು ನಾಉ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳಲಿಲ್ಲ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದೋಶ ದ್ರೋಹಗಳ ಮಾಡಿ ಬಂದವರನು ನಿಉಯಿರಿಸಿಕೊಳ ಸಲದು ನಿಂಮಲಿ ದೋಶ ದ್ರೋಹಗಳ ಮಡಿ ಬಂದವರನೂ ನಾಉಯಿರಿಸಿ ಕೊಳಸಲ್ಲದು. ಯಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ಗುಮಟನಾಥ ನೆಮಿಶ್ವರಗೂ ನಂಮ ಗುರು ಲಲಿತ ಕೀರ್ತಿ ಬಟಾರಕರಿಗೂ ನಂದಳಿಕೆ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನದ ದೈವಗಳಿಗೂ ತಪ್ಪಿದವರೆಂದು ಬರೆಸಿ ಕೊಟ್ಟ ತಾಂಬ್ರ, ಶಾಸನ ಪಾಂಡ್ಯಪ್ಪರಸರವೊಪ್ಪ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ

ಶಾಸನ ಪಾಠ -೨

'ಶ್ರೀ ನಮಸ್ತುಂಗ ಶಿರಶ್ಚುಂಬಿ ಚಂದ್ರ ಚಾಮರ ಚಾರವೆತ್ರಯಿಲೋಕ್ಯ ನಗರಾರಂಭ ಮೂಲ ಸ್ಥಂಭಾಯ ಸಂಭವೆ' ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಜಯಾಬ್ಯುದಯ ಶಾಲಿ ವಾಹನ ಶಕ ವರುಷ ೧೫೬೫ನೇ ಶೋಭ

ಕ್ರುತು ಸಂವತ್ಸರದ ಚಯಿತ್ರ ಶು ೪ ಶುಕ್ರವಾರದಲು ಶ್ರೀಮತು ಕೆರವಸಿ, ಪಾಂಡಪ್ಪರಸರಿಗೆ ತಿರುಮಲರಸ ಚಉಟರು ನಾದು ಬಳಿ ಮೂರಂಮ ಹೆಗಡೆಯರ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟ ತಾಂಬ್ರ ಶಾಸನದ ಕ್ರಮವೆಂತೆಂದರೆ ನಾಉ ನಿಉ ಯೆಕೋ ಬಾವದಲ್ಲಿ ನಡವಾಗ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಹೊರಗೆ ಅಂನ್ಯರು ರಾಯರು ದಣಾಯಕರು ಮುನಿದಾಗ ನಿಂಮ ಸುಗದ ನಂಮ ಮಂದಿ ದುರ್ಗ್ಗಸ್ತಹವೊದಗಿ ನಿಲುವೆಉ ನಂಮ ಮೆಲೆ ಮುನಿದಾಗ ನಿಂಮ ಮಂದಿ ಕುದುರೆ ಸಹವೊದಗಿ ನಿಲುವಿರಿ ನಿಂಮ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ನಂಮ ನಿಂಮಮ ಸಾವಿರ ಕಾಲ ಪರಿಯಂತರ ಕಾಳಗ ಸಲ್ಲದು ಅಥವಾ ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಶಸ್ತಿ ಬಂದರೂ ಮಾತಿಂದ ತಿದ್ದಿಕೊಂಬೆವು ನಂಮ ನಿಂಮ ಅನುಸರಿಗಳಾಗಿದ್ದವರ ಮನಂವಾ ತೆಗೆದು ನಿಉ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಸಲ್ಲದು ನಿಂಮ ತೆಗೆದುನಾಉ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ನಂಮಲ್ಲಿ ದೋಷ ದ್ರೋಹ ಮಾಡಿ ಬಂದವರನು ನಿಉ ಯಿರಿಸಿ ಕೊಳಸಲ್ಲದು ನಿಂಮಲ್ಲಿ ದೋಷ ದ್ರೋಹ ಮಾಡಿ ಬಂದವರನವು ಯಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳೆ ಉ ಯಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ಪುತ್ತಿಗೆ ಸೋಮನಾಥ ದೇವರಿಗೆ ತಪ್ಪಿದವರು ನಂದಳಿಕೆ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನದ ದೈವಗಳಿಗೆ ತಪ್ಪಿದವರೆಂದ ಬರಸಿಕೊಟ್ಟ ತಾಂಬ್ರ ಶಾಸನ ತಿರುಮಲರಸ ಚಉಟರು ಶ್ರೀ

ಅನುಬಂಧ–೭

ಸಂಗಣ್ಣರಸನ ಶಾಸನ, ನಂದಳಿಕೆ –೧೩೭೯

ಶಾಸನದ ಸ್ಥಳ : ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ನಂದಳಿಕೆಯ ಬಳಿಯಿರುವ ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟಿನ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಎದುರು ಭಾಗದ ಬಯಲು ಗದ್ದೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದ ಬೆಟ್ಟುಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನ.

ಶಾಸನದ ಕಾಲ : ೧೩೭೯ ಅಕ್ಷರ : ಕನ್ನಡ

ಶಾಸನದ ಎತ್ತರ : ೩.೫" ಅಗಲ : ಕೆಳಗೆ ೧.೨೫" ಮೇಲೆ ೧.೫೦ "

ಶಾಸನದ ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಚಿತ್ರಗಳ ವಿವರ –

ಮಧ್ಯ ಶಿವಲಿಂಗ, ಅದರ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರ, ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೈವದ ಕತ್ತಿ ಮತ್ತು ದೀಪ, ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ದನ ಕರುವಿನ ಚಿತ್ರವಿದೆ.

ಶಾಸನದ ಪಾಠ –

೧. ಶ್ರೀ ನಮಸ್ತುಂಗ ಶಿರಸ್ತುಂಭ ಚಂದ್ರ ಚಾಮರಚಾರವೇ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ನಗರಾ
೨. ರಂಭಯ ಮೂಲಸ್ತಂಭಾಯ ಸಂಭವೇ ॥ ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಶಖ ವರ್ಷ ೧೦೩೬ ನೆಯ
೩. ಪ್ರಭವ ಸಂವತ್ಸರದ ಆಶ್ವೀಜಬಹುಳ ೩ ಆದಿ ಶ್ರೀಮತ್ ಅರಿರಾಯ ವಿಬಾಡ
೪. ಬರ ಗೆ ತಪ್ಪುವ ರಾಯರಗಂಡ ಪೂರ್ವ ದಕ್ಷಿಣ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರಾ
೫. ದಿಶ್ವರಂ ಶ್ರೀ ವೀರ ಹರೆಯಪ್ಪ ವೊಡೆಯರು ಸಾಂಬ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ತಾ
೬. ಯಿಗಳಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆಹರಿಯಪ್ಪಲ್ಯ ಡೆಯರ ನಿರೂಪದಿಂ
೭. ಶ್ರೀ ಮಂನ್ಮಾಹಾ ಪ್ರದಾನಂ ಮಲ್ಲಪ್ಪೂಡೆಯರು ಬಾರಕೂರ ರಾ
೮. ಜವ್ಯನಾಳಲ್ಲು ಆ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಒಡೆಯರು ದತ್ತಾ(ಳ್ವ)ರ ಬಳಿಯ ರಾ

೯. ಜ್ಯವನು ಸಂಗಣ ಜಯರ್ಸರಿಂಗೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಆ ಸಂಗಣ ಜಯ
೧೦. ರ್ಸರು ನಂದಳಿಕೆಯ ಊರು ಏಳು ಬಳಿ ಎಂದು ಪ್ರಜೆ ಜನನಿಗ
೧೧. ಳು ಕಾರಕಳದ ಆರೂರು ನಖರ ಮ ಮಂತಾಗಿ ಕೋಟೆಶ್ವರನಾಳ್ವರು
೧೨. ಸಾಲೆತ್ತಿ ಬಳಿದಾ ಸಿದ್ದಾಯ ನೆಲವಳಿಯ ಜನನದ ಇಷ್ಟಿಕ್ಕಿದರು.
೧೩. ಆ ನಂದಳಿಕೆಯ ಏಳು ಬಳಿ ಎಂದು ಪ್ರಜೆ ಜನನಿಗಳು ಕೋಟೇಶ್ವರಾ
೧೪. ಶ್ವರೆಗು ಕಡಂಬಾಳ್ವರೆಗ ಮ ನಂದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ ಕಿನ್ನಿಮಾಜಿ .
೧೫. ಬೆಟ್ಟು ಕೊಟೆಶ್ವರಾಳ್ವರ ಬ್ರಂಹ್ಮದಾಯಕ ಮ್ಡುಕ ಎಂಬ
೧೬. ಭದು ಕಡಂಬಾಳ್ವರ ಬ್ರಹ್ಮದಾಯಿಯ ವಕ್ಕಲು ಎಂತ ಬ
೧೭. ಯಲು ಆಲೂರವ ಪ್ರಜೆ ಜನನಿಗಳೂ ಆ ಬಾಳಿಂಗೆ ಎಳು ಸಿದ್ದಾ
೧೮. ದಾಯ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಸಗೆ ದುಕ್ಕದಿಲ್ಲಾ ನಟು ಬೆಡುದಿಲ್ಲಾ ಅನಾಯವಿಲ್ಲಾ ಹೊ
೧೯. ರ ದೊನ ವರೆಗೆ ಯಿಕ್ಕುವ ವಿಲ್ಲಯಿ ಬಾಳಿಂಗೆ ಸಲ್ಪ ಮಾ
೨೦. ನ್ಯ ಅಂಣ ತಂಮಂದಿರು ಬಾಸಿರವಲ್ಲಿ (ಬಾಳುವಲ್ಲಿ) ಸಂಗಣ ಜಯ ಅರ್ಸರು ಮಾ
೨೧. ಡಿಸಿದ ದರ್ಮ ಕಾರಕಳದ ಬ್ರಂಹೇಸ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಶ್ರಾವಣ
೨೨. ಮಾಸದಲು ಪುರಾಣದೊಳು(ದು)ವ ಬ್ರಾಂಹಣರಿಗೆ ಯಿ
೨೩. ಬ್ಬರ ಬಾಳಿಂದಲೂ ಗಂಡುಗದ (ಕ) ಲು ಆರುಲೊಡುಕ್ತವ(ತ್ತವ) ಕೊ (ಕಾ)ಡುವ
೨೪. ರು ವರುಸ ಪ್ರತಿಯಲು ನಡೆಸುವ ಬಾರೂರುಯ ಅಡಕಕ್ಕೆ ನಾಡುತ
೨೫. ಪ್ಪಿ ದಡೆ ಅರಸಿಂಗೆ ಗ೫೦೦ ತೆರುವರು ದೇವರಿಂಗೆ ಗ೨೫೦ತೆರುವರು ಆ ಕೋಟೇ
೨೬. ಶ್ವಾರಾಳ್ವರೂ ತಪ್ಪಿದಡೆ ಅರಸಿಂಗೆ ಗ ೫೦೦ ತೆರುವರು ದೇವರಿಂಗೆ ಗ೨೫೦ ತೆರುವ
೨೭. ರು ತೆತುವಿರ ಅಡಕಕ್ಕೆ ನಿಲುವರು ಯಿ ಅಡಕೆಕ್ಕೆ ಆರೊಬ್ಬರು ತಪ್ಪಿದ
೨೮. ಡೆ ವಾರಣಸಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನರತಿ ಕವಿಲೆಯ ಕೊಂದಾದೊಸ ಮತಿ(ತೆ)ಯಿ ಅ
೨೯. ಡಕಕ್ಕೆ ನಿಲುವರು ಸಂಗಣ ಜಯ ಅರ್ಸರರಸಿನ ಬಾವ ವಿ
೩೦. ಟ್ಟಂ ಣನ ಬರಹೊ ॥ಸುದತ್ತಾಂ ಪರದತ್ತಾಂ ವಾಯೊ ದೂರೆ
೩೧. ತ್ಯ ವಸುಂದರ ಸಹ್ಯಾರ್ಯರು (ದ್ಯರು)ಸಹಸ್ರಾಣಿ ವೃದ್ದಾಯಾಂಜಾ
೩೨. ಯತಿ ಕ್ರಿಮಿ ॥ದಾನ ಪಾಲನಯೊಮ್ಮೆದ್ಯೆ ದಾನಾತ್ಸೆಯೊನು
೩೩. ಪಾಲನಾ ದಾನಾತ್ಸಗ್ಗ ಮನಾತಿ ಪಾಲನಾ ದಶ್ಚು ತಂಪದಂ ॥
೩೪. ಮಂಗಳಂ ॥ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ.

ಅನುಬಂಧ –೮

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ

ಅನುಬಂಧ – ೮ ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಆಲಡೆಗಳು	ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ	ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರಾ ದಿನ	ದೇವತಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು	ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು	ಒಟ್ಟು ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
೧	೨	೩	೪	೫	೧	೬
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು						
೧	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮೂಡುಕೊಟ್ರಪಾಡಿ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ ಮಾಸ ಎಪ್ರಿಲ್ ೨೧ ರಿಂದ ೨೩	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಜನಾರ್ದನ	೧, ೮, ೧೧, ೪೭	೪
೨	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಆಲಡೆ, ಪೇರೂರು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೇ ೧, ಮೇಷ ಮಾಸ	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೧, ೪, ೫, ೬, ೮, ೧೧, ೨೧, ೩೦	೮
೩	ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ನಿಡ್ಡೋಡಿ, ನಂದಬೆಟ್ಟು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ ಮಾಸ, ಮಾರ್ಚ್ ೧೭	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೪, ೫, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೨೦	೭
೪	ಧರ್ಮರಸು ಶ್ರೀ ಉಳ್ಳಾಯ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಚೇಳ್ಯಾರು, ಖಂಡಿಗೆ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ವೃಷಭ ಸಂಕ್ರಮಣ, ಮೇ ೧೪	ಉಳ್ಳಾಯ, ಬ್ರಹ್ಮ	೧, ೨, ೩, ೪, ೫, ೬, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೩, ೧೬, ೧೭, ೧೯, ೨೫, ೨೭, ೩೫, ೩೭, ೪೦, ೪೮, ೪೯, ೫೦, ೫೧, ೫೨	೨೩
೫	ಸಿರಿ ಚಾವಡಿ, ಮೂಡುಮನೆ, ಮನರೂರು ತಾಳಿಪ್ಪಾಡಿ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯ	ಎಪ್ರಿಲ್	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೧, ೪, ೫, ೬, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೪, ೩೫, ೩೭, ೪೧, ೫೩	೧೩
೬	ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಧ್ಯ ಬೀಡು, ಸುರತ್ಕಲ್	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಎಪ್ರಿಲ್ ೨೭, ಮೇಷ ಮಾಸ	ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಗಣಪತಿ	೧, ೨, ೩, ೪, ೫, ೬, ೭, ೮, ೯, ೧೦, ೩೯	೧೧
೭	ಅಬ್ಬಗದಾರಗಆಲಡೆ ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಸುರತ್ಕಲ್	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ ಸಂಕ್ರಮಣ ಮಾರ್ಚ್೧೪	ಅಬ್ಬಗದಾರಗ, ಬ್ರಹ್ಮ	೪, ೫, ೯, ೧೦, ೧೩, ೧೪, ೧೯, ೩೦, ೩೯, ೫೪, ೫೫, ೫೬, ೫೭	೧೩
೮	ಆಲ್ ಹಿತ್ತಿಲ್ ಆಲಡೆ, ಅತಿಕಾರಿ ಬೆಟ್ಟು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಎಪ್ರಿಲ್ ೨೭, ಮೇಷ ಮಾಸ	ಬ್ರಹ್ಮ	೪, ೫, ೬, ೭, ೮, ೯, ೧೦, ೧೩	೮
೯	ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕವತ್ತಾರು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೇಷ ಮಾಸ, ಮೇ ೪	ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ	೧, ೪, ೫, ೭, ೮,೧೦, ೧೧, ೧೩, ೧೪, ೧೯, ೩೬, ೪೬	೧೨
೧೦	ಕಾನ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಆಲಂಗಾರು, ಮೂಡಬಿದಿರೆ	ಕೊಂಕಣಿ ಸಮುದಾಯ	ಮಾರ್ಚ ೧೦–೧೪, ಕುಂಭ ಮಾಸ	ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಗಣಪತಿ	೧, ೪, ೫, ೬, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೨೦, ೪೩, ೪೫	೧೧
೧೧	ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ದೈಲೊಟ್ಟು, ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರು	ಜೈನ ಸಮುದಾಯ	ಮಾಯಿಯ ಹುಣ್ಣಿಮೆ (ಮಾರ್ಚ್ ೬)	ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಮಹಾಗಣಪತಿ, ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ	೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೬, ೧೭, ೧೯, ೨೫, ೨೭, ೩೬, ೩೮, ೪೨, ೪೪	೧೩

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಆಲಡೆಗಳು	ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ	ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರಾ ದಿನ	ದೇವತಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು	ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು	ಒಟ್ಟು ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
೧	೨	೩	೪	೫	೧	೬

ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕು

೧	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ, ಮೂಡುಪಡುಕೋಡಿ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯ	ಮಕರ ಮಾಸ, ಜನವರಿ ೨೯	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೧, ೪, ೫, ೬, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೫೮, ೫೯	೧೦

ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

೧	ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಕನ್ಯಾಡಿ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ(ಸುಗ್ಗಿ)ಮಾಸ (ಎಪ್ರಿಲ್ ೩ ರಿಂದ೭)	ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ	೨, ೩, ೪, ೫, ೬, ೮, ೧೦, ೧೨, ೨೦, ೨೭, ೨೯, ೩೪, ೪೩	೧೩
೨	ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು, ನಡ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯ	ಮಾರ್ಚ್ ೪ ರಿಂದ ೯	ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ	೧, ೨, ೩, ೪, ೫, ೭, ೮, ೧೦, ೧೨, ೩೩	೧೩
೩	ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಶಿರ್ಲಾಲು	ಜೈನ ಸಮುದಾಯ	ಮಾಯಿಯ (ಕುಂಭ)ಹುಣ್ಣಿಮೆ (ಫೆಬ್ರವರಿ – ಮಾರ್ಚ್)	ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೧, ೨, ೩, ೪, ೫, ೬, ೮, ೧೦, ೧೨, ೨೦, ೨೫, ೩೭	೧೨
೪	ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಅತ್ರಿಜಾಲು	ಜೈನ ಸಮುದಾಯ	ಮಾಯಿಯ ಹುಣ್ಣಿಮೆ (ಕುಂಭಮಾಸ ೨೮)	ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಗಣಪತಿ,ಅಮ್ಮನವರು	೪, ೫, ೬, ೮, ೧೧, ೨೫, ೨೭, ೩೦, ೩೧, ೩೨	೧೦

ಮಂಗಳೂರು, ಬಂಟ್ವಾಳ, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು

೧ ಸಿರಿ
೨ ಸೊನ್ನೆ
೩ ಗಿಂಡೆ
೪ ಅಬ್ಬಗ
೫ ದಾರಗ
೬ ಕುಮಾರ
೭ ಬ್ರಹ್ಮ
೮ ನಾಗ
೯ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ
೧೦ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ
೧೧ ನಂದಿಗೋಣ
೧೨ ಸೇಮಿಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿ
೧೩ ಪಂಜುರ್ಲಿ
೧೪ ಜುಮಾದಿ
೧೫ ಜುಮಾದಿ ಬಂಟ
೧೬ ಸಾರಾಳ ಜುಮಾದಿ
೧೭ ಕಾಂತೇರಿ ಜುಮಾದಿ
೧೮ ಪಂಚ ಜುಮಾದಿ
೧೯ ಜಾರಂದಾಯ
೨೦ ಮೈಸಂದಾಯ
೨೧ ವೀರಭದ್ರ
೨೨ ಭಟಾರಿಕ
೨೩ ಭಲ್ಲೇಶ್ವರ
೨೪ ಗಜಮಲ್ಲ
೨೫ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ
೨೬ ಚಾಮುಂಡಿ
೨೭ ವ್ಯಾಘ್ರ ಚಾಮುಂಡಿ
೨೮ ಭದ್ರಚಾಮುಂಡಿ
೨೯ ದೈಯೊಂಕುಲು
೩೦ ಸಾರಮಾನ್ಯ ಭೂತ
೩೧ ಅಜ್ಜೆರು
೩೨ ಅಂಗಣ ಪಂಜುರ್ಲಿ
೩೩ ಕೊತ್ರಣ್ಣಾಯ
೩೪ ಮೂರ್ತಿಲ್ಲಾಯ
೩೫ ಬೊಬ್ಬರ್ಯ
೩೬ ಉಳ್ಳಾಯ
೩೭ ಕಲ್ಕುಡ(ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ)
೩೮ ನೀಚ (ಗುಳಿಗ)
೩೯ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ
೪೦ ಮಹಿಷಂತಾಯ
೪೧ ಭದ್ರಕಾಳಿ
೪೨ ಬೈದರ್ಕಳು
೪೩ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ
೪೪ ಮಹಾಂಕಾಳಿ
೪೫ ಯಕ್ಷ
೪೬ ವಿವಿಧ
೪೭ ಶಾಸ್ತಾರ
೪೮ ಇಷ್ಟ ದೇವತೆ
೪೯ ಆಲಿ ದೈವ
೫೦ ಕರಿಯ ನಾಗ
೫೧ ಬಿಳಿಯ ನಾಗ
೫೨ ಕುಟುಂಬ
೫೩ ನಾಗ ಯಕ್ಷಿ
೫೪ ಕೊರತಿ
೫೫ ಕನ್ಯಾ ದೇವತೆ
೫೬ ಕೋಡ್ದಬ್ಬು
೫೭ ಶಿವಗಣ
೫೮ ಮಹಮ್ಮಾಯಿ
೫೯ ಬೈಲಾಡಿ,

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಆಲಡೆಗಳು	ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ	ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರಾ ದಿನ	ದೇವತಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು	ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು	ಒಟ್ಟು ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
೧	೨	೩	೪	೫	೧	೬
	ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು					
೧	ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ತಾಣ, ಹೆಬ್ರಿ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ ಮಾಸ, ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೨ ರಿಂದ ೧೭	ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ, ಅಬ್ಬಕ್ಕದಾರಕ್ಕ, ನಂದಿಗೋಣ, ಗಣಪತಿ	೪, ೫, ೭, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೪, ೧೫, ೧೬, ೧೭, ೧೯, ೨೬, ೨೯, ೩೧, ೩೩, ೩೪, ೩೫, ೩೭, ೩೮, ೩೯, ೪೦, ೪೧, ೪೨, ೪೩, ೪೪, ೪೫, ೪೬, ೫೦, ೫೩, ೫೪, ೫೫, ೫೬, ೫೭, ೫೮, ೫೯	೩೬
೨	ಮುಗುಳಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ. ಮುಗುಳಿಗುಡ್ಡ, ಬೋಳ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮಾಯಿ ತಿಂಗಳು, ಮಾರ್ಚ್ ಮೊದಲ ವಾರ	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೧,೮,೯,೧೦,೧೧,೨೪,೩೦	೭
೩	ನಂದಳಿಕೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ. ನಾಲ್ಕುಸ್ಥಾನ, ನಂದಳಿಕೆ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಸುಗ್ಗಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ (ಎಪ್ರಿಲ್)	ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಗಣಪತಿ, ಯಂತ್ರದೇವತೆ	೪, ೫, ೬, ೭, ೮, ೧೦, ೧೧, ೧೮. ೨೦, ೨೧, ೨೪, ೨೫, ೨೯, ೩೨, ೫೪	೧೫
೪	ಶ್ರೀ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ಅಬ್ಬಕ್ಕ ದಾರಕ್ಕ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬಲ್ಲಾಡಿ, ಮುದ್ರಾಡಿ.	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯ	ಕುಂಭ ಮಾಸ, (೨೭ಫೆಬ್ರವರಿ–ಮಾರ್ಚ್೨)	ಅಬ್ಬಗದಾರಗ, ಗಣಪತಿ, ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ, ಬಬ್ಬರ್ಯ, ಮಹಿಷಂತಾಯ	೭, ೮, ೯, ೧೦, ೧೩, ೧೪, ೨೪, ೨೬, ೨೭, ೫೩	೧೦
೫	ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮುಡ್ರಾಲು–ಮುಡಾರು	ಜೈನ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ ಮಾಸ, ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೪ರಿಂದ೧೯	ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ, ಬ್ರಹ್ಮ	೧, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧	೫
೬	ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟು ಶ್ರೀ ಆದಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಂದಳಿಕೆ	ಗಾಣಿಗ ಸಮುದಾಯ	ಕುಂಭ ಸಂಕ್ರಮಣ	ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಗಣಪತಿ	೪, ೫, ೬, ೭, ೮, ೧೦, ೨೩, ೩೨, ೩೭, ೬೦	೧೦
೭	ಮಹತೋಭಾರ ಶಂಭುಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ ಮಾಸದ ಸುಗ್ಗಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ	ಶಂಭುಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಗಣಪತಿ, ಶಾಸ್ತಾವು	೧, ೪, ೫, ೬, ೭, ೮, ೯, ೧೦, ೧೪, ೨೪	೧೦
೮	ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ಮಾಲಾಡಿ	ಜೈನ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ ಮಾಸ, ಎಪ್ರಿಲ್ ೧ರಿಂದ ೩	ಆದಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೧, ೪, ೫, ೬, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೨, ೧೪, ೧೯, ೨೪	೧೨

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಆಲಡೆಗಳು	ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ	ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರಾ ದಿನ	ದೇವತಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು	ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು	ಒಟ್ಟು ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
೧	೨	೩	೪	೫	೧	೬

ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

೯	ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಮೂಲಸ್ಥಾನ, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಸುಗ್ಗಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಮರುದಿನ(ಎಪ್ರಿಲ್)	ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಸನ್ನಿಧಿ	೪, ೫, ೬, ೮	೪
೧೦	ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಸುಗ್ಗಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಮರುದಿನ(ಎಪ್ರಿಲ್)	ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ, ಸಿರಿಶಕ್ತಿ, ಬಲಿಮೂರ್ತಿ, ಮಹಾಗಣಪತಿ	೪, ೫, ೭, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೫, ೧೬, ೨೨, ೨೪, ೨೭, ೩೧, ೩೬, ೫೨, ೬೧, ೬೬	೧೭
೧೧	ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಕಿನ್ನಿಗುಡ್ಡೆ, ಹೆಬ್ರಿ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೇ ೮, ಮೇಷ ಮಾಸ	ಬ್ರಹ್ಮ, ನಲ್ಲಂತಾಯ	೪, ೫, ೮, ೯, ೧೦, ೨೪, ೩೪, ೩೫, ೩೯, ೪೯, ೫೦, ೫೧, ೬೨, ೬೩, ೬೪	೧೫
೧೨	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬಾಳುಬೆಟ್ಟು ಪಡುಕೂಡೂರು, ಮುನಿಯಾಲು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೇ ೨೩, ವೃಷಭ ಮಾಸ	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೧, ೨, ೩, ೬, ೮, ೯, ೧೦, ೩೩, ೩೮, ೪೪, ೪೬, ೫೧, ೬೫, ೬೬	೧೪
೧೩	ಹೆಣ್ಣೊಟ್ಟುಗುತ್ತು, ಬಜಗೋಳಿ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಹತ್ತನಾವದಿಯ ಒಳಗೆ	ಬ್ರಹ್ಮ	೧, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೪, ೧೭, ೨೭, ೪೨, ೪೮	೧೦
೧೪	ಅಪ್ಪಾಯಿ ಗುತ್ತು, ಬಜಗೋಳಿ	ಜೈನ ಸಮುದಾಯ	ಹತ್ತನಾವದಿಯ ಒಳಗೆ		೧, ೪, ೫, ೬, ೧೦, ೨೪	೬
೧೫	ಉರಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಮುಜಲೊಟ್ಟು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಸುಗ್ಗಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ	ಉರಿ ಬ್ರಹ್ಮ	೪, ೫, ೮, ೯, ೨೯	೫
೧೬	ಸಿರಿಬೈಲು, ಕಡ್ತಲ	ಜೈನ ಸಮುದಾಯ		ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೧, ೨, ೩, ೪, ೫, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೨೪, ೩೧, ೪೭, ೫೨, ೬೭, ೬೮, ೬೯, ೭೬	೧೭
೧೭	ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಪೆರ್ವಾಜೆ,	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಚೈತ್ರ ಮಾಸ ಚಾಂದ್ರಾ ಯುಗಾದಿ	ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೪, ೫, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೪, ೧೫, ೨೨, ೩೧, ೪೭, ೫೩, ೭೧	೧೩

ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು

೧ ಸಿರಿ
೨ ಸೊನ್ನೆ
೩ ಗಿಂಡೆ
೪ ಅಬ್ಬಗ
೫ ದಾರಗ
೬ ಕುಮಾರ
೭ ಬ್ರಹ್ಮ
೮ ನಾಗ
೯ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ
೧೦ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ
೧೧ ನಂದಿಗೋಣ
೧೨ ಸೇಮಿಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿ
೧೩ ಪಟ್ಟದ ಪಂಜುರ್ಲಿ
೧೪ ಪಂಜುರ್ಲಿ
೧೫ ಜುಮಾದಿ(ಧೂಮಾವತಿ)
೧೬ ಜುಮಾದಿ ಬಂಟ
೧೭ ಮೈಸಂದಾಯ
೧೮ ವೀರಭದ್ರ
೧೯ ಭಟಾರಿಕ
೨೦ ಭಲ್ಲೇಶ್ವರ
೨೧ ಗಜಮಲ್ಲ
೨೨ ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ
೨೩ ಚಾಮುಂಡಿ
೨೪ ವ್ಯಾಘ್ರ ಚಾಮುಂಡಿ
೨೫ ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ
೨೬ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ
೨೭ ದುಗ್ಗಲಾಯ(ದುಗ್ಗೆಡಿ)
೨೮ ಸಾರಮಾನ್ಯ ಭೂತ
೨೯ ಭೂತರಾಜ
೩೦ ಅಜ್ಜೆರು
೩೧ ಮಾಯಂದಾಳ್
೩೨ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಸ್ವಾಮಿ
೩೩ ವಾರಾಹಿ
೩೪ ಬಾಗಿಲ ಬೊಬ್ಬರ್ಯ
೩೫ ಮಲೆಯಾಳಿ ಬಬ್ಬರ್ಯ
೩೬ ಮರ್ಲ್‌ಭೂತ
೩೭ ಕಲ್ಕುಡ(ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ)
೩೮ ಭೈರವ
೩೯ ಚಿಕ್ಕು
೪೦ ಗೆಂಡದ ಹ್ಯಾಗುಳಿ
೪೧ ಪಂಚಮುಖಿ ನಂದಿ
೪೨ ನೀಚ (ಗುಳಿಗ)
೪೩ ಮೈದಾಳ್ತಿ
೪೪ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ
೪೫ ಮಹಿಷಂತಾಯ
೪೬ ಯಕ್ಷಿ
೪೭ ಬೈದರ್ಕಳು
೪೮ ಮಹಾಂಕಾಳಿ
೪೯ ಯಕ್ಷ
೫೦ ಮಂತ್ರಗಣ
೫೧ ರಾಹು
೫೨ ಜೋಗಿಪುರುಷ
೫೩ ಗರಡಿಗಳು
೫೪ ವಿವಿಧ ಪಾಪೆಗಳು
೫೫ ನಲ್ಲಂತಾಯ
೫೬ ಬೊಬ್ಬಡ್ತಿ
೫೭ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ
೫೮ ಮರ್ಲ್‌ಜುಮಾಜಿ
೫೯ ಬಳ್ಳಾಲ್ತಿ
೬೦ ಪರಶುರಾಮ ಸನ್ನಿಧಿ
೬೧ ಅಮ್ಮನವರ ಗದ್ದಿಗೆ
೬೨ ಆಕಾಶ ನಂದಿ
೬೩ ಪಾತಾಳ ನಂದಿ
೬೪ ಜೋಡು ಜುಮಾದಿ
೬೫ ಕೀಲು
೬೬ ಅಪ್ರಿಗಣ
೬೭ ಬಳ್ಳಾಲ
೬೮ ಕುದ್ಮಕಾಂಜ
೬೯ ಧರ್ಮರಸು
೭೦ ಹೌಟಲ್ದಾಯ
೭೧ ಕುಕ್ಕಿನಂತಾಯ

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಆಲಡೆಗಳು	ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ	ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರಾ ದಿನ	ದೇವತಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು	ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು	ಒಟ್ಟು ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
೧	೨	೩	೪	೫	೧	೬

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

೧	ಆದಿ ಆಲಡೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬ್ರಹ್ಮರವಾಡಿ, ಪಾಂಗಾಳ	ಕೊಂಕಣಿ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ ಮಾಸ, ಮಾರ್ಚ್ ಹುಣ್ಣಿಮೆ	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೪, ೫, ೬, ೮, ೯, ೧೧, ೧೯, ೨೦, ೨೧, ೨೩, ೨೪, ೭೧, ೮೪, ೮೫, ೮೭, ೯೫	೧೬
೨	ಆದಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹೊಸ ಆಲಡೆ, ಪಾಂಗಾಳ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ ಮಾಸ, ಮಾರ್ಚ್ ಹುಣ್ಣಿಮೆ	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೪, ೫, ೬, ೮, ೧೦, ೧೪, ೨೦, ೨೧, ೨೩, ೨೬, ೩೩, ೬೮, ೭೨, ೮೫, ೮೭, ೮೮, ೮೯, ೯೦	೧೮
೩	ಮಹತೋಭಾರ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೇಷ ಮಾಸ, ವೈಶಾಖ ಹುಣ್ಣಿಮೆ	ವೀರಭದ್ರ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಶ್ರೀ ಚಕ್ರ	೭, ೮, ೯, ೨೦, ೨೩, ೨೬, ೬೧, ೮೭, ೯೧, ೯೨	೧೦
೪	ಶಂಭುಶೈಲೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಶಂಭುಕಲ್ಲು, ಉದ್ಯಾವರ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯ	ಮೇಷ ಮಾಸ, ಮೇ ೩ರಿಂದ ೮	ಶಂಭುಶೈಲೇಶ್ವರ	೪, ೫, ೭, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧	೭
೫	ವೀರೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಪಾದೆಮಠ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯ	ಮೇ೧೪ ರಿಂದ ೨೧	ವೀರಭದ್ರ, ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ, ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ	೭, ೮, ೯, ೧೧, ೨೩, ೩೩, ೩೫, ೮೬, ೮೭, ೯೪	೧೦
೬	ಅರ್ಧಕ-ದಾರಕೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಬಿಲ್ಲಾಡಿ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮಾರ್ಚ್೨೪ರಿಂದ೨೬	ಅರ್ಧಕಧಾರಕೇಶ್ವರಿ ವೀರಭದ್ರ	೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೨೬, ೨೮, ೩೨, ೩೪, ೩೮, ೩೯, ೪೦, ೪೨, ೪೩, ೪೪, ೪೮, ೪೯, ೫೮, ೬೦, ೭೨, ೭೫, ೭೮, ೮೦, ೮೨, ೮೬, ೮೭, ೯೬	೨೬
೭	ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು, ಶಿರ್ವ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮಕರ ಮಾಸದ ಮೂವೆ(ಜನವರಿ ೨೯)	ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಗಣಪತಿ, ಅನ್ನಪೂರ್ಣೇಶ್ವರಿ	೧, ೪, ೫, ೬, ೭, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೩, ೧೭, ೧೮, ೨೦, ೨೨, ೨೩, ೩೨, ೩೯, ೪೦, ೬೮, ೭೧	೨೦
೮	ಮಹತೋಭಾರ ಶ್ರೀವೀರಭದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಅಬ್ಬಕ್ಕದಾರಕ್ಕ ದೇವಸ್ಥಾನ,ಇರ್ಮಾಡಿ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೇ ತಿಂಗಳು	ವೀರಭದ್ರ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ, ಭೈರವಿ, ಸ್ಥಾನೇಶ್ವರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ,ಭೂತರಾಜ	೭, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೨೦, ೩೨, ೩೯, ೯೩	೯

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಆಲಡೆಗಳು	ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ	ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರಾ ದಿನ	ದೇವತಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು	ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು	ದೈವಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ
೧	೨	೩	೪	೫	೧	೬

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

೯	ವೀರಭದ್ರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮರ್ಣೆ	ಕೊಂಕಣಿ ಸಮುದಾಯ	ಸುಗ್ಗಿಯ ಹುಣ್ಣಿಮೆ	ವೀರಭದ್ರ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ, ಮಹಿಷಂತಾಯ (ನಂದಿಗೋಣ)	೮, ೯, ೧೦, ೧೩, ೨೩, ೨೬, ೩೨	೭
೧೦	ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಪಡುಬೆಳ್ಳೆ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೇಷ ಮಾಸ, ಎಪ್ರಿಲ್ ೨೭ರಿಂದ ೨೯	ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ,	೪, ೫, ೬, ೭, ೮, ೯, ೧೧, ೧೯, ೨೦, ೨೩, ೩೯, ೭೩	೧೨
೧೧	ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮಹಾಗಣಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ,ಜಲಂಚಾರು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ವೃಷಭ ಮಾಸ, ಮೇ ೧೬	ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಶ್ರೀ ಮಹಾಗಣಪತಿ	೪, ೫, ೭, ೮, ೧೦, ೧೧	೬
೧೨	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಉಚ್ಚಿಲ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಕುಂಭ ಮಾಸ, ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೮	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೪, ೫, ೬, ೮, ೧೦, ೧೧, ೧೩	೭
೧೩	ಕೊಳದ ಮನೆ ಕುಟುಂಬಿಕರ ಸಪರಿವಾರ ನಾಗಯಕ್ಷಿ, ನಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಮೂಳೂರು, ಉಚ್ಚಿಲ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೇಷ ಮಾಸ, ಎಪ್ರಿಲ್ ೨೧	ನಾಗಯಕ್ಷಿ, ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ	೧, ೪, ೫, ೬, ೭, ೯, ೧೦, ೧೧	೮
೧೪	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ, ಬೆಳಪು ಬರ್ಪಣೆ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೇಷ ಮಾಸ, ಎಪ್ರಿಲ್ ೪	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೧, ೨, ೩, ೪, ೫, ೬, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೨, ೧೩, ೨೦, ೩೧, ೩೨, ೧೧೯	೧೬
೧೫	ಶಾಂತಿದೆಟ್ಟು ಆಲಡೆ, ಎರ್ಮಾಳು	ಜೈನ ಸಮುದಾಯ	ಮೇಷ ಮಾಸ, ಎಪ್ರಿಲ್ ೩೦	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ವೀರಭದ್ರ, ಗಣಪತಿ	೨, ೩, ೪, ೫, ೬, ೭, ೮, ೯, ೧೦, ೧೪, ೧೬, ೧೮, ೧೯, ೨೦, ೨೩, ೨೬, ೩೧, ೩೨, ೬೧, ೭೧	೨೦
೧೬	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕಣಂಜಾರು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಧನು ಮಾಸ, ಜನವರಿ ೧೪	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ವೀರಭದ್ರ, ಗಣಪತಿ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಅಬ್ಬಗ ದಾರಗ, ಅನ್ನಪೂರ್ಣೇಶ್ವರಿ	೧೦, ೧೧, ೧೩, ೧೪, ೨೦, ೨೩, ೨೬, ೨೭, ೨೮	೯

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಆಲಡೆಗಳು	ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ	ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರಾ ದಿನ	ದೇವತಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು	ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು	ಒಟ್ಟು ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
೧	೨	೩	೪	೫	೧	೬

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

೧೭	ಅಬ್ಬಕ್ಕದಾರಕ್ಕ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕರ್ಜೆ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೇಷ ಮಾಸ ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೩- ೧೪	ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ, ಗಣಪತಿ	೭, ೮, ೧೧, ೧೩, ೧೭, ೨೦, ೨೩, ೨೬, ೩೩, ೩೮, ೩೯, ೪೦, ೪೨, ೫೯, ೬೯, ೭೫, ೮೬, ೮೭	೧೮
೧೮	ಬ್ರಹ್ಮಬೈದ್ಯರ ಗರಡಿ, ವಡ್ಡಂಬೆಟ್ಟು, ಬೈದೆಬೆಟ್ಟು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೇಷಮಾಸ, ಎಪ್ರಿಲ್ ೫ರಿಂದ೯	ವೀರಭದ್ರ, ಗಣಪತಿ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ	೭, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೩೨, ೫೮, ೬೦, ೮೬	೯
೧೯	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಚಿತ್ರಬೈಲು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ ಮಾಸ, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ೨ ದಿನ ನಂತರ	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೨, ೩, ೪, ೫, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೮, ೧೯	೧೦
೨೦	ಮಹಾರುದ್ರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಎರ್ಮಾಳು ಬಡಾ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ ಮಾಸ, ಮಾರ್ಚ ಹುಣ್ಣಿಮೆ	ಮಹಾರುದ್ರ	೨, ೩, ೪, ೫, ೬, ೭, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೩, ೧೪, ೧೭, ೨೦, ೩೦, ೩೧, ೩೯, ೪೧, ೭೯	೧೯
೨೧	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಆಲಡೆ, ಬಸ್ತಿಪಡ್ಪು, ಹೆಜಮಾಡಿ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ ಮಾಸ, ಮಾರ್ಚ ಹುಣ್ಣಿಮೆ	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ	೬, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೨೫	೬
೨೨	ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆ, ಮುದರಂಗಡಿ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೇಷ ಮಾಸ, ೯ನೇ ದಿನ	ಗಣಪತಿ, ಸಿರಿ ಕುಮಾರ, ಬ್ರಹ್ಮ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ	೧, ೧೦, ೧೧, ೧೩, ೧೪, ೧೬, ೧೭, ೨೦, ೩೩, ೩೬	೧೦
೨೩	ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ(ಚಿತ್ತೇರಿ) ದೇವಸ್ಥಾನ, ಸೂರಾಲು ಹಳ್ಳಿ, ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಕುಂಭ ಮಾಸ, ಮಾರ್ಚ್ ೧೪	ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ, ಗಣಪತಿ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ	೮, ೯, ೧೦, ೧೩, ೩೯	೫
೨೪	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗ ವೀರಭದ್ರ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಸಾಲಿಕೇರಿ	ಪದ್ಮಶಾಲಿ ಶೆಟ್ಟಿಗಾರ	ಮೇಷ ಮಾಸ, ಮೇ ೨	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗ, ಗಣಪತಿ ವೀರಭದ್ರ, ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ,	೪, ೫, ೬, ೮, ೯, ೧೧, ೧೩, ೩೨, ೩೪, ೩೯, ೭೯, ೯೭, ೯೮, ೯೯, ೧೦೦, ೧೦೧	೧೬
೨೫	ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹಳ್ಳಾಡಿ, ಹೆಗ್ಗೆರೆ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಕುಂಭ ಮಾಸ, ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೨	ಆರ್ಧಕಧಾರಕೇಶ್ವರಿ ವೀರಭದ್ರ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ	೮, ೯, ೧೩, ೧೪, ೧೭, ೩೨, ೪೮, ೬೦, ೭೦, ೭೧	೧೦

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಆಲಡೆಗಳು	ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ	ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರಾ ದಿನ	ದೇವತಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು	ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು	ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
೧	೨	೩	೪	೫	೧	೬

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

೨೬	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ ಮಂಡೇಡಿ–ಪಾಂಗಾಳ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೇಷ ಮಾಸ, ಮೇ ೮	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ,	೧, ೨, ೩, ೪, ೫, ೬, ೯, ೧೦, ೧೭, ೧೯, ೨೦, ೨೨, ೨೩, ೨೬, ೩೧, ೩೨, ೬೫, ೭೨	೧೮
೨೭	ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಪಂಜುರ್ಲಿ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಕಂಗಣಬೆಟ್ಟು, ಕೊಡವೂರು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಕುಂಭ ಮಾಸ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೪	ವೀರಭದ್ರ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ	೭, ೮, ೯, ೧೦, ೨೯, ೩೨, ೩೯, ೭೨	೮
೨೮	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಡುಂಬು, ಇನ್ನಂಜೆ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮಕರ ಮಾಸ ಮಹಾಶಿವರಾತ್ರಿ	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವವರ, ಗಣಪತಿ	೪, ೫, ೬, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೩, ೧೪, ೧೫, ೧೬, ೩೯, ೬೧, ೬೮, ೭೪, ೮೪, ೧೦೨	೧೭
೨೯	ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕಾಡಬೆಟ್ಟು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮಾರ್ಚ್ ೨, ಮೀನ ಮಾಸ	ಗಣಪತಿ, ಶನೀಶ್ವರ, ವೀರಭದ್ರ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ	೬, ೭, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೩, ೨೨	೮
೩೦	ಹೊಳೆಬಾಗಿಲು ಆರ್ಧಕದಾರಕೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಗೋಳಿಬೆಟ್ಟು, ಜೆಂಬೆಟ್ಟು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೦, ಮೀನ ಮಾಸ	ಆರ್ಧಕಧಾರಕೇಶ್ವರಿ, ವೀರಭದ್ರ	೭, ೮, ೯, ೧೧, ೧೩, ೪೨, ೪೯, ೮೬	೮
೩೧	ಆರ್ಧಕದಾರಕೇಶ್ವರಿ ಬ್ರಹ್ಮಬೈದರ್ಕಳ ಗರಡಿ, ನಾಯರಬೆಟ್ಟು ಮುದ್ದುಮನೆ, ಶಿರೂರು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೧, ಮೀನ ಮಾಸ	ಆರ್ಧಕಧಾರಕೇಶ್ವರಿ	೪೨, ೪೮, ೮೬	೩
೩೨	ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಬ್ರಹ್ಮಬೈದರ್ಕಳ ಗರಡಿ, ಮುದ್ದುಮನೆ, ಸುಳುಗೋಡು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಎಪ್ರಿಲ್ ೯, ಮೀನ ಮಾಸ	ಆರ್ಧಕಧಾರಕೇಶ್ವರಿ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ	೮, ೯, ೩೭, ೪೨, ೫೭, ೫೮, ೫೯, ೬೦, ೬೬, ೮೬	೧೦
೩೩	ಭಾಗವತರ ಆಲಡೆ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯ	ಮಕರದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೨, ೩, ೪, ೫, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೩, ೧೬, ೩೯, ೧೦೩	೧೨
೩೪	ಅವರಾಲು ಪಡುಬಿದ್ರಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರ	ಜೈನ ಸಮುದಾಯ	ಮೇ ೧, ಮೇಷ ಮಾಸ	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೪, ೫, ೬, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೨೦, ೨೬	೯

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಆಲಡೆಗಳು	ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ	ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರಾ ದಿನ	ದೇವತಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಗಳು	ಆಲಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು	ಒಟ್ಟು ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
೧	೨	೩	೪	೫	೧	೬

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

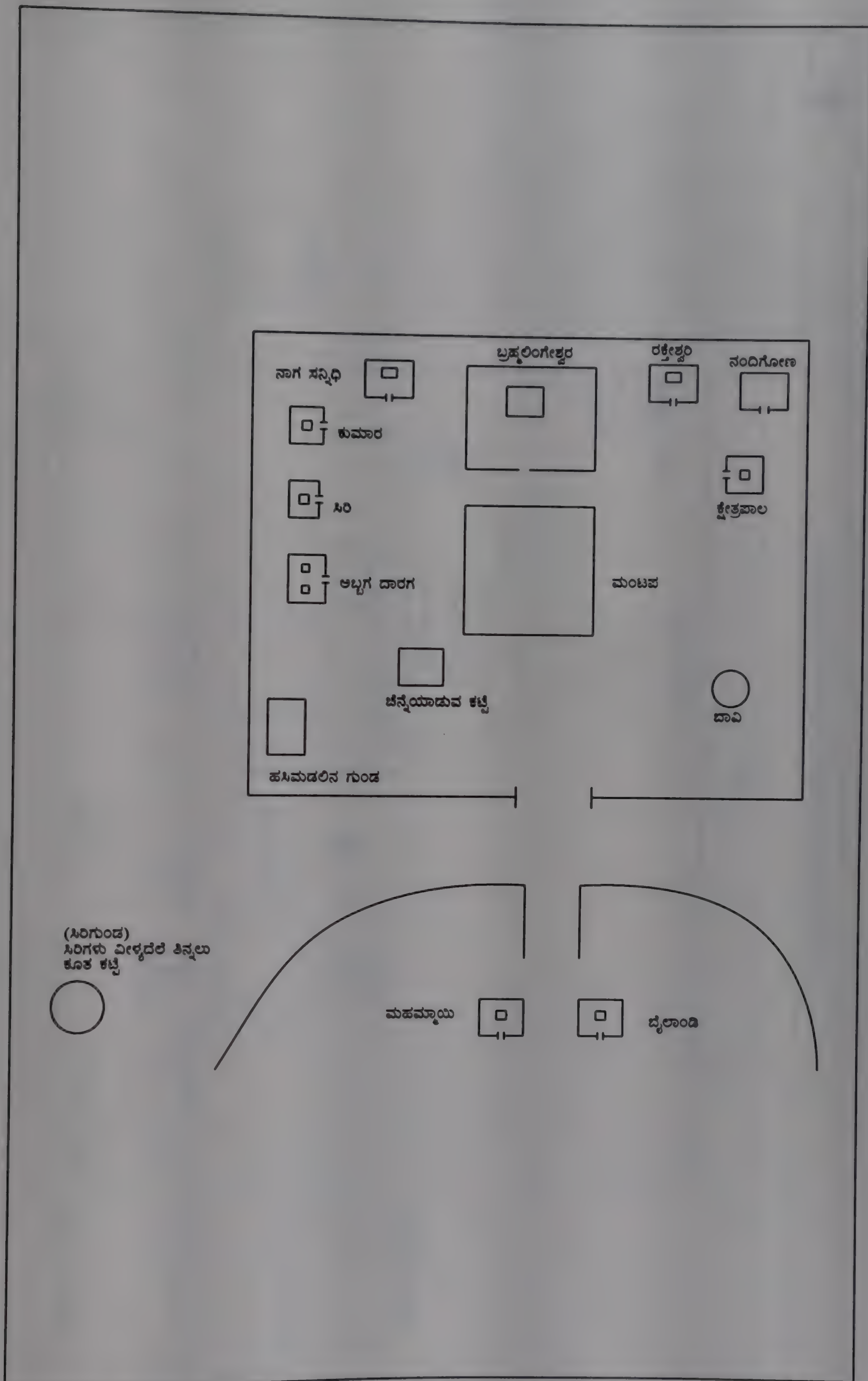
೩೫	ಅಬ್ಬಕ್ಕದಾರಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ವೀರಭದ್ರ ಸಹಪರಿವಾರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕುಕ್ಕುಡೆ, ಹಾರಾಡಿ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮೀನ ಮಾಸ, ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೨-೧೪	ಅಬ್ಬಗದಾರಗ, ವೀರಭದ್ರ, ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೬, ೭, ೮, ೯, ೧೦, ೩೯, ೪೧, ೪೮, ೬೬, ೬೭, ೭೭, ೮೧	೧೨
೩೬	ದೈವದ ಮನೆ, ಹಾಡಿಮನೆ, ವಡ್ಡರ್ಸೆ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಎಪ್ರಿಲ್	ಅಬ್ಬಗದಾರಗ, ಬ್ರಹ್ಮ	೮, ೧೦, ೧೧, ೪೨, ೪೩, ೪೪, ೪೫, ೪೬, ೪೭, ೪೯, ೫೬, ೬೨, ೬೪	೧೩
೩೭	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸಪರಿವಾರ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಉದ್ದಿನಕೆರೆ, ವಡ್ಡರ್ಸೆ	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮಾರ್ಚ್೨೦-೨೧, ಮೀನ ಮಾಸ	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೪, ೫, ೮, ೯, ೧೧, ೩೯, ೪೨, ೪೩, ೪೬, ೪೭, ೫೦, ೫೧, ೫೨, ೫೩, ೫೪, ೫೫, ೫೬, ೬೨, ೬೩, ೬೪, ೭೬, ೮೨, ೮೩	೨೩
೩೮	ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಪಟೇಲರ ಮನೆ ಹೇರೂರು	ಬಂಟ ಸಮುದಾಯ	ಮಕರ ಮಾಸ, ಜನವರಿ ೨೪	ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗ, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ	೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೩೨	೫
೩೯	ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಸರಳೇಬೆಟ್ಟು, ಮಣಿಪಾಲ	ಮರಾಠಿ ಸಮುದಾಯ	ಮೇ ೧೧, ಮೇಷ ಮಾಸ	ಬ್ರಹ್ಮ	೧, ೨, ೩, ೪, ೫, ೬, ೮, ೯, ೧೦, ೩೨, ೬೧, ೭೨	೧೨
೪೦	ಕುಲಮಾಸ್ತಿಯಮ್ಮ ದೇವಸ್ಥಾನ,ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ	ಮೊಗವೀರ ಸಮುದಾಯ	ಧನು ಸಂಕ್ರಮಣ, ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೬	ಅಮ್ಮನವರು, ವೀರಭದ್ರ, ಗಣಪತಿ, ವೆಂಕಟರಮಣ	೪, ೫, ೮, ೯, ೧೦, ೨೦, ೩೩, ೩೬, ೪೦, ೪೨, ೪೩, ೪೭, ೪೮, ೫೬, ೭೨, ೮೪, ೧೦೪, ೧೦೫, ೧೦೬, ೧೦೭, ೧೦೮, ೧೦೯	೨೨
೪೧	ಕೆಮ್ಮೂರು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೊರಂಗ್ರಪಾಡಿ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯ	ಕುಂಭ ಮಾಸ, ಮಾರ್ಚ್ ೧೩ರಿಂದ ೧೯	ಬ್ರಹ್ಮ	೪, ೫, ೮, ೯, ೧೦, ೭೨	೬

ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಆಲಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೈವಗಳು

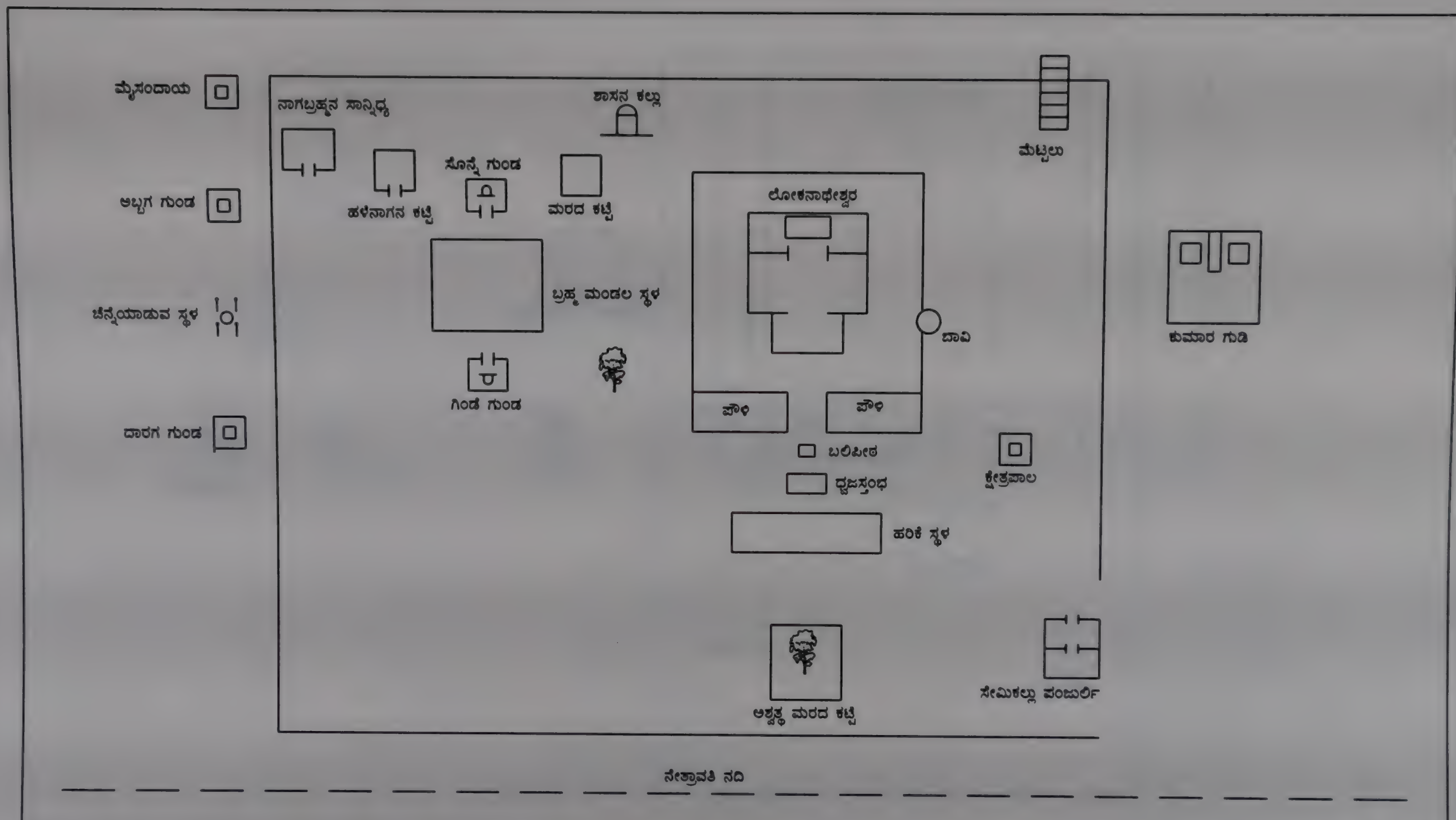
೧ ಸಿರಿ
೨ ಸೊನ್ನೆ
೩ ಗಿಂಡೆ
೪ ಅಬ್ಬಗ
೫ ದಾರಗ
೬ ಕುಮಾರ
೭ ಬ್ರಹ್ಮ
೮ ನಾಗ
೯ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ
೧೦ ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ
೧೧ ನಂದಿಗೋಣ
೧೨ ಸೇಮಿಕಲ್ಲ ಪಂಜುರ್ಲಿ
೧೩ ಪಂಜುರ್ಲಿ
೧೪ ಜುಮಾದಿ(ಧೂಮಾವತಿ)
೧೫ ಜುಮಾದಿ ಬಂಟ
೧೬ ಮೈಸಂದಾಯ
೧೭ ವೀರಭದ್ರ
೧೮ ಭಟಾರಿಕ
೧೯ ಚಾಮುಂಡಿ
೨೦ ವ್ಯಾಘ್ರ ಚಾಮುಂಡಿ
೨೧ ಭದ್ರಚಾಮುಂಡಿ
೨೨ ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ
೨೩ ಅಡ್ಕತ್ತಾಯ
೨೪ ದುಗ್ಗಲಾಯ(ದುಗ್ಗೆಡಿ)
೨೫ ಸಾರಮಾನ್ಯ ಭೂತ
೨೬ ಭೂತರಾಜ
೨೭ ಮೇಲಾಂಟ
೨೮ ಮಾಯಂದಾಳ್
೨೯ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಸ್ವಾಮಿ
೩೦ ಸತ್ಯದೇವತೆ
೩೧ ವಾರಾಹಿ
೩೨ ಬೊಬ್ಬರ್ಯ
೩೩ ಬಾಗಿಲ ಬೊಬ್ಬರ್ಯ
೩೪ ಮೊಟಕಲ್ ಬಬ್ಬರ್ಯ
೩೫ ಮಲೆಯಾಳಿ ಬಬ್ಬರ್ಯ
೩೬ ಗುರುಸನ್ನಿಧಿ
೩೭ ಖೇಚರಾವುತ
೩೮ ಉಮ್ಮಲ್ತಿ
೩೯ ಕಲ್ಲುಡ(ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ)
೪೦ ಕಾಳ ಭೈರವ
೪೧ ಭೈರವ
೪೨ ಚಿಕ್ಕು
೪೩ ಬಾಲ ಚಿಕ್ಕು
೪೪ ಮರ್ಲ್ ಚಿಕ್ಕು
೪೫ ಅವತಾರ ಚಿಕ್ಕು
೪೬ ಅಟಕಾಲ ಚಿಕ್ಕು
೪೭ ಬಗು ಚಿಕ್ಕು
೪೮ ಹ್ಯಾಗುಳಿ
೪೯ ರಕ್ತ ಹ್ಯಾಗುಳಿ
೫೦ ಗೋಪುರ ಹ್ಯಾಗುಳಿ
೫೧ ಮೆಟ್ಟಲು ಹ್ಯಾಗುಳಿ
೫೨ ಕಪ್ಪು ಹ್ಯಾಗುಳಿ
೫೩ ಮೂಡೂರು ಹ್ಯಾಗುಳಿ
೫೪ ಬಚ್ಚ ಹ್ಯಾಗುಳಿ
೫೫ ಮೋಟ ಹ್ಯಾಗುಳಿ
೫೬ ಗೆಂಡದ ಹ್ಯಾಗುಳಿ
೫೭ ಹ್ಯೊಗೆ ನಂದಿ
೫೮ ಪಂಚಮುಖ ನಂದಿ
೫೯ ಮೂರು ಮುಖ ನಂದಿ
೬೦ ಹುಲಿ
೬೧ ನೀಚ (ಗುಳಿಗ)
೬೨ ಸಣ್ಣಮ್ಮ
೬೩ ಎಳಿಯಮ್ಮ
೬೪ ಹಳಿಯಮ್ಮ
೬೫ ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ
೬೬ ಸನ್ಯಾಸಿ
೬೭ ಧನ್ವಂತರಿ ವೈದ್ಯನಾಥ ಕಟ್ಟೆ
೬೮ ಕೋಟಿ ಪೂಂಜ
೬೯ ಭೃಂಗೀಶ್ವರ
೭೦ ಕಾಡ್ತಿ
೭೧ ಬೈಕಾಡ್ತಿ
೭೨ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ
೭೩ ಮಹಿಷಂತಾಯ
೭೪ ಭದ್ರಕಾಳಿ
೭೫ ಯಕ್ಷಿ
೭೬ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ
೭೭ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ
೭೮ ರಕ್ತೇಶ
೭೯ ಮಹಾಂಕಾಳಿ
೮೦ ಜಟ್ಟಿಗ
೮೧ ಮೂಕಗಣ
೮೨ ಮಂತ್ರಗಣ
೮೩ ರಾಹು
೮೪ ಜೋಗಿಪುರುಷ
೮೫ ರಕ್ತಚಾಮುಂಡಿ
೮೬ ಗರಡಿಗಳು
೮೭ ವಿವಿಧ ಪಾಪೆಗಳು
೮೮ ಸ್ಥಳದ ಬಬ್ಬರ್ಯ
೮೯ ಗೆಜ್ಜೆತ್ತಿ ರಾವಳಿ
೯೦ ಕೋಟಿಕುಮಾರ
೯೧ ಗಂಟಾಕರ್ಣ
೯೨ ಗಜಕರ್ಣ
೯೩ ನೀಚನಾಗ
೯೪ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ
೯೫ ಪಂಚ ಚಾಮುಂಡಿ
೯೬ ಭೂತನಾಥ
೯೭ ಮುಂಡತ್ತಾಯ
೯೮ ಪಡಿಕಂದಾಯ
೯೯ ಸಪ್ತಮಾತ್ರಿಕೆ
೧೦೦ ಸ್ಮಶಾನ ಕಾಳಿ
೧೦೧ ಮುಕ್ಕಾಲುಪಂಜುರ್ಲಿ
೧೦೨ ವರ್ತೆ
೧೦೩ ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆ
೧೦೪ ಮಲೆ ಸಾವಿರ
೧೦೫ ಹಸಲ
೧೦೬ ಕೋಳಿಯಾರ
೧೦೭ ಮುಳ್ಳು ಹಾವಿಗೆ ದೈವ
೧೦೮ ಅಜ್ಜಮ್ಮ
೧೦೯ ಗೂರಮ್ಮ

ಅನುಬಂಧ- ೯

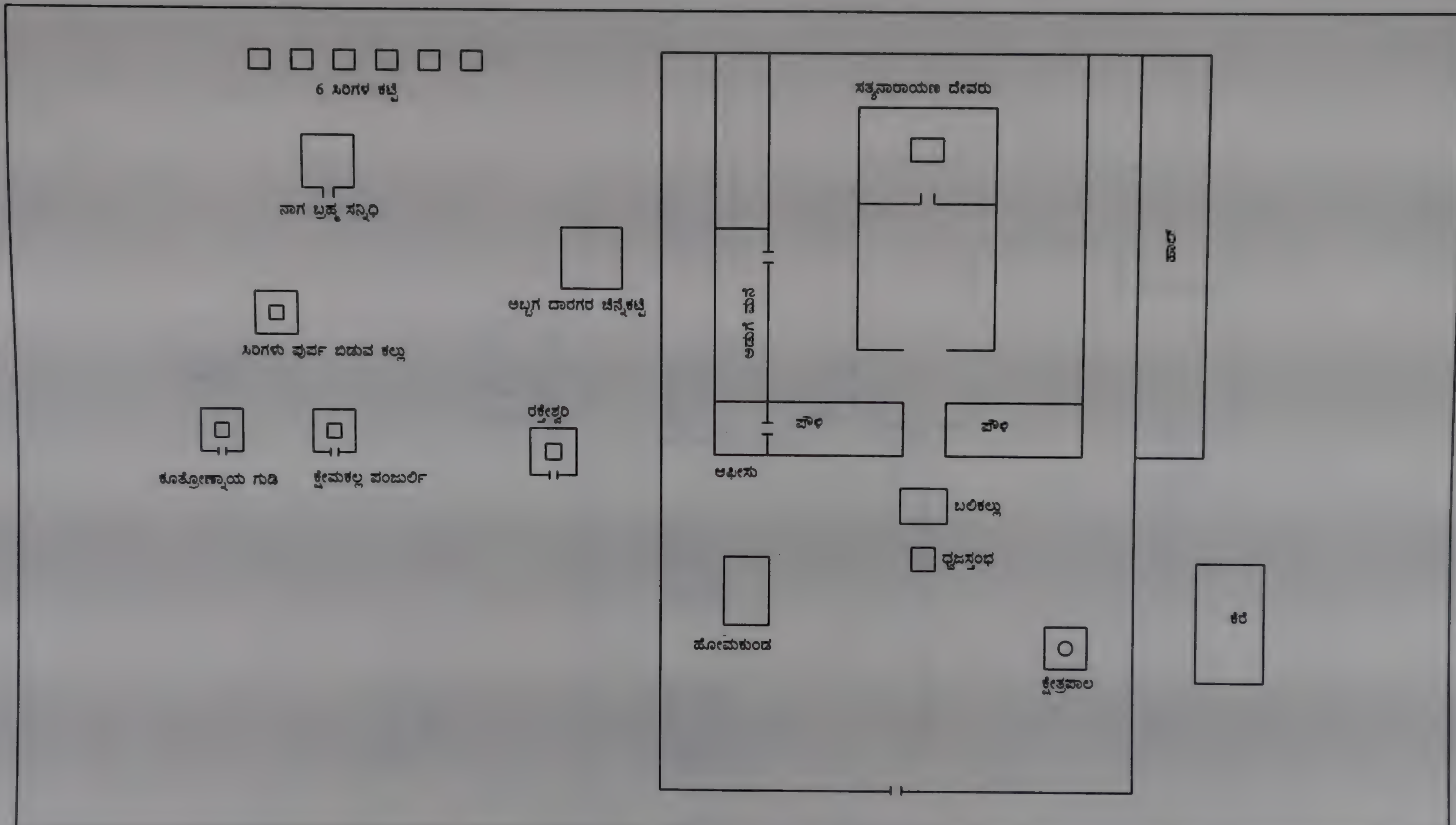
ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳು

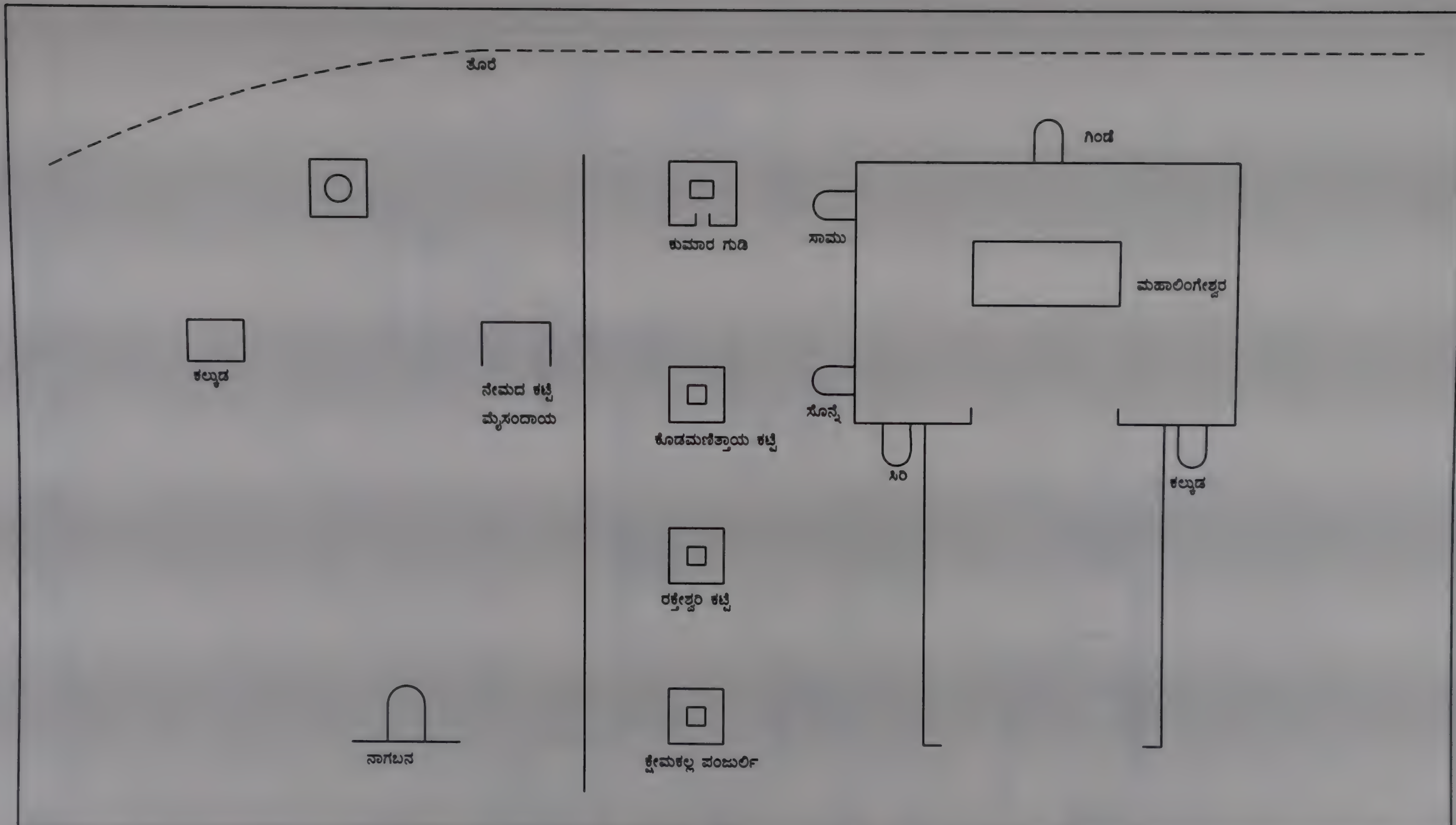
ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ, ಮೂಡುಪಡುಕೋಡಿ, ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾ.

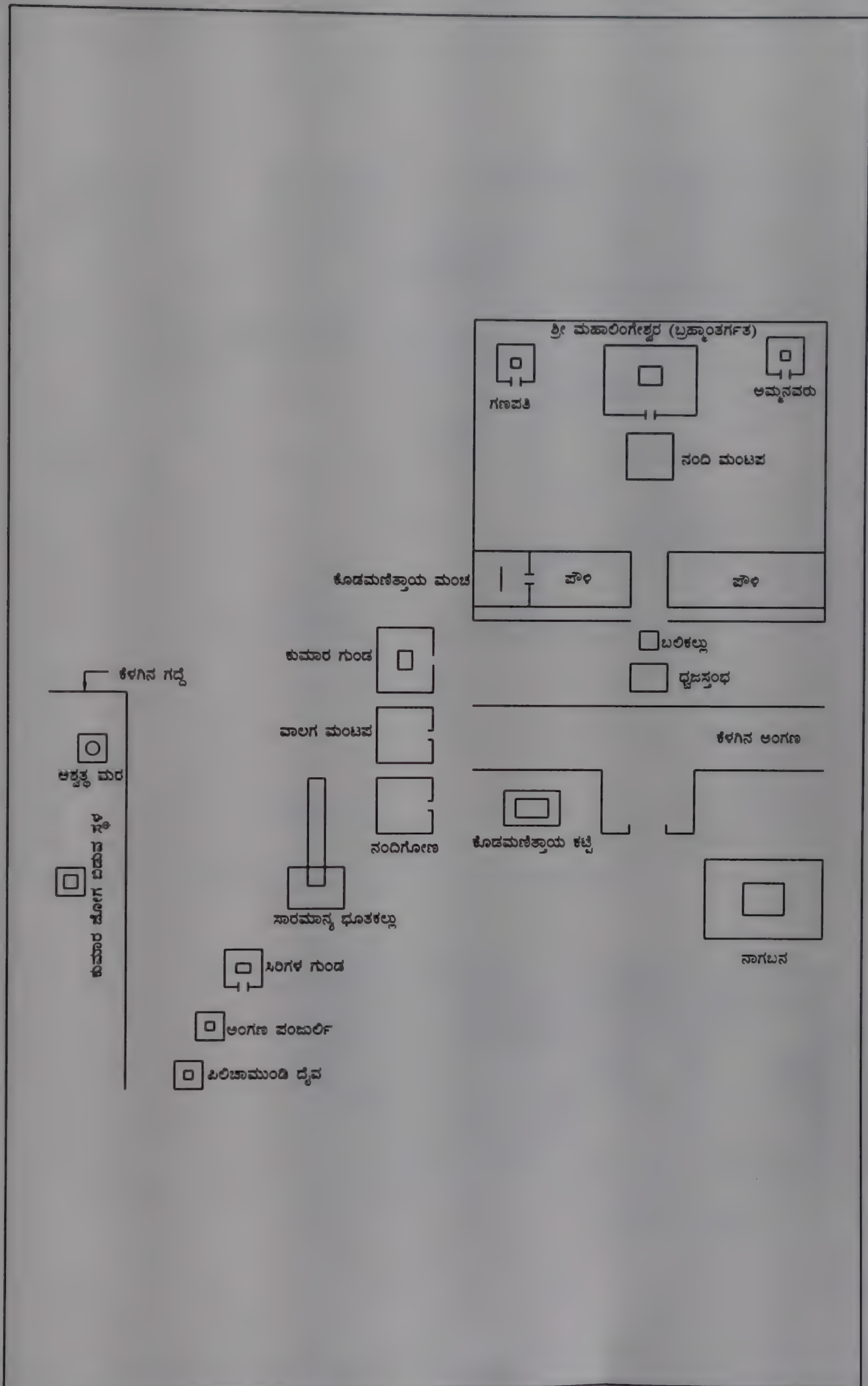
ಶ್ರೀ ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

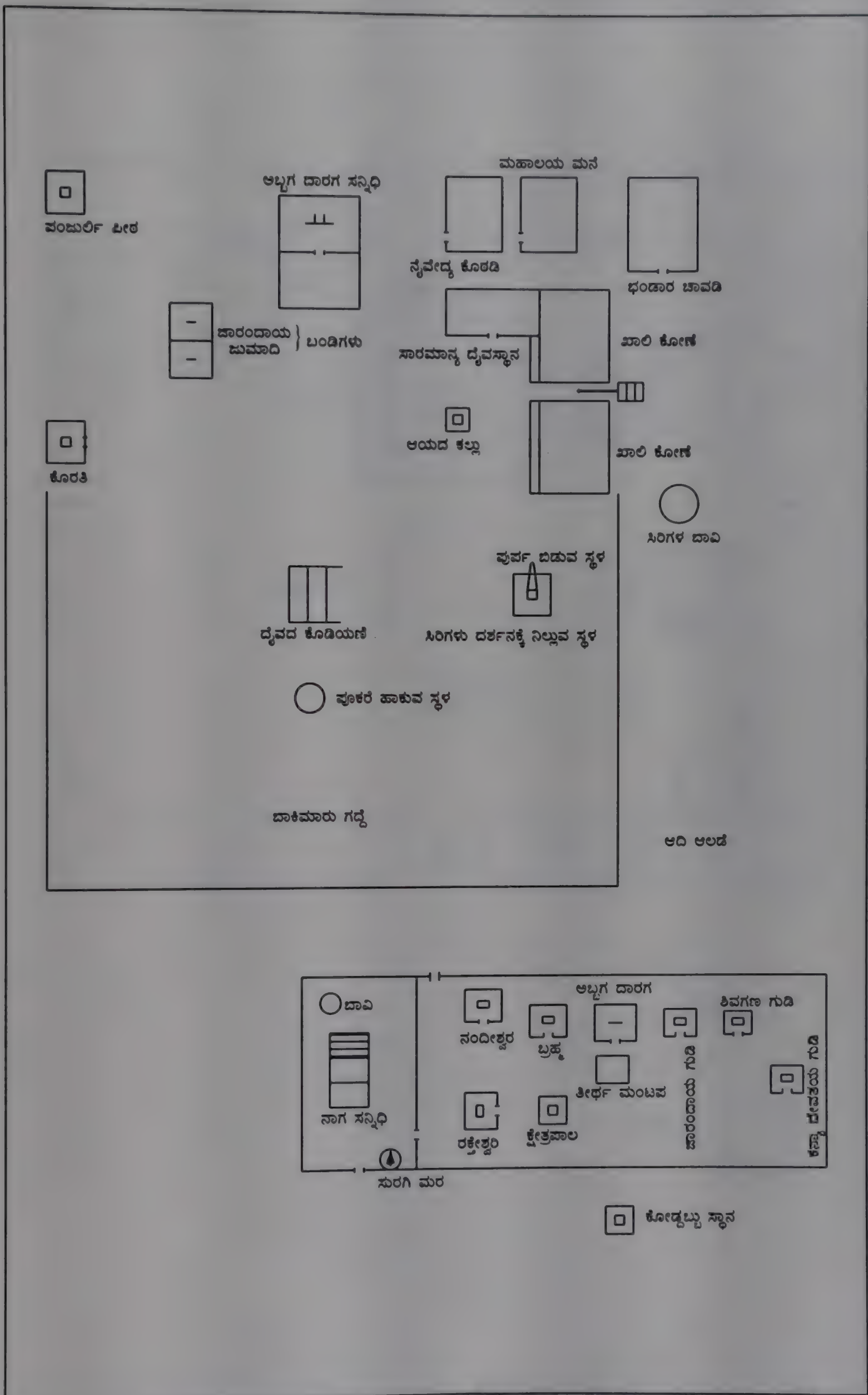
ಶ್ರೀ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು, ನಡ, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

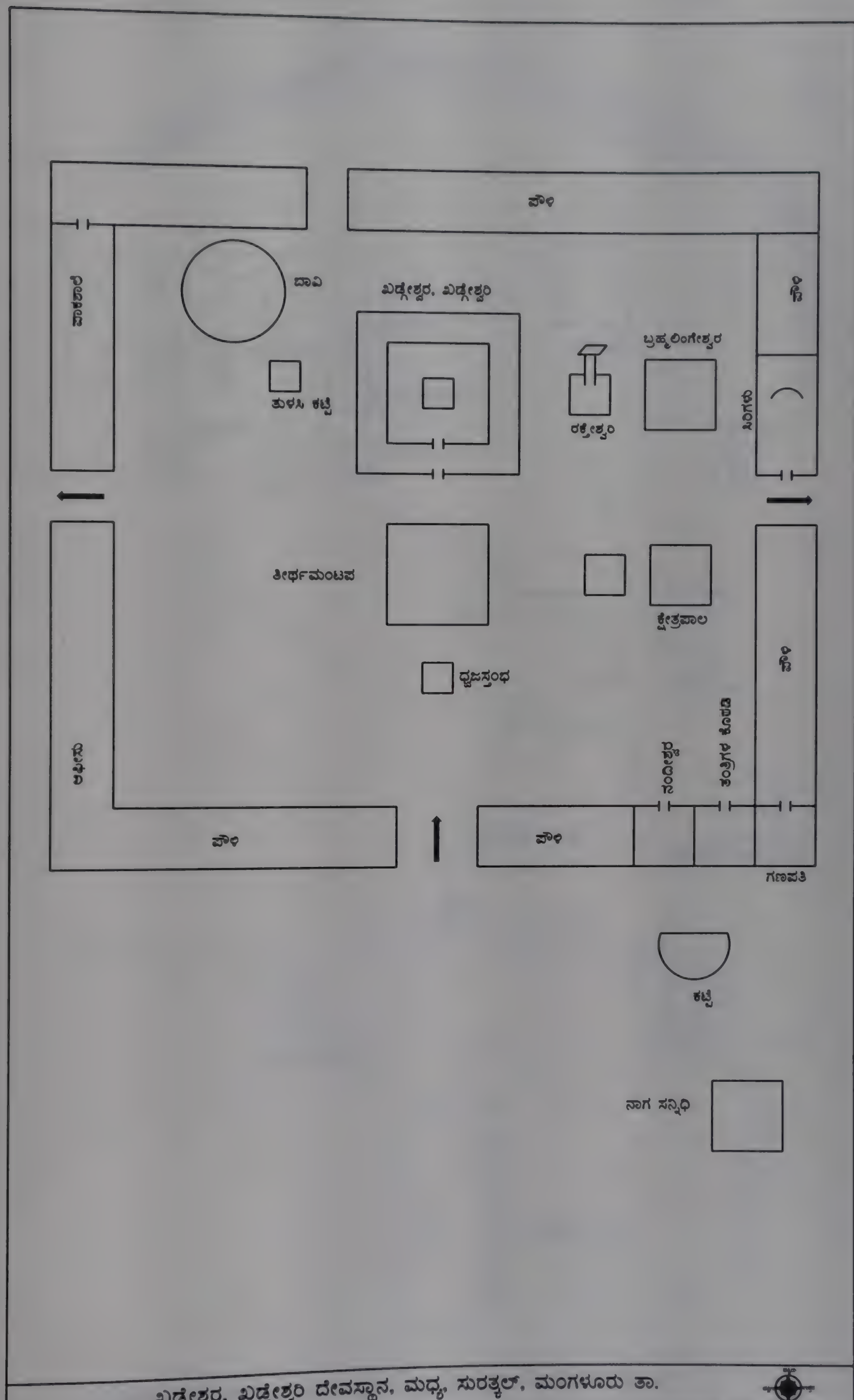
ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ, ತಾ.

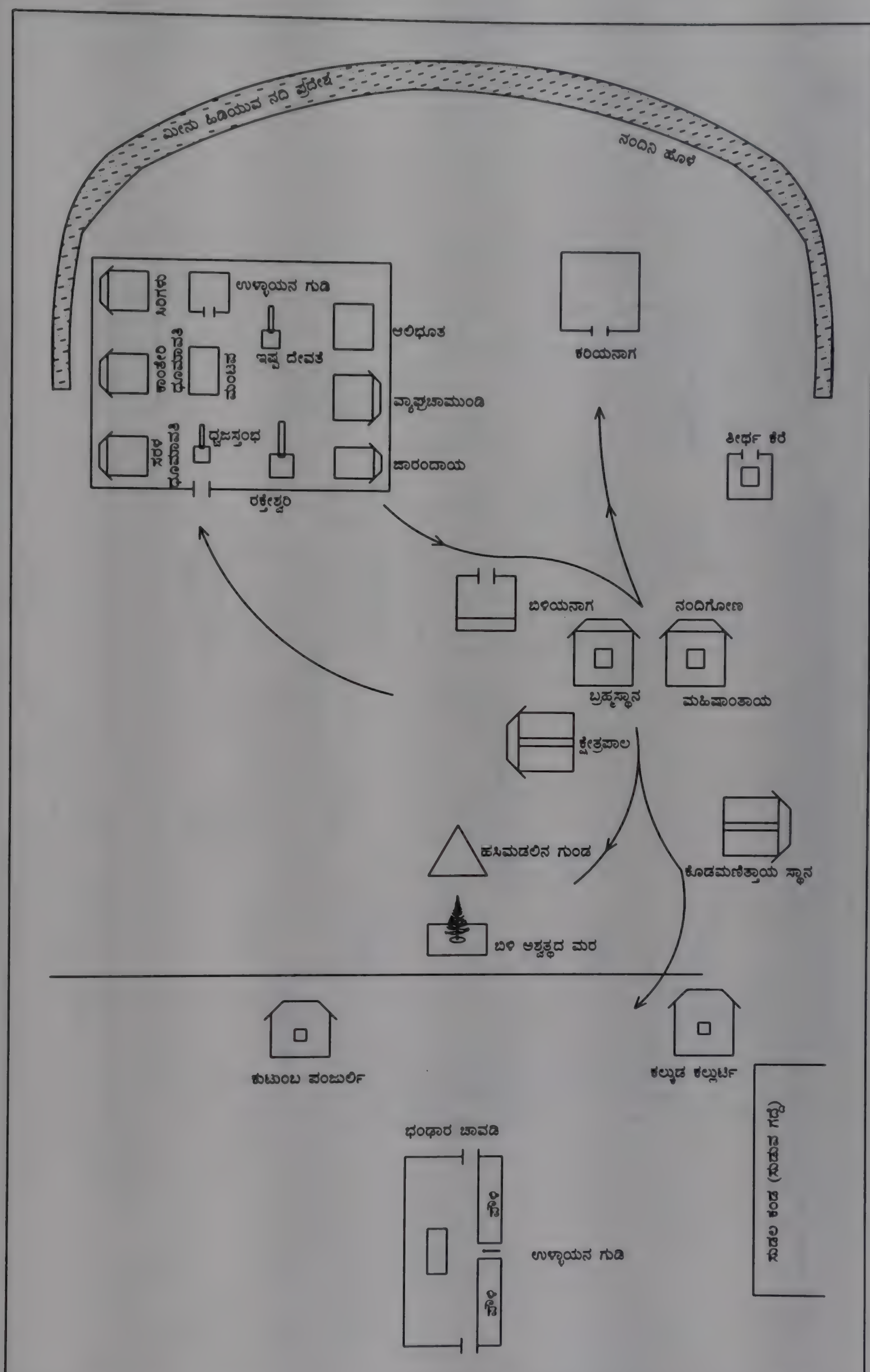
ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

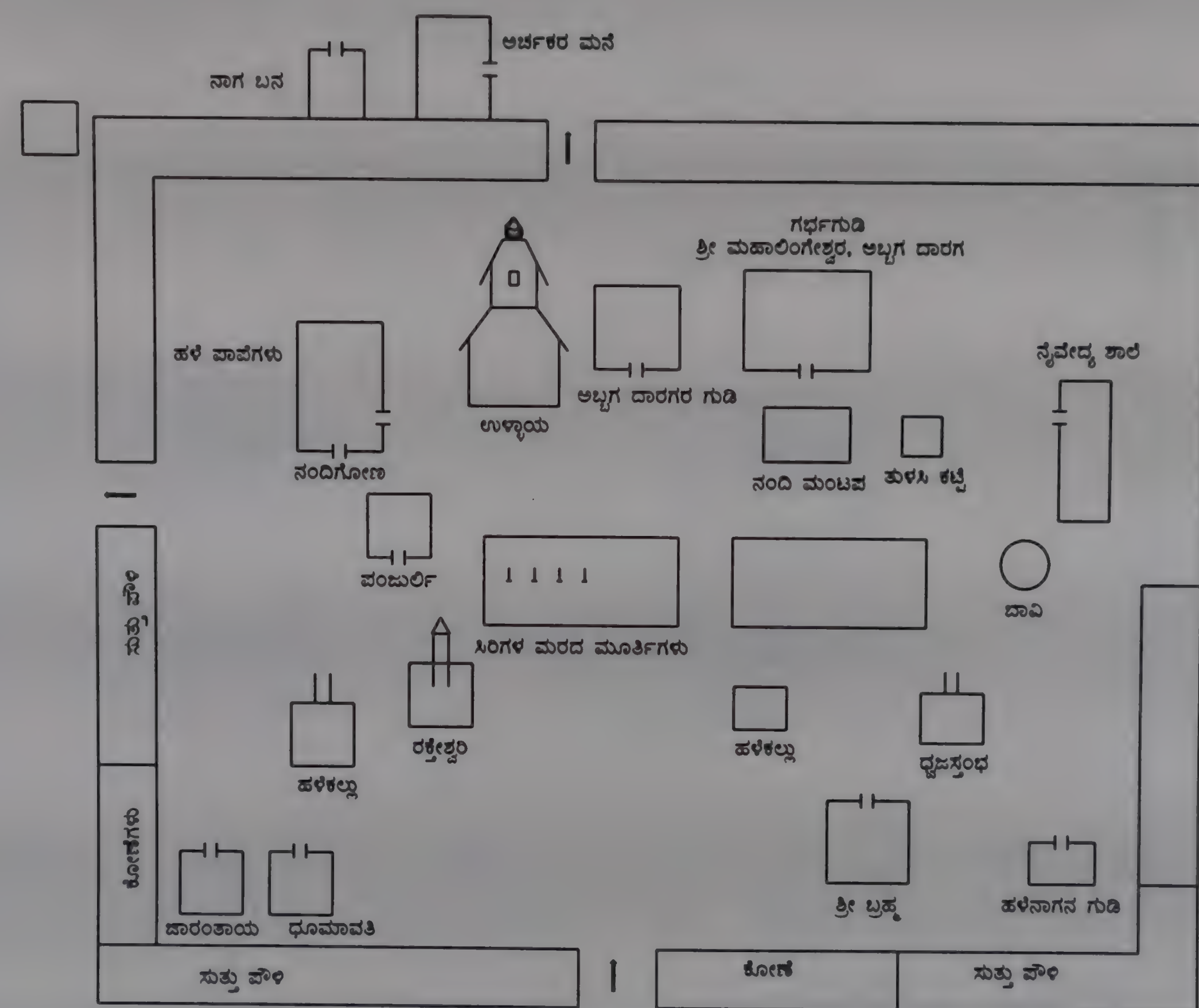
ಅಬ್ಬಗ ದಾರಗ ಆಲಡೆ, ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಸುರತ್ಕಲ್, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

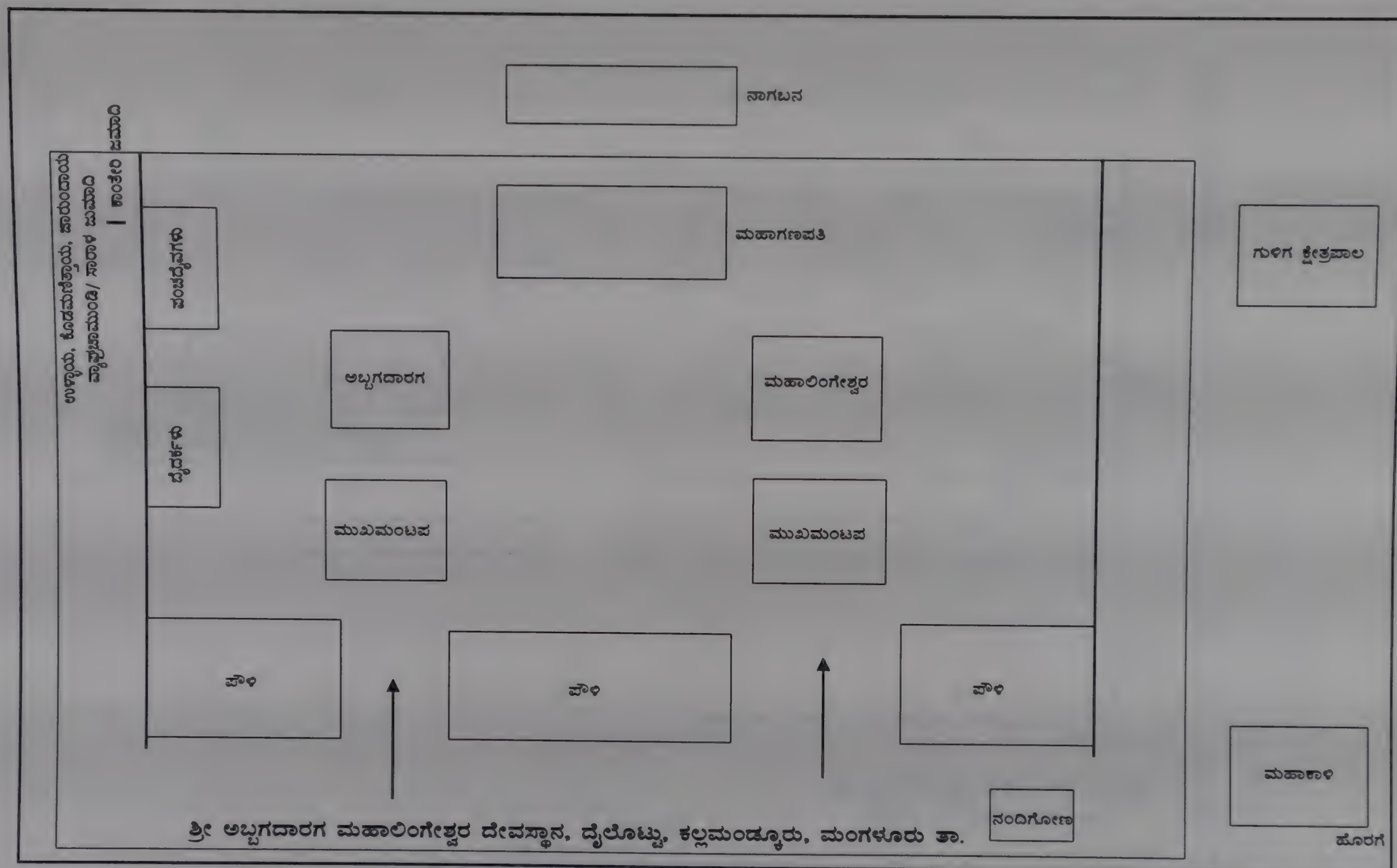
ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಧ್ಯ, ಸುರತ್ಕಲ್, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

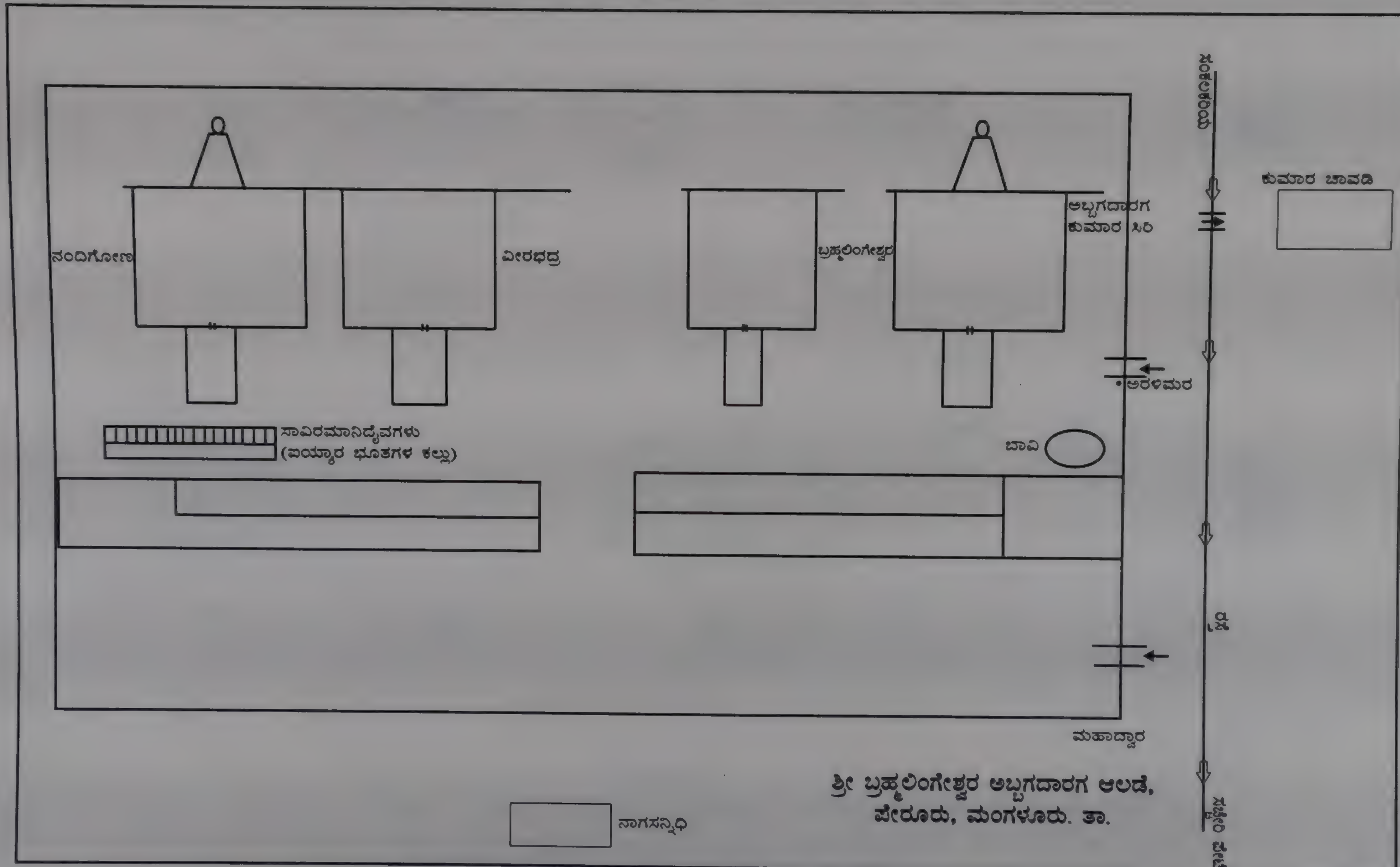

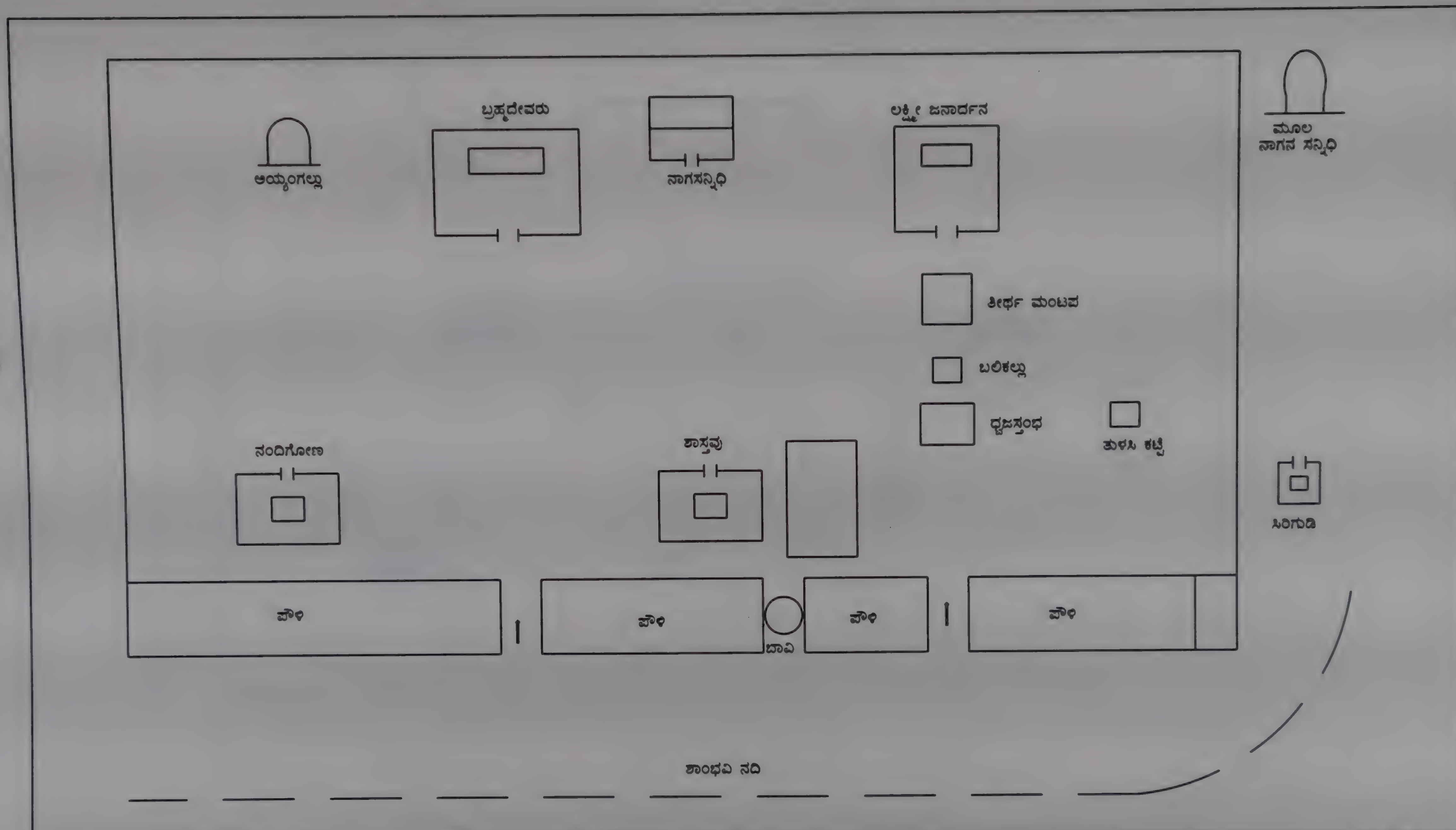
ಧರ್ಮರಸು ಶ್ರೀ ಉಳ್ಳಾಯ ದೈವಸ್ಥಾನ ಚೇಳ್ಯಾರು, ಖಂಡಿಗೆ ಸುರತ್ಕಲ್, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

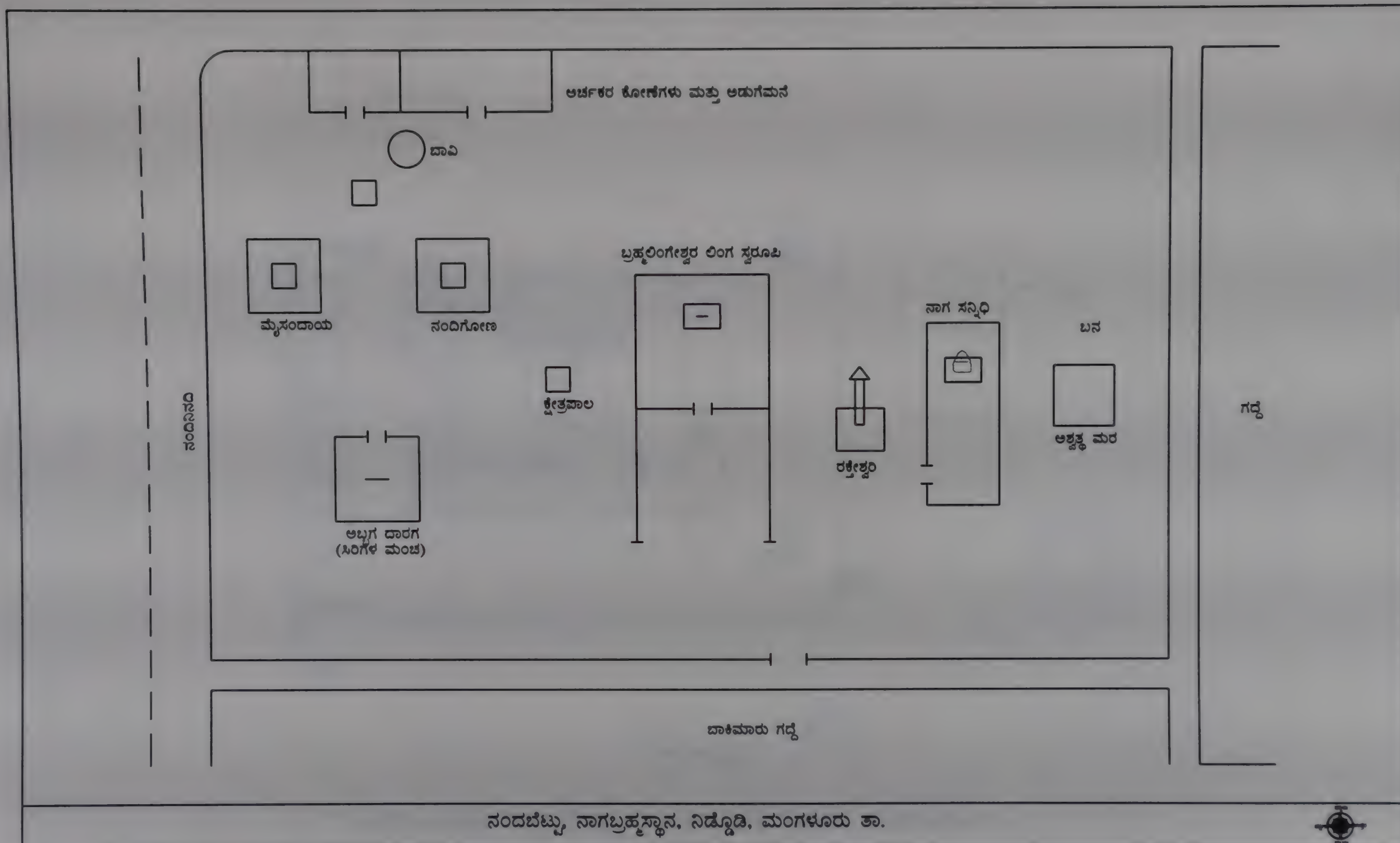
ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗ ದಾರಗ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕವತ್ತಾರು, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

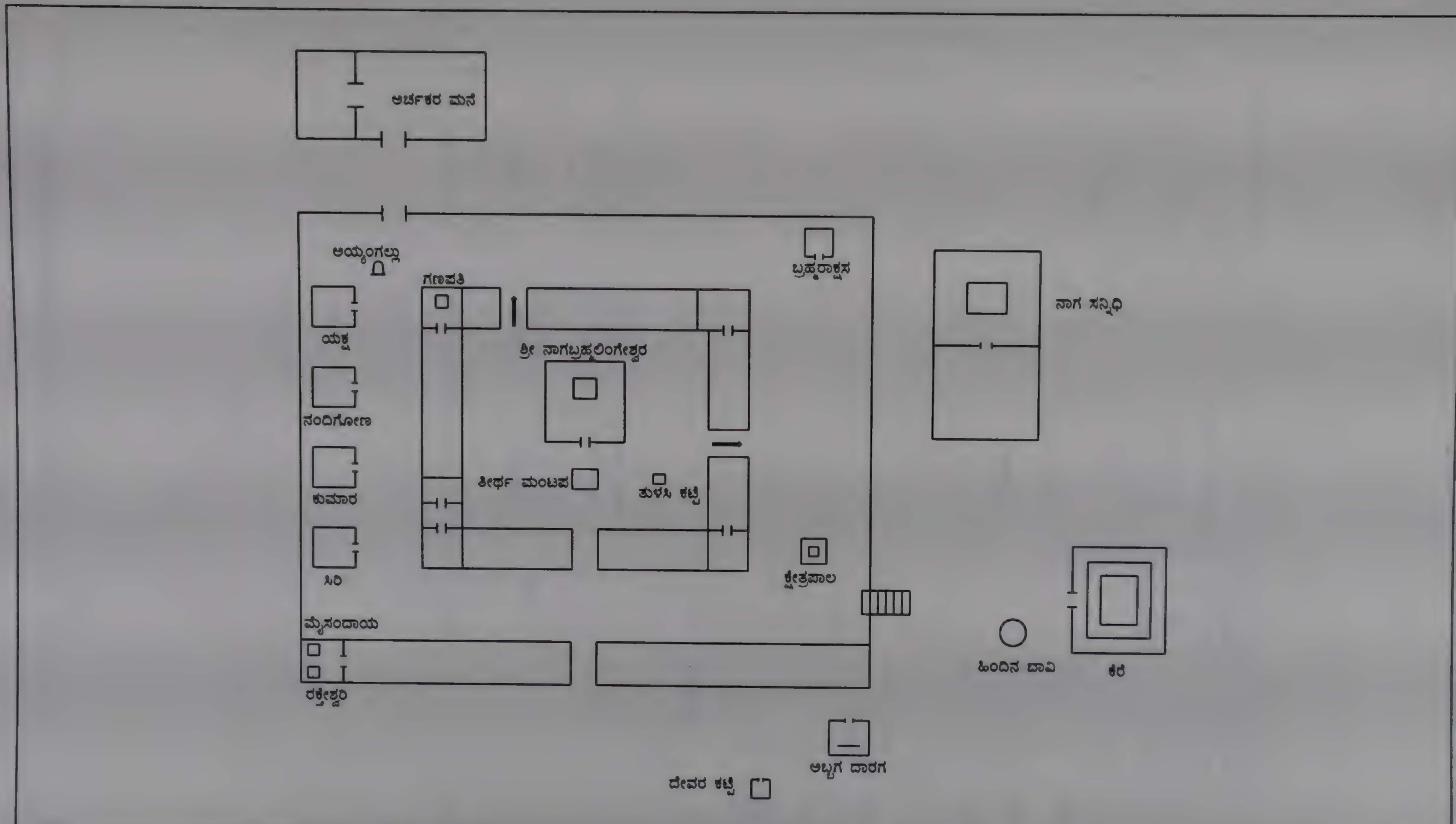

ನಾಗಬನ
ಮಹಾಗಣಪತಿ
ಗುಳಿಗ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ
ಉಳ್ಳಾಯ, ಕೊಡಮಣಿತ್ತಾಯ, ಜಾರುಂದಾಯ
ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ/ ಸಾರಾಳ ಜುಮಾದಿ
ಕಾಂತೇರಿ ಜುಮಾದಿ
ಪಂಚದೈವಗಳು
ದೈದರ್ಕಳು
ಅಬ್ಬಗದಾರಗ
ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ
ಮುಖಮಂಟಪ
ಮುಖಮಂಟಪ
ಪೌಳಿ
ಪೌಳಿ
ಪೌಳಿ
ನಂದಿಗೋಣ
ಮಹಾಕಾಳಿ
ಹೊರಗೆ
ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ದೈಲೊಟ್ಟು, ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರು, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಸಂಕಲಕರಿಯ
ಕುಮಾರ ಚಾವಡಿ
ಅಬ್ಬಗದಾರಗ
ಕುಮಾರ ಸಿರಿ
ನಂದಿಗೋಣ
ವೀರಭದ್ರ
ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ
ಅರಳಿಮರ
ಬಾವಿ
ಸಾವಿರಮಾನಿದೈವಗಳು
(ಐಯ್ಯಾರ ಭೂತಗಳ ಕಲ್ಲು)
ರಸ್ತೆ
ಮಹಾದ್ವಾರ
ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಆಲಡೆ,
ಪೇರೂರು, ಮಂಗಳೂರು. ತಾ.
ನಾಗಸನ್ನಿಧಿ
ಸಜ್ಜೀರಿ ಪೇಟೆ

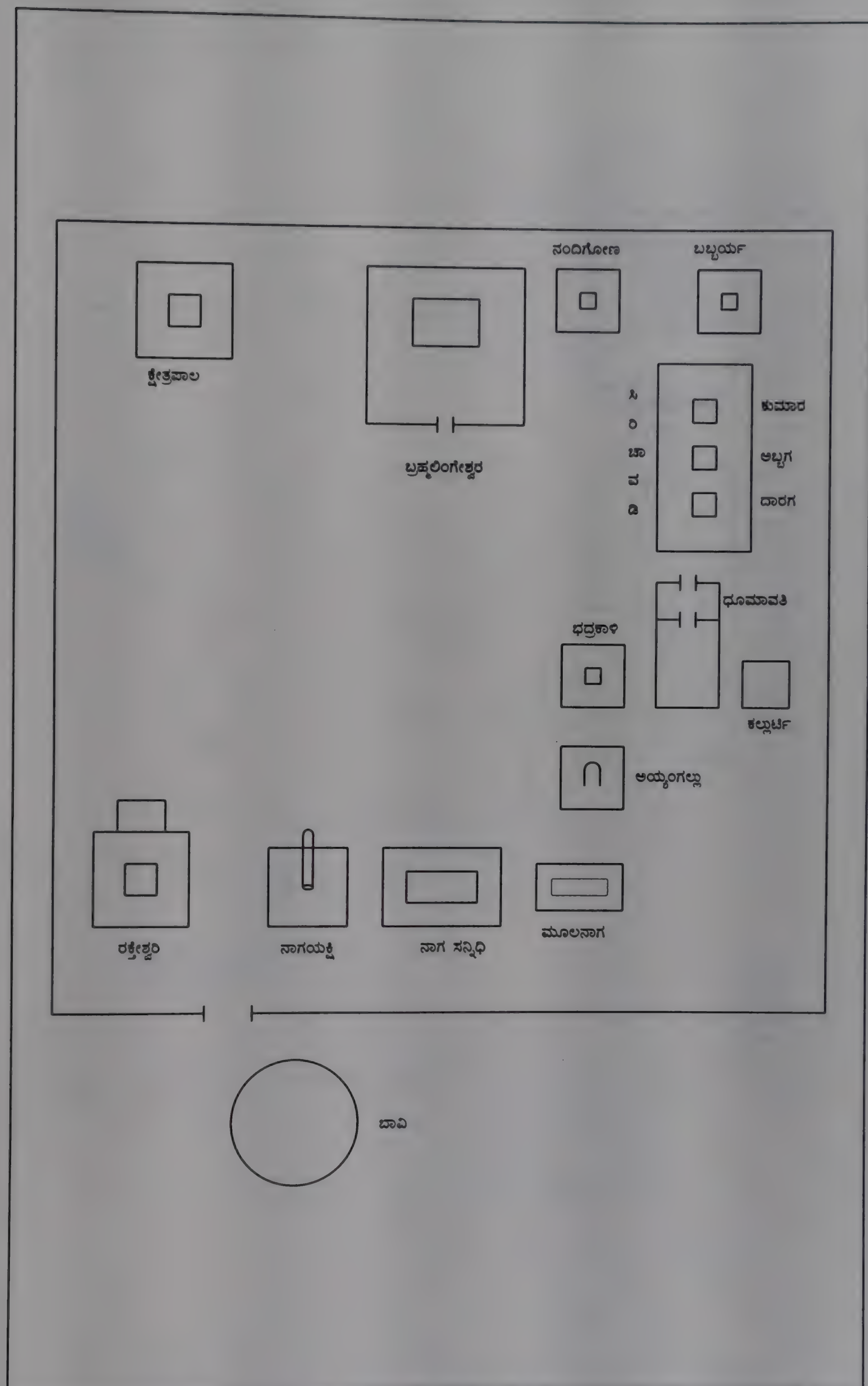

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮೂಡುಕೊಟ್ರಪಾಡಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

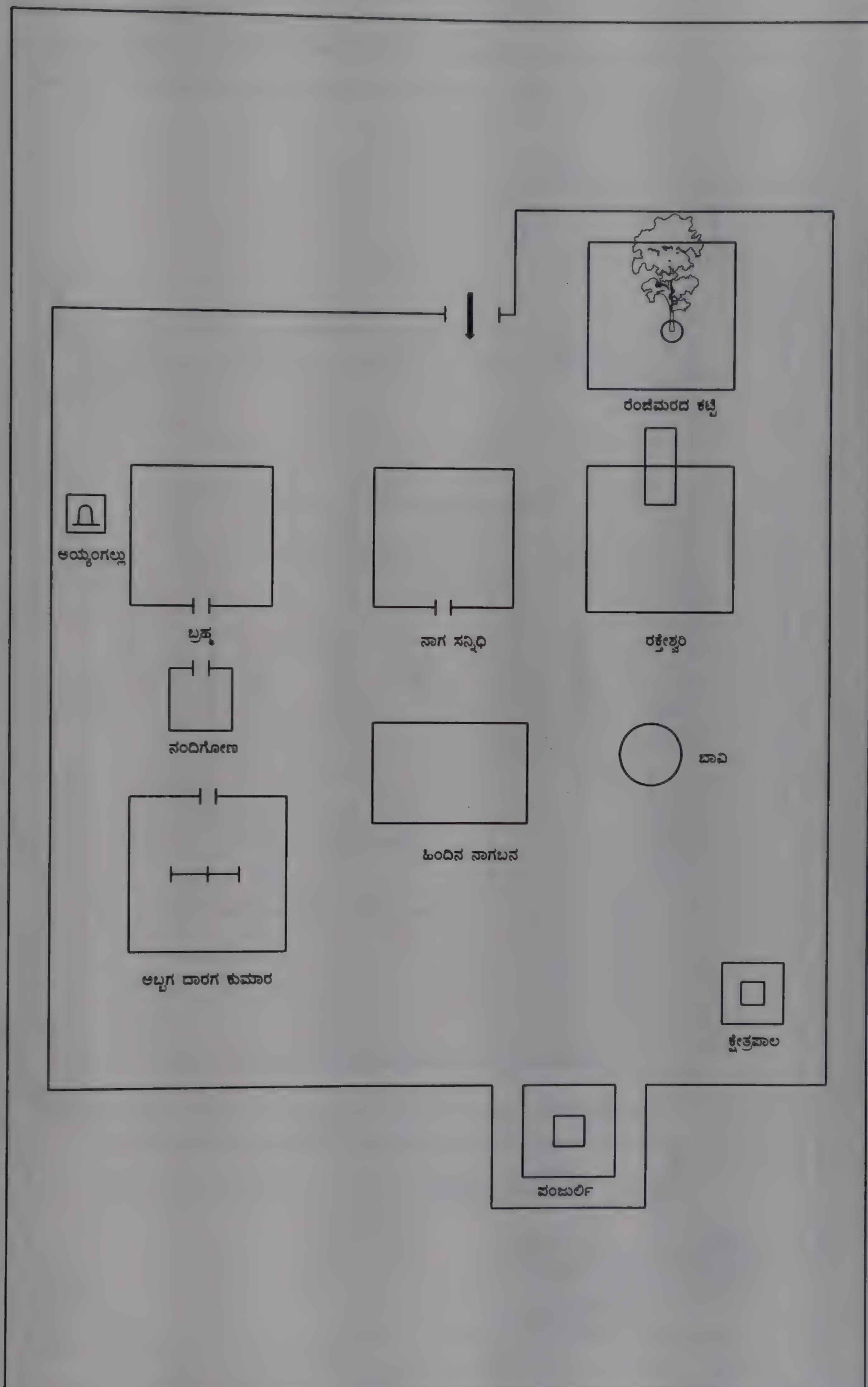

ಅರ್ಚಕರ ಕೋಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಡುಗೆಮನೆ
ಬಾವಿ
ಮೈಸಂದಾಯ
ನಂದಿಗೋಣ
ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ
ಅಬ್ಬಗ ದಾರಗ
(ಸಿರಿಗೆಳ ಮಂಚ)
ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಲಿಂಗ ಸ್ವರೂಪಿ
ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ
ನಾಗ ಸನ್ನಿಧಿ
ಬನ
ಅಶ್ವತ್ಥ ಮರ
ಗದ್ದೆ
ಬಾಕಿಮಾರು ಗದ್ದೆ
ನಂದಬೆಟ್ಟು, ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ನಿಡ್ಡೋಡಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

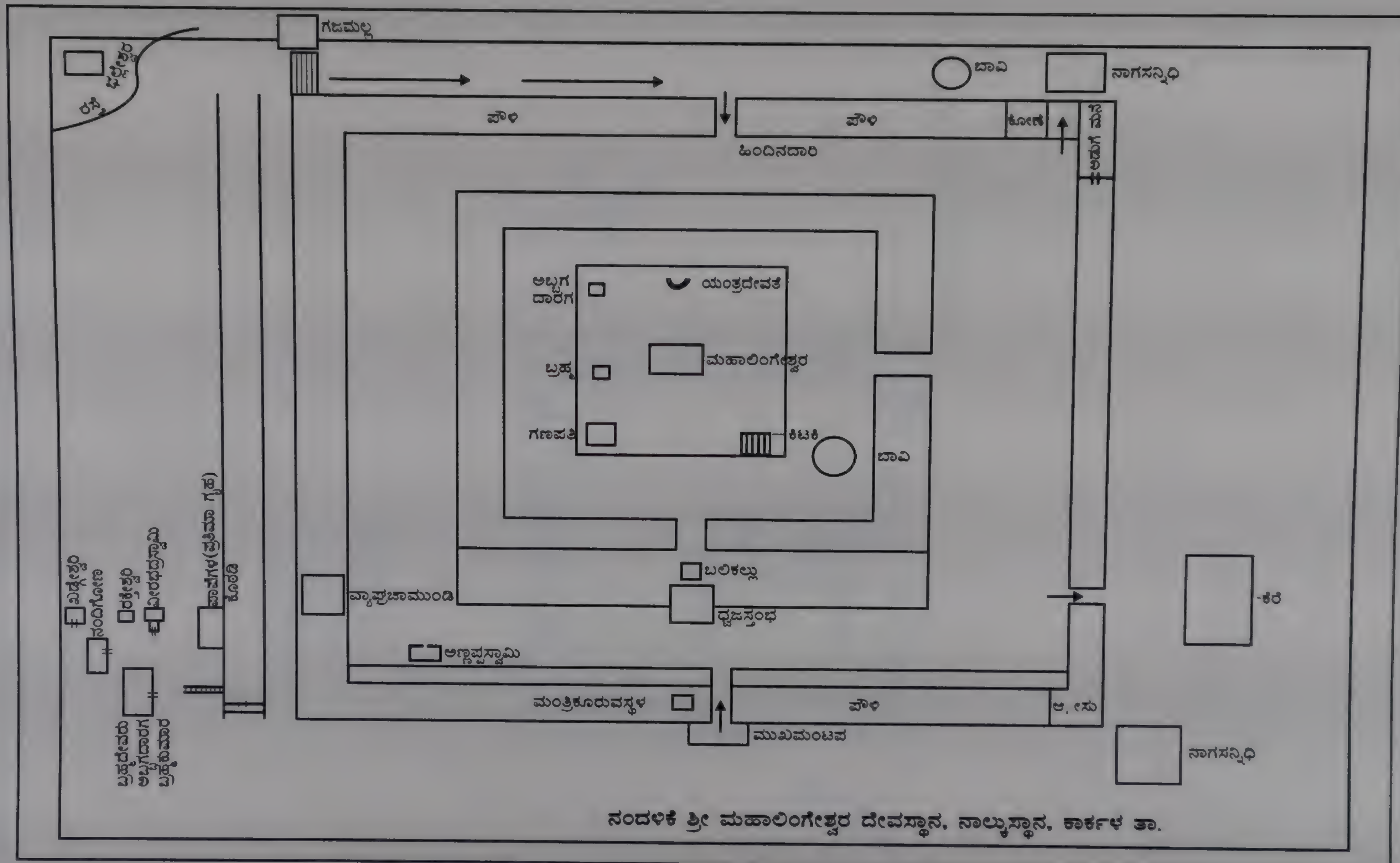
ಕಾನ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಆಲಂಗಾರು, ಮೂಡಬಿದಿರೆ, ಮಂಗಳೂರು, ತಾ.

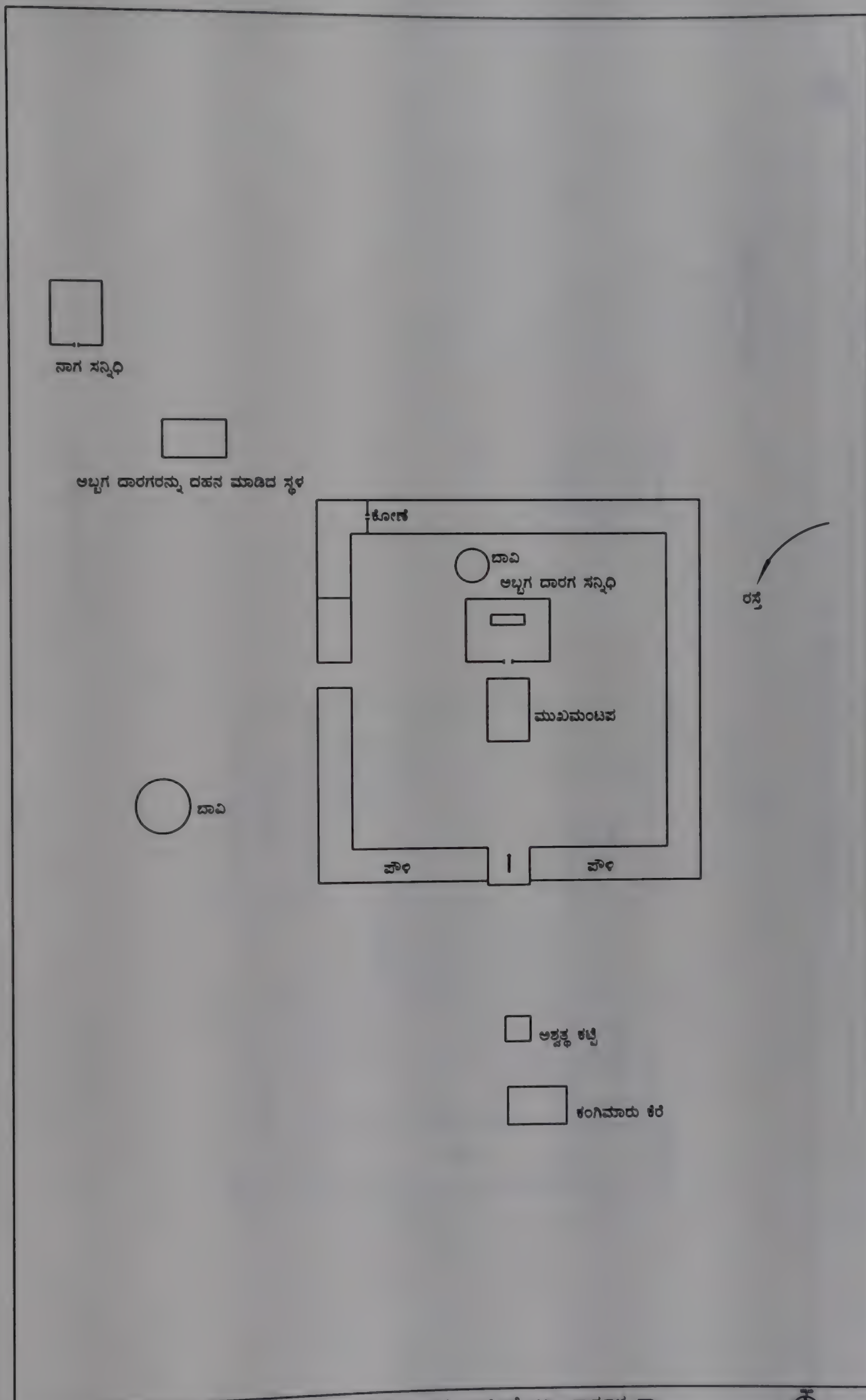
ಸಿರಿಚಾವಡಿ, ಮೂಡುಮನೆ, ಪುನರೂರು, ತಾಳಿಪ್ಪಾಡಿ, ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

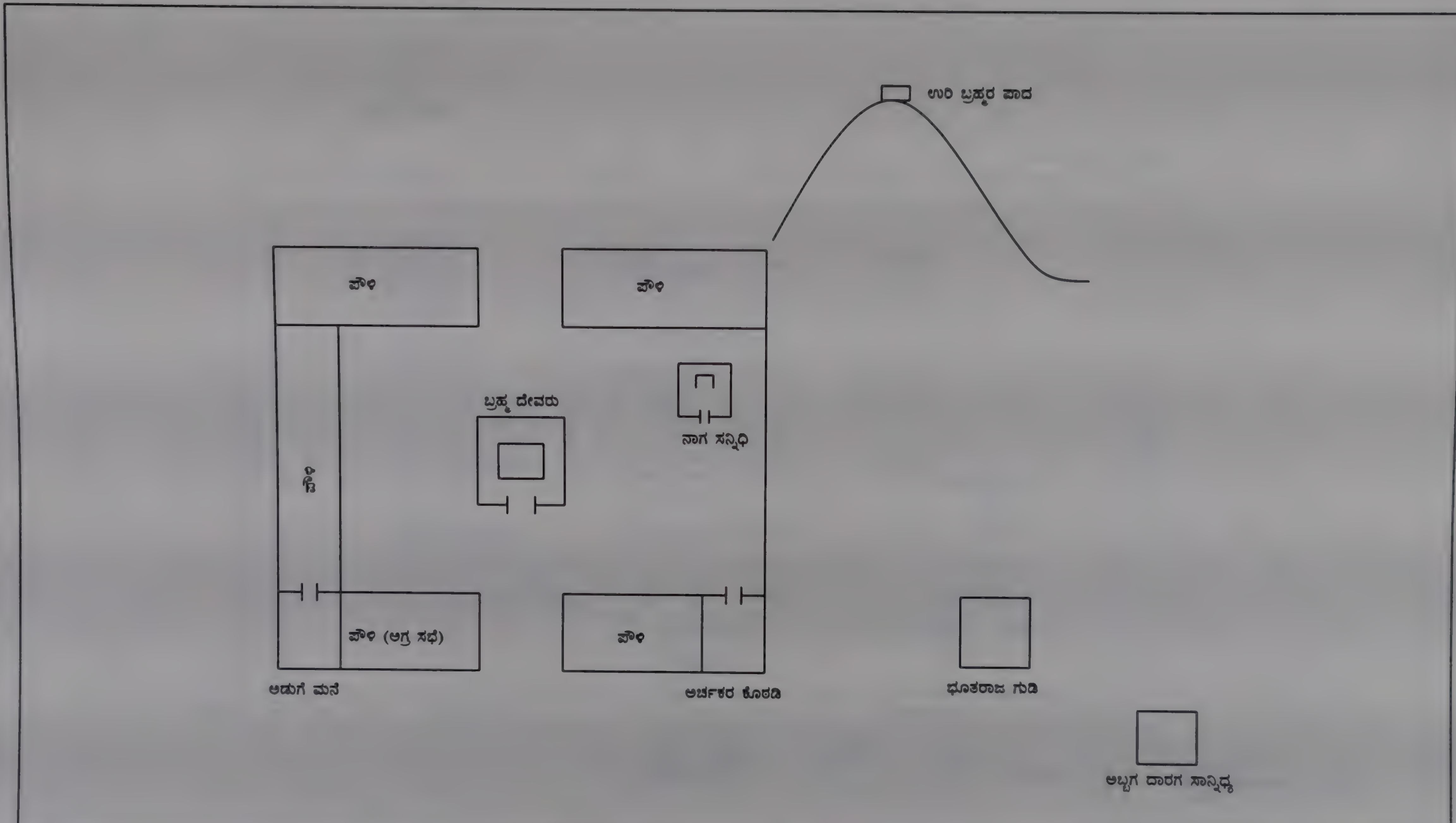
ಆಲ್ ಹಿತ್ತಿಲ್ ಆಲಡೆ, ಅತಿಕಾರಿ ಬೆಟ್ಟು, ಮುಲ್ಕಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

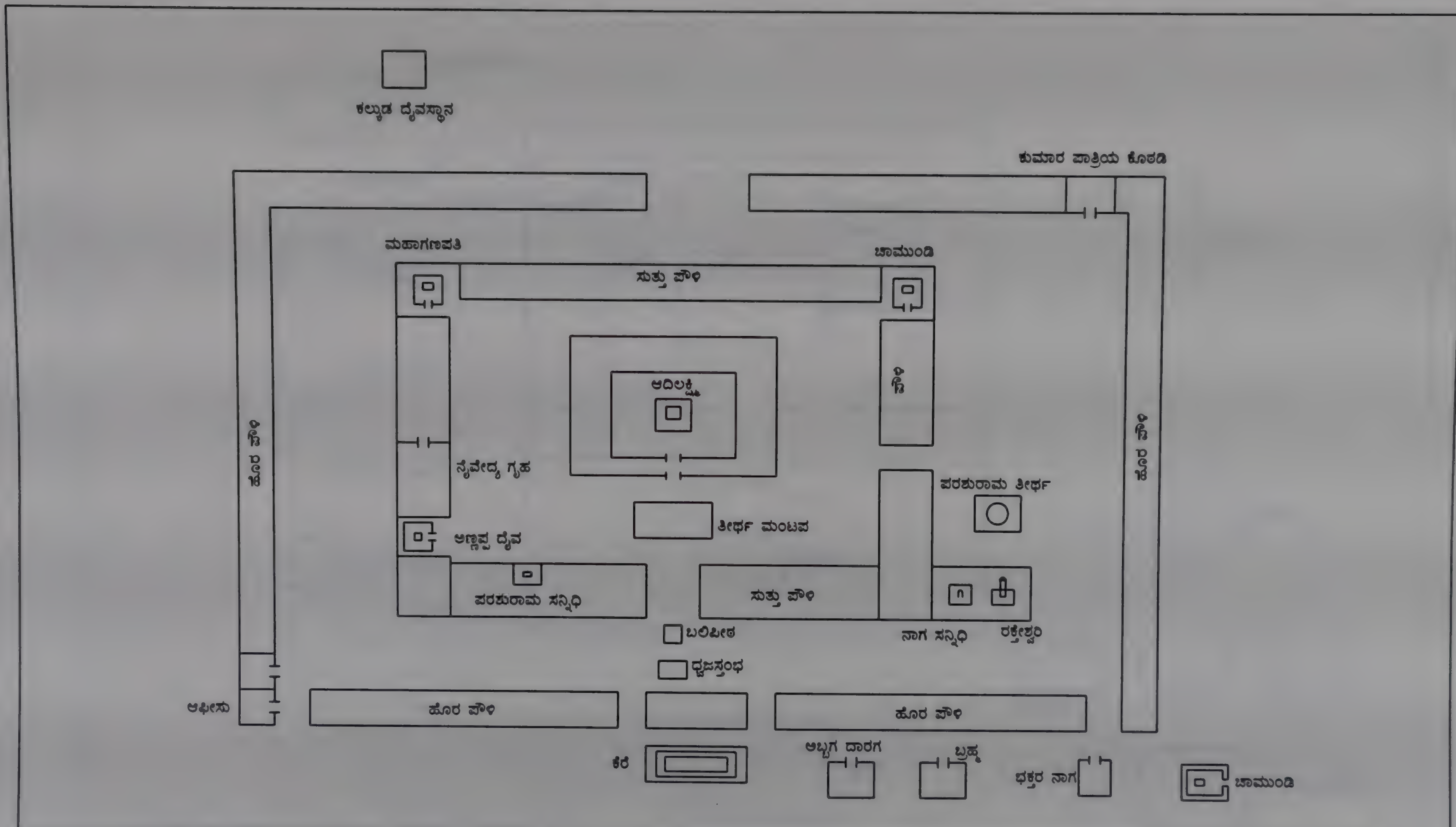
ನಂದಳಿಕೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಾಲ್ಕುಸ್ಥಾನ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

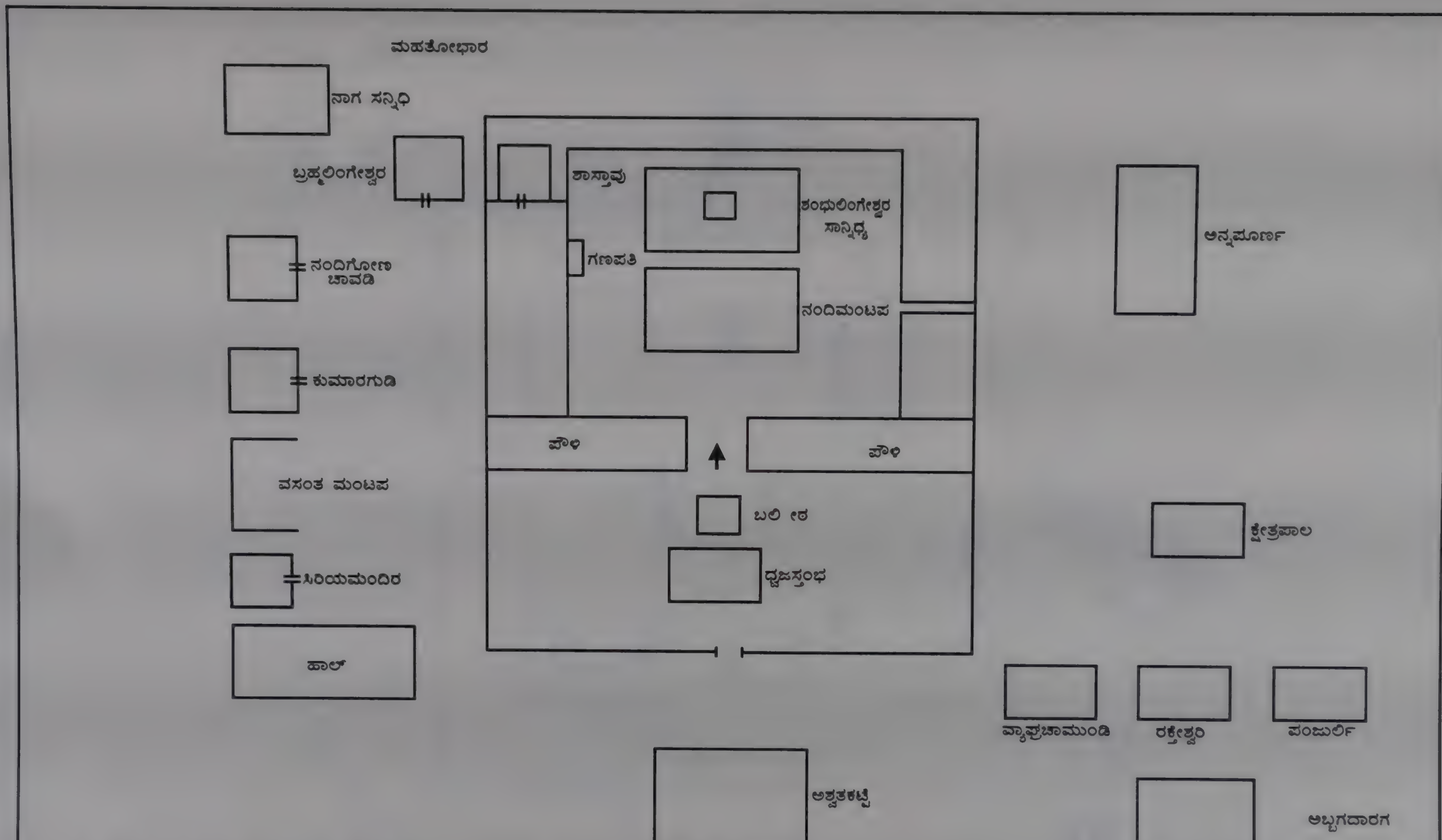
ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಬ್ಬಗ ದಾರಗ ಮೂಲಸ್ಥಾನ, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

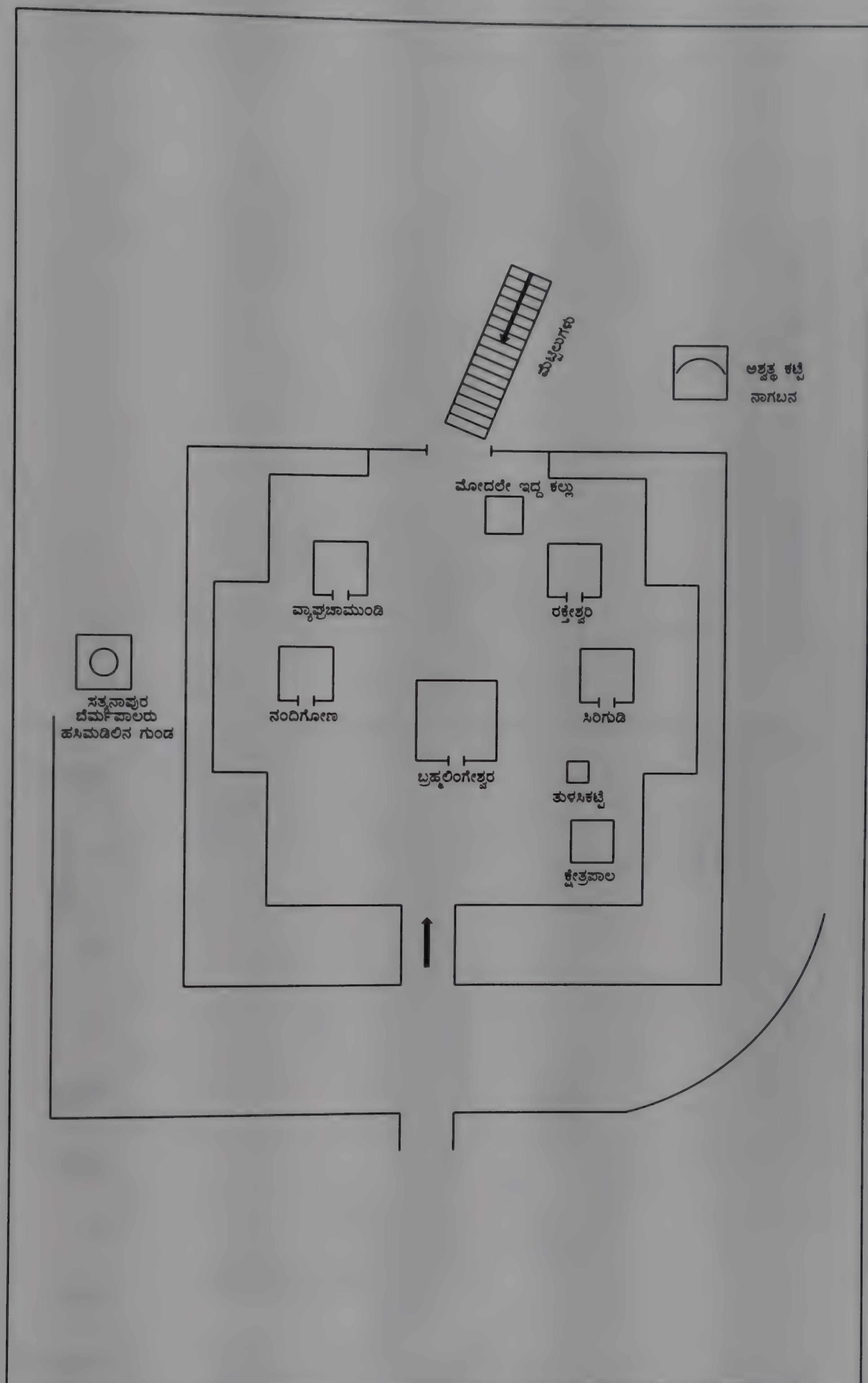
ಉರಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಮುಜಲೊಟ್ಟು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

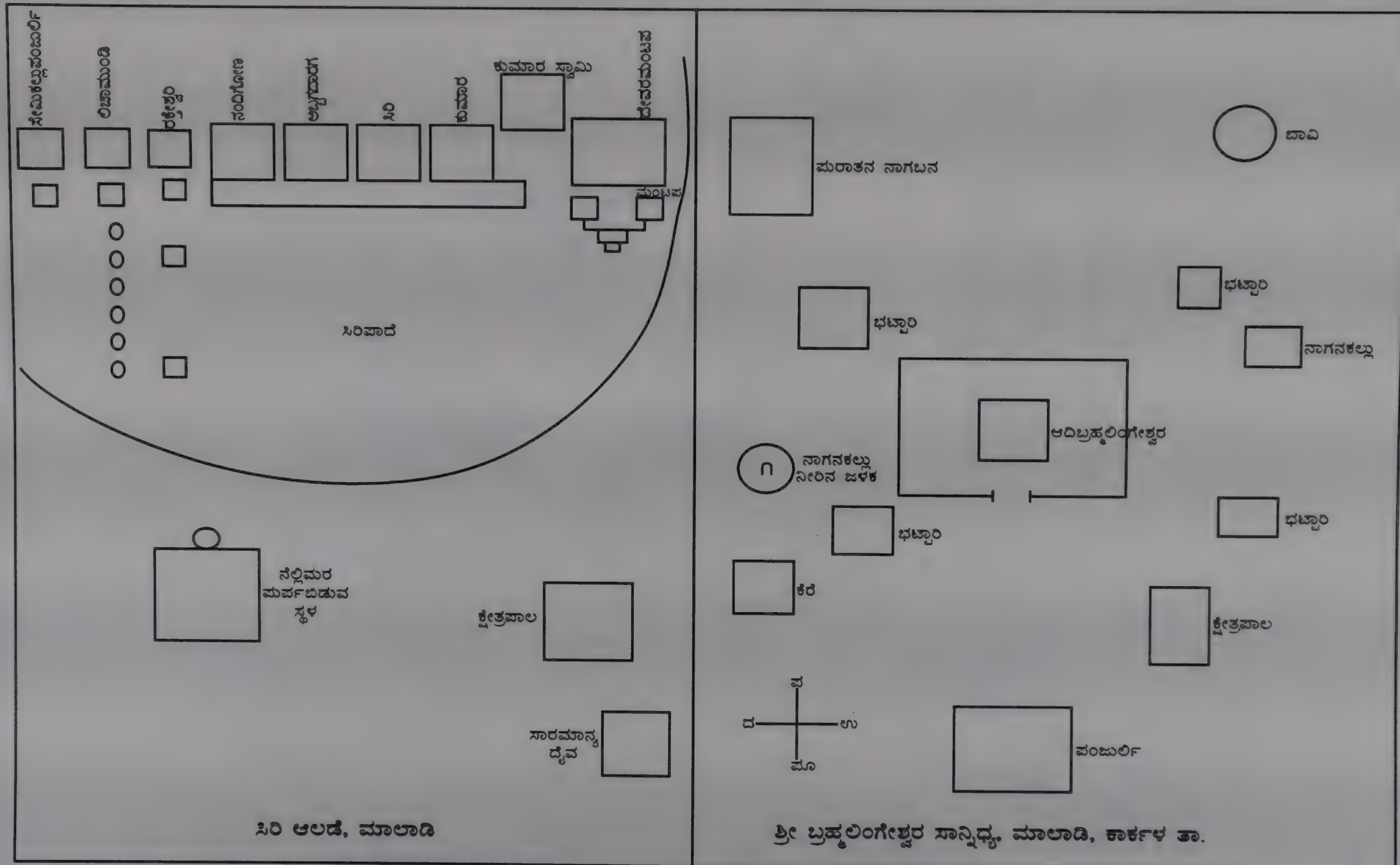
ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟು, ಶ್ರೀ ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಂದಳಿಕೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಶಂಭುಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

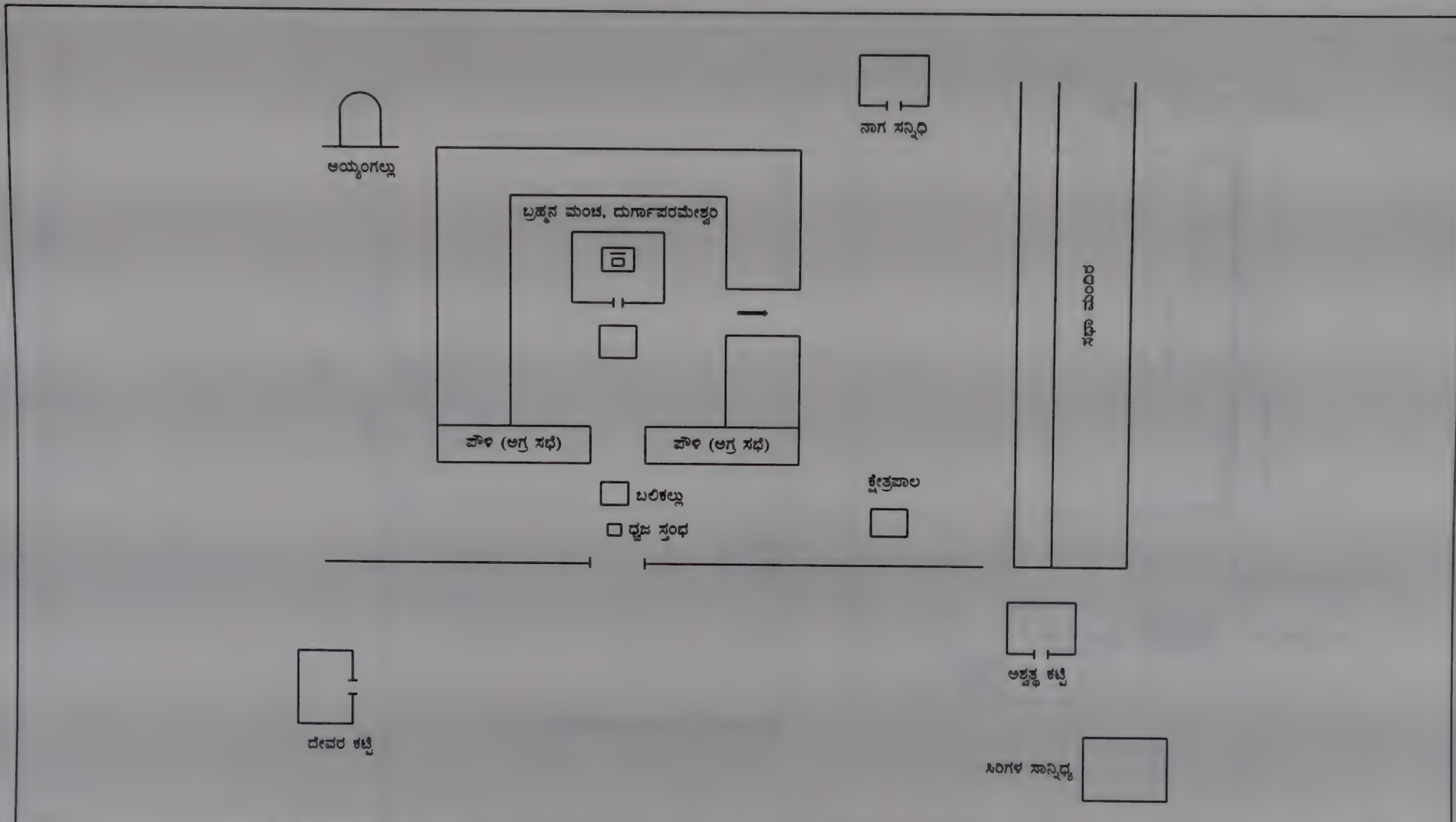

ಮುಗುಳಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬೋಳ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

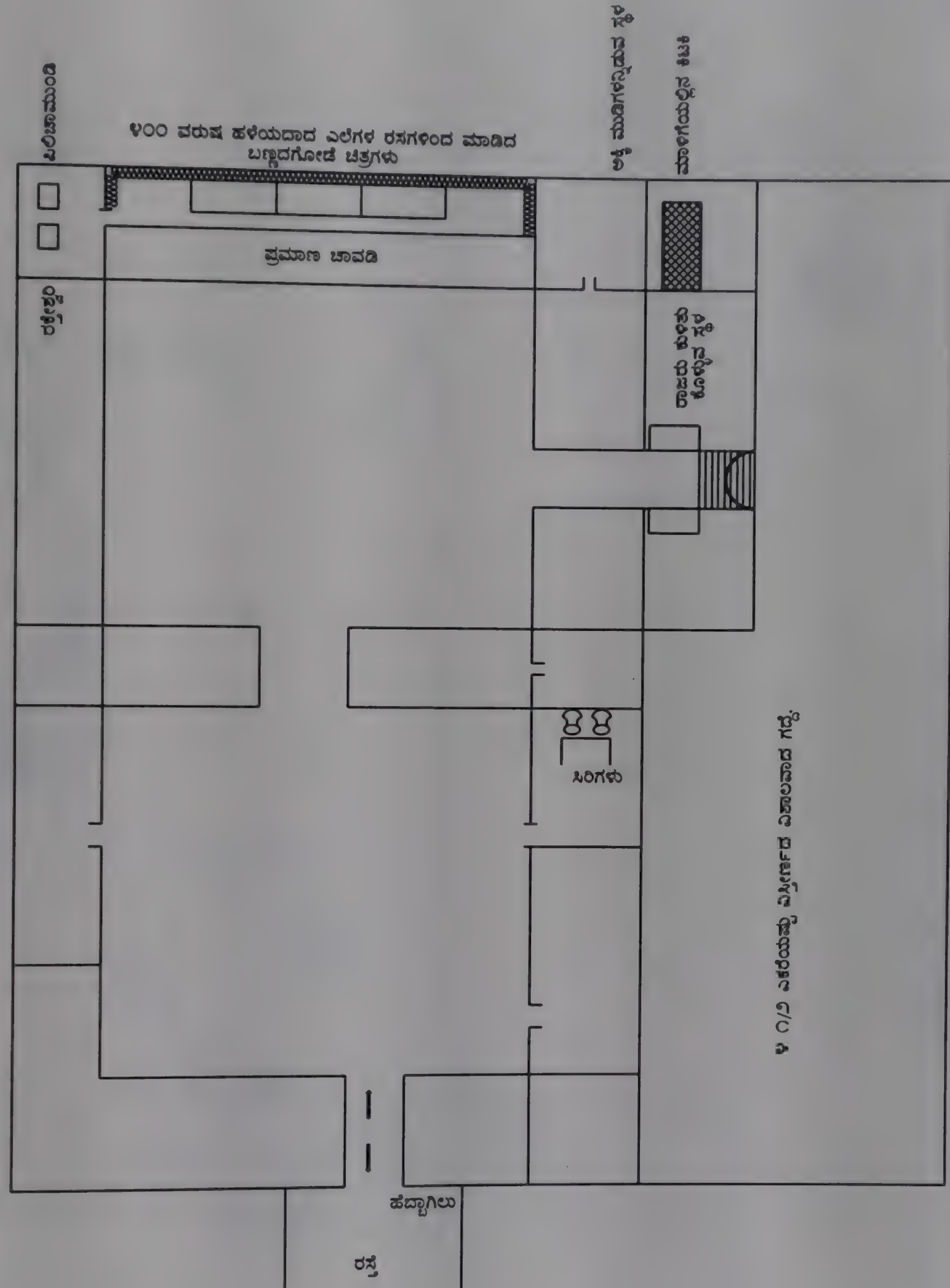

ಸಿರಿ ಆಲಡೆ, ಮಾಲಾಡಿ

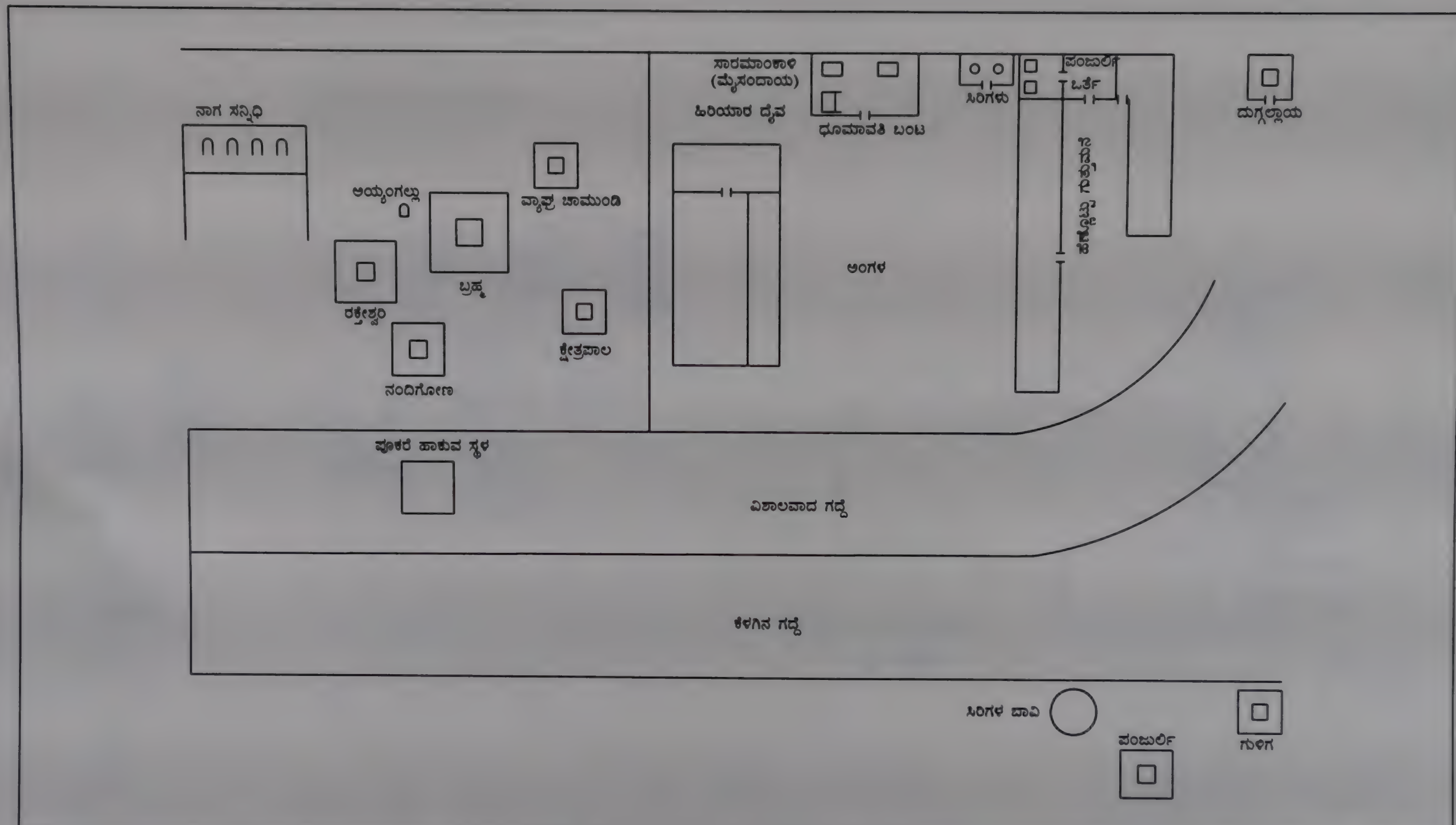
ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ಮಾಲಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

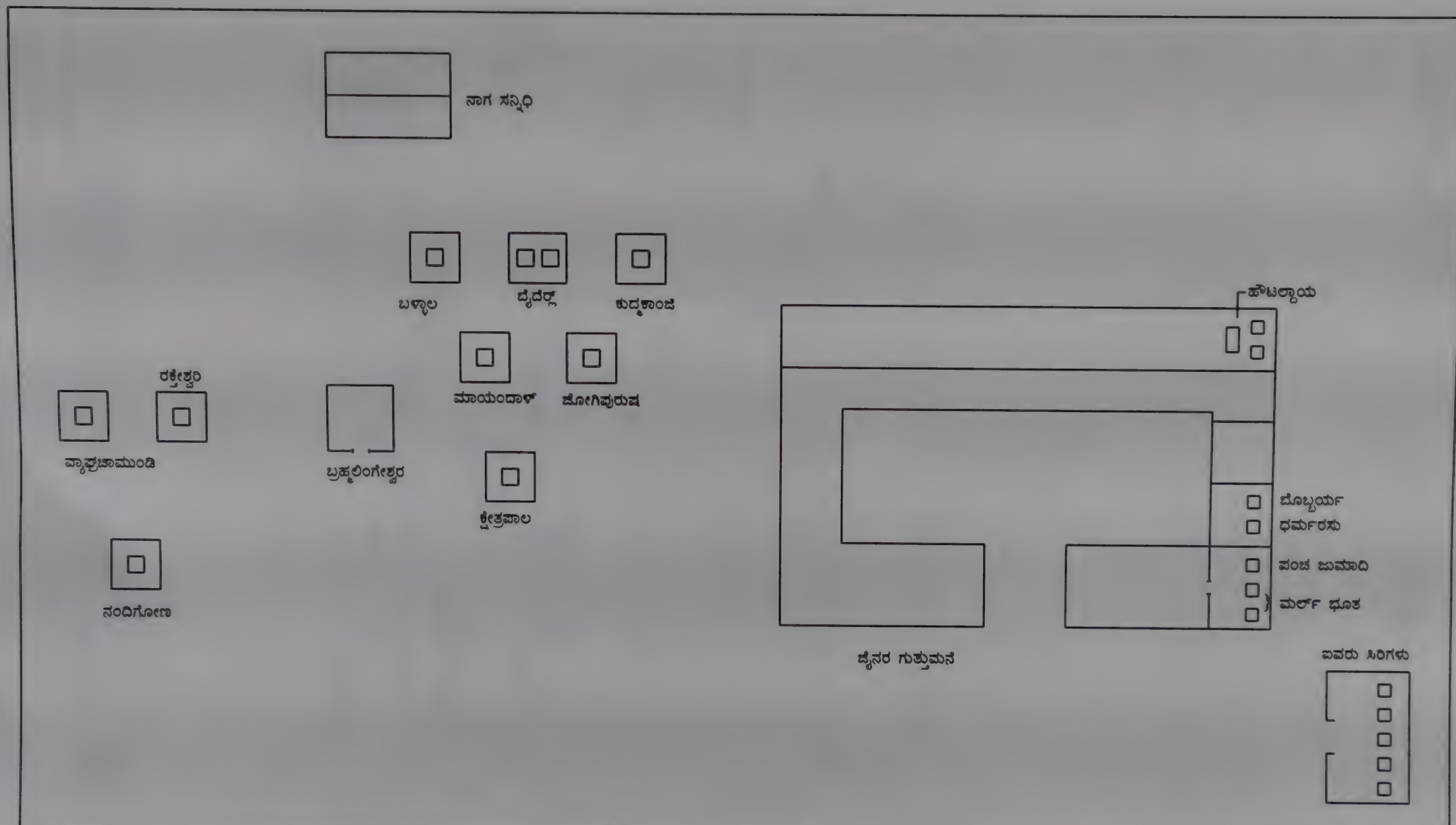
ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮುಡ್ರಾಲು, ಮುಡಾರು, ಬಜಗೋಳಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

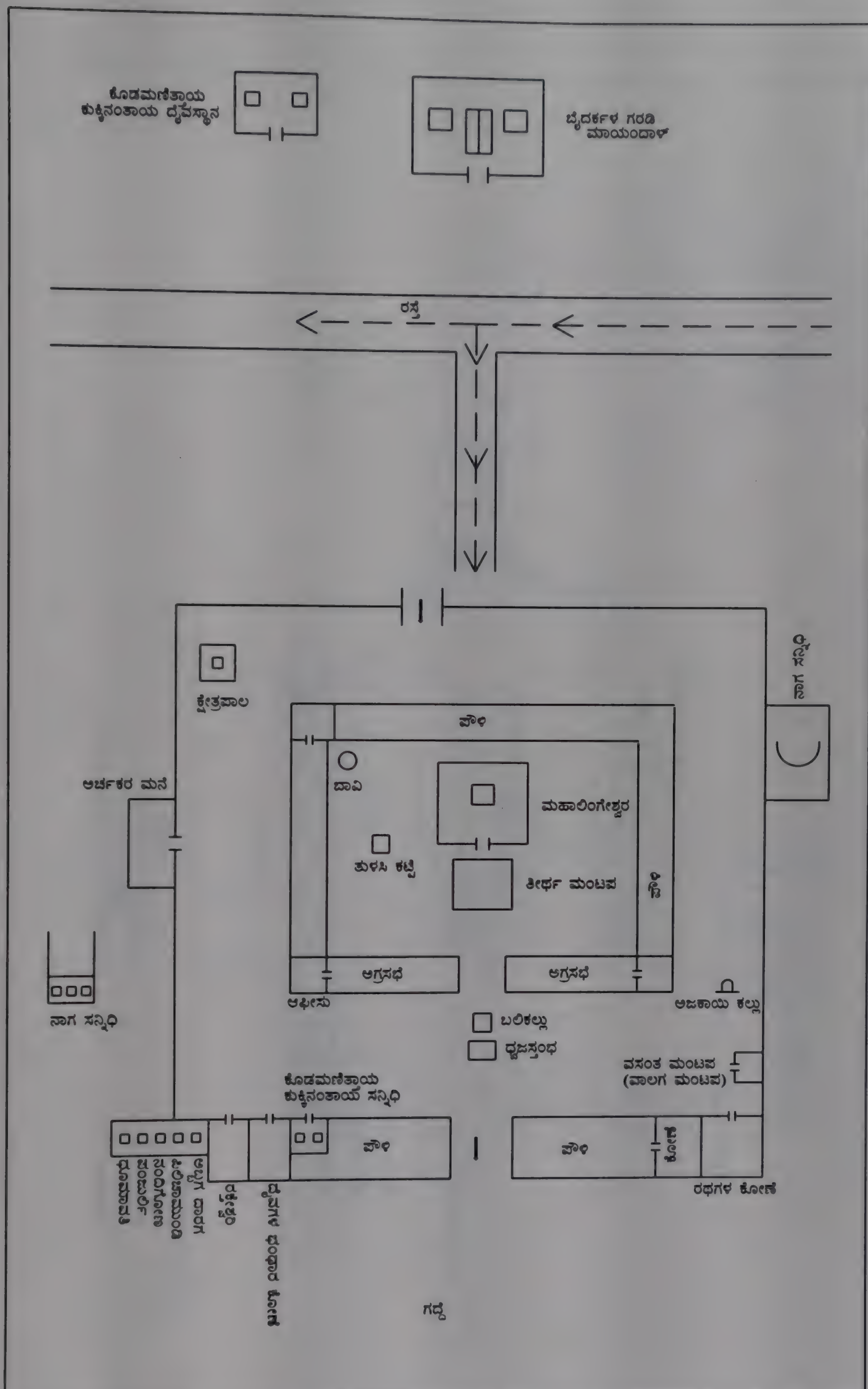
ಅಪ್ಪಾಯಿ ಗುತ್ತು, ಮುಡಾರು ಗ್ರಾಮ, ಬಜಗೋಳಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

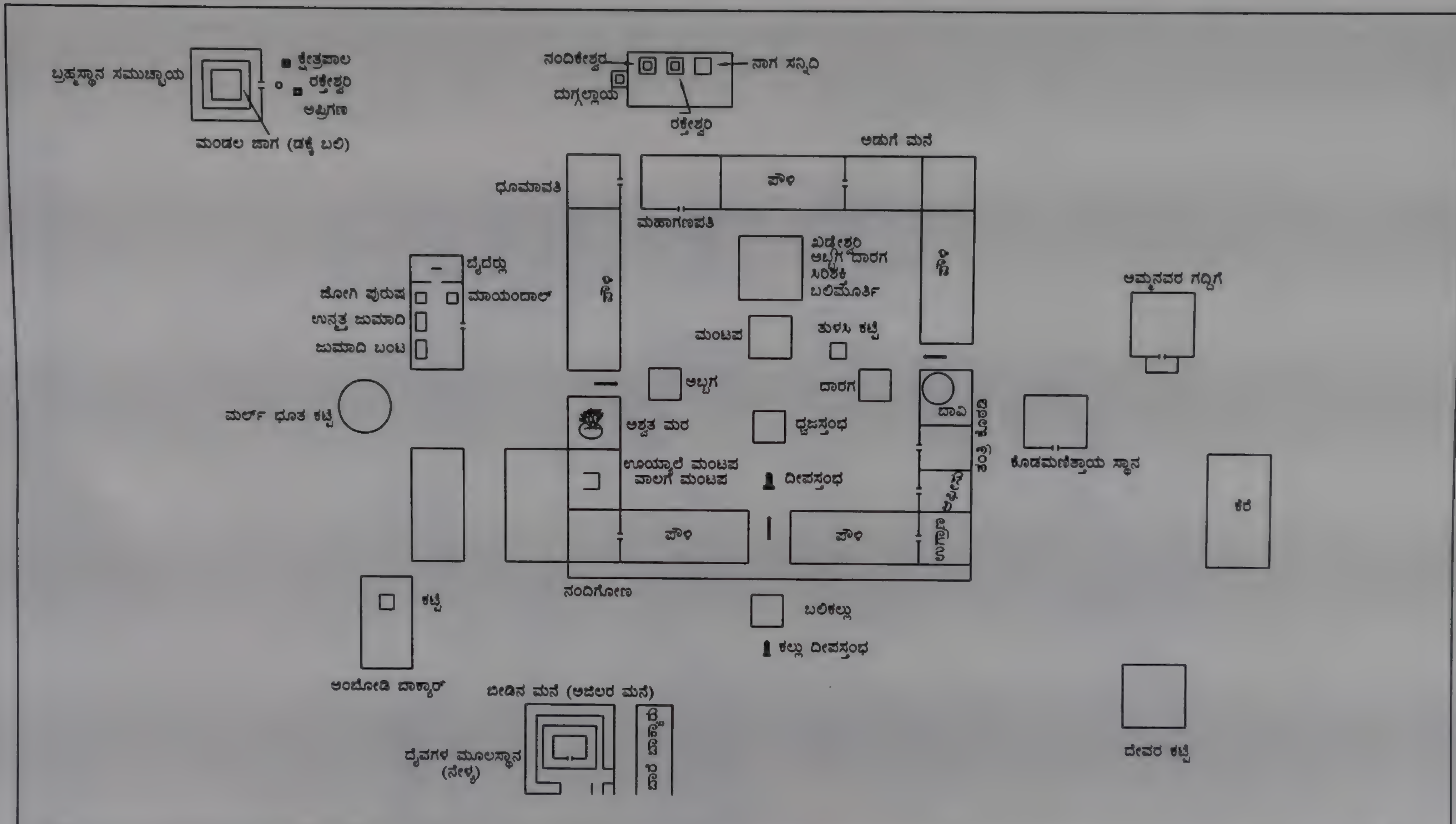
ಹೆಣ್ಣೊಟ್ಟು ಗುತ್ತು, ಕೆರ್ವಾಶೆ, ಬಜಗೋಳಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

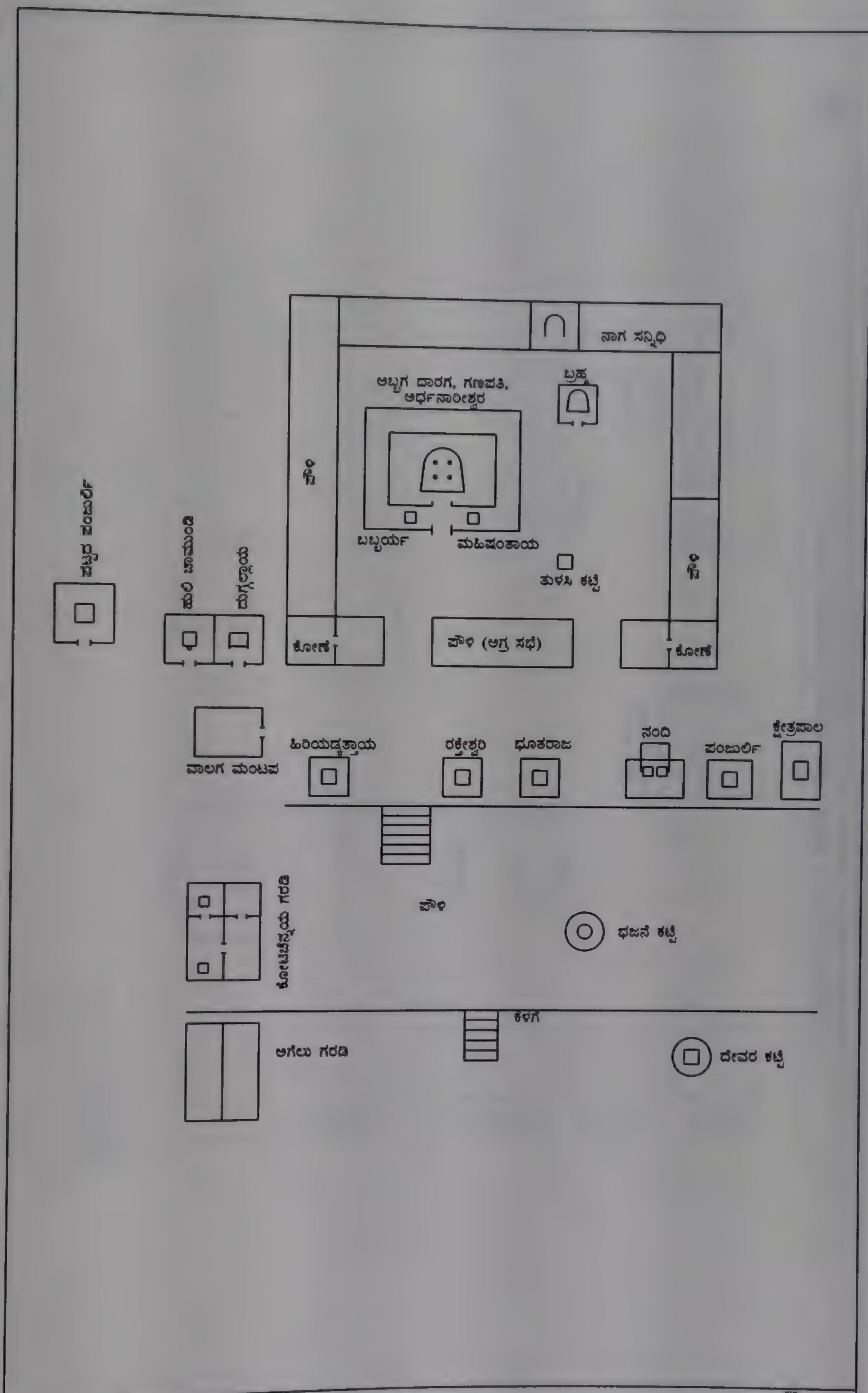
ಸಿರಿಬೈಲು, ಕಡ್ತಲ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

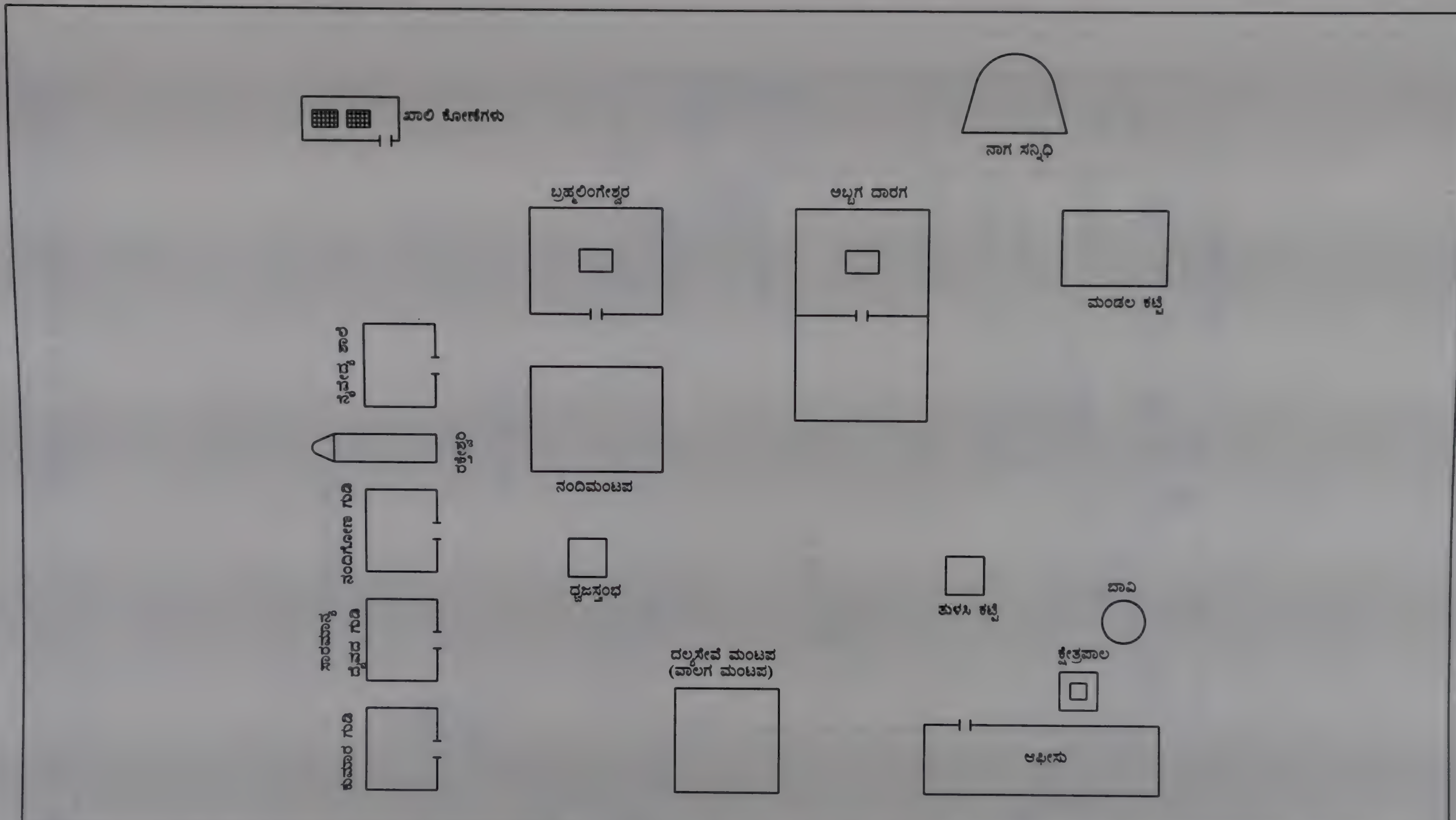
ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಪೆರ್ವಾಜೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

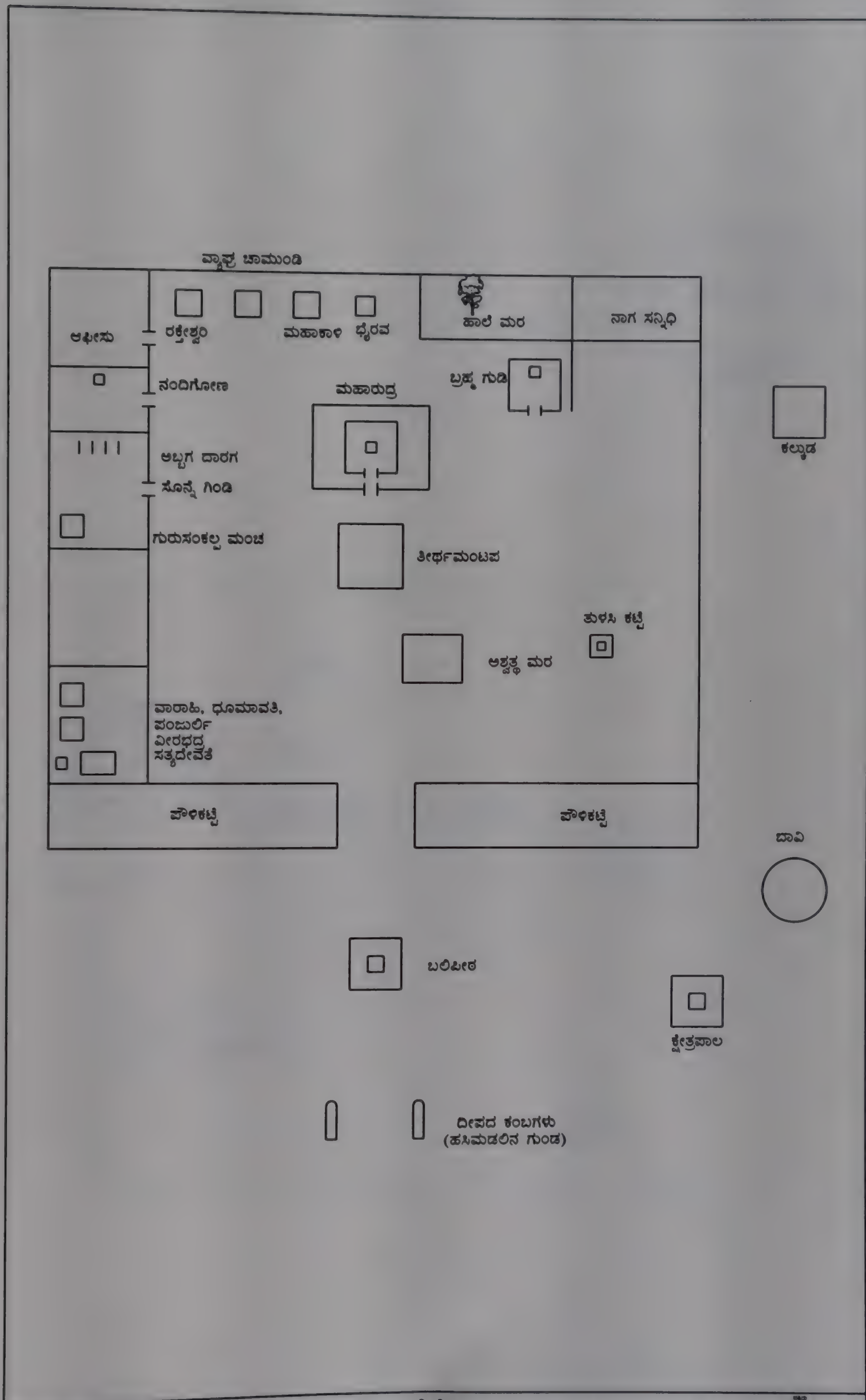
ಶ್ರೀ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

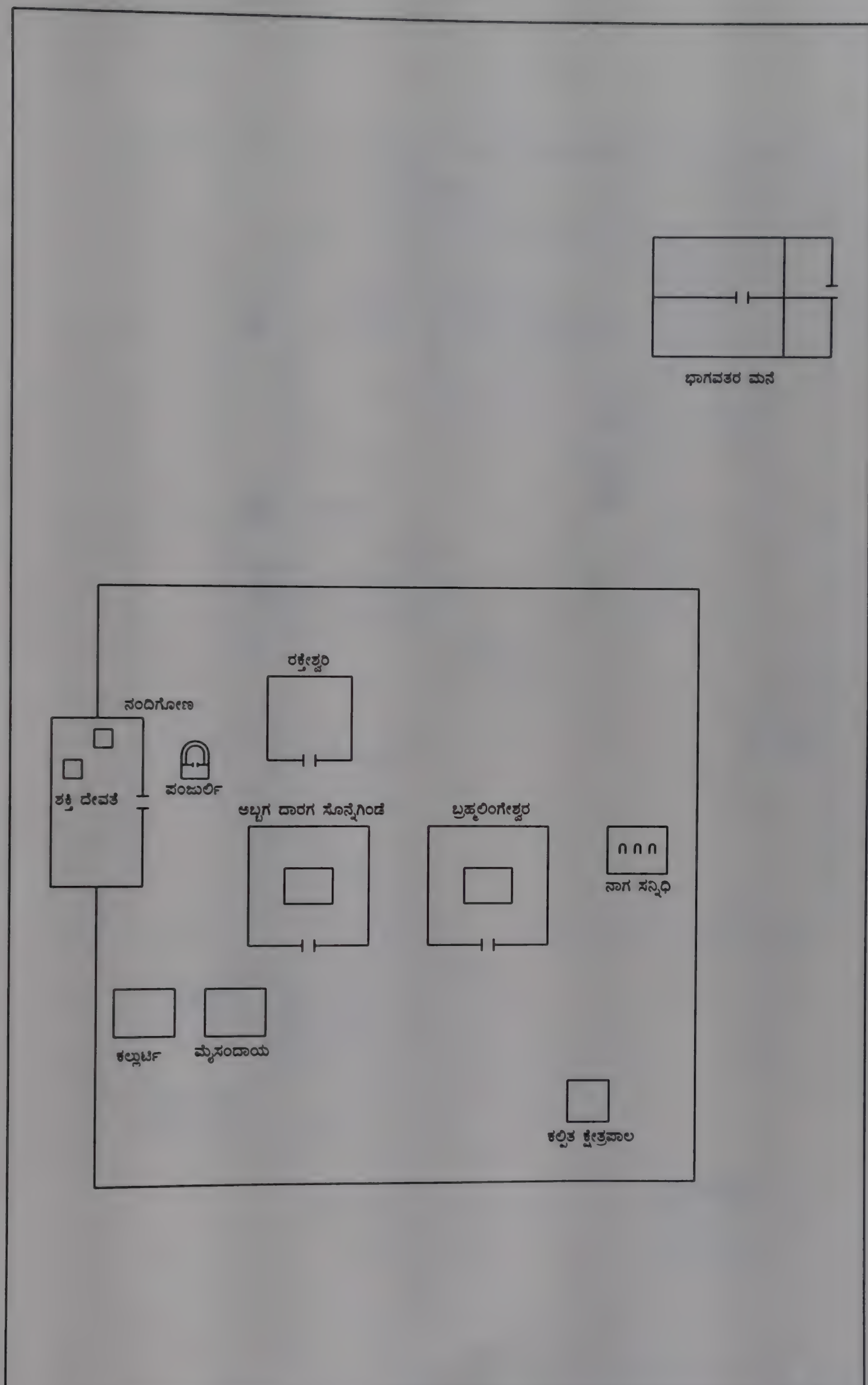
ಶ್ರೀ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ಅಬ್ಬಕ್ಕದಾರಕ್ಕ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬಲ್ಲಾಡಿ, ಮುದ್ರಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

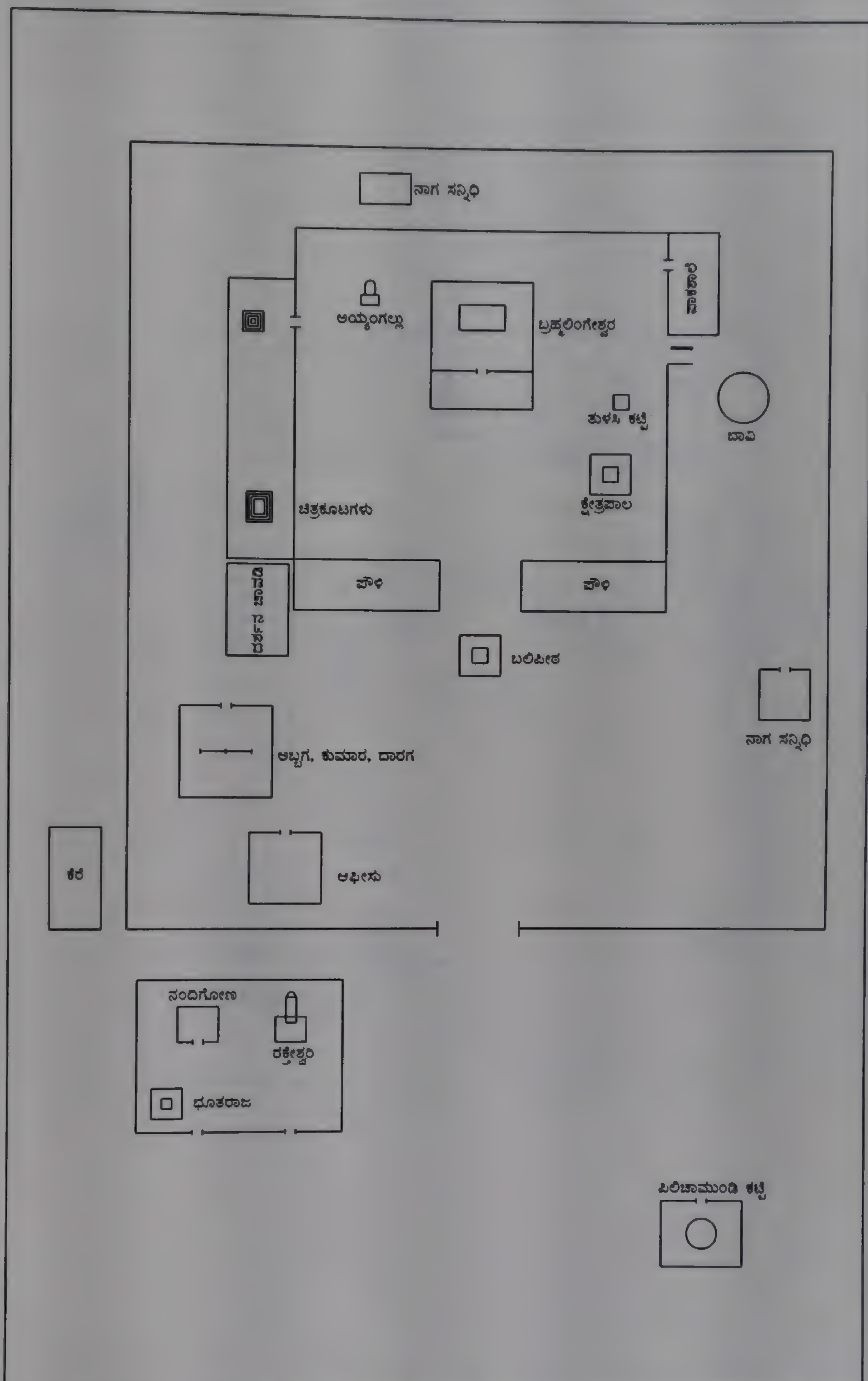
ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗ ದಾರಗ ಆಲಡೆ, ಬಸ್ತಿಪಡ್ಪು, ಹೆಜಮಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

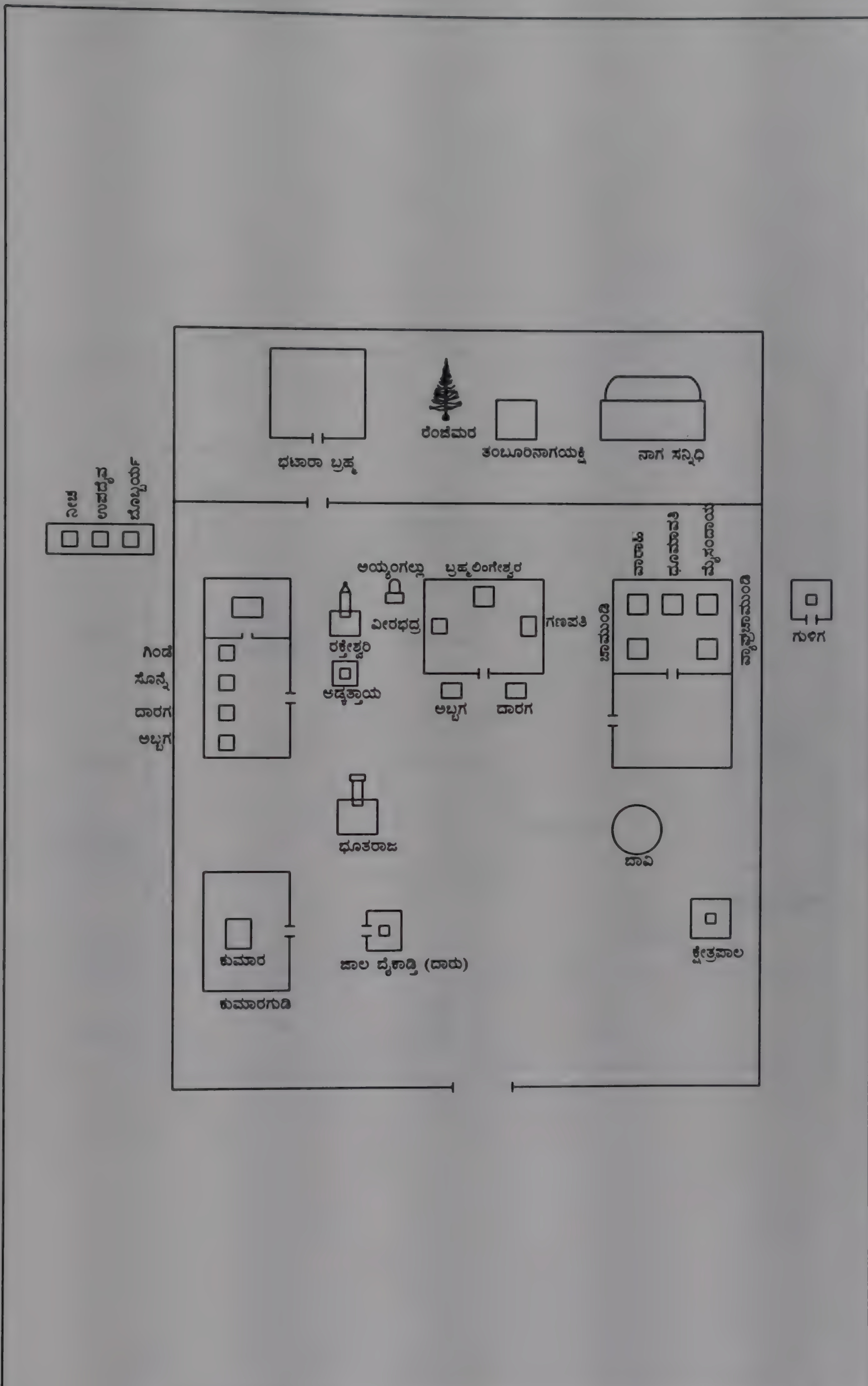
ಶ್ರೀ ಮಹಾರುದ್ರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಎರ್ಮಾಳು ಬಡಾ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

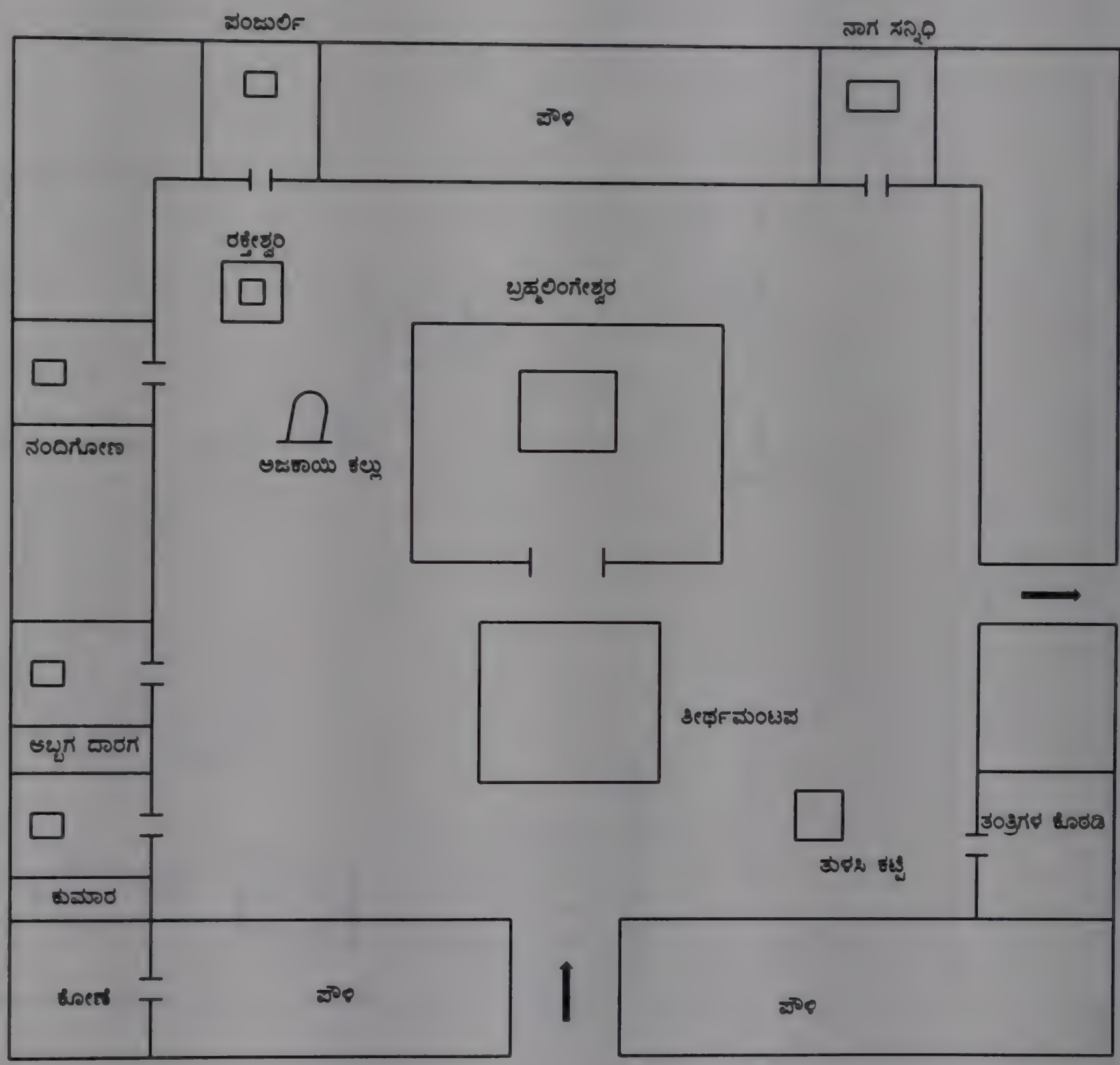
ಭಾಗವತರ ಆಲಡೆ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಪಡುಬಿದ್ರಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಅವರಾಲು ಪಡುಬಿದ್ರಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷೇತ್ರ, ಪಡುಬಿದ್ರಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

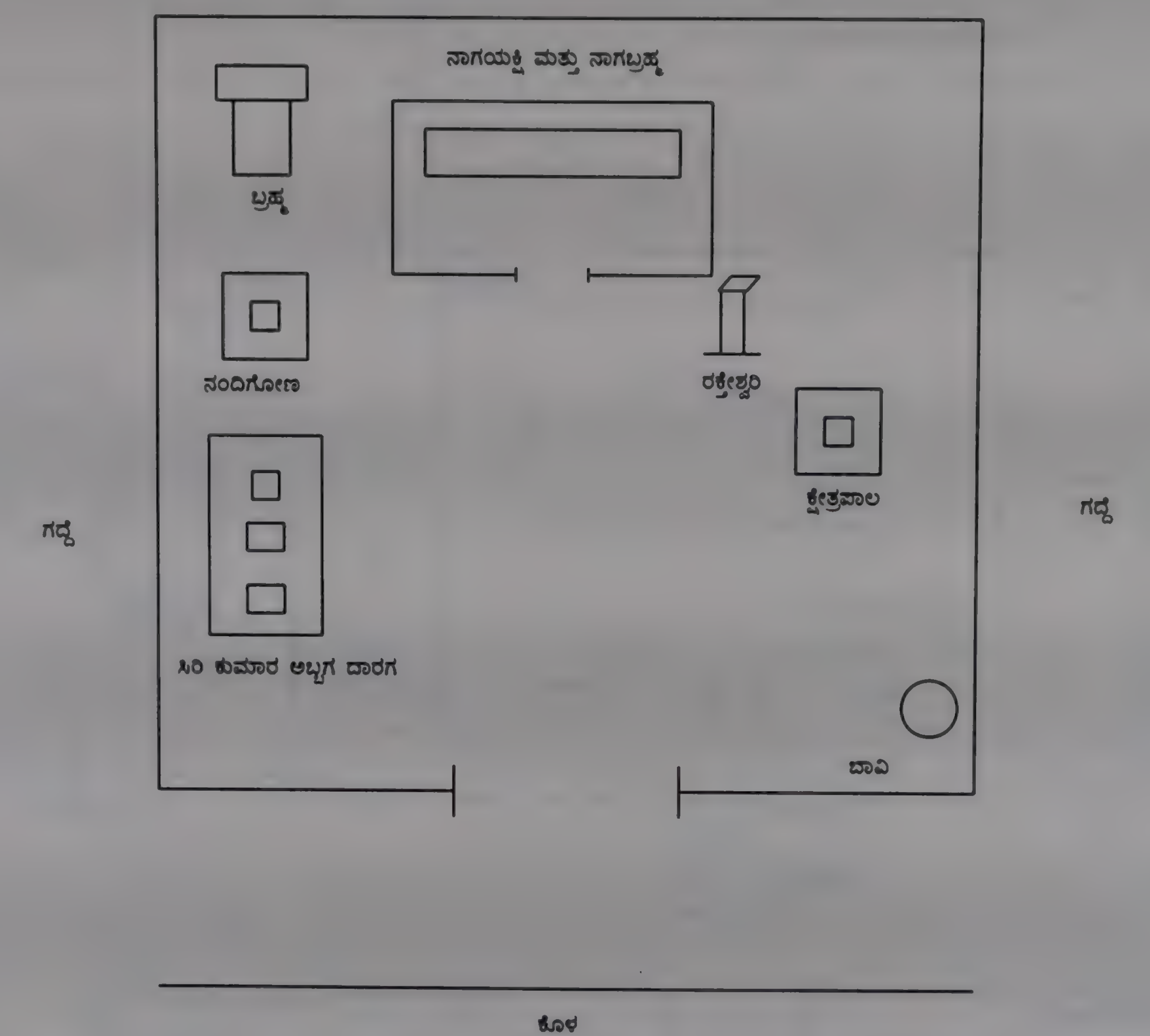

ಶಾಂತಿಬೆಟ್ಟು (ಸಾಂತ್ಯೊಟ್ಟು) ಆಲಡೆ, ಎರ್ಮಾಳು ಉಡುಪಿ ತಾ.

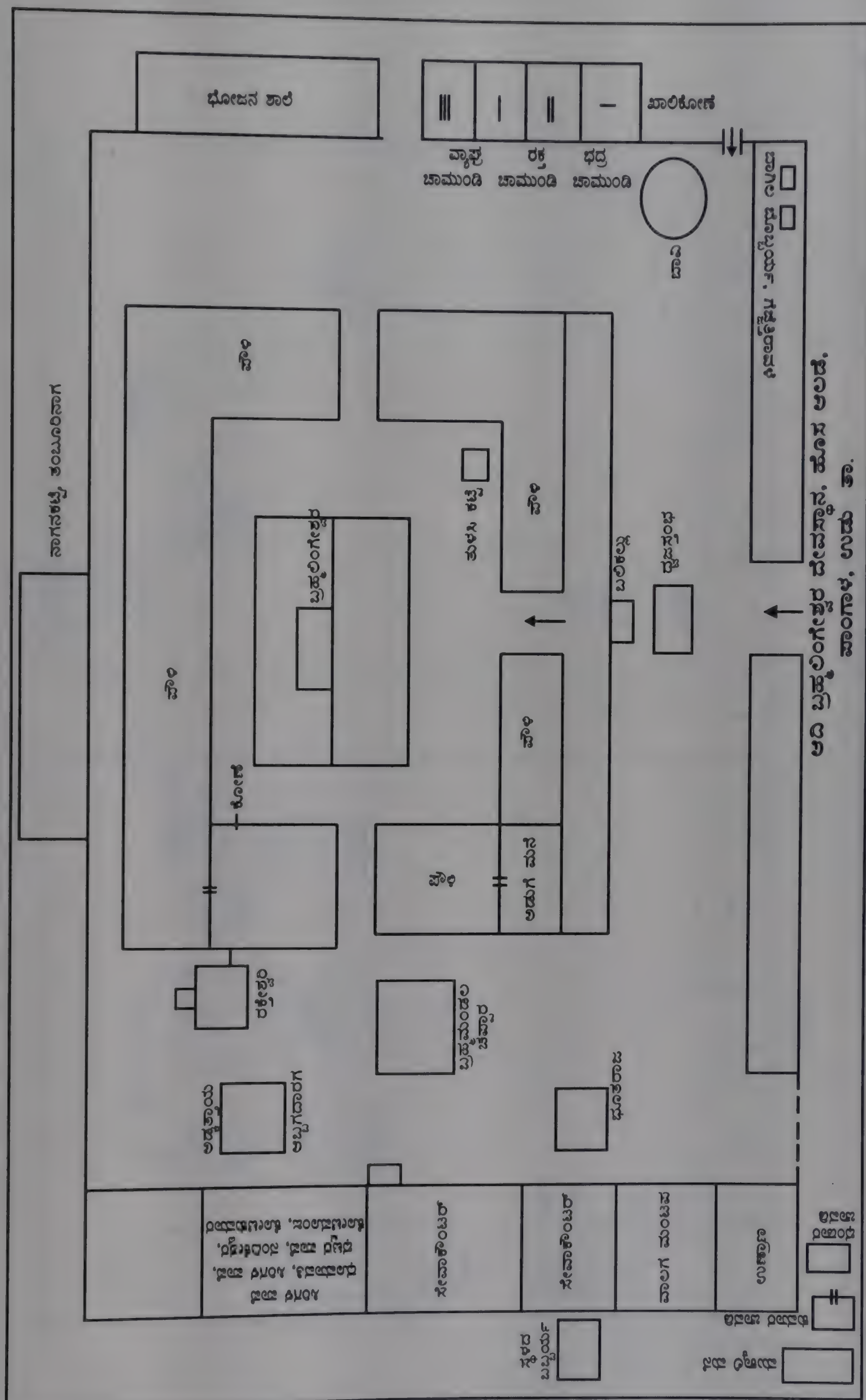

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಬಳಿ ಉಚ್ಚಿಲ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

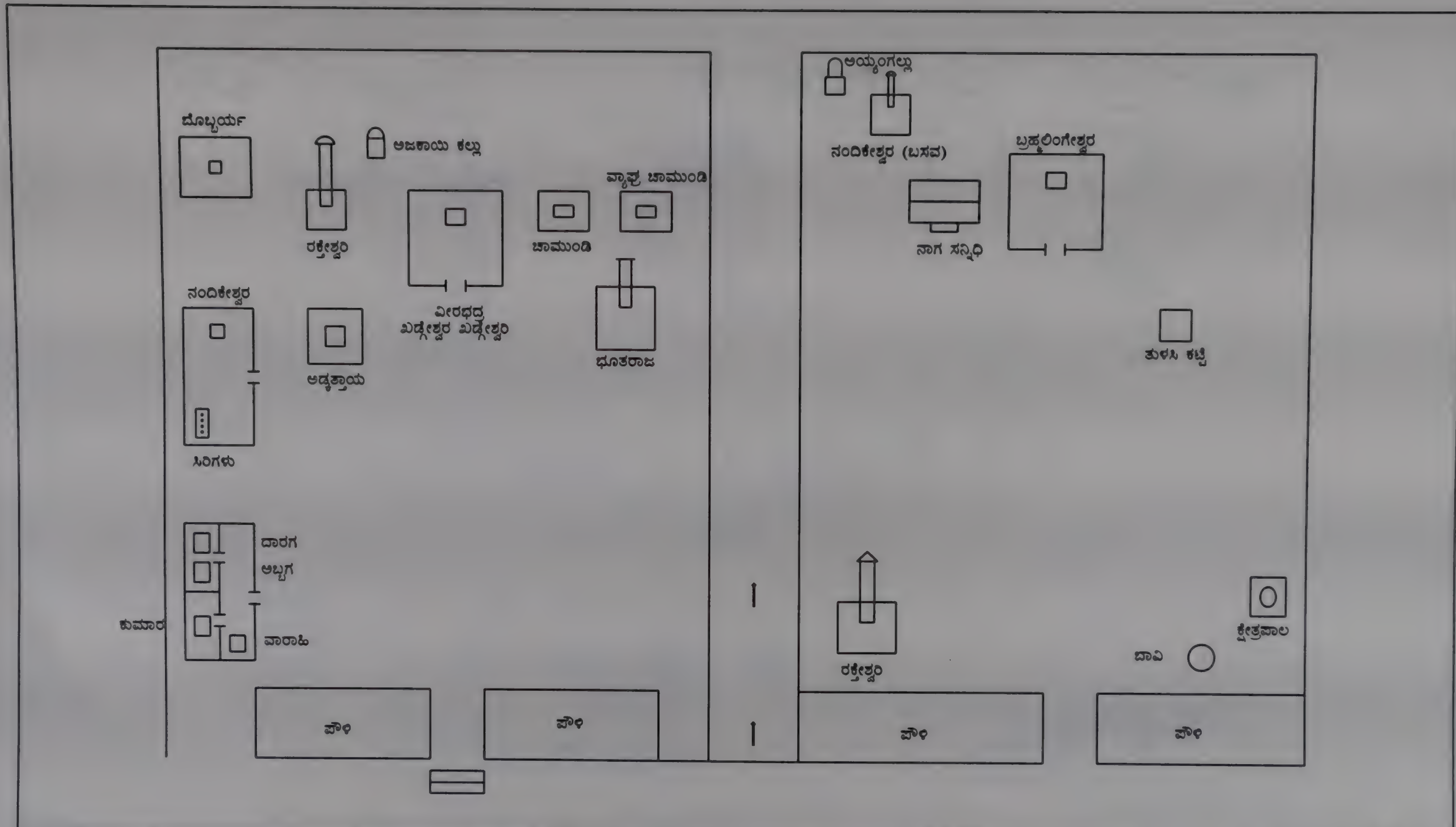

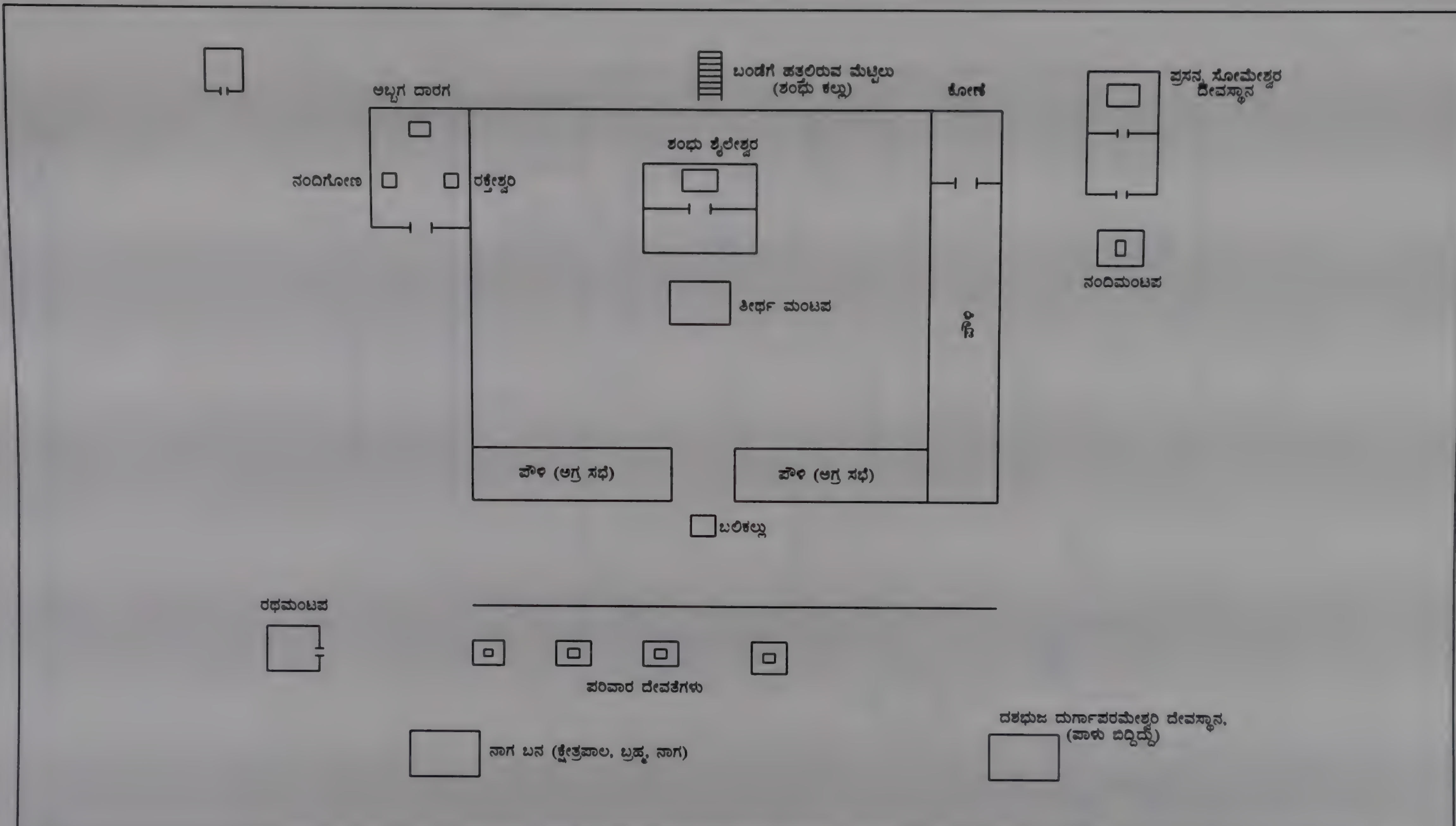
ಸಪರಿವಾರ ನಾಗಯಕ್ಷಿ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಮೂಳೂರು, ಕೊಳದ ಮನೆ, ಉಚ್ಚಿಲ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

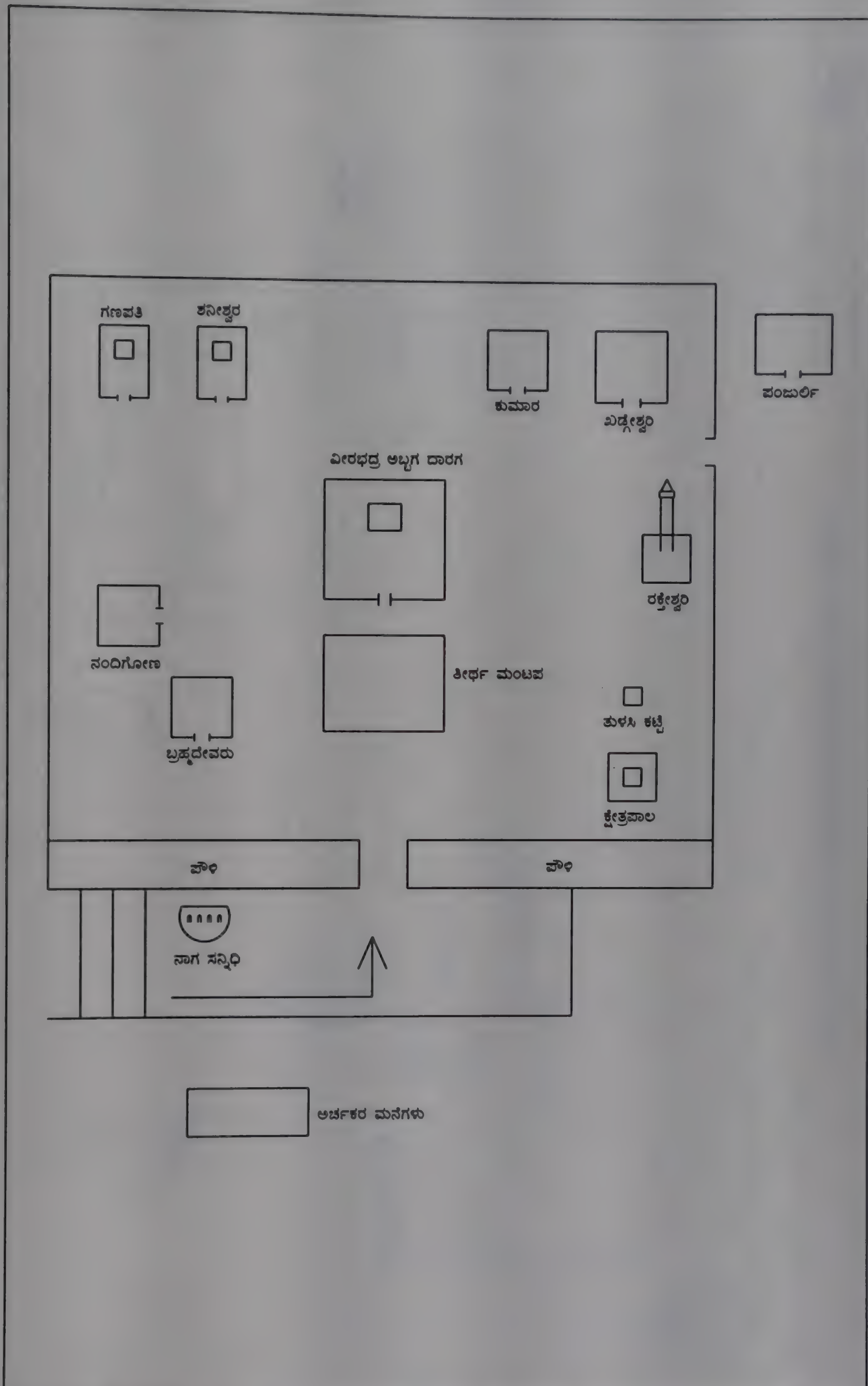
ಭೋಜನ ಶಾಲೆ
ಕಾಲಿಕೋಣೆ
ವ್ಯಾಘ್ರ ಚಾಮುಂಡಿ
ರಕ್ತ ಚಾಮುಂಡಿ
ಭದ್ರ ಚಾಮುಂಡಿ
ಬಾಗಿಲ ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಗಜ್ಜೆತ್ತಿರಾವಳಿ

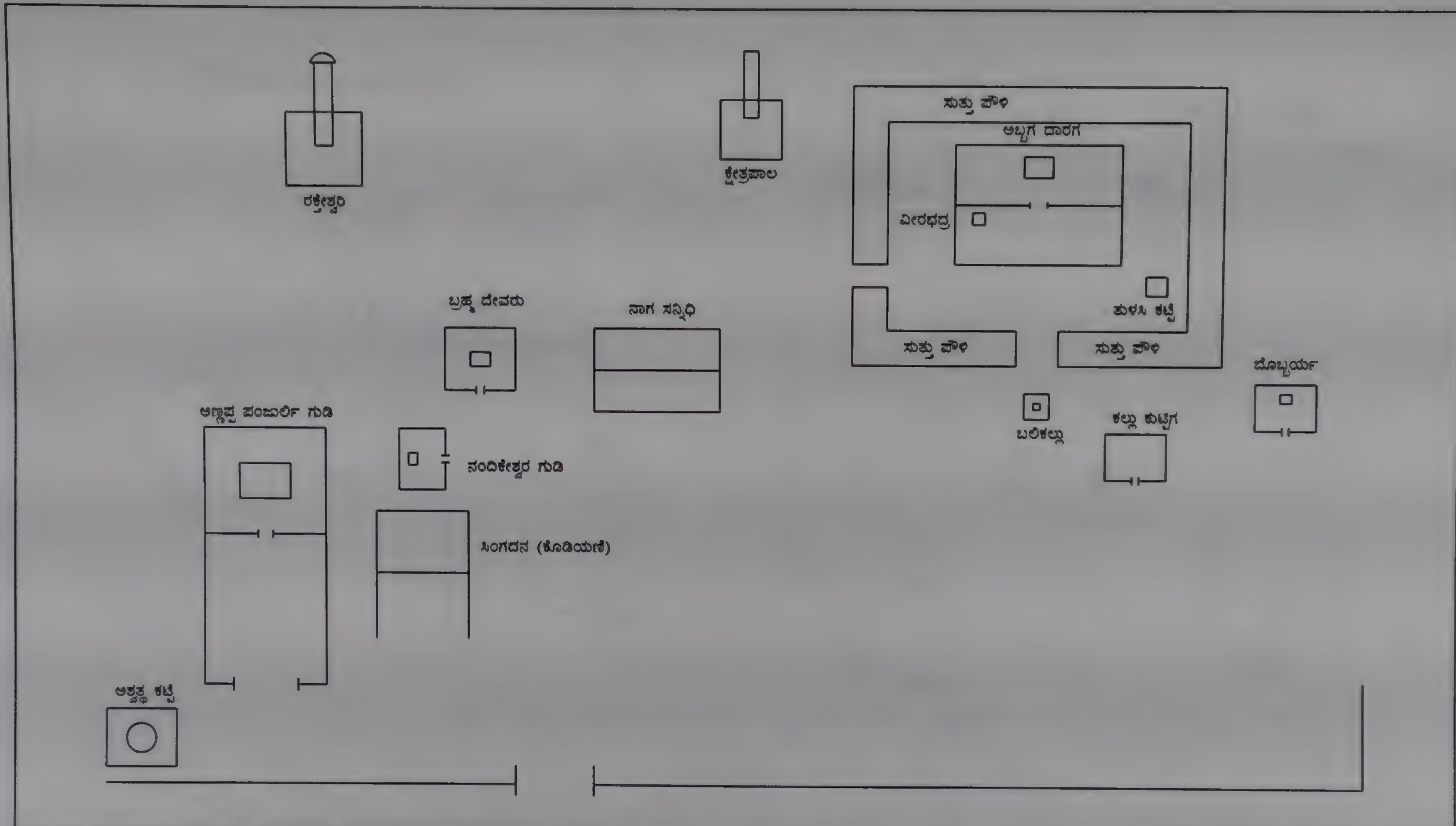
ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ, ಮಂಡೇಡಿ, ಪಾಂಗಾಳ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

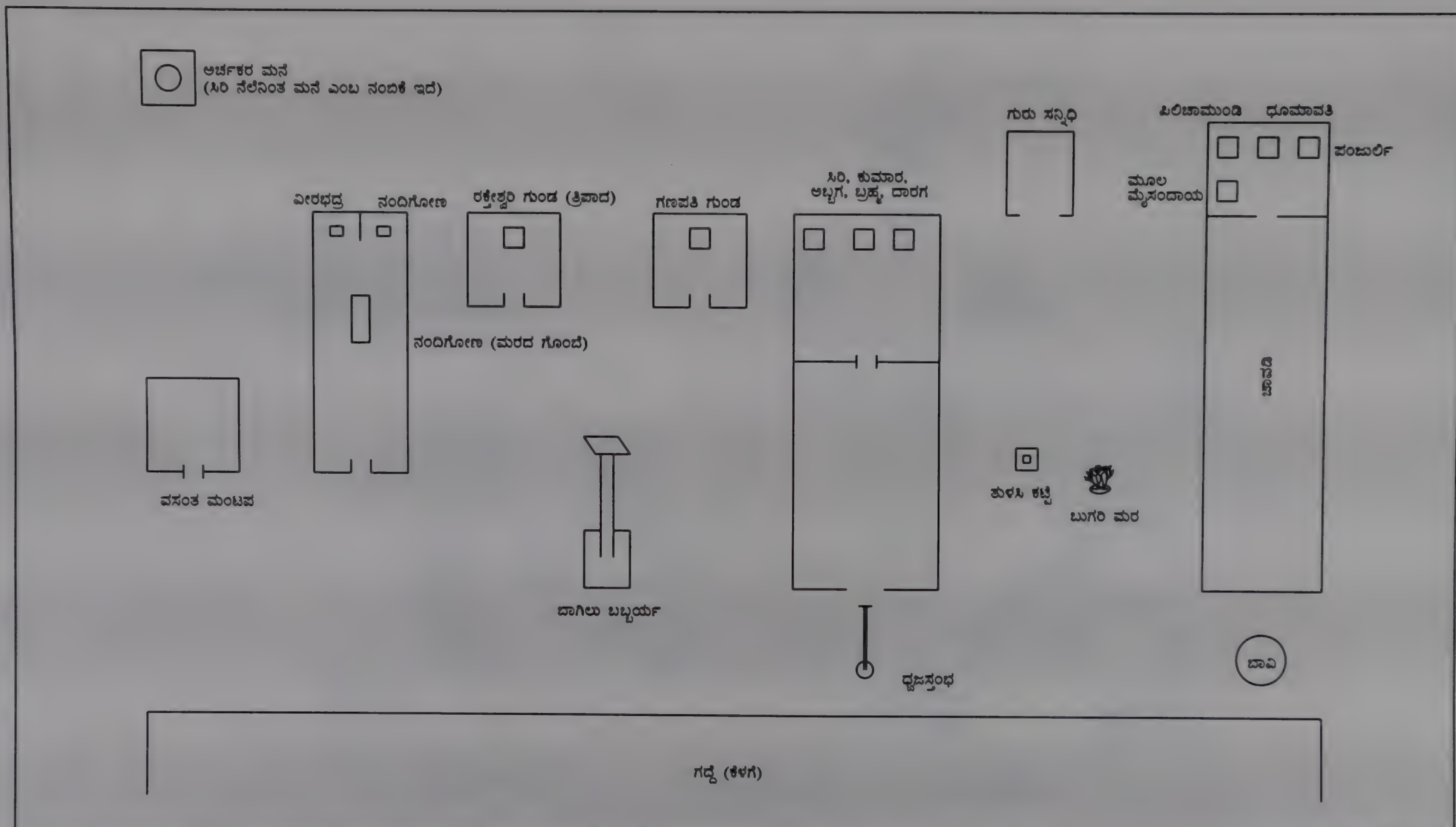
ಶ್ರೀ ಶಂಭು ಶೈಲೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಶಂಬುಕಲ್ಲು, ಉದ್ಯಾವರ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

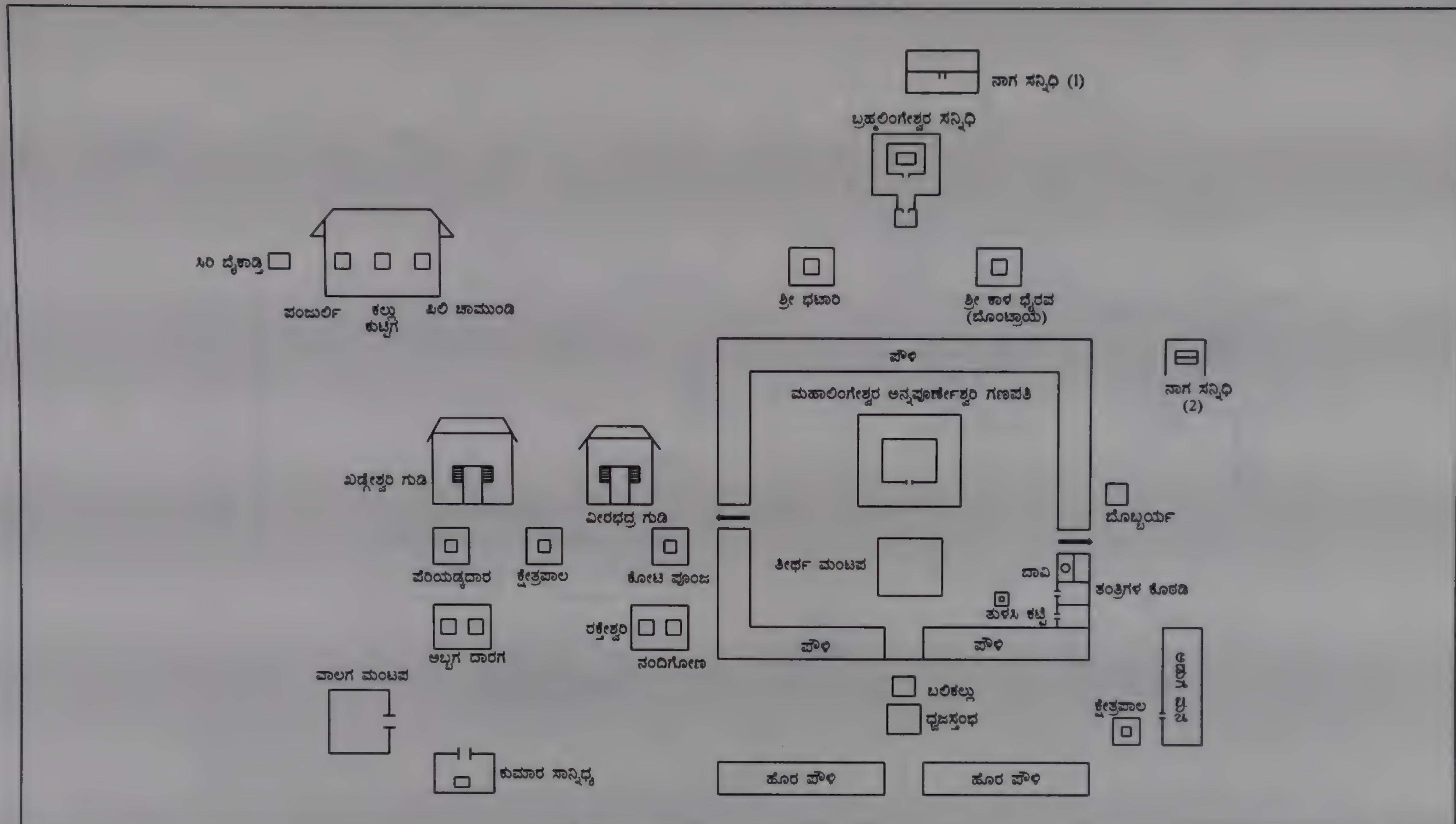
ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗ ದಾರಗ, ವೀರಭದ್ರ, ಸಹಪರಿವಾರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕಾಡಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

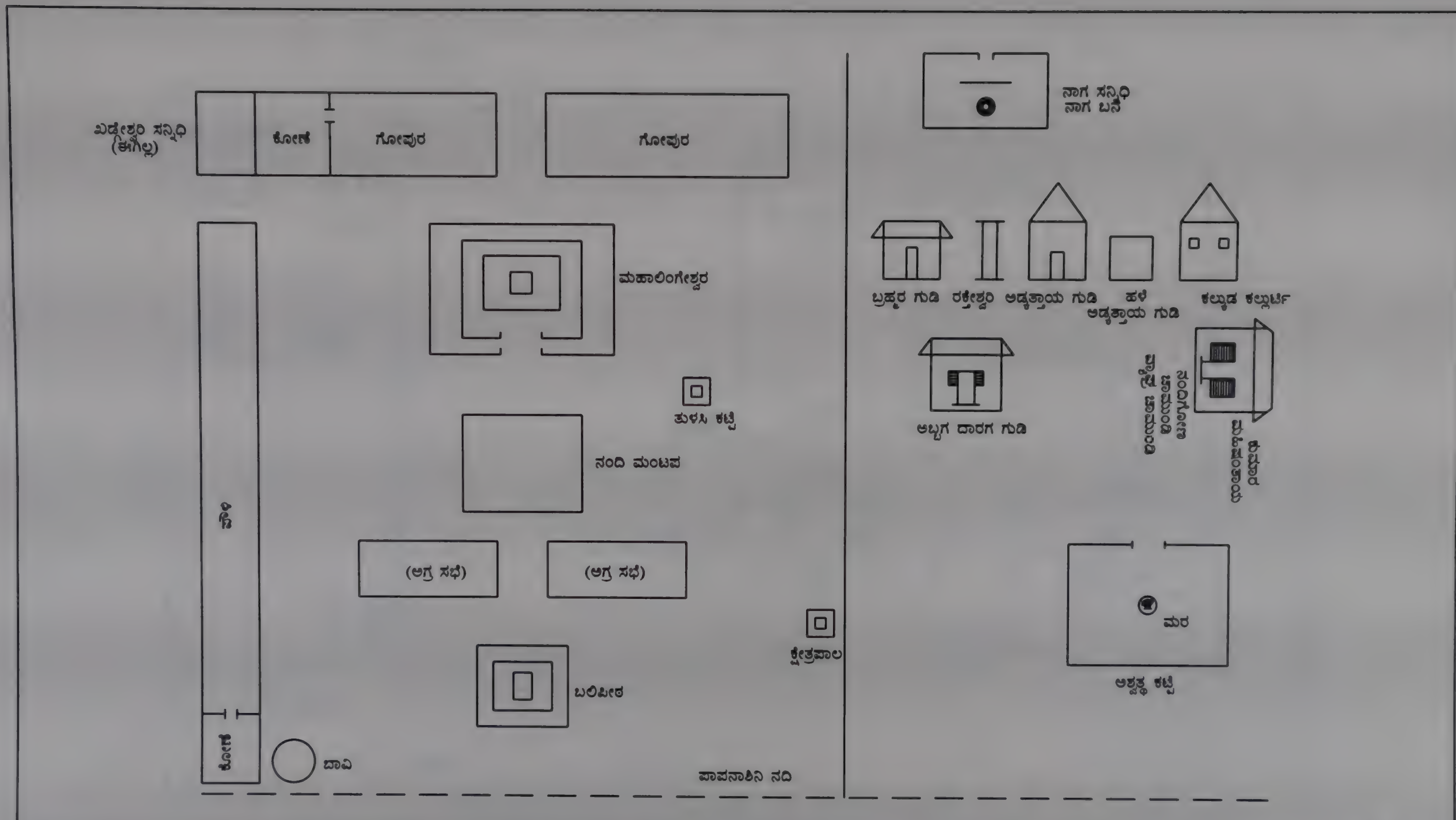
ಶ್ರೀ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಪಂಜುರ್ಲಿ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಕಂಗನಬೆಟ್ಟು, ಕೊಡವೂರು, ಉಡುಪಿ, ತಾ.

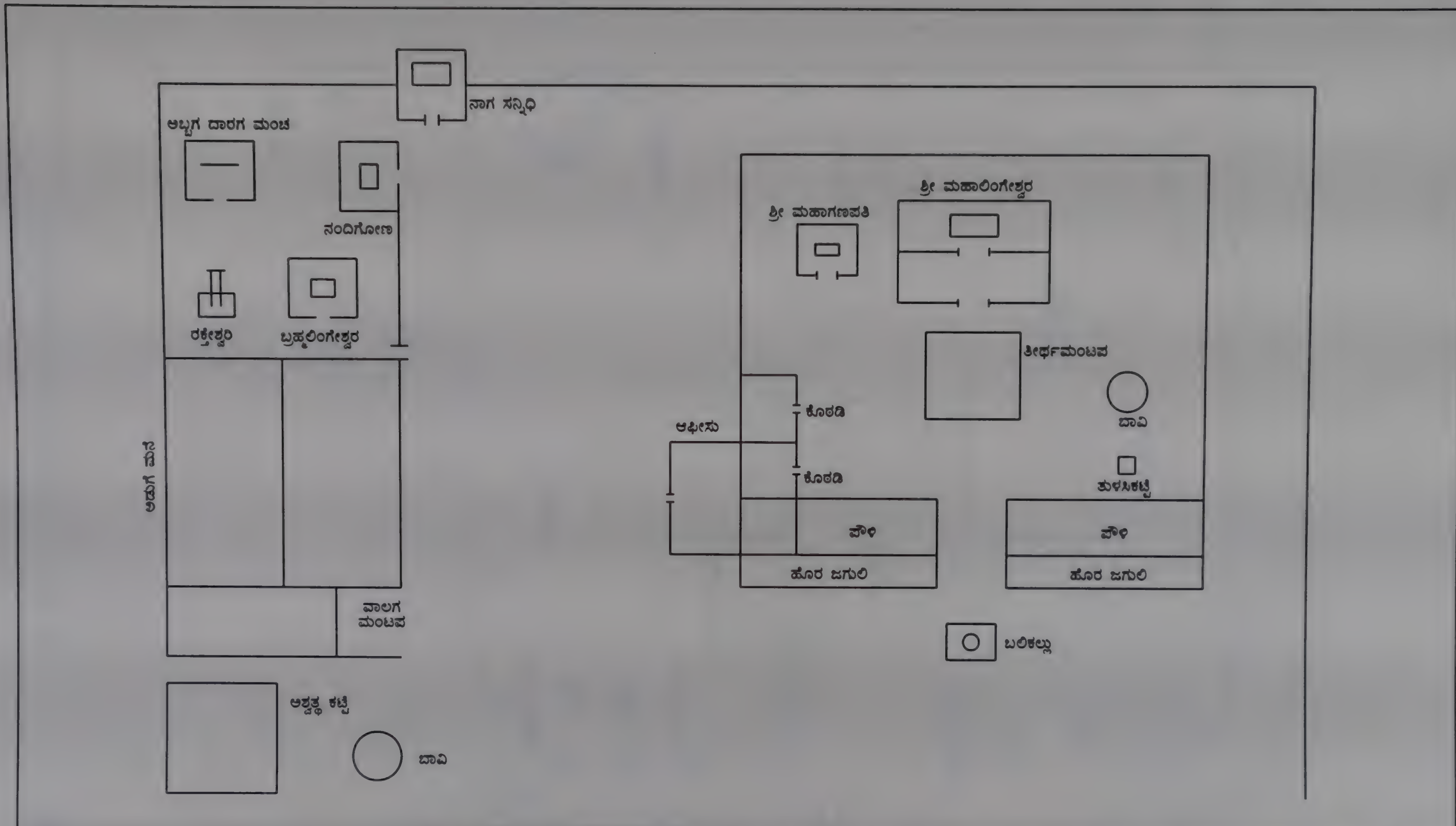
ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು (ಬೊಳ್ಯೊಟ್ಟು) ಆಲಡೆ, ಮುದರಂಗಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

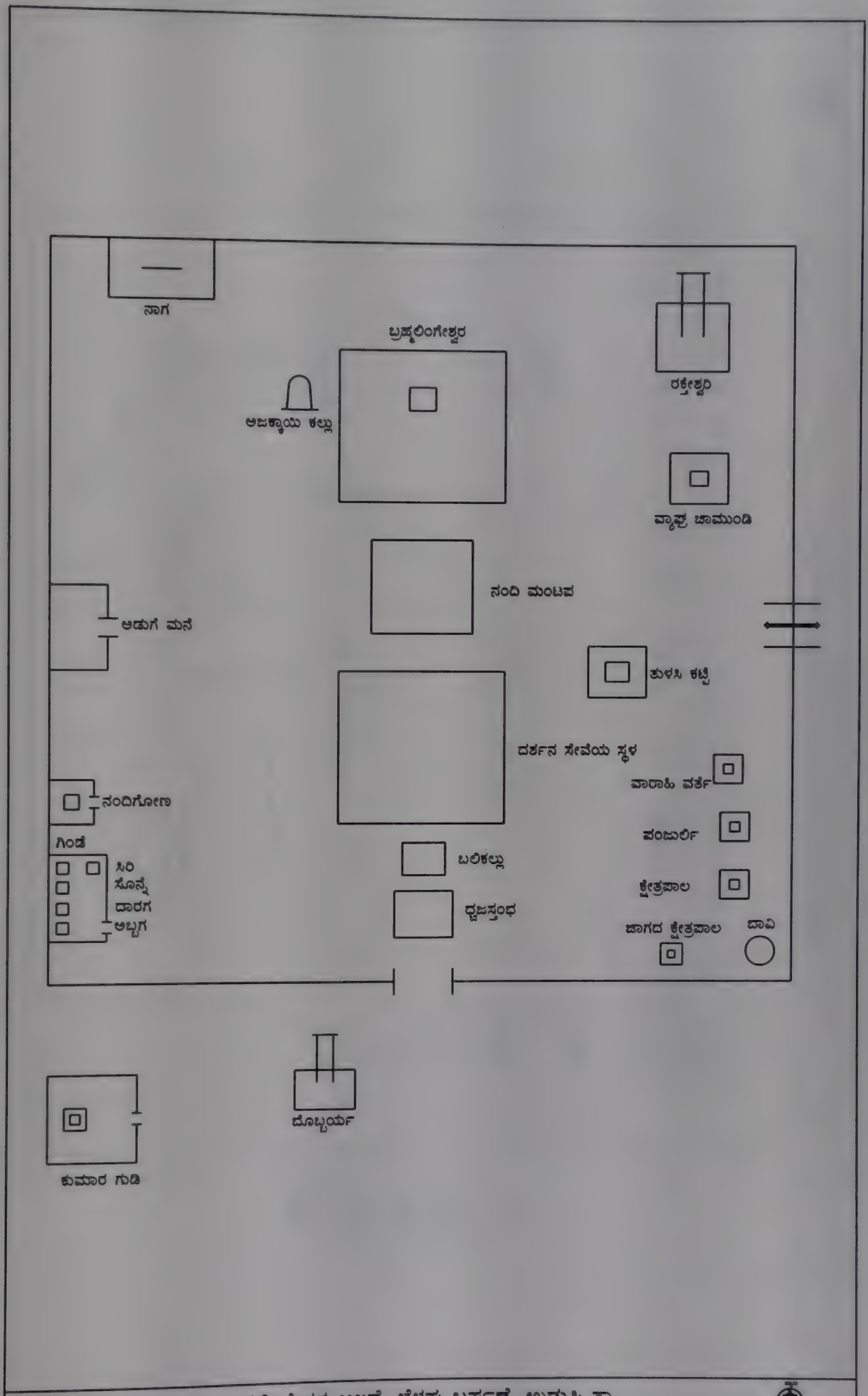
ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

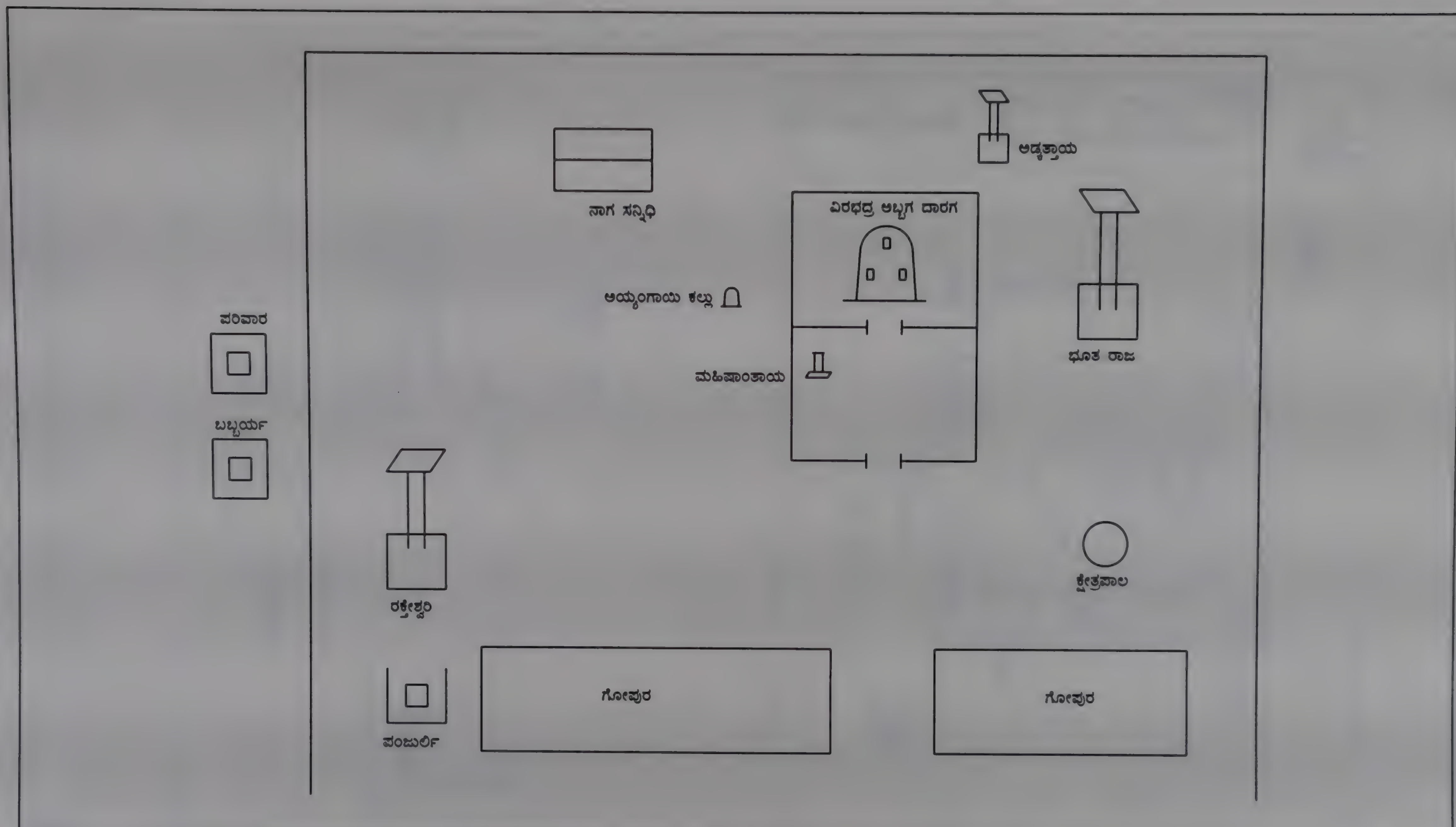
ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಪಡುಬೆಳ್ಳೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

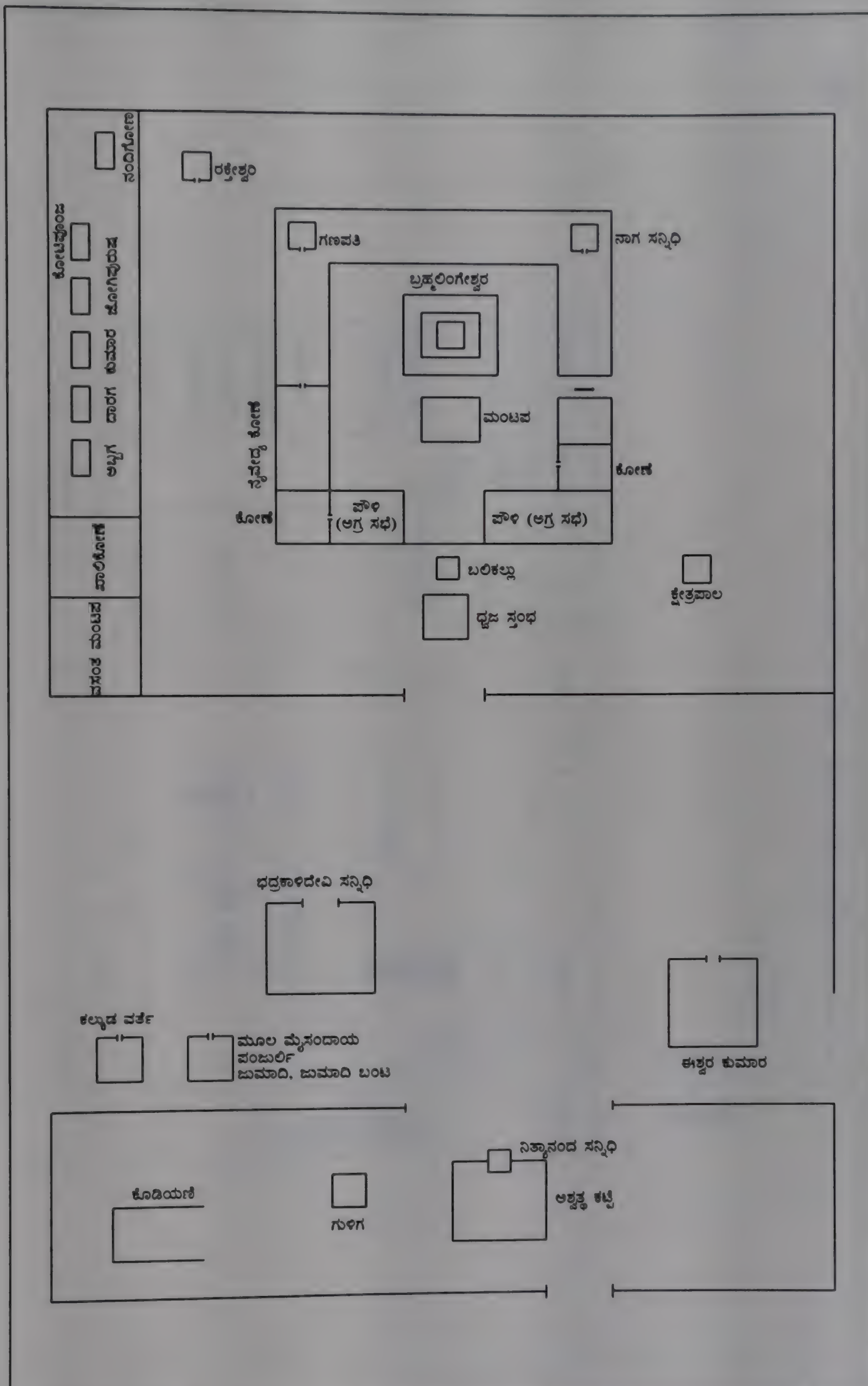
ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮಹಾಗಣಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಜಲಂಚಾರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

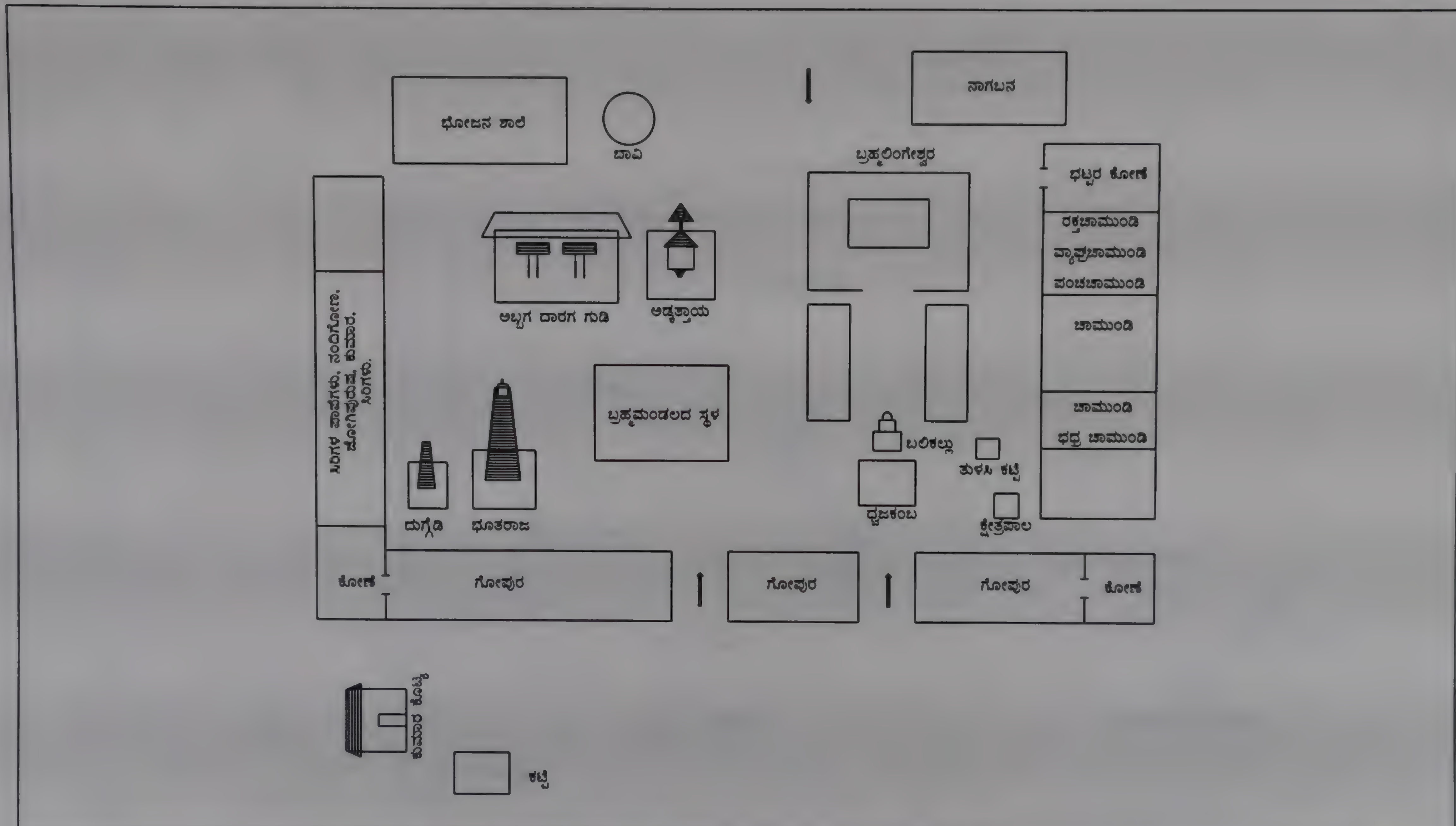
ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ, ಬೆಳಪು ಬರ್ಪಣೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

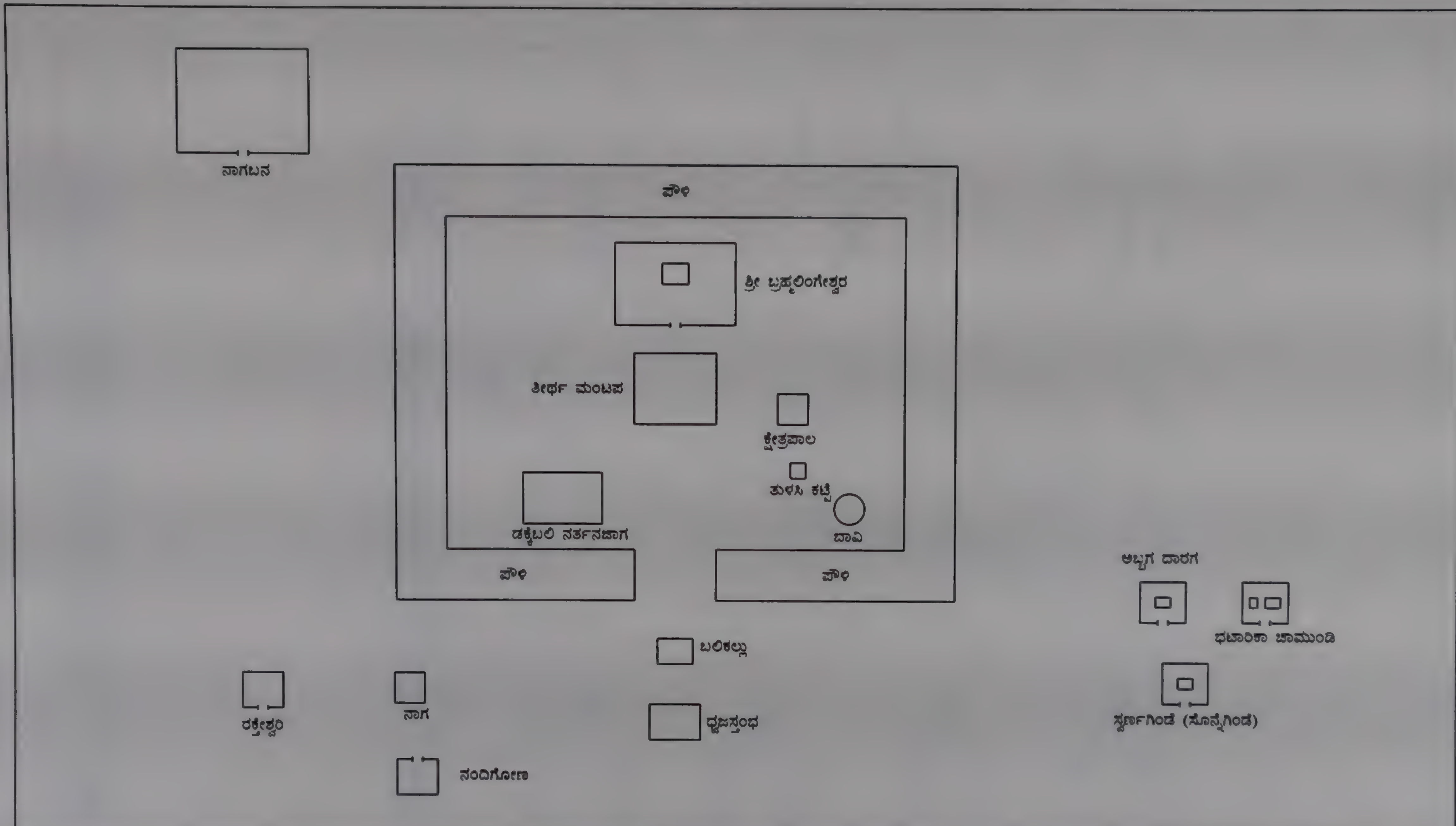
ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರ ಅಬ್ಬಗ ದಾರಗ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮರ್ಣೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

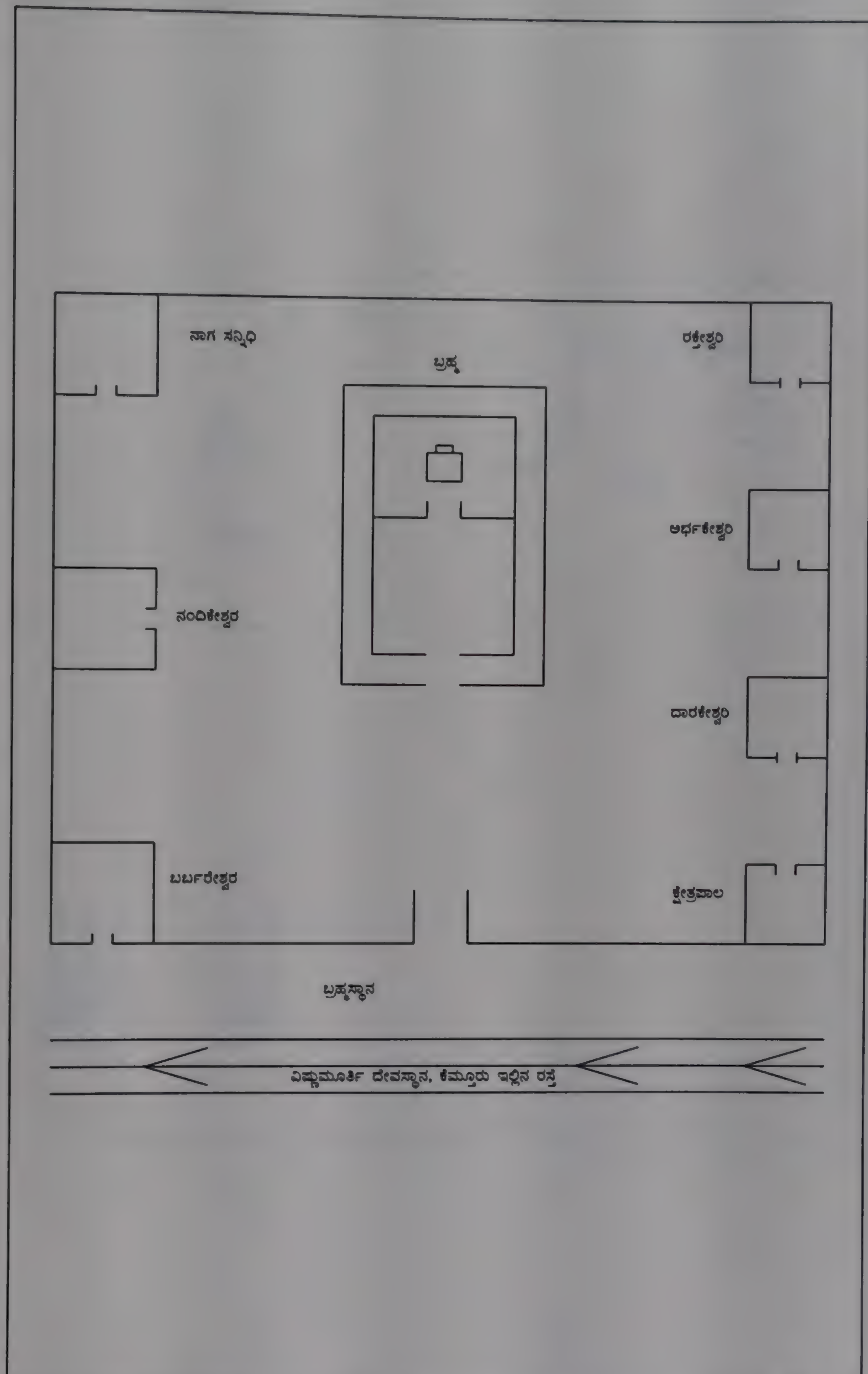
ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಡುಂಬು, ಇನ್ನಂಜೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

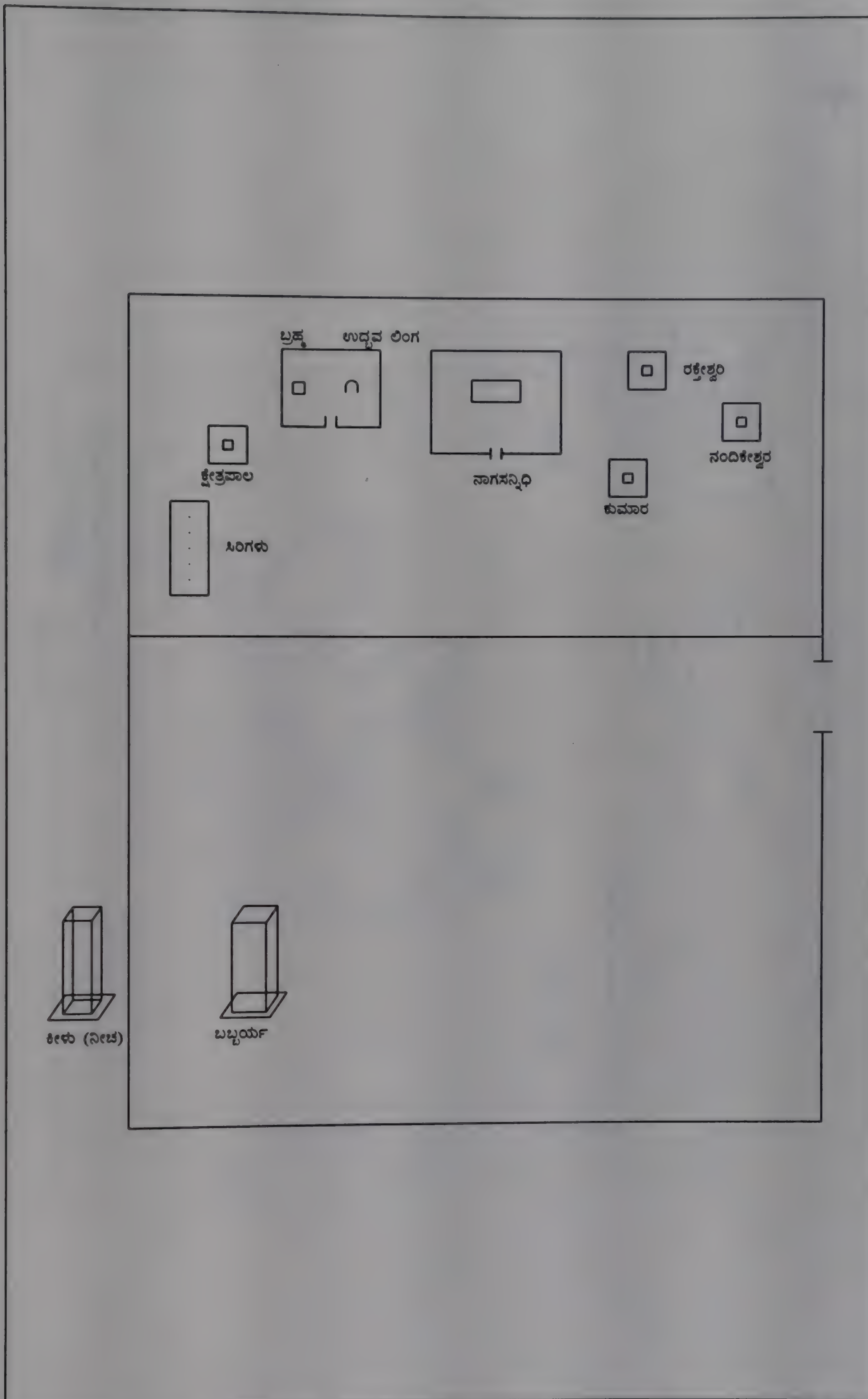
ಆದಿ ಆಲಡೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬ್ರಹ್ಮರವಾಡಿ, ಪಾಂಗಾಳ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

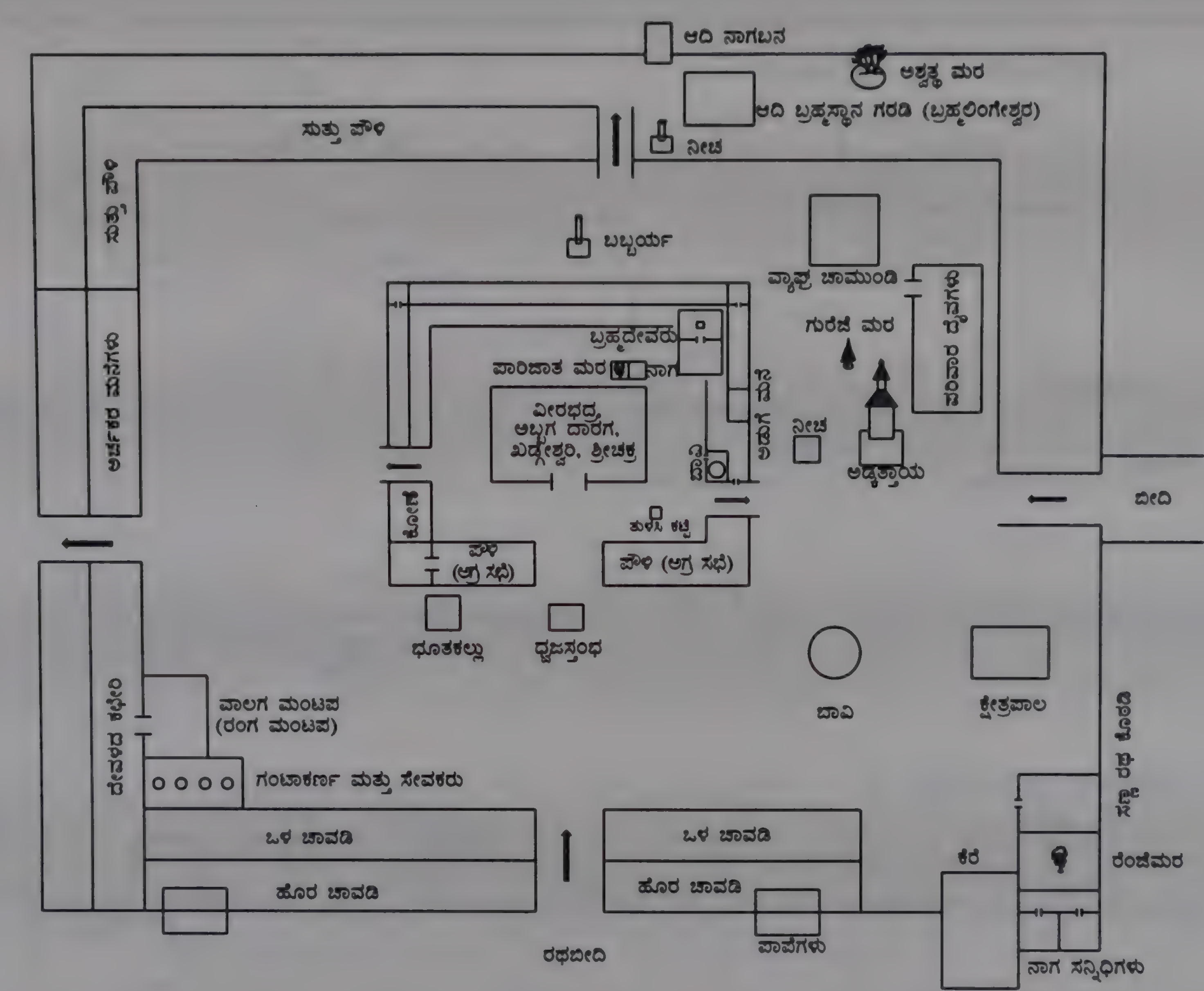
ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಚಿತ್ರಬೈಲು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

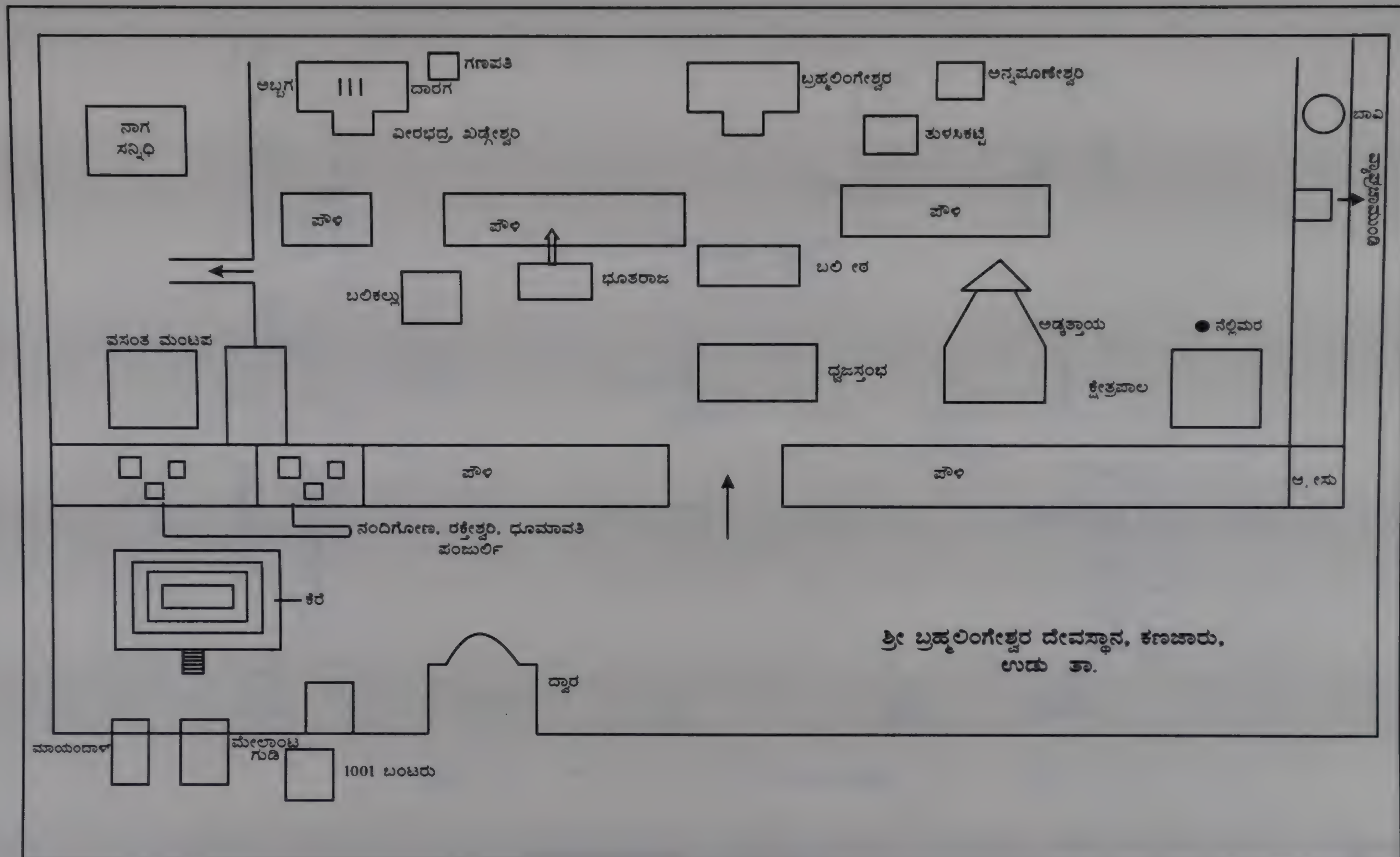
ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೊರಂಗ್ರಪಾಡಿ, ಕೆಮ್ಮೂತ್ತುರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

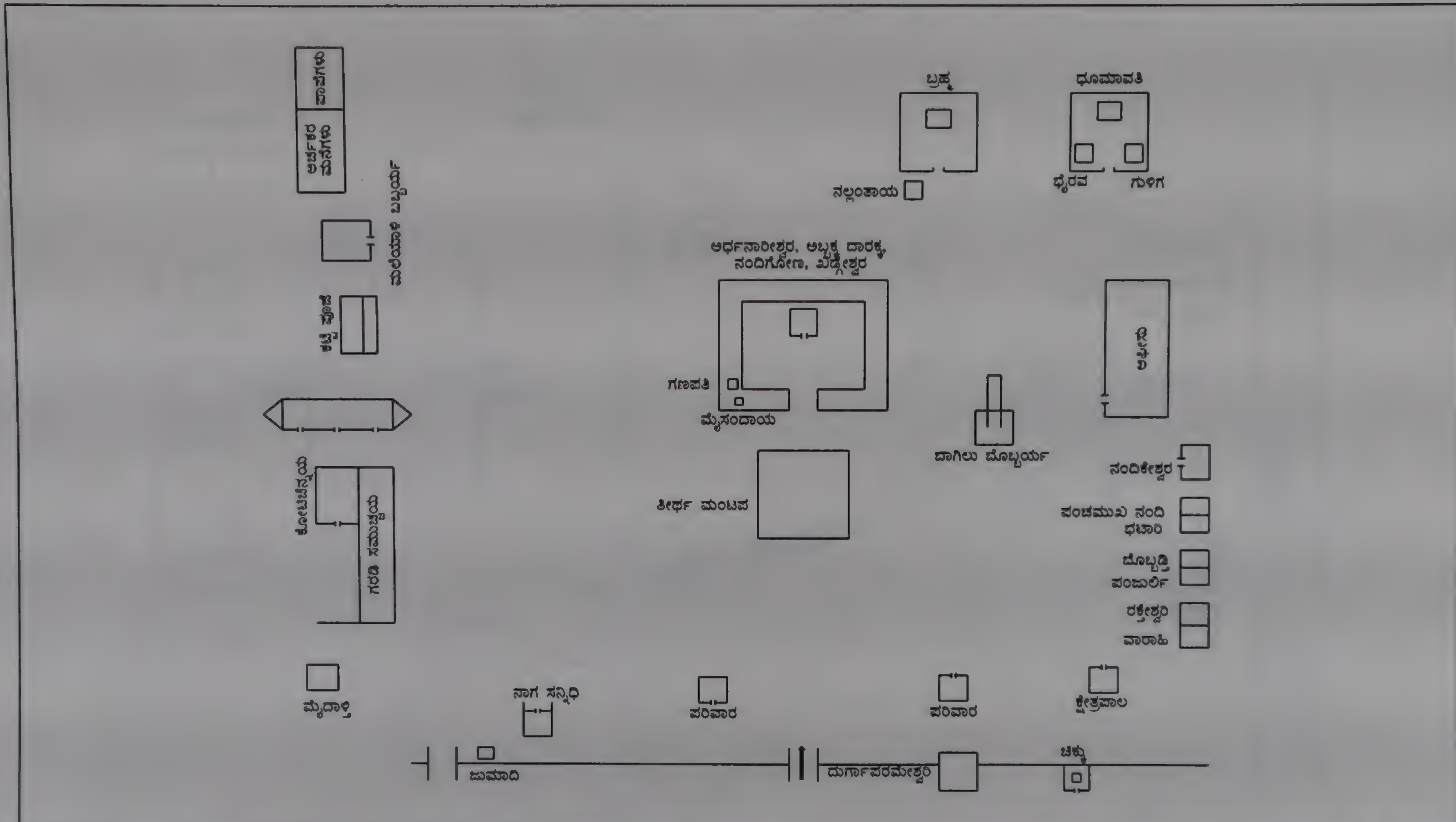

ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಸರಳೇಬೆಟ್ಟು, ವಿಜಯನಗರ, ಮಣಿಪಾಲ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

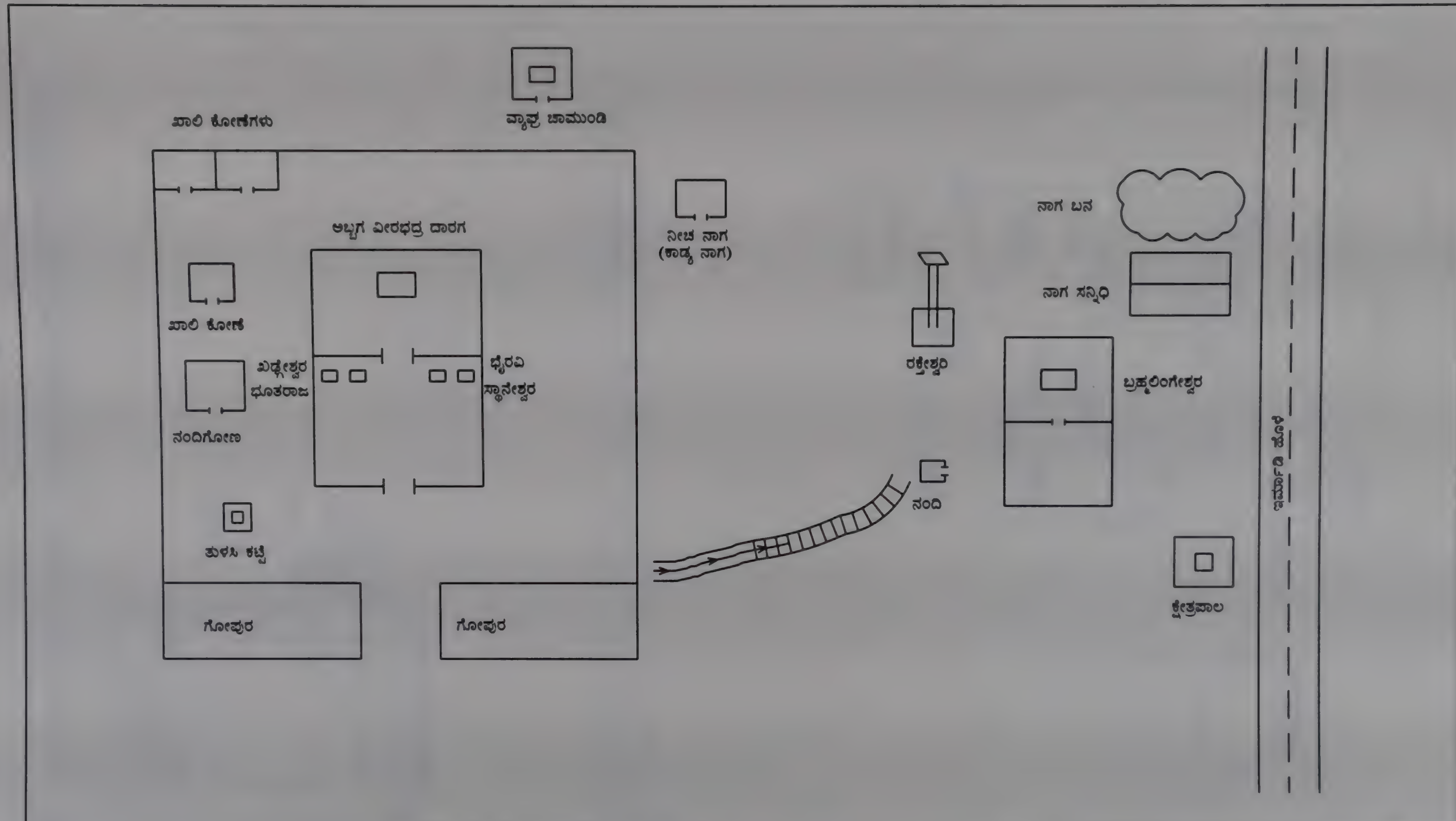

ಮಹತೋಭಾರ ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

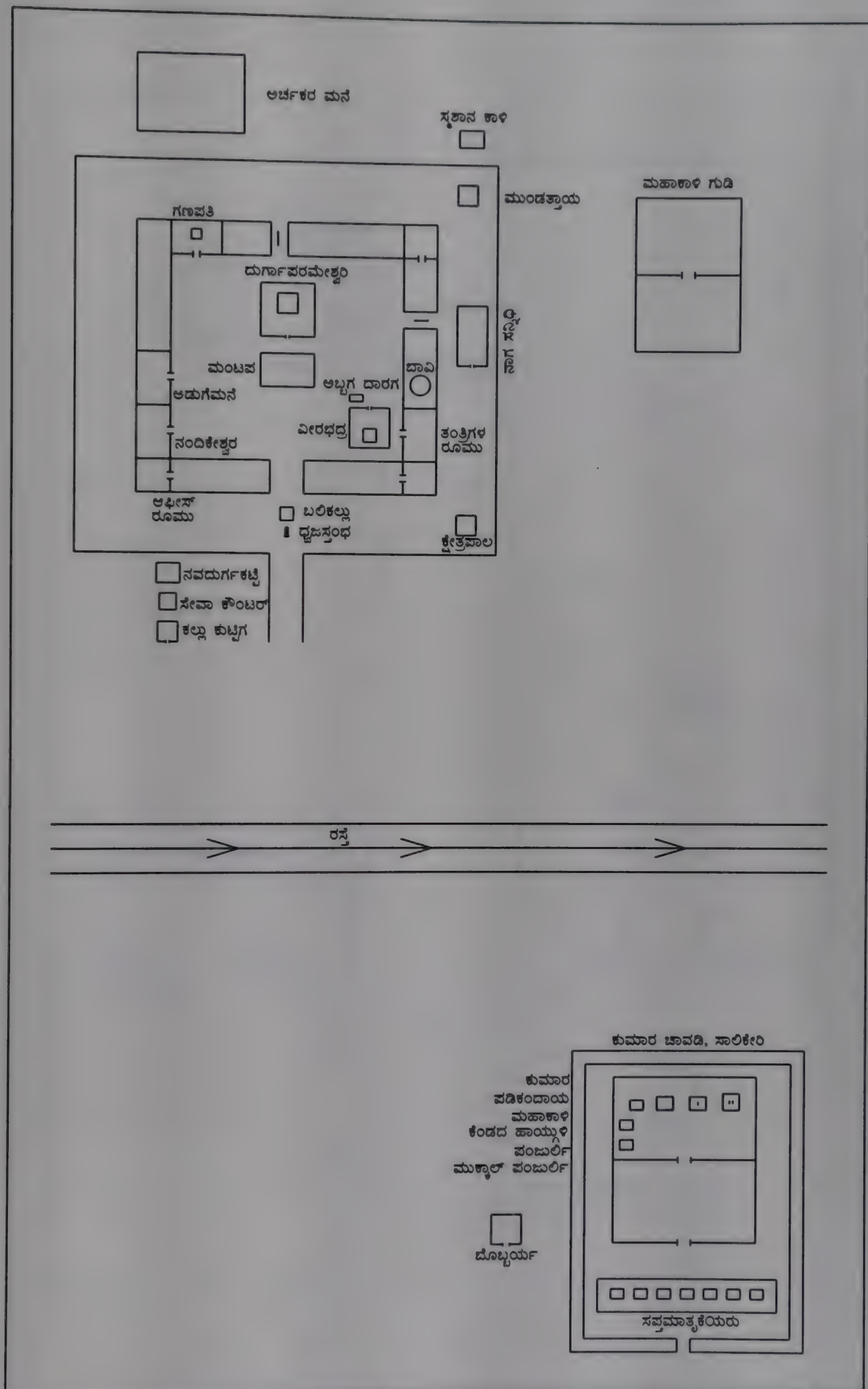

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕಣಜಾರು,
ಉಡು ತಾ.
ನಾಗ ಸನ್ನಿಧಿ
ಅಬ್ಬಗ
ದಾರಗ
ಗಣಪತಿ
ವೀರಭದ್ರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ
ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ
ಅನ್ನಪೂರ್ಣೇಶ್ವರಿ
ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆ
ಬಾವಿ
ವ್ಯಾಘ್ರಚಾಮುಂಡಿ
ಪೌಳಿ
ಪೌಳಿ
ಪೌಳಿ
ಬಲಿಕಲ್ಲು
ಭೂತರಾಜ
ಬಲಿ ೀಠ
ಅಷ್ಟತ್ತಾಯ
ನೆಲ್ಲಿಮರ
ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ
ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ
ವಸಂತ ಮಂಟಪ
ಪೌಳಿ
ಪೌಳಿ
ಅ. ೀಸು
ನಂದಿಗೋಣ, ರಕ್ತೇಶ್ವರಿ, ಧೂಮಾವತಿ
ಪಂಜುರ್ಲಿ
ಕೆರೆ
ದ್ವಾರ
ಮಾಯಂದಾಳ್
ಮೇಲಾಂಟ ಗುಡಿ
1001 ಬಂಟರು

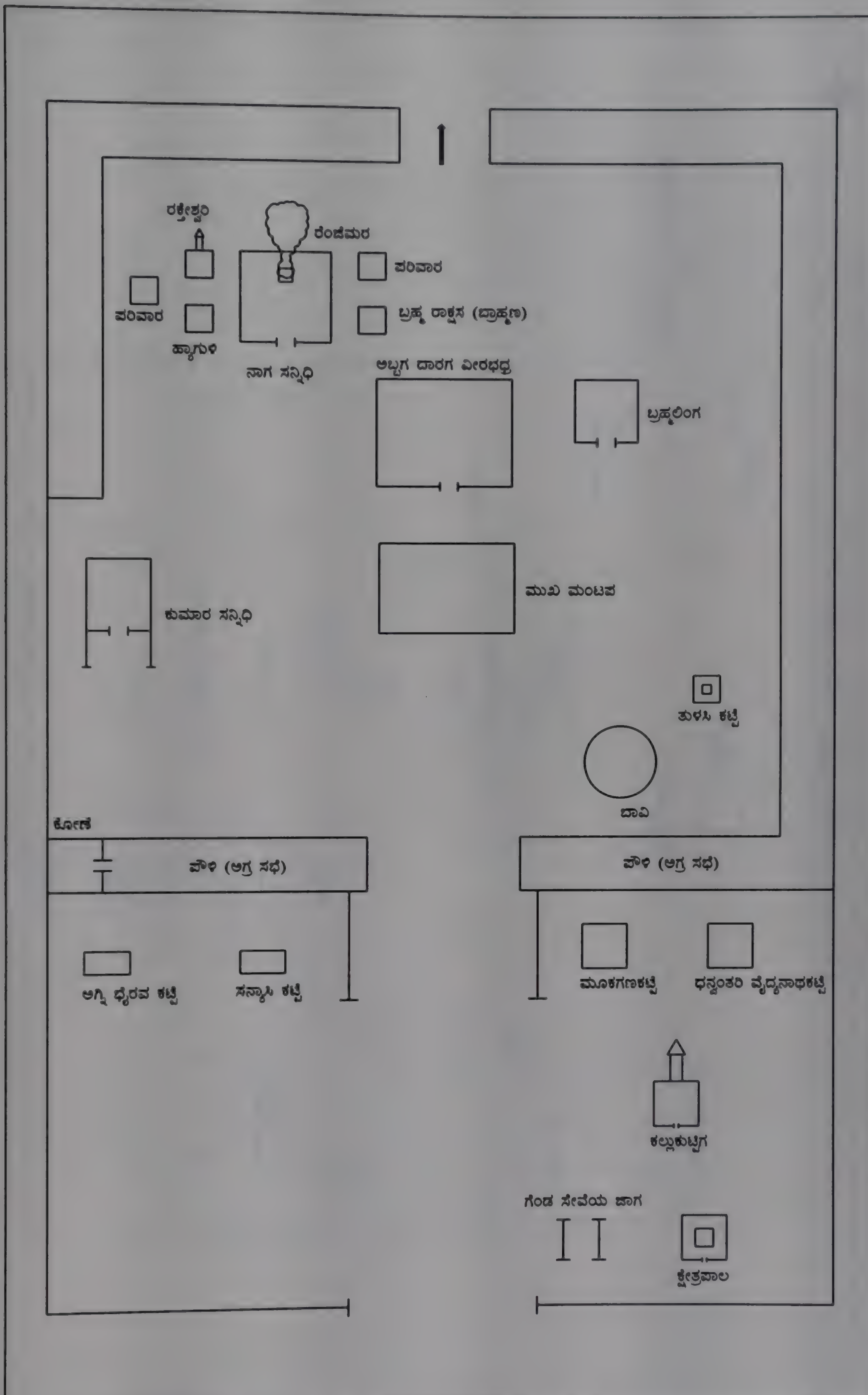
ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ತಾಣ, ಹೆಬ್ರಿ

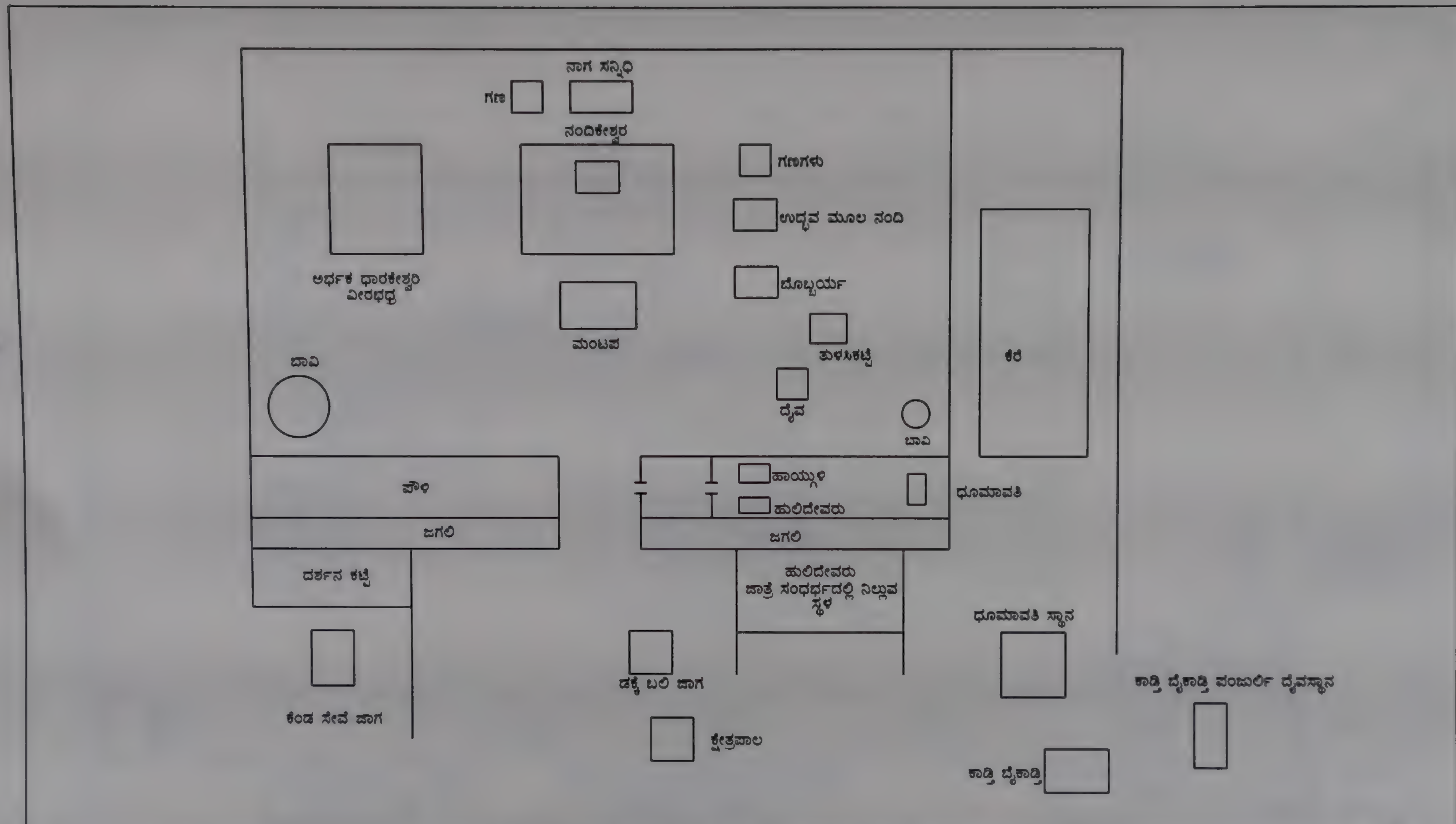
ಮಹತೋಭಾರ ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಅಬ್ಬಕ್ಕ ದಾರಕ್ಕ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಇರ್ಮಾಡಿ, ಉಡುಪಿ, ತಾ.

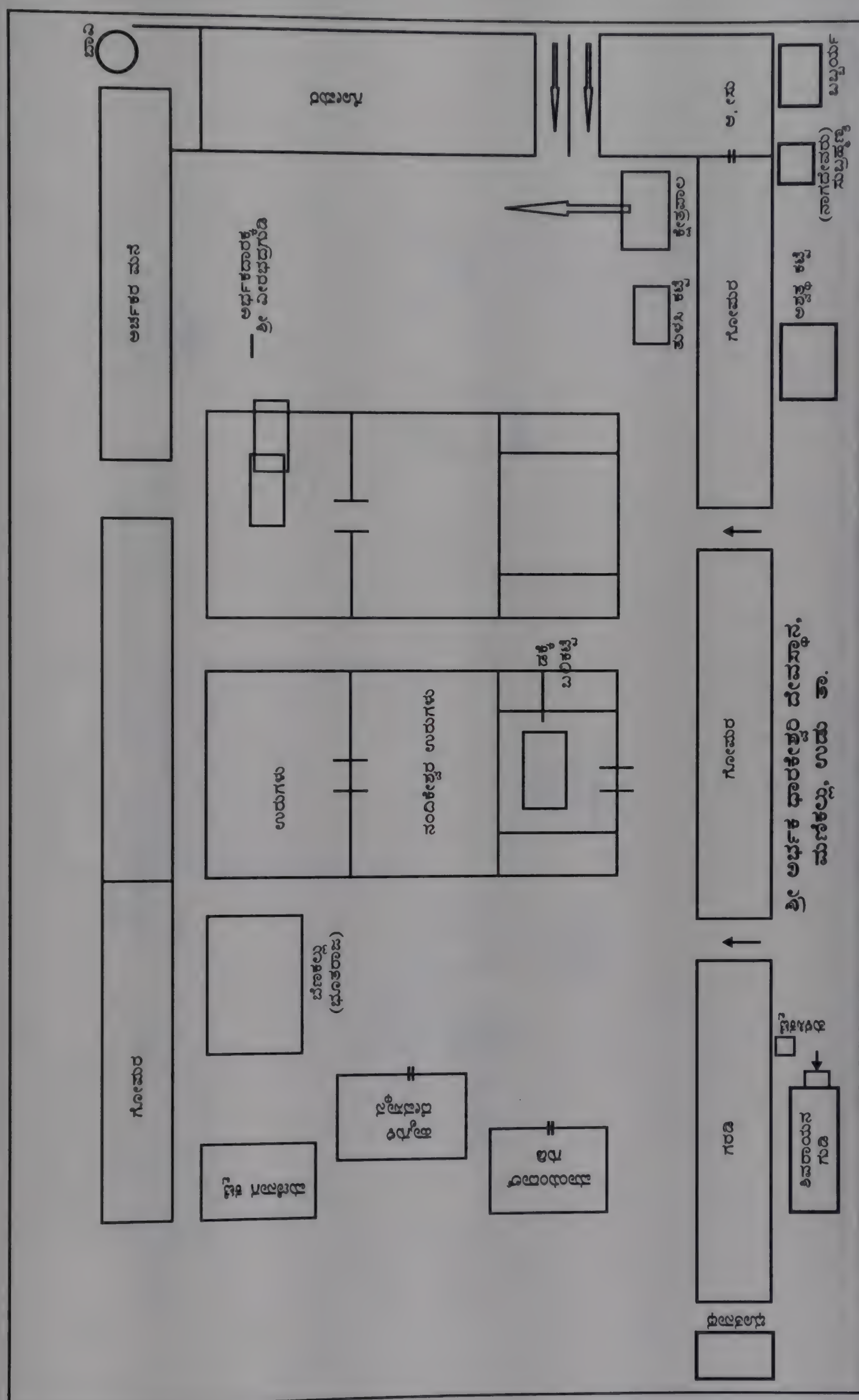
ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗ ವೀರಭದ್ರ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಸಾಲಿಕೇರಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

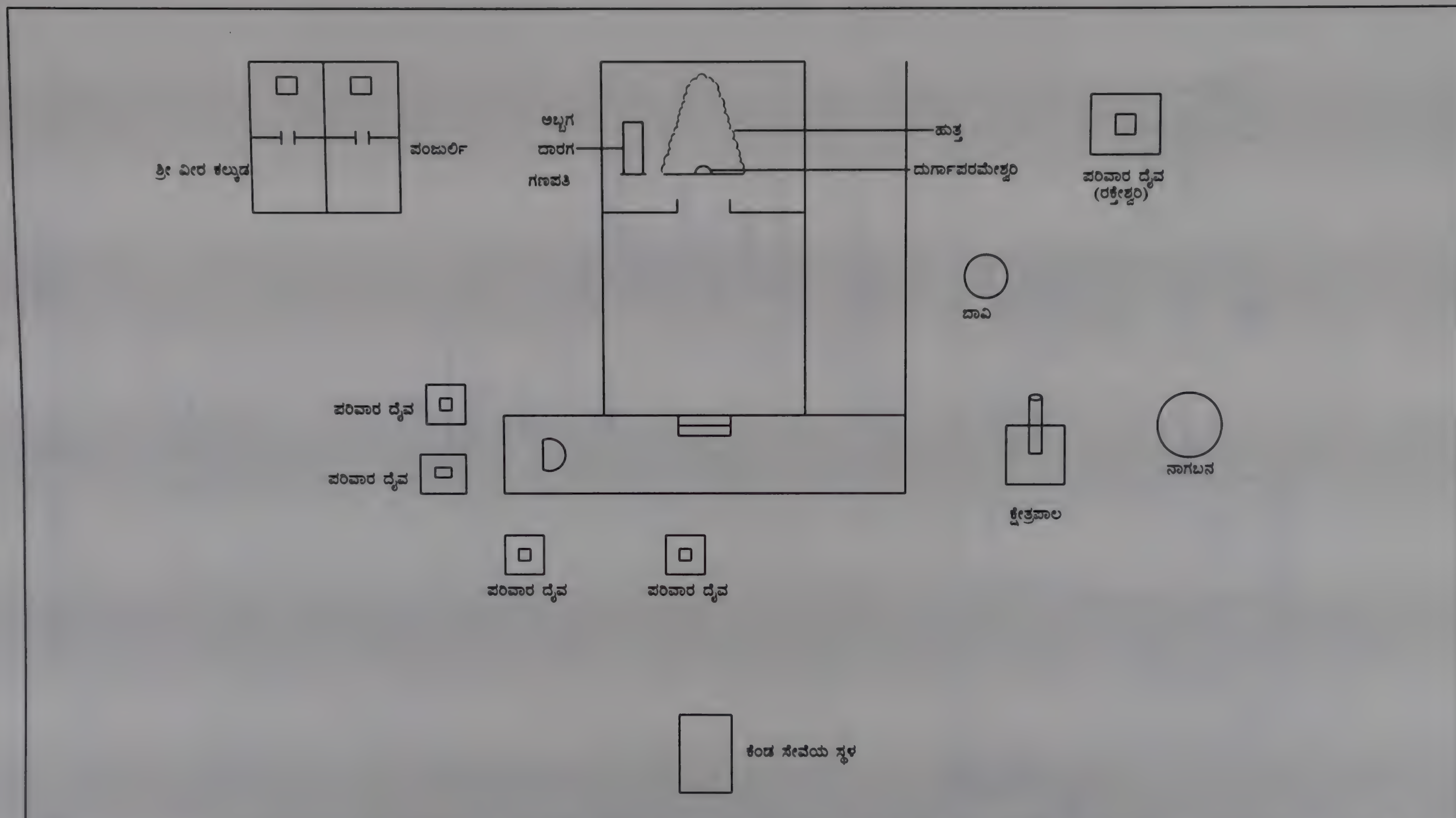

ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಕ್ಕ ದಾರಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ವೀರಭದ್ರ ಸಹಪರಿವಾರ, ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕುಕ್ಕಡೆ, ಹಾರಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

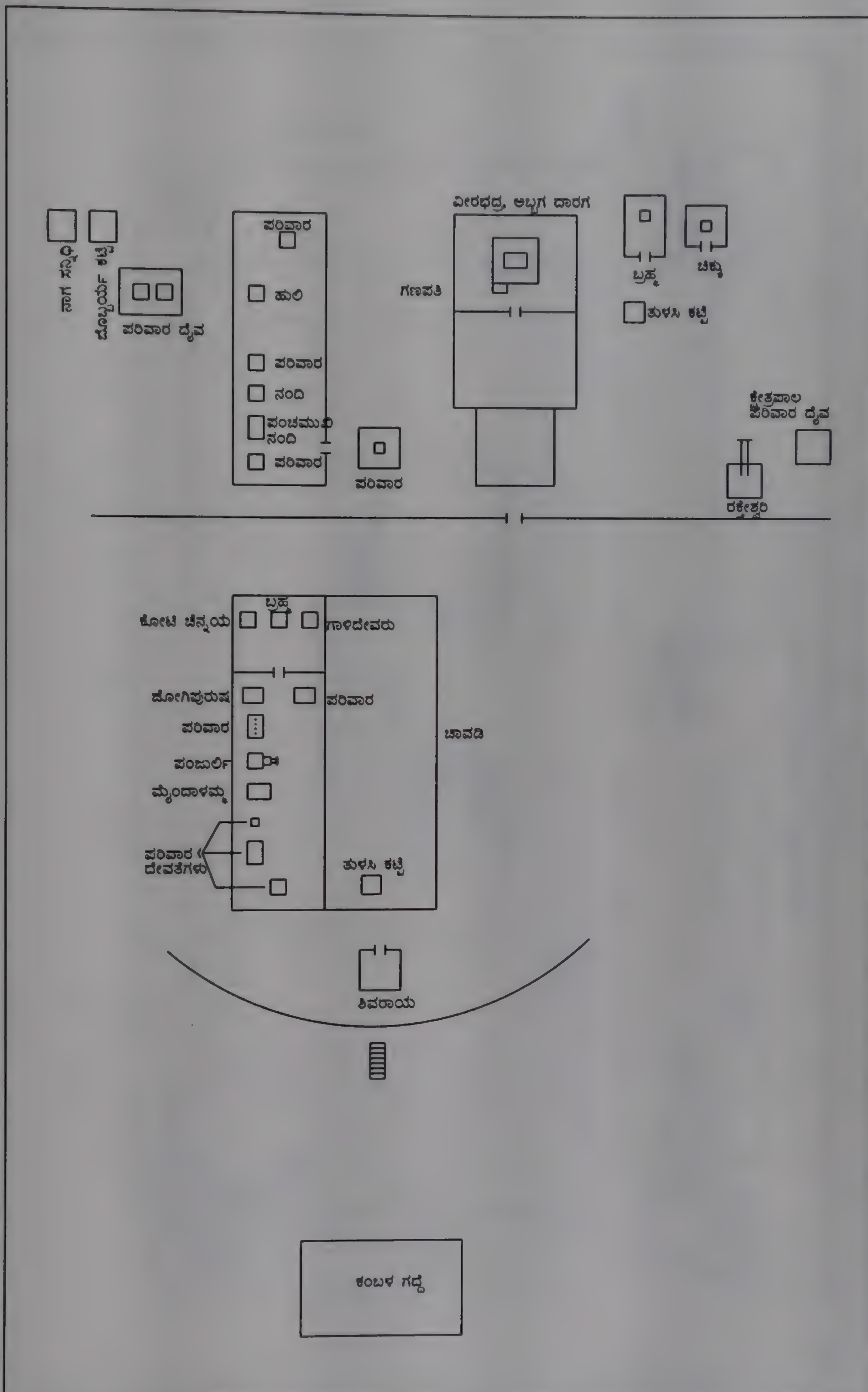

ಶ್ರೀ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಹೆಗ್ಡೆಕೆರೆ, ಹಳ್ಳಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

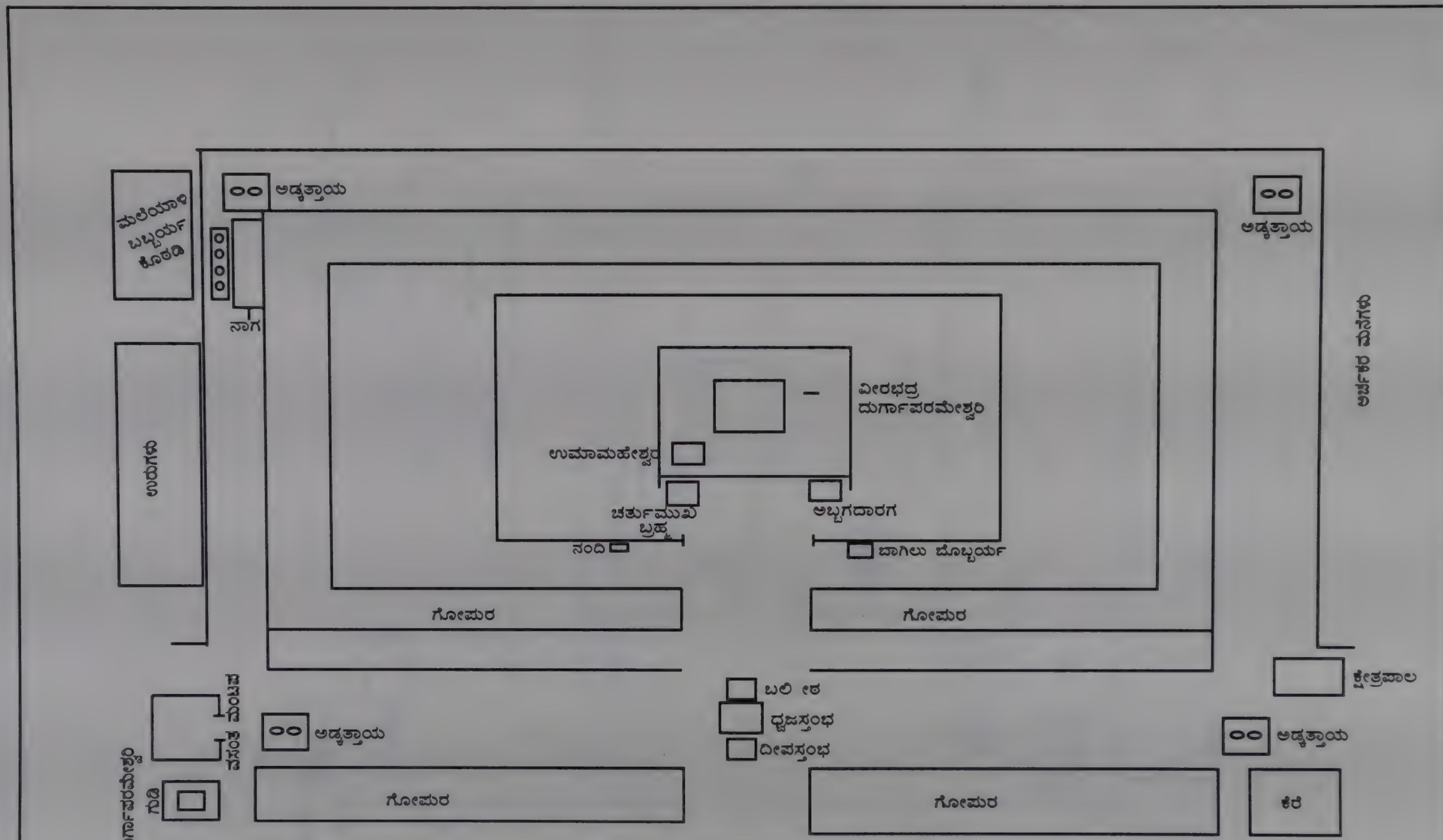

ಶ್ರೀ ಅರ್ಭಕ ಧಾರಕೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಉಡು ತಾ.
ಬಾವಿ
ಅರ್ಚಕರ ಮನೆ
ಗೋಪುರ
ಅರ್ಭಕದಾರಕ್ಕ
ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರಗುಡಿ
ಉರುಗಳು
ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಉರುಗಳು
ಡಕ್ಕೆ
ಬಲಿಕಟ್ಟೆ
ಬೆಣಕಲ್ಲು
(ಭೂತರಾಜ)
ಮಾಯಂದಾಲ್
ಗುಡಿ
ಗರಡಿ
ಶಿವರಾಯನ
ಗುಡಿ
ತುಳಸಿ ಕಟ್ಟೆ
ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ
ಅ. ೯ಸು
ಅಶ್ವತ್ಥ ಕಟ್ಟೆ
(ನಾಗದೇವರು)
ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ
ಬಬ್ಬರ್ಯ

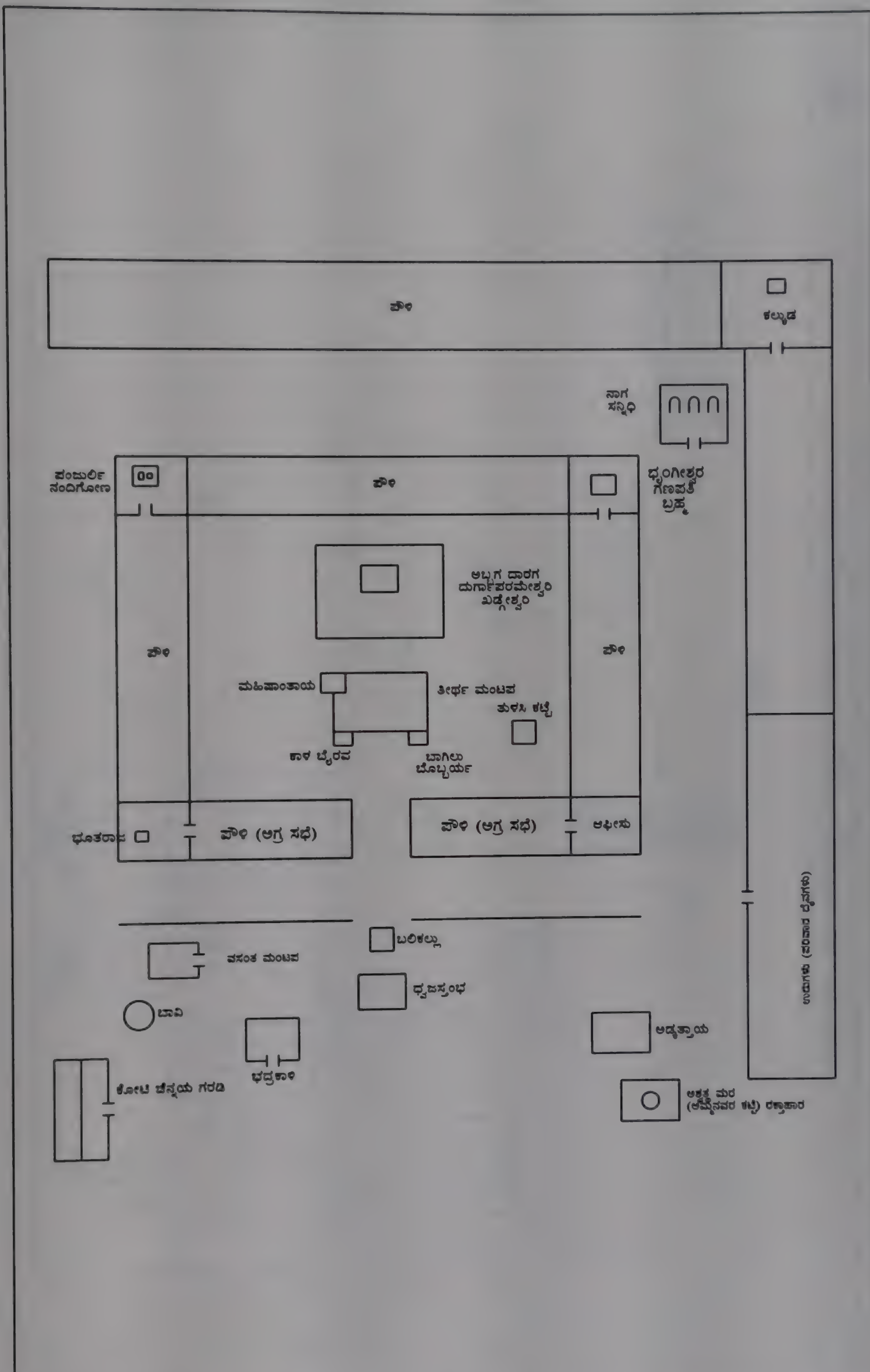
ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ಹಳ್ಳಿ (ಚಿತ್ತೇರಿ) ದೇವಸ್ಥಾನ, ಸೂರಾಲು ಹಳ್ಳಿ, ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

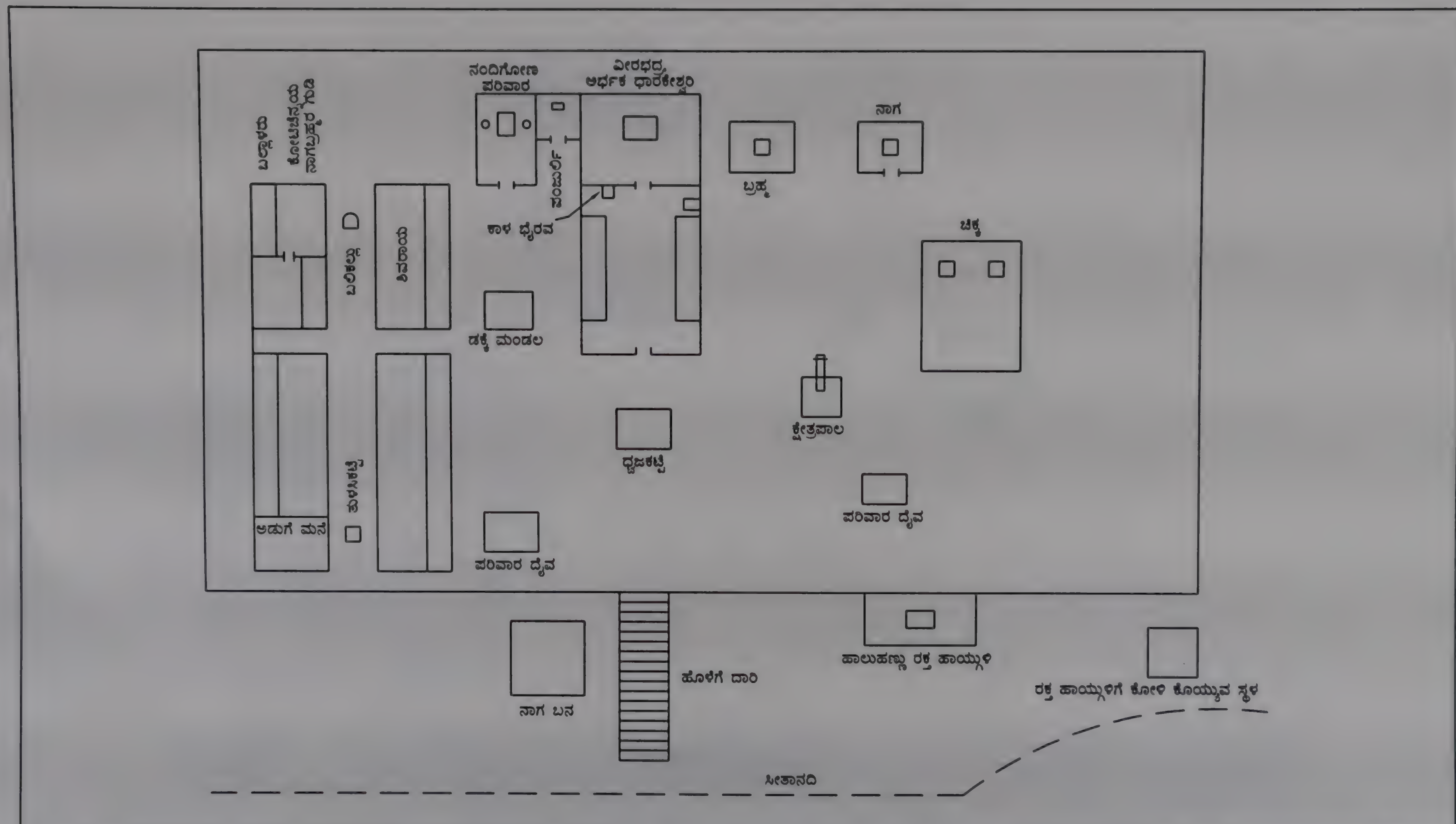
ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಬೈದ್ಯರ ಗರಡಿ, ಬೈದಬೆಟ್ಟು, ವಡ್ಡಂಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

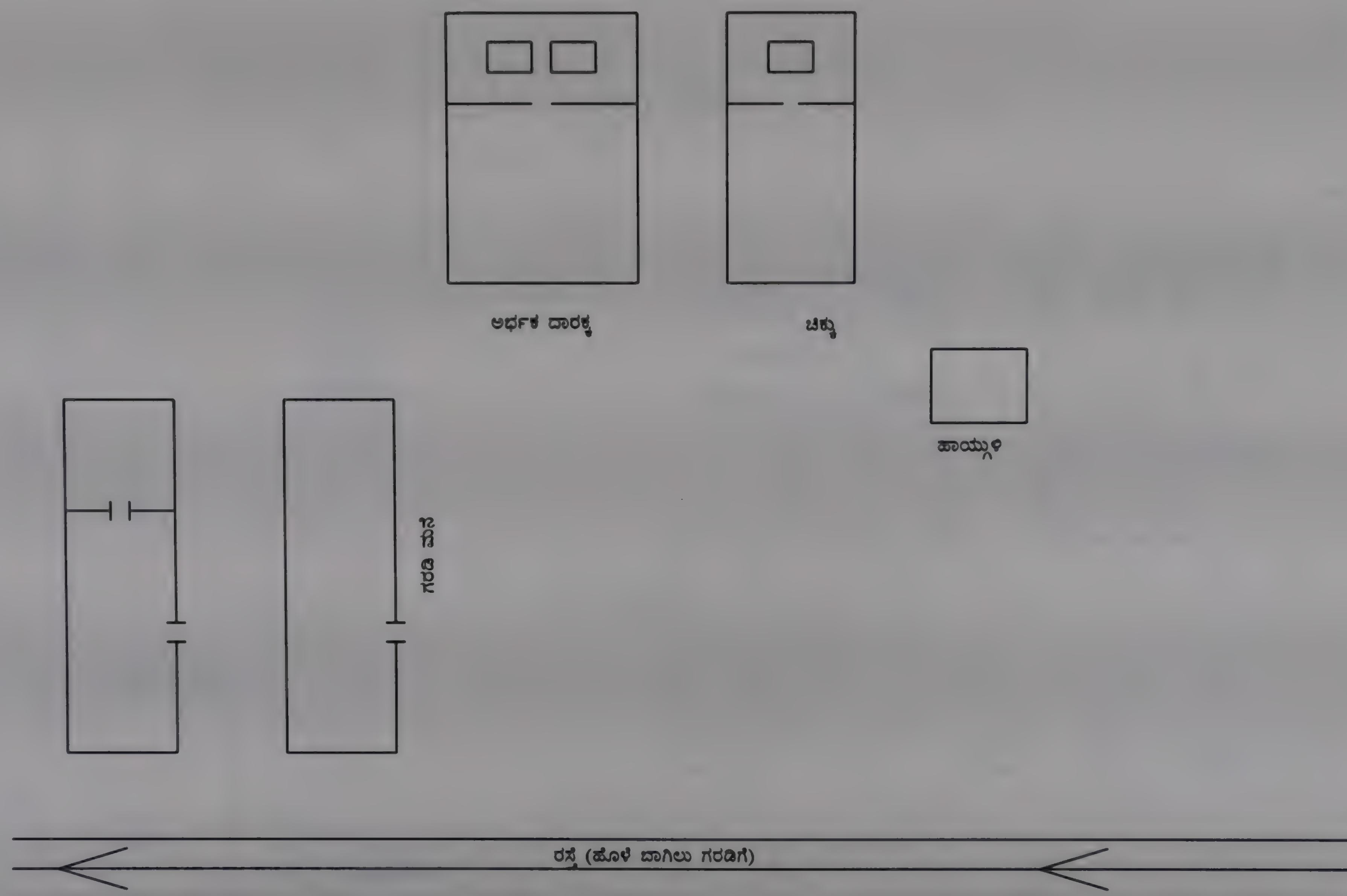
ಶ್ರೀ ವೀರೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಪಾದೆಮಠ, ಉಡು ತಾ.

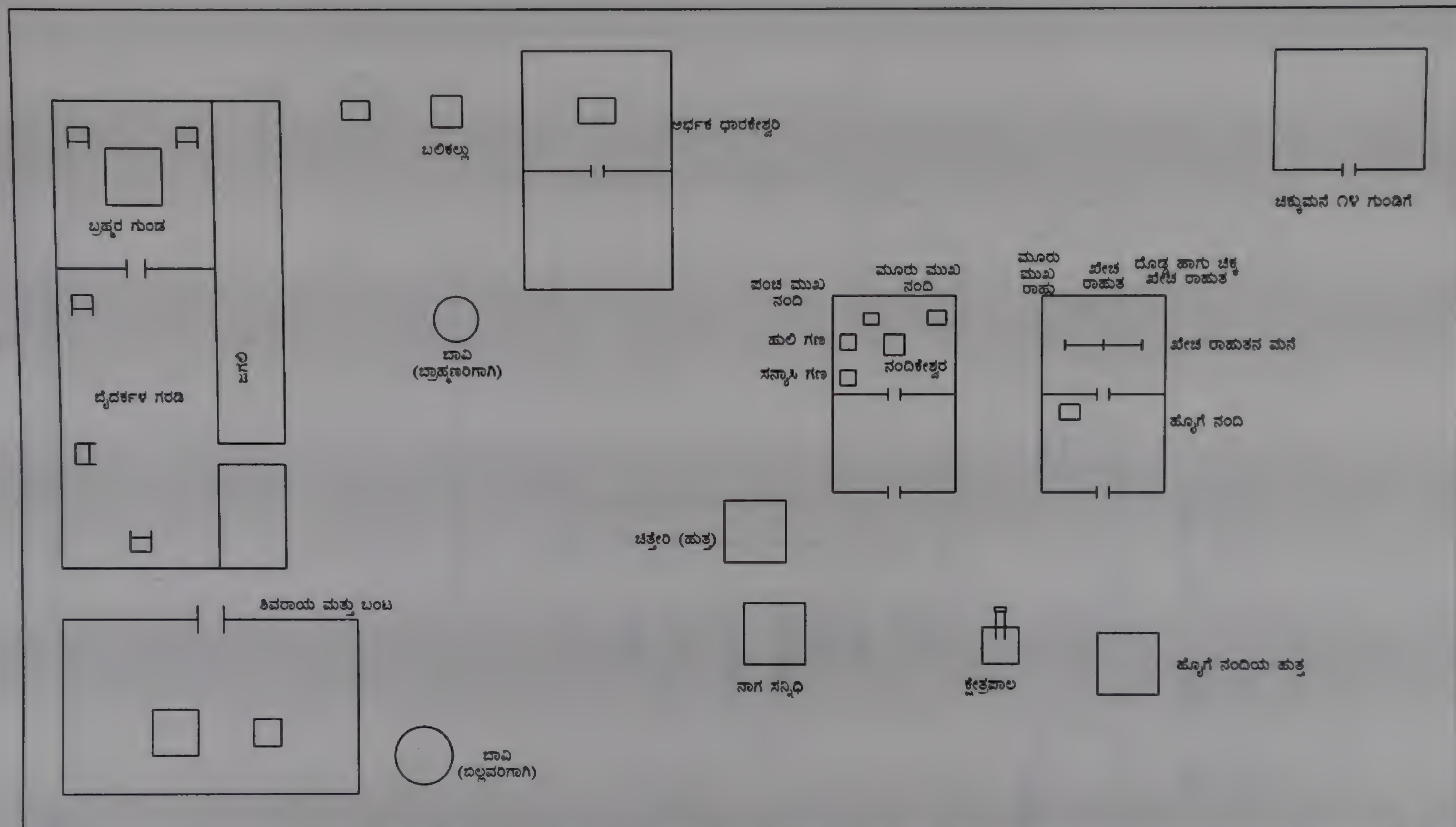
ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗ ದಾರಗ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕರ್ಜೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

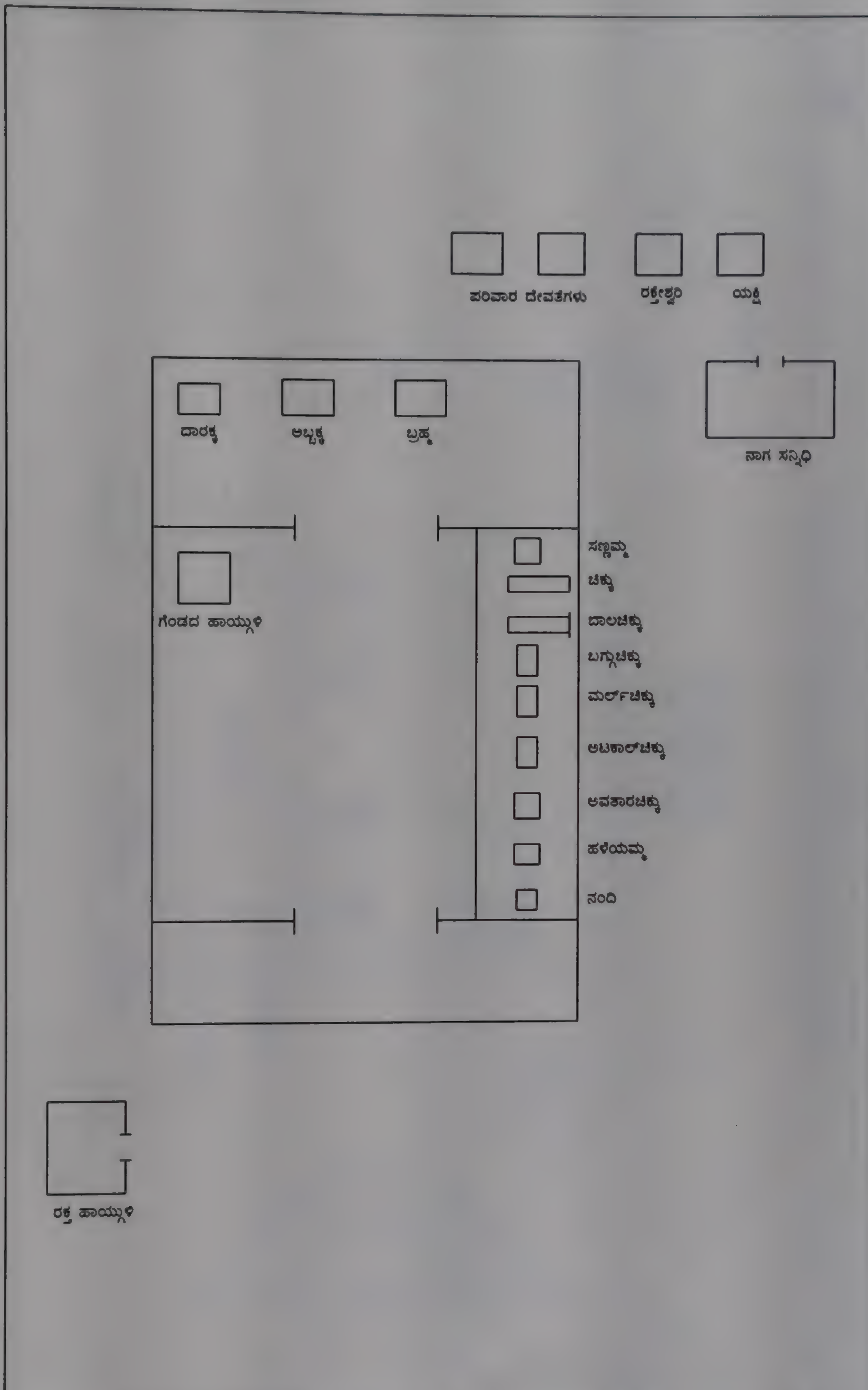
ಹೊಳೆಬಾಗಿಲು ಅರ್ಧಕದಾರಕೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಗೋಳಿಬೆಟ್ಟು, ಜೆಂಬೆಟ್ಟು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

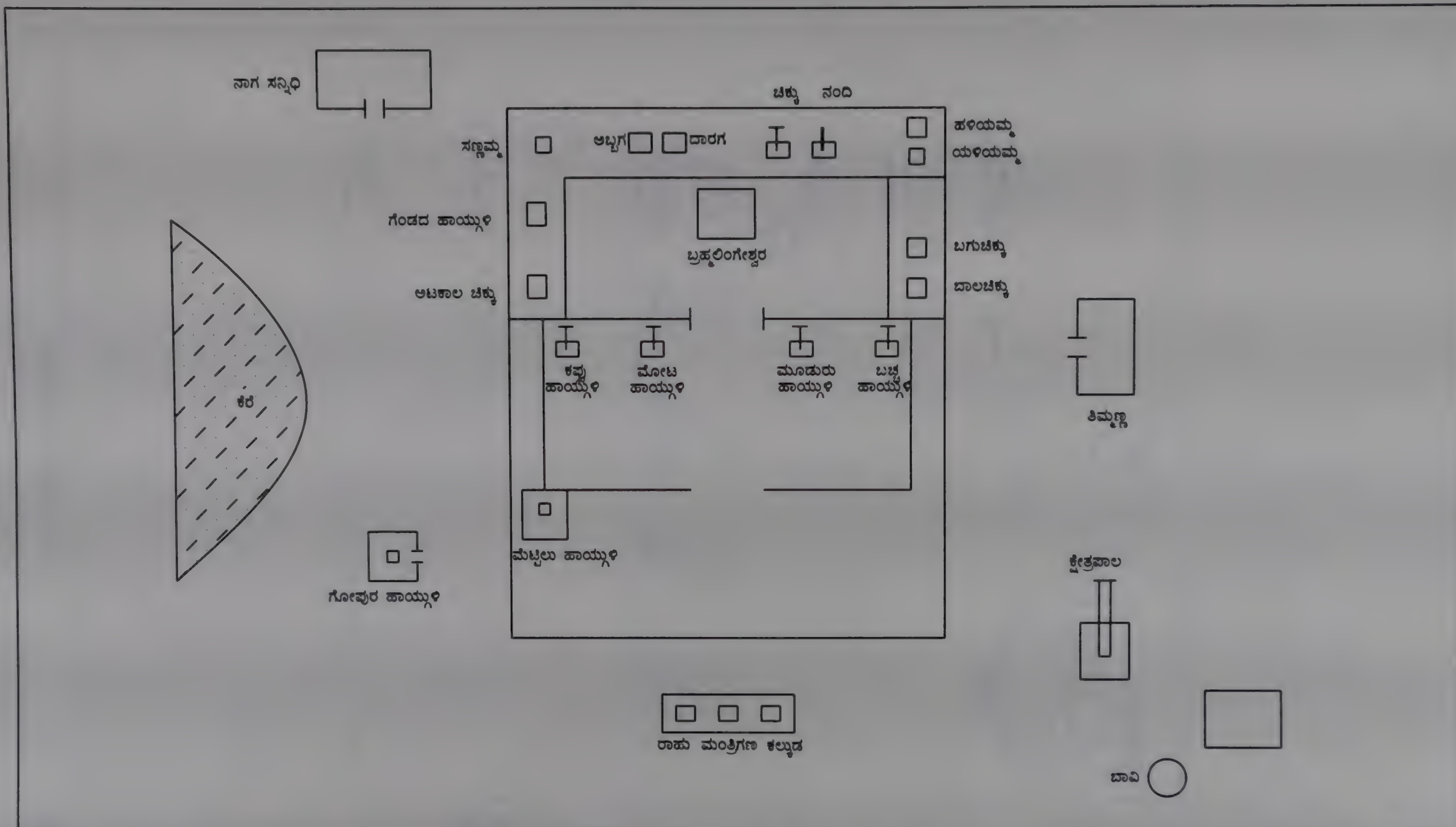
ಅರ್ಭಕ ಧಾರಕೇಶ್ವರಿ ಬ್ರಹ್ಮಬೈದರ್ಕಳ ಗರಡಿ, ನಾಯರಬೆಟ್ಟು, ಮುದ್ದು ಮನೆ, ಶಿರೂರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

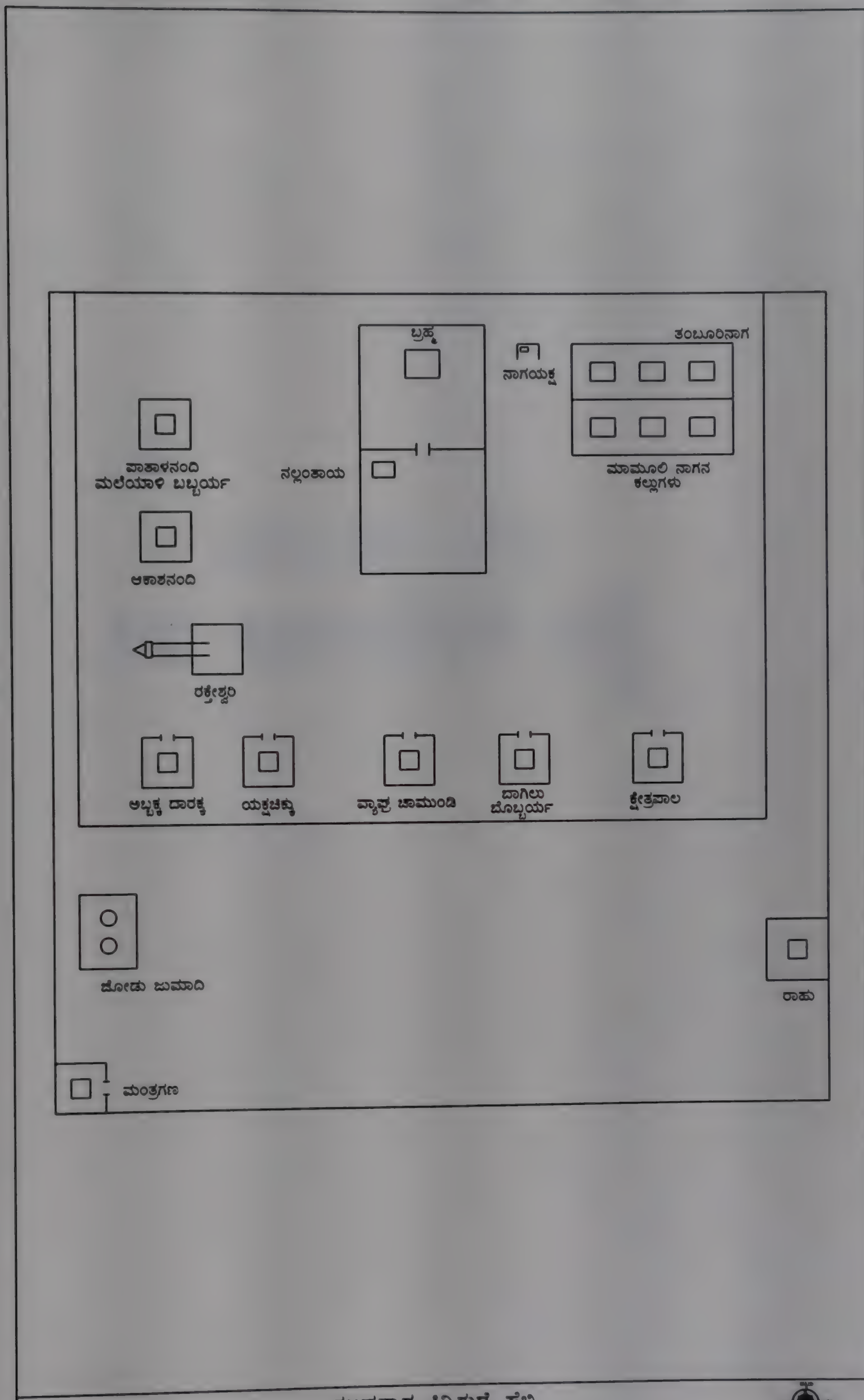
ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಅರ್ಭಕದಾರಕ ಬ್ರಹ್ಮ ಬೈದರ್ಕಳ ಗರಡಿ, ಸುಳುಗೋಡು, ಮುದ್ದುಮನೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ದೈವದಮನೆ, ಹಾಡಿಮನೆ, ವಡ್ಡರ್ಸೆ, ಉಡುಪಿ, ತಾ.

ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸಹಪರಿವಾರ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಉದ್ದಿನಕೆರೆ, ವಡ್ಡರ್ಸೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

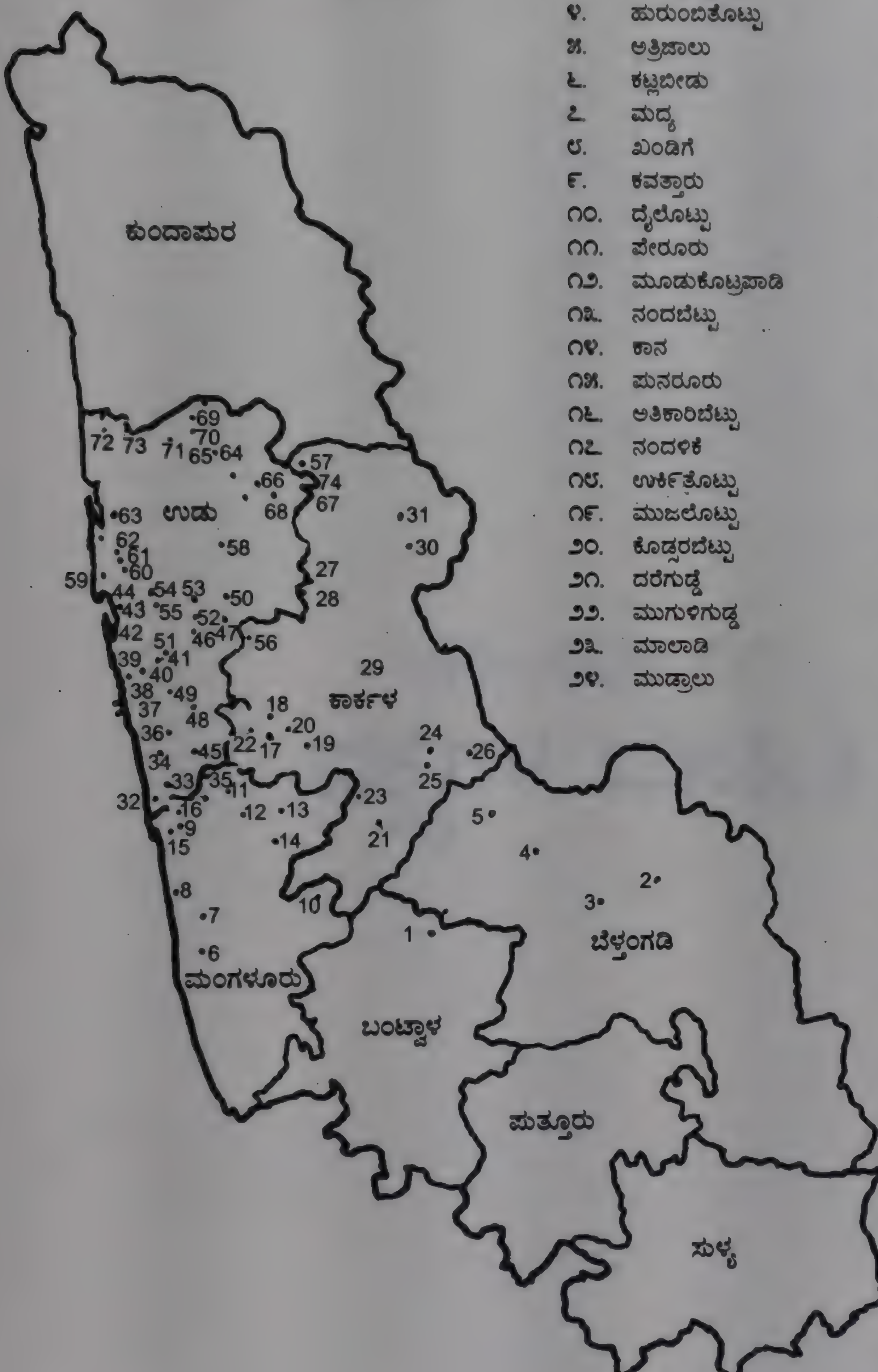

ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಕಿನ್ನಿಗುಡ್ಡೆ, ಹೆಬ್ರಿ

ಅನುಬಂಧ- ೧೦

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ನಕ್ಷೆ

ಅನುಬಂಧ – ೧೦
ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳ ನಕ್ಷೆ

೧. ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ
೨. ನಿಡಿಗಲ್ಲು
೩. ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು
೪. ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು
೫. ಅತ್ರಿಜಾಲು
೬. ಕಟ್ಲಬೀಡು
೭. ಮದ್ಯ
೮. ಖಂಡಿಗೆ
೯. ಕವತ್ತಾರು
೧೦. ದೈಲೊಟ್ಟು
೧೧. ವೇರೂರು
೧೨. ಮೂಡುಕೊಟ್ರಪಾಡಿ
೧೩. ನಂದಬೆಟ್ಟು
೧೪. ಕಾನ
೧೫. ಮನರೂರು
೧೬. ಅತಿಕಾರಿಬೆಟ್ಟು
೧೭. ನಂದಳಿಕೆ
೧೮. ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು
೧೯. ಮುಜಲೊಟ್ಟು
೨೦. ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟು
೨೧. ದರೆಗುಡ್ಡೆ
೨೨. ಮುಗುಳಿಗುಡ್ಡ
೨೩. ಮಾಲಾಡಿ
೨೪. ಮುಡ್ರಾಲು
೨೫. ಅಪ್ಪಾಯಿಗುತ್ತು
೨೬. ಹೆನ್ನೊಟ್ಟುಗುತ್ತು
೨೭. ಪಡುಕೂಡೂರು
೨೮. ಸಿರಿಬೈಲು
೨೯. ಪೆರ್ವಾಜೆ
೩೦. ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ
೩೧. ಬಲ್ಲಾಡಿ
೩೨. ಹೆಜಮಾಡಿ
೩೩. ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು
೩೪. ಭಾಗವತರ ಆಲಡೆ
೩೫. ಅವರಾಲು
೩೬. ಶಾಂತಿಬೆಟ್ಟು
೩೭. ಉಚ್ಚಿಲ
೩೮. ಕೊಳದಮನೆ
೩೯. ಪಾಂಗಾಳ-೧
೪೦. ಪಾಂಗಾಳ-೨
೪೧. ಮಂಡೇಡಿ
೪೨. ಉದ್ಯಾವರ
೪೩. ಕಾಡಬೆಟ್ಟು
೪೪. ಕಂಗನಬೆಟ್ಟು
೪೫. ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು
೪೬. ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು
೪೭. ಪಡುಬೆಳ್ಳೆ
೪೮. ಜಲಂಚಾರು
೪೯. ಬೆಳಮುಬರ್ಪಣೆ
೫೦. ಮರ್ಣೆ
೫೧. ಇನ್ನಂಜೆ
೫೨. ಚಿತ್ರಬೈಲು
೫೩. ಕೆಮ್ಮೂರು
೫೪. ಸರಳೇಬೆಟ್ಟು
೫೫. ಹಿರಿಯಡ್ಕ
೫೬. ಕಣಜಾರು
೫೭. ಹೆಬ್ರಿ
೫೮. ಇರ್ಮಾಡಿ
೫೯. ಹೇರೂರು
೬೦. ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು
೬೧. ಸಾಲಿಕೇರಿ
೬೨. ಕುಕ್ಕುಡೆ
೬೩. ಹೆಗ್ಡೆಕೆರೆ
೬೪. ಮಣಿಕಲ್ಲು
೬೫. ಸೂರಾಲು ಹಳ್ಳಿ
೬೬. ವಡ್ಡಂಬೆಟ್ಟು
೬೭. ಪಾದೆಮಠ
೬೮. ಕರ್ಜೆ
೬೯. ಜೆಂಬೆಟ್ಟು
೭೦. ನಾಯರಬೆಟ್ಟು
೭೧. ಸುಳುಗೋಡು
೭೨. ಹಾಡಿಮನೆ
೭೩. ಉದ್ದಿನಕೆರೆ
೭೪. ಕಿನ್ನಿಗುಡ್ಡೆ

ಅನುಬಂಧ– ೧೧

ವಕ್ತೃಗಳ ಮಾಹಿತಿ

ವಕ್ತೃಗಳ ಮಾಹಿತಿ

ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಪಾತ್ರಿ,
ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟು,
ನಂದಳಿಕೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಅಣ್ಣಿ ಪೂಜಾರಿ,
ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ
ದೈಲೊಟ್ಟು,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಅನಂತ ಭಟ್,
ಕಾನ, ಆಲಂಗಾರು,
ಮೂಡಬಿದರೆ.
ಮಂಗಳೂರು ತಾ

ಅನಂತರಾಮ ಭಟ್ ಕೆ.
ಇರ್ಮಾಡಿ, ಉಡುಪಿ
ತಾಲೂಕು.

ಅಪ್ಪು ನಾಯಕ,
ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ
ಕೂತ್ಕುಂಜ, ಸುಳ್ಯ ತಾಲೂಕು

ಅಮ್ಮಣ್ಣಿ,
ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿ, ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಅಶೋಕ್ ರಾಜ್,
ಎರ್ಮಾಳು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಆದಿತ್ಯ ಮುಕ್ಕಾಲಿ,
ಖಂಡಿಗೆಬೀಡು, ಸುರತ್ಕಲ್,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಆನಂದ ಭಟ್,
ಹೇರೂರು
ದೇವಸ್ಥಾನದ ಬಳಿ,
ಹೇರೂರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಆನಂದ ಶೆಟ್ಟಿ
ಶೀರೂರು,
ಗರಡಿ ಮನೆ,
ಹೇರೂರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಆನಂದ ಶೆಟ್ಟಿ,
ನಾಯರಬೆಟ್ಟು,
ಮುದ್ದುಮನೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಇಂದಿರಾ ಶೆಟ್ಟಿ,
ನಂದಬೆಟ್ಟು, ನಡ್ಯೋಡಿ,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಈಶ್ವರ,
ಖಂಡಿಗೆ ಆಲಡೆ,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಶಿವಾನಂದ,
ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ,
ಖಂಡಿಗೆ ಆಲಡೆ,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಎ. ಪದ್ಮನಾಭ ನಾಯಕ್,
ತ್ರಿಪುರಾಂಭ ನವಾಸ ಕೋಡಿ,
ಅಲೆವೂರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಕಮಲ,
ಕಜೆ, ಸಿರಿ ಪಾತ್ರಿಣಿ,
ಶಿರ್ಲಾಲು, ಉಂಬರ್ಬಿತೊಟ್ಟು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ಕಮಲ,
ನಂದಳಿಕೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಕಮಲಾಕ್ಷಿ ವಿ. ಶೆಟ್ಟಿ,
ಕಾಡಬೆಟ್ಟು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಕರುಣಾಕರ ಶೆಟ್ಟಿ
ಸಾಂತೂರು, ಅಲ್
ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ,
ಮುದರಂಗಡಿ

ಭುಜಂಗ ನಾಯ್ಕ,
ಕೋಡಿ, ಸರಳೇ ಬೆಟ್ಟು,
ಮಣಿಪಾಲ, ಉಡುಪಿ
ತಾಲೂಕು

ಕರ್ಗಿ ಶೆಡ್ತಿ,
ಬಡಗಕಾರಂದೂರು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ಕಾವೇರಿ,
ಮಣಿಕಲ್ಲು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.

ಕಾವೇರಿ,
ಸೊನ್ನೆಪಾತ್ರಿಣಿ,
ನಡಿಗಲ್ಲು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

ಕಾಳಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ
ಅಧ್ಯಾಪಕರು,
ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಬೆಳುವಾಯಿ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಕಾಳಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ
ಶಾಂತಿಬೆಟ್ಟು, ಎರ್ಮಾಳು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಕಾಳಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ,
ಬೋಳ ಅರಮನೆ,
ಕೊಲ್ಲೊಟ್ಟು ಪರಾಡಿ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಕುಸುಮಾಕರ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಮಣಿಕಲ್ಲು,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಕುಸುಮಾವತಿ
ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿ,
ಕನ್ಯಾಡಿಕಟ್ಟೆ,
ಉಂಬರ್ಬಿತೊಟ್ಟು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ಕೃಷ್ಣ ಪೈ,
ನಡಿಗಲ್ಲು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ಕೃಷ್ಣ ಶೆಣೈ,
ದರೆಗುಡ್ಡೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಕೃಷ್ಣಪೂಜಾರಿ,
ಅರ್ಚಕರು, ಗರ

ಕೃಷ್ಣಪ್ರಸಾದ್,
ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಬಲ್ಲಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಭಟ್,
ಅರ್ಚಕರು, ಚಿತ್ರಬೈಲು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ,
ಅರ್ಚಕರು, ಹೆಗ್ಡೆಕೆರೆ, ಹಳ್ಳಾಡಿ

ಕೃಷ್ಣಾನಂದ,
ಮಕ್ಕಿಕೊಪ್ಪ, ಕೋಳೂರು,
ಜಯಪುರ,
ಪಾಂಗಾಳ ಹೊಸ ಆಲಡೆ,
ಕೊಪ್ಪ,

ಕೆ. ಸುರೇಶ ಭಟ್,
ಅರ್ಚಕರು, ಮಾಲಾಡಿ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಕೇಶವ ಸ್ವಾಮಿ,
ಸಂತೋಷ ನಲಯ,
ಚಿತ್ರಾಪು ಮೂಲ್ಕಿ,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಕೊರಗ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ,
ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು, ಶಿರ್ವ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಜಾನಕಿ ಬೋಳ ಮತ್ತು
ಜಲಜ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಕುರೆದ್ದು ಮನೆ,
ಬೋಳ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಗಣಪತಿ ತಂತ್ರಿ,
ಅರ್ಚಕರು ಆದಿ
ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಹಳೆ ಆಲಡೆ,
ಪಾಂಗಾಳ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಗಣಪತಿ ಪ್ರಭು,
ಕೋಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ,
ಅಲೆವೂರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಗಣಪ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಸುರತ್ಕಲ್,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್,
ಕರ್ಜೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಗಣೇಶ,
ಹೆಜಮಾಡಿ,
ಬಸ್ತಿಪಡ್ಪು, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಗಣೇಶ ಕೊಲೆಕ್ಕಾಡಿ,
ಅತಿಕಾರಿ ಬೆಟ್ಟು,
ಮೂಲ್ಕಿ

ಗುಮ್ಮಣ್ಣ ಗೌಡ,
ಕಂಚಿತೋಟ,
ನಡಿಗಲ್ಲು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ಗುರುಪ್ರಸಾದ್ ಭಟ್,
ಮುಜಲೊಟ್ಟು,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಗುರುವ ಕಡಬ,
ಉಂರ್ಬಿತೊಟ್ಟು,
ಕುಟ್ರುಪಾಡಿ, ಕಡಬ,
ಪುತ್ತೂರು ತಾಲೂಕು

ಗುಲಾಬಿ,
ಕಿನ್ನಿಲೆಕ್ಕಿ, ಕನ್ಯಾಡಿ ಕಟ್ಟೆ,
ಪಡಂಗಡಿ ಗ್ರಾಮ,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿತಾ.

ಗೋಪಾಲ ಪೂಜಾರಿ,
ವಡ್ಡಂಬೆಟ್ಟು ಗರಡಿ ಮನೆ,
ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆ

ಗೋಪಾಲ ರಾವ್,
ಹಿರಿಯಡ್ಕ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್ಯ,
ಗುಂಡದ ಪಾಡಿ,
ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕು

ಚಂದ ಕುಲಾಲ್ತಿ,
ಶೀರೂರು ೩೩,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ರಾವ್
ನಂದಳಿಕೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಚಂದ್ರಹಾಸ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಮಂಡೇಡಿ, ಪಾಂಗಾಳ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಚಕ್ರಪಾಣಿ ಭಟ್,
ಅರ್ಚಕರು,
ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ
ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಪೆರ್ವಾಜೆ, ಕಾರ್ಕಳ

ಚಾಕಮ್ಮ,
ಹೊಸಮನೆ, ಕಲ್ಲೇರಿ,
ಉಪ್ಪಿನಂಗಡಿ, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ

ಜಗದೀಶ,
ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಿ
ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಜಲಂಚಾರು

ಜಗದೀಶ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಮುಕ್ತೇಸರರು ಕುಕ್ಕುಡೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಜಯಂತ,
ನಂದಳಿಕೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಜಯರಾಜ್ ಹೆಗ್ಡೆ,
ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ

ಜಯರಾಮ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಆಲ್ತ್ತಿಲು,
ಅತಿಕಾರಿಬೆಟ್ಟು,
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಜಯಶೀಲ ಭಟ್,
ಬೋಳಕೋಡಿ,
ಮುಗುಳಿ ಆಲಡೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಜಿ. ಪಿ. ಶೆಟ್ಟಿ,
(ಡಾ) ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಜಿನೇಂದ್ರ ಅಂಚನ್,
ಮಾಲಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಜೋಗು ಪೂಜಾರಿ,
ಬಲ್ಲಾಡಿ ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ತಿಮ್ಮ ಕುಲಾಲ,
ಹೊಸ ಆಲಡೆ, ಪಾಂಗಾಳ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.

ತುಂಗಪ್ಪ ಮೂಲ್ಯ
ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ,
ಕೊತ್ತಳೆ ಮಜಲು,
ಮದ್ದಡ್ಕ, ಉಂರ್ಬಿತೊಟ್ಟು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ದಯಾನಂದ ಅಮೀನ್,
ಆಡಳಿತ ಮುಕ್ತೇಸರರು,
ಮೊಗವೀರಪೇಟೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.

ದಯಾರಾವ್,
ಕಾನಂಗಿ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ದಾಮೋದರ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಮಧ್ಯಬೀಡು, ಸುರತ್ಕಲ್,
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ದಿನೇಶ ದೇವಾಡಿಗ,
ಮಧ್ಯಬೀಡು,
ಸುರತ್ಕಲ್,
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ದೇವರಾವ್,
ಬ್ರಹ್ಮಪಾತ್ರಿ ಹೊಸ ಆಲಡೆ,
ಪಾಂಗಾಳ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು
ಧರ್ಮಣ್ಣ ಮಡಿವಾಳ,
ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ

ದೇವಕಿ ಅಮ್ಮ,
ಕೂವೆತ್ತಿಲ, ಕಬಕ,
ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕು

ನರಸಿಂಹ ಭಟ್,
ಸೆಟ್ಟಿಹಿತ್ತಿಲು ಮನೆ,
ಕೂತ್ಕುಂಜ, ಪಂಜ,
ಸುಳ್ಯ ತಾಲೂಕು.

ನಾಗಯ್ಯ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಕಲ್ಲಮನೆ ಶೀರೂರು.
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ನಾಗರಾಜ ಉಡುಪ,
ಅರ್ಚಕರು,
ಮಣಿಕಲ್ಲು
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ನಾರಾಯಣ ಆಚಾರ್,
ಪಾದೆಮಠ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ನಾರಾಯಣ ಅಂಬಳಿತ್ತಾಯ,
ಅವರಾಲು,
ಅಂಬಳಿತ್ತಾಯ ಮನೆ,
ಪಡುಬಿದ್ರಿ

ನಾರಾಯಣ ಕಾಂಚನ್,
ಕೊಡ್ಸರ ಬೆಟ್ಟು,
ನಂದಳಿಕೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿ,
ಚಿತ್ರಬೈಲು, ಪೆರ್ಣಂಕಿಲ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ನಾರಾಯಣ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಮಾರಗುತ್ತು,
ಮುಗುಳಿಗುಡ್ಡ, ಬೋಳ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ನಿರಂಜನ ಭಟ್ ಡಾ.
ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು,
ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಭಾಗ,
ಶ್ರೀ ಭುವನೇಂದ್ರ ಕಾಲೇಜು,
ಕಾರ್ಕಳ

ನೇಮಿರಾಜ ಬಿ.ಕೆ. ಜೈನ್,
ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ

ನೋಣಯ್ಯ,
ಅಧ್ಯಾಪಕರು,
ಕೊಲೆಕ್ಕಾಡಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಪದ್ದು ಶೆಡ್ತಿ,
ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು ಮಾಳ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಪಿಜಿನ ಮೂಲ್ಯ
ಶಿರ್ಲಾಲು,
ಉಂರ್ಬಿತೊಟ್ಟು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ಪು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಟ್ಟ,
ಕಟೀಲು,
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಭಟ್,
ಮೊಸ್ರಾಲ್,
ಮೂಡುಕೊಟ್ರಪಾಡಿ,
ಮಂಗಳೂರು, ತಾ

ಪೂವಕ್ಕ ಮತ್ತು ವೀಣಾ,
ಪೇರೂರು ಆಲಡೆ,
ಮಂಗಳೂರು, ತಾ

ಶ್ರೀ ಪ್ರಭಾಕರ,
ಅಂಚೆನಗರ ,
ಹೊಸನಗರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ,

ಪ್ರಕಾಶ ಆಚಾರ್ಯ,
ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು,
ಭದ್ರಕಾಳಿ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಪಡುಕೂಡೂರು, ಕಾರ್ಕಳ
ತಾಲೂಕು

ಪ್ರಭಾಕರ ಕೋಟ,
ಪಡುಕೆರೆ ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು,

ಪ್ರಭಾಕರ ಶೆಟ್ಟಿ,
ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ಕುಡಾಯಿ ಮನೆ
ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಪ್ರಭಾಕರ ಹೆಗ್ಡೆ,
ಮಾಲಾಡಿಬೀಡು,
ಬೆಳುವಾಯಿ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಬಸವಿ,
ಮಣಿಕಲ್ಲು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಬಾಬಣ್ಣ,
ಮಧ್ಯಬೀಡು,
ಸುರತ್ಕಲ್,ಮಂಗಳೂರು, ತಾ

ಬಾಬು ಶೆಟ್ಟಿ,
ನಡಿಗಲ್ಲು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಭಟ್,
ಅರ್ಚಕರು,
ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಹಾಡಿ ಮನೆ, ವಡ್ಡರ್ಸೆ

ಬೀಚು,
ಮಹಾಗಣಪತಿ ನವಾಸ,
ಮೊಗವೀರ ಪೇಟೆ,
ಬಿದ್ಕಲ್ ಕಟ್ಟೆ,
ಹುಣ್ಸೆಮಕ್ಕಿ, ಕುಂದಾಪುರ ತಾ.

ಬೊಮ್ಮಯ್ಯ ಸಾಲಿಯಾನ್,
ಪಾದೆ-ಪಡಂಗಡಿ,
ಕನ್ಯಾಡಿಕಟ್ಟೆ, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ

ಬೋಜರಾಜ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಕರ್ಜೆ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಭದ್ರಯ್ಯ ಪುಜಾರಿ,
ಮೂಲಕುಮಾರ,
ನಡಿಗಲ್ಲು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ
ತಾಲೂಕು

ಭೀಮರಾವ್,
ಹೆಗ್ಡೆಕೆರೆ,
ಬಂಕಾಪುರ

ಭೋಜು ಶೆಟ್ಟಿ,
ಪೇರೂರು ಮಂಗಳೂರು, ತಾ

ಮಂಜುನಾಥ ಕೆದ್ಲಾಯ,
ಹಳ್ಳಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಮಂಜುನಾಥ ಪ್ರಭು,
ಹೆಬ್ರಿ, ತಾಣ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಮಂಜುನಾಥ ಭಟ್,
ದರ್ಶನಪಾತ್ರಿ
ಆನಂದಪುರ, ಮಣಿಕಲ್ಲು

ಮಹೇಂದ್ರ ಸೋಮಯಾಜಿ,
ಬಚ್ಚಪ್ಪು, ಹೆಬ್ರಿ
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಮಹೇಶ ಪುಜಾರಿ,
ಕಸ್ಟಮ್ ಹೌಸ್ ಹತ್ತಿರ,
ಚಿತ್ರಾಪು ಮೂಲ್ಕಿ,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಮುತ್ತಪ್ಪ ಮೂಲ್ಯ,
ನಯನಾಡ್, ನಂದಳಿಕೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಮೋನಪ್ಪ ನಲ್ಕೆ,
ಭಟ್ರ ಬೆಟ್ಟು ಮನೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಮೋಹನದಾಸ್ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಮುಕ್ತೇಸರರು, ಮುದ್ದುಮನೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ರಂಗ ಭಟ್,
ಪೇರೂರು ಆಲಡೆ,
ಸಚ್ಚರಿಪೇಟೆ,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ರಮಣಿ ಶೆಡ್ತಿ,
ಮೇಗಿನ ಮನೆ,
ನೆಲ್ಲಿಕಾರು, ಕಾರ್ಕಳ.

ರಮಾ ಮತ್ತು ರಮಣಿ,
ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಪಾತ್ರಿಣಿಯರು,
ನಂದಳಿಕೆ, ನಿಡ್ಡೋಡಿ,
ಹೊಸಮನೆ, ನಿಟ್ಟೆ, ಕಾರ್ಕಳ

ರಮಾನಂದ ಮುಕ್ಕಾಲಿ,
ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಹೊಸ ಆಲಡೆ,
ಪಾಂಗಾಳ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ರಮೇಶ್ ರಾವ್,
ಮೂಡುಮನೆ,
ಮುನರೂರು,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ರಮೇಶ ಭಟ್,
ಅರ್ಚಕರು, ಹೆಬ್ರಿ ತಾಣ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ರಮೇಶ ಸೋಮಯಾಜಿ,
ಬಚ್ಚಪ್ಪು, ಹೆಬ್ರಿ
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ರವಿರಾಜ ಭಟ್,
ಅರ್ಚಕರು, ನಂದಳಿಕೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ರಾಜಗೋಪಾಲ ಭಟ್,
ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ರಾಜು ಪಣಪ್ಪಿಲ,
ಅತ್ರಿಜಾಲು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ, ತಾಲೂಕು

ರಾಮ ಭಟ್,
ಅರ್ಚಕರು,
ಬೆಳುವಾಯಿ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ರಾಮ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಮುಕ್ಕಾಲಿ ಹಳೆ ಆಲಡೆ,
ಪಾಂಗಾಳ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ರಾಮಕೃಷ್ಣ,
ಚಂಬುಕಲ್ಲು, ಉದ್ಯಾವರ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ರಾಮಚಂದ್ರ ಆಚಾರ್,
ಬಾಗವತರ ಆಲಡೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ರಾಮಚಂದ್ರ ಭಟ್. ಎಸ್,
ಇಶಿನೇ ಶೀರೂರು,
ಸುಳುಗೋಡು, ಮಂದರ್ತಿ,
ಮುದ್ದುಮನೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ರಾಮಚಂದ್ರ ಹೆಬ್ಬಾರ್,
ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

ರಾಮಚಂದ್ರ ಹೆಬ್ಬಾರ್,
ಅರ್ಚಕರು,
ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಸುಳುಗೋಡು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ರಾಮಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಮುಕ್ತೇಸರರು ಜೆಂಬೆಟು,
ನಿವೃತ ಅಧ್ಯಾಪಕರು,
ಹೊಳೆಬಾಗಿಲು ಗರಡಿ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ರಾಮಸುವರ್ಣ,
ಮುಕ್ತೇಸರರು,

ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಗುರಿಕಾರ,
ಕುಮೇರಿ, ಮೊಗವೀರ ಪೇಟೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಲಲಿತ,
ಸಿರಿಪಾತ್ರಿಣಿ ಶಿರ್ಲಾಲು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ವಸಂತ ಮಾಧವ,
ಹೂವಿನ ಗುಂಡಿ, ಹೆಬ್ರಿ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ವಾದಿರಾಜ ಉಪಾಧ್ಯ,
ಕಾನಂಗಿ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು.

ವಾಮನ ಭಟ್,
ತಿರಿಂಜ ಪದವು, ಮೂಡು
ಅಲೆವೂರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ವಿಘ್ನೇಶ್ವರ ಮಂಜ,
ಅರ್ಚಕರು,
ಮಾರಣ ಕಟ್ಟೆ

ವಿಠಲ ಶೆಣೈ,
ಪಾಂಗಾಳ ಭಾಗವತಾಶ್ರಮ,
ಗುಡ್ಡೆ ಗ್ರಾಮ,
ಪಾಂಗಾಳ

ವಿದ್ಯಾನಾಥ್,
ಪ್ರೊ, ಮಂಡೇಡಿ,
ಪಾಂಗಾಳ

ವಿಶ್ವನಾಥ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಆಡಳಿತ ಮೊಕ್ತೇಸರರು,
ಚಿತ್ರಬೈಲು

ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ,
ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು, ಶಿರ್ವ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ವೆಂಕಟಾಚಲ ಭಟ್,
ಮರ್ಣೆ ಮಠ,
ಮೂಡುಬೆಳ್ಳೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ವೆಂಕಟ್ರಾಯ ಅಡಿಗ,
ಅರ್ಚಕರು,
ಪಾದೆಮಠ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ವ್ಯಾಸರಾವ್
ನಂದಳಿಕೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಭಟ್,
ಹೆಜಮಾಡಿ,
ಬಸ್ತಿಪಡ್ಪು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಶರತ್ ಅಜಿಲ,
ಕವತ್ತಾರು,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಶಶಿಕಲಾ,
ಕೊಳ್ಕೆರೆ, ಬಸ್ರೂರು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಶ್ಯಾಮರಾಯ ಶೆಟ್ಟಿ,
ದರೆಗುಡ್ಡೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಶಾಂತಮ್ಮ,
ಭಾಗವತರ ಮನೆ,
ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಶಾಂತಾ,
ಭಾಗವತರ ಮನೆ,
ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶಿಬರೂರು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ
ತಂತ್ರಿ,
ಕವತ್ತಾರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪೂಜಾರಿ,
ಓಣಿಮನೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಬೀಡು,
ಹೆಬ್ರಿ

ಶಿವ ಪೂಜಾರಿ,
ಗರಡಿ ಚಾಕರಿ,
ಮುದ್ದುಮನೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶಿವಪ್ರಸಾದ್,
ಡಾ. ಆಡಳಿತ ಮುಕ್ತೇಸರರು,
ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ,
ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕು

ಶಿವರಾಮ ಐತಾಳ್,
ಹಾಲಾಡಿ,
ಶಂಕರನಾರಾಯಣ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಶಿವಾನಂದ,
ಸ್ಥಳಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿ,
ನಂದಳಿಕೆ, ಕುರ್ನಾಡು,
ಮುಡಿಪು, ಬಂಟ್ವಾಳತಾಲೂಕು

ಶೀನಗೌಡ,
ಕುಮಾರಪಾತ್ರಿ,
ಪಾಳಕೋಡಿ, ವೇಣೂರು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ಶೆಟ್ಟಿ, ವೈ. ಯಸ್.
ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಮುಡುಂಬು, ಇನ್ನಂಜೆ

ಶೇಖರ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಅಂಗರಜಾಲುಬರ್ಕೆ
ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರು,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಶೇಷಗಿರಿ ಹೆಬ್ಬಾರ್,
ಅರ್ಚಕರು ಅಸೋಡು,
ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಶೈಲೇಶ್,
ನಂದಬೆಟ್ಟು, ನಿಡ್ಡೋಡಿ,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಶ್ರೀ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿ,
ಗೋಳಿಬೆಟ್ಟು ಮನೆ,
ಮುದ್ದುಮನೆ,
ಶೀರೂರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀಧರ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು,
ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಸುರತ್ಕಲ್,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಶ್ರೀಧರ ಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಶೇಖರ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಕುಕ್ಕುಡೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಶ್ರೀದರ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಕಟ್ಲಬೀಡು, ಸುರತ್ಕಲ್,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಶ್ರೀಧರಭಟ್,
ಅರ್ಚಕರು, ದೈಲೊಟ್ಟು,
ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರು,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೆದ್ಲಾಯ,
ಅರ್ಚಕರು, ಹೆಗ್ಡೆಕೆರೆ,
ಹಳ್ಳಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪೂಜಾರಿ,
ಓಣಿಮನೆ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ ಬೀಡು,
ಹೆಬ್ರಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾವ್,
ಅಲೆವೂರು ಮಣಿನಾಗ
ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸೆಟ್ಟಿಗಾರ್,
ಸಾಲಿಕೇರಿ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಶ್ರೀಪತಿ ದೇವರಾವ್,
ಬ್ರಹ್ಮಪಾತ್ರಿ, ಹೊಸ ಆಲಡೆ,
ಪಾಂಗಾಳ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀಪತಿ ಭಟ್,
ಅರ್ಚಕರು,
ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಕೆಮ್ತೂರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀಮತಿ ಗುಲಾಬಿ,
ಹುಕ್ಕಳಿಕೆ, ಕೊಪ್ಪ,
ಮಾರಣಕಟ್ಟೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀಮತಿ ನೀಲು,
ಕೂಡಬೈಲೂರು,
ಶಂಕರನಾರಾಯಣ,
ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲೂಕು

ಶ್ರೀಮತಿ ಮಿಣ್ಣ ಪಾಂಡೇಶ್ವರ,
ಮೊಗವೀರ ಪೇಟೆ,
ಕೊಕ್ಕರ್ಣೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಶ್ರೀಮತಿ ರೇವತಿ,
ತೋಡುಕಟ್ಟ, ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ,
ಪಾರಂಪಳ್ಳಿ
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಶ್ರೀಮತಿ ಶಾರದಾ,
ಸಣ್ಣಗೋಪಾಡಿ ಮನೆ,
ಹಟ್ಟಿಕುದ್ರು, ಬಸ್ರೂರು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಂದರಿ
ಪಡುಕೊಟ್ರಪಾಡಿ
ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರು,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಶ್ರೀಮತಿ ಸುನೀತಾ ಶೆಡ್ತಿ,
ದೈವಳಕಂಬಳ ಮನೆ,
ಕಂಬಳ ಕಟ್ಟ, ಕೊಡವೂರು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಸಂಕಪ್ಪ,
ಕುಮಾರ ಪಾತ್ರಿ,
ಮಾಲಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಸಂಜೀವ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಅನುಗ್ರಹ, ವಡ್ಡರ್ಸೆ,
ಉದ್ದಿನಕೆರೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಸಂದೀಪ್ ಕುಮಾರ್,
ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಸದಾಶಿವ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ,
ಅರ್ಚಕರು, ಪಡುಕುಡೂರು,
ಮುನಿಯಾಲು, ಕಾರ್ಕಳ
ತಾಲೂಕು

ಸದಾಶಿವ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಶಬರೀಶ ನಿಲಯ,
ಸಲೀಂ ಅಲಿ ರೋಡ,
ಭಂಡಾರಕಾರ್ಸ ಕಾಲೇಜು,
ಕುಂದಾಪುರ ತಾ.

ಸರಸು ಶೆಡ್ತಿ,
ಬೆಳಪು ಅಂತಣ್ಣಮನೆ,
ಬರ್ಪಣೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಸೀತಾ ವಿ.ಕೋಟ್ಯಾನ್,
ಕೊಲೆಕ್ಕಾಡಿ ಮನೆ,
ಮೈಲೊಟ್ಟು, ಮೂಲ್ಕಿ,
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಸಿದ್ಧು ಮೂಲ್ಯ
ಹೊಸ ಆಲಡೆ, ಪಾಂಗಾಳ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಸೀನ ಗೌಡ,
ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ,
ಮೈರೋಳಿ, ಕಾರ್ಕಳ

ತಾಲೂಕು
ಸುಂದರ ಮೂಲ್ಯ
ಹೊಸಹಿತ್ಲು ಮನೆ,
ಮುಂಡ್ಕೂರು, ಮಂಗಳೂರು
ತಾ

ಸುಂದರ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಅನುವಂಶಿಕ ಮುಕ್ತೇಸರರು,
ಪಂಜಿತ್ತೂರು ಗುತ್ತು,
ಕಾಪು, ಉಡುಪಿ

ಸುಂದರಾಮ ಹೆಗ್ಡೆ,
ನಂದಳಿಕೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಸುಕುಮಾರ ಬಂಗ,
ಅತ್ರಿಜಾಲು,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಸುಧೀರ್ ಹೆಗ್ಡೆ,
ಮುಕ್ತೇಸರರು,
ಕಣಜಾರು, ಉಡುಪಿ
ತಾಲೂಕು

ಸುಧೀರ್ ಬೋಳ,
ಕಲ್ಲಮಾರ ಮನೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು.

ಸುನಂದ ಬಜಗೋಳಿ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಸುಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಸರ್ವೇಶ
ಶೆಟ್ಟಿ,
ಕೊಟ್ರಪಾಡಿ ಮನೆ,
ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರು,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಸುಭಾಷ್‌ಚಂದ್ರ ಪಡಿವಾಳ,
ಮಾಲ್ದೊಟ್ಟು ಬೀಡು,
ದೈಲೊಟ್ಟು, ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರು,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ಸುಬ್ಬ ಕುಲಾಲ,
ಮುದ್ದುಮನೆ,
ಹೆಬ್ರಿ ತಾಣ, ಕಾರ್ಕಳ
ತಾಲೂಕು

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಆಸೋಡು,
ಸುಳುಗೋಡು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಮಧ್ಯಸ್ಥ,
ಮೆಕ್ಕಿಕಟ್ಟು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಸುಭಾಸ್ ಹೆಗ್ಡೆ,
ಮುಕ್ತೇಸರರು,
ಮುಗುಳಿ ಗುಡ್ಡ,
ಬೋಳ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಸುರೇಶ್ ರಾವ್
ನಂದಳಿಕೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಸುರೇಶ ಸೆಟ್ಟಿಗಾರ್,
ಭಂಡಾರದ ಮನೆ,
ಸಾಲಿಕೇರಿ, ಉಡುಪಿ
ತಾಲೂಕು

ಸುರೇಶ.
ಕೃಷಿಕ, ಉಂರ್ಬಿತೊಟ್ಟು,
ಶಿರ್ಲಾಲು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ಸುಶೀಲ,
ಪಾಂಗಾಳ, ಹಳೆ ಆಲಡೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣರಾವ್,
ಅರ್ಚಕರು,
ಉಂರ್ಬಿತೊಟ್ಟು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು,

ಸೋಮಶೇಖರ್,
ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು,
ಬೆಣ್ಣೆಕುದ್ರು, ಉಡುಪಿ. ತಾ.

ಹಯವದನ ರಾವ್,
ಮೂಡುಕಲ್ಮಂಜೆ,
ಮೂಡು ಅಲೆವೂರು,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಹರಿಜೀವನ ಹೆಗ್ಡೆ,
ಇರ್ಮಾಡಿ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಭಟ್,
ಮುಡ್ರಾಲು–ಮುಡಾರು,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಮಂಡೇಡಿ, ಪಾಂಗಾಳ,
ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ಅನುಬಂಧ– ೧೨

ಗ್ರಂಥಋಣ

ಗ್ರಂಥಋಣ

- ಅನಂತರಾಮು. ಕೆ. ೧೯೯೭, ದಕ್ಷಿಣದ ಸಿರಿನಾಡು, ಅನಂತ ಪ್ರಕಾಶನ, ೪೧೪, ದೇವಾಂಬ ಅಗ್ರಹಾರ, ಮೈಸೂರು.
- ಅಪರ್ಣ ಕೂ.ಸ, ೧೯೯೯, ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಪರಿಚಯ, ಪ್ರಸಾರಂಗ, ಹಂಪಿ.
- ಅಮೃತಸೋಮೇಶ್ವರ (ಪ್ರೊ)೧೯೯೭, ತುಳುಪಾಡ್ದನ ಸಂಪುಟ, ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ, ಹಂಪಿ.
- ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ(ಪ್ರೊ), ೨೦೦೭ ತುಳುವ ಜಾನಪದ; ಕೆಲವು ನೋಟಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ ಹಂಪಿ.
- ಅಮೃತಸೋಮೇಶ್ವರ(ಪ್ರೊ) ೧೯೭೮, ಅವಿಲು, ಕನ್ನಡ ಸಂಘ, ವಿವೇಕಾನಂದ ಕಾಲೇಜು ಪುತ್ತೂರು.
- ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ (ಡಾ) ,೧೯೯೮, ಜಾನಪದ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ದೇಶೀವಾದ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು-೫೬೦೦೦೨
- ಅರುಣಕುಮಾರ್ ಎಸ್. ಆರ್, ೧೯೯೭, ಜಾನಪದ ಆನುಶೀಲನ, ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶ್ರೀ ಗುರುನಿಲಯ, ಕನ್ಯಾಡಿ-೨, ಧರ್ಮಸ್ಥಳ. ದ. ಕ.
- ಅಶೋಕ ಆಳ್ವ ಕೆ. (ಡಾ), ೨೦೦೯, ಸಿರಿಕಾವ್ಯಲೋಕ, ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ. ಉಡುಪಿ.
- ಅಂಬಳಿಕೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣ (ಡಾ)೧೯೯೪, ಜಾನಪದ ಕೆಲವು ಅಧ್ಯಯನಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು. ೫೬೦೦೦೨.
- ಇಂದಿರಾ ಹೆಗಡೆ, ೨೦೦೯, ಚೇಳ್ಯಾರುಗುತ್ತು ಮಂಜನ್ನಾಯ್ಗೆರ: ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಶೋಧ, ನಂ-೬. ವಿಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ೨೦೦೪, ಬಂಟರು-ಒಂದು ಸಮಾಜೋ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಉದಯಕುಮಾರ ಶೆಟ್ಟಿ (ಡಾ), ೨೦೦೭, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳು, ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿ, ೭೪ ನೆಯ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಉಡುಪಿ.
- ಉದಯಕುಮಾರ ಶೆಟ್ಟಿ (ಡಾ), ೨೦೦೭, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳು, ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿ, ೭೪ನೆಯ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಉಡುಪಿ.
- ಎನ್. ವಿ. ರಾವ್, ೧೯೮೮೪, ತುಳುನಾಡ ಸಿರಿ, ಪ್ರಗತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಎಫಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಿಕಾ ಸಂಪುಟಗಳು- ಬೆಂಗಳೂರು.

- ಕಣಜಾರು ಪ್ರಭಾಕರ ಶೆಟ್ಟಿ, ೨೦೦೭ "ಕಣಜಾರು ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಣಜಾರು, ಉಡುಪಿ
- ಕುಂಡಂತಾಯ ಕೆ. ಎಲ್, ೨೦೦೩, ನಂಬಿಕೆ ನಡವಳಿಕೆ, ಸರಸ್ವತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕುಂಜೂರು, ಅದಮಾರು.
- ಕುಂಡಂತಾಯ ಕೆ.ಎಲ್, ೨೦೦೭, ಪರ್ವಕಾಲ, ಸರಸ್ವತೀ ಪ್ರಕಾಶನ ಕುಂಜೂರು,ಅದಮಾರು ; ವಯಾ ಎರ್ಮಾಳು-೫೭೪೧೧೯
- ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್, ಎಚ್.(ಪ್ರೊ), ಪ್ರೊ, ಮುರಳೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯ (ಸಂ) ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಪುಟ, ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ.
- ಕೆ. ಜೆ. ಶೆಟ್ಟಿ ಕಡಂದಲೆ ೧೯೯೭, ಅಬ್ಬಗದಾರಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಮಂಗಳೂರು.
- ಕೆ. ಜೆ. ಶೆಟ್ಟಿ, ಕಡಂದಲೆ, ೧೯೭೩ ತುಳುನಾಡ ಸಿರಿ, ನವಶಕ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕಡಂದಲೆ.
- ಕೇಶವ ಶೆಟ್ಟಿ, ಕೆ. ಅದೂರು, ೨೦೦೭, ಪುರಾತನ ತುಳುನಾಡಿನ ಜನಾಂಗಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಗಳು, ಕೈರಳಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕುಡಾಲುಮೇರ್ಕಳ, ಕಾಸರಗೋಡು.
- ಗಣಪತಿ ರಾವ್ ಐಗಳ್, ೧೯೨೩, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ- ಡಾ. ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ (ಸಂ), ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಎಂ. ಜಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ.
- ಗಣೇಶ ಅಮೀನ್ ಸಂಕಮಾರ್ (ಡಾ), ೨೦೦೮, ತುಳುಪಾಡ್ದನೊಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳುಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಮಂಗಳೂರು.
- ಗಣೇಶ ಅಮೀನ್ ಸಂಕಮಾರ್(ಡಾ), ೨೦೦೦, ಧರ್ಮರಸು ಉಳ್ಳಾಯ, ಸಿರಿಪ್ರಕಾಶನ, ಅಗೋಳಿ ಮಂಜಣ ಜಾನಪದ ಕೇಂದ್ರ, ಪಾವಂಜೆ.
- ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ(ಡಾ), ಎ. ವಿ. ನಾವಡ(ಪ್ರೊ), ೨೦೦೭, ಕರಾವಳಿಯ ಕನ್ನಡ ದೈವಾರಾಧನೆ ಪಾಣಾರಾಟ, ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿ, ಅಖಿಲಭಾರತ ೭೪ನೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಉಡುಪಿ. ಗಾಯತ್ರೀನಾವಡ, ೨೦೦೪, ಸಿರಿಪಂಥ-ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ ಸಮಾಜೊ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ; ಆರ್. ಆರ್. ಸಿ, ಎಂ. ಜಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ.
- ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ(ಡಾ), ೧೯೯೯, ಕರಾವಳಿ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ನೆಲೆಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ, ಸಿರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊಸಪೇಟೆ.
- ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ(ಡಾ) ೧೯೯೭, ವಿರಚನೆ, ಎನ್.ಆರ್. ಎ. ಎಂ. ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕೋಟೇಶ್ವರ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ.

- ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಪಿ.(ಡಾ) ೧೯೭೩, ತುಳುನಾಡು, ಭವ್ಯವಾಣಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್, ಉಡುಪಿ.
- ಗೋಪಾಲ್, ಬಾ. ರಾ. ೨೦೦೬, ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಗೋಪಾಲ ಶೆಟ್ಟಿ ಎಂ. ೧೯೯೩, ತುಳುನಾಡ ಸಿರಿಗಳು, ಬಂಟರ ಯಾನೆ ನಾಡವರ ಸಂಘ, ಮೂಲ್ಕಿ.
- ಚಂದ್ರಶೇಖರ ದಾಮ್ಲೆ(ಡಾ), ೧೯೯೫, ಜಾತ್ರೆಗಳ ಒಂದು ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಜಾನಪದ ರಂಗಕಲೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಎಂ, ಜಿ, ಎಂ, ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ.
- ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಹೊಳ್ಳ ಉಪ್ಪುಂದ, ೨೦೦೧, ಕುಂದನಾಡು: ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಶ್ರದ್ಧಾಕೇಂದ್ರಗಳು ಸಂಪುಟ–೧, ಕುಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಶಂಕರ ಕಲಾ ಮಂದಿರ, ಉಪ್ಪುಂದ.
- ಚಿತ್ತರಂಜನ್‌ದಾಸ್ ಶೆಟ್ಟಿ, ಬೋಳ ೨೦೦೮, ಬಿನ್ನೆದಿ, ನಾಗಶಕ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು.
- ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, ಕೆ(ಡಾ), ೨೦೦೩ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಿರಿ, ಮದಿಪು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ
- ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, ಕೆ. (ಡಾ) ೧೯೯೦, ಭೂತಾರಾಧನೆ ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಮದಿಪು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ
- ದುಗ್ಗಪ್ಪ ಕಜೆಕಾರ್(ಡಾ), (ಸಂ), ೨೦೦೯, ಕಳಸೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಮಹಾನಗರಪಾಲಿಕೆ ಕಟ್ಟಡ, ಮಂಗಳೂರು. ನಾಗೇಶ. ಎಚ್. ವಿ. ೨೦೦೬, ಭಾರತೀಯ ಗ್ರಾಮ: ಕೆಲವು ಅಧ್ಯಯನಗಳು, ಸಿವಿಜಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ನಾಗೇಶ. ಎಚ್. ವಿ. ೨೦೦೬, ಭಾರತೀಯ ಗ್ರಾಮ: ಕೆಲವು ಅಧ್ಯಯನಗಳು, ಸಿವಿಜಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ನಾಯಕ್ ಎನ್. ಆರ್. (ಡಾ), ೨೦೦೨, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಯ ಹಾಡುಗಳು, ಜಾನಪದ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊನ್ನಾವರ.
- ನಾರಾಯಣ ಎ. ಬಂಗೇರ, ಮಿತ್ರಪಟ್ಣ, ೨೦೦೭, ಕಂಡೇವು ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಹಾತ್ಮೆ, ಕಂಡಿಗೆ ಬೀಡು ಧರ್ಮರಸು ಉಳ್ಳಾಯ ದೈವಸ್ಥಾನ, ಚೇಳ್ಯಾರು, ಮಂಗಳೂರು ದ. ಕ.
- ನಾವಡ ಎ. ವಿ. (ಪ್ರೊ), ೧೯೯೭, ಅಕ್ಕೆರಸು ಸಿರಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಮಂಗಳೂರು.
- ನಾವಡ ಎ. ವಿ(ಪ್ರೊ), ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ(ಡಾ), ೧೯೯೨, ಕಾಡ್ಯನಾಟ ಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ, ಆರ್, ಆರ್ ಸಿ, ಉಡುಪಿ.

- ನಾವಡ ಎ. ವಿ(ಪ್ರೊ) ೧೯೯೯ ಒಂದು ಸೊಲ್ಲು ನೂರು ಸೊರ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ, ಪುತ್ತೂರು.
- ನಾವಡ ಎ. ವಿ. (ಪ್ರೊ) ೧೯೯೯, ಗಿಡಿಕೆರೆ ರಾಮಕ್ಕ ಮುಗೇರ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದ ಸಿರಿ ಪಾಡ್ದನ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ, ಹಂಪಿ.
- ನಾವಡ(ಪ್ರೊ) ಎ. ವಿ. ೧೯೯೮, ತುಳು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ನೃಪತುಂಗ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ನಾವಡ ಎ. ವಿ.(ಪ್ರೊ) (ಸಂ), ೨೦೦೭, ಕರಾವಳಿ ಜಾನಪದ, ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿ, ೭೪ನೆಯ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಉಡುಪಿ.
- ಪಯ್ಯನ್ನೂರು ಎನ್. ಕೇಶವ ಆಚಾರ್ಯ, ೧೯೮೪, ದೇವಾಲಯ ದರ್ಪಣ, ಆಚಾರ್ಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯಮ್, ಪಯ್ಯನ್ನೂರು.
- ಪೀಟರ್ ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್(ಡಾ), ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ಸುಭಾಶ್ಚಂದ್ರ (ಅನು), ೧೯೮೭, ತುಳುವ ದರ್ಶನ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯಾಸಂಗ, ಕುಂದಾಪುರ.
- ಪೀಟರ್ ಜೆ. ಕ್ಲಾಸ್(ಡಾ), ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ಸುಭಾಶ್ಚಂದ್ರ (ಅನು), ೧೯೮೭, ತುಳುವ ದರ್ಶನ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯಾಸಂಗ, ಕುಂದಾಪುರ.
- ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಾಸ್ತರ್, ೧೯೮೪, ಶ್ರೀ ದರೆಗುಡ್ಡೆ ದರ್ಶನ, ಪ್ರಭಾ ಪ್ರಕಾಶನ , ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಿತ್ತಬೈಲು ದ.ಕ.
- ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಾಸ್ತರ್, ೧೯೯೮ ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪುತ್ತಿಗೆ, ಫ್ರಬಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಿತ್ತಬೈಲು. ದ. ಕ.
- ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಾಸ್ತರ್, ೧೯೮೮, ಕಾನ ಶ್ರೀನಾಗಬ್ರಹ್ಮ, ಪ್ರಭಾ ಪ್ರಕಾಶನ , ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಿತ್ತಬೈಲು ದ. ಕ.
- ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ(ಡಾ), ಪ್ರೊ. ಎ. ವಿ. ನಾವಡ, ವಿದ್ವಾನ್ ರಾಮಚಂದ್ರ ಉಚ್ಚಿಲ(ಸಂ), ೧೯೯೫, ಸಿರಿ, ಶ್ರೀ ಅಮೃತಸೋಮೇಶ್ವರ, ಅಭಿನಂದನ ಸಂಪುಟ, ಕಲಾಗಂಗೋತ್ರಿ, ಅಮೃತಸೋಮೇಶ್ವರ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ, ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಉಚ್ಚಿಲ.
- ಪೂವಪ್ಪ ಕಣಿಯೂರು(ಡಾ), ೨೦೦೭, ಮೌಖಿಕ ಸಂಕಥನ, ತರಂಗಿಣಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸುಳ್ಯ
- ಪ್ರಭಾಕರ ಆಚಾರ್(ಡಾ) ಕೆ, ೨೦೧೦, ಪರಶುರಾಮ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವೈವಿಧ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿನಿಧಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಬನ್ನಂಜೆ ಬಾಬು ಅಮೀನ್, ೨೦೧೦, ತುಳುನಾಡ ದೈವಗಳು, ಕೆಮ್ಮಲಜೆ ಜಾನಪದ ಪ್ರಕಾಶನ, ನಿಟ್ಟೂರು, ಉಡುಪಿ–೩.
- ಬನ್ನಂಜೆ ಬಾಬುಅಮೀನ್, ೨೦೦೮, ತುಳುನಾಡ ದೈವಗಳು, ಕೆಮ್ಮಲಜೆ ಪ್ರಕಾಶನ, ನಿಟ್ಟೂರು. ಉಡುಪಿ.

- ಬನ್ನಂಜೆ ಬಾಬು ಅಮೀನ್, ಮೋಹನ ಕೋಟ್ಯಾನ್, ೧೯೯೦, ತುಳುನಾಡ ಗರೊಡಿಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಬ್ರಹ್ಮಬೈದರ್ಕಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಆದಿಉಡುಪಿ, ಉಡುಪಿ.
- ಮುರಲೀಧರಉಪಾಧ್ಯ(ಪ್ರೊ), ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ. ಪಿ. ಎನ್ (ಡಾ.) (ಸಂ), ೨೦೦೦, ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ಧನ ಮತ್ತು ಮಹಾಕಾಳಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಅಂಬಲಪಾಡಿ, ಉಡುಪಿ.
- ಯು. ಪಿ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯ (ಡಾ) ೧೯೮೮, ತುಳುನಿಘಂಟು, ಸಂಪುಟ ೧. ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಾಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ.
- ರಘುಪತಿ ಭಟ್, ಕೆಮ್ಮೂರು (ಡಾ), ೧೯೭೬, ತುಳುನಾಡಿನ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಉಡುಪಿ.
- ರಾಜಗೋಪಾಲ್, ಕ. ವೆಂ. ೧೯೮೯, ತುಳುವರ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾವಂತಿಗೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಲಲಿತಕಲಾ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ೧,
- ರಾಜಶ್ರೀ(ಡಾ), ೨೦೦೮, ತುಳುಜನಪದ ಕಾವ್ಯ : ಇಹಪರ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿ, ಶ್ರೀ ಧ. ಮ. ತುಳುಪೀಠ, ಮಂಗಳೂರು. ವಿ. ವಿ ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮಂಗಳೂರು.
- ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್,(ಡಾ) ಪಾಲ್ತಾಡಿ ೨೦೦೮, ನಾಗಬೆರ್ಮೆರ್, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ದ್ರಾವಿಡ ವಿ.ವಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸವನಂ, ಕುಪ್ಪಂ. ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶ
- ರಾಮಚಂದ್ರೇಗೌಡ(ಪ್ರೊ), ಹಿ, ಶಿ, ೨೦೦೪. ಜಾನಪದ ಗ್ರಹಿಕೆ; ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಕನ್ನಡಭವನ, ಜೆ. ಸಿ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ರಾಮಚಂದ್ರೇಗೌಡ(ಡಾ), ಹಿ, ಶಿ. ೨೦೦೩, ಜಾನಪದ ಅನ್ವಯಿಕತೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು–೨.
- ರಾಮಚಂದ್ರೇಗೌಡ(ಪ್ರೊ), ಹಿ, ಶಿ, ೨೦೦೩, ಜಾನಪದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು–೨ ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು–೨.
- ರಾಮಚಂದ್ರೇ ಗೌಡ, (ಡಾ) ಹಿ. ಶಿ, ೨೦೦೩, ಜಾನಪದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು
- ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ, ಎಸ್(ಡಾ), ೨೦೦೭, ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟದೇವತೆಗಳು, ಚಿತ್ಕಲಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕುಪ್ಪಂ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ.
- ಲಿಂಗಯ್ಯ ಡಿ(ಪ್ರೊ), ಡಾ. ಕೆ. ಆರ್. ಸಂಧ್ಯಾರೆಡ್ಡಿ, ೨೦೦೬, ಜಾನಪದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಲೀಲಾ ಭಟ್, ೧೯೮೧, ಭೂತನಾಗರ ನಡುವೆ, ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕೋಟೆಕಾರು, ದ. ಕ.
- ಲೀಲಾ ಭಟ್, ೧೯೮೯, ಶಕ್ತಿಯ ಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ, ಪುತ್ತೂರು, ದ. ಕ.

- ವಸಂತಕುಮಾರ್(ಡಾ)ಪುತ್ತಿ, ೨೦೦೭, ಕೇರಳ ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಗಾರಾಧನೆ, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ, ಕನ್ನಡ. ವಿ. ವಿ. ಹಂಪಿ.
- ವಾಮನ ನಂದಾವರ, (ಡಾ), ೨೦೦೧,ಕೋಟಿ ಚೆನ್ನಯ,ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ,ಹೇಮಾಂಶು ಪ್ರಕಾಶನ,ಮಂಗಳೂರು ೫೭೫೦೦೬
- ವಿವೇಕ ರೈ. ಬಿ. ಎ(ಡಾ), ೧೯೯೫. ಅನ್ವಯಿಕ ಜಾನಪದ, ಕನ್ನಡಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ವಿವೇಕ ರೈ, ಬಿ. ಎ(ಡಾ), ಪ್ರಧಾನಸಂಪಾದಕರು, ೨೦೦೭, ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ.
- ವಿವೇಕ ರೈ, ಬಿ. ಎ(ಡಾ), ೧೯೮೦, ತುಳುವ ಅಧ್ಯಯನ : ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳು, ತುಳುವ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕಂಕನಾಡಿ ಬೈಪಾಸು ರಸ್ತೆ, ಮಂಗಳೂರು.
- ವಿವೇಕ ರೈ, ಬಿ. ಎ(ಡಾ) ೧೯೮೫, ತುಳುಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕ. ಸಾ. ಪ. ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ, ಪಾದೇಕಲ್ಲು (ಡಾ),(ಸಂ), ೨೦೦೮, ಶಬ್ದಾರ್ಥಶೋಧ (ಸೇಡಿಯಾಪು ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್) ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ.
- ವೆಂಕಟರಮಣಾಚಾರ್ಯ ಉ, ಶ್ರೀ ಶಂಭುಶೈಲೇಶ್ವರ ಮಹಾತ್ಮೆ, ಧರ್ಮಬೋಧ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಉದಯನಗರ, ಉಡುಪಿ. ದ.ಕ.
- ವೆಂಕಟೇಶ ಇಂದ್ವಾಡಿ(ಡಾ), ೨೦೧೦, ಸಿರಿ ಜನಪದ ಕಾವ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮುಖಾಮುಖಿ, ಪ್ರಸಾರಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ ಹಂಪಿ.
- ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ತೀ. ನಂ(ಡಾ),(ಸಂ), ೧೯೯೮, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು
- ಶಾಂತಿ ನಾಯಕ, ೨೦೦೫, ಜಾನಪದ ಲೇಖನ ಸಂಚಯ, ಜಾನಪದ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊನ್ನಾವರ.
- ಶಿವಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿ, ಸಿ. ಎಸ್.(ಸಂ), ೧೯೮೮, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾತ್ರೆಗಳು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ಬಿ ಆರ್ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್, ಮೈಸೂರು, ವಿ. ವಿ.
- ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ೧೯೯೧, ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಜನ್ಮಶತಾಬ್ಧಿ ಸಮಿತಿ. .
- ಶ್ರೀಕಂಠ ಕೂಡಿಗೆ(ಪ್ರೊ) (ಸಂ), ೨೦೦೧, ಜಾನಪದದ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಜೆ.ಸಿ.ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-೨.
- ಶೇಖರ, (ಡಾ) ೨೦೦೯, ಬಂಟರು ಬದುಕು ಮತ್ತು ಬವಣೆ, ಸೃಷ್ಟಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ಸ್, ವಿಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

- ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಹೆಗ್ಡೆ, ಬಿ. ೨೦೦೯, 'ತುಳುನಾಡವ'ರು, ಯುಗಪುರುಷ ಪ್ರಕಟಣಾಲಯ, ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ.
- ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ (ಡಾ), ೨೦೦೫, ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳು, ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ, ಶ್ಯಾಮಸಿಂಗ್ ಕಾಂಪ್ಲೆಕ್ಸ, ಬೆಂಗಳೂರು-೪.
- ಸುರೇಶ ರಾವ್ ಬಿ, ೨೦೦೧, ನಂದಳಿಕೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಂದಳಿಕೆ.

ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷಾಕೃತಿಗಳು

1. Ashok Alva, 2001, Olasari, R. R. C, M. G. M collage udupi-2
2. Greg Bailey, 1983 The Mythology of Brahma, Oxford University Press, Delhi.
3. Gururaj Bhat (Dr), 1969, Antiquities of Southkanara,Kalyanpur, Udupi.
4. Gururaj Bhat (Dr), 1969, Studies in Tuluva history and culture, Kalyanpur, Udupi.
5. Lauri Honko, Chinnappa Gowda, Anneli Honko, Vivek Rai, 1998, The Siri Epic as performed by Gopal Naika, Helsinki
6. Lauri Honko, 2000, Textualization of oral Epics' Berlin.
7. Leela Bhat, 1986, Women in Paddana,Folk Epics of Tulunadu, ed: Dr.U.P.Upadyaya.R.R.C.M.G.M.College, Udupi-576102
8. Mark A. Nicther 1977, Health Ideologies and Medical cultures in the Southkanara Areca-Nut Belt, Unpublished Research Peper,Socio-Anthropology Dept, Edinberg University, German.
9. Peter J Claus, 1987, Future Reserch in Tulu culture,Academy of Genarel Education, Manipal.
10. Peter J. Claus and Frank J. Korom, 1991, Folkloristics and Indian Folklore, R. R. C, M .G. M collage, Udupi-2.
11. Peter J Claus, 1999, The drama unfolds : Tuluva Myth and Rituval in its western stage, Indian folklore Research Journal, Web w.w.w. Tulu-Research blog spot. Com.
12. Shankar Somayaji K.P, 1989, Vastuvidhana Kalpa, Kalpataru Research Acadamy, Bangalore-18.

ಸ್ಮರಣಸಂಚಿಕೆಗಳು

೧. ಅನಂತರಾಮ ಬಂಗಾಡಿ, ಕೆ. ೧೯೮೪, ಸಿರಿಕ್ಷೇತ್ರ ದರ್ಪಣ, ಪ್ರ: ಶ್ರೀ. ಕೆ.ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹೊಳ್ಳ, ಧರ್ಮದರ್ಶಿ, ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕುತ್ರೊಟ್ಟು

೨. ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ೨೦೦೮, ಬೆಳ್ಮಣ್ಣಿನ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನ; ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೋಟ(ಲೇ) ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ. ಡಾ.ಎಂ. ಜಿ ನಾಗರಾಜ್, ಡಾ.ಪಿ. ವಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ(ಸಂ) ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ(ರಿ) ಬೆಂಗಳೂರು.

೩. ಎನ್ ವಿ ರಾವ್, ನಂದಳಿಕೆ ಬಾಲಚಂದ್ರ ರಾವ್,೧೯೮೬ ನಂದಳಿಕೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿವಕೃಪಾ, ನಂದಳಿಕೆ.

೪ ಗುರುರಾಜ ಭಟ್. ಪಿ. (ಡಾ), ೧೯೭೧, ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮೂರ್ತಿಗಳುಳ್ಳ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಭಾಷಣದ ಪ್ರತಿ, ಕಡಂದಲೆ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವಸ್ಥಾನ ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭ.

೫. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್. ಪಿ. (ಡಾ). ತುಳುನಾಡಿನ ಪಂಚದೈವಗಳು (ಲೇ) ಅಮೃತ ಶಿಬರೂರು ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶೋತ್ಸವಾಂಕ, ಶಿಬರೂರು, ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ, ಮಂಗಳೂರು.

೬. ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾ ಹೆಗ್ಡೆ (ಸಂ) ೨೦೦೭, ಬಸ್ರೂರಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಶ್ರೀ ಶಾರದಾ ಕಾಲೇಜು ಟ್ರಸ್ಟ್, ಬಸ್ರೂರು.

೭. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ ಕೆ. (ಡಾ) (ಸಂ), ೧೯೮೯, ಪನಿಯಾರ, ತುಳುಕೂಟ(ರಿ) ಮಂಗಳೂರು,

೮. ದೋಮ ಚಂದ್ರಶೇಖರ(ಪ್ರೊ), ೨೦೦೭, ದರ್ಶನ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಚಿಕೆ, ಭಂಡಾರ್‌ಕಾರ್ಸ್ ಆರ್ಟ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸಾಯನ್ಸ್ ಕಾಲೇಜು, ಕುಂದಾಪುರ

೯. ನಾಗರಾಜ್, ಎಂ. ಜಿ(ಡಾ), ಡಾ. ಪಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ(ಸಂ)೨೦೦೮, ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ(ರಿ), ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೦. ನಾವಡ(ಪ್ರೊ) ಎ. ವಿ. ಮತ್ತು ರಾಮದೇವ ಶೆಣೈ(ಸಂ), ೧೯೭೭, ಕುಂದದರ್ಶನ, ಭಂಡಾರ್‌ಕಾರ್ಸ್ ಕಾಲೇಜು, ಕುಂದಾಪುರ.

೧೧. ಭುವನಾಭಿರಾಮ ಉಡುಪ(ಸಂ), ೨೦೦೯, ಯುಗಪುರುಷ, ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ಸವ ವಿಶೇಷಾಂಕ, ಯುಗಪುರುಷ ಪ್ರಕಟನಾಲಯ, ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ.

೧೨. ವಿವೇಕ ರೈ, ಬಿ. ಎ.(ಡಾ), (ಸಂ), ೧೯೯೭, ಪೊನ್ನಕಂಠಿ, ಅಖಿಲ ಭಾರತ ೬೬ನೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಸಮ್ಮೇಳನ, ಮಂಗಳೂರು.

೧೩. ವಿಷ್ಣುಭಟ್ಟ ಪಾದೇಕಲ್ಲು (ಡಾ), ಹಾಗೂ ಡಾ. ಡಿ. ಆರ್. ಪಾಂಡುರಂಗ(ಸಂ) ೨೦೦೭, ಮೋಹನ ಮುರಳಿ, ಅಖಿಲ ಭಾರತ ೭೪ನೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಉಡುಪಿ.

೧೪. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹೊಳ್ಳ (ಸಂ), ೧೯೮೪, ಸತ್ಯಶ್ರೀ, ದಶಮಾನೋತ್ಸವ ಸ್ಮರಣಸಂಚಿಕೆ, ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೂತ್ರೊಟ್ಟು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ.

೧೫. ಸಂಪಾದಕರು, ೧೯೮೪, ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿ, ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಸಮಿತಿ, ಬಪ್ಪನಾಡು, ಮೂಲ್ಕಿ.

ಅನುಬಂಧ- ೧೩

ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು

ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಸಿರಿಗುಂಡದಪಾಡಿ,
ಮೂಡುಪಡುಕೋಡಿ, ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಲೋಕನಾಥೇಶ್ವರ
ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಕನ್ಯಾಡಿ
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಶಿರ್ಲಾಲು
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಖಡ್ಗೇಶ್ವರ, ಖಡ್ಗೇಶ್ವರಿ
ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮದ್ಯ, ಸುರತ್ಕಲ್,
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಧರ್ಮರಸು ಶ್ರೀ ಉಳ್ಳಾಯ ದೈವಸ್ಥಾನ,
ಚೇಳ್ಯಾರು, ಖಂಡಿಗೆ, ಸುರತ್ಕಲ್,
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ
ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕವತ್ತಾರು,
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಶ್ರೀ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ
ದೇವಸ್ಥಾನ, ದೈಲೊಟ್ಟು, ಕಲ್ಲಮುಂಡ್ಕೂರು
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ
ಆಲಡೆ, ಪೇರೂರು
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಮೂಡುಕೊಟ್ರಪಾಡಿ,
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ನಂದಬೆಟ್ಟು,
ನಿಡ್ಡೋಡಿ
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಕಾನ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಅಲಂಗಾರು, ಮೂಡುಬಿದಿರೆ,
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಸಿರಿ ಚಾವಡಿ, ಮೂಡುಮನೆ,
ಪುನರೂರು, ತಾಳಿಪ್ಪಾಡಿ
ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಆಲ್‌ಹಿತ್ತಿಲ್ ಆಲಡೆ, ಅತಿಕಾರಿಬೆಟ್ಟು,
ಮೂಲ್ಕಿ, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ನಂದಳಿಕೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ
ದೇವಸ್ಥಾನ, ನಾಲ್ಕುಸ್ಥಾನ, ನಂದಳಿಕೆ
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಮೂಲಸ್ಥಾನ,
ಉರ್ಕಿತೊಟ್ಟು
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಉರಿಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಮುಜಲೊಟ್ಟು
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಕೊಡ್ಸರಬೆಟ್ಟು ಶ್ರೀ ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮಿ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ನಂದಳಿಕೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಮಹತೋಭಾರ ಶಂಭುಲಿಂಗೇಶ್ವರ
ದೇವಸ್ಥಾನ, ದರೆಗುಡ್ಡೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಮುಗುಳಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಮುಗುಳಿಗುಡ್ಡ, ಬೋಳ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ,
ಮಾಲಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಮುಡ್ರಾಲು-ಮುಡಾರು, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಅಪ್ಪಾಯಿಗುತ್ತು, ಬಜಗೋಳಿ
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಹೆನ್ನೊಟ್ಟುಗುತ್ತು, ಬಜಗೋಳಿ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಸಿರಿಬೈಲು, ಕಡ್ತಲ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ಅಬ್ಬಕ್ಕದಾರಕ್ಕ
ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬಲ್ಲಾಡಿ, ಮುದ್ರಾಡಿ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ
ಆಲಡೆ, ಹೆಜಮಾಡಿ, ಬಸ್ತಿಪಡ್ಪು,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಮಹಾರುದ್ರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ಕ್ಷೇತ್ರ,
ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು, ಎರ್ಮಾಳುಬಡಾ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಭಾಗವತರ ಆಲಡೆ, ಪಾದೆಬೆಟ್ಟು,
ಪಡುಬಿದ್ರಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಅವರಾಲು ಪಡುಬಿದ್ರಿ
ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶಾಂತಿಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆ, ಎರ್ಮಾಳು,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಉಚ್ಚಿಲ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಕೊಳದಮನೆ ಕುಟುಂಬಿಕರ ಸಪರಿವಾರ
ನಾಗಯಕ್ಷಿ ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಮೂಳೂರು,
ಉಚ್ಚಿಲ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಆದಿ ಆಲಡೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ
ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬ್ರಹ್ಮರಪಾಡಿ, ಪಾಂಗಾಳ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಆದಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಹೊಸ ಆಲಡೆ, ಪಾಂಗಾಳ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ,
ಮಂಡೇಡಿ, ಪಾಂಗಾಳ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಶಂಭುಶೈಲೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಶಂಭುಕಲ್ಲು, ಉದ್ಯಾವರ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀಅಬ್ಬಗದಾರಗ ವೀರಭದ್ರ
ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕಾಡಬೆಟ್ಟು
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಪಂಜುರ್ಲಿ ದೈವಸ್ಥಾನ,
ಕಂಗನಬೆಟ್ಟು, ಕೊಡವೂರು,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟು ಆಲಡೆ, ಮುದರಂಗಡಿ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಮಾಣಿಬೆಟ್ಟು, ಶಿರ್ವ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಪಡುಬೆಳ್ಳೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮಹಾಗಣಪತಿ
ದೇವಸ್ಥಾನ, ಜಲಂಚಾರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆಲಡೆ,
ಬೆಳಪು ಬರ್ಪಣೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಮರ್ಣೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಕೆಮ್ಮೂತ್ತುರು
ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಕೊರಂಗ್ರಪಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಸರಳೇಬೆಟ್ಟು, ಮಣಿಪಾಲ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಮಹತೋಭಾರ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಕಣಂಜಾರು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು ಮುಟ್ಲುಪಾಡಿಯ
ಮೈರೋಳಿ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ
(ಒಳಚಿತ್ರಗಳು) ೧. ದೈವಗಳ ಪಾಡಿ
೨. ಸಿರಿಗಳ ಪಾಡಿ

ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಪೆರ್ವಾಜೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಸಿರಿಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ,
ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಪೆರ್ವಾಜೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ವಲಯದ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳು

ಶ್ರೀ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ತಾಣ, ಹೆಬ್ರಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಮಹತೋಭಾರ ವೀರಭದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ
ಅಬ್ಬಕ್ಕ ದಾರಕ್ಕ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಇರ್ಮಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗ ವೀರಭದ್ರ
ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಸಾಲಿಕೇರಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಅಬ್ಬಕ್ಕ ದಾರಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ
ವೀರಭದ್ರ ಸಹಪರಿವಾರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಕುಕ್ಕುಡೆ, ಹಾರಾಡಿ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಹಳ್ಳಾಡಿ. ಹೆಗ್ಡೆಕೆರೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಅರ್ಭಕ ಧಾರಕೇಶ್ವರೀ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಬಿಲ್ಲಾಡಿ, ಉಡುಪಿ
ತಾಲೂಕು

ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ
(ಚಿತ್ತೇರಿ)ದೇವಸ್ಥಾನ ಸೂರಾಲು ಹಳ್ಳಿ,
ಕೊರ್ಕರ್ಣೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಬೈದ್ಯರ ಗರಡಿ, ವಡ್ಡಂಬೆಟ್ಟು,
ಬೈದರಬೆಟ್ಟು, ಕೊರ್ಕರ್ಣೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ವೀರೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,
ಪಾದೆಮಠ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಹೊಳೆಬಾಗಿಲು ಅರ್ಭಕಧಾರಕೇಶ್ವರಿ
ದೇವಸ್ಥಾನ, ಗೋಳಿಬೆಟ್ಟು, ಜೆಂಬೆಟ್ಟು,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ಅರ್ಭಕಧಾರಕೇಶ್ವರಿ ಬ್ರಹ್ಮಬೈದರ್ಕಳ
ಗರಡಿ , ನಾಯರಬೆಟ್ಟು, ಮುದ್ದು ಮನೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಅಬ್ಬಗದಾರಗ
ಬ್ರಹ್ಮಬೈದರ್ಕಳ ಗರಡಿ, ಮುದ್ದುಮನೆ,
ಸುಳುಗೋಡು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ದೈವದಮನೆ, ಹಾಡಿಮನೆ, ವಡ್ಡರ್ಸೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸಪರಿವಾರ ದೈವಸ್ಥಾನ,
ಉದ್ದಿನಕೆರೆ, ವಡ್ಡರ್ಸೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ನಾಗಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಕಿನ್ನಿಗುಡ್ಡೆ,
ಹೆಬ್ರಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಸಿರಿ ಆಲಡೆಗಳ ಆಚರಣೆಗಳು

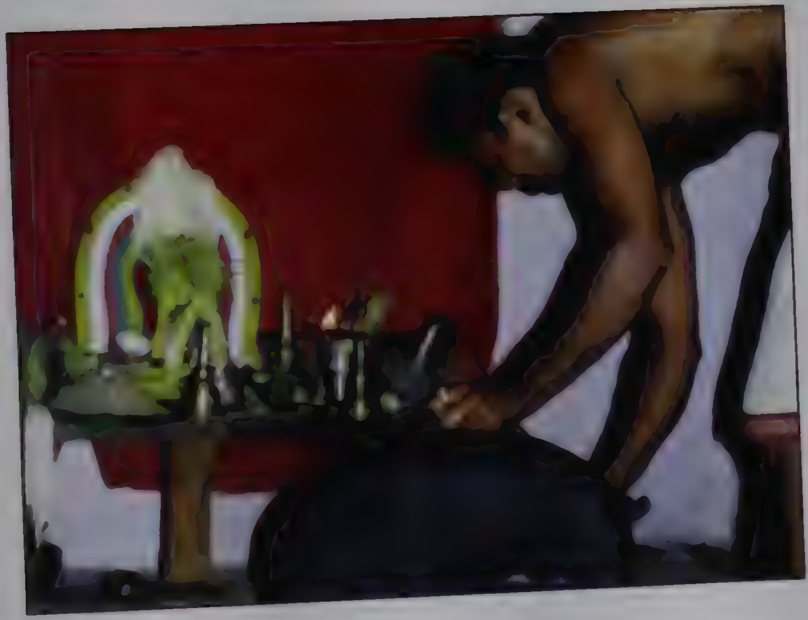
ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ – ಬ್ರಹ್ಮ ದರ್ಶನ,
ಪೇರೂರು, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ – ದಲ್ಯ ಸೇವೆ,
ಪೇರೂರು, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರಾ ಅನಂತರದ
ಕೋಳಿಅಂಕ – ನಂದಳಿಕೆ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಮಂಜಸೇವೆ ಆಚರಣೆ
–ಪಾಂಗಾಳ ಹೊಸ ಆಲಡೆ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಮಂಜಸೇವೆ – ಹೊಸ ಆಲಡೆ,
ಪಾಂಗಾಳ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರಾ ರಥೋತ್ಸವ,
ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಸಿರಿ ಜಾತ್ರೆ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಸಿರಿ ಸೂಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ಸಂದರ್ಭ
– ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ, ಪೇರೂರು,
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು

ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ–ಅಬ್ಬಗದಾರಗ ದರ್ಶನ,
ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು

ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ – ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲ
ತಾಣ, ಹೆಬ್ರಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ –ಚೆನ್ನೆಯಾಟ,
ನಿಡಿಗಲ್ಲು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ –ಚೆನ್ನೆಯಾಟ,
ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ – ದೈವಪಾತ್ರಿ ದರ್ಶನ,
ಮಾಲಾಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ - ದಲ್ಯ ಸೇವೆ,
ಅತ್ರಿಜಾಲು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು

ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ - ದಲ್ಯಸೇವೆ,
ದರೆಗುಡ್ಡೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಸಿರಿ ಜಾತ್ರೆಯ
ದಲ್ಯಸೇವೆ-ಹೆಜಮಾಡಿ, ಬಸ್ತಿಪಡ್ಪು,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಸವ - ದರೆಗುಡ್ಡೆ
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಸವ – ನಂದಳಿಕೆ
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಕುಮಾರ, ಅಬ್ಬಗ – ದಾರಗ
ಪಾತ್ರಿಗಳು–ನಂದಳಿಕೆ
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಮುಕ್ಕಾಲಿ ದರ್ಶನ – ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ
ಪಾಂಗಾಳ ಹೊಸ ಆಲಡೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ – ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ
ಪಾಂಗಾಳ ಹೊಸ ಆಲಡೆ,
ಉಡುಪಿ ತಾ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ
ರಂಗ ಪೂಜೆ–ಹುರುಂಬಿತೊಟ್ಟು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಸಿರಿ ಜಾತ್ರೆ –
ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಸಿರಿ ಜಾತ್ರೆ–ಕಟ್ಲಬೀಡು,
ಸುರತ್ಕಲ್, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ಸಿರಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು, ಮಾಲಾಡಿ,
ಕಾರ್ಕಳ ತಾ.

ಸಿರಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದ
ಕುಮಾರದರ್ಶನ, – ನಿಡಿಗಲ್ಲು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

ಸಿರಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯ
ದಲ್ಯ ಸೇವೆ – ನಿಡಿಗಲ್ಲು,
ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾ.

ಪ್ರತೀ ಸೋಮವಾರ ನಡೆಯುವ ವೀರಭದ್ರ
ದರ್ಶನ, ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯ ವೀರಭದ್ರ
ದರ್ಶನ, ಮಣಿಕಲ್ಲು, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ – ಚೇಂಕ್ರಿ ಹಾಕುವುದು, ಪೇರೂರು, ಮಂಗಳೂರು ತಾ.

ತುಳುಭಾಷಾವಲಯದ ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯಗಳು

ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ನಂದಳಿಕೆ, ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು

ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣ – ಮಾಲಾಡಿ

ಸಿರಿಆಲಡೆಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣ – ಆದಿಆಲಡೆ, ಬ್ರಹ್ಮರಪಾಡಿ, ಪಾಂಗಳ

ಸಂಗಣ್ಣರಸನ ನಂದಳಿಕೆ ಶಾಸನ - ೧೩೭೯
(ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನ)